නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

ඛුද්දසික්ඛා-මූලසික්ඛා

ඛුද්දසික්ඛා

ගන්ථාරම්භකථා

(ක)

ආදිතො උපසම්පන්න-සික්ඛිතබ්බං සමාතිකං;
ඛුද්දසික්ඛං පවක්ඛාමි, වන්දිත්වා රතනත්තයං.

තත්‍රායං මාතිකා –

(ඛ)

පාරාජිකා ච චත්තාරො, ගරුකා නව චීවරං;
රජනානි ච පත්තො ච, ථාලකා ච පවාරණා.

(ග)

කාලිකා ච පටිග්ගාහො, මංසෙසු ච අකප්පියං;
නිස්සග්ගියානි පාචිත්ති, සමණකප්ප භූමියො.

(ඝ)

උපජ්ඣාචරියවත්තානි, වච්චප්පස්සාවථානිකං;
ආපුච්ඡකරණං නග්ගො, න්හානකප්පො අවන්දියො.

(ඞ)

චම්මං උපාහනා චෙව, අනොලොකියමඤ්ජනී;
අකප්පියසයනානි, සමානාසනිකොපි ච.

(ච)

අසංවාසිකො ච කම්මං, මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනා;
වත්තං විකප්පනා චෙව, නිස්සයො කායබන්ධනං.

(ඡ)

පථවී ච පරික්ඛාරො, භෙසජ්ජුග්ගහදූසනං;
වස්සූපනායිකා චෙවාවෙභඞ්ගියං පකිණ්ණකං.

(ජ)

දෙසනා ඡන්දදානාදි, උපොසථප්පවාරණා;
සංවරො සුද්ධි සන්තොසො, චතුරක්ඛා විපස්සනාති.

1. පාරාජිකනිද්දෙසො

පාරාජිකා ච චත්තාරොති –

1. මග්ගත්තයෙ අනික්ඛිත්තසික්ඛො සන්ථතසන්ථතෙ;
අල්ලොකාසෙ නිමිත්තං සං, තිලමත්තම්පි සන්ථතං.

2. අසන්ථතමුපාදිණ්ණං, පවෙසන්තො චුතොථ වා;
පවෙසනට්ඨිතුද්ධාරපවිට්ඨක්ඛණසාදකො.

3. ආදියෙය්‍ය හරෙය්‍යාවහරෙය්‍ය ඉරියාපථං;
කොපෙය්‍ය ඨානා චාවෙය්‍ය, සඞ්කෙතං වීතිනාමයෙ.

4. අදින්නං ථෙය්‍යචිත්තෙන, හවෙ පාරාජිකොථ වා;
ථෙය්‍යාබලකුසච්ඡන්නපරිකප්පාවහාරකො;
හණ්ඩකාලග්ඝදෙසෙහි, පරිහොගෙත්ථ නිච්ඡයො.

5. මනුස්සවිග්ගහං විච්ච, ජීවිතා වා වියොජයෙ;
සත්ථහාරකං වාස්ස මරණචෙතනො උපනික්ඛිපෙ.

6. ගාහෙය්‍ය මරණූපායං, වදෙය්‍ය මරණෙ ගුණං;
චුතො පයොගා සාහත්ථිනිස්සග්ගාණත්තිථාවරා.

7. ඉද්ධිවිජ්ජාමයා කාලවත්ථාවුධිරියාපථා;
ක්‍රියාවිසෙසො ඔකාසො, ඡ ආණත්තිනියාමකා.

8. ඣානාදිහෙද නොසන්තමත්තනත්තුපනායිකං;
කත්වා කොට්ඨාසමෙකෙකං, පච්චුප්පන්නහවස්සිතං.

9. අඤ්ඤාපදෙසරහිතං , දීපෙන්තොනධිමානිකො;
කායෙන වාචා විඤ්ඤත්ති-පථෙ ඤාතෙ චුතො හවෙ.

10. පාරාජිකෙතෙ චත්තාරො, අසංවාසා යථා පුරෙ;
අහබ්බා හික්ඛුහාවාය, සීසච්ඡින්නොව ජීවිතුං.

11. පරියායො ච ආණත්ති, තතියෙ දුතියෙ පන;
ආණත්තියෙව සෙසෙසු, ද්වයමෙතං න ලබ්හති.

12. සෙවෙතුකාමතාචිත්තං , මග්ගෙ මග්ගප්පවෙසනං;
ඉමං මෙථුනධම්මස්ස, ආහු අඞ්ගද්වයං බුධා.

13. මනුස්සසං තථාසඤ්ඤී, ථෙය්‍යචිත්තඤ්ච වත්ථුනො;
ගරුතා අවහාරො ච, අදින්නාදානහෙතුයො.

14. පාණො මානුස්සකො පාණ-සඤ්ඤිතා ඝාතචෙතනා;
පයොගො තෙන මරණං, පඤ්චෙතෙ වධහෙතුයො.

15. අසන්තතා අත්තනි පාපමිච්ඡතා-
යාරොචනා තස්ස මනුස්සජාතිතා;
නාඤ්ඤාපදෙසො ච තදෙව ජානනං,
පඤ්චෙත්ථ අඞ්ගානි අසන්තදීපනෙ.

16. අසාධාරණා චත්තාරො, හික්ඛුනීනමහබ්බකා;
එකාදස ච විබ්භන්තා, හික්ඛුනී මුදුපිට්ඨිකො.

17. ලම්බී මුඛෙන ගණ්හන්තො, අඞ්ගජාතං පරස්ස ච;
තත්ථෙවාහිනිසීදන්තො, චත්තාරො අනුලොමිකා.

18. මග්ගෙ මග්ගප්පවෙසනා, මෙථුනස්ස ඉධාගතා;
චත්තාරොති චතුබ්බීස, සමොධානා පරාජිකාති.

2. සඞ්ඝාදිසෙසනිද්දෙසො

ගරුකා නවාති –

19. මොචෙතුකාමතා සුක්ක-ස්සුපක්කම්ම විමොචයං;
අඤ්ඤත්‍ර සුපිනන්තෙන, සමණො ගරුකං ඵුසෙ.

20. ඉත්ථිසඤ්ඤී මනුස්සිත්ථිං, කායසංසග්ගරාගවා;
සම්ඵුසන්තො උපක්කම්ම, සමණො ගරුකං ඵුසෙ.

21. තථා සුණන්තිං විඤ්ඤුඤ්ච, මග්ගං වාරබ්භ මෙථුනං;
දුට්ඨුල්ලවාචාරාගෙන, ඔභාසෙත්වා ගරුං ඵුසෙ.

22. වත්වාත්තකාමුපට්ඨාන-වණ්ණං මෙථුනරාගිනො;
වාචා මෙථුනයුත්තෙන, ගරුං මෙථුනයාචනෙ.

23. පටිග්ගහෙත්වා සන්දෙසං, ඉත්ථියා පුරිසස්ස වා;
වීමංසිත්වා හරං පච්චා, සමණො ගරුකං ඵුසෙ.

24. සංයාචිතපරික්ඛාරං, කත්වාදෙසිතවත්ථුකං;
කුටිං පමාණාතික්කන්තං, අත්තුද්දෙසං ගරුං ඵුසෙ.

25. මහල්ලකං විහාරං වා, කත්වාදෙසිතවත්ථුකං;
අත්තනො වසනත්ථාය, සමණො ගරුකං ඵුසෙ.

26. අමූලකෙන චොදෙන්තො, චොදාපෙන්තොව වත්ථුනා;
අන්තිමෙන ච චාවෙතුං, සුණමානං ගරුං ඵුසෙ.

27. අඤ්ඤස්ස කිරියං දිස්වා, තෙන ලෙසෙන චොදයං;
වත්ථුනා අන්තිමෙනාඤ්ඤං, චාවෙතුං ගරුකං ඵුසෙ.

28. ඡාදෙති ජානමාපන්නං, පරිවසෙය්‍ය තාවතා;
චරෙය්‍ය සඞ්ඝෙ මානත්තං, පරිවුත්ථො ඡ රත්තියො.

චිණ්ණමානත්තමබ්භෙය්‍ය, තං සඞ්ඝො වීසතිගණො.

29. ආපත්තිනුක්ඛිත්තමනන්තරාය
පහුත්තතායො තථසඤ්ඤිතා ච;
ඡාදෙතුකාමො අථ ඡාදනාති,
ඡන්නා දසඞ්ගෙහ්‍යරුණුග්ගමම්හීති.

3. චීවරනිද්දෙසො

චීවරන්ති –

30. ඛොමකොසෙය්‍යකප්පාස-සාණභඞ්ගානි කම්බලං;
කප්පියානි ඡළෙතානි, සානුලොමානි ජාතිතො.

31. දුකූලඤ්චෙව පට්ටුණ්ණ-පටං සොමාරචීනජං;
ඉද්ධිජං දෙවදින්නඤ්ච, තස්ස තස්සානුලොමිකං.

32. තිචීවරං පරික්ඛාර-චොළං වස්සිකසාටිකං;
අධිට්ඨෙ න විකප්පෙය්‍ය, මුඛපුඤ්ඡනනිසීදනං.

33. පච්චත්ථරණකං කණ්ඩු-ච්ඡාදිමෙත්ථ තිචීවරං;
න වසෙය්‍ය විනෙකාහං, චාතුමාසං නිසීදනං.

34. ‘‘ඉමං සඞ්ඝාටිංධිට්ඨාමි’’, සඞ්ඝාටිම්ච්චධිට්ඨයෙ;
අහත්ථපාසමෙතන්ති, සෙසෙසුපි අයං නයො.

35. අධිට්ඨහන්තො සඞ්ඝාටි-ප්පභුතිං පුබ්බචීවරං;
පච්චුද්ධරිත්වාධිට්ඨෙය්‍ය, පත්තාධිට්ඨහනෙ තථා.

36. එතං ඉමං ච සඞ්ඝාටිං, සංසෙ පච්චුද්ධරාමිති;
එවං සබ්බානි නාමෙන, වත්වා පච්චුද්ධරෙ විදූ.

37. සඞ්ඝාටි පච්ඡිමන්තෙන, දීඝසො මුට්ඨිපඤ්චකො;
උත්තමන්තෙන සුගත-චීවරූනාපි වට්ටති.

38. මුට්ඨිත්තිකඤ්ච තිරියං, තථා එකංසිකස්සපි;
අන්තරවාසකො චාපි, දීඝසො මුට්ඨිපඤ්චකො;
අඩ්ඪතෙය්‍යො ද්විහත්ථො වා, තිරියන්තෙන වට්ටති.

39. නිසීදනස්ස දීඝෙන, විදත්ථී ද්වෙ විසාලතො;
දියඩ්ඪං දසා විදත්ථී, සුගතස්ස විදත්ථියා.

40. කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිකස්ස, තිරියං ද්වෙ විදත්ථියො;

දීඝන්තතො චතස්සොව, සුගතස්ස විදත්ථියා.

41. වස්සිකසාටිකායාපි, දීඝසො ඡ විදත්ථියො;
තිරියං අඩ්ඪතෙය්‍යාව, සුගතස්ස විදත්ථියා.

42. එත්ථ ඡෙදනපාචිත්ති, කරොන්තස්ස තදුත්තරි;
පච්චත්ථරණ මුඛචොළා, ආකඞ්ඛිතප්පමාණිකා.

43. පරික්ඛාරචොළෙ ගණනා, පමාණං වා න දීපිතං;
තථා වත්වා අධිට්ඨෙය්‍ය, ථවිකාදිං විකප්පියං.

44. අහතාහතකප්පානං, සඞ්ඝාටි දිගුණා සියා;
එකච්චියොත්තරාසඞ්ගො, තථා අන්තරවාසකො.

45. උතුද්ධටාන දුස්සානං, සඞ්ඝාටි ච චතුග්ගුණා;
භවෙය්‍යුං දිගුණා සෙසා, පංසුකූලෙ යථාරුචි.

46. තීසු ද්වෙ වාපි එකං වා, ඡින්දිතබ්බං පහොති යං;
සබ්බෙසු අප්පහොන්තෙසු, අන්වාධිමාදියෙය්‍ය වා;
අච්ඡින්නඤ්ච අනාදිණ්ණං, න ධාරෙය්‍ය තිචීවරං.

47. ගාමෙ නිවෙසනෙ උද්දො-සිතපාසාදහම්මියෙ;
නාවාට්ටමාළආරාමෙ, සත්ථඛෙත්තඛලෙ දුමෙ.

48. අජ්ඣොකාසෙ විහාරෙ වා, නික්ඛිපිත්වා තිචීවරං;
භික්ඛුසම්මුතියාඤ්ඤත්‍ර, විප්පවත්ථුං න වට්ටති.

49. රොගවස්සානපරියන්තා, කණ්ඩුච්ඡාදිකසාටිකා;
තතො පරං විකප්පෙය්‍ය, සෙසා අපරියන්තිකා.

50. පච්චත්ථරණ පරික්ඛාර-මුඛපුඤ්ඡනචොළකං;
දසං ප්‍යරත්තනාදිණ්ණකප්පං ලබ්භං නිසීදනං.

51. අදසං රජිතංයෙව, සෙසචීවරපඤ්චකං;
කප්පතාදිණ්ණකප්පංව, සදසංව නිසීදනං.

52. අනධිට්ඨිතනිස්සට්ඨං, කප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජයෙ;
හත්ථදීඝං තතොපඩ්ඪ-විත්ථාරඤ්ච විකප්පියං.

53. තිචීවරස්ස භික්ඛුස්ස, සබ්බමෙතං පකාසිතං;
පරික්ඛාරචොළියො සබ්බං, තථා වත්වා අධිට්ඨති.

54. අච්ඡෙදවිස්සජ්ජනගාහවිබ්භමා ,
පච්චුද්ධරො මාරණලිඞ්ගසික්ඛා;
සබ්බෙස්වධිට්ඨානවියොගකාරණා,
විනිවිද්ධඡිද්දඤ්ච තිචීවරස්ස.

55. කුසවාකඵලකානි, කම්බලං කෙසවාලජං;
ථුල්ලච්චයං ධාරයතොලූකපක්ඛාජිනක්ඛිපෙ.

56. කදලෙරකක්කදුස්සෙ, පොත්ථකෙ වාපි දුක්කටං;
සබ්බනීලකමඤ්ජෙට්ඨ-පීතලොහිතකණ්හකෙ.

57. මහාරඞ්ගමහානාම-රඞ්ගරත්තෙ තිරීටකෙ;
අච්ඡින්නදීඝදසකෙ, ඵලපුප්ඵදසෙ තථා;
කඤ්චුකෙ වෙඨනෙ සබ්බං, ලභතිච්ඡින්නචීවරොති.

4. රජනනිද්දෙසො

රජනානි චාති –

58. මූලක්ඛන්ධතචපත්ත-ඵලපුප්ඵප්පභෙදතො;
රජනා ඡප්පකාරානි, අනුඤ්ඤාතානි සත්ථුනා.

59. මූලෙ හලිද්දිං ඛන්ධෙ ච, මඤ්ජෙට්ඨං තුඞ්ගහාරකෙ;
අල්ලිං නීලඤ්ච පත්තෙසු, තචෙ ලොද්දඤ්ච කණ්ඩුලං;
කුසුම්භං කිංසුකං පුප්ඵෙ, සබ්බං ලබ්භං විවජ්ජියාති.

5. පත්තනිද්දෙසො

පත්තො චාති –

60. අයොපත්තො භූමිපත්තො, ජාතියා කප්පියා දුවෙ;
උක්කට්ඨො මජ්ඣිමො චෙව, ඔමකො ච පමාණතො.

61. උක්කට්ඨො මගධෙ නාළි-ද්වයතණ්ඩුලසාධිතං;
ගණ්හාති ඔදනං සූපං, බ්‍යඤ්ජනඤ්ච තදූපියං.

62. මජ්ඣිමො තස්සුපඩ්ඪොව, තතොපඩ්ඪොව ඔමකො;
උක්කට්ඨතො ච උක්කට්ඨො, අපත්තො ඔමකොමකො.

63. අතිරෙකපත්තො ධාරෙය්‍යො, දසාහපරමං සකො;
කප්පො නිස්සග්ගියො හොති, තස්මිං කාලෙතිනාමිතෙ.

64. අච්ඡෙදදානගාහෙහි, විබ්භමා මරණුද්ධටා;
ලිඞ්ගසික්ඛාහි ඡිද්දෙන, පත්තාධිට්ඨානමුජ්ඣති.

65. පත්තං න පටිසාමෙය්‍ය, සොදකං න ච ඔතපෙ;
උණ්හෙ න නිදහෙ භූම්‍යා, න ඨපෙ නො ච ලග්ගයෙ.

66. මිඩ්ඪන්තෙ පරිභණ්ඩන්තෙ, අඞ්කෙ වා ආතපත්තකෙ;
පාදෙසු මඤ්චපීඨෙ වා, ඨපෙතුං න ච කප්පති.

67. න නීහරෙය්‍ය උච්ඡිට්ඨො-දකඤ්ච චලකට්ඨිකං;
පත්තෙන පත්තහත්ථො වා, කවාටං න පණාමයෙ.

68. භූමිආධාරකෙ දාරුදණ්ඩාධාරෙ සුසජ්ජිතෙ;
දුවෙ පත්තෙ ඨපෙය්‍යොකං, නික්කුජ්ජිත්වාන භූමියං.

69. දාරුරූපියසොවණ්ණ-මණිවෙළුරියාමයා ;
කංසකාචතිපුසීසඵලිකාතම්බලොහජා.

70. ඡවසීසමයො චාපි, ඝටීතුම්බකටාහජා;
පත්තා අකප්පියා සබ්බෙ, වුත්තා දුක්කටවත්ථුකාති.

6. ථාලකනිද්දෙසො

ථාලකා චාති –

71. කප්පියා ථාලකා තිස්සො, තම්බායොමත්තිකාමයා;
දාරුසොවණ්ණරජතමණිවෙළුරියාමයා.

72. අකප්පා ඵලිකාකාචකංසජා ගිහිසන්තකා;
සඞ්ඝිකා කප්පියා තුම්බඝටිජා තාවකාලිකාති.

7. පවාරණානිද්දෙසො

පවාරණාති –

73. යෙනීරියාපථෙනායං, භුඤ්ජමානො පවාරිතො;
තතො අඤ්ඤෙන භුඤ්ජෙය්‍ය, පාචිත්තිනතිරිත්තකං.

74. අසනං භොජනඤ්චෙව, අභිහාරො සමීපතා;
කායවාචාපටික්ඛෙපො, පඤ්චඅඞ්ගා පවාරණා.

75. ඔදනො සත්තු කුම්මාසො, මච්ඡො මංසඤ්ච භොජනං;
සාලි වීහි යවො කඞ්ගු, කුද්‍රූසවරගොධුමා;
සත්තන්නමෙසං ධඤ්ඤානං, ඔදනො භොජ්ජයාගු ච.

76. සාමාකාදිතිණං කුද්‍රූසකෙ වරකචොරකො;
වරකෙ සාලියඤ්චෙව, නීවාරො සඞ්ගහං ගතො.

77. භට්ඨධඤ්ඤමයො සත්තු, කුම්මාසො යවසම්භවො;
මංසො ච කප්පියො වුත්තො, මච්ඡො උදකසම්භවො.

78. භුඤ්ජන්තො භොජනං කප්ප-මකප්පං වා නිසෙධයං;
පවාරෙය්‍යාභිහටං කප්පං, තන්නාමෙන ඉමන්ති වා.

79. ලාජා තංසත්තුභත්තානි, ගොරසො සුද්ධඛජ්ජකො;
තණ්ඩුලා භට්ඨපිට්ඨඤ්ච, පුථුකා වෙළුආදිනං.

80. භත්තං වුත්තාවසෙසානං, රසයාගු රසොපි ච;
සුද්ධයාගුඵලාදීනි, න ජනෙන්ති පවාරණං.

81. පවාරිතෙන වුට්ඨාය, අභුත්තෙන ච භොජනං;
අතිරිත්තං න කාතබ්බං, යෙන යං වා පුරෙ කතං.

82. කප්පියං ගහිතඤ්චෙවු-ච්චාරිතං හත්ථපාසගං;
අතිරිත්තං කරොන්තෙවං, ''අලමෙත''න්ති භාසතු.

83. න කරෙනුපසම්පන්න-හත්ථගං පෙසයිත්වාපි;
කාරෙතුං ලබ්භතෙ සබ්බො, භුඤ්ජිතුං තමකාරකොති.

8. කාලිකනිද්දෙසො

කාලිකා චාති –

84. පටිග්ගහිතා චත්තාරො, කාලිකා යාවකාලිකං;
යාමකාලිකං සත්තාහ-කාලිකං යාවජීවිකං.

85. පිට්ඨං මූලං ඵලං ඛජ්ජං, ගොරසො ධඤ්ඤභොජනං;
යාගුසූපප්පභුතයො, හොන්තෙතෙ යාවකාලිකා.

86. මධුමුද්දිකසාලූක-චොචමොචම්බජම්බුජං;
ඵාරුසං නග්ගිසන්තත්තං, පානකං යාමකාලිකං.

87. සානුලොමානි ධඤ්ඤානි, ඨපෙත්වා ඵලජො රසො;
මධූකපුප්ඵමඤ්ඤත්‍ර, සබ්බො පුප්ඵරසොපි ච.

88. සබ්බපත්තරසො චෙව, ඨපෙත්වා පක්කඩාකජං;
සීතොදමද්දිතොදිච්ච-පාකො වා යාමකාලිකො.

89. සප්පිනොනීතතෙලානි , මධුඵාණිතමෙව ච;
සත්තාහකාලිකා සප්පි, යෙසං මංසමවාරිතං.

90. තෙලං තිලවසෙරණ්ඩ-මධුසාසපසම්භවං;
ඛුද්දාභමරමධුකරි-මක්ඛිකාහි කතං මධු;
රසාදිඋච්ඡුවිකති, පක්කාපක්කා ච ඵාණිතං.

91. සවත්ථුපක්කා සාමං වා, වසා කාලෙ අමානුසා;
අඤ්ඤෙසං න පචෙ වත්ථුං, යාවකාලිකවත්ථුනං.

92. හලිද්දිං සිඞ්ගිවෙරඤ්ච, වචත්තං ලසුණං වචා;
උසීරං භද්දමුත්තඤ්චාතිවිසා කටුරොහිණී;
පඤ්චමූලාදිකඤ්චාපි, මූලං තං යාවජීවිකං.

93. බිළඞ්ගං මරිචං ගොට්ඨ-ඵලං පිප්ඵලි රාජිකා;
තිඵලෙරණ්ඩකාදීනං, ඵලං තං යාවජීවිකං.

94. කප්පාසනිම්බකුටජපටොලසුලසාදිනං;
සූපෙය්‍යපණ්ණං වජ්ජෙත්වා, පණ්ණං තං යාවජීවිකං.

95. ඨපෙත්වා උච්ඡුනිය්‍යාසං,
සරසං උච්ඡුජං තචං;
නිය්‍යාසො ච තචො සබ්බො,
ලොණං ලොහං සිලා තථා.

96. සුද්ධසිත්ථඤ්ච සෙවාලො, යඤ්ච කිඤ්චි සුඛාපිතං;
විකටාදිප්පභෙදඤ්ච, ඤාතබ්බං යාවජීවිකං.

97. මූලං සාරං තචො ඵෙග්ගු, පණ්ණං පුප්ඵං ඵලං ලතා;
ආහාරත්ථ මසාධෙන්තං, සබ්බං තං යාවජීවිකං.

98. සබ්බකාලිකසම්භොගො, කාලෙ සබ්බස්ස කප්පති;
සති පච්චයෙ විකාලෙ, කප්පතෙ කාලිකත්තයං.

99. කාලයාමමතික්කන්තා , පාචිත්තිං ජනයන්තුභො;
ජනයන්ති උභොපෙතෙ, අන්තොවුත්ථඤ්ච සන්නිධිං.

100. සත්තාහකාලිකෙ සත්ත, අහානි අතිනාමිතෙ;
පාචිත්ති පාළිනාරූළ්හෙ, සප්පිආදිම්හි දුක්කටං.

101. නිස්සට්ඨලද්ධං මක්ඛෙය්‍ය, නඞ්ගං නජ්ඣොහරෙය්‍ය ච;
විකප්පෙන්තස්ස සත්තාහෙ, සාමණෙරස්සධිට්ඨතො;
මක්ඛනාදිඤ්ච නාපත්ති, අඤ්ඤස්ස දදතොපි ච.

102. යාවකාලිකආදීනි, සංසට්ඨානි සහත්තනා;
ගාහාපයන්ති සබ්භාවං, තස්මා එවමුදීරිතං.

103. පුරෙ පටිග්ගහිතඤ්ච, සත්තාහං යාවජීවිකං;
සෙසකාලිකසම්මිස්සං, පාචිත්ති පරිභුඤ්ජතො.

104. යාවකාලිකසම්මිස්සං, ඉතරං කාලිකත්තයං;
පටිග්ගහිතං තදහු, තදහෙව ච භුඤ්ජයෙ.

105. යාමකාලිකසම්මිස්සං, සෙසමෙවං විජානියං;
සත්තාහකාලිකමිස්සඤ්ච, සත්තාහං කප්පතෙතරන්ති.

9. පටිග්ගාහනිද්දෙසො

පටිග්ගාහොති –

106. දාතුකාමාභිහාරො ච, හත්ථපාසෙරණක්ඛමං;
තිධා දෙන්තෙ ද්විධා ගාහො, පඤ්චඞ්ගෙවං පටිග්ගහො.

107. අසංහාරියෙ තත්ථජාතෙ, සුඛුමෙ චිඤ්චආදිනං;
පණ්ණෙ වාසය්හභාරෙ ච, පටිග්ගාහො න රූහති.

108. සික්ඛාමරණලිඞ්ගෙහි, අනපෙක්ඛවිසග්ගතො;
අච්ඡෙදානුපසම්පන්න-දානා ගාහොපසම්මති.

109. අප්පටිග්ගහිතං සබ්බං, පාචිත්ති පරිභුඤ්ජතො;
සුද්ධඤ්ච නාතිබහලං, කප්පතෙ උදකං තථා.

110. අඞ්ගලග්ගමවිච්ඡින්නං, දන්තක්ඛිකණ්ණගූථකං;
ලොණස්සුඛෙළසිඞ්ඝාණි-සෙම්හමුත්තකරීසකං.

111. ගූථමත්තිකමුත්තානි, ඡාරිකඤ්ච තථාවිධෙ;
සාමං ගහෙත්වා සෙවෙය්‍ය, අසන්තෙ කප්පකාරකෙ.

112. දූරුපචිණ්ණෙ රජොකිණ්ණෙ, අථුග්ගහප්පටිග්ගහෙ;
අන්තොවුත්ථෙ සයංපක්කෙ, අන්තොපක්කෙ ච දුක්කටන්ති.

10. අකප්පියමංසනිද්දෙසො

මංසෙසු ච අකප්පියන්ති –

113. මනුස්සහත්ථිඅස්සානං, මංසං සුනඛදීපිනං;
සීහබ්‍යග්ඝතරච්ඡානං, අච්ඡස්ස උරගස්ස ච.

114. උද්දිස්සකතමංසඤ්ච, යඤ්ච අප්පටිවෙක්ඛිතං;
ථුල්ලච්චයං මනුස්සානං, මංසෙ සෙසෙසු දුක්කටං.

115. අට්ඨීපි ලොහිතං චම්මං, ලොමමෙසං න කප්පති;
සචිත්තකංව උද්දිස්ස-කතං සෙසා අචිත්තකාති.

11. නිස්සග්ගියනිද්දෙසො

නිස්සග්ගියානීති –

116. අරූපියං රූපියෙන, රූපියං ඉතරෙන ච;
රූපියං පරිවත්තෙය්‍ය, නිස්සග්ගි ඉධ රූපියං.

117. කහාපණො සජ්ඣු සිඞ්ගී, වොහාරූපගමාසකං;
වත්ථමුත්තාදි ඉතරං, කප්පං දුක්කටවත්ථු ච.

118. ‘‘ඉමං ගහෙත්වා භුත්වා වා, ඉමං දෙහි කරානය;
දෙමි වා’’ති සමාපන්නෙ, නිස්සග්ගි කයවික්කයෙ.

119. අත්තනො අඤ්ඤතො ලාභං, සඞ්ඝස්සඤ්ඤස්ස වා නතං;
පරිණාමෙය්‍ය නිස්සග්ගි, පාචිත්ති වාපි දුක්කටං.

120. අනිස්සජ්ජිත්වා නිස්සග්ගිං, පරිභුඤ්ජෙ න දෙය්‍ය වා;
නිස්සට්ඨං සකසඤ්ඤාය, දුක්කටං අඤ්ඤථෙතරන්ති.

12. පාචිත්තියනිද්දෙසො

පාචිත්තීති –

121. මුසාවාදොමසාවාදෙ, පෙසුඤ්ඤහරණෙ තථා;
පදසොධම්මසාගාරෙ, උජ්ඣාපනකඛීයනෙ.

122. තලසත්තිඅනාදරකුක්කුච්චුප්පාදනෙසු ච;
ගාමප්පවෙසනාපුච්ඡා, භොජනෙ ච පරම්පරා.

123. අනුද්ධරිත්වා ගමනෙ, සෙය්‍යං සෙනාසනානි වා;
ඉත්ථියාද්ධානගමනෙ, එකෙකාය නිසීදනෙ.

124. භීසාපනාකොටනඅඤ්ඤවාදෙ,
විහෙසදුට්ඨුල්ලපකාසඡාදෙ;
හාසොදකෙ නිච්ඡුභනෙ විහාරා,
පාචිත්ති වුත්තානුපඛජ්ජසයනෙති.

13. සමණකප්පනිද්දෙසො

සමණකප්පාති –

125. භූතගාමසමාරම්භෙ, පාචිත්ති කතකප්පියං;
නඛෙන වාග්ගිසත්ථෙහි, භවෙ සමණකප්පියං.

126. ස මූලඛන්ධබීජග්ග-ඵළුබීජප්පභාවිතො;
ආරම්භෙ දුක්කටං බීජං, භූතගාමවියොජිතං.

127. නිබ්බට්ටබීජං නොබීජ-මකතඤ්චාපි කප්පති;
කටාහබද්ධබීජානි, බහිද්ධා වාපි කාරයෙ.

128. එකාබද්ධෙසු බීජෙසු, භාජනෙ වාපි භූමියං;
කතෙ ච කප්පියෙකස්මිං, සබ්බෙස්වෙව කතං භවෙ.

129. නික්ඛිත්තෙ කප්පියං කත්වා, මූලපණ්ණානි ජායරුං;
කප්පියං පුන කාරෙය්‍ය, භූතගාමො හි සො තදා.

130. සපණ්ණො වා අපණ්ණො වා, සෙවාලොදකසම්භවො;
චෙතියාදීසු සෙවාලො, නිබ්බට්ටද්වත්තිපත්තකො;
භූතගාමොව බීජම්පි, මූලපණ්ණෙ විනිග්ගතෙ.

131. සටාදිපිට්ඨියෙ සෙවාලො, මකුළං අහිඡත්තකං;
දුක්කටස්සෙව වත්ථූනි, ඡුල්ලමබ්‍යවහාරිකං.

132. ලාඛානියාසඡත්තානි, අල්ලරුක්ඛෙ විකොපිය;
ගණ්හතො තත්ථ පාචිත්ති, ඡින්දතො වාපි අක්ඛරං.

133. පීළෙතුං නාළිකෙරාදිං, දාරුමක්කටකාදිනා;
ඡින්දිතුං ගණ්ඨිකං කාතුං, තිණාදිං න ච කප්පති.

134. භූතගාමං ච බීජං වා, ඡින්ද භින්දොචිනාහි වා;
ඵාලෙහි විජ්ඣ පච වා, නියමෙත්වා න භාසයෙ.

135. ඉමං කරොහි කප්පියං, ඉමං ගණ්හෙදමාහර;
ඉමං දෙහි ඉමං සොධෙහෙවං වට්ටති භාසිතුන්ති.

14. භූමිනිද්දෙසො

භූමියොති –

136. සම්මුතුස්සාවනන්තා ච, ගොනිසාදී ගහාපති;
කප්පියා භූමියො යාසු, වුත්ථං පක්කඤ්ච කප්පති.

137. වාසත්ථාය කතෙ ගෙහෙ, සඞ්ඝිකෙ වෙකසන්තකෙ;
කප්පියා කුටි ලද්ධබ්බා, සහසෙය්‍යාප්පහොනකෙ.

138. ගෙහෙ සඞ්ඝස්ස වෙකස්ස, කරමානෙවමීරයං;
පඨමිට්ඨකථම්භාදිං, ඨපෙය්‍යු**ස්සාවනන්තිකා**;
‘‘කප්පියකුටිං කරොම, කප්පියකුටිං කරොමා’’ති.

139. යෙභුය්‍යෙනාපරික්ඛිත්තො, ආරාමො සකලොපි වා;
වුච්චතෙ **‘‘ගොනිසාදී’’**ති, **සම්මුතී** සඞ්ඝසම්මතා.

140. භික්ඛුං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙහි, දින්නො තෙසංව සන්තකො;
අත්ථාය කප්පකුටියා, ගෙහො **ගහපතී** මතො.

141. අකප්පකුටියා වුත්ථසප්පිආදීහි මිස්සිතං;
වජෙය්‍යා අන්තොවුත්ථත්තං, පුරිමං කාලිකද්වයං.

142. තෙහෙව භික්ඛුනා පක්කං, කප්පතෙ යාවජීවිකං;
නිරාමිසංව සත්තාහං, සාමිසෙ සාමපාකතා.

143. උස්සාවනන්තිකා යෙහි, ථම්භාදීහි අධිට්ඨිතා;
තෙසුයෙවාපනීතෙසු, තදඤ්ඤෙසුපි තිට්ඨති.

144. සබ්බෙසු අපනීතෙසු, භවෙ ජහිතවත්ථුකා;
ගොනිසාදී පරික්ඛිත්තෙ, සෙසා ඡදනවිබ්භමාති.

15. උපජ්ඣාචරියවත්තනිද්දෙසො

උපජ්ඣාචරියවත්තානීති –

145. නිස්සායුපජ්ඣාචරියෙ, වසමානො සුපෙසලො;
දන්තකට්ඨාසනං තොයං, යාගුං කාලෙ දදෙ සදා.

146. පත්තෙ වත්තං චරෙ ගාම-ප්පවෙසෙ ගමනාගමෙ;
ආසනෙ පාදපීඨෙ ච, කථලොපාහනචීවරෙ.

147. පරිභොජනීයපානීය-වච්චප්පස්සාවඨානිසු ;
විහාරසොධනෙ වත්තං, පුන පඤ්ඤාපනෙ තථා.

148. න පප්ඵොටෙය්‍ය සොධෙන්තො, පටිවාතෙ ච සඞ්ගණෙ;
විහාරං භික්ඛු පානීය-සාමන්තා සයනාසනං.

149. න්හානෙ න්හාතස්ස කාතබ්බෙ, රඞ්ගපාකෙ ච ධොවනෙ;
සිබ්බනෙ චීවරෙ ථෙවෙ, රජන්තො න වජෙ ඨිතෙ.

150. එකච්චස්ස අනාපුච්ඡා, පත්තං වා චීවරානි වා;
න දදෙය්‍ය න ගණ්හෙය්‍ය, පරික්ඛාරඤ්ච කිඤ්චනං.

151. එකච්චං පච්ඡතො කාතුං, ගන්තුං වා තස්ස පච්ඡතො;
පිණ්ඩපාතඤ්ච නින්නෙතුං, නීහරාපෙතුමත්තනො.

152. කිච්චයං පරිකම්මං වා, කෙසච්ඡෙදඤ්ච අත්තනො;
කාරාපෙතුං ච කාතුං වා, අනාපුච්ඡා න වට්ටති.

153. ගාමං සුසානං නිස්සීමං, දිසං වා ගන්තුමිච්ඡතො;
අත්තනො කිච්චයං වාපි, අනාපුච්ඡා න වට්ටති.

154. උප්පන්නං අරතිං දිට්ඨිං, කුක්කුච්චං වා විනොදයෙ;
කරෙය්‍ය වාපි උස්සුක්කං, සඞ්ඝායත්තෙසු කම්මසු.

155. ගිලානෙසු උපට්ඨෙය්‍ය, වුට්ඨානං නෙසමාගමෙ;
වත්තභෙදෙන සබ්බත්ථ, අනාදරෙන දුක්කටන්ති.

16. වච්චපස්සාවට්ඨානිකනිද්දෙසො

වච්චපස්සාවට්ඨානිකන්ති –

156. න කරෙය්‍ය යථාවුඩ්ඪං, වච්චං යාතානුපුබ්බියා;
වච්චපස්සාවකුටියො, න්හානතිත්ථඤ්ච ලබ්භති.

157. පවිසෙය්‍යුබ්භජිත්වා නො, සහසා පවිසෙය්‍ය ච;
උක්කාසිත්වාවුබ්භජෙය්‍ය, පාදුකාස්වෙව සණ්ඨිතො.

158. න කරෙ නිත්ථුනං වච්චං, දන්තකට්ඨඤ්ච ඛාදයං;
වච්චපස්සාවදොණීනං, න කරෙය්‍යුභයං බහි.

159. කූපෙ කට්ඨං න පාතෙය්‍ය, ඛෙළං පස්සාවදොණියා;
නාවලෙඛෙය්‍ය ඵරුසෙ-නුහතඤ්චාපි ධොවයෙ.

160. න නික්ඛමෙය්‍ය සහසා-වුබ්භජිත්වා න නික්ඛමෙ;
චපු චපු නාචමෙය්‍ය, උක්ලාපඤ්ච විසොධයෙති.

17. ආපුච්ඡකරණනිද්දෙසො

ආපුච්ඡකරණන්ති –

161. අනජ්ඣිට්ඨොව ථෙරෙන, පාතිමොක්ඛං න උද්දිසෙ;
ධම්මං න කථයෙ පඤ්හං, න පුච්ඡෙ න ච විස්සජෙ.

162. ආපුච්ඡිත්වා කථෙන්තස්ස, පුන වුඩ්ඪතරාගමෙ;
පුන ආපුච්ඡනං නත්ථි, භත්තග්ගෙ වානුමොදතො.

163. වසන්තො ච අනාපුච්ඡා, වුඩ්ඪෙනෙකවිහාරකෙ;
න සජ්ඣායෙය්‍ය උද්දෙසං, පරිපුච්ඡඤ්ච නො දදෙ.

164. ධම්මං න භාසයෙ දීපං, න කරෙ න ච විජ්ඣපෙ;
වාතපානං කවාටං වා, විවරෙය්‍ය ථකෙය්‍ය ච.

165. චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තොපි, වුඩ්ඪෙන පරිවත්තයෙ;
යෙන වුඩ්ඪො ස සඞ්ඝාටි-කණ්ණෙනෙනං න ඝට්ටයෙති.

18. නග්ගනිද්දෙසො

නග්ගොති –

166. නග්ගො මග්ගං වජෙ භුඤ්ජෙ, පිවෙ ඛාදෙ න සායයෙ;
න ගණ්හෙ න දදෙ නෙව, වන්දෙ වන්දාපයෙය්‍ය වා.

167. පරිකම්මං න කාරෙය්‍ය, න කරෙ පටිඡාදිසු;
පරිකම්මෙ දුවෙ වත්ථ-ච්ඡාදි සබ්බත්ථ කප්පියාති.

19. න්හානකප්පනිද්දෙසො

න්හානකප්පොති –

168. න ච න්හායෙය්‍ය ථෙරානං, පුරතොපරි වා තථා;
දදෙය්‍ය ඔතරන්තානං, මග්ගමුත්තරමානකො.

169. කුට්ටත්ථම්භතරුට්ටානෙ, න්හායමානො න සංඝයෙ;
කායං ගන්ධබ්බහත්ථෙන, කුරුවින්දකසුත්තියා.

170. මල්ලකෙනාඤ්ඤමඤ්ඤං වා, සරීරෙන න සංඝයෙ;

කපාලිට්ඨකඛණ්ඩානි, වත්ථවට්ටි ච වට්ටති.

171. සබ්බෙසං පුථුපාණී වා-කල්ලස්සාකතමල්ලකං;
පාසාණඵෙණකථලා, කප්පන්ති පාදඝංසනෙති.

20. අවන්දියනිද්දෙසො

අවන්දියොති –

172. උක්ඛිත්තානුපසම්පන්න-නානාසංවාසඉත්ථියො;
නවො ච ගරුකට්ඨො ච, පණ්ඩකො ච අවන්දියාති.

21. චම්මනිද්දෙසො

චම්මන්ති –

173. මිගාජෙළකචම්මානි, කප්පන්ති පරිභුඤ්ජිතුං;
රොහිතෙණිපසදා ච, කුරුඞ්ගා මිගජාතිකා.

174. අනුඤ්ඤාතත්තයා අඤ්ඤං, චම්මං දුක්කටවත්ථුකං;
ථවිකොපාහනෙ චම්මං, සබ්බං කප්පතිමානුසන්ති.

22. උපාහනනිද්දෙසො

උපාහනා චෙවාති –

175. මජ්ඣදෙසෙ න කප්පන්ති, ගණඞ්ගණූපාහනා නවා;
සබ්බස්ස කප්පන්තාරාමෙ, සබ්බත්ථාකල්ලකස්ස ච.

176. සබ්බනීලකඔදාතපීතලොහිතකණ්හකා ;
මහාරඞ්ගමහානාම-රඞ්ගරත්තා චුපාහනා.

177. සබ්බමඤ්ජෙට්ඨිකා චිත්‍රා, නීලපීතාදිවද්ධිකා;
තිත්තිරපත්තිකා මෙණ්ඩ-අජවිසාණවද්ධිකා.

178. ඛල්ලබද්ධා පුටබද්ධා, තූලපුණ්ණා චුපාහනා;
පාලිගුණ්ඨිමකා මොර-පිඤ්ඡෙන පරිසිබ්බිතා.

179. විච්ඡිකාළිකතා සීහබ්‍යග්ඝුද්දාජිනදීපිනං;
මජ්ජාරකාළකොලූකචම්මෙහි ච පරික්ඛටා;
පාදුකා සඞ්කමනීයා, කොචි ධාරෙය්‍ය දුක්කටං.

180. නීලාදිවණ්ණං සකලං, පුඤ්ඡිත්වා චෙකදෙසකං;
උපාහනා වළඤ්ජෙය්‍ය, හාරෙත්වා ඛල්ලකාදිකන්ති.

23. අනොලොකියනිද්දෙසො

අනොලොකියන්ති –

181. සාරත්තො ඉත්ථියා යොනිං, මුඛං වා භික්ඛදායියා;
පරස්ස පත්තමුජ්ඣානසඤ්ඤී වා අත්තනො මුඛං;
ආදාසොදකපත්තෙ වා, ඔලොකෙය්‍යස්ස දුක්කටන්ති.

24. අඤ්ජනීනිද්දෙසො

අඤ්ජනීති –

182. වට්ටාට්ඨසොළසංසා වා, මට්ඨා වට්ටති අඤ්ජනී;
තිස්සොපි මූලෙ ගීවායං, ලෙඛා එකාව බන්ධිතුං.

183. යං කිඤ්චි රූපං මාලාදිකම්මං මකරදන්තකං;
ගොමුත්තකඩ්ඪචන්දාදි-විකාරං නෙත්ථ වට්ටති.

184. ලබ්භෙකවණ්ණසුත්තෙන, සිබ්බිතුං ථවිකා තථා;
සිපාටි කුඤ්චිකාකොසො, සලාකාපි අවිත්තකා.

185. සඞ්ඛනාභිවිසාණට්ඨි-නළදන්තමයා තථා;
ඵලකට්ඨමයා වෙළු-ලාඛාලොහමයාපි ච.

186. අඤ්ජනියො සලාකායො, ධූමනෙත්තා ච ලබ්භරෙ;
තථා සත්ථකදණ්ඩානි, නත්ථුදානා ච තම්මයාති.

25. අකප්පියසයනනිද්දෙසො

අකප්පියසයනානීති –

187. ආසන්දී තූලී පල්ලඞ්කො, පටිකං ගොනචිත්තකං;
පටලී විකතී උද්ද-ලොමී එකන්තලොමිකා.

188. කුත්තං කොසෙය්‍යං කට්ටිස්සං, හත්ථිඅස්සරථත්ථරා;
ජිනප්පවෙණිකදලී-මිගප්පවරඅත්ථරා.

189. සලොහිතවිතානඤ්චු-භතොරත්තූපධානකං ;
අකප්පියානි එතානි, දුක්කටං පරිභුඤ්ජතො.

190. ආසන්දාදිත්තයා සෙසෙ, ලබ්භතෙ ගිහිසන්තකෙ;
ධම්මාසනෙ ච භත්තග්ගෙ, සරෙ වාපි නිසීදිතුං;
භූමත්ථරණසඞ්ඛෙපෙ, සයිතුඤ්චාපි කප්පති.

191. චතුරංසපීඨා සත්තඞ්ගා, පඤ්චඞ්ගා උච්චපාදකා;
තූලොනද්ධා සරෙයෙව, මඤ්චපීඨා නිසීදිතුං.

192. චොළවාකුණ්ණපණ්ණානං, තිණානඤ්චෙව පූරිතා;
චීවරච්ඡවියො පඤ්ච, භිසී සබ්බත්ථ කප්පියා.

193. තූලත්තයං භිසිගබ්භො, ලොමානි මිගපක්ඛිනං;
බිම්බොහනෙ අනුඤ්ඤාතං, තූලවජ්ජා මසූරකෙ.

194. මනුස්සලොමමුණ්ණායං, පණ්ණෙ පුප්ඵං තමාලකං;
සුද්ධං න ආසනඤ්චෙව, ලබ්භමප්පටිවෙක්ඛිතන්ති.

26. සමානාසනිකනිද්දෙසො

සමානාසනිකොපි චාති –

195. තිවස්සන්තරානුඤ්ඤාතං, භික්ඛූනමෙකමාසනං;
සත්තවස්සතිවස්සෙහි, පඤ්චවස්සො නිසීදිතුං.

196. ඨපෙත්වා පණ්ඩකං ඉත්ථිං, උභතොබ්‍යඤ්ජනං මුනි;
දීඝාසනෙ අනුඤ්ඤාසි, සබ්බෙහෙව නිසීදිතුං.

197. අන්තං දීඝාසනං තිණ්ණං, යං පහොති නිසීදිතුං;
මඤ්චකෙ වාපි පීඨෙ වා, ද්වින්නං ලබ්භං නිසීදිතුන්ති.

27. අසංවාසිකනිද්දෙසො

අසංවාසිකො චාති –

198. උක්ඛිත්තොනුපසම්පන්නො, භික්ඛුනී ඡින්නමූලකො;
නානාසංවාසනිස්සීම-ට්ඨිතවෙහායසණ්ඨිතා;
එකාදස අභබ්බා ච, අසංවාසාති දීපිතාති.

28. කම්මනිද්දෙසො

කම්මඤ්චාති –

199. වග්ගෙන අධම්මකම්මං, සමග්ගෙන අධම්මිකං;
වග්ගෙන ධම්මකම්මඤ්ච, සමග්ගෙන ච ධම්මිකං;

චතුත්ථංයෙවානුඤ්ඤාතං, සෙසකම්මෙසු දුක්කටං.

200. චතුවග්ගො පඤ්චවග්ගො, දසවීසතිවග්ගිකො;
තිරෙකවීසතිවග්ගො, පඤ්ච සඞ්ඝා විභාවිතා.

201. චතුවග්ගෙත්ථ අබ්භානු-පසම්පදාපවාරණා;
පඤ්චවග්ගො ච අබ්භානං, මජ්ඣදෙසූපසම්පදං.

202. දසවග්ගො ච අබ්භානං, ඨපෙත්වා සබ්බකම්මිකො;
ඉතරො සබ්බකම්මෙසු, කම්මප්පත්තොති දීපිතො.

203. චතුවග්ගෙන කත්තබ්බෙ, චත්තාරො පකතත්තකා;
කම්මප්පත්තා පරෙ ඡන්දා-රහා සෙසෙප්‍යයං නයො.

204. චතුවග්ගාදිකත්තබ්බං, අසංවාසකම්මාරහ;
ගරුකට්ඨෙස්වඤ්ඤතරං, කත්වාන ගණපූරකං;
පරිවාසාදිකං කම්මං, කතං කුප්පඤ්ච දුක්කටං.

205. අධම්මකම්මං වාරෙය්‍ය, අන්තරායෙ දුවෙ තයො;
දිට්ඨාවිමෙකොධිට්ඨානං, වාරෙන්තෙව තතොධිකා.

206. කම්මාරහා අසංවාසා, ඛිත්තචිත්තදුඛට්ටිතා;
එතෙසං සඞ්ඝමජ්ඣම්හි, පටික්ඛෙපො න රුහති.

207. පකතත්තෙකසීමට්ඨ-සමසංවාසභික්ඛුනො;
ආරොචෙන්තස්සන්තමසො-නන්තරස්සාපි රුහති.

208. කොපෙතුං ධම්මිකං කම්මං, පටික්කොසෙය්‍ය සම්මුඛා;
තිරොක්ඛා කායසාමග්ගිං, ඡන්දං නො දෙය්‍ය දුක්කටන්ති.

29. මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනානිද්දෙසො

මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනාති –

209. දාරුං වෙළුං ඵලං පුප්ඵං, චුණ්ණං න්හානමුඛොදකං;
මත්තිකාදන්තකට්ඨාදිං, න දදෙ කුලසඞ්ගහා.

210. පාරිභටකතාමුග්ග-සූප්‍යතාවත්ථුවිජ්ජයා;
පහෙණදූතකම්මෙන, ජඞ්ඝපෙසනියෙන වා.

211. අනුප්පදානප්පටිපිණ්ඩ-වෙජ්ජකම්මෙන වා පන;
නාඤ්ඤෙන වාපි සම්බුද්ධප්පටිකුට්ඨෙන ජීවයෙ.

212. විඤ්ඤත්තිනෙසනාභූතුල්ලපනාකුහනාදිහි;
කුලදූසාදිනුප්පන්නපච්චයෙ පරිවජ්ජයෙති.

30. වත්තනිද්දෙසො

වත්තන්ති –

213. ආගන්තුකො න ආරාමං, පවිසෙ සඋපාහනො;
සඡත්තොගුණ්ඨිතො සීසෙ, කරිත්වා වාපි චීවරං.

214. පානීයෙන න ධොවෙය්‍ය, පාදෙ වුඩ්ඪතරෙපි ච;
ආවාසිකෙහිවාදෙය්‍ය, පුච්ඡෙය්‍ය සයනාසනං.

215. ගමිකො පටිසාමෙත්වා, දාරුමත්තිකභණ්ඩකං;
විහාරඤ්ච ථකෙත්වාන, ආපුච්ඡ සයනාසනං.

216. ආපුච්ඡිතබ්බෙ අසති, සංගොපෙත්වාන සාධුකං;
පක්කමෙය්‍යඤ්ඤථා තස්ස, පක්කන්තුං න ච කප්පති.

217. ආවාසිකො පඤ්ඤාපෙය්‍ය, වුඩ්ඪාගන්තුස්ස ආසනං;
උපනික්ඛිපෙ පාදොද-ප්පභුතිං පත්තචීවරං.

218. පච්චුග්ගන්ත්වාන ගණ්හෙය්‍ය, පානීයෙන ච පුච්ඡයෙ;
ආගන්තුකෙහිවාදෙය්‍ය, පඤ්ඤපෙ සයනාසනං.

219. අජ්ඣාවුත්ථමවුත්ථං වා, ගොචරාගොචරං වදෙ;
වච්චපස්සාවඨානානි, කතිකං සෙක්ඛසම්මුතිං.

220. පවෙසනික්ඛමෙ කාලං, පරිභොජියපානියං;
නිසින්නොව නවකස්ස, එතං සබ්බං සමුද්දිසෙති.

31. විකප්පනානිද්දෙසො

විකප්පනා චෙවාති –

221. සම්මුඛා පරම්මුඛාති, දුවෙ වුත්තා විකප්පනා;
සම්මුඛාය විකප්පෙන්තො, බ්‍යත්තස්සෙකස්ස සන්තිකෙ;
''ඉමං චීවරං තුය්හං, විකප්පෙමී''ති භාසයෙ.

222. එත්තාවතා නිධෙතුංව, කප්පතී න ච කප්පති;
පරිභොගාදිකං තෙන, අප්පච්චුද්ධටභාවතො.

223. ''මය්හං සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී''ති –

තෙන පච්චුද්ධටෙයෙව, පරිභොගාදි කප්පති.

224. අපරා සම්මුඛාවෙකා, භික්ඛුස්සෙකස්ස සන්තිකෙ;
ගහෙත්වා නාමමෙකස්ස, පඤ්චන්නං සහධම්මිනං.

225. ''ඉමං චීවරං තිස්සස්ස භික්ඛුනො, තිස්සාය භික්ඛුනියා, තිස්සස්ස සාමණෙරස්ස, තිස්සාය සාමණෙරියා, තිස්සාය සික්ඛමානාය විකප්පෙමී''ති වත්තබ්බං.

තෙන භික්ඛුනා ''තිස්සස්ස භික්ඛුනො, තිස්සාය භික්ඛුනියා, තිස්සස්ස සාමණෙරස්ස , තිස්සාය සාමණෙරියා, තිස්සාය සික්ඛමානාය සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී''ති වත්තබ්බං.

226. පරම්මුඛාවිකප්පනෙ-කස්සන්තිකෙවමීරයෙ;
''ඉමං චීවරං තුය්හං විකප්පනත්ථාය දම්මී''ති.

227. තෙන වත්තබ්බො ''කො තෙ මිත්තො වා සන්දිට්ඨො වා''ති. ඉතරෙන චෙවං වත්තබ්බං ''තිස්සො භික්ඛූ''ති වා ''තිස්සා භික්ඛුනී''ති වා ''තිස්සො සාමණෙරො''ති වා ''තිස්සා සාමණෙරී''ති වා ''තිස්සා සික්ඛමානා''ති වා.

පුන තෙන ''අහං තිස්සස්ස තිස්සාය වා දම්මී''ති විකප්පෙත්වා තෙනෙව ''තිස්සස්ස භික්ඛුනො, තිස්සාය භික්ඛුනියා, තිස්සස්ස සාමණෙරස්ස, තිස්සාය සාමණෙරියා, තිස්සාය සික්ඛමානාය සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී''ති පච්චුද්ධරිතබ්බං.

228. දූරසන්තිකත්තෙකත්තබහුභාවං විජානිය;
''එතං ඉම''න්ති ''එතානි, ඉමානී''තෙත්ථ යොජයෙ.

229. දසාහං මාසමෙකං වා, පඤ්ච වා කඨිනත්ථතෙ;
පාරිපූරත්ථමූනස්ස, පච්චාසා සති මාසකං;
නුප්පාදයති නිස්සග්ගිං, නාධිට්ඨිතවිකප්පිතන්ති.

32. නිස්සයනිද්දෙසො

නිස්සයොති –

230. බ්‍යත්තස්ස පඤ්චවස්සස්ස, නත්ථී නිස්සය කාරියං;
යාවජීවම්පි අබ්‍යත්තො, නිස්සිතොයෙව ජීවති.

231. එකංසං චීවරං කත්වා, පග්ගණ්හිත්වාන අඤ්ජලිං;
උක්කුටිකං නිසීදිත්වා, වදෙ යාවතතියකං;
''ආචරියො මෙ, භන්තෙ, හොහි,
ආයස්මතො නිස්සාය වච්ඡාමී''ති.

232. පක්කන්තෙ පක්ඛසඞ්කන්තෙ, විබ්භන්තෙ වාපි නිස්සයො;
මරණාණත්තුපජ්ඣාය-සමොධානෙහි සම්මති.

233. නිස්සාය න වසෙලජ්ජිං, අපුබ්බං ඨානමාගතො;
ආගමෙ චතුපඤ්චාහං, ඤාතුං භික්ඛුසභාගතං.

234. අද්ධිකස්ස ගිලානස්ස, ගිලානුපට්ඨකස්ස ච;
යාචිතස්ස අරඤ්ඤෙ වා, සල්ලක්ඛන්තෙන ඵාසුකං;
සභාගෙ දායකෙසන්තෙ, වසිතුං තාව ලබ්භතීති.

33. කායබන්ධනනිද්දෙසො

කායබන්ධනන්ති –

235. අකායබන්ධනො ගාමං, දුක්කටං පවිසෙය්‍ය චෙ;
බන්ධෙය්‍ය යත්ථ සරති, තත්ථෙවාසතියා ගතො.

236. පට්ටිකා සූකරන්තන්ති, දුවිධං කායබන්ධනං;
දුස්සපට්ටො ච රජ්ජු ච, එකා තදනුලොමිකා.

237. මච්ඡකණ්ටකඛජ්ජූරි-පත්තා මට්ඨා ච පට්ටිකා;
ලබ්භා දසා චතස්සොපි, අන්තෙ දිගුණසුත්තකං.

238. මාලාදිං කක්කටච්ඡාදිං, දස්සෙත්වා ගුණසුත්තක;
කොට්ටිතා කුඤ්ජරච්ඡාදිං, පට්ටිකා න ච කප්පති.

239. ඝටකං මකරමුඛාදිං, න කප්පන්ති දසාමුඛෙ;
උභන්තෙ ඝටකා ලෙඛා, විධෙ අඤ්ඤඤ්ච චිත්තකං.

240. දෙඩ්ඩුභකඤ්ච මුරජං, මද්දවීණං කලාබුකං;
න කප්පන්ති දසාසු ද්වෙ, මජ්ඣිමායෙව කප්පරෙ.

241. වෙළුදන්තවිසාණට්ඨිකට්ඨලාඛාඵලාමයා;
සඞ්ඛනාභිමයා සුත්තනළලොහමයාපි ච;
විධා කප්පන්ති කප්පියා, ගණ්ඨියො චාපි තම්මයාති.

පඨමභාණවාරං නිට්ඨිතං.

34. පථවීනිද්දෙසො

පථවී චාති –

242. ජාතාජාතාති දුවිධා, සුද්ධමත්තිකපංසුකා;
ජාතාදඩ්ඪා ච පථවී, බහුමත්තිකපංසුකා;
චාතුමාසාධිකොවට්ඨපංසුමත්තිකරාසි ච.

243. සුද්ධසක්ඛරපාසාණමරුම්බකඨලවාලුකා;
දඩ්ඪා ච භූමි යෙභුය්‍යසක්ඛරාදිමහීපි ච;
දුතියා වුත්තරාසි ච, චාතුමාසොමවට්ඨකො.

244. ද්වෙ භාගා තීසු භාගෙසු, මත්තිකා යස්ස භූමියා;
යෙභුය්‍යමත්තිකා එසා, සෙසෙසුපි අයං නයො.

245. පාචිත්ති ඛණනෙ ජාතෙ, ජාතසඤ්ඤිස්ස දුක්කටං;
ද්වෙළ්හස්සාජාතසඤ්ඤිස්ස, නාපත්තාණාපනෙ තථා.

246. පහාරෙ පහාරාපත්ති, ඛණමානස්ස අත්තනා;
එකායාණත්තියා එකා, නානාණත්තීසු වාචසො.

247. ‘‘ඉමං ඨානමිමං කන්දමිධ වාපිං ඛණෙත්ථ ච;
ජාලෙහග්ගි’’න්ති වා වත්තුං, නියමෙත්වා න වට්ටති.

248. ‘‘ථම්භස්සිමස්සාවාටං වා, මත්තිකං ජාන මාහර;
කරොහි කප්පියඤ්චෙ’’ති, වචනං වට්ටතෙදිසං.

249. අසම්බද්ධං පථවියා, සුක්ඛකද්දමආදිකං;
කොපෙතුං තනුකං ලබ්භමුස්සිඤ්චනීයකද්දමං.

250. ගණ්ඩුප්පාදං උපචිකාමත්තිකං මූසිකුක්කිරං;
චාතුමාසාධිකොවට්ඨං, ලෙඩ්ඩාදිඤ්ච න කොපයෙ.

251. පතිතෙ වාපිආදීනං, කූලෙ උදකසන්තිකෙ;
පාසාණෙ ච රජෙ ලග්ගෙ, පතිතෙ නවසොණ්ඩියා.

252. වම්මිකෙ මත්තිකාකුට්ටෙ, අබ්භොකාසුට්ඨිතෙ තථා;
යෙභුය්‍යකථලට්ඨානෙ, තිට්ඨතිට්ඨකකුට්ටකො.

253. ථම්භාදිං ගණ්හිතුං භූමිං, සඤ්චාලෙත්වා විකොපයං;
ධාරාය භින්දිතුං භූමිං, කාතුං වා විසමං සමං.

254. සම්මුඤ්ජනීහි සංසිතුං, කණ්ටකාදිං පවෙසිතුං;
දස්සෙස්සාමීති භින්දන්තො, භූමිං වඞ්කමිතුං පදං.

255. සංසිතුං අඞ්ගපච්චඞ්ගං, කණ්ඩුරොගී තටාදිසු;
හත්ථං වා ධොවිතුං භූමිං, සංසිතුං න ච කප්පති.

256. ථම්භාදිඋජුකුද්ධාරො, පාසාණාදිපවට්ටනං;
සාඛාදිකඩ්ඪනං රුක්ඛලතාච්ඡෙදනඵාලනං.

257. සෙකො පස්සාවආදීනං, සුද්ධචිත්තස්ස වට්ටති;
අල්ලහත්ථං ඨපෙත්වාන, රජග්ගාහො ච භූමියා.

258. අග්ගිස්ස අනුපාදානෙ, කපාලෙ ඉට්ඨකාය වා;
පාතෙතුං ලබ්භතෙ අග්ගිං, භූමියං වාවසෙ සතීති.

35. පරික්ඛාරනිද්දෙසො

පරික්ඛාරොති –

259. පඤ්චවණ්ණෙහි සුත්තෙහි, අන්තො බහි ච සිබ්බිතුං;
ගිරිකූටඩ්ඪචන්දාදිං, ඡත්තෙ පණ්ණෙ ච ඡින්දිතුං.

260. සටකං වාළරූපං වා, දණ්ඩෙ ලෙඛා න වට්ටති;
වට්ටතී දණ්ඩබුන්දම්හි, අහිච්ඡත්තකසාදිසං.

261. සිබ්බිතුං එකවණ්ණෙන, පඤ්ජරං වා විනන්ධිතුං;
ථිරත්ථං වට්ටතී ඡත්තෙ, දණ්ඩෙ ලෙඛාව බන්ධිතුං.

262. අන්තෙ පට්ටමුඛෙ වාපි, වෙණි සඞ්ඛලිකාපි වා;
සූචිවිකාරමඤ්ඤං වා, චීවරෙ න ච කප්පති;
කප්පබින්දුවිකාරම්පි, පාළිකණ්ණිකආදිකං.

263. ගණ්ඨිපාසකපට්ටාපි, චතුක්කොණාව අග්ඝියං;
මුග්ගරො කක්කටච්ඡාදි-විකාරං නෙත්ථ වට්ටති.

264. කොණසුත්තා ච පීළකා, දුවිඤ්ඤෙය්‍යාව කප්පරෙ;
ගන්ධං තෙලං ච ලාඛං වා, රජනෙ න ච පක්ඛිපෙ.

265. රත්තං සඞ්ඛෙන මණිනා, ඝට්ටෙය්‍යඤ්ඤෙන වා න ච;
සංසෙය්‍ය දොණියං කත්වා, පහාරෙ න ච මුට්ඨිනා.

266. කණ්ණකොණකසුත්තානි, රත්තෙ ඡින්දෙය්‍ය චීවරෙ;
ලෙඛා න වට්ටතී ධම්ම-කරණෙ ඡත්තවට්ටියං.

267. ලෙඛං ඨපෙත්වා මණිකා, පීළකා කුඤ්චිකාය ච;
පිප්ඵලෙ ච පරිච්ඡෙද-ලෙඛා දණ්ඩම්හි වට්ටති.

268. මාලාද්‍යාරණියං පත්ත-මණ්ඩලෙ භිත්තිකම්ම ච;
හෙට්ඨා ලෙඛාද්වයං උද්ධං, අහිච්ඡත්තකසාදිසං.

269. හිත්වා කත්තරයට්ඨිම්හි, සූචිසණ්ඩාසකෙපි ච;
යං කිඤ්චි ගිරිකූටාදි-වණ්ණමට්ඨං න වට්ටති.

270. බිම්බොහනෙ භිසිමඤ්ච-පීඨාදිසයනාසනෙ;
සම්මුඤ්ජනිම්හි සඞ්කාර-ඡඩ්ඩනෙ රඞ්ගභාජනෙ.

271. පානීයභාජනෙ පාද-පීඨෙ කඨලිකාය ච;
පත්තාධාරපිධානෙසු, තාලවණ්ටෙ ච බීජනෙ;
යං කිඤ්චි මාලාකම්මාදි-වණ්ණමට්ඨමවාරිතං.

272. සෙනාසනෙ පන ද්වාරකවාටාදිප්පභෙදනෙ;
සොවණ්ණමයනුඤ්ඤාතං, වණ්ණමට්ඨම්හි කා කථා.

273. විසාණනාළිලාබ්වාදිප්පභෙදෙ තෙලභාජනෙ;
පුමිත්ථිරූපරහිතං, වණ්ණමට්ඨමවාරිතන්ති.

36. භෙසජ්ජනිද්දෙසො

භෙසජ්ජන්ති –

274. ජනස්ස කාතුං භෙසජ්ජං, දාතුං වත්තුං න ලබ්භති;
භික්ඛාචරියවිඤ්ඤත්ති, සකෙහි සහධම්මිනං.

275. පිතූනං තදුපට්ඨාකභික්ඛුනිස්සිතභණ්ඩුනං;
ලබ්භං භෙසජ්ජකරණං, වෙය්‍යාවච්චකරස්ස ච.

276. මහාචූළපිතාමාතාභාතාභගිනිආදිනං;
තෙසං සකෙනත්තනියෙ, දාතබ්බං තාවකාලිකං.

277. කුලදූසනවිඤ්ඤත්ති, භෙසජ්ජකරණාදි හි;
මාතාපිතූහි සම්බන්ධඤාතකෙසු න රූහති.

278. පිණ්ඩපාතො අනාමට්ඨො, මාතාදීනමවාරිතො;
ඡන්නං දාමරිකචොරස්ස, දාතුමිස්සරියස්ස ච.

279. තෙසං සුත්තොදකෙහෙව, පරිත්තං කයිරා නත්තනො;
භණිතබ්බං භණාපෙන්තෙ, පරිත්තං සාසනොගධං.

280. සීලං ධම්මං පරිත්තං වා, ආගන්ත්වා දෙතු භාසතු;
දාතුං වත්තුඤ්ච ලබ්භති, ගන්ත්වා කෙනචි පෙසිතොති.

37. උග්ගහනිද්දෙසො

උග්ගහොති –

281. කම්මචෙතියසඞ්ඝඤ්ඤ-පුග්ගලත්ථං ගණස්ස ච;
දසභෙදම්පි රතනං, උග්ගණ්හන්තස්ස දුක්කටං.

282. නිස්සග්ගි තෙසු අත්තත්ථං, ද්වීසු සෙසෙසු දුක්කටං;
අනාමසිත්වා වුත්තෙ තු, ගණං සඞ්ඝඤ්ච පුග්ගලං.

283. ‘‘චෙත්‍යස්ස නවකම්මස්ස, දම්මී’’ති න පටික්ඛිපෙ;
වදෙ කප්පියකාරානං, ‘‘වදන්තෙවම්මෙ’’ ඉති.

284. ඛෙත්තං වත්ථුං තළාකං වා, දෙන්තෙ දාසපසුවාදිකං;
පටික්ඛිපිත්වා ගණ්හෙය්‍ය, කප්පියෙන කමෙන ච;
ඛෙත්තාදීනි විහාරස්ස, වුත්තෙ දම්මීති වට්ටති.

285. නවමාතිකකෙදාර-තළාකකිරියානවෙ;
මත්තිකුද්ධරණං බන්ධො, ථිරකාරො ච ආළියා.

286. තිරෙකභාගගහණං , කෙදාරෙ අනවෙ නවෙ;
අපරිච්ඡින්නභාගෙ ච, සස්සෙ ‘‘දෙථෙත්තකෙ’’ ඉති;
කහාපණුට්ඨාපනඤ්ච, සබ්බෙසම්පි අකප්පියං.

287. අවත්වා කස වප්පිච්චාදෙත්තිකාය ච භූමියා;
පතිට්ඨාපෙති භූමිං වා, භාගො දෙය්‍යොති එත්තකො.

288. භූමිභාගෙ කතං සස්සං, එත්තකෙ ගණ්හථෙත්තකං;
ගණ්හනත්ථං වදන්තෙවං, පමාණං දණ්ඩරජ්ජුහි.

289. මිනනෙ රක්ඛණෙ ඨත්වා, ඛලෙ තංනීහරාපනෙ;
කොට්ඨාදිපටිසාමනෙ, තස්සෙවෙතමකප්පියං.

290. පටිසාමෙය්‍ය පාචිත්ති, යං කිඤ්චි ගිහිසන්තකං;
භණ්ඩාගාරිකසීසෙන, සචෙපි පිතුසන්තකං.

291. පිතූනං කප්පියං වත්ථුං, අවස්සං පටිසාමියං;
අත්තනො සන්තකං කත්වා, ලබ්භතෙ පටිසාමිතුං.

292. දෙහීති පටිසාමෙත්වා, වුත්තෙ චාපි පටික්ඛිපෙ;
පාතෙත්වාන ගතෙ ලබ්භං, පලිබොධොති ගොපිතුං.

293. කම්මං කරොන්තො ආරාමෙ, සකං වඩ්ඪකිආදයො;
පරික්ඛාරඤ්ච සයන-භණ්ඩං වා රාජවල්ලභා.

294. දෙහීති පටිසාමෙත්වා, වදන්ති යදි ඡන්දතො;
න කරෙය්‍ය භයා ඨානං, ගුත්තං දස්සෙතු වට්ටති.

295. බලක්කාරෙන පාතෙත්වා, ගතෙසු පටිසාමිතුං;
භික්ඛුං මනුස්සා සඞ්කන්ති, නට්ඨෙ වත්ථුම්හි තාදිසෙ.

296. විහාරාවසථස්සන්තො, රතනං රත්නසම්මතං;
නික්ඛිපෙය්‍ය ගහෙත්වාන, මග්ගෙරඤ්ඤෙපි තාදිසෙ;
සාමිකානාගමං ඤත්වා, පතිරූපං කරීයතීති.

38. කුලදූසනනිද්දෙසො

දූසනන්ති –

297. පුප්ඵං වෙළුං ඵලං චුණ්ණං, දන්තකට්ඨඤ්ච මත්තිකං;
සඞ්ගහණත්ථං දදතො, කුලදූසනදුක්කටං.

298. ථුල්ලච්චයං ගරුභණ්ඩං, ඉස්සරෙනෙත්ථ සඞ්ඝිකං;
දෙන්තස්ස දුක්කටාදීනි, ථෙය්‍යා සඞ්ඝඤ්ඤ සන්තකං.

299. කුලසඞ්ගහා රොපෙතුං, රොපාපෙතුඤ්ච සබ්බථා;
ඵලපුප්ඵූපගං රුක්ඛං, ජග්ගිතුඤ්ච න වට්ටති.

300. නිමිත්තොභාසතො කප්පවොහාරපරියායතො;
අත්තනො පරිභොගත්ථං, රොපනාදීනි ලබ්භරෙ.

301. වුත්තාව වෙජ්ජිකා ජඞ්ඝපෙසනෙ ගිහිකම්මසු;
ඨපෙත්වා පිතරො භණ්ඩුං, වෙය්‍යාවච්චකරං සකං.

302. දූක්කටං පදවාරෙන, හරණෙ දූතසාසනං;
සාසනං අග්ගහෙත්වාපි, පඨමං වදතො පුන.

303. උප්පන්නපච්චයා එවං, පඤ්චන්නම්පි අකප්පියා;
අභූතාරොචනාරූප-සංවොහාරුග්ගහාදිසා.

304. හරාපෙත්වා හරිත්වාපි, පිතූනං සෙසඤාතිනං;
පත්තානං වත්ථුපූජත්ථං, දාතුං පුප්ඵානි ලබ්භති;
මණ්ඩනත්ථඤ්ච ලිඞ්ගාදි-පූජත්ථඤ්ච න ලබ්භති.

305. තථා ඵලං ගිලානානං, සම්පත්තිස්සරියස්ස ච;
පරිබ්බයවිහීනානං, දාතුං සපරසන්තකං.

306. භාජෙන්තෙ ඵලපුප්ඵම්හි, දෙය්‍යං පත්තස්ස කස්සචි;
සම්මතෙනාපලොකෙත්වා, දාතබ්බමිතරෙන තු.

307. විහාරෙ වා පරිච්ඡිජ්ජ, කත්වාන කතිකං තතො;
දෙය්‍යං යථාපරිච්ඡෙදං, ගිලානස්සෙතරස්ස වා;
යාචමානස්ස කතිකං, වත්වා රුක්ඛාව දස්සියා.

308. සිරීසකසවාදීනං, චුණ්ණෙ සෙසෙ ච නිච්ඡයො;
යථාවුත්තනයො එව, පණ්ණම්පෙත්ථ පවෙසයෙති.

39. වස්සූපනායිකනිද්දෙසො

වස්සූපනායිකා චෙවාති –

309. පුරිමිකා පච්ඡිමිකා, ද්‍වෙ වස්සූපනායිකා;
තත්ථාලයපරිග්ගාහො, වචීභෙදො ච එදිසො.

310. ‘‘ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං, තෙමාසං වස්සං උපෙමි;
ඉධ වස්සං උපෙමී’’ති, චිත්තුප්පාදෙත්ථ ආලයො.

311. නොපෙතුකාමො ආවාසං, තදහුතික්කමෙය්‍ය වා;
භවෙය්‍ය දුක්කටාපත්ති, ජානං වානුපගච්ඡතො.

312. දුතියං උපගච්ඡෙය්‍ය, ඡින්නවස්සොනුපාගතො;
න පක්කමෙය්‍ය තෙමාසං, අවසිත්වාන චාරිකං.

313. මාතාපිතූනමත්ථාය, පඤ්චන්නං සහධම්මිනං;
ගිලානතදුපට්ඨාක-භත්තමෙසිස්සමොසධං.

314. පුච්ඡිස්සාමි උපට්ඨිස්සං, ගන්ත්වානභිරතං අහං;
වූපකාසිස්සං කුක්කුච්චං, දිට්ඨිං ගරුකමාදිකං.

315. කරිස්සං වාපි කාරෙස්සං, විනොදනං විවෙචනං;
වුට්ඨානං වාපි උස්සුක්කං, ගන්තුමිච්චෙවමාදිනා;
ලබ්භං සත්තාහකිච්චෙන, පහිතාපහිතෙපි වා.

316. සඞ්ඝකම්මෙ වජෙ ධම්ම-ස්සවනත්ථං නිමන්තිතො;
ගරූහි පහිතො වාපි, ගරූනං වාපි පස්සිතුං.

317. න භණ්ඩධොවනුද්දෙස-ඤාතුපට්ඨාකදස්සනෙ;
ලබ්භං න පාපුණෙය්‍යජ්ජෙ-වාගමිස්සන්තුදූරගො.

318. සෙසඤාතීහි පහිතෙ, භික්ඛුනිස්සිතකෙන ච;
උපාසකොපාසිකාහි, නිද්දිසිත්වාව පෙසිතෙ.

319. වස්සච්ඡෙදෙ අනාපත්ති, අන්තරායෙ සතත්තනො;
සඞ්ඝසාමග්ගියා වා නො, ඡින්නවස්සො පවාරයෙ.

320. අජ්ඣොකාසෙ ච රුක්ඛස්ස, සුසිරෙ විටපෙපි වා;
ඡවකුටිඡත්තචාටී-සූපගන්තුං න වට්ටති.

321. අසෙනාසනිකෙනාපි, උපගන්තුං න ලබ්භති;
පවාරෙතුඤ්ච ලබ්භති, නාවාසත්ථවජූපගොති.

40. අවෙභඞ්ගියනිද්දෙසො

අවෙභඞ්ගියන්ති –

322. ආරාමාරාමවත්ථූනි, විහාරො තස්ස වත්ථු ච;
මඤ්චො පීඨං භිසි බිබ්බො-හනාදිසයනාසනං.

323. ලොහකුම්භී කටාහො ච,
ලොහභාණකවාරකො;
කුඨාරී වාසි ඵරසු,
කුද්දාලො ච නිඛාදනං.

324. වල්ලි වෙළු තිණං පණ්ණං, මුඤ්ජපබ්බජමත්තිකා;
දාරුමත්තිකභණ්ඩානි, පඤ්චෙතෙ අවිභාජියා.

325. ථුල්ලච්චයං භාජයතො, භාජිතාපි අභාජිතා;
ගරුභණ්ඩානි වුච්චන්ති, එතෙවිස්සජ්ජියානි ච.

326. වල්ලිඞ්ඩබාහුමත්තාපි , වෙළු අට්ඨඞ්ගුලායතො;
තිණාදි මුට්ඨිමත්තම්පි, පණ්ණං එකම්පි මත්තිකා.

327. පාකතා පඤ්චවණ්ණා වා, සුධාකඞ්ගුට්ඨ ආදිකා;
තාලපක්කප්පමාණාපි, දින්නා වා තත්ථජාතකා.

328. රක්ඛිතා සඞ්ඝිකා රජ්ජු-යොත්තාදීපි අභාජියා;
නිට්ඨිතෙ භාජියා කම්මෙ, සඞ්ඝිකෙ චෙතියස්ස වා.

329. පත්තාදි භික්ඛුසාරුප්පං, තථා විප්පකතාකතං;
භාජියං ලොහභණ්ඩෙසු, වාරකං පාදගණ්හකං.

330. වෙළුම්හි භාජියා තෙල-නාළි කත්තරදණ්ඩකො;
ඡත්තදණ්ඩසලාකායො, තථොපාහනදණ්ඩකො.

331. අනුඤ්ඤාතවාසිදණ්ඩො, කරණ්ඩො පාදගණ්හකො;
අරණඤ්ජනිසිඞ්ගාදි, භික්ඛූපකරණං තථා.

332. තච්ඡිතානිට්ඨිතං දාරුභණ්ඩං දන්තඤ්ච භාජියං;
භික්ඛූපකරණෙ පාදඝටකො මත්තිකාමයො.

333. භාජියං කප්පියං චම්මං, එළචම්මමභාජියං;
ගරුනා ගරුභණ්ඩඤ්ච, ථාවරං ථාවරෙන ච.

334. ථාවරං පරිවත්තෙය්‍ය, තථා කත්වා ච භුඤ්ජතු;
වල්ලාදිං ඵාතිකම්මෙන, ගණ්හෙ සෙසමභාජියන්ති.

41. පකිණ්ණකනිද්දෙසො

පකිණ්ණකන්ති –

335. සද්වාරබන්ධනෙ ඨානෙ, සොදුක්ඛලකපාසකෙ;
සයන්තෙන දිවා ද්වාරං, බන්ධෙය්‍ය පරිවට්ටකං.

336. සන්තෙ විඤ්ඤුම්හි පුරිසෙ, ආභොගො වාපි කප්පති;
සචෙ සෙ තං විනාකාරං, සයන්තො දුක්කටං ඵුසෙ.

337. රතනානිත්ථිරූපානි, ධඤ්ඤමිත්ථිපසාධනං;
තූරියාවුධභණ්ඩානි, ආමසන්තස්ස දුක්කටං.

338. සිත්ථතෙලොදතෙලෙහි, ඵණහත්ථඵණෙහි වා;
කොච්ඡෙනවාපි යො කෙසෙ, ඔසණ්ඨෙය්‍යස්ස දුක්කටං.

339. නෙකපාවුරණා එකත්ථරණා වා තුවට්ටයුං;
තථෙකමඤ්චෙ භුඤ්ජෙය්‍යුං, එකස්මිං වාපි භාජනෙ.

340. චතුරඞ්ගුලතො ඌනමධිකට්ඨඞ්ගුලං තථා;
දන්තකට්ඨං න ඛාදෙය්‍ය, ලසුණං න අකල්ලකො.

341. හීනුක්කට්ඨෙහි උක්කට්ඨං, හීනං වා ජාතිආදිහි;
උජුං වාඤ්ඤාපදෙසෙන, වදෙ දුබ්භාසිතං දවා.

342. දීඝෙ නඛෙ ච කෙසෙ ච, නාසලොමෙ න ධාරයෙ;
න ලබ්භං වීසතිමට්ඨං, සම්බාධෙ ලොමහාරණං.

343. යථාවුඩ්ඪං න බාධෙය්‍ය, සඞ්ඝුද්දිට්ඨංව සඞ්ඝිකං;
අධොතඅල්ලපාදෙහි, නක්කමෙ සයනාසනං;
සුධොතපාදකං වාපි, තථෙව සඋපාහනො.

344. සඞ්ඝාටියා න පල්ලත්ථෙ, භිත්තාදිං න අපස්සයෙ;
පරිකම්මකතං සන්තෙ, උදකෙ නො න ආචමෙ.

345. අකප්පියසමාදානෙ, දවා සිලාපවිජ්ඣනෙ;
දෙසනාය සභාගාය, ආවිකම්මෙ ච දුක්කටං.

346. පටිස්සවවිසංවාදෙ, සුද්ධචිත්තස්ස දුක්කටං;
පටිස්සවක්ඛණෙ එව, පාචිත්ති ඉතරස්ස තු.

347. න රුක්ඛමභිරූහෙය්‍ය, සති කිච්චෙව පොරිසං;
ආපදාසු යථාකාමං, කප්පතී අභිරූහිතුං.

348. විනාද්ධානං වජන්තස්ස, දුක්කටං පරිසාවනං;
යාචමානස්ස අද්ධානෙ, අදදන්තස්ස දුක්කටං.

349. ථුල්ලච්චයං ඵුසෙ අඞ්ගජාතච්ඡෙදෙන දුක්කටං;
ආබාධප්පච්චයාඤ්ඤත්‍ර, සෙසඞ්ගෙ අත්තඝාතනෙ.

350. චිත්තපොත්ථකරූපානි, න කරෙ න ච කාරයෙ;
න වුට්ඨාපෙය්‍ය භුඤ්ජන්තං, ආරාමාරඤ්ඤගෙහසු.

351. යානානි පුමයුත්තානි, සිවිකං හත්ථවට්ටකං;
පාටඞ්කිඤ්ච ගිලානස්ස, කප්පතී අභිරූහිතුං.

352. බුද්ධං ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච, ආරබ්භ කරණෙ දවං;
දුක්කටං පරිසං වාපි, අඤ්ඤස්ස උපලාළනෙ.

353. කායං ඌරුං නිමිත්තං වා, භික්ඛුනීනං න දස්සයෙ;
විවරිත්වා න සිඤ්චෙය්‍ය, තා කද්දමුදකාදිනා.

354. න ගණ්හතො ච ඔවාදං, න පච්චාහරතොපි ච;
බාලං ගිලානං ගමියං, වජ්ජයිත්වාන දුක්කටං.

355. ලොකායතං න වාචෙය්‍ය, පලිතං න ච ගාහයෙ;
පෙළායපි න භුඤ්ජෙය්‍ය, න කීළෙ කිඤ්චි කීළිතං.

356. පාරුපෙ න නිවාසෙය්‍ය, ගිහිපාරුතනිවාසනං;
සංවෙල්ලියං නිවාසෙය්‍ය, දායං නාලිම්පයෙය්‍ය වා.

357. වඩ්ඪිං පයොජයෙ යාචෙ, නොඤ්ඤාතකප්පවාරිතෙ;
අත්තනො පරිභොගත්ථං, දින්නමඤ්ඤස්ස නො දදෙ;
අග්ගං ගහෙත්වා භුත්වා වා, කතිපාහං පුනො දදෙ.

358. උද්දිස්ස යාචනෙ රක්ඛං, ඤත්වාඤත්වා ච දණ්ඩිනං;
ගීවාස්ස දණ්ඩිතෙ දණ්ඩො, සයං දණ්ඩාපනෙ පන;
දණ්ඩස්ස අග්ඝභෙදෙන, ඤෙය්‍යා පාරාජිකාදිකා.

359. හරන්තෙසු පරික්ඛාරං, ''චොරො චොරො''ති භාසිතෙ;
අනත්ථායෙසං ගණ්හන්තෙ, දණ්ඩං ගීවාස්ස තත්තකං.

360. විසාසුච්චාරසඞ්කාර-මුත්තං ඡඩ්ඩෙය්‍ය දුක්කටං;
බහි පාකාරකුට්ටානං, වළඤ්ජෙ නාවලොකිය;
හරිතෙ වාපි වීහාදි-නාළිකෙරාදිරොපිමෙ.

361. යොජාපෙතුං පයොජෙතුං, පයුත්තානි ච පස්සිතුං;
න ලබ්භං ධම්මයුත්තම්පි, නච්චං ගීතඤ්ච වාදිතං;
''උපහාරං කරොමා''ති, වුත්තෙ වා සම්පටිච්ඡිතුං.

362. රාජාගාරං පොක්ඛරණිං, උය්‍යානං චිත්තගාරකං;
කීළත්ථං ගච්ඡතො දට්ඨුං, ආරාමං දුක්කටං කතං.

363. නවෙ න පටිබාහෙය්‍යා-සනෙනුණ්හෙ න චීවරං;
නිදහෙය්‍ය ඛමාපෙය්‍ය, ගරුනා ච පණාමිතො.

364. අක්කොසනෙ පරම්මුඛා, ආපත්තීහි ච සත්තහි;
භික්ඛුං උපාසකං වාපි, අඤ්ඤෙනෙව ච දුක්කටං.

365. න ලබ්භං විනිපාතෙතුං, සද්ධාදෙය්‍යඤ්ච චීවරං;
ලබ්භං පිතූනං සෙසානං, ඤාතීනම්පි න ලබ්භති.

366. වස්සංවුත්ථොඤ්ඤතොඤ්ඤත්‍ර , භාගං ගණ්හෙය්‍ය දුක්කටං;
පටිදෙය්‍ය නට්ඨෙ ජිණ්ණෙ, ගීවා නො දෙය්‍ය චොදිතො;
ධුරනික්ඛෙපතො තෙසං, හොති භණ්ඩග්ඝකාරියො.

367. න සන්තරුත්තරො ගාමං, කල්ලො වා සඋපාහනො;
පවිසෙය්‍ය න ධාරෙය්‍ය, චාමරීමකසබීජනිං.

368. අගිලානො න ජින්දෙය්‍ය, කෙසෙ කත්තරියා බහි;
ආරාමතො න ධාරෙය්‍ය, ඡත්තං ලබ්භති ගුත්තියා.

369. ගාහෙය්‍ය නුභතොකාජං, එකන්තරිකකාජකං;
සීසක්ඛන්ධකටිභාරා, හත්ථොලම්බො ච ලබ්භති.

370. ආපත්තියා අනොකාස-කතං චොදෙය්‍ය දුක්කටං;
සුද්ධස්ස ච අවත්ථුස්මිං, තථා ඔකාසකාරණෙ.

371. අට්ඨඞ්ගුලාධිකං මඤ්චපටිපාදං න ධාරයෙ;
පකතඞ්ගුලෙන සත්තානං, මඤ්චං වා උච්චපාදකං.

372. මූගබ්බතාදිං ගණ්හෙය්‍යා, දුක්කටං තිත්ථියබ්බතං;
ඛුරභණ්ඩං පරිහරෙ, තථා න්හාපිතපුබ්බකො.

373. යං කිඤ්චි යාචිතුං හත්ථකම්මං තදනුසාරතො;
ලද්ධං ගහෙතුං නික්කම්මමයාචිත්වාපි කප්පති;
කාරෙතුමාහරාපෙතුං, යං කිඤ්චිපරසන්තකං.

374. ගිහීනං ගොපකෙ දෙන්තෙ, ගහෙතුං දෙති යත්තකං;
ලබ්භං යථාපරිච්ඡෙදං, සඞ්ඝචෙතියසන්තකෙ.

375. ද්වීහාපජ්ජෙය්‍යා ආපත්තිං, කායවාචාහි වා ඡහි;
අලජ්ජිඤ්ඤාණකුක්කුච්චපකතත්තා සතිප්ලවා;
අකප්පියෙ වා කප්පියෙ, කප්පාකප්පියසඤ්ඤිතා.

376. අලජ්ජිඤ්ඤාණතාපත්තිං , කායවාචාහි ඡාදයෙ;
ලිඞ්ගෙ සඞ්ඝෙ ගණෙකස්මිං, චතුධාපත්තිවුට්ඨිති.

377. පරිකථොභාසවිඤ්ඤත්ති, න ලබ්භා පච්චයද්වයෙ;
විඤ්ඤත්තියෙව තතියෙ, සෙසෙ සබ්බම්පි ලබ්භති.

378. න රූහතච්චයෙ දානං, පඤ්චන්නං සහධම්මිනං;
සඞ්ඝස්සෙව ච තං හොති, ගිහීනං පන රූහති.

379. භික්ඛු වා සාමණෙරො වා, කාලං කයිරාථූපස්සයෙ;
භික්ඛුසඞ්ඝොව දායජ්ජො, තත්ථ සෙසෙප්‍යයංනයො.

380. පුරිමස්සෙවිමං දින්නං, දෙහි නෙත්වාසුකස්සති;
පච්ඡිමස්සෙව දම්මීති, දින්නං ඤත්වා ඉමං විධිං;
ගණ්හෙ විස්සාසගාහං වාධිට්ඨෙ මතකචීවරං.

381. ලොහභණ්ඩෙ පහරණිං, දාරුභණ්ඩෙ ච දාරුජං;
පත්තං පාදුකපල්ලඞ්කං, ආසන්දිං මත්තිකාමයෙ;
ඨපෙත්වා කප්පති සබ්බං, කතකං කුම්භකාරිකන්ති.

42. දෙසනානිද්දෙසො

දෙසනාති –

382. චාගො යො භික්ඛුභාවස්ස, සා පාරාජිකදෙසනා;
යථාවුත්තෙන වුට්ඨානං, ගරුකාපත්තිදෙසනා.

383. උක්කුටිකං නිසීදිත්වා, පග්ගණ්හිත්වාන අඤ්ජලිං;
ථුල්ලච්චයාදිං දෙසෙය්‍යා, එවමෙකස්ස සන්තිකෙ.

384. ‘‘අහං, භන්තෙ, එකං ථුල්ලච්චයාපත්තිං ආපජ්ජිං, තං තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති වත්වා තෙන ‘‘පස්සසි, ආවුසො, තං ආපත්ති’’න්ති වුත්තෙ ‘‘ආම, භන්තෙ, පස්සාමී’’ති වත්වා පුන තෙන ‘‘ආයතිං, ආවුසො, සංවරෙය්‍යාසී’’ති වුත්තෙ ‘‘සාධු සුට්ඨු, භන්තෙ, සංවරිස්සාමී’’ති වත්තබ්බං. ‘‘අහං, භන්තෙ, ද්වෙ ථුල්ලච්චයාපත්තියො ආපජ්ජිං, අහං භන්තෙ සම්බහුලා ථුල්ලච්චයාපත්තියො ආපජ්ජිං, තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති වත්තබ්බං.

නිස්සග්ගියෙසු පන ‘‘ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං දසාහාතික්කන්තං නිස්සග්ගියං, ඉමාහං ආයස්මතො නිස්සජ්ජාමී’’ති. ‘‘ඉමානි මෙ, භන්තෙ, චීවරානි…පෙ…. එතං මෙ, භන්තෙ, චීවරං…පෙ…. එතානි මෙ, භන්තෙ, චීවරානි දසාහාතික්කන්තානි නිස්සග්ගියානි, එතානාහං ආයස්මතො නිස්සජ්ජාමී’’ති.

385. නිස්සජ්ජිත්වාන දෙසෙය්‍යා, ආපත්තිං තෙන භික්ඛුනා;
පටිග්ගහෙත්වා ආපත්තිං, දෙය්‍යාං නිස්සට්ඨචීවරං.

‘‘ඉමං, ඉමානි, එතං, එතානි චීවරානි ආයස්මතො දම්මී’’ති.

386. (ක) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං රත්තිවිප්පවුත්ථං අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා නිස්සග්ගියං.

(ඛ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, අකාලචීවරං මාසාතික්කන්තං නිස්සග්ගියං.

(ග) ඉදං මෙ, භන්තෙ, පුරාණචීවරං අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා ධොවාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ඝ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා හත්ථතො පටිග්ගහිතං අඤ්ඤත්‍ර පාරිවත්තකා නිස්සග්ගියං.

(ඞ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං අඤ්ඤාතකං ගහපතිකං අඤ්ඤත්‍ර සමයා විඤ්ඤාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ච) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං අඤ්ඤාතකං ගහපතිකං තතුත්තරි විඤ්ඤාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ඡ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං පුබ්බෙ අප්පවාරිතො අඤ්ඤාතකං ගහපතිකං උපසඞ්කමිත්වා විකප්පං ආපන්නං නිස්සග්ගියං.

(ජ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං පුබ්බෙ අප්පවාරිතො අඤ්ඤාතකෙ ගහපතිකෙ උපසඞ්කමිත්වා විකප්පං ආපන්නං නිස්සග්ගියං.

(ඣ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං අතිරෙකතික්ඛත්තුං චොදනාය අතිරෙකඡක්ඛත්තුං ඨානෙන අභිනිප්ඵාදිතං නිස්සග්ගියං.

(ඤ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, කොසියමිස්සකං සන්ථතං කාරාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ට) ඉදං මෙ, භන්තෙ, සුද්ධකාළකානං එළකලොමානං සන්ථතං කාරාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ඨ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, සන්ථතං අනාදියිත්වා තුලං ඔදාතානං තුලං ගොචරියානං කාරාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ඩ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, සන්ථතං ඌනකඡබ්බස්සානි කාරාපිතං අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා නිස්සග්ගියං.

(ඪ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, නිසීදනසන්ථතං අනාදියිත්වා පුරාණසන්ථතස්ස සාමන්තා සුගතවිදත්ථිං කාරාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ණ) ඉමානි මෙ, භන්තෙ, එළකලොමානි තියොජනපරමං අතික්කාමිතානි නිස්සග්ගියානි.

(ත) ඉමානි මෙ, භන්තෙ, එළකලොමානි අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා ධොවාපිතානි නිස්සග්ගියානි.

(ථ) අහං, භන්තෙ, රූපියං පටිග්ගහෙසිං, ඉදං මෙ, භන්තෙ, නිස්සග්ගියං, ඉමාහං සඞ්ඝස්ස නිස්සජ්ජාමි.

(ද) අහං , භන්තෙ, නානප්පකාරකං රූපියසංවොහාරං සමාපජ්ජිං, ඉදං මෙ, භන්තෙ, නිස්සග්ගියං, ඉමාහං සඞ්ඝස්ස නිස්සජ්ජාමීති.

387. නිස්සජ්ජිත්වාන ආපත්තිං, දෙසෙය්‍යාථ ගිහිං වදෙ;
‘‘ජානාහිම’’න්ති ඉමිනා, සො වදෙය්‍යාහරාමි කිං.

388. අවත්වාමන්ති තෙලාදිං, වදෙ භික්ඛූන කප්පියං;
යං ආහරති සො තෙන, පරිවත්තෙත්වාන කප්පියං.

389. ලබ්භං ඨපෙත්වා ද්වෙපෙතෙ, සෙසෙහි පරිභුඤ්ජිතුං;
තතො අඤ්ඤෙන ලද්ධොපි, භාගො තෙසං න කප්පති.

390. රුක්ඛච්ඡායාපයන්තමසො, තන්නිබ්බත්තා න කප්පති;
නිස්සට්ඨං පටිලද්ධම්පි, ආදිතො සන්ථතත්තයං.

391. නො චෙ ලභෙථ එවං සො, ඉමං ඡඩ්ඩෙහි සංසියො;
එවම්පි භික්ඛු ඡඩ්ඩෙය්‍ය, නො චෙ ලභෙථ සම්මතො.

392. එතානි දුතියො පත්තො, සඞ්ඝෙ සෙසානි ලබ්භරෙ;
සඞ්ඝෙකස්මිං ගණෙ වත්තුං, ලබ්භං භාසන්තරෙනපි.

393. (ක) අහං, භන්තෙ, නානප්පකාරකං කයවික්කයං සමාපජ්ජිං, ඉදං මෙ, භන්තෙ, නිස්සග්ගියං.

(ඛ) අයං මෙ, භන්තෙ, පත්තො දසාහාතික්කන්තො නිස්සග්ගියො.

(ග) අයං මෙ, භන්තෙ, පත්තො ඌනපඤ්චබන්ධනෙන පත්තෙන චෙතාපිතො නිස්සග්ගියො, ඉමාහං සඞ්ඝස්ස නිස්සජ්ජාමීති.

394. නිස්සජ්ජිත්වාන දෙසෙය්‍ය, ආපත්තිං පත්තගාහකං;
සම්මන්නිත්වාන සඞ්ඝස්ස, පත්තන්තං තස්ස දාපයෙ.

395. (ක) ඉදං මෙ, භන්තෙ, භෙසජ්ජං සත්තාහාතික්කන්තං නිස්සග්ගියං.

(ඛ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, වස්සිකසාටිකචීවරං අතිරෙකමාසෙ සෙසෙ ගිම්හානෙ පරියිට්ඨං, අතිරෙකඩ්ඪමාසෙ සෙසෙ ගිම්හානෙ කත්වා පරිදහිතං නිස්සග්ගියං.

(ග) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං භික්ඛුස්ස සාමං දත්වා අච්ඡින්නං නිස්සග්ගියං.

(ඝ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං සාමං සුත්තං විඤ්ඤාපෙත්වා තන්තවායෙහි වායාපිතං නිස්සග්ගියං.

(ඞ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං පුබ්බෙ අප්පවාරිතො අඤ්ඤාතකස්ස ගහපතිකස්ස තන්තවායෙ උපසඞ්කමිත්වා විකප්පං ආපන්නං නිස්සග්ගියං.

(ච) ඉදං මෙ, භන්තෙ, අච්චෙකචීවරං චීවරකාලසමයං අතික්කාමිතං නිස්සග්ගියං.

(ඡ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවරං අතිරෙකඡාරත්තං විප්පවුත්ථං අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසම්මුතියා නිස්සග්ගියං.

(ජ) ඉදං මෙ, භන්තෙ, ජානං සඞ්ඝිකං ලාභං පරිණතං අත්තනො පරිණාමිතං නිස්සග්ගියං, ඉමාහං ආයස්මතො නිස්සජ්ජාමීති.

396. සෙසං සබ්බං යථායොගං, ආදිම්හි විය යොජයෙ.

397. (ක) අහං , භන්තෙ, එකං පාචිත්තියාපත්තිං ආපජ්ජිං. ද්වෙ සම්බහුලා පාචිත්තියාපත්තියො ආපජ්ජිං.

(ඛ) ගාරය්හං, භන්තෙ, ධම්මං ආපජ්ජිං අසප්පායං පාටිදෙසනීයං, තං පටිදෙසෙමීති. තෙන ''පස්සසි, ආවුසො, තං ධම්ම''න්ති වත්තබ්බං.

(ග) අහං, භන්තෙ, එකං දුක්කටාපත්තිං ආපජ්ජිං. ද්වෙ සම්බහුලා දුක්කටාපත්තියො ආපජ්ජිං.

(ඝ) අහං, භන්තෙ, එකං දුබ්භාසිතාපත්තිං ආපජ්ජිං. ද්වෙ සම්බහුලා දුබ්භාසිතාපත්තියො ආපජ්ජිං. තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමීති.

(ඞ) ''අහං, භන්තෙ, ද්වෙ නානාවත්ථුකා ථුල්ලච්චයාපත්තියො ආපජ්ජිං. සම්බහුලා නානාවත්ථුකා ථුල්ලච්චයාපත්තියො ආපජ්ජිං, තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී''ති වත්වා තෙන ''පස්සසි, ආවුසො, තා ආපත්තියො''ති වුත්තෙ ''ආම, භන්තෙ, පස්සාමී''ති වත්වා පුන තෙන ''ආයතිං, ආවුසො, සංවරෙය්‍යාසී''ති වුත්තෙ ''සාධු සුට්ඨු, භන්තෙ, සංවරිස්සාමී''ති වත්තබ්බං.

398. අදෙසනාගාමිනියං, අනාපත්තිඤ්ච දෙසිතං;
නානා සංවාසනිස්සීමට්ඨිතානං චතුපඤ්චහි;
මනසා පකතත්තානං, නානෙකාති න දෙසයෙති.

43. ඡන්දදානනිද්දෙසො

ඡන්දදානාදීති –

399. භෙරිං ඝණ්ටිං පහාරෙත්වා, කම්මප්පත්තෙ සමාගතෙ;
සඞ්ඝෙ හරෙය්‍ය ඡන්දං වා, පාරිසුද්ධිං පවාරණං.

400. එකං භික්ඛුං උපගම්ම, නිසීදිත්වා උක්කුටිකං;
අඤ්ජලිං පග්ගණ්හිත්වාන, දදෙ ඡන්දං විචක්ඛණො.

401. (ක) ''ඡන්දං දම්මි, ඡන්දං මෙ හර, ඡන්දං මෙ ආරොචෙහී''ති වත්තබ්බං.

(ඛ) පාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ''පාරිසුද්ධිං දම්මි, පාරිසුද්ධිං මෙ හර, පාරිසුද්ධිං මෙ ආරොචෙහී''ති වත්තබ්බං.

402. පාරිසුද්ධිප්පදානෙන, සම්පාදෙති උපොසථං;
සඞ්ඝස්ස අත්තනො චාපි, සෙසකම්මං විබාධති.

403. ඡන්දදානෙන සඞ්ඝස්ස, ද්වයං සාධෙති නත්තනො;
තස්මා ඡන්දං දදන්තෙන, දාතබ්බා පාරිසුද්ධිපි.

404. හරෙය්‍යෙකො බහූනම්පි, පරම්පරා න හාරයෙ;
පරම්පරාහටා ඡන්ද-පාරිසුද්ධි න ගච්ඡති.

405. සබ්බූපචාරං කත්වාන, එවං දෙය්‍යා පවාරණා. ‘‘පවාරණං දම්මි, පවාරණං මෙ හර, පවාරණං මෙ ආරොචෙහි, මමත්ථාය පවාරෙහී’’ති.

406. ආරොචෙත්වාථ සො සඞ්ඝං, පවාරෙය්‍යෙවමාගතො. ‘‘ඉත්ථන්නාමො, භන්තෙ, සඞ්ඝං පවාරෙති දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු තං සඞ්ඝො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සතී’’ති.

407. ගහෙත්වා පාරිසුද්ධිං වා, ඡන්දං වාපි පවාරණං;
හාරකො සඞ්ඝමප්පත්වා, විබ්භමෙය්‍ය මරෙය්‍ය වා.

408. සාමණෙරාදිභාවං වා,
පටිජානෙය්‍ය නාහටා;
පත්වා සඞ්ඝං තථා හෙය්‍ය,
ආහටා හොති හාරකො.

409. සඞ්ඝප්පත්තො පමත්තො වා, සුත්තො නාරොචයෙය්‍ය වා;
අනාපත්තිව සඤ්චිච්ච, නාරොචෙන්තස්ස දුක්කටන්ති.

44. උපොසථනිද්දෙසො

උපොසථොති –

410. දුවෙ උපොසථා චාතු-ද්දසො පන්නරසො ඉති;
සුත්තුද්දෙසමධිට්ඨාන-පාරිසුද්ධිවසා තයො.

411. සුත්තුද්දෙසොව සඞ්ඝස්ස, අධිට්ඨානඋපොසථො;
පුග්ගලස්සෙව සෙසානං, පාරිසුද්ධිඋපොසථො.

412. පුබ්බකිච්චෙ ච කරණෙ, පත්තකල්ලෙ සමානිතෙ;
සුත්තං උද්දිසති සඞ්ඝො, පඤ්චධා සො විභාවිතො.

413. විනාන්තරායං සඞ්ඛෙපෙ-නුද්දෙසො විනිවාරිතො;
‘‘ථෙරොව ඉස්සරො ද්වීසු, උද්දෙසෙස්වෙත්ථ තීසු වා;
විසදෙසූ’’ති වුත්තත්තා, අවත්තන්තෙපි වට්ටති.

414. ආගච්ඡෙය්‍යුං යදි සමා, උද්දිසන්තෙ ච ථොකිකා;
උද්දිට්ඨං යං සුඋද්දිට්ඨං, සොතබ්බමවසෙසකං.

415. උද්දිට්ඨමත්තෙ සකලා-යෙකච්චායුට්ඨිතාය වා;
පාරිසුද්ධිං කරෙය්‍යෙසං, සන්තිකෙ බහුකාථ චෙ;
කත්වා සබ්බවිකප්පෙසු, පුබ්බකිච්චං පුනුද්දිසෙ.

416. පන්නරසොවාසිකානං, ඉතරානං සචෙතරො;
සමානෙතරෙනුවත්තන්තු, පුරිමානං සචෙධිකා;
පුරිමා අනුවත්තන්තු, තෙසං සෙසෙප්‍යයං නයො.

417. පාටිපදොවාසිකානං, ඉතරානං උපොසථො;
සමථොකානං සාමග්ගිං, මූලට්ඨා දෙන්තු කාමතො.

418. බහි ගන්ත්වාන කාතබ්බො, නො චෙ දෙන්ති උපොසථො;
දෙය්‍යානිච්ඡාය සාමග්ගී, බහූසු බහි වා වජෙ.

419. පාටිපදෙගන්තුකානං , එවමෙව අයං නයො;
සාවෙය්‍ය සුත්තං සඤ්චිච්ච, අස්සාවෙන්තස්ස දුක්කටං.

420. සම්මජ්ජිතුං පදීපෙතුං, පඤ්ඤාපෙතුං දකාසනං;
න කරෙය්‍ය තථා කල්ලො, මහාථෙරෙන පෙසිතො.

421. සම්මජ්ජිත්වා පදීපෙත්වා, පට්ඨපෙත්වා දකාසනං. ගණඤත්තිං ඨපෙත්වෙවං, කත්තබ්බො තීහුපොසථො. ‘‘සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා, අජ්ජුපොසථො පන්නරසො, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරෙය්‍යාමා’’ති.

422. එකංසං චීවරං කත්වා, නිසීදිත්වා උක්කුටිකං,. ථෙරෙන අඤ්ජලිං තෙවං, පග්ගය්හ සමුදීරියා. ‘‘පරිසුද්ධො අහං ආවුසො, පරිසුද්ධොති මං ධාරෙථා’’ති, වදෙ යාවතතියකං.

423. සමත්තපුබ්බාරම්භෙන, තෙ නවෙනෙවමීරියා. ‘‘පරිසුද්ධො අහං භන්තෙ, පරිසුද්ධොති මං ධාරෙථා’’ති, වදෙ යාවතතියකං.

424. ද්වීසු ථෙරෙන කත්තබ්බං, කත්වෙවමීරියො නවො. ‘‘පරිසුද්ධො අහං ආවුසො, පරිසුද්ධොති මං ධාරෙහී’’ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බො.

425. නවෙන ථෙරො තික්ඛත්තුං, එවමස්ස උදීරියො;
‘‘පරිසුද්ධො අහං භන්තෙ, පරිසුද්ධොති මං ධාරෙථා’’ති.

426. පුබ්බකිච්චං සමාපෙත්වා, අධිට්ඨෙය්‍යොවමෙකකො. ‘‘අජ්ජ මෙ උපොසථො පන්නරසොති වා චාතුද්දසොති වා අධිට්ඨාමී’’ති වත්තබ්බං, නො චෙධිට්ඨෙය්‍ය දුක්කටං.

427. යත්ථ වසන්ති චත්තාරො, තයො වා යදි වා දුවෙ;
පාරිසුද්ධිං හරිත්වාන, එකෙකස්සිතරීතරෙ;
තං තං උපොසථං කයිරුං, සියා ආපත්ති දුක්කටං.

428. වග්ගෙ සමග්ගෙ වග්ගොති, සඤ්ඤිනො විමතිස්ස වා;
දුක්කටං කරොතො භෙදා-ධිප්පායෙන ථුල්ලච්චයං;
වග්ගෙ සමග්ගෙනාපත්ති, සමග්ගො ඉති සඤ්ඤිනො.

429. උක්ඛිත්තස්ස ගහට්ඨස්ස, සෙසානං සහධම්මිනං;
පාරාජිකස්සාභබ්බස්ස, සික්ඛානික්ඛිත්තකස්ස ච.

430. නිසින්නපරිසායඤ්ච, සභාගාපත්තිකො තථා;
ඡන්දෙන පරිවුත්ථෙන, පාතිමොක්ඛං න උද්දිසෙ.

431. අදෙසයිත්වානාපන්නං, නාවිකත්වාන වෙමතිං;
නුපොසථෙපි වා කාතුං, පොසථො න ච කප්පති.

432. අට්ඨිතොපොසථාවාසා, න වජෙ තදහූ විනා;
අන්තරායං ච සඞ්ඝං වා-ධිට්ඨාතුං සීමමෙව වාති.

45. පවාරණානිද්දෙසො

පවාරණාති –

433. ද්වින්නං තිණ්ණං චතුන්නඤ්ච, අඤ්ඤමඤ්ඤප්පවාරණා;
එකස්ස ච අධිට්ඨානං, සෙසා සඞ්ඝප්පවාරණා.

434. පුබ්බකිච්චෙ ච කරණෙ, පත්තකල්ලෙ සමානිතෙ;
ඨපෙත්වා ඤත්තිං සඞ්ඝෙන, කත්තබ්බෙවං පවාරණා.

‘‘සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා’’ති.

435. එකංසං චීවරං කත්වා, නිසීදිත්වා උක්කුටිකං;
ථෙරෙන අඤ්ජලිං සඞ්ඝො, පග්ගය්හ සමුදීරියො.

436. ‘‘සඞ්ඝං, ආවුසො, පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි, ආවුසො, සඞ්ඝං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී’’ති.

437. පවාරෙන්තෙසු ථෙරෙසු, නිසජ්ජුක්කුටිකං නවො;
පවාරෙති සයං යාව, උක්කුටිකොව අච්ඡතු.

438. පුබ්බාරම්භං සමාපෙත්වා, නවො සඞ්ඝමුදීරයෙ.

439. ''සඞ්ඝං, භන්තෙ, පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි, භන්තෙ, සඞ්ඝං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී''ති.

440. දානෙන ධම්මසාකච්ඡා, කලහෙහි ච රත්තියා;
තෙවාචිකාය ඔකාසෙ-සති ඛෙපිතභාවතො;
අන්තරායෙ දසවිධෙ, ඤත්තිං වත්වානුරූපතො.

441. ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, මනුස්සෙහි දානං දෙන්තෙහි, ද්වීහි භික්ඛූහි ධම්මං සාකච්ඡන්තෙහි, කලහං කරොන්තෙහි යෙභුය්‍යෙන රත්ති ඛෙපිතා. සචෙ සඞ්ඝො තෙවාචිකං පවාරෙස්සති, අප්පවාරිතොව සඞ්ඝො භවිස්සති, අථායං රත්ති විභායිස්සති. අයං රාජන්තරායො, අයං චොරන්තරායො, අයං අග්‍යන්තරායො, අයං උදකන්තරායො, අයං මනුස්සන්තරායො, අයං අමනුස්සන්තරායො, අයං වාළන්තරායො, අයං සරීසපන්තරායො, අයං ජීවිතන්තරායො, අයං බ්‍රහ්මචරියන්තරායො. සචෙ සඞ්ඝො තෙවාචිකං පවාරෙස්සති, අප්පවාරිතොව සඞ්ඝො භවිස්සති, අථායං බ්‍රහ්මචරියන්තරායො භවිස්සති. යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො ද්වෙවාචිකං, එකවාචිකං, සමානවස්සිකං පවාරෙය්‍යා''ති.

442. පවාරෙය්‍යානුරූපෙන , යථාඨපිතඤත්තියා;
ආගච්ඡෙය්‍යුං යදි සමා, ආදිකා චෙත්ථ ආහරෙ.

443. එවං තිචතුවග්ගො ච, ඤත්තිං වත්වා පවාරයෙ. ''සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා, අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං පවාරෙය්‍යාමා''ති.

444. එකංසං චීවරං කත්වා, නිසීදිත්වා උක්කුටිකං;
ථෙරෙන අඤ්ජලිං තෙවං, පග්ගය්හ සමුදීරියා.

445. ''අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී''ති.

නවෙනාපි ''අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී''ති.

446. ද්වීසු ථෙරෙන කත්තබ්බං, නවො කත්වෙවමීරියො.

447. ''අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං ආයස්මා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං ආයස්මා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී''ති.

නවෙනාපි ''අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං ආයස්මා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමි. දුතියම්පි…පෙ…. තතියම්පි අහං, භන්තෙ, ආයස්මන්තං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං ආයස්මා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී''ති.

448. පුබ්බකිච්චං සමාපෙත්වා, අධිට්ඨෙය්‍යොවමෙකකො. ''අජ්ජ මෙ පවාරණා චාතුද්දසීති වා පන්නරසීති වා අධිට්ඨාමී''ති වත්තබ්බං.

449. යස්මිං වසන්ති වා පඤ්ච, චත්තාරො වා තයො දුවෙ;
පවාරණං හරිත්වාන, එකෙකස්සිතරීතරෙ.

450. තං තං පවාරණං කයිරුං,
සියා ආපත්ති දුක්කටං;
සෙසා උපොසථෙ වුත්තා,
ගාථායො චෙත්ථ ආහරෙ.

451. පවාරිතෙව සඞ්ඝම්හි, පාරිසුද්ධිඋපොසථං;
කරෙය්‍යා ඡින්නවස්සො වා, අවුත්ථො වානුපගතො.

452. චාතුමාසිනියා චාපි, කතෙ සඞ්ඝෙනුපොසථෙ;
වුත්ථවස්සා පවාරෙය්‍යුං, සචෙ අප්පතරා සියුන්ති.

46. සංවරනිද්දෙසො

සංවරොති –

453. චක්ඛුසොතාදිභෙදෙහි, රූපසද්දාදිගොචරෙ;
අභිජ්ඣාදොමනස්සාදි-ප්පවත්තිං විනිවාරයෙ.

454. නිග්ගණ්හෙය්‍ය සකං චිත්තං, කිට්ඨාදිං විය දුප්පසුං;
සතිමා සම්පජානො ච, චරෙ සබ්බිරියාපථෙති.

47. සුද්ධිනිද්දෙසො

සුද්ධීති –

455. දෙසනා සංවරො එට්ඨිපච්චවෙක්ඛණ භෙදතො;
සුද්ධි චතුබ්බිධා පාතිමොක්ඛසංවරසම්මතං;
දෙසනාය විසුද්ධත්තා, **දෙසනාසුද්ධි** වුච්චති.

456. ‘‘න පුනෙවං කරිස්ස’’න්ති, චිත්තාධිට්ඨානසංවරා;
වුත්තො **සංවරසුද්ධීති**, සුජ්ඣතින්ද්‍රියසංවරො.

457. පහායානෙසනං ධම්මෙනුප්පාදෙන්තස්ස එට්ඨියා;
සුද්ධත්තා **එට්ඨිසුද්ධීති**, වුත්තමාජීවනිස්සිතං.

458. යොනිසො පටිසඞ්ඛාය, චීවරං පටිසෙවති;
එවමාදියථාවුත්ත-පච්චවෙක්ඛණසුජ්ඣනා;
පච්චවෙක්ඛණසුද්ධීති, වුත්තං පච්චයනිස්සිතන්ති.

48. සන්තොසනිද්දෙසො

සන්තොසොති –

459. අප්පෙන අනවජ්ජෙන, සන්තුට්ඨියො සුලභෙන ච;
මත්තඤ්ඤූ සුභරො හුත්වා, චරෙ සද්ධම්මගාරවො.

460. අතීතං නානුසොචන්තො, නප්පජප්පමනාගතං;
පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්තො, **සන්තුට්ඨියොති** පවුච්චතීති.

49. චතුරාරක්ඛනිද්දෙසො

චතුරක්ඛාති –

461. බුද්ධානුස්සති මෙත්තා ච, අසුභං මරණස්සති;
ආරකත්තාදිනාරහං, සම්මා සාමඤ්ච බුද්ධතො.

462. සම්මාසම්බුද්ධඉති වානුස්සති යා පුනප්පුනං;
නවභෙදෙ භගවතො, **බුද්ධානුස්සති** සා ගුණෙ.

463. සීමට්ඨසඞ්ඝෙ සීමට්ඨදෙවතාසු ච ඉස්සරෙ;
ජනෙ ගොචරගාමම්හි, තත්ථුපාදාය මානුසෙ.

464. සබ්බසත්තෙසු සුඛිතා, හොන්තාවෙරාතිආදිනා;
පරිච්ඡිජ්ජ පරිච්ඡිජ්ජ, භාවනා **මෙත්තභාවනා**.

465. වණ්ණසණ්ඨානඔකාස-දිසතො පරිච්ඡෙදතො;
වවත්ථපෙත්වා කෙසාදි-කොට්ඨාසෙ අනුපුබ්බතො.

466. නාතිසීඝඤ්ච සණිකං, වික්ඛෙපං පටිබාහයං;
පණ්ණත්තිං සමතික්කම්ම, මුඤ්චන්තස්සානුපුබ්බතො.

467. වණ්ණආසයසණ්ඨාන-ගන්ධොකාසෙහි භාවනා;
පටික්කූලාති කොට්ඨාසෙ, උද්ධුමාතාදිවත්ථුසු;
ගහෙත්වා අසුභාකාරං, පවත්තා භාවනාසුභං.

468. ‘‘මරණං මෙ භවිස්සති, ජීවිතං උච්ඡිජ්ජිස්සති;
මරණං මරණං වා’’ති, භාවයිත්වාන යොනිසො.

469. වධකස්සෙවුපට්ඨානා, සම්පත්තීනං විපත්තිතො;
උපසංහරතො කායබහුසාධාරණා තථා.

470. ආයුදුබ්බලතො කාලවවත්ථානස්සභාවතො;
අද්ධානස්ස පරිච්ඡෙදා, භාවනා **මරණස්සතී**ති.

50. විපස්සනානිද්දෙසො

විපස්සනාති –

471. නාමරූපං පරිග්ගය්හ, තතො තස්ස ච පච්චයං;
හුත්වා අභාවතො**නිච්චා,** උදයබ්බයපීළනා.

472. **දුක්ඛා** අවසවත්තිත්තා, **අනත්තා**ති තිලක්ඛණං;
ආරොපෙත්වාන සඞ්ඛාරෙ, සම්මසන්තො පුනප්පුනං;
පාපුණෙය්‍යානුපුබ්බෙන, සබ්බසංයොජනක්ඛයන්ති.

නිගමනකථා

473. අධිසීලාධිචිත්තානං, අධිපඤ්ඤාය සික්ඛනා;
භික්ඛුකිච්චමතො බුද්ධසික්ඛායං සමුදාහටා.

474. මහතො කිත්තිසද්දස්ස, යස්ස ලොකවිචාරිනො;
පරිස්සමො න සම්භොති, මාලුතස්සෙව නිච්චසො.

475. තෙන **ධම්මසිරීකෙන,** තම්බපණ්ණියකෙතුනා;
ථෙරෙන රචිතා ධම්මවිනයඤ්ඤුපසංසිතා.

476. එත්තාවතායං නිට්ඨානං, බුද්ධසික්ඛා උපාගතා;
පඤ්චමත්තෙහි ගාථානං, සතෙහි පරිමාණතොති.

බුද්ධසික්ඛා නිට්ඨිතා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

බුද්දසික්ඛා-පුරාණටීකා

ගන්ථාරම්භකථා

යො චිරං දීඝමද්ධානං, විදිත්වා දුක්ඛිතං ජනං;
තථාපි නාවබුජ්ඣන්තමනුකම්පාය චොදිතො.

බොධාය පණිධිං කත්වා, පත්තො සම්බොධිමුත්තමං;
තස්ස පාදෙ නමස්සිත්වා, ධම්මං සඞ්ඝඤ්ච සාධුකං.

පුබ්බාචරියපාදෙසු, ඨපෙත්වා සීසමත්තනො;
ථෙරෙන **ධම්මසිරිනා,** ථිරසීලෙන යා කතා.

‘‘ආදිතො උපසම්පන්නසික්ඛිතබ්බ’’න්තිආදිනා;
බුද්දසික්ඛා සමාසෙන, තස්සා අත්ථවිනිච්ඡයං.

ලිඛිස්සාමි හිතත්ථාය, ආදිකම්මිකභික්ඛුනං;
තත්ථ යුත්තං ගහෙතබ්බමයුත්තං තුජ්ඣිතබ්බකන්ති;

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා

(ක) එත්ථාහ – කතමා බුද්දසික්ඛා, කථං සික්ඛිතබ්බා, කස්මා සික්ඛිතබ්බා, කෙ සික්ඛන්ති, කෙ සික්ඛිතසික්ඛාති? වුච්චතෙ – අධිසීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාවසෙන තිස්සො සික්ඛා, ගන්ථවසෙනෙත්ථ සඞ්ඛිපිත්වා වුත්තත්තා තද්දීපනො ගන්ථො ‘‘බුද්දසික්ඛා’’ති වුච්චති, අථ වා ‘‘බුද්දං අනෙලකං මධුපටල’’න්තිආදීනි විය සික්ඛාකාමානං මධුරතාය බුද්දා ච තා සික්ඛා චාති බුද්දසික්ඛා, අථ වා ‘‘බුද්දපුත්තම්හි සමණ පොස ම’’න්තිආදීසු විය බහුවිධත්තාපි බුද්දා ච තා සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛා චාති බුද්දසික්ඛා. අධිසීලසික්ඛා පනෙත්ථ චාරිත්තවාරිත්තවසෙන දුවිධම්පි සීලං යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙන තප්පටිපක්ඛෙ කිලෙසෙ තදඞ්ගප්පහානවසෙන පජහන්තෙන සික්ඛිතබ්බා, අධිචිත්තසික්ඛා පන යථාවුත්තෙසු ආරම්මණෙසු අභියොගකරණවසෙන ඣානප්පටිපක්ඛානං නීවරණගණානං වික්ඛම්භනප්පහානං කුරුමානෙන සික්ඛිතබ්බා, අධිපඤ්ඤාසික්ඛා පන යථානුරූපං සමුච්ඡෙදවසෙන සානුසයෙ කිලෙසෙ සමුච්ඡින්දන්තෙන සික්ඛිතබ්බා.

කස්මා සික්ඛිතබ්බාති එත්ථ –

ජාතිආදීහි දුක්ඛෙහි, අනෙකෙහි උපද්දුතං;
ඛන්ධලොකං ජහිත්වාන, පත්තුං ඛෙමං පුරං සිවං.

කල්‍යාණපුථුජ්ජනෙන සහ සත්ත සෙක්ඛා සික්ඛන්ති. අරහන්තො සික්ඛිතසික්ඛා.

යෙ වීතමොහා මුනිපුඞ්ගවස්ස;
සිස්සෙසු අග්ගා මුනිනා පසත්ථා;
තෙ තීසු සික්ඛාසු සමත්තසික්ඛා;
තතො පරෙ කෙන සමත්තසික්ඛාති.

ආදිතොති එත්ථ ආදිම්හියෙවාති අත්ථො, ආදිතො පට්ඨායාති වා. උපසම්පන්නෙන ච උපසම්පන්නාය ච සික්ඛිතබ්බං **උපසම්පන්නසික්ඛිතබ්බං**. සහ මාතිකාය **සමාතිකං**. පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරං බුද්දසික්ඛං පවක්ඛාමි ආදරෙන, පකාරෙන වා වක්ඛාමි රතනත්තයං වන්දිත්වාති අත්ථො. අපිච ථෙරො **ආදිතොති** වචනෙන සද්ධාපබ්බජිතානං කුලපුත්තානං ආලසියදොසෙන අප්පටිපජ්ජන්තානං අඤ්ඤාණදොසෙන අඤ්ඤථා පටිපජ්ජන්තානං සංවෙගං ජනෙති. කථං? අතිදුල්ලභං ඛණසමවායං පටිලභිත්වා තඞ්ඛණං න කුසීතෙන වා නිරත්ථකකථාපසුතෙන වා වීතිනාමෙතබ්බං, කිං කාතබ්බං? ආදිතො පට්ඨාය නිරන්තරමෙව තීසු සික්ඛාසු ආදරො ජනෙතබ්බොති. එත්ථාහ – කිං තං රතනත්තයං නාම, යං වන්දිත්වා ථෙරො බුද්දසික්ඛං පවක්ඛතීති? වුච්චතෙ – බුද්ධරතනං ධම්මරතනං සඞ්ඝරතනන්ති ඉමානි තීණි රතනානි. තානි හි රතිජනනට්ඨෙන ‘‘රතනානී’’ති වුච්චන්ති. අපිච –

‘‘චිත්තීකතං මහග්ඝඤ්ච, අතුලං දුල්ලභදස්සනං;
අනොමසත්තපරිභොගං, රතනං තෙන වුච්චතී’’ති. (දී. නි. අට්ඨ. 2.33; සං. නි. අට්ඨ. 3.5.223; ඛු. පා. අට්ඨ. 6.3; සු. නි. අට්ඨ. 1.226; මහානි. අට්ඨ. 50; උදා. අට්ඨ. 45) –

ඉමිස්සා ගාථාය වසෙන රතනත්ථො වෙදිතබ්බො.

මාතිකාවණ්ණනා

(ඛ-ජ) ඉදානි ‘‘සමාතික’’න්ති වුත්තත්තා මාතිකං තාව දස්සෙතුං **‘‘පාරාජිකා ච චත්තාරො’’**තිආදි ආරද්ධං. සබ්බසික්ඛානං පන මූලභූතත්තා අධිසීලසික්ඛාව පඨමං වුත්තා. ‘‘සීලෙ පතිට්ඨායා’’ති (සං. නි. 1.1.23, 192; පෙටකො. 22; මි. ප. 2.1.9) හි වුත්තං. තත්‍රාපි මහාසාවජ්ජත්තා, මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන පවත්තනතො ච සබ්බපඨමං ජානිතබ්බාති පාරාජිකාව පඨමං වුත්තාති. ඉදානි යථානික්ඛිත්තානි මාතිකාපදානි පටිපාටියා විත්ථාරෙත්වා දස්සෙතුං ‘‘පාරාජිකා ච චත්තාරො’’ති පඨමපදං උද්ධටං, තස්සායමත්ථො – **පාරාජිකාති** පරාජිතා පරාජයමාපන්නා, සික්ඛාපදං අතික්කමිත්වා තෙනෙව ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා, තාය වා පරාජයමාපාදිතානමෙතං අධිවචනං, තෙ පන චත්තාරොති වුත්තං හොති.

1. පාරාජිකනිද්දෙසවණ්ණනා

1-2. ඉදානි තෙ දස්සෙතුං **‘‘මග්ගත්තයෙ’’**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ මනුස්සාමනුස්සතිරච්ඡානගතානං වසෙන තිස්සො ඉත්ථියො, තයො උභතොබ්‍යඤ්ජනකා, තයො පණ්ඩකා, තයො පුරිසාති පාරාජිකවත්ථුභූතානං නිමිත්තානං නිස්සයා ද්වාදසමත්තා හොන්ති, තෙසං වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගමුඛමග්ගවසෙන තයො මග්ගා. තත්ථ මනුස්සිත්ථියා තයො, අමනුස්සිත්ථියා තයො, තිරච්ඡානගතිත්ථියා තයොති නව, තථා මනුස්සඋභතොබ්‍යඤ්ජනකාදීනං. මනුස්සපණ්ඩකාදීනං පන වච්චමග්ගමුඛමග්ගවසෙන ද්වෙ ද්වෙ කත්වා ඡ, තථා මනුස්සපුරිසාදීනන්ති සබ්බෙසං වසෙන තිංස මග්ගා හොන්ති. තෙ සබ්බෙ පරිග්ගහෙත්වා ඉධ **‘‘මග්ගත්තයෙ’’**ති වුත්තං, තස්මිං මග්ගත්තයෙති අත්ථො. **අනික්ඛිත්තසික්ඛොති** භික්ඛුභාවතො චවිතුකාමතාචිත්තෙන යථාලක්ඛණං අපච්චක්ඛාතසික්ඛොති අත්ථො. **සන්ථතසන්ථතෙති** වත්ථාදීසු යෙන කෙනචි සන්ථතෙ වා අසන්ථතෙ වා. **අල්ලොකාසෙති** මග්ගත්තයස්ස පකතිවාතෙන අසම්ඵුට්ඨප්පදෙසෙ. **නිමිත්තන්ති** අඞ්ගජාතං. **සංසන්ථතං වා අසන්ථතං වාති** අත්තනො අඞ්ගජාතං වත්ථාදීනං අඤ්ඤතරෙන පටිච්ඡන්නං වා අප්පටිච්ඡන්නං වා. **උපාදිණ්ණන්ති** අනට්ඨකායප්පසාදං. වුත්තප්පකාරෙ මග්ගත්තයෙ පවෙසන්තො චුතො පාරාජිකොති සම්බන්ධො. නට්ඨකායප්පසාදං පන පීළකං වා චම්මඛිලං වා ලොමං වා පවෙසන්තස්ස දුක්කටං, මනුස්සානං පන ජීවමානකසරීරෙ අක්ඛිනාසාකණ්ණච්ඡිද්දවත්ථිකොසෙසු සත්ථකාදීහි කතවණෙ වා මෙථුනරාගෙන තිලබීජමත්තම්පි අඞ්ගජාතං පවෙසන්තස්ස ථුල්ලච්චයං, අවසෙසසරීරෙසු උපකච්ඡකාදීසු ච දුක්කටං. තිරච්ඡානගතානං හත්ථිඅස්සගොණගද්‍රභඔට්ඨමහිංසාදීනං නාසාය ථුල්ලච්චයං, තථා තෙසං වත්ථිකොසෙසු. සබ්බෙසම්පි තිරච්ඡානගතානං අක්ඛිකණ්ණවණෙසු දුක්කටං, තථා තෙසං අවසෙසසරීරෙසුපි.

ඉදානි පවෙසනං නාම න කෙවලං අත්තුපක්කමෙනෙව හොති, භික්ඛුපච්චත්ථිකාදීනං පන වසෙන පරූපක්කමෙනාපි හොති, තත්ථාපි සෙවනචිත්තෙ සති පාරාජිකො හොතීති දස්සනත්ථං **‘‘අථ වා’’**තිආදි වුත්තං. තස්සත්ථො – යො භික්ඛු පවෙසනපවිට්ඨඨිතඋද්ධාරණක්ඛණෙසු සාදියති, තස්මිං ඛණෙ සෙවනචිත්තං උපට්ඨපෙති, සොපි පාරාජිකො හොති. යො පන භික්ඛු සබ්බසො අසාදියන්තො ආසීවිසමුඛං අඞ්ගාරකාසුඤ්ච පවිට්ඨං විය මඤ්ඤති, සො නිප්පරාධො හොති. එත්ථ ඨිතං නාම සුක්කවිස්සට්ඨිසමයප්පවත්ති.

පඨමං.

3-4. ඉදානි දුතියං දස්සෙතුං **‘‘ආදියෙය්‍යා’’**තිආදිමාහ. ‘‘ආදියෙය්‍යා’’තිආදීනං පදානං ‘‘අදින්නං ථෙය්‍යචිත්තෙන භවෙ පාරාජිකො’’ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **ආදියෙය්‍යාති** ආරාමාදිං අභියුඤ්ජිත්වා යො භික්ඛු ගණ්හෙය්‍ය, සො භවෙ පාරාජිකොති අත්ථො. එවං සෙසෙසුපි. **හරෙය්‍යාති** චෙතනෙන වා මිත්තභාවෙන වා අඤ්ඤස්ස භණ්ඩං හරන්තො පුන ථෙය්‍යචිත්තෙ උප්පන්නෙ ‘‘සීසෙ භාරං ථෙය්‍යචිත්තො ආමසතී’’තිආදිනා ගණ්හෙය්‍යාති අත්ථො. **අවහරෙය්‍යාති** ‘‘උපනික්ඛිත්තං භණ්ඩං ‘දෙහි මෙ භණ්ඩ’න්ති වුච්චමානො ‘නාහං ගණ්හාමී’’’තිආදිනා අවහරෙය්‍ය. **ඉරියාපථං කොපෙය්‍යාති** ‘‘සහභණ්ඩහාරකං නෙස්සාමී’’ති තෙනෙව පුරිසෙන තං නෙතුං තස්ස ගමනපථං වාරෙත්වා අඤ්ඤෙන මග්ගෙන තං සන්තජ්ජෙත්වා නෙති, එවං නෙන්තස්ස තස්ස පුරිසස්ස පඨමපාදෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියපාදුද්ධාරෙ පාරාජිකං. ‘‘ථලට්ඨං භණ්ඩං ථෙය්‍යචිත්තො ආමසතී’’තිආදිනා **ඨානා චාවෙය්‍ය**. පරිකප්පිතට්ඨානං වා සුඞ්කඝාතං වා අතික්කාමෙන්තො **සඞ්කෙතං වීතිනාමෙය්‍ය**. යං කිඤ්චි පරපරිග්ගහිතං සස්සාමිකං භණ්ඩං තෙහි සාමිකෙහි කායෙන වා වාචාය වා න දින්නන්ති **අදින්නං**.

ඉදානි න ඉමිනාව ආකාරෙන අවහාරකො පාරාජිකො හොති, අඤ්ඤථාපි හොතීති දස්සෙතුං **‘‘අථ වා’’**තිආදි වුත්තං. ථෙය්‍යාවහාරකො ච බලාවහාරකො ච කුසාවහාරකො ච පටිච්ඡන්නාවහාරකො ච පරිකප්පාවහාරකො ච භවෙ පාරාජිකොති සම්බන්ධො. තත්ථ **ථෙය්‍යාවහාරො** නාම සන්ධිච්ඡෙදාදීහි වා කංසකූටමානකූටතුලාකූටාදීහි වා වඤ්චෙත්වා ගහණං. පසය්හාවහාරො **බලාවහාරො**. කුසසඞ්කමනං කත්වා පරකොට්ඨාසග්ගහණං **කුසාවහාරො**. පරභණ්ඩං පංසුආදිනා පටිච්ඡාදෙත්වා සාමිකෙසු අපස්සිත්වා ගතෙසු පච්චාගන්ත්වා ගහණං **පටිච්ඡන්නාවහාරො. පරිකප්පාවහාරො** පන දුවිධො භණ්ඩොකාසවසෙන. තත්ථ ‘‘සාටකො චෙ, ගණ්හිස්සාමි, සුත්තඤ්චෙ, න ගණ්හිස්සාමී’’ති භණ්ඩං පරිකප්පෙත්වා අන්ධකාරෙ පසිබ්බකං ගණ්හාති. තත්ථ චෙ සාටකො හොති, උද්ධාරෙයෙව පාරාජිකං. සචෙ සුත්තං හොති, රක්ඛති, පුන ‘‘සුත්ත’’න්ති ඤත්වාපි ‘‘යං ලද්ධං, තං ගහෙතබ්බ’’න්ති උග්ගණ්හන්තො උද්ධාරෙයෙව පාරාජිකං, අයං **භණ්ඩපරිකප්පො**. ඔකාසපරිකප්පො ගබ්භද්වාරප්පමුඛවිහාරාදීනං වසෙන පරිච්ඡෙදං

කරොති ‘‘සචෙ මං එත්ථන්තරෙ පස්සන්ති, දස්සාමි, නො චෙ පස්සන්ති, ගණ්හිත්වා ගච්ඡාමී’’ති, තස්ස තං පරිකප්පිතපරිච්ඡෙදං අතික්කමන්තස්ස පදවාරෙන පාරාජිකං වෙදිතබ්බං, අයං **ඔකාසපරිකප්පො**.

ඉදානි ඉමස්මිං අදින්නාදානෙ විනිච්ඡයනයං දස්සෙතුං **‘‘භණ්ඩකාලග්ඝදෙසෙහී’’**තිආදි වුත්තං. **එත්ථාති** අදින්නාදානෙ. **නිච්ඡයොති** විනිච්ඡයො කාතබ්බොති අත්ථො. තත්ථ කෙනචි භික්ඛුනා ‘‘මයා ඉදං නාම භණ්ඩං ථෙය්‍යචිත්තෙන ගහිත’’න්ති වුත්තෙ විනයධරෙන සහසාව තං ආපත්තිං අනාරොපෙත්වා තස්ස භණ්ඩස්ස සාමිකඅස්සාමිකභාවං උපපරික්ඛිත්වා යදි සස්සාමිකං, තස්ස භණ්ඩස්ස අග්ඝවසෙන ආපත්තියා කාරෙතබ්බො. සචෙ නිරාලයකාලෙ ගහිතං , පාරාජිකෙන න කාරෙතබ්බො, අයං භණ්ඩවසෙන විනිච්ඡයො.

කාලොති අවහාරකාලො. තදෙව හි භණ්ඩං කදාචි මහග්ඝං හොති, කදාචි අප්පග්ඝං, තස්මා යස්මිං කාලෙ අවහටං, තස්මිං කාලෙ යො තස්ස අග්ඝො, තෙන අග්ඝෙන ආපත්තියා කාරෙතබ්බො, අයං කාලවසෙන විනිච්ඡයො.

අග්ඝොති භණ්ඩග්ඝො. නවභණ්ඩස්ස හි යො අග්ඝො, සො පච්ඡා පරිහායති, තස්මා සබ්බදා භණ්ඩං පකතිඅග්ඝවසෙනෙව න කාරෙතබ්බං, අයං අග්ඝවසෙන විනිච්ඡයො. **දෙසොති** අවහාරදෙසො. භණ්ඩුට්ඨානදෙසෙ හි භණ්ඩං අප්පග්ඝං හොති, අඤ්ඤත්ථ මහග්ඝං, තස්මා යස්මිං දෙසෙ භණ්ඩං අවහටං, තස්මිංයෙව දෙසෙ අග්ඝෙන කාරෙතබ්බො, අයං දෙසවසෙන විනිච්ඡයො.

පරිභොගෙනපි සාටකාදිකස්ස භණ්ඩස්ස අග්ඝො පරිහායති, තස්මා තස්ස පරිභොගවසෙන පරිහීනාපරිහීනභාවො උපපරික්ඛිතබ්බො, අයං පරිභොගවසෙන විනිච්ඡයො.

දුතියං.

5. ඉදානි තතියං දස්සෙතුං **‘‘මනුස්සවිග්ගහ’’**න්තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **මනුස්සවිග්ගහන්ති** පටිසන්ධිවිඤ්ඤාණෙන සද්ධිං උප්පන්නං කලලරූපං ආදිං කත්වා පකතියා වීසතිවස්සසතායුකස්ස සත්තස්ස යාව මරණකාලා එත්ථන්තරෙ අනුපුබ්බෙන වුද්ධිප්පත්තො අත්තභාවො, එසො මනුස්සවිග්ගහො නාම, එවරූපං මනුස්සවිග්ගහන්ති අත්ථො. **විච්චාති** වධකචෙතනාවසෙන සඤ්චෙතෙත්වා පකප්පෙත්වා අභිවිතරිත්වා වීතික්කමොති අත්ථො. **ජීවිතා වා වියොජයෙති** වුත්තප්පකාරං මනුස්සවිග්ගහං කලලකාලෙපි තාපනමද්දනෙහි වා භෙසජ්ජසම්පදානෙන වා තතො වා උද්ධම්පි තදනුරූපෙන උපක්කමෙන සන්තතිවිකොපනවසෙන යො ජීවිතා වියොජෙය්‍ය, සො චුතො භවෙති සම්බන්ධො. කිඤ්ච භියො – **‘‘සත්ථහාරකං වා’’**තිආදි වුත්තං. එත්ථ හරතීති හාරකං, කිං හරති? ජීවිතං, හරිතබ්බන්ති වා හාරකං, උපනික්ඛිපිතබ්බන්ති අත්ථො, සත්ථඤ්ච තං හාරකඤ්චාති **සත්ථහාරකං. අස්සාති** මනුස්සවිග්ගහස්ස. යථා මනුස්සවිග්ගහො ඉච්ඡිතිච්ඡිතක්ඛණෙ තං අසිආදිසත්ථං පටිලභති, තථා සයං **මරණචෙතනො** මරණාධිප්පායො හුත්වා උපනික්ඛිපෙය්‍ය. සොපි චුතො භවෙති අත්ථො. එතෙන ථාවරප්පයොගං දස්සෙති.

6-7. ඉදානි ‘‘මරණවණ්ණං වා සංවණ්ණෙය්‍යා’’තිආදිවිධිං දස්සෙතුං **‘‘ගාහෙය්‍ය මරණූපායං, වදෙය්‍ය මරණෙ ගුණ’’**න්ති වුත්තං. තත්ථ ‘‘සත්ථං වා ආහර, විසං වා ඛාද, රජ්ජුයා වා උබ්බන්ධිත්වා කාලං කරොහී’’තිආදිනා නයෙන මරණත්ථාය උපායං ගාහෙය්‍ය. මරණසංවණ්ණනා පනෙත්ථ බහුවිධා ‘‘කායෙන සංවණ්ණෙති, වාචාය කායවාචාය දූතෙන ලෙඛාය වා සංවණ්ණෙතී’’ති වුත්තත්තා. තත්ථ **කායෙන සංවණ්ණෙති** නාම කායෙන විඤ්ඤාපෙති. ‘‘යො පපාතෙ පපතනාදීනි කත්වා මරති, සො ධනං වා ලභති, යසං වා ලභති, සග්ගං වා ගච්ඡතී’’තිආදිනා නයෙන සංවණ්ණෙති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. තස්ස වචනං සුත්වා කොචි ‘‘මරිස්සාමී’’ති දුක්ඛං වෙදනං උප්පාදෙති, ථුල්ලච්චයං. මරති චෙ, පාරාජිකං. එවං සෙසෙසුපි. **දූතෙන සංවණ්ණනායං** පන දූතස්ස සාසනං ආරොචාපෙති ‘‘එවං ආරොචෙහී’’ති, ‘‘යො එවං මරති, සො ධනං වා ලභතී’’ති සබ්බං පුරිමසදිසමෙව. **ලෙඛාය සංවණ්ණෙති** නාම ගිරිපබ්බතපුරාණාදිලෙඛං ලිඛති, ‘‘යො එවං මරතී’’තිආදි වුත්තනයමෙව. එත්ථාපි යො මරණූපායං වා ගාහෙය්‍ය, මරණෙ වා ගුණං වදෙය්‍ය, සො චුතො භවෙති සම්බන්ධො.

ඉදානි පන ඉමස්ස මනුස්සවිග්ගහස්ස ඡබ්බිධෙ පයොගෙ දස්සෙතුං **‘‘පයොගා’’**තිආදි ආරද්ධං. සාහත්ථිකනිස්සග්ගිකආණත්තිකථාවරඉද්ධිමයවිජ්ජාමයානං වසෙන තස්ස මනුස්සවිග්ගහස්ස ඡප්පයොගාති අධිප්පායො. තත්ථ **සාහත්ථිකොති** සයං මාරෙන්තස්ස කායෙන වා කායප්පටිබද්ධෙන වා පහරණං. **නිස්සග්ගිකොති** දූරෙ ඨිතං මාරෙතුකාමස්ස කායාදීහි උසුසත්තියන්තපාසාණාදීනං නිස්සජ්ජනං. **ආණත්තිකොති** ‘‘අසුකං නාම මාරෙහී’’ති අඤ්ඤං ආණාපෙන්තස්ස ආණාපනං. **ථාවරොති** ඔපාතක්ඛණනං, අපස්සෙනසංවිධානං, අසිආදීනං උපනික්ඛිපනං, තළාකාදීසු විසසම්පයොජනං, රූපූපහාරොති එවමාදි. කම්මවිපාකජාය ඉද්ධියා පයොජනං **ඉද්ධිපයොගං**. මාරණත්ථාය විජ්ජානං පරිජප්පනං **විජ්ජාමයොති**.

ඉදානි ඉමෙසු ඡසු පයොගෙසු ආණත්තියං සඞ්කෙතවිසඞ්කෙතතං දස්සෙතුං **‘‘කාලවත්ථාවුධිරියාපථා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ **කාලොති** පුබ්බණ්හසායන්හාදිකාලො ච යොබ්බනථාවරියාදිකාලොපි ච. ඉමෙසු යං කිඤ්චි කාලං නියමෙත්වා ‘‘ඉමස්මිං නාම කාලෙ මාරෙහී’’ති ආණත්තො සචෙ තස්මිංයෙව කාලෙ මාරෙති, ආණත්තික්ඛණෙයෙව පාරාජිකං. සචෙ නියමිතකාලතො පුරෙ වා පච්ඡා වා මාරෙති, ආණාපකො මුච්චති. **වත්ථූති** මාරෙතබ්බො පුග්ගලො. සචෙ

ආණත්තො තමෙව මාරෙති, ආණාපකස්ස ආණත්තික්ඛණෙයෙව පාරාජිකං. අථ අඤ්ඤං මාරෙති, ආණාපකො මුච්චති. එවං සෙසෙසුපි වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. **ආවුධන්ති** අසිආදි. **ඉරියාපථොති** මාරෙතබ්බස්ස ගමනං වා නිසජ්ජා වාති එවමාදිකො. **කිරියාවිසෙසොති** විජ්ඣනං වා ඡෙදනං වා භෙදනං වා සූලාරොපනං වාති එවමාදිකො. **ඔකාසොති** ගාමො වා වනං වා ගෙහං වාති එවමාදිකො. ඉමෙසු යථා යථා වධකො ආණත්තො, තථා තථා කතෙ ආණාපකස්ස ආපත්ති, අඤ්ඤථා කතෙ විසඞ්කෙතො හොති. ආණත්තියං පන අයං විසෙසො ''අධිට්ඨායාති අධිට්ඨහිත්වා ආණාපෙති 'එවං විජ්ඣ, එවං පහර, එවං ඝාතෙහී''ති වුත්තාය පාළියා ලබ්භතීති ඤාතබ්බො.

තතියං.

8-9. ඉදානි චතුත්ථං දස්සෙතුං **''ඣානාදිභෙද''**න්තිආදිමාහ. තස්සත්ථො – ''ඣානං විමොක්ඛො සමාධි සමාපත්ති ඤාණදස්සනං මග්ගභාවනා ඵලසච්ඡිකිරියා කිලෙසප්පහානං විනීවරණතා චිත්තස්ස සුඤ්ඤාගාරෙ අභිරතී''ති එවං වුත්තං උත්තරිමනුස්සධම්මං අත්තනි නත්ථීතාය නොසන්තං ''මයි අත්ථී''ති අත්තනි වා තං ''අහං එත්ථ සන්දිස්සාමී''ති අත්තානං වා තත්ථ උපනෙත්වා දීපෙන්තො චුතො භවෙ. **කොට්ඨාසං වාති** එත්ථ ''ඣානලාභී, විමොක්ඛලාභී, සමාධිලාභී, සමාපත්තිලාභීම්හී''ති එවමාදිනා නයෙන කොට්ඨාසතො වාති අත්ථො. **එකෙකං වාති** ''පඨමස්ස ඣානස්ස ලාභී, දුතියස්ස ඣානස්ස ලාභීම්හී''ති එවමාදිනා නයෙන එකෙකං වාති අත්ථො. ''අතීතභවෙ සොතාපන්නොම්හී''ති වදතො අතීතභවං සන්ධාය කථිතත්තා පාරාජිකං නත්ථි, තස්මා **''පච්චුප්පන්නභවස්සිත''**න්ති වුත්තං, තස්ස පච්චුප්පන්නභවනිස්සිතං කත්වාති අත්ථො. **අඤ්ඤාපදෙසරහිතන්ති** ''යො තෙ විහාරෙ වසති, සො භික්ඛු පඨමස්ස ඣානස්ස ලාභී''තිආදිනා නයෙන අඤ්ඤාපදෙසං විනාති අත්ථො. එවං දීපෙන්තො හි ථුල්ලච්චයමාපජ්ජති. **දීපෙන්තොති** ''පඨමං ඣානං සමාපජ්ජිං, සමාපජ්ජාමි, සමාපන්නො, පඨමස්ස ඣානස්ස ලාභීම්හි, වසීම්හි, සච්ඡිකතං අස්සා''ති එවමාදිනා නයෙන දීපෙන්තොති අත්ථො. ''අධිගතො''ති මානො අධිමානො, සො යස්ස නත්ථි, සො **අනධිමානිකො**. කෙන එවං දීපෙන්තොති චෙ? තං දස්සෙතුං **''කායෙන වාචා''**තිආදි වුත්තං , කායෙන වා වාචාය වා තදුභයෙන වාති අත්ථො. **විඤ්ඤත්තිපථෙති** යත්ථ ඨිතො මනුස්සජාතිකො ගහට්ඨො වා පබ්බජිතො වා තස්ස වචනං පකතිසොතෙන සුත්වා සමනන්තරමෙව ''ඉමං නාම එස වදතී''ති ජානාති, තත්ථ ඨත්වා දීපෙන්තො චුතො භවෙ, න දෙවබ්‍රහ්මාදීසු අඤ්ඤතරෙන ඤාතෙති අත්ථො.

චතුත්ථං.

10. ඉදානි චතුන්නම්පි සාධාරණවිනිච්ඡයං වත්තුං **''පාරාජිකෙතෙ චත්තාරො''**තිආදිමාහ. තත්ථායං සඞ්ඛෙපො – **චත්තාරොපි එතෙ පාරාජිකා** ''එකකම්මං එකුද්දෙසො සමසික්ඛතා''ති එවං වුත්තසංවාසස්ස අභබ්බතාය **අසංවාසා, යථාපුරෙ** පුබ්බෙ ගිහිකාලෙ ච අනුපසම්පන්නකාලෙ ච අසංවාසිකා, එවං පච්ඡා පාරාජිකං ආපන්නාපි අසංවාසාති. කිඤ්ච භියො – **අභබ්බා භික්ඛුභාවාය** පුන තෙන අත්තභාවෙන උපසම්පදාය අවත්ථුතාය උපසම්පන්නා භවිතුම්පි අභබ්බාති අත්ථො. කිං වියාති චෙ? **සීසච්ඡින්නොව ජීවිතුං,** යථාපි සීසච්ඡින්නො තෙන අත්තභාවෙන පුන ජීවිතුං අභබ්බො, එවමිමෙ චත්තාරොති අධිප්පායො.

11. ඉදානි ඉමෙසු චතූසු පාරාජිකෙසු යෙ පරියායාණත්තීහි සම්භවන්ති, තෙ දස්සෙතුං **''පරියායො වා''**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **පරියායොති** මරණාධිප්පායස්ස කායපයොගො වා වචීපයොගො වා. තස්මා ''යො ඊදිසෙ මුහුත්තෙ සත්ථං වා ආහරිත්වා විසං වා ඛාදිත්වා සොබ්භාදීසු වා පපතිත්වා මරති, සො ධනං වා ලභති, යසං වා ලභතී''තිආදිනා නයෙන මරණං අභිනන්දන්තො ''ඉදං සුත්වා යො කොචි මරතූ''ති යො පරියායෙන වදති, තං සුත්වා සචෙ කොචි තථා මරති, පාරාජිකං. නියමිතෙන පන යං සන්ධාය වුත්තං, තස්සෙව මරණෙ පාරාජිකං. **ආණත්ති** පන වුත්තත්ථායෙව. **තතියෙ** මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකෙ ලබ්භතීති සම්බන්ධො. **දුතියෙ පන** අදින්නාදානෙ ආණත්ති එව ලබ්භති, න පරියායොති අත්ථො. කස්මා නං පරියායෙන නාපජ්ජතීති? යථා මනුස්සවිග්ගහෙ ''මරණවණ්ණං වා සංවණ්ණෙය්‍යා''ති වුත්තං, තථා ඉධ අදින්නාදානෙ ''වණ්ණං වා සංවණ්ණෙය්‍යා''ති අවුත්තත්තා. **සෙසෙසූති** පඨමචතුත්ථෙසු පරියායාණත්තිද්වයං න ලබ්භතීති අත්ථො.

12. ඉදානි චතූසුපි යථාසම්භවං අඞ්ගභෙදං දස්සෙතුං **''සෙවෙතුකාමතාචිත්ත''**න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ **මෙථුනධම්මස්සාති** මෙථුනධම්මපාරාජිකස්ස. **බුධාති** විනයධරා.

13. **මනුස්සසන්ති** මනුස්සසන්තකතා. එතෙන පෙතතිරච්ඡානගතපරිග්ගහෙසු අනාපත්තීති දීපිතං හොති. **තථාසඤ්ඤීති** මනුස්සසන්තකවසෙන පරපරිග්ගහිතසඤ්ඤීති අත්ථො. **වත්ථුනො ගරුතාති** පඤ්චමාසකං වා අතිරෙකපඤ්චමාසකං වා තදග්ඝනකං භණ්ඩං වා හොතීති අත්ථො. **අවහාරො වාති** පඤ්චවීසතියා අවහාරෙසු යෙන කෙනචි අවහාරො හොතීති අත්ථො. **අදින්නාදානහෙතුයොති** අදින්නාදානපාරාජිකස්ස එතානි පඤ්ච අඞ්ගානීති අධිප්පායො.

14. **පාණො මානුස්සකොති** මනුස්සජාතිකපාණො. තස්මිං පාණෙ **පාණසඤ්ඤිතා. ඝාතචෙතනාති** වධකචෙතනා. **පයොගොති** තංසමුට්ඨිතො සාහත්ථිකාදීනං ඡන්නං පයොගානං අඤ්ඤතරපයොගො. **තෙන** පයොගෙන මරණං. **පඤ්චෙතෙ වධහෙතුයොති** මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකස්ස පඤ්ච අඞ්ගානීති අත්ථො.

15. **අසන්තතාති** උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස අත්තනි අසන්තතා වාති අත්ථො. **පාපමිච්ඡතායාරොචනාති** ඉමිනා යො කෙවලං පාපමිච්ඡතං විනා මන්දත්තා මොමූහත්තා භණති, තස්ස අනාපත්තීති දීපිතං හොති. **තස්සාති** යස්ස ආරොචෙති, තස්ස මනුස්සජාතිතා ච. ''යො තෙ විහාරෙ වසති, සො භික්ඛු අරහා''තිආදිනා (පරි. 160, 336) **නාඤ්ඤාපදෙසො ච. තදෙවාති** තදා එව තඞ්ඛණෙයෙව ජානනං. **අසන්තදීපනෙති** උත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනපාරාජිකෙති අත්ථො.

16. ඉදානි ''පාරාජිකා ච චත්තාරො''ති එත්ථ ච-සද්දෙන සඞ්ගහිතෙහි සද්ධිං සමොධානෙත්වා දස්සෙතුං **''අසාධාරණා චත්තාරො''**තිආදි වුත්තං. තත්ථ උබ්භජාණුමණ්ඩලිකා වජ්ජප්පටිච්ඡාදිකා උක්ඛිත්තානුවත්තිකා අට්ඨවත්ථුකාති ඉමෙ චත්තාරො භික්ඛුනීනං භික්ඛූහි අසාධාරණා නාම. එතාසු **උබ්භජාණුමණ්ඩලිකා** නාම යා කායසංසග්ගරාගෙන අවස්සුතා තෙනෙව රාගෙන අවස්සුතස්ස මනුස්සපුරිසස්ස අක්ඛකානං අධො, ජාණුමණ්ඩලානං කප්පරානඤ්ච උපරි යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන ආමසනාදිං සාදියති, තස්සා අධිවචනං. යා පන භික්ඛුනී අඤ්ඤිස්සා භික්ඛුනියා පාරාජිකසඞ්ඛාතං වජ්ජං ජානං පටිච්ඡාදෙති, සා **වජ්ජප්පටිච්ඡාදිකා** නාම. සමග්ගෙන පන සඞ්ඝෙන උක්ඛිත්තං භික්ඛුං යා භික්ඛුනී යංදිට්ඨිකො සො හොති, තස්සා දිට්ඨියා ගහණවසෙන අනුවත්තති, සා **උක්ඛිත්තානුවත්තිකා** නාම. යා පන කායසංසග්ගරාගෙන තින්තා තථාවිධස්සෙව පුරිසස්ස හත්ථග්ගහණං වා සඞ්ඝාටිකණ්ණග්ගහණං වා සාදියති, කායසංසග්ගසඞ්ඛාතස්ස අසද්ධම්මස්ස පටිසෙවනත්ථාය පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ සන්තිට්ඨති වා, තත්ථ ඨත්වා සල්ලපති වා, සඞ්කෙතං වා ගච්ඡති, පුරිසස්ස ආගමනං වා සාදියති, කෙනචි වා පටිච්ඡන්නොකාසං පවිසති, හත්ථපාසෙ ඨත්වා කායං උපසංහරති, අයං **අට්ඨවත්ථුකා** නාමාති වෙදිතබ්බා.

අභබ්බකා එකාදසාති එත්ථ පණ්ඩකො ථෙය්‍යසංවාසකො තිත්ථියපක්කන්තකො තිරච්ඡානගතො මාතුඝාතකො පිතුඝාතකො අරහන්තඝාතකො භික්ඛුනිදූසකො සඞ්ඝභෙදකො ලොහිතුප්පාදකො උභතොබ්‍යඤ්ජනකොති ඉමෙ එකාදස අභබ්බපුග්ගලා නාම. **විබ්භන්තා භික්ඛුනීති** යදා භික්ඛුනී විබ්භමිතුකාමා හුත්වා සෙතවත්ථං වා කාසායමෙව වා ගිහිනිවාසනාකාරෙන නිවාසෙති, තදා පාරාජිකමාපන්නා නාම හොති, පුන උපසම්පදං න ලභති, සා ච පාරාජිකාති අත්ථො. **මුදුපිට්ඨිකො** නාම කතපරිකම්මාය මුදුකාය පිට්ඨියා සමන්නාගතො. සො එත්තාවතා න පාරාජිකො, අථ ඛො යදා අනභිරතියා පීළිතො අත්තනො අඞ්ගජාතං අත්තනො මුඛමග්ගවච්චමග්ගෙසු අඤ්ඤතරං පවෙසෙති, තදා පාරාජිකො හොති.

17-18. **ලම්බීති** අඞ්ගජාතස්ස දීඝත්තා එවං වුත්තො. සොපි යදා අනභිරතියා පීළිතො අත්තනො අඞ්ගජාතං අත්තනො මුඛෙ වා වච්චමග්ගෙ වා පවෙසෙති, තදා පාරාජිකො හොති. **මුඛෙන ගණ්හන්තොති** එත්ථ යො අනභිරතියා පීළිතො පරස්ස සුත්තස්ස වා පමත්තස්ස වා අඞ්ගජාතං අත්තනො මුඛෙන ගණ්හාති, සො චාති අත්ථො. **තත්ථෙවාති** පරස්ස අඞ්ගජාතෙවාති අත්ථො . යො අනභිරතියා පීළිතො පරස්ස අඞ්ගජාතං කම්මනියං දිස්වා අත්තනො වච්චමග්ගෙන තස්ස උපරි නිසීදති, තං අත්තනො වච්චමග්ගං පවෙසෙති, සො චාති අත්ථො. එතෙ චත්තාරො අනුලොමිකා මෙථුනස්සාති සම්බන්ධො. කථමිති චෙ? මග්ගෙ මග්ගප්පවෙසනසදිසතාය, න උභින්නං රාගවසෙන සදිසභාවූපගතානං ද්වයංද්වයසමාපත්තිසදිසතාය. **ඉධාගතා චත්තාරොති** මෙථුනධම්මාදිවසෙන පාරාජිකා චත්තාරො චාති එවං සමොධානතො චතුවීසති පාරාජිකාති අත්ථො.

එත්ථාහ – මාතුඝාතකපිතුඝාතකඅරහන්තඝාතකා තතියපාරාජිකං ආපන්නා, භික්ඛුනිදූසකො ලම්බීආදයො චත්තාරො පඨමපාරාජිකං ආපන්නායෙවාති කත්වා කුතො චතුවීසතීති? අධිප්පායො පනෙත්ථ අත්ථි, මාතුඝාතකාදයො හි චත්තාරො ඉධ අනුපසම්පන්නායෙව අධිප්පෙතා, ලම්බීආදයො චත්තාරො කිඤ්චාපි පඨමපාරාජිකෙන සඞ්ගහිතා, යස්මා එකෙන පරියායෙන මෙථුනධම්මං අප්පටිසෙවිනොපි හොන්ති, තස්මා විසුං වුත්තාති. පාරාජිකවිනිච්ඡයො.

පාරාජිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. සඞ්ඝාදිසෙසනිද්දෙසවණ්ණනා

19. ඉදානි සඞ්ඝාදිසෙසං පකාසෙතුං **''ගරුකා නවා''**තිආදි ආරද්ධං. **ගරුකාති** සඞ්ඝාදිසෙසා ඉධ අධිප්පෙතා, අඤ්ඤත්ථ පන පාරාජිකාපි සඞ්ගය්හන්ති. කස්මා ''තෙරසා''ති අවත්වා ''නවා''ති වුත්තන්ති චෙ? වීතික්කමක්ඛණෙයෙව ආපජ්ජිතබ්බත්තා පඨමාපත්තිකා වුත්තා, යාවතතියකා පන චත්තාරො සඞ්ඝාදිසෙසා සඞ්ඝායත්තත්තා චිරෙන ආපජ්ජන්තීති න වුත්තා. තත්ථ **මොචෙතුකාමතාති** මොචෙතුකාමතායාති අත්ථො ''අලජ්ජිතා''තිආදීසු විය. ඉමිනා පන නයෙන මොචනස්සාදො මුච්චනස්සාදො මුත්තස්සාදො මෙථුනස්සාදො ඵස්සස්සාදො කණ්ඩුවනස්සාදො දස්සනස්සාදො නිසජ්ජනස්සාදො වාචස්සාදො ගෙහසිතපෙමං වනභඞ්ගියන්ති එකාදස අස්සාදා වුත්තා, තෙසු එකංයෙව මොචනස්සාදං ගහෙත්වා සෙසා පටික්ඛිත්තා හොන්ති.

තෙසං අස්සාදානං වසෙන එවං විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො – මොචෙතුං අස්සාදො **මොචනස්සාදො.** මොචනස්සාදචෙතනාය නිමිත්තෙ උපක්කමති, මුච්චති, සඞ්ඝාදිසෙසො. න මුච්චති චෙ, ථුල්ලච්චයං. **මුච්චනස්සාදෙ** සචෙ අත්තනො ධම්මතාය මුච්චමානං අස්සාදෙති, න උපක්කමති, අනාපත්ති. සචෙ මුච්චමානං අස්සාදෙන්තො උපක්කමිත්වා මොචෙති, සඞ්ඝාදිසෙසොව. අත්තනො ධම්මතාය මුත්තෙ අස්සාදො **මුත්තස්සාදො.** එත්ථාපි

උපක්කමස්ස නත්ථිතාය අනාපත්ති. එවං සබ්බත්ථ. මෙථුනස්සාදෙන ඉත්ථිං ගණ්හන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති, අයං **මෙථුනස්සාදො. ඵස්සස්සාදො** දුවිධො අජ්ඣත්තිකො බාහිරො චාති. තත්ථ අජ්ඣත්තිකෙ තාව අත්තනො නිමිත්තං ''ථද්ධං මුදුකන්ති ජානිස්සාමී''ති වා ලොලභාවෙන වා කීළාපයතො සචෙ මුච්චති, අනාපත්ති. බාහිරඵස්සස්සාදෙ කායසංසග්ගරාගෙන මාතුගාමං ඵුසතො ආලිඞ්ගතො ච මුත්තෙ අනාපත්ති. **කණ්ඩුවනස්සාදෙ** දද්දුකච්ඡාදීනං වසෙන බජ්ජමානං නිමිත්තං කණ්ඩුවනස්සාදෙන කණ්ඩුවතො මුත්තෙපි අනාපත්ති. **දස්සනස්සාදෙ** මාතුගාමස්ස අනොකාසං උපනිජ්ඣායතො මුත්තෙපි අනාපත්ති. **නිසජ්ජනස්සාදෙ** මාතුගාමෙන සද්ධිං රහො නිසින්නස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති. වාචාය අස්සාදො **වාචස්සාදො**. තෙන අස්සාදෙන මාතුගාමං මෙථුනප්පටිසංයුත්තාහි වාචාහි ඔභාසන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති. **ගෙහසිතපෙමෙ** මාතාදීනං මාතාදිපෙමෙන ආලිඞ්ගනාදිං කරොන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති. **වනභඞ්ගෙ ච** සන්ථවකරණත්ථාය ඉත්ථියා පෙසිතං පුප්ඵාදිවනභඞ්ගසඤ්ඤිතං පණ්ණාකාරං ''ඉත්ථන්නාමාය නාම ඉදං මෙ පෙසිත''න්ති අස්සාදෙන ආමසන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති. එතෙසු පන මොචනස්සාදවසෙනෙව උපක්කමන්තස්ස ආපත්ති, සෙසානං වසෙන අනාපත්තීති වෙදිතබ්බං.

සුක්කස්සාති ''නීලං පීතකං ලොහිතකං ඔදාතං තක්කවණ්ණං දකවණ්ණං තෙලවණ්ණං ඛීරවණ්ණං දධිවණ්ණං සප්පිවණ්ණ''න්ති (පාරා. 237) එවං ආගතෙසු දසසු වණ්ණෙසු යස්ස කස්සචි සුක්කස්සාති අධිප්පායො . **උපක්කම්මාති** ''අජ්ඣත්තරූපෙ මොචෙති, බහිද්ධාරූපෙ මොචෙති, අජ්ඣත්තබහිද්ධාරූපෙ මොචෙති, ආකාසෙ කටිං කම්පෙන්තො මොචෙතී''ති (පාරා. 237) එවං වුත්තෙසු චතූසු උපායෙසු අඤ්ඤතරෙන උපායෙන ''රාගූපත්ථම්භෙ මොචෙති, වච්චූපත්ථම්භෙ මොචෙති, පස්සාවූපත්ථම්භෙ මොචෙති, වාතූපත්ථම්භෙ මොචෙති, උච්චාලිඞ්ගපාණකදට්ඨූපත්ථම්භෙ මොචෙතී''ති එවං වුත්තෙසු පඤ්චසු කාලෙසු කිස්මිඤ්චි කාලෙ අඞ්ගජාතෙ කම්මනියං පත්තෙ ''ආරොග්‍යත්ථාය මොචෙති, සුඛත්ථාය මොචෙති, භෙසජ්ජත්ථාය, දානත්ථාය, පුඤ්ඤත්ථාය, යඤ්ඤත්ථාය, සග්ගත්ථාය, බීජත්ථාය, වීමංසත්ථාය, දවත්ථාය මොචෙතී''ති (පාරා. 237) එවං වුත්තෙසු දසසු අධිප්පායෙසු යෙන කෙනචි අධිප්පායෙන හත්ථාදීසු යෙන කෙනචි උපක්කමිත්වාති අත්ථො. **විමොචයන්ති** අන්තමසො යං එකා ඛුද්දකමක්ඛිකා පිවෙය්‍ය, තත්තකම්පි මොචෙන්තොති අත්ථො. **අඤ්ඤත්‍ර සුපිනන්තෙනාති** යා සුපිනන්තෙ සුක්කවිස්සට්ඨි හොති, තං ඨපෙත්වාති අත්ථො. **සමණොති** යො කොචි උපසම්පන්නො. **ගරුකන්ති** සඞ්ඝාදිසෙසං. **ඵුසෙති** ආපජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො.

සුක්කවිස්සට්ඨිසික්ඛාපදං පඨමං.

20. ඉදානි කායසංසග්ගං දීපෙතුං **''ඉත්ථිසඤ්ඤී''**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **ඉත්ථිසඤ්ඤීති** තදහුජාතායපි මනුස්සිත්ථියා ඉත්ථිසඤ්ඤීයෙව හුත්වාති අත්ථො. සචෙ තත්ථ වෙමතිකො වා පණ්ඩකපුරිසතිරච්ඡානගතසඤ්ඤී වා හොති, ථුල්ලච්චයං, තථා ඉත්ථියා කායෙන කායප්පටිබද්ධාමසනෙ ච කායප්පටිබද්ධෙන කායාමසනෙ ච යක්ඛිපෙතිපණ්ඩකානං කායෙන කායාමසනෙ ච. පුරිසතිරච්ඡානගතිත්ථීනං පන කායෙන කායාමසනෙපි දුක්කටං, තථා යක්ඛිආදීනං කායෙන කායප්පටිබද්ධාදීසු ච. මතිත්ථියා පන ථුල්ලච්චයං. **කායසංසග්ගරාගවාති** ඉමිනා මාතුපෙමාදිං මොක්ඛාධිප්පායඤ්ච පටික්ඛිපති. **සම්ඵුසන්තොති** කායසංසග්ගරාගෙන උපක්කම්ම අන්තමසො ලොමෙනපි මනුස්සිත්ථිං සම්ඵුසන්තොති අත්ථසම්බන්ධො. ඉමිනා යො ඉත්ථියා ආලිඞ්ගතොපි කායෙන න වායමති, කෙවලං ඵස්සංයෙව අනුභවති, තස්ස අනාපත්තීති දීපිතං හොති.

කායසංසග්ගසික්ඛාපදං දුතියං.

21. ඉදානි දුට්ඨුල්ලවාචං පකාසෙතුං **''තථා සුණන්ති''**න්තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **තථාති** ඉත්ථිසඤ්ඤී. මනුස්සිත්ථිං සුණන්තින්ති සම්බන්ධො. **සුණන්තින්ති** ඉමිනා පටිබලායපි ඉත්ථියා අවිඤ්ඤත්තිපථෙ ඨිතාය දූතෙන වා පණ්ණෙන වා ආරොචෙන්තස්ස දුට්ඨුල්ලවාචාපත්තින හොතීති දීපිතං හොති. **විඤ්ඤුඤ්චාති** ඉමිනා යා මහල්ලිකාපි බාලාපි එළමූගාපි අසද්ධම්මප්පටිසංයුත්තං කථං න ජානාති, සා ඉධ නාධිප්පෙතාති දස්සෙති. වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගානං වසෙන මග්ගං වා මෙථුනං වා ආරබ්භාති සම්බන්ධො. දුට්ඨුල්ලවාචාය රාගො දුට්ඨුල්ලවාචාරාගො, තෙන **දුට්ඨුල්ලවාචාරාගෙන**. තං අස්සාදෙන්තො **ඔභාසෙත්වා** දුරුත්තවචනං වත්වා ගරුකං ඵුසෙති අත්ථො.

කථං ද්වෙ මග්ගෙ ආරබ්භ පසංසති ගරහති? තත්ථ පසංසායපි තාව ''ඉත්ථිලක්ඛණෙන සුභලක්ඛණෙන සමන්නාගතාසී''ති වදති, න තාවසීසං එති. ''තව වච්චමග්ගො ච පස්සාවමග්ගො ච සුභො සුසණ්ඨානො දස්සනීයො, ඊදිසෙන නාම ඉත්ථිලක්ඛණෙන සුභලක්ඛණෙන සමන්නාගතාසී''ති වදති, සීසං එති, සඞ්ඝාදිසෙසො හොතීති අත්ථො. ගරහණෙ පන ''සිඛරණීසි, සම්භින්නාසි, උභතොබ්‍යඤ්ජනාසී''ති ඉමානි තීණි සුද්ධානියෙව සීසං එන්ති වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගානං නියතවචනත්තා අච්චොළාරිකත්තා ච. අඤ්ඤානි පන ''අනිමිත්තාසි, නිමිත්තමත්තාසී''තිආදීනි මග්ගානං අනියතවචනත්තා මෙථුනෙන ඝටෙත්වා වුත්තානි එව සීසං එන්ති. මෙථුනප්පටිසංයුත්තෙ ''දෙහි මෙ, අරහසි මෙ දාතු''න්තිආදීහි පන සීසං න එති, ''මෙථුනධම්මං දෙහී''තිආදිනා මෙථුනධම්මෙ ඝටිතෙයෙව සඞ්ඝාදිසෙසො. ඉත්ථියා වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගෙ ඨපෙත්වා අධක්ඛකං උබ්භජාණුමණ්ඩලං ආදිස්ස වණ්ණාදිභණනෙ ථුල්ලච්චයං, තථා යක්ඛිපෙතිපණ්ඩකෙසු වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගෙ මෙථුනෙපි. ඉමෙසං පන යක්ඛිආදීනං අධක්ඛකාදිකෙ වුත්තප්පකාරෙ පදෙසෙ දුක්කටං, තථා ඉත්ථියාදීනං උබ්භක්ඛකෙ අධොජාණුමණ්ඩලෙ කායප්පටිබද්ධෙ චාති.

දුට්ඨුල්ලවාචාසික්ඛාපදං තතියං.

22. ඉදානි අත්තකාමපාරිචරියං දස්සෙතුං **"වත්වා"**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **වත්වා**ති දුට්ඨුල්ලොභාසනෙ වුත්තප්පකාරං ඉත්ථිං ඉත්ථිසඤ්ඤීයෙව හුත්වා වත්වාති අත්ථො. **අත්තකාමුපට්ඨානවණ්ණ**න්ති එත්ථ මෙථුනධම්මසඞ්ඛාතෙන කාමෙන උපට්ඨානං කාමුපට්ඨානං, අත්තනො අත්ථාය කාමුපට්ඨානං අත්තකාමුපට්ඨානං, අත්තනා වා කාමිතං ඉච්ඡිතන්ති අත්තකාමං, සයං මෙථුනරාගවසෙන පත්ථිතන්ති අත්ථො, අත්තකාමඤ්ච තං උපට්ඨානඤ්චාති අත්තකාමුපට්ඨානං, තස්ස වණ්ණො අත්තකාමුපට්ඨානවණ්ණො, තං අත්තකාමුපට්ඨානවණ්ණං. "එතදග්ගං, භගිනි, පාරිචරියානං යා මාදිසං සීලවන්තං කල්‍යාණධම්මං බ්‍රහ්මචාරිං එතෙන ධම්මෙන පරිචරෙය්‍යා"ති එවං වත්වාති සම්බන්ධො. **මෙථුනරාගිනො**ති ඉමිනා ගිලානපච්චයාදීහි උපට්ඨානස්ස වණ්ණං භණතො අනාපත්තීති දීපිතං හොති. **වාචා මෙථුනයුත්තෙනා**ති එත්ථ මෙථුනයුත්තෙනෙව වාචාය මෙථුනයාචනෙ ගරුකං හොති, න අඤ්ඤථාති අධිප්පායො.

අත්තකාමපාරිචරියසික්ඛාපදං චතුත්ථං.

23. ඉදානි සඤ්චරිත්තං දස්සෙතුං **"පටිග්ගහෙත්වා"**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **පටිග්ගහෙත්වා**ති ඉත්ථියා වා පුරිසෙන වා උභින්නං මාතාදීහි වා "භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං ඉත්ථිං වා පුරිසං වා එවං භණාහී"ති වුත්තො තෙසං වචනං "සාධූ"ති වා "හොතූ"ති වා "භණාමී"ති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන වචීභෙදං කත්වා, සීසකම්පනාදීහි වා සම්පටිච්ඡිත්වාති අත්ථො. **සන්දෙස**න්ති එත්ථ පන ඉත්ථී දසවිධා මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා මාතාපිතුරක්ඛිතා භාතුරක්ඛිතා භගිනිරක්ඛිතා ඤාතිරක්ඛිතා ගොත්තරක්ඛිතා ධම්මරක්ඛිතා සාරක්ඛා සපරිදණ්ඩාති. දස භරියායො ධනක්කීතා ඡන්දවාසිනී භොගවාසිනී පටවාසිනී ඔදපත්තකිනී ඔභටචුම්බටකා දාසී ච භරියා ච කම්මකාරී ච භරියා ච ධජාහටා මුහුත්තිකා චාති.

තාසු මාතුරක්ඛිතා භික්ඛුං පහිණති "ගච්ඡ, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං බ්‍රූහි 'හොමි ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා…පෙ…. මුහුත්තිකා වා"ති, අයං ඉත්ථියා සන්දෙසො නාම. සචෙ මාතුරක්ඛිතාය මාතාපිතාභාතාභගිනිආදයො භික්ඛුං පහිණන්ති "ගච්ඡ, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං බ්‍රූහි 'හොතු ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා…පෙ…. මුහුත්තිකා වා"ති, අයම්පි ඉත්ථියා සන්දෙසොයෙව නාම. එවං පිතුරක්ඛිතාදීසුපි නයො නෙතබ්බො. පුරිසො භික්ඛුං පහිණති "ගච්ඡ, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං මාතුරක්ඛිතං බ්‍රූහි…පෙ…. සපරිදණ්ඩං බ්‍රූහි 'හොතු කිර ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා…පෙ…. මුහුත්තිකා වා"ති, අයං පුරිසස්ස සන්දෙසො නාම. සචෙ පුරිසස්ස මාතාපිතාභාතාභගිනිආදයො භික්ඛුං පහිණන්ති "ගච්ඡ, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං මාතුරක්ඛිතං බ්‍රූහි…පෙ…. සපරිදණ්ඩං බ්‍රූහි 'හොතු ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා…පෙ…. මුහුත්තිකා වා"ති, අයම්පි පුරිසස්ස සන්දෙසොයෙව නාම, ආණාපනන්ති අත්ථො.

වීමංසිත්වාති එත්ථ වුත්තප්පකාරෙන සාසනං ගහෙත්වා තස්සා ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා තෙසං අවස්සාරොචනකානං මාතාපිතාභාතාභගිනිආදීනං වා ආරොචෙත්වාති අත්ථො. **හර**න්ති යත්ථ පහිතො, තත්ථ ගන්ත්වා තස්සා ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා ආරොචෙති, සා ඉත්ථී වා පුරිසො වා "සාධූ"ති සම්පටිච්ඡතු වා, මා වා, ලජ්ජාය වා තුණ්හී හොතු, පුන ආගන්ත්වා තස්සා ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා හරන්තො ගරුකං ඵුසෙති සම්බන්ධො. එත්තාවතා "පටිග්ගණ්හති වීමංසති පච්චාහරතී"ති වුත්තං අඞ්ගත්තයං සම්පාදිතං හොති. ඉමාය තිවඞ්ගසම්පත්තියා සඞ්ඝාදිසෙසො, ඉතො යෙහි කෙහිචි ද්වීහි අඞ්ගෙහි ථුල්ලච්චයං, එකෙන දුක්කටං. යක්ඛීපෙතීපණ්ඩකෙසු අඞ්ගත්තයෙනපි ථුල්ලච්චයමෙව, එකෙන වා ද්වීහි වා දුක්කටන්ති.

සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදං පඤ්චමං.

24. ඉදානි කුටිකාරසික්ඛාපදං ආවි කාතුං **"සංයාචිතපරික්ඛාර"**න්තිආදි ආරද්ධං. තත්‍රායං සඞ්ඛෙපත්ථො – "වාසිං දෙථ, ඵරසුං දෙථා"තිආදිනා සයං පවත්තිතයාචනාය ගහිතපරික්ඛාරං **සංයාචිතපරික්ඛාරං** පදභාජනෙ වුත්තනයෙන සඞ්ඝං තික්ඛත්තුං යාචිත්වා ලද්ධභික්ඛූහි වා සඞ්ඝෙනෙව වා තත්ථ ගන්ත්වා සාරම්භානාරම්භසපරික්කමනාපරික්කමනභාවං ඤත්වා **අදෙසිතවත්ථුකං** "කුටි නාම උල්ලිත්තා වා හොති අවලිත්තා වා උල්ලිත්තාවලිත්තා වා"ති (පාරා. 349) එවං වුත්තලක්ඛණං **කුටිං**. "තත්‍රිදං පමාණං, දීඝසො ද්වාදස විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං සත්තන්තරා"ති (පාරා. 348) එවං **වුත්තපමාණාතික්කන්තං,** "මය්හං වාසාගාරං එසා"ති එවං අත්තා උද්දෙසො එතිස්සාති අත්තුද්දෙසා, තං **අත්තුද්දෙසං** කත්වා **ගරුං** සඞ්ඝාදිසෙසං ඵුසෙති සම්බන්ධො. අයං පනෙත්ථ විනිච්ඡයො – අදෙසිතවත්ථුකං පමාණාතික්කන්තං කුන්ථකිපිල්ලිකාදීනං ආසයෙ කතත්තා සාරම්භං ද්වීහි බලිබද්දෙහි යුත්තෙන සකටෙන ගන්තුං අසක්කුණෙය්‍යතාය අපරික්කමනං උල්ලිත්තාදිභෙදං කුටිං අත්තනො වසනත්ථාය කරොන්තො වා කාරාපෙන්තො වා "ඉදානි නිට්ඨානං ගමිස්සතී"ති පඨමපිණ්ඩදානෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියපිණ්ඩදානෙන ලෙපෙ සට්ඨිතෙ ද්වෙ ච සඞ්ඝාදිසෙසෙ ද්වෙ ච දුක්කටානි, සචෙ දෙසිතවත්ථුකායෙව වා පමාණාතික්කන්තායෙව වා හොති, එකං සඞ්ඝාදිසෙසං ද්වෙ ච දුක්කටානි ආපජ්ජතීති.

කුටිකාරසික්ඛාපදං ඡට්ඨං.

25. ඉදානි විහාරකාරසික්ඛාපදං දස්සෙතුං **"මහල්ලක"**න්තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **මහල්ලකන්ති** සස්සාමිකභාවෙන සංයාචිතකුටිතො මහන්තභාවො එතස්ස අත්ථි, යස්මා වා වත්ථුං දෙසාපෙත්වා පමාණාතික්කමෙනාපි කාතුං වට්ටති, තස්මා පමාණමහන්තතායපි මහල්ලකො, තං මහල්ලකං විහාරං වා කත්වාති අත්ථො. එත්ථ පන අදෙසිතවත්ථුකභාවෙන එකො සඞ්ඝාදිසෙසො, සෙසං අනන්තරසදිසමෙව. ඉධ ච තත්ථ ච වාසාගාරං ඨපෙත්වා උපොසථාගාරං වා ජන්තාඝරං වා අග්ගිසාලං වා භවිස්සතීති එවමාදිනා නයෙන කරොන්තස්ස අනාපත්ති.

විහාරකාරසික්ඛාපදං සත්තමං.

26. ඉදානි අමූලකසික්ඛාපදං පකාසෙතුං **"අමූලකෙනා"**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **අමූලකෙනාති** යං චොදකෙන චුදිතකම්හි පුග්ගලෙ අදිට්ඨං අසුතං අපරිසඞ්කිතං, ඉදං එතෙසං දස්සනසවනපරිසඞ්කාසඞ්ඛාතානං මූලානං අභාවතො අමූලකං, තෙන අමූලකෙන වත්ථුනාති සම්බන්ධො. තත්ථ **අදිට්ඨං** නාම අත්තනො පසාදචක්ඛුනා වා දිබ්බචක්ඛුනා වා අදිට්ඨං. **අසුතං** නාම තථෙව කෙනචි වුච්චමානං න සුතං. **අපරිසඞ්කිතං** නාම චිත්තෙන අපරිසඞ්කිතං, තං පන දිට්ඨසුතමුතවසෙන තිවිධං. තත්ථ භික්ඛුඤ්ච මාතුගාමඤ්ච තථාරූපෙ ඨානෙ දිස්වා "අද්ධා ඉමෙහි කත"න්ති වා "කරිස්සන්තී"ති වා පරිසඞ්කති, ඉදං **දිට්ඨපරිසඞ්කිතං** නාම. අන්ධකාරෙ පටිච්ඡන්නොකාසෙ වා භික්ඛුස්ස ච මාතුගාමස්ස ච වචනං සුත්වා දුතියස්ස අත්ථිභාවං අජානන්තො පුබ්බෙ වුත්තනයෙන පරිසඞ්කති, ඉදං **සුතපරිසඞ්කිතං** නාම. ධුත්තෙහි ඉත්ථීහි සද්ධිං පච්චන්තවිහාරෙසු පුප්ඵගන්ධසුරාදීහි අනුභවිත්වා ගතට්ඨානං දිස්වා "කෙන නු ඛො ඉදං කත"න්ති වීමංසන්තො තත්‍ර කෙනචි භික්ඛුනා ගන්ධාදීහි පූජා කතා හොති, භෙසජ්ජත්ථාය අරිට්ඨං වා පීතං, සො තස්ස ගන්ධං සායිත්වා "අයං සො භවිස්සතී"ති පරිසඞ්කති, ඉදං **මුතපරිසඞ්කිතං** නාම. එවං තිවිධාය පරිසඞ්කාය අභාවෙන අපරිසඞ්කිතන්ති අත්ථො.

චොදෙන්තොති "පාරාජිකං ධම්මං ආපන්නොසි, අස්සමණොසි, අසක්‍යපුත්තියොසී"තිආදීහි වචනෙහි සයං චොදෙන්තොති අත්ථො. එවං චොදෙන්තස්ස වාචාය වාචාය සඞ්ඝාදිසෙසො. **චොදාපෙන්තො වාති** අත්තනා තස්ස සමීපෙ ඨත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං ආණාපෙත්වා චොදාපෙන්තො තස්ස ආණත්තස්ස වාචාය වාචාය ගරුං ඵුසෙති අත්ථො. අථ සොපි චාවනාධිප්පායෙන "මයාපි දිට්ඨං අත්ථී"තිආදිනා නයෙන චොදෙති, ද්වින්නම්පි වාචාය ආපත්ති. **වත්ථුනා අන්තිමෙන වාති** භික්ඛුනො අනුරූපෙසු එකූනවීසතියා පාරාජිකෙසු අඤ්ඤතරෙනාති අත්ථො. **චාවෙතුන්ති** බ්‍රහ්මචරියා චාවෙතුං, යො සුද්ධං වා අසුද්ධං වා කතූපසම්පදං පුග්ගලං සුද්ධදිට්ඨිකො සමානො චාවනාධිප්පායෙන චොදෙති වා චොදාපෙති වා, තස්ස සඞ්ඝාදිසෙසොති අධිප්පායො. **සුණමානන්ති** ඉමිනා පරම්මුඛා දූතෙන වා පණ්ණෙන වා චොදෙති. චොදෙන්තස්ස න රුහතීති දීපිතං හොති. පරම්මුඛා පන සත්තහි ආපත්තික්ඛන්ධෙහි වදන්තස්ස දුක්කටං.

අමූලකසික්ඛාපදං අට්ඨමං.

27. ඉදානි අඤ්ඤභාගියසික්ඛාපදං දස්සෙතුං **"අඤ්ඤස්ස කිරිය"**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **අඤ්ඤස්ස කිරියන්ති** අඤ්ඤස්ස ඛත්තියාදිජාතිකස්ස පාරාජිකස්ස වීතික්කමසඞ්ඛාතං කිරියං දිස්වාති සම්බන්ධො. **තෙන ලෙසෙනාති** "දස ලෙසා ජාතිලෙසො නාමලෙසො ගොත්තලෙසො ලිඞ්ගලෙසො ආපත්තිලෙසො පත්තලෙසො චීවරලෙසො උපජ්ඣායලෙසො ආචරියලෙසො සෙනාසනලෙසො"ති (පාරා. 394) එවං වුත්තෙසු දසසු ලෙසෙසු යො තස්මිං පුග්ගලෙ දිස්සති, තෙන ලෙසෙන තදඤ්ඤං පුග්ගලං බ්‍රහ්මචරියා චාවෙතුං අන්තිමවත්ථුනා චොදෙන්තො ගරුකං ඵුසෙති අත්ථො. තත්ථ අඤ්ඤම්පි වත්ථුං ලිස්සති සිලිස්සති වොහාරමත්තෙනෙව ඊසකං අල්ලීයතීති ලෙසො, ජාතියෙව ලෙසො **ජාතිලෙසො**. එස නයො සෙසපදෙසුපි. ලෙසෙන චොදෙන්තො කථං චොදෙති? අඤ්ඤො ඛත්තියජාතිකො ඉමිනා චොදකෙන පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපජ්ජන්තො දිට්ඨො හොති, සො අඤ්ඤං අත්තනො වෙරිං ඛත්තියජාතිකං භික්ඛුං පස්සිත්වා තං ඛත්තියජාතිලෙසං ගහෙත්වා එවං චොදෙති "ඛත්තියො මයා දිට්ඨො පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපජ්ජන්තො, ත්වම්පි ඛත්තියො පාරාජිකං ධම්මං ආපන්නොසී"ති වා "සො ත්වං ඛත්තියො, නාඤ්ඤො, පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නොසී"ති වා චොදෙති. එවං නාමලෙසාදයොපි වෙදිතබ්බා.

අඤ්ඤභාගියසික්ඛාපදං නවමං.

28. එත්තාවතා "ගරුකා නවා"ති උද්දිට්ඨෙ විත්ථාරතො දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසු ආපන්නෙසු පටිපජ්ජනාකාරං දස්සෙතුං **"ඡාදෙති ජානමාපන්න"**න්තිආදි වුත්තං. තස්සායං පිණ්ඩත්ථො – යො භික්ඛු "අයං ඉත්ථන්නාමා ආපත්තී"ති ආපත්තිවසෙන වා "ඉදං භික්ඛූනං න වට්ටතී"ති එවං වත්ථුවසෙන වා **ජානමාපන්නං** ආපත්තිං යාව **ඡාදෙති, තාව තෙන** භික්ඛුනා අකාමා **පරිවාසො** වසිතබ්බොති. **චරෙය්‍යාති** මානත්තං සමාදාය වසෙය්‍ය. කිත්තකං දිවසන්ති චෙ? ඡ රත්තියො. මානත්තවාසො පන සඞ්ඝෙයෙව, න ගණෙ, න පුග්ගලෙ, තෙන වුත්තං **"සඞ්ඝෙ"**ති. **පරිවුත්ථොති** "තයො ඛො උපාලි පාරිවාසිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිච්ඡෙදා සහවාසො විප්පවාසො අනාරොචනා"ති (චූළව. 83) එවං වුත්තං රත්තිච්ඡෙදං අකත්වා පරිවුත්ථොති අත්ථො. තත්ථ **සහවාසොති** පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ උදකපාතට්ඨානබ්භන්තරෙ වාසො. **විප්පවාසො** නාම අඤ්ඤං පකතත්තං භික්ඛුං විනා වාසො. **අනාරොචනාති** ආගන්තුකාදීනං අනාරොචනා. එතෙසු තීසු එකෙනාපි රත්තිච්ඡෙදො හොති එව. එත්ථ පන උපචාරසීමගතානං ආරොචෙතබ්බං, න බහි ඨිතානං, බහි ඨිතානම්පි සචෙ සද්දං සුණාති, පස්සති, දූරං වා ගන්ත්වා

ආරොචෙතබ්බමෙව, අනාරොචෙන්තස්ස රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදෙ දුක්කටඤ්ච හොති. අජානන්තස්සෙව උපචාරසීමං පවිසිත්වා ගච්ඡන්ති චෙ, රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තභෙදො.

ඌනෙගණෙචරණමානත්තන්ති ''චත්තාරො ඛො, උපාලි, මානත්තචාරිකස්ස භික්ඛුනො රත්තිච්ඡෙදා සහවාසො විප්පවාසො අනාරොචනා ඌනෙ ගණෙ චරණ''න්ති (චූළව. 92) එවං වුත්තං රත්තිච්ඡෙදං අකත්වා චිණ්ණමානත්තං පරිනිට්ඨිතමානත්තන්ති අත්ථො. එත්ථ පන සහවාසාදයො පරිවාසෙ වුත්තප්පකාරා එව. ''ඌනෙ ගණෙ චරණ''න්ති එත්ථ ගණො චත්තාරො වා අතිරෙකා වා භික්ඛූ, තස්මා සචෙපි තීහි භික්ඛූහි සද්ධිං වසති, රත්තිච්ඡෙදො හොතියෙව, ''සචෙ පන තෙන තෙසං අත්ථිභාවං දිස්වා ආරොචිතෙ පක්කමන්ති, ඌනෙ ගණෙ චරණදොසො න හොතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 97) **අට්ඨකථාසු** වුත්තං කිර. **අබ්භෙය්‍යා**ති තං භික්ඛුං වීසතිගණො සඞ්ඝො අබ්භෙය්‍ය සම්පටිච්ඡෙය්‍ය, අබ්භානකම්මවසෙන ඔසාරෙය්‍යාති අත්ථො. සචෙ එකෙනපි ඌනො වීසතිගණො භික්ඛුසඞ්ඝො තං භික්ඛුං අබ්භෙය්‍ය, සො ච භික්ඛු න අබ්භිතො, තෙ ච භික්ඛූ ගාරය්හා, දුක්කටං ආපජ්ජන්තීති අත්ථො.

29. ඉදානි යථා ඡාදිතා ආපත්ති ඡන්නා හොති, තං පකාරං දස්සෙතුං **''ආපත්ති''**තිආදි වුත්තං. තත්ථායං පදයොජනා – ආපත්තිතා ච අනුක්ඛිත්තතා ච අනන්තරායතා ච පහුත්තතා ච ආපත්තිනුක්ඛිත්තඅනන්තරායපහුත්තතායො, එතාසු චතූසු තථාසඤ්ඤිතා ච ඡාදෙතුකාමො හුත්වා ඡාදනා චාති එවං දසහඞ්ගෙහි අරුණුග්ගමම්හි ඡන්නා හොතීති. එත්ථ පන ආපත්තිආදීසු චතූසු ආපත්තිසඤ්ඤිතා ච අනුක්ඛිත්තසඤ්ඤිතා ච අනන්තරායසඤ්ඤිතා ච පහුත්තසඤ්ඤිතා චාති එවං සඤ්ඤාවසෙන යොජෙත්වා අට්ඨඞ්ගානි ගහෙතබ්බානි, **ඡාදෙතුකාමො**ති ඉදමෙකං, **ඡාදනා**ති ඉදමෙකන්ති එවං දස.

එතෙසු පන ආදිතො පට්ඨාය අයං විනිච්ඡයො – ''ආපත්ති ච හොති ආපත්තිසඤ්ඤී චා''ති එත්ථ යං ආපන්නො, සා තෙරසන්නං අඤ්ඤතරා හොති, සොපි ච තත්ථ ගරුකාපත්තිසඤ්ඤීයෙව හුත්වා ජානන්තො ඡාදෙති, ඡන්නා හොති. සචෙ තත්ථ අනාපත්තිසඤ්ඤී වා අඤ්ඤාපත්තිසඤ්ඤී වා වෙමතිකො වා හොති, අච්ඡන්නාව හොති. තිවිධං පන උක්ඛෙපනීයකම්මං, තෙන අකතො අනුක්ඛිත්තො. සො චෙ පකතත්තසඤ්ඤී හුත්වා ඡාදෙති, ඡන්නා හොති. සචෙ අපකතත්තසඤ්ඤී ඡාදෙති, අච්ඡන්නා හොති. අපකතත්තෙන පන පකතත්තසඤ්ඤිනාපි අපකතත්තසඤ්ඤිනාපි ඡාදිතං අච්ඡාදිතමෙව හොතීති. **අනන්තරායිකො**ති යස්ස දසසු රාජචොරඅග්ගිඋදකමනුස්සාමනුස්සවාළසරීසපජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායෙසුපි එකොපි නත්ථි, සො චෙ අනන්තරායිකසඤ්ඤී හුත්වා ඡාදෙති, ඡන්නා හොති. සචෙ සො අන්ධකාරභීරුකො අනන්තරායෙ එව වාළාදිඅන්තරායසඤ්ඤී හුත්වා ඡාදෙති, අච්ඡන්නාව හොති. **පහූ**ති යො සක්කොති සභාගභික්ඛුනො සමීපං ගන්තුඤ්චෙව ආරොචිතුඤ්ච , සො චෙ පහුසඤ්ඤී හුත්වා ඡාදෙති, ඡන්නා හොති. යො පන අපහු හුත්වා පහුසඤ්ඤී, පහු වා අපහුසඤ්ඤී හුත්වා ඡාදෙති, අච්ඡන්නාව හොතීති.

අරුණුග්ගමම්හීති එත්ථ පුරෙභත්තං වා ආපත්තිං ආපන්නො හොති පච්ඡාභත්තං වා, යාව අරුණං න උග්ගච්ඡති, තාව ආරොචෙතබ්බා. සචෙ පන අරුණබ්භන්තරෙ සතක්ඛත්තුම්පි ඡාදෙතුකාමතා උප්පජ්ජති, අච්ඡන්නාව හොති. ආරොචෙන්තො පන සභාගසඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නස්ස ආරොචෙතුං න වට්ටති. සචෙ ආරොචෙති, ආපත්ති පන ආවිකතා හොති, ආරොචනපච්චයා පන අඤ්ඤං දුක්කටං ආපත්තිං ආපජ්ජති. ඉමිනා අඤ්ඤම්පි වත්ථුසභාගාපත්තිං ආරොචෙතුං න වට්ටතීති දීපිතො හොති. ආරොචෙන්තෙන පන ''අහං තව සන්තිකෙ එකං ආපත්තිං ආවි කරොමී''ති වා ''ආචික්ඛාමී''ති වා ''ආරොචෙමී''ති වා ''එකං ආපත්තිං ආපන්නභාවං ජානාහී''ති වා ''එකං ගරුකාපත්තිං ආවි කරොමී''ති වා ආදිනා නයෙන වත්තබ්බං, එත්තාවතා අච්ඡන්නාව හොති. සචෙ ''ලහුකාපත්තිං ආරොචෙමී''ති වදති, ඡන්නාව හොතීති. සඞ්ඝාදිසෙසවිනිච්ඡයො.

සඞ්ඝාදිසෙසනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. චීවරනිද්දෙසවණ්ණනා

30. එවං ගරුකෙ සික්ඛිතබ්බාකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි චීවරෙසු දස්සෙතුං **''චීවර''**න්ති උද්ධටං. තත්ථ ජාතිතො ඡ චීවරානි (මහාව. 339; පාරා. අට්ඨ. 2.462-463; කඞ්ඛා. අට්ඨ. කඨිනසික්ඛාපදවණ්ණනා), තානි කානීති චෙ, තං දස්සෙතුං **''ඛොමා''**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **ඛොමං** නාම ඛොමවාකසුත්තෙහි කතං වත්ථං. **සාණං** නාම සාණවාකෙහි කතං වත්ථං. **භඞ්ගං** නාම ඛොමසුත්තාදීහි පඤ්චහි මිස්සෙත්වා කතං වත්ථං. පාටෙක්කං වාකමයමෙව වාති වදන්ති. **කම්බලං** නාම මනුස්සලොමං වාළලොමං ඨපෙත්වා ලොමෙහි වායිත්වා කතං වත්ථං. **ඡළෙතානී**ති ඡ එතානි. සහ අනුලොමෙහීති **සානුලොමානි**. ජාතිතො පන කප්පියානි ඡ චීවරානීති වුත්තං හොති.

31. ඉදානි තෙසං අනුලොමානි දස්සෙතුං **''දුකූල''**න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ (මහාව. අට්ඨ. 305) **දුකූලං** සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා. **පට්ටුණ්ණ**න්ති පට්ටුණ්ණදෙසෙ පාණකෙහි සඤ්ජාතවත්ථං. සොමාරදෙසෙ, චීනදෙසෙ ජාතං **සොමාරචීනජං** පටන්ති සම්බන්ධො. ඉමානි තීණිපි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා. **ඉද්ධිජ**න්ති එහිභික්ඛූනං පුඤ්ඤිද්ධියා නිබ්බත්තචීවරං. තං පන ඛොමාදීනං අඤ්ඤතරං හොති. කප්පරුක්ඛෙහි නිබ්බත්තං ජාලිනියා දෙවකඤ්ඤාය අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස දින්නවත්ථාදිකං **දෙවදින්නං**. තම්පි ඛොමාදීහි

නිබ්බත්තවත්ථසදිසත්තා ඡන්නම්පි අනුලොමං හොතියෙව කප්පාසිකස්ස වා, ඉද්ධිජම්පි තථෙව වෙදිතබ්බං. **තස්ස තස්සාති** ඛොමාදිකස්ස. **අනුලොමිකන්ති** අනුරූපං.

32-33. එවං ජාතිතො සානුලොමානි ඡ චීවරානි දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසු අධිට්ඨානාදිකං විධානං දස්සෙතුං **"තිචීවර"**න්තිආදි වුත්තං. එත්ථ (කඞ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා; මහාව. 358) ධිට්ඨානතො පුබ්බෙ තිචීවරං නාම පාටෙක්කං නත්ථි සඞ්ඝාටිආදිප්පහොනකස්ස පච්චත්ථරණාදිවසෙනාපි අධිට්ඨාතුං අනුඤ්ඤාතත්තා. තස්මා **"තිචීවරං අධිට්ඨෙය්‍ය න විකප්පෙය්‍යා"**ති එත්ථ "ඉමං සඞ්ඝාටි"න්ති එවං නාමෙ ගහිතෙ "අධිට්ඨාන"මිච්චෙව වත්තබ්බං, "විකප්පෙමී"ති පන න වත්තබ්බන්ති අධිප්පායො. එවං සෙසෙසුපි. මුඛපුඤ්ඡනඤ්ච නිසීදනඤ්ච **මුඛපුඤ්ඡනනිසීදනං. කණ්ඩුච්ඡාදින්ති** කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිං අධිට්ඨෙය්‍ය, න විකප්පෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **එත්ථාති** ඉමෙසු නවසු චීවරෙසු. **තිචීවරන්ති** තිචීවරාධිට්ඨානනයෙන අධිට්ඨිතතිචීවරං. **විනා** අලද්ධසම්මුතිකො භික්ඛු අවිප්පවාසසම්මුතිඅලද්ධට්ඨානෙ එකාහම්පි හත්ථපාසං විජහිත්වා න වසෙය්‍යාති අත්ථො. "න භික්ඛවෙ චාතුමාසං නිසීදනෙන විප්පවසිතබ්බං, යො විප්පවසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා"ති **ඛුද්දකක්ඛන්ධකෙ** (චූළව. 263) වුත්තත්තා චාතුමාසං නිසීදනං විනා න වසෙය්‍යාති අත්ථො.

34. ඉදානි අධිට්ඨානවිධිං දස්සෙතුං **"ඉමං සඞ්ඝාටි"**න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ **මිච්චධිට්ඨයෙති** ඉති අධිට්ඨයෙ, "ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී"ති එවං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨයෙති අත්ථො. **අහත්ථපාසමෙතන්ති** දූරෙ ඨිතං පන ඨපිතොකාසං සල්ලක්ඛෙත්වා සචෙ එකං, "එත"න්ති, බහූනි චෙ, "එතානී"ති වත්වා අධිට්ඨයෙති අත්ථසම්බන්ධො. **සෙසෙසුපි අයං නයොති** යථා "ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී"ති වුත්තං, එවං "ඉමං උත්තරාසඞ්ගං, ඉමං කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිං අධිට්ඨාමී"ති එවං අත්තනො නාමෙනෙව වත්වා සම්මුඛාපි පරම්මුඛාපි වුත්තනයෙන අධිට්ඨාතබ්බන්ති වුත්තං හොති.

35. ඉදානි සචෙ පුබ්බෙ අධිට්ඨිතං තිචීවරං නිසීදනං වස්සිකසාටිකං කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදීති ඉමෙසු ඡසු චීවරෙසු අඤ්ඤතරං චීවරං අත්ථි, පුන තථාවිධං චීවරං අධිට්ඨහිත්වා පරිහරිතුං ඉච්ඡන්තෙන "ද්වෙ පන න වට්ටන්තී"ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469; කඞ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) වුත්තත්තා පුබ්බෙ අධිට්ඨිතං පච්චුද්ධරිත්වා අධිට්ඨාතබ්බන්ති දස්සෙතුං **"අධිට්ඨහන්තො"**තිආදි වුත්තං, තං උත්තානමෙව. **පත්තාධිට්ඨහනෙ තථාති** "ඉමං පත්තං, එතං පත්ත"න්ති එවං නාමමත්තමෙව විසෙසො. සෙසං තාදිසමෙවාති අත්ථො.

36. **එතං ඉමං ච සඞ්ඝාටිං සංසෙති** එත්ථ සචෙ අන්තොගබ්භෙ වා සාමන්තවිහාරෙ වා හොති, ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා "එතං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී"ති වාචා භින්දිතබ්බා, සචෙ හත්ථපාසෙ හොති, "ඉමං සඞ්ඝාටි"න්ති තෙසං තෙසං නාමවසෙන වාචා භින්දිතබ්බාති අත්ථො. පච්චුද්ධාරෙපි එසෙව නයො. එත්ථ පන "ද්වෙ චීවරස්ස අධිට්ඨානා කායෙන වා අධිට්ඨෙති, වාචාය වා අධිට්ඨෙතී"ති (පරි. 322) වුත්තත්තා සඞ්ඝාටිආදිකං හත්ථෙන ගහෙත්වා "ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී"තිආදිනා නයෙන චිත්තෙන ආභොගං කත්වා කායවිකාරං කරොන්තෙන කායෙන අධිට්ඨාතබ්බං, යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන අඵුසන්තස්ස න වට්ටති. වාචාය අධිට්ඨහන්තෙන වචීභෙදං කත්වාව අධිට්ඨාතබ්බං. තථා පත්තෙපි. **විදූති** පණ්ඩිතො.

37-8. ඉදානි තෙසං පමාණපරිච්ඡෙදං දස්සෙතුං **"සඞ්ඝාටි පච්ඡිමන්තෙනා"**තිආදි වුත්තං. තත්ථ දීඝතො මුට්ඨිපඤ්චකතො (පාරා. අට්ඨ. 2.469; කඞ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) පට්ඨාය "තත්‍රිදං සුගතස්ස සුගතචීවරප්පමාණං, දීඝසො නව විදත්ථියො සුගතවිදත්ථියා, තිරියං ඡ විදත්ථියො"ති (පාචි. 548) එවං වුත්තසුගතචීවරූනාපි වට්ටති. තිරියං පන මුට්ඨිත්තිකං. ච-සද්දෙන අතිරෙකම්පි වට්ටතීති අත්ථො. උත්තරාසඞ්ගස්සපි එතදෙව පමාණන්ති තං දස්සෙතුං **"තථා එකංසිකස්සාපී"**ති වුත්තං. අන්තරවාසකස්ස පන "පාරුපනෙනපි හි සක්කා නාභිං පටිච්ඡාදෙතු"න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.469) **අට්ඨකථාවචනතො "ද්විහත්ථො වා"**ති වුත්තං.

39. **නිසීදනස්ස දීඝෙනාති** එත්ථ (පාචි. 531 ආදයො; පාචි. අට්ඨ. 531; කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිසීදනසික්ඛාපදවණ්ණනා) **නිසීදනන්ති** සන්ථතසදිසං සන්ථරිත්වා එකස්මිං අන්තෙ වුත්තප්පමාණෙන ද්වීසු ඨානෙසු ඵාලෙත්වා කතාහි තීහි දසාහි යුත්තස්ස පරික්ඛාරස්සෙතං නාමං.

40. **කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි** (පාචි. 538; මහාව. 354; පාචි. අට්ඨ. 537; කඞ්ඛා. අට්ඨ. කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිසික්ඛාපදවණ්ණනා) නාම යස්ස අධොනාභිඋබ්භජාණුමණ්ඩලං කණ්ඩු වා පිළකා වා අස්සාවො වා ථුල්ලකච්ඡු වා ආබාධො, තස්ස පටිච්ඡාදනත්ථාය අනුඤ්ඤාතං චීවරං. ගාථායො සුවිඤ්ඤෙය්‍යාව.

41. **අඞ්ගතෙය්‍යාවාති** (පාචි. 544) එත්ථ තතො උද්ධං න වට්ටතීති අත්ථො.

42. **එත්ථාති** සඞ්ඝාටිතො පට්ඨාය යාව වස්සිකසාටිකා, තාව දස්සිතචීවරෙසූති අත්ථො. **තදුත්තරින්ති** තතො තෙසං චීවරානං වුත්තප්පමාණතො උත්තරිං කරොන්තස්ස ඡෙදනපාචිත්ති හොතීති පාඨසෙසො, තං අතිරෙකං ඡින්දිත්වා පුන පාචිත්තියං දෙසෙතබ්බන්ති අත්ථො. **පච්චත්ථරණමුඛචොළාති** එත්ථ "අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යාව මහන්තං පච්චත්ථරණං ආකඞ්ඛති, තාව මහන්තං පච්චත්ථරණං කාතු"න්ති (මහාව. 353) වුත්තත්තා පච්චත්ථරණස්ස පමාණපරිච්ඡෙදො නත්ථි,. මුඛපුඤ්ඡනචොළස්ස පන උක්කට්ඨවසෙන වා අන්තිමවසෙන වා පමාණපරිච්ඡෙදො න

වුත්තො, තස්මා තම්පි අප්පමාණිකං. තෙන වුත්තං **''ආකඞ්ඛිතප්පමාණිකා''**ති, ඉච්ඡිතප්පමාණිකාති අත්ථො. යාව එකං ධොවීයති, තාව අඤ්ඤං පරිභොගත්ථාය ඉච්ඡිතබ්බන්ති ද්වෙපි වට්ටන්ති.

43. **න දීපිතන්ති** කත්ථ න දීපිතං? අට්ඨකථාසු. කස්මාති චෙ? ''තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූනං පරිපුණ්ණං හොති තිචීවරං, අත්ථො ච හොති පරිස්සාවනෙහිපි ථවිකාහිපි. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පරික්ඛාරචොළක''න්ති (මහාව. 357) බහූනං පත්තථවිකපරිස්සාවනාදීනං සඞ්ගහවසෙන වුත්තත්තා පාටෙක්කං නිධානමුඛන්ති. යස්මා පන භගවතා ''යං යං ලබ්භති, තං තං ඉමිනා විධානෙන අධිට්ඨහිත්වා පුන යෙන යෙන පරිස්සාවනාදිනා අත්ථො හොති, තං තං කත්වා ගණ්හන්තූ''ති අනුකම්පාය අනුඤ්ඤාතං, තස්මා විකප්පනුපගපච්ඡිමචීවරප්පමාණං ථවිකම්පි පටපරිස්සාවනම්පි බහූනිපි එකතො කත්වා ''ඉමානි චීවරානි පරික්ඛාරචොළානි අධිට්ඨාමී''ති වත්වා අධිට්ඨාතුම්පි වට්ටතියෙව. තස්මා වුත්තං **''තථා වත්වා''**ති, ''පරික්ඛාරචොළ''න්ති වත්වාති අත්ථො. **විකප්පියන්ති** විකප්පනුපගං.

44. **අහතකප්පානන්ති** (මහාව. 348) එකවාරං ධොවිතකානං.

45. **උතුද්ධටානන්ති** උතුතො දීඝකාලතො උද්ධටානං, කතවත්ථකිච්චානං පිලොතිකානන්ති වුත්තං හොති. **සෙසාති** උත්තරාසඞ්ගඅන්තරවාසකා. පංසු විය කුච්ඡිතභාවං පටික්කූලභාවං උලති ගච්ඡතීති පංසුකූලං, චොළඛණ්ඩානමෙතං නාමං, තස්මිං **පංසුකූලෙ** යථාරුචීති අත්ථො. කස්මාති චෙ? ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අහතානං දුස්සානං අහතකප්පානං දිගුණං සඞ්ඝාටිං එකච්චියං උත්තරාසඞ්ගං එකච්චියං අන්තරවාසකං, උතුද්ධටානං දුස්සානං චතුග්ගුණං සඞ්ඝාටිං දිගුණං උත්තරාසඞ්ගං දිගුණං අන්තරවාසකං, පංසුකූලෙ යාවදත්ථං, පාපණිකෙ උස්සාහො කරණීයො''ති වුත්තත්තා, තස්මා සුසානාදීසු පතිතපංසුකූලෙ ච අන්තරාපණෙ පතිතපිලොතිකචීවරෙ ච පටපරිච්ඡෙදො නත්ථි, පටසතම්පි වට්ටතීති සිද්ධං.

46. ඉදානි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඡින්නකං සඞ්ඝාටිං ඡින්නකං උත්තරාසඞ්ගං ඡින්නකං අන්තරවාසක''න්ති (මහාව. 345) වත්වා පුන ''තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරස්ස භික්ඛුනො තිචීවරෙ කයිරමානෙ සබ්බං ඡින්නකං නප්පහොති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ ඡින්නකානි එකං අච්ඡින්නකන්ති. ද්වෙ ඡින්නකානි එකං අච්ඡින්නකං නප්පහොති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ අච්ඡින්නකානි එකං ඡින්නකන්ති. එකං ඡින්නකං නප්පහොති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අන්වාධිකම්පි ආරොපෙතුං. න ච, භික්ඛවෙ, සබ්බං අච්ඡින්නකං ධාරෙතබ්බං, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 360) එවං වුත්තවිධානං දස්සෙතුං **''තීසූ''**තිආදි ආරද්ධං. තස්ස අත්ථො – තීසු චීවරෙසු යං ඡින්දිත්වා සිබ්බිතුං සබ්බපච්ඡිමප්පමාණං පහොති, තං ඡින්දිතබ්බං. සබ්බෙසු පන අප්පහොන්තෙසු අන්වාධිකං ආදියෙය්‍යාති. තත්ථ **අන්වාධි** නාම අනුවාතං විය සංහරිත්වා චීවරස්ස උපරි සඞ්ඝාටිආකාරෙන ආරොපෙතබ්බං. ආගන්තුකපත්තන්තිපි වදන්ති. ඉදං පන අප්පහොනකෙ අනුඤ්ඤාතං. සචෙ පහොති, න වට්ටන්ති, ඡින්දිතබ්බමෙව. **අනාදිණ්ණන්ති** අනාරොපිතං අන්වාධිකං. **න ධාරෙය්‍යාති** තිචීවරාධිට්ඨානවසෙන අධිට්ඨහිත්වා න ධාරෙතබ්බන්ති අධිප්පායො.

47-8. ඉදානි උදොසිතසික්ඛාපදනයං දස්සෙතුං **''ගාමෙ''**තිආදි වුත්තං. එත්ථ පන සචෙ ගාමො (පාරා. 478; පාරා. අට්ඨ. 2.477-478; කඞ්ඛා. අට්ඨ. උදොසිතසික්ඛාපදවණ්ණනා) එකස්ස රඤ්ඤො වා භොජකස්ස වා වසෙන එකකුලස්ස හොති, පාකාරාදිනා පරික්ඛිත්තත්තා එකූපචාරො ච, එවරූපෙ ගාමෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා තස්මිං ගාමෙ යථාරුචිතට්ඨානෙ වසිතුං ලබ්භති. සචෙ සො ගාමො අපරික්ඛිත්තො, යස්මිං ඝරෙ චීවරං නික්ඛිත්තං හොති, තස්මිං ඝරෙ වසිතබ්බං, තස්ස වා ඝරස්ස සමන්තතො හත්ථපාසා න විජහිතබ්බං.

සචෙ සො ගාමො වෙසාලිකුසිනාරාදයො විය නානාරාජූනං වා භොජකානං වා හොති, වුත්තප්පකාරෙන පරික්ඛිත්තො ච, එවරූපෙ ගාමෙ යස්මිං ඝරෙ චීවරං නික්ඛිත්තං, තස්මිං ඝරෙ වා වත්ථබ්බං. යස්සා වීථියා තං ඝරං හොති, තස්සා වීථියා තස්ස ඝරස්ස සම්මුඛාට්ඨානෙ සභායෙ වා නගරද්වාරෙ වා වත්ථබ්බං, තෙසං සභායද්වාරානං හත්ථපාසා වා න විජහිතබ්බං. සචෙ අපරික්ඛිත්තො, යස්මිං ඝරෙ නික්ඛිත්තං, තත්ථ වා තස්ස හත්ථපාසෙ වා වත්ථබ්බං.

නිවෙසනාදයො හම්මියපරියොසානා ගාමපරික්ඛෙපතො බහි සන්නිවිට්ඨාති වෙදිතබ්බා. ඉතරථා තෙසං ගාමග්ගහණෙනෙව ගහිතත්තා ගාමස්ස එකකුලනානාකුලඑකූපචාරනානූපචාරතාවසෙනෙව විනිච්ඡයො වත්තබ්බො සියා. නිවෙසනාදීනං වසෙනෙව **පාළියං** (පාරා. 478 ආදයො) අත්ථො විභත්තො, න ගාමවසෙන. උදොසිතවිනිච්ඡයෙ අයං නයො වුත්තොයෙව.

නිවෙසනෙති එත්ථ සචෙ එකකුලස්ස නිවෙසනං හොති පරික්ඛිත්තඤ්ච, අන්තොනිවෙසනෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා අන්තොනිවෙසනෙ වත්ථබ්බං. අපරික්ඛිත්තඤ්චෙ හොති, යස්මිං ගබ්භෙ චීවරං නික්ඛිත්තං, තස්මිං වත්ථබ්බං, තස්ස ගබ්භස්ස හත්ථපාසා වා න විජහිතබ්බං. සචෙ නානාකුලස්ස හොති පරික්ඛිත්තඤ්ච, යස්මිං ගබ්භෙ චීවරං නික්ඛිත්තං, තස්මිං ගබ්භෙ වත්ථබ්බං, සබ්බෙසං සාධාරණද්වාරමූලෙ වා තෙසං ගබ්භද්වාරමූලෙ වා තෙසං ගබ්භද්වාරමූලානං වා

හත්ථපාසා න විජහිතබ්බං. අපරික්ඛිත්තඤ්චෙ හොති, යස්මිං ගබ්භෙ චීවරං නික්ඛිත්තං, තස්මිං ගබ්භෙ වත්ථබ්බං, හත්ථපාසා වා න විජහිතබ්බං.

උදොසිතොති යානාදීනං භණ්ඩානං සාලා. **පාසාදොති** දීඝපාසාදො. **හම්මියන්ති** මුණ්ඩච්ඡදනපාසාදො. **නාවා** පන ථලං ආරොපෙත්වා නික්ඛිත්තාපි හොති, සමුද්දෙ ඨිතාපි. සචෙ එකකුලස්ස නාවා හොති, අන්තොනාවාය චීවරං නික්ඛිපිත්වා අන්තොනාවාය වත්ථබ්බං. නානාකුලස්ස නාවා හොති නානාගබ්භා නානාඔවරකා, යස්මිං ඔවරකෙ චීවරං නික්ඛිත්තං, තස්මිං වත්ථබ්බං, චීවරස්ස හත්ථපාසා වා න විජහිතබ්බං.

අට්ටොති පටිරාජාදීනං පටිබාහනත්ථං ඉට්ඨකාහි කතො බහලභිත්තිකො චතුපඤ්චභූමිකො පතිස්සයවිසෙසො. **මාළොති** එකකූටසඞ්ගහිතො චතුරස්සපාසාදො. ඉමෙසු පන උදොසිතාදීසු මාළපරියොසානෙසු නිවෙසනෙ වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො. නිවෙසනන්ති පන උදොසිතාදීනං වසෙන අකතාය පතිස්සයවිකතියා අධිවචනං.

ආරාමො නාම පුප්ඵාරාමඵලාරාමාදිකො. සචෙ එකකුලස්ස ආරාමො හොති පරික්ඛිත්තො ච, අන්තොආරාමෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා අන්තොආරාමෙ වත්ථබ්බං. සචෙ අපරික්ඛිත්තො, චීවරස්ස හත්ථපාසා න විජහිතබ්බං. සචෙ නානාකුලස්ස ආරාමො හොති පරික්ඛිත්තො ච, ද්වාරමූලෙ වා වත්ථබ්බං, ද්වාරමූලස්ස හත්ථපාසා වා න විජහිතබ්බං. අපරික්ඛිත්තො චෙ, චීවරස්ස හත්ථපාසා න විජහිතබ්බං.

සත්ථො නාම ජඞ්ඝසත්ථසකටසත්ථානමඤ්ඤතරො. සචෙ එකකුලස්ස සත්ථො හොති, සත්ථෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා පුරතො වා පච්ඡතො වා සත්තබ්භන්තරා න විජහිතබ්බා, පස්සතො අබ්භන්තරං න විජහිතබ්බං. **අබ්භන්තරං** නාම අට්ඨවීසතිහත්ථං හොති. සචෙ ගච්ඡන්තො සත්ථො සකටෙ වා භග්ගෙ, ගොණෙ වා නට්ඨෙ අන්තරා ඡිජ්ජති, යස්මිං කොට්ඨාසෙ චීවරං නික්ඛිපිතබ්බං, තත්ථ වසිතබ්බං. සචෙ නානාකුලස්ස හොති , සත්ථෙ චීවරං නික්ඛිපිත්වා චීවරස්ස හත්ථපාසා න විජහිතබ්බං.

ඛෙත්තඛලෙසු ආරාමෙ වුත්තසදිසොව විනිච්ඡයො. **දුමෙති** රුක්ඛමූලෙ. සචෙ එකකුලස්ස රුක්ඛමූලං හොති, යං මජ්ඣන්හිකකාලෙ සමන්තා ඡායා ඵරති, තස්මිං ඨානෙ අවිරළෙ පදෙසෙ තස්ස ඡායාය ඵුට්ඨොකාසස්ස අන්තො එව නික්ඛිපිතබ්බං. සචෙ විරළසාඛස්ස පන රුක්ඛස්ස ආතපෙන ඵුට්ඨොකාසෙ ඨපෙති, අරුණුග්ගමනෙ සචෙ සො භික්ඛු තස්ස හත්ථපාසෙ න හොති, අඤ්ඤස්මිං වා ඨානෙ තස්ස ඡායායපි හොති, නිස්සග්ගියං හොතියෙව. නානාකුලස්ස චෙ හොති, චීවරස්ස හත්ථපාසා න විජහිතබ්බං.

අජ්ඣොකාසෙ පන විඤ්ඣාටවීආදීසු අරඤ්ඤෙසුපි සමුද්දමජ්ඣෙ මච්ඡබන්ධානං අගමනපථෙසු දීපකෙසුපි චීවරං ඨපෙත්වා තතො සමන්තා සත්තබ්භන්තරෙ පදෙසෙ යත්ථ කත්ථචි වසිතබ්බං. සචෙ සත්තබ්භන්තරතො කෙසග්ගමත්තම්පි අතික්කමිත්වා අරුණං උට්ඨපෙති, නිස්සග්ගියං හොති.

එත්ථ පන **පාළියං** ''ගාමො එකූපචාරො නානූපචාරො''තිආදිනා (පාරා. 477) අවිසෙසෙන මාතිකං නික්ඛිපිත්වාපි ගාමනිවෙසනඋදොසිතඛෙත්තධඤ්ඤකරණආරාමවිහාරානං එකූපචාරනානූපචාරතා ''ගාමො එකූපචාරො නාම එකකුලස්ස ගාමො හොති පරික්ඛිත්තො ච අපරික්ඛිත්තො වා''තිආදිනා (පාරා. 478) පරික්ඛිත්තාපරික්ඛිත්තවසෙන විභත්තා. අට්ටමාළපාසාදහම්මියනාවාසත්ථරුක්ඛමූලඅජ්ඣොකාසානම්පි එවං අවත්වා ''එකකුලස්ස අට්ටො හොති, නානාකුලස්ස අට්ටො හොති''තිආදිනා (පාරා. 484) නයෙන එකකුලනානාකුලවසෙන ච අන්තෙ ''අජ්ඣොකාසො එකූපචාරො නාම අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ සමන්තා සත්තබ්භන්තරා එකූපචාරො, තතො පරං නානූපචාරො''ති (පාරා. 494) ච එවං එකූපචාරනානූපචාරතා විභත්තා. තස්මා ගාමාදීසු පරික්ඛිත්තං එකූපචාරං, අපරික්ඛිත්තං නානූපචාරන්ති ච අට්ටාදීසු යං එකකුලස්ස, තං එකූපචාරං නානාකුලස්ස නානූපචාරන්ති ච ගහෙතබ්බං. අජ්ඣොකාසපදෙ වුත්තනයෙන ගහෙතබ්බං.

භික්ඛුසම්මුතියාඤ්ඤත්‍රාති යං ගිලානස්ස භික්ඛුනො චීවරං ආදාය පක්කමිතුං අසක්කොන්තස්ස ඤත්තිදුතියෙන කම්මෙන අවිප්පවාසසම්මුති දීයති, තං ඨපෙත්වාති අත්ථො. ලද්ධසම්මුතිකස්ස පන යාව රොගො න වූපසම්මති, තස්මිං වූපසන්තෙ අඤ්ඤො වා කුප්පති, අනාපත්තියෙව.

49. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිං යාව ආබාධා අධිට්ඨාතුං, තතො පරං විකප්පෙතුං. වස්සිකසාටිකං වස්සානං චාතුමාසං අධිට්ඨාතුං, තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358) වුත්තත්තා රොගපරියන්තා කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි, වස්සානපරියන්තා වස්සිකසාටිකාති අත්ථො. **සෙසාති** තිචීවරාදයො කාලවසෙන **අපරියන්තිකාති** අත්ථො.

50. පච්චත්ථරණාදිත්තයං සදසම්පි අදසම්පි රත්තම්පි අරත්තම්පි ආදිණ්ණකප්පම්පි අනාදිණ්ණකප්පම්පි ලබ්භතීති අත්ථො. **නිසීදනන්ති** නිසීදනඤ්ච රත්තං අනාදිණ්ණකප්පඤ්ච ලබ්භතීති අධිප්පායො. පච්චත්ථරණපරික්ඛාරමුඛපුඤ්ඡනචොළානි පන නීලම්පි පීතකම්පි ලොහිතකම්පි පුප්ඵදසාදිකම්පි වට්ටන්ති, තස්මා

“සදසම්පී”තිආදි වුත්තං. එවරූපං පන නිවාසෙතුං වා පාරුපිතුං වා න වට්ටති, කෙවලං පච්චත්ථරණාදිවසෙන අධිට්ඨානමත්තං කාතුං වට්ටති.

51. තිචීවරං කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි වස්සිකසාටිකාති ඉදං පන **සෙසචීවරපඤ්චකං** අදසං රජිතංයෙව කප්පති, තඤ්ච ආදිණ්ණකප්පමෙවාති අත්ථො. **සදසංව නිසීදනන්ති** ඉදං පන පුබ්බෙ ‘‘සදසම්පී’’ති එත්ථ වුත්තත්තා අදසම්පි නිසීදනං වට්ටතීති සම්මොහනිවාරණත්ථං වුත්තන්ති වදන්ති.

52. **අනධිට්ඨිතන්ති** තිචීවරාදිවසෙන අනධිට්ඨිතං. **අනිස්සට්ඨං** නාම අඤ්ඤෙසං අවිස්සජ්ජිතං, තං පන විකප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බන්ති අත්ථො.

ඉදානි විකප්පනුපගස්ස පමාණං හෙට්ඨිමපරිච්ඡෙදෙන දස්සෙතුං **“හත්ථදීඝ”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආයාමෙන අට්ඨඞ්ගුලං සුගතඞ්ගුලෙන චතුරඞ්ගුලවිත්ථතං පච්ඡිමං චීවරං විකප්පෙතු’’න්ති (මහාව. 358) වුත්තත්තා දීඝතො එකහත්ථං පුථුලතො උපඩ්ඪහත්ථං විකප්පෙතබ්බන්ති අධිප්පායො.

53. **තිචීවරස්සාති** විනයතිචීවරස්ස, න ධුතඞ්ගතිචීවරස්ස. තස්ස පන ඉමෙසු නවසු චීවරත්තයමෙව ලබ්භති, න අඤ්ඤං ලබ්භති. **සබ්බමෙතන්ති** සබ්බං අධිට්ඨානවිධානඤ්ච පරිහරණවිධානඤ්චාති අත්ථො. **පරික්ඛාරචොළියො සබ්බන්ති** තිචීවරාදිකං නවවිධම්පි චීවරං. **තථා වත්වාති** ‘‘පරික්ඛාරචොළ’’න්ති වත්වා. **අධිට්ඨතීති** අධිට්ඨාති. කිං පන තිචීවරං පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාතුං වට්ටතීති? ආම වට්ටති, ‘‘පරික්ඛාරචොළං නාම පාටෙක්කං නිධානමුඛමෙතන්ති තිචීවරං පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨහිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. උදොසිතසික්ඛාපදෙ පන තිචීවරං අධිට්ඨහිත්වා පරිහරන්තස්ස පරිහාරො වුත්තො’’ති **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.469) වුත්තං, තස්මා තිචීවරං පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨහන්තෙන පච්චුද්ධරිත්වා පුන අධිට්ඨාතබ්බං.

54. ඉදානි එතෙසං අධිට්ඨානවිජහනාකාරං දස්සෙතුං **“අච්ඡෙදවිස්සජ්ජනගාහවිබ්භමා”**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **අච්ඡෙදොති** චොරාදීහි අච්ඡින්දනං. **විස්සජ්ජනන්ති** අඤ්ඤෙසං දානං. කථං පන දින්නං, කථං ගහිතං සුදින්නං සුග්ගහිතඤ්ච හොතීති? සචෙ ‘‘ඉදං තුය්හං දෙමි දදාමි දජ්ජාමි ඔණොජෙමි පරිච්චජාමි නිස්සජ්ජාමි විස්සජ්ජාමී’’ති වා ‘‘ඉත්ථන්නාමස්ස දෙමි…පෙ.… විස්සජ්ජාමී’’ති වා වදති, සම්මුඛාපි පරම්මුඛාපි දින්නංයෙව හොති. ‘‘තුය්හං ගණ්හාහී’’ති වුත්තෙ ‘‘මය්හං ගණ්හාමී’’ති වදති, සුදින්නං සුග්ගහිතඤ්ච. ‘‘තව සන්තකං කරොහි, තව සන්තකං හොතු, තව සන්තකං කරිස්සතී’’ති වුත්තෙ ‘‘මමසන්තකං කරොමි, මම සන්තකං හොතු, මම සන්තකං කරිස්සාමී’’ති වදති, දුද්දින්නං දුග්ගහිතඤ්ච. සචෙ පන ‘‘තව සන්තකං කරොහී’’ති වුත්තෙ ‘‘සාධු, භන්තෙ, මය්හං ගණ්හාමී’’ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතං.

ගාහොති විස්සාසග්ගාහො (පාරා. අට්ඨ. 1.131). සො පන එවං වෙදිතබ්බො – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස විස්සාසං ගහෙතුං. සන්දිට්ඨො ච හොති, සම්භත්තො ච, ආලපිතො ච, ජීවති ච, ජානාති ච ‘ගහිතෙ මෙ අත්තමනො භවිස්සතී’’’ති (මහාව. 356). තත්ථ **සන්දිට්ඨොති** දිට්ඨමත්තකමිත්තො. **සම්භත්තොති** දළ්හමිත්තො. **ආලපිතොති** ‘‘මම සන්තකං යං ඉච්ඡසි, තං ගණ්හෙය්‍යාසි, ආපුච්ඡිත්වා ගහණෙ කාරණං නත්ථී’’ති වුත්තො. **ජීවතීති** අනුට්ඨානසෙය්‍යාය සයිතොපි යාව ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡෙදං න පාපුණාති. **ගහිතෙ ච අත්තමනොති** ගහිතෙ ච තුට්ඨචිත්තො. එවරූපස්ස සන්තකං ‘‘ගහිතෙ මෙ අත්තමනො භවිස්සතී’’ති ජානන්තෙන ගහෙතුං වට්ටති. අනවසෙසපරියාදානවසෙන චෙතානි පඤ්ච අඞ්ගානි වුත්තානි, විස්සාසග්ගාහො පන තීහි අඞ්ගෙහි රුහති. කථං? සන්දිට්ඨො ජීවති ගහිතෙ අත්තමනො, සම්භත්තො ජීවති ගහිතෙ අත්තමනො, ආලපිතො ජීවති ගහිතෙ අත්තමනොති එවං.

යො පන ජීවති, න ච ගහිතෙ අත්තමනො හොති, තස්ස සන්තකං විස්සාසභාවෙන ගහිතම්පි පුන දාතබ්බං. දදන්තෙන මතකධනං තාව යෙ තස්ස ධනෙ ඉස්සරා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා, තෙසං දාතබ්බං. යො පන පඨමංයෙව ‘‘සුට්ඨු කතං තයා මම සන්තකං ගණ්හන්තෙනා’’ති වචීභෙදෙන වා චිත්තුප්පාදමත්තෙන වා අනුමොදිත්වා පච්ඡා කෙනචි කාරණෙන කුපිතො, සො පච්චාහරාපෙතුං න ලභති. යොපි අදාතුකාමො, චිත්තෙන පන අධිවාසෙති, න කිඤ්චි වදති, සොපි පුන පච්චාහරාපෙතුං න ලභති. යො පන ‘‘මයා තුම්හාකං සන්තකං ගහිත’’න්ති වා ‘‘පරිභුත්ත’’න්ති වා වුත්තෙ නාධිවාසෙති, ‘‘පටිදෙහී’’ති භණති, සො පච්චාහරාපෙතුං ලභති.

විබ්භමාති ඉමිනා භික්ඛුනියායෙව අධිට්ඨානවිජහනං ගහිතං හොති. සා පන යදා විබ්භමති, තදා අස්සමණී හොති. භික්ඛු පන විබ්භමන්තොපි යාව සික්ඛං න පච්චක්ඛාති, තාව භික්ඛුයෙවාති අධිට්ඨානං න විජහතීති. **ලිඞ්ගසික්ඛාති** ලිඞ්ගපරිවත්තනඤ්ච සික්ඛාපච්චක්ඛානඤ්චාති අත්ථො. **සබ්බෙසූති** නවසු චීවරෙසු. **අධිට්ඨානවියොගකාරණාති** අධිට්ඨානවිජහනකාරණා, ඉමෙසු අඤ්ඤතරෙන අධිට්ඨානං විජහතීති අත්ථො.

කිඤ්ච භියො (පාරා. අට්ඨ. 2.469) – තිචීවරස්ස පන විනිබ්බිද්ධඡිද්දඤ්ච අධිට්ඨානවිජහනං කරොතීති අත්ථො. තත්ථ සඞ්ඝාටිඋත්තරාසඞ්ගානං දීඝන්තතො විදත්ථිප්පමාණස්ස තිරියන්තතො අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණස්ස පදෙසස්ස ඔරතො කනිට්ඨඞ්ගුලිනඛපිට්ඨිප්පමාණකං ඡිද්දං අධිට්ඨානං භින්දති. අන්තරවාසකස්ස දීඝන්තතො

විදත්ථිප්පමාණස්සෙව තිරියන්තතො චතුරඞ්ගුලප්පමාණස්ස පදෙසස්ස ඔරතො ඡිද්දං අධිට්ඨානං භින්දති, පරතො පන න භින්දති. තස්මා ඡිද්දෙ ජාතෙ තිචීවරං අතිරෙකචීවරං හොති, සූචිකම්මං කත්වා පුන අධිට්ඨාතබ්බං. ඉතරෙසං පන ඡිද්දෙන විජහනං නාම නත්ථි. යො පන තිචීවරෙපි දුබ්බලට්ඨානෙ පඨමං අග්ගළං දත්වා පච්ඡා දුබ්බලට්ඨානං ඡින්දිත්වා අපනෙති, අධිට්ඨානං න භිජ්ජති. මණ්ඩලපරිවත්තනෙපි එසෙව නයො. යො පන උභො කොටියො මජ්ඣෙ කරොන්තො සචෙ පඨමං ඡින්දිත්වා පච්ඡා ඝටෙති, අධිට්ඨානං විජහති, අථ ඝටෙත්වා ඡින්දති, න විජහති. රජකෙහි ධොවාපෙත්වා සෙතකං කරොන්තස්සාපි න විජහති එව.

55. ඉදානි අකප්පියචීවරානි දස්සෙතුං **''කුසවාකඵලකානී''**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **කුසචීරං** (මහාව. 371; මහාව. අට්ඨ.) නාම කුසෙ ගන්ථෙත්වා කතචීවරං. **වාකචීරං** නාම තාපසානං වක්කලං. **ඵලකචීරං** නාම ඵලකානි සිබ්බිත්වා කතචීවරං. **කෙසකම්බලන්ති** කෙසෙහි තන්තං වායිත්වා කතකම්බලං. **වාලකම්බලන්ති** චමරවාලෙහි වායිත්වා කතකම්බලං. **උලූකපක්ඛන්ති** උලූකසකුණස්ස පක්ඛෙහි කතනිවාසනං. **අජිනක්ඛිපන්ති** සලොමං සඛුරං අජිනමිගචම්මං. ඉමෙසු සත්තසු වත්ථෙසු යං කිඤ්චි ධාරයතො ථුල්ලච්චයන්ති අත්ථො. යථා ඉමෙසු ථුල්ලච්චයං, තථා අක්කනාළං නිවාසෙන්තස්ස. **අක්කනාළං** නාම අක්කදණ්ඩෙ වාකාදීහි ගන්ථෙත්වා කතචීවරං. ''න භික්ඛවෙ අක්කනාළං නිවාසෙතබ්බං, යො නිවාසෙය්‍ය, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (මහාව. 371) හි වුත්තං.

56. **කදලෙරකක්කදුස්සෙ පොත්ථකෙ චාපීති** එත්ථ කදලිඑරකඅක්කමකචිවාකෙහි කතානි වත්ථානි එවං වුත්තානීති වෙදිතබ්බානි. එතෙසු පොත්ථකොයෙව **පාළියං** ආගතො, ඉතරානි තග්ගතිකත්තා **අට්ඨකථාසු** පටික්ඛිත්තානි. ඉමෙසු චතූසුපි දුක්කටමෙව. ''න භික්ඛවෙ නග්ගියං තිත්ථියසමාදානං සමාදියිතබ්බං, යො සමාදියෙය්‍ය, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා''ති (මහාව. 370) වුත්තත්තා නග්ගියම්පි න කප්පති එව. සබ්බමෙව නීලකං **සබ්බනීලකං**. එවං සෙසෙසුපි. එත්ථ **නීලං** උමාපුප්ඵවණ්ණං හොති . **මඤ්ජෙට්ඨකං** මඤ්ජෙට්ඨකවණ්ණමෙව. **පීතකං** කණිකාරපුප්ඵවණ්ණං. **ලොහිතකං** ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණං. **කණ්හකං** අද්දාරිට්ඨකවණ්ණං.

57. **මහාරඞ්ගං** නාම සතපදිපිට්ඨිවණ්ණං. **මහානාමං** නාම රත්තසම්භින්නවණ්ණං හොති. පදුමපුප්ඵවණ්ණන්තිපි වුත්තං, මන්දරත්තන්ති අත්ථො. **තිරීටකෙති** රුක්ඛතචෙ. **අච්ඡින්නදීඝදසකෙති** සබ්බසො අච්ඡින්නදසකෙ ච මජ්ඣෙ ඡින්නදසකෙ චාති අත්ථො. අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසිබ්බිත්වා කතදසං **ඵලදසං** නාම. කෙතකපුප්ඵාදිපුප්ඵසදිසාහි දසාහි යුත්තං **පුප්ඵදසං** නාම. එතෙසුපි ''පොත්ථකෙ චාපී''ති එත්ථ වුත්තඅපි-සද්දෙන දුක්කටන්ති වෙදිතබ්බං. **තථාති** යථා එතෙසු කදලිදුස්සාදීසු පුප්ඵදසාවසානෙසු දුක්කටං, තථා කඤ්චුකවෙඨනෙසුපි යං කිඤ්චි ධාරෙන්තස්ස දුක්කටන්ති අත්ථො.

එතෙසු පන අයං විනිච්ඡයො (මහාව. අට්ඨ. 372) – සබ්බනීලකාදීනි රජනානි වමෙත්වා පුන රජිත්වා ධාරෙතබ්බානි, න සක්කා චෙ වමෙතුං, පච්චත්ථරණාදීනි වා කාරෙතබ්බානි, තිපට්ටචීවරස්ස මජ්ඣෙ වා දාතබ්බානි. අච්ඡින්නදසකාදීනි දසා ඡින්දිත්වා ධාරෙතබ්බානි. කඤ්චුකං විජටෙත්වා රජිත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. වෙඨනෙපි එසෙව නයො. තිරීටකං පාදපුඤ්ඡනං කාතබ්බං. **සබ්බන්ති** ඉමං වුත්තප්පකාරං කුසචීරාදිකං අකප්පියචීවරං අච්ඡින්නචීවරො ලභතීති අත්ථො. වුත්තම්පි චෙතං **පරිවාරෙ**.

> ''අකප්පකතං නාපි රජනාය රත්තං,
> තෙන නිවත්ථො යෙන කාමං වජෙය්‍ය;
> න චස්ස හොති ආපත්ති,
> සො ච ධම්මො සුගතෙන දෙසිතො;
> පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතා''ති. (පරි. 481);

අයඤ්හි පඤ්හො අච්ඡින්නචීවරභික්ඛුං සන්ධාය වුත්තො, තස්මා හි යං කිඤ්චි අකප්පියචීවරං නිවාසෙත්වා වා පාරුපිත්වා වා අච්ඡින්නචීවරකෙන අඤ්ඤං පරියෙසිතබ්බං. එත්ථ පන ''ඉධ පන, භික්ඛවෙ, මනුස්සා නිස්සීමගතානං භික්ඛූනං චීවරං දෙන්ති 'ඉමං චීවරං ඉත්ථන්නාමස්ස දෙමා'ති, අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සාදිතුං, න තාව තං ගණනූපගං, යාව න හත්ථං ගච්ඡතී''ති (මහාව. 259) වුත්තත්තා යාව ආහරිත්වා තං න දින්නං, ''තුම්හාකං, භන්තෙ, චීවරං උප්පන්න''න්ති පහිණිත්වා වා නාරොචිතං, තාව ගණනං න උපෙති, අනධිට්ඨිතං වට්ටති. පත්තෙපි එසෙව නයො. ආනෙත්වා දින්නෙ වා ආරොචිතෙ වා පරිහාරො නත්ථි, දසාහං අධිට්ඨාතබ්බං. චීවරවිනිච්ඡයො.

චීවරනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. රජනනිද්දෙසවණ්ණනා

58. ඉදානි තෙසං චීවරානං රජනවිධානං දස්සෙතුං **''රජනානි චා''**ති වුත්තං. තත්ථ ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඡ රජනානි මූලරජනං ඛන්ධරජනං තචරජනං පත්තරජනං පුප්ඵරජනං ඵලරජන''න්ති (මහාව. 344) එවං භගවතා අනුඤ්ඤාතත්තා **''ඡප්පකාරානි අනුඤ්ඤාතානි සත්ථුනා''**ති වුත්තං.

59. තත්ථ **මූලෙ**ති මූලරජනෙති අත්ථො. හලිද්දිං විවජ්ජිය සබ්බං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. එවං සෙසෙසුපි. **තුඞ්ගහාරකො** නාම එකො සකණ්ටකරුක්ඛො, තස්ස හරිතාලවණ්ණං ඛන්ධරජනං හොති. ගිහිපරිභුත්තං පන අල්ලිපත්තෙන එකවාරං රජිතුං වට්ටති. ඵලරජනෙ අකප්පියං නාම නත්ථි, සබ්බං වට්ටතීති. රජනවිනිච්ඡයො.

රජනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. පත්තනිද්දෙසවණ්ණනා

60. ඉදානි භාජනවිකතිං දස්සෙතුං **''පත්තො වා''**ති උද්ධටං. එත්ථ පන පඨමගාථා සුවිඤ්ඤෙය්‍යාව.

61. දුතියෙ ''මගධනාළිද්වයතණ්ඩුලසාධිත''න්ති වත්තබ්බෙ විභත්තිලොපං අකත්වා ගාථාබන්ධසුඛත්ථං **''මගධෙ නාළිද්වයතණ්ඩුලසාධිත''**න්ති වුත්තං, පචිතන්ති අත්ථො. එත්ථ (පාරා. 602; පාරා. අට්ඨ. 2.602; කඞ්ඛා. අට්ඨ. පත්තසික්ඛාපදවණ්ණනා) **මගධනාළි** නාම අඩ්ඪතෙරසපලං ගණ්හාති. **ඔදන**න්ති එත්ථ සබ්බප්පකාරසම්පන්නං අවස්සාවිතොදනං ගහෙතබ්බං. ඔදනස්ස චතුත්ථභාගප්පමාණං නාතිඝනං නාතිතනුකං හත්ථහාරියමුග්ගසූපඤ්ච ආලොපස්ස ආලොපස්ස අනුරූපං යාව චරිමකාලොපප්පහොනකං මච්ඡමංසාදිබ්‍යඤ්ජනඤ්ච යො පත්තො ගණ්හාති, සො උක්කට්ඨො නාමාති අත්ථො. සප්පිතෙලතක්කරසකඤ්ජිකාදීනි පන ගණනූපගානි න හොන්ති, තානි හි ඔදනගතිකානෙව හොන්ති, නෙව හාපෙතුං, න වඩ්ඪෙතුං සක්කොන්ති. එවමෙතං සබ්බං පක්ඛිත්තං සචෙ පත්තස්ස හෙට්ඨිමරාජිසමං තිට්ඨති, සුත්තෙන වා හීරෙන වා ඡින්දන්තස්ස සුත්තස්ස වා හීරස්ස වා හෙට්ඨිමන්තං ඵුසති, අයං **උක්කට්ඨො** නාම පත්තො. සචෙ තං රාජිං අතික්කමිත්වා ථූපිකතං තිට්ඨති, අයං **උක්කට්ඨොමකො** නාම පත්තො. සචෙ තං රාජිං න සම්පාපුණාති, අන්තොගතමෙව හොති, අයං **උක්කට්ඨුක්කට්ඨො** නාම පත්තො.

62. ''මජ්ඣිමො නාම පත්තො නාළිකොදනං ගණ්හාතී''ති වුත්තත්තා **''මජ්ඣිමො තස්සුපඩ්ඪො වා''**ති වුත්තං. එත්ථාපි වුත්තප්පකාරෙන මජ්ඣිමො මජ්ඣිමොමකො මජ්ඣිමුක්කට්ඨොති පත්තත්තිකං වෙදිතබ්බං. ''ඔමකො නාම පත්තො පත්ථොදනං ගණ්හාතී''ති (පාරා. 602) වචනතො **''තතොපඩ්ඪො''**ති වුත්තං. මගධනාළියා උපඩ්ඪනාළිකොදනඤ්ච තදූපියං සූපං බ්‍යඤ්ජනඤ්ච ගණ්හාති, සො **ඔමකො** නාම. ඉධාපි ඔමකො ඔමකොමකො ඔමකුක්කට්ඨොති පත්තත්තිකං වෙදිතබ්බං. ඉමෙසු පන නවසු පත්තෙසු උක්කට්ඨුක්කට්ඨො ච ඔමකොමකො ච අපත්තො. එතෙසු අධිට්ඨාතබ්බකිච්චං නත්ථි, සෙසා සත්ත පත්තා අධිට්ඨාතබ්බා, විකප්පෙතබ්බා වාති අත්ථො.

63. **අතිරෙකපත්තො**ති (පාරා. 601) අනධිට්ඨිතො අවිකප්පිතො. **සකො**ති සසන්තකො. **කප්පො**ති කප්පියො. අයමෙවෙත්ථ සඞ්ඛෙපො – යො පත්තො කාකණිකමත්තස්සාපි මූලස්ස දාතබ්බස්ස නත්ථිතාය සකො. අයොපත්තො පඤ්චහි පාකෙහි මත්තිකාපත්තො ද්වීහි පාකෙහි පක්කත්තා කප්පො. සො දසාහපරමං කාලං අනධිට්ඨිතො අවිකප්පිතො ධාරෙය්‍යොති.

64. **අච්ඡෙදාදයො** චීවරෙ වුත්තප්පභෙදායෙව. **ඡිද්දෙනා**ති (පාරා. අට්ඨ. 2.608; කඞ්ඛා. අට්ඨ. පත්තසික්ඛාපදවණ්ණනා) එත්ථ යස්ස පත්තස්ස මුඛවට්ටිතො හෙට්ඨා ද්වඞ්ගුලප්පදෙසෙ යෙන ඡිද්දෙන කඞ්ගුසිත්ථං නික්ඛමති, තත්තකෙන ඡිද්දෙන භිජ්ජති. තස්මිං පන අයචුණ්ණාදීහි පටිපාකතිකෙ කතෙ දසාහබ්භන්තරෙ පුන අධිට්ඨාතබ්බං. **පත්තාධිට්ඨානමුජ්ඣතී**ති පත්තො අධිට්ඨානං උජ්ඣති.

65. ඉදානි පරිහරණවිධිං දස්සෙතුං **''පත්තං න පටිසාමෙය්‍ය සොදක''**න්තිආදි ආරද්ධං. සොදකං (චූළව. 254) පත්තං න පටිසාමෙය්‍ය, ආතපෙ ච සොදකං පත්තං න ඔතපෙති අධිප්පායො. **න නිදහෙ**ති නිරුදකං කත්වාපි අතිකාලං න නිදහෙති අධිප්පායො. **භූමියා**ති භූමියං. **න ඨපෙ**ති තට්ටිකාචම්මඛණ්ඩාදීසු යෙන කෙනචි අනත්ථතාය පංසුසක්ඛරමිස්සාය භූමියා න ඨපෙය්‍යාති අත්ථො. **නො ච ලග්ගයෙ**ති එත්ථපි නාගදන්තාදීසු (චූළව. 254) යත්ථ කත්ථචි ලග්ගන්තස්ස දුක්කටමෙව.

66. **මිඩ්ඪන්තෙ**ති (චූළව. 254; චූළව. අට්ඨ. 254) මිඩ්ඪපරියන්තෙ. සචෙ පන පරිවත්තෙත්වා තත්ථෙව පතිට්ඨාති, එවරූපාය විත්ථිණ්ණාය මිඩ්ඪියා අබ්භන්තරපරිච්ඡෙදෙ ඨපෙතුං වට්ටති, න පරියන්තෙ. **පරිභණ්ඩන්තෙ**ති බාහිරපස්සෙ කතාය තනුකමිඩ්ඪියා අන්තෙති අත්ථො. **අඞ්කෙ වා**ති (චූළව. 254) ද්වින්නං ඌරූනං මජ්ඣෙ. එත්ථ පන අංසබද්ධකෙ අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා අඞ්කෙ ඨපෙතුං වට්ටති, න ඉතරථා. **ආතපත්තකෙ**ති ඡත්තෙ. එත්ථ හත්ථපූරොපි අංසකූටෙ ලග්ගිතපත්තොපි ඨපෙතුං න වට්ටති.

67. **උච්ඡිට්ඨොදකං** (චූළව. 255; චූළව. අට්ඨ. 255) නාම මුඛවික්ඛාලනොදකං, තං පත්තෙ නිට්ඨුභිත්වා පත්තෙන න නීහරෙය්‍යාති අත්ථො. චලකඤ්ච අට්ඨිකඤ්ච **චලකට්ඨිකං**. එතෙසු යං කිඤ්චි පත්තෙන නීහරන්තස්ස දුක්කටං. පත්තං පටිග්ගහං කත්වා හත්ථං ධොවිතුම්පි න ලභති. හත්ථධොවිතවත්ථධොවිතඋදකම්පි පත්තෙ ආකිරිත්වා නීහරිතුං න වට්ටති. අනුච්ඡිට්ඨපත්තං උච්ඡිට්ඨහත්ථෙන ගහෙතුම්පි න වට්ටති. හත්ථං පන බහි ධොවිත්වා ගහෙතුං වට්ටති. මච්ඡමංසඵලාඵලාදීනි ඛාදන්තො යං මුඛෙන ලුඤ්චිත්වා ලුඤ්චිත්වා ඛාදති, තං වා තෙසං අට්ඨිආදිකං වා මුඛතො නීහටං පුන අඛාදිතුකාමො ඡඩ්ඩෙතුකාමො පත්තෙ ඨපෙතුං න ලභති. සිඞ්ගිවෙරනාළිකෙරඛණ්ඩාදීනි ඛාදන්තෙහි

ඩංසිත්වා ඩංසිත්වා පුන ඨපෙතුං ලභති. ‘‘න භික්ඛවෙ පත්තහත්ථෙන කවාටං පණාමෙතබ්බං, යො පණාමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 255) වුත්තත්තා යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන පත්තං ගහෙත්වා ඨිතො යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන කවාටං පණාමෙතුං න ලභති, තස්මා **‘‘පත්තහත්ථොවා’’**ති වුත්තං. අංසකූටෙ ලග්ගිත්වා ඨිතස්ස වට්ටති.

68. **භූමිආධාරකෙති** එත්ථ දන්තවල්ලිවෙත්තවාකාදීහි කතෙ වලයාධාරකෙ. **දාරුදණ්ඩාධාරෙති** එකදාරුනා කතආධාරකෙ ච බහූහි දණ්ඩෙහි කතආධාරකෙ චාති අත්ථො. තිදණ්ඩෙ න වට්ටති. එතෙසු පන සුසජ්ජිතෙසු එකං පත්තං ඨපෙත්වාව තස්සුපරි එකං ඨපෙතුං වට්ටති, තයො පන න වට්ටන්ති. **එකං නික්කුජ්ජිත්වාව භූමිය**න්ති එත්ථ භූමියං කටසාරකාදීසු අඤ්ඤතරං පත්ථරිත්වා තස්සුපරි නික්කුජ්ජිත්වා වා උක්කුජ්ජිත්වා වා එකං ඨපෙය්‍ය, ද්වෙ ඨපෙතුං න වට්ටතීති අධිප්පායො. ද්වෙ පන ඨපෙන්තෙන උපරි ඨපිතපත්තං එකෙන පස්සෙන භූමියං ඵුසාපෙත්වා ඨපෙතුං වට්ටතීති වදන්ති.

69-70. ඉදානි අකප්පියපත්තෙ දස්සෙතුං **‘‘දාරුරූපියසොවණ්ණා’’**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **මණිවෙළුරියාමයාති** (චූළව. 252; චූළව. අට්ඨ. 252) **මණීති** ඉන්දනීලකබරකතාදි. සචෙ ගහට්ඨා හත්තග්ගෙ සුවණ්ණරූපියතට්ටකාදීසු සූපබ්‍යඤ්ජනං කත්වා උපනාමෙන්ති, ආමසිතුම්පි න වට්ටති. ඝටිකටාහජා (චූළව. 255; චූළව. අට්ඨ. 255) ච තුම්බකටාහජා ච **ඝටිතුම්බකටාහජා**. එත්ථ **තුම්බකටාහජා**නාම අලාබු. පත්තවිනිච්ඡයො.

පත්තනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. ථාලකනිද්දෙසවණ්ණනා

71-2. ඉදානි ථාලකෙසු කප්පියාකප්පියවිධිං දස්සෙතුං **‘‘ථාලකා ච’’**ති පදං උද්ධටං. තත්ථ **අකප්පාති** දාරුමයාදයො ථාලකා අකප්පියාති අත්ථො. ඵලිකථාලකාදයො (චූළව. අට්ඨ. 252) ගිහිසන්තකා වා සඞ්ඝසන්තකා වා කප්පියා. **ඝටිතුම්බකටාහජා** (චූළව. 255) තාවකාලිකා, තාසු භුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඩෙතබ්බා, න පරිහරිතබ්බාති අධිප්පායො. ථාලකවිනිච්ඡයො.

ථාලකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා

73. ඉදානි පවාරණාවිධිං දස්සෙතුං **‘‘පවාරණා’’**ති (පාචි. 238-239; පාචි. අට්ඨ. 238-239; කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපවාරණාසික්ඛාපදවණ්ණනා) පදං උද්ධටං. තත්ථ **ඉරියාපථෙනාති** ඨානගමනසයනනිසජ්ජානං අඤ්ඤතරෙන ඉරියාපථෙනාති අත්ථො. තතො ඉරියාපථතො අඤ්ඤෙන ඉරියාපථෙන අනතිරිත්තකං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය චෙ, පාචිත්තියන්ති අත්ථො. **පාචිත්තිනතිරිත්තකන්**ති පාචිත්ති අනතිරිත්තකං.

74. ඉදානි යෙහි අඞ්ගෙහි පවාරණා හොති, තානි අඞ්ගානි දස්සෙතුං **‘‘අසන’’**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **අසනන්ති** එතෙන අවිප්පකතභොජනතා වුත්තා, භුඤ්ජමානො ච සො පුග්ගලො හොතීති අත්ථො. **භොජනඤ්චෙවාති** යං භුඤ්ජන්තො පවාරෙති, තං ඔදනො කුම්මාසො සත්තු මච්ඡො මංසන්ති ඉමෙසු අඤ්ඤතරං හොතීති අත්ථො. **අභිහාරොති** දායකො තස්ස තං භත්තං කායෙන අභිහරතීති අත්ථො, වාචාභිහාරො පන න ගහෙතබ්බො. **සමීපතාති** දායකො පවාරණප්පහොනකභොජනං ගහෙත්වා අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණෙ ඔකාසෙ හොතීති අත්ථො. **කායවාචාපටික්ඛෙපොති** හත්ථපාසෙ ඨිතෙන අභිහටං භික්ඛං කායෙන වා වාචාය වා පටික්ඛිපෙය්‍යාති අත්ථො. එත්ථ පන සචෙ භික්ඛු නිසින්නො හොති, ආනිසදස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය, සචෙ ඨිතො, පණ්හිඅන්තතො පට්ඨාය, සචෙ නිපන්නො, යෙන පස්සෙන නිපන්නො, තස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය දායකස්සාපි තථාවිධස්ස ඨපෙත්වා පසාරිතහත්ථං යං තස්ස ආසන්නතරං අඞ්ගං, තස්ස වසෙන පරිච්ඡෙදො කාතබ්බො. **පඤ්ච අඞ්ගා පවාරණාති** ‘‘අසනං පඤ්ඤායති, භොජනං පඤ්ඤායති, හත්ථපාසෙ ඨිතො අභිහරති, පටික්ඛෙපො පඤ්ඤායතී’’ති (පාචි. 239; පරි. 428) **පාළියං** වුත්තෙහි ඉමෙහි පඤ්චහි අඞ්ගෙහි පවාරණා හොතීති අත්ථො.

75. ඉදානි එතෙසු පඤ්චසු භොජනං දස්සෙතුං **‘‘ඔදනො’’**තිආදි වුත්තං. ඉදානි ඔදනාදයො ඉමෙහි නිබ්බත්තාති දස්සෙතුං **‘‘සාලී’’**තිආදිමාහ. තත්ථ සෙතරත්තකාළභෙදා සබ්බාපි කඞ්ගුජාතියො **කඞ්ගූති** ගහෙතබ්බා. කාළසෙතා **කුද්‍රූසවරකා**. ඉමෙසං සත්තන්නං ධඤ්ඤානං ඔදනො ච භොජ්ජයාගු ච ඔදනො නාමාති අත්ථො.

76. සාමාකාදිතිණං (පාචි. අට්ඨ. 238-239) කුද්‍රූසකෙ සඞ්ගහං ගතන්ති අත්ථො. වරකචොරකො වරකෙ සඞ්ගහං ගතො, සාලියඤ්චෙව නීවාරො සඞ්ගහං ගතො සෙතත්තාති වදන්ති. ඉමෙසං වුත්තප්පකාරානං සානුලොමානං සත්තන්නං ධඤ්ඤානං තණ්ඩුලෙ ගහෙත්වා ‘‘යාගුං පචිස්සාමා’’ති වා ‘‘භත්තං පචිස්සාමා’’ති වා යං කිඤ්චි සන්ධාය පචන්ති, සචෙ උණ්හං වා සීතලං වා භුඤ්ජන්තානං භොජනකාලෙ ගහිතගහිතට්ඨානෙ ඔධි පඤ්ඤායති, අයං ඔදනො නාම, පවාරණං ජනෙති. යොපි පායාසො වා අම්බිලයාගු වා උද්ධනතො ඔතාරිතමත්තා අබ්භුණ්හා ආවිජ්ඣිත්වා පිවිතුං සක්කා, ගහිතොකාසෙපි ඔධිං න දස්සෙති, අයං පවාරණං න ජනෙති. උසුමාය පන විගතාය ඝනභාවං ගච්ඡති, ඔධි

පඤ්ඤායති, පුන පවාරණං ජනෙති, පුබ්බෙ තනුකභාවො න රක්ඛති. භත්තෙ පන උදකකඤ්ජිකඛීරාදීනි ආකිරිත්වා ‘‘යාගුං ගණ්හථා’’ති වදන්ති, කිඤ්චාපි තනුකා හොති, පවාරණං ජනෙතියෙව තස්මිං යාගුයා නත්ථිභාවතො. සචෙ පන පක්කුථිතෙසු උදකාදීසු පක්ඛිපිත්වා පචිත්වා දෙන්ති, යාගුසඞ්ගහමෙව ගච්ඡති.

77. **හට්ඨධඤ්ඤමයොති** සත්තවිධානිපි ධඤ්ඤානි ගහෙත්වා ඛරපාකභජ්ජිතානං තෙසං තණ්ඩුලෙ කොට්ටෙත්වා කතචුණ්ණකුණ්ඩකානි **සත්තු** නාම. සමපාකභජ්ජිතානං පන ආතපසුක්ඛානං වා තණ්ඩුලානං චුණ්ණකුණ්ඩකානි සත්තුසඞ්ඛ්‍යං න ගච්ඡන්ති. **යවසම්භවොති** අඤ්ඤෙහි පන මුග්ගාදීහි කත**කුම්මාසො** න පවාරෙතීති අධිප්පායො. **උදකසම්භවොති** ඉමිනා කක්කටකසිප්පිකසම්බුකාදයොපි සඞ්ගහං ගච්ඡන්ති. සචෙ යාගුපානකාලෙ එකස්මිං භාජනෙ ඨපෙත්වා මච්ඡමංසං වා ඛාදන්ති, තෙ චෙ අඛාදන්තො අඤ්ඤං පවාරණප්පහොනකං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. ඛාදිතෙපි සචෙ මුඛෙ අවසිට්ඨං නත්ථි, තදා පටික්ඛිපන්තොපි න පවාරෙතියෙව. සචෙ පත්තෙ අවසිට්ඨං අත්ථි, මුඛෙ නත්ථි, තඤ්චෙ අඛාදිතුකාමො හොති, අඤ්ඤත්ථ වා ගන්ත්වා ඛාදිතුකාමො, තස්මිං ඛණෙ පටික්ඛිපන්තොපි න පවාරෙතියෙව.

78. **භොජනන්ති** (පාචි. අට්ඨ. 238-239) පඤ්චසු භොජනෙසු යං කිඤ්චි භොජනං. කප්පියං වා අකප්පියං වා භුඤ්ජන්තොති සම්බන්ධො. **නිසෙධයන්ති** කායෙනාභිහටං අඞ්ගුලිචලනාදිනා වා භමුකවිකාරෙන වා කුද්ධභාවෙන ඔලොකෙන වා පටික්ඛිපන්තො කායෙන වා ‘‘අල’’න්ති වා ‘‘න ගණ්හාමී’’ති වා ‘‘මා ආකිරා’’ති වා ‘‘අපගච්ඡා’’ති වා ආදිනා නයෙන පටික්ඛිපන්තො වාචාය වා නිසෙධයන්තොති අත්ථො. **කප්පන්ති** කප්පියභොජනමෙව පටික්ඛිපන්තො සො පවාරෙති, අකප්පියමංසං වා භොජනං වා පටික්ඛිපන්තො න පවාරෙති. කස්මා? තස්ස පටික්ඛිපිතබ්බට්ඨානෙ ඨිතත්තා. සචෙ කප්පියභොජනං භුඤ්ජමානො අකප්පියං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති. කස්මා? තස්ස පටික්ඛිපිතබ්බතො. ඉදානි මිස්සකනයං දස්සෙතුං **‘‘තන්නාමෙනා’’**තිආදි වුත්තං. තත්‍රායං පිණ්ඩත්ථො – තන්නාමෙන වා ඉමන්ති වා අභිහටං කප්පියං නිසෙධයං පවාරෙයාති. කිං වුත්තං හොති? යො පන මච්ඡමංසමිස්සං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපවාරණාසික්ඛාපදවණ්ණනා; පාචි. අට්ඨ. 238-239) යාගුං බ්‍යඤ්ජනං වා ආහරිත්වා ‘‘මච්ඡං ගණ්හථ, මංසං ගණ්හථා’’ති වදති, තං පටික්ඛිපතො පවාරණා හොති. සචෙ ‘‘යාගුං ගණ්හථ, රසබ්‍යඤ්ජනං ගණ්හථා’’ති වදති, තං පටික්ඛිපතො පවාරණා න හොති. කස්මා? තස්සාපි අත්ථිතාය. සචෙ ‘‘ඉමං ගණ්හථා’’ති සවත්ථුකං කත්වා දෙති, තං පටික්ඛිපතො පවාරණා හොති. භත්තමිස්සකෙපි එසෙව නයො. සචෙ අඤ්ඤස්ස අභිහටං පටික්ඛිපති, පවාරණා නත්ථියෙව.

79-80. ඉදානි පවාරණං අජනෙන්තෙ දස්සෙතුං **‘‘ලාජා’’**තිආදි වුත්තං. එත්ථ **ලාජා තංසත්තුභත්තානීති** (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපවාරණාසික්ඛාපදවණ්ණනා) ලාජා ච ලාජෙහි කතසත්තුභත්තානි චාති අත්ථො. මච්ඡමංසපූවෙසු පන පවාරණා හොති, තස්මා **‘‘සුද්ධඛජ්ජකො’’**ති වුත්තං. **හට්ඨපිට්ඨන්ති** පුබ්බෙ ආමකං පච්ඡා භජ්ජිතබ්බන්ති වුත්තං හොති. වෙළුආදීනං වුත්තාවසෙසානං භත්තන්ති සම්බන්ධො. **රසයාගු රසො** පක්කයාගු. මංසාදීහි අමිස්සිතා **සුද්ධයාගු**. පුථුකාමයං පන යං කිඤ්චි පවාරණං න ජනෙති.

81. **වුට්ඨායාති** (පාචි. අට්ඨ. 238-239) ආසනා උට්ඨාය අතිරිත්තං න කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. සචෙ පවාරෙත්වා ආසනා න වුට්ඨාති භික්ඛු, තස්සාපි අතිරිත්තං කාතුං ලභති. **අභුත්තෙන ච භොජනන්ති** යෙන පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං භොජනං අන්තමසො කුසග්ගෙනාපි න භුත්තං, තෙනාපි අතිරිත්තං න කාතබ්බන්ති අත්ථො. යෙන පන අරුණුග්ගමෙපි භුත්තං හොති, සො චෙ අපවාරිතො ආසනා වුට්ඨිතොපි මජ්ඣන්හිකසමයෙපි පුන කිඤ්චි අභුත්වාපි කාතුං ලභති. **යෙන යං වා පුරෙ කතන්ති** යෙන යං වා පුබ්බෙ කතං, තෙන තම්පි පච්ඡා න කාතබ්බං. අඤ්ඤෙන පන තං කාතුං වට්ටතීති වදන්ති.

82. යං ඵලං වා කන්දමූලං වා පඤ්චහි සමණකප්පෙහි කතකප්පියං අඤ්ඤම්පි කප්පියභොජනං වා කප්පියමංසං වා, ඉදං කප්පියං නාම, වුත්තප්පකාරවිපරීතං අකප්පියං නාම, තස්මිං අතිරිත්තකරණං න රුහති, යඤ්ච පටිග්ගහෙත්වා න ගහිතං, තස්මිම්පි න රුහති, තෙන වුත්තං **‘‘කප්පියං ගහිතඤ්චෙවා’’**ති. **උච්චාරිතන්ති** කප්පියං කාරෙතුං ආගතෙන භික්ඛුනා ඊසකම්පි උක්ඛිත්තං වා අපනමිතං වාති අත්ථො. හත්ථපාසතො බහි ඨිතං කාතුං න වට්ටති, තෙන වුත්තං **‘‘හත්ථපාසග’’**න්ති. **අතිරිත්තං කරොන්තෙවන්ති** අතිරිත්තං කරොන්තො **‘‘අලමෙතං** සබ්බ’’න්ති වචීභෙදං කත්වා **එවං භාසතූති** අත්ථො. ‘‘අලමෙතං සබ්බ’’න්ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං, අයං කිර ආචිණ්ණො. විනයධරා කිර පන ‘‘සකිං එව වත්තබ්බ’’න්ති වදන්ති. **අලමෙතං සබ්බන්ති** ඉදම්පි වො අධිකං, ඉතො අඤ්ඤං න ලච්ඡසීති අත්ථො.

83. **අනුපසම්පන්නහත්ථගන්ති** කප්පියං කරොන්තෙන පන අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ ඨිතංයෙව න කාතබ්බං, තං පන අඤ්ඤෙන භික්ඛුනා පටිග්ගහාපෙත්වා තස්ස හත්ථෙ ඨිතං අතිරිත්තං කත්වා අනුපසම්පන්නස්ස දාතුං වට්ටති. අත්තනා ආගන්ත්වා අඤ්ඤස්ස හත්ථෙ ච **පෙසයිත්වාපි කාරෙතුං ලබ්භතෙති** අත්ථො. **තං** පන අතිරිත්තකාරකං ඨපෙත්වා අඤ්ඤො **සබ්බො** පවාරිතොපි අප්පවාරිතොපි **භුඤ්ජිතුං** ලභතීති අත්ථො. සචෙ පවාරිතො පරිභුඤ්ජති, යථා අකතෙන මිස්සං න හොති, තථා මුඛඤ්ච හත්ථඤ්ච සුද්ධං කත්වා භුඤ්ජිතබ්බං. ගිලානස්ස භුත්තාවසෙසම්පි තස්ස ‘‘අජ්ජ වා ස්වෙ වා ඛාදිස්සතී’’ති ආහටම්පි අනතිරිත්තකතං භුඤ්ජිතුං වට්ටතීති. පවාරණාවිනිච්ඡයො.

පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. කාලිකනිද්දෙසවණ්ණනා

84. ඉදානි යෙ තෙ චත්තාරො කාලිකා මුනිනා වුත්තා ‘‘යාවකාලිකං යාමකාලිකං සත්තාහකාලිකං යාවජීවික’’න්ති, තෙ දස්සෙතුං **‘‘කාලිකා චා’’**ති පදං උද්ධටං. තත්ථ (පාචි. 254-256; පාචි. අට්ඨ. 253-256) කතමෙ තෙ කාලිකාති චෙ, තෙ දස්සෙතුං **‘‘යාවකාලික’’**න්තිආදිමාහ. තෙසු අරුණුග්ගමනතො යාව යීතමජ්ඣන්හිකා භුඤ්ජිතබ්බතො **යාවකාලිකං**. අරුණුග්ගමනතො යාව යාමාවසානා පිපාසාය සති පිපාසච්ඡෙදනත්ථං පාතබ්බතො යාමො කාලො අස්සාති **යාමකාලිකං**. තෙන උපසමෙතබ්බෙ ආබාධෙ සති යාව සත්තාහා පරිභුඤ්ජිතබ්බතො **සත්තාහකාලිකං**. ආබාධෙ සති යාවජීවං පරිහරිත්වා භුඤ්ජිතබ්බතො **යාවජීවිකං**.

85. තෙසු යාවකාලිකං දස්සෙතුං **‘‘පිට්ඨං මූලං ඵලං ඛජ්ජ’’**න්තිආදිමාහ. එත්ථ (පාචි. 248-250; පාචි. අට්ඨ. 248-249) **පිට්ඨඛාදනීයං** නාම සත්තන්නං තාව ධඤ්ඤානං ධඤ්ඤානුලොමානං අපරණ්ණානඤ්ච පිට්ඨං පනසපිට්ඨං ලබුජපිට්ඨං අම්බාටකපිට්ඨං සාලපිට්ඨං ධොතකතාලපිට්ඨං ඛීරවල්ලිපිට්ඨඤ්චාති එවමාදීනි තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන මනුස්සානං ඛාදනීයත්ථඤ්ච භොජනීයත්ථඤ්ච ඵරණකානි පිට්ඨානි යාවකාලිකානි. ඉමිනාව ලක්ඛණෙන **මූලඛාදනීයාදීසුපි** යාවකාලිකලක්ඛණං වෙදිතබ්බං, අතිවිත්ථාරභයෙන සංඛිත්තං. **ගොරසො** නාම ඛීරදධිතක්කරසො. **ධඤ්ඤභොජනන්ති** සානුලොමානි සත්තධඤ්ඤානි ච පඤ්චවිධභොජනඤ්චාති අත්ථො. **යාගුසූපප්පභුතයොති** එත්ථ පභුති-සද්දෙන කන්දඛාදනීයං මුළාලඛාදනීයං මත්ථකඛාදනීයං ඛන්ධඛාදනීයං තචඛාදනීයං පත්තඛාදනීයං පුප්ඵඛාදනීයං අට්ඨිඛාදනීයං නියාසඛාදනීයන්ති ඉමානි සඞ්ගහිතානීති වෙදිතබ්බානි.

තත්‍රිදං මුඛමත්තනිදස්සනං – භිසසඞ්ඛාතො පදුමපුණ්ඩරීකකන්දො පිණ්ඩාලුමසාලුකආදයො වල්ලිකන්දො ආලුවකන්දො තාලකන්දොති එවමාදි **කන්දඛාදනීයං**. පදුමමුළාලාදයො **මුළාලඛාදනීයං**. තාලහින්තාලකුන්තාලකෙතකනාළිකෙරපූගරුක්ඛඛජ්ජූරිආදීනං කළීරසඞ්ඛාතා මත්ථකා **මත්ථකඛාදනීයං**. උච්ඡුඛන්ධො නීලුප්පලරත්තුප්පලකුමුදසොගන්ධිකානං පුප්ඵදණ්ඩකානීති එවමාදි **ඛන්ධඛාදනීයං. තචඛාදනීයං** උච්ඡුතචො එව එකො යාවකාලිකො, සොපි සරසො. මූලකං ඛාරකො චච්චු තම්බුකො තණ්ඩුලෙය්‍යකොති එවමාදි **පත්තඛාදනීයං**. මූලකපුප්ඵං ඛාරකපුප්ඵං චච්චුපුප්ඵං තම්බුකපුප්ඵන්ති එවමාදි **පුප්ඵඛාදනීයං,** අසොකපුප්ඵං පන යාවජීවිකං. ලබුජපනසට්ඨිආදි **අට්ඨිඛාදනීයං. නියාසඛාදනීයෙ** යාවකාලිකං නත්ථි. එතෙ වුත්තප්පකාරා යාවකාලිකා හොන්තීති අත්ථො.

86. ඉදානි ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අට්ඨ පානානි අම්බපානං ජම්බුපානං චොචපානං මොචපානං මධුකපානං මුද්දිකපානං සාලූකපානං ඵාරුසකපාන’’න්ති (මහාව. 300) එවං වුත්තං අට්ඨවිධං පානකං යාමකාලිකං නාමාති දස්සෙතුං **‘‘මධූ’’**තිආදිමාහ. තත්ථ (මහාව. අට්ඨ. 300) මධුජං මුද්දිකජං සාලූකජං චොචජං මොචජං අම්බුජං ජම්බුජඤ්චාති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො. එත්ථ **මධුජං** නාම මධුකානං ජාතිරසෙන කතං, තං පන උදකසම්භින්නමෙව වට්ටති, සුද්ධං න වට්ටති. **මුද්දිකපානං** නාම මුද්දිකා උදකෙ මද්දිත්වා පරිස්සාවෙත්වා ගහිතං. **සාලූකපානං** නාම රත්තුප්පලනීලුප්පලාදීනං කිඤ්ජක්ඛරෙහි කතං. සෙසානි පාකටානෙව. එත්ථ පන සචෙ සයං එතානි යාවකාලිකවත්ථූනි පටිග්ගහෙත්වා උදකෙ මද්දිත්වා ආතපෙ ආදිච්චපාකෙන පචිත්වා පරිස්සාවෙත්වා පානකං කරොති, තං පුරෙභත්තමෙව කප්පති. සචෙ අනුපසම්පන්නෙන කතං ලභති, තදහුපුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටති, පච්ඡාභත්තං නිරාමිසපරිභොගෙන යාව අරුණුග්ගමනා වට්ටති. ඉමානි අට්ඨ පානානි සීතානිපි ආදිච්චපාකානිපි වට්ටන්ති, අග්ගිපාකානි පන න වට්ටන්ති, තස්මා **‘‘නග්ගිසන්තත්ත’’**න්ති වුත්තං.

87. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බං ඵලරසං ඨපෙත්වා ධඤ්ඤඵලරස’’න්ති (මහාව. 300) වුත්තත්තා ධඤ්ඤඵලරසො පන න වට්ටති, තෙන වුත්තං **‘‘සානුලොමානි ධඤ්ඤානි ඨපෙත්වා’’**ති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බං පුප්ඵරසං ඨපෙත්වා මධුකපුප්ඵරස’’න්ති වුත්තත්තා මධුකපුප්ඵරසො ආදිච්චපාකො වා හොතු අග්ගිපාකො වා, පච්ඡාභත්තං න වට්ටති, තෙන වුත්තං **‘‘මධුකපුප්ඵමඤ්ඤත්‍රා’’**ති.

88. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බං පත්තරසං ඨපෙත්වා ඩාකරස’’න්ති වුත්තත්තා උදකෙන පක්කානම්පි යාවකාලිකපත්තානං රසො පුරෙභත්තමෙව වට්ටති, සීතොදකෙන මද්දිතානං රසො යාමකාලිකං. තෙන වුත්තං **‘‘ඨපෙත්වා පක්කඩාකජ’’**න්ති. යාවජීවිකපණ්ණස්ස උදකෙන පක්කස්ස රසො යාවජීවිකො හොති.

89. ඉදානි සත්තාහකාලිකෙ දස්සෙතුං **‘‘සප්පී’’**තිආදිමාහ. එත්ථ (මහාව. 260) පන –

> ‘‘සප්පිනොනීතතෙලානි, මධුඵාණිතමෙව ච;
> සත්තාහකාලිකා සප්පි, යෙසං මංසමවාරිත’’න්ති. –

පාඨො ගහෙතබ්බො. එවං පන ගහිතෙ වසා තෙලග්ගහණෙන ගහිතාව හොති ‘‘තෙලං නාම තිලතෙලං සාසපතෙලං මධුකතෙලං එරණ්ඩතෙලං වසාතෙල’’න්ති (පාරා. 623; පාචි. 260) එවං **පාළියං** විත්ථාරිතත්තා. එවං පන අග්ගහෙත්වා වසා ච ‘‘මධුඵාණිත’’න්ති පාඨෙ ගහිතෙ යාවකාලිකභූතා වසා සත්තාහකාලිකාති ආපජ්ජෙය්‍ය, ‘‘යානි ඛො පන තානි ගිලානානං භික්ඛූනං පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානි, සෙය්‍යථිදං – සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිත’’න්ති (පාරා. 622)

එවං පඤ්චෙව භගවතා සත්තාහකාලිකභෙසජ්ජානි අනුඤ්ඤාතානි, තතො උත්තරි ඡට්ඨස්ස සත්තාහකාලිකභෙසජ්ජස්ස අත්ථිතාපි ආපජ්ජති, **භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙපි** භගවතා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වසානි භෙසජ්ජානි අච්ඡවසං මච්ඡවසං සුසුකාවසං සූකරවසං ගද්‍රභවසං කාලෙ පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 262) එවං සත්තාහකාලිකවසෙන වසං අනනුජානිත්වා තතො නිබ්බත්තතෙලමෙව අනුඤ්ඤාතං, තස්මා ''මධුඵාණිතමෙව වා''ති පාඨෙ අග්ගහිතෙ පාළියා අට්ඨකථාය ච විරුජ්ඣති. ථෙරෙන පන උත්තරවිහාරවාසීනං ඛුද්දසික්ඛාය ආගතනයෙන වුත්තං. තෙසං පන –

> ''සප්පි නවනීතං තෙලං, මධු ඵාණිතපඤ්චමං;
> අච්ඡමච්ඡවසාදි ච, හොන්ති සත්තාහකාලිකා''ති. –

එවමාගතං. අම්හාකං පන විසුං සත්තාහකාලිකෙ ආගතට්ඨානං නත්ථීති වදන්ති, උපපරික්ඛිතබ්බං.

ඉදානි තෙසු සප්පිං දස්සෙතුං **''යෙසං මංසපවාරිත''**න්ති වුත්තං. ''සප්පිනාම ගොසප්පි වා අජිකාසප්පි වා මහිංසසප්පි වා. යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පි, නවනීතං නාම තෙසංයෙව නවනීත''න්ති (පාරා. 623; පාචි. 260) **පාළියං** වුත්තත්තා නවනීතං පන ගහිතන්ති න විත්ථාරිතං , සප්පි පන පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං තදහු පුරෙභත්තං සාමිසම්පිනිරාමිසම්පි වට්ටති. පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය සත්තාහං නිරාමිසං පරිභුඤ්ජිතබ්බං. සත්තාහාතික්කමෙ සචෙ එකභාජනෙ ඨපිතං, එකං නිස්සග්ගියං. සචෙ බහූසු, වත්ථුගණනාය නිස්සග්ගියපාචිත්තියානි. පච්ඡාභත්තං පටිග්ගහිතං සත්තාහං නිරාමිසමෙව වට්ටති. සප්පි තාපෙන්තස්ස සාමංපාකො න හොති, ''නවනීතං පන තාපෙන්තස්ස හි සාමංපාකො න හොති, සාමංපක්කෙන පන තෙන සද්ධිං ආමිසං න වට්ටතී''ති ච ''සචෙ අනුපසම්පන්නො පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතනවනීතෙන සප්පිං කත්වා දෙති, පුරෙභත්තං සාමිසං වට්ටති. සචෙ සයං කරොති, සත්තාහං නිරාමිසමෙව වට්ටතී''ති ච **සමන්තපාසාදිකායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.622) නවනීතම්හියෙව සාමංපාකතා වුත්තා, න සප්පිම්හි. යං පන **කඞ්ඛාවිතරණියං** වුත්තං ''නිබ්බත්තිතසප්පි වා නවනීතං වා පචිතුං වට්ටතී''ති, ''තං පන තදහු පුරෙභත්තම්පි සාමිසං පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටතී''ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. භෙසජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ච, තත්ථ යාවකාලිකවත්ථුනා අසම්මිස්සං සුධොතං නවනීතං සන්ධාය ''පචිතුං වට්ටතී''ති වුත්තං. සයංපචිතසත්තාහකාලිකෙන සද්ධිං යදි ආමිසං භුඤ්ජති, තං ආමිසං සයංපක්කසත්තාහකාලිකෙන මිස්සිතං අත්තනො යාවකාලිකභාවං සත්තාහකාලිකෙන ගණ්හාපෙති, තථා ච සති යාවකාලිකං අපක්කම්පි සයංපක්කභාවං උපගච්ඡතීති ''සාමිසං පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටතී''ති වුත්තං. යථා සයංපක්කසත්තාහකාලිකවසාතෙලං සයංභජ්ජිතසාසපාදියාවජීවිකවත්ථූනං තෙලඤ්ච සාමිසං තදහු පුරෙභත්තම්පි න වට්ටති, තථා නවනීතසප්පීති වෙදිතබ්බං. වක්ඛති ච ආචරියො –

''යාවකාලිකආදීනි, සංසට්ඨානි සහත්තනා. ගාහාපයන්ති සබ්භාව''න්ති ච,

> ''තෙහෙව භික්ඛුනා පක්කං, කප්පතෙ යාවජීවිකං;
> නිරාමිසඤ්ච සත්තාහං, සාමිසෙ සාමපාකතා''ති ච.

යා පන **සමන්තපාසාදිකායං** නවනීතම්හි සාමංපාකතා වුත්තා, සා තක්කාදිසම්මිස්සං අධොතනවනීතං සන්ධාය වුත්තා. තස්මා විඤ්ඤූනං සමන්තපාසාදිකාපි කඞ්ඛාවිතරණීපි සමෙන්ති, තං නවනීතං සන්ධාය වුත්තන්ති ආචරියා වදන්ති. ඉදමෙව යුත්තං. යදි සප්පිම්හි සාමංපාකතා හොති, අවස්සංයෙව සමන්තපාසාදිකායං වුච්චෙය්‍ය, තත්ථ පන ''සප්පි තාව පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං, තදහු පුරෙභත්තං සාමිසම්පි නිරාමිසම්පි පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතී''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.622) හි වුත්තං, න පචනවිධානං. මනුස්සසප්පිනවනීතානං, අඤ්ඤෙසම්පි හත්ථිඅස්සාදීනං අකප්පියමංසසප්පිනවනීතානං සත්තාහාතික්කමෙ දුක්කටං. කිං පන තං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති? ආම වට්ටති. කස්මා? පටික්ඛෙපාභාවා ච සබ්බඅට්ඨකථාසු අනුඤ්ඤාතත්තා ච. ''යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පි, නවනීත''න්ති (පාරා. 623) ඉදං පන නිස්සග්ගියවත්ථුං දස්සෙතුං වුත්තං, න අඤ්ඤෙසං වාරණත්ථාය.

90. ඉදානි තෙලං දස්සෙතුං **''තෙලං තිලවසෙරණ්ඩමධුසාසපසම්භව''**න්තිආදිමාහ. එත්ථ තිලාදීහි සම්භවං නිබ්බත්තං තෙලන්ති සම්බන්ධො. එත්ථ (පාරා. අට්ඨ. 1.100) පන පුරෙභත්තං තිලෙ පටිග්ගහෙත්වා කතතෙලං පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටති, පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා අනජ්ඣොහරණීයං. පච්ඡාභත්තං පටිග්ගහෙත්වා කතතෙලං අනජ්ඣොහරණීයං, සීසමක්ඛනාදීසු උපනෙතබ්බං. එරණ්ඩමධුකසාසපට්ඨීනි පටිග්ගහෙත්වා සචෙ තානි භජ්ජිත්වා තෙලං කරොති, තදහු පුරෙභත්තම්පි සාමිසං න වට්ටති, සාමංපාකතා හොති. සචෙ අභජ්ජිත්වා කරොති, තදහු පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටති, පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය නිරාමිසමෙව වට්ටති, පරිභුඤ්ජිතබ්බවත්ථූනං යාවජීවිකත්තා සවත්ථුකපටිග්ගහණෙ දොසො නත්ථීති. තෙලග්ගහණත්ථාය එරණ්ඩකට්ඨිආදීනි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං අතික්කාමයතො දුක්කටං. තථා පාළියං අනාගතානි අදස්සිතානි කොසම්බකකුසුම්භාදීනං තෙලානි.

ඉදානි මධුවිකතිං දස්සෙතුං **''ඛුද්දාභමරමධුකරි-මක්ඛිකාහි කත''**න්ති වුත්තං. තත්ථ (පාරා. අට්ඨ. 2.623) **ඛුද්දාති** ඛුද්දමක්ඛිකා. **භමරාති** මහාභමරමක්ඛිකා . දණ්ඩකෙසු මධුකරා **මධුකරිමක්ඛිකා** නාම. එතාහි තීහි මක්ඛිකාහි කතං මධු නාමාති අත්ථො. ''මධු නාම මක්ඛිකාමධූ''ති **පාළියං** (පාරා. 623; පාචි. 260) වුත්තත්තා අඤ්ඤෙහි තුම්බටකාදීහි කතං සත්තාහකාලිකං න හොතීති වෙදිතබ්බං.

ඉදානි ඵාණිතං දස්සෙතුං **“රසාදිඋච්ඡුවිකති, පක්කාපක්කා ච ඵාණිත”**න්ති ආහ. පක්කා ච අපක්කා ච රසාදිඋච්ඡුවිකති ඵාණිතන්ති අත්ථො. මධුකපුප්ඵඵාණිතං පුරෙභත්තං සාමිසං වට්ටති, පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය සත්තාහං නිරාමිසමෙව වට්ටති. තස්ස සත්තාහාතික්කමෙ දුක්කටං. විඤ්චඵාණිතඤ්ච අම්බඵාණිතඤ්ච යාවකාලිකමෙව.

91. ඉදානි එතෙසු වසාතෙලස්ස ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතත්තා තං විසුං උද්ධරිත්වා දස්සෙතුං **“සවත්ථුපක්කා සාමං වා”**තිආදිමාහ. සත්තවිධඤ්හි (පාරා. අට්ඨ. 2.623) ඔදිස්සං නාම බ්‍යාධොදිස්සං පුග්ගලොදිස්සං කාලොදිස්සං සමයොදිස්සං දෙසොදිස්සං වසොදිස්සං භෙසජ්ජොදිස්සන්ති.

තත්ථ ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අමනුස්සිකාබාධෙ ආමකමංසං ආමකලොහිත’’න්ති (මහාව. 264) වුත්තං, ඉදං **බ්‍යාධොදිස්සං** නාම. එත්ථ පන කාලෙපි විකාලෙපි කප්පියාකප්පියමංසලොහිතං වට්ටති. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, රොමන්ථකස්ස රොමන්ථන’’න්ති (චූළව. 273) එවං අනුඤ්ඤාතං **පුග්ගලොදිස්සං** නාම. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චත්තාරි මහාවිකටානි දාතුං ගූථං මුත්තං ඡාරිකං මත්තික’’න්ති (මහාව. 268) එවං සප්පදට්ඨකාලෙ අප්පටිග්ගහිතකං අනුඤ්ඤාතං **කාලොදිස්සං** නාම. ගණභොජනාදි **සමයොදිස්සං** නාම. ගණඞ්ගණූපාහනානි **දෙසොදිස්සං** නාම. **වසොදිස්සං** නාම ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වසානි භෙසජ්ජානී’’ති (මහාව. 262) එවං වසානාමෙන අනුඤ්ඤාතං. තං ඨපෙත්වා මනුස්සවසං සබ්බෙසං කප්පියාකප්පියවසානං තෙලං තංතදත්ථිකානං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. **භෙසජ්ජොදිස්සං** නාම ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි පඤ්ච භෙසජ්ජානී’’ති (මහාව. 261) එවං භෙසජ්ජනාමෙන වුත්තානි සප්පිආදීනි පඤ්ච.

යථා පන ඛීරදධිආදීහි පක්කතෙලං පච්ඡාභත්තං න වට්ටති, න එවමිදං. ඉදං පන තෙලං සවත්ථුකපක්කම්පි වට්ටති, තං දස්සෙතුං ‘‘සවත්ථුපක්කා සාමං වා’’ති වුත්තං. වසං ඔලොකෙත්වා ‘‘සවත්ථුපක්කා’’ති වුත්තං. සාමං පක්කා වාති අත්ථො. යථා සවත්ථුකප්පටිග්ගහිතත්තා සාමංපක්කත්තා දධිආදීහි පක්කතෙලං අත්තනා කතං පුරෙභත්තම්පි න වට්ටති, න එවමිදං. ඉදං පන අත්තනා සවත්ථුකපක්කම්පි පුරෙභත්තම්පි පච්ඡාභත්තම්පි වට්ටතීති අත්ථො. එත්ථ පන කාරණූපචාරෙන වසාතෙලං ‘‘වසා’’ති වුත්තං.

කාලෙති පුරෙභත්තකාලෙ පරෙහි වා අත්තනා වා පක්කාති අත්ථො. පච්ඡාභත්තං පන පචිතුං න වට්ටති ‘‘කාලෙ පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨ’’න්ති (මහාව. 262) වුත්තත්තා. තස්මා ‘‘කාලෙ’’ති වුත්තං. යො පන විකාලෙ පටිග්ගහෙත්වා විකාලෙ පචිත්වා විකාලෙ පරිස්සාවෙත්වා පරිභුඤ්ජති, සො තීණි දුක්කටානි ආපජ්ජති.

අමානුසාති එත්ථ (මහාව. 262) පන අච්ඡවසාදීනං අනුඤ්ඤාතත්තා ඨපෙත්වා මනුස්සවසං සබ්බෙසං අකප්පියමංසානං වසා අනුඤ්ඤාතාති වෙදිතබ්බා. මංසෙසු හි මනුස්සහත්ථිමංසාදීනි දස මංසානි පටික්ඛිත්තානි, වසා පන එකා මනුස්සවසා එව.

අනුපසම්පන්නෙන (පාරා. අට්ඨ. 2.623) කතනිබ්බට්ටිතවසාතෙලං පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටති, පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය සත්තාහං නිරාමිසමෙව වට්ටති. යං පනෙත්ථ සුඛුමරජසදිසං මංසං වා න්හාරු වා අට්ඨි වා ලොහිතං වා, තං අබ්බොහාරිකං. සචෙ සයං කරොති, පුරෙභත්තං පටිග්ගහෙත්වා පචිත්වා පරිස්සාවෙත්වා සත්තාහං නිරාමිසමෙව පරිභුඤ්ජිතබ්බං. නිරාමිසපරිභොගඤ්හි සන්ධාය ඉදං වුත්තං ‘‘කාලෙ පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු’’න්ති (මහාව. 262). **අඤ්ඤෙස**න්ති සප්පිආදීනං. **වත්ථු**න්ති යාවකාලිකභූතං වත්ථුං. යාවකාලිකවත්ථූනං වත්ථුං න පචෙති සම්බන්ධො.

92. ඉදානි යාවජීවිකවිකතිං දස්සෙතුං **“හලිද්දී”**තිආදි වුත්තං. තත්ථායමනුත්තානපදත්ථො (මහාව. 263; පාචි. අට්ඨ. 248-249) – **පඤ්චමූලාදිකඤ්චාපී**ති එත්ථ ද්විපඤ්චමූලෙන සද්ධිං අඤ්ඤානිපි තග්ගතිකානි මූලභෙසජ්ජානි ගහිතානීති ඤාතබ්බං.

93-5. බිළඞ්ගාදීනි ඵලභෙසජ්ජානි. තත්ථ (මහාව. 263) **ගොට්ඨඵල**න්ති මදනඵලන්ති වදන්ති. කප්පාසාදීනං පණ්ණන්ති සම්බන්ධො. ඉමෙ පන වුත්තප්පකාරා මූලභෙසජ්ජඵලභෙසජ්ජපණ්ණභෙසජ්ජවසෙන වුත්තා සබ්බෙ කප්පියා. ඉමෙසං පුප්ඵඵලපණ්ණමූලා සබ්බෙපි කප්පියා යාවජීවිකායෙව. ඨපෙත්වා උච්ඡුනියාසං සබ්බො ච නියාසො සරසඤ්ච උච්ඡුජං තචං ඨපෙත්වා සබ්බො ච තචොති සම්බන්ධො.

96. මධුනා (පාරා. අට්ඨ. 2.623) අමක්ඛිතං **සුද්ධසිත්ථඤ්ච**. මධුමක්ඛිතං පන සත්තාහකාලිකමෙව. **යඤ්ච කිඤ්චී**ති ඔදනං මංසං අට්ඨිආදීනීති අත්ථො.

97. ‘‘යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි නෙව ඛාදනීයෙ ඛාදනීයත්ථං ඵරන්ති, න භොජනීයෙ භොජනීයත්ථං ඵරන්ති, තානි පටිග්ගහෙත්වා යාවජීවං පරිහරිතුං, සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතුං , අසති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජන්තස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 263) වුත්තත්තා **“ආහාරත්ථමසාධෙන්තං, සබ්බං තං යාවජීවික”**න්ති වුත්තං.

98. **සබ්බස්සාති** ගිලානස්සාපි අගිලානස්සපීති අත්ථො. **කාලිකත්තයන්ති** යාවකාලිකං වජ්ජෙත්වා අවසෙසං සති පච්චයෙ විකාලෙ කප්පතීති අත්ථො.

99. **ජනයන්තුභොති** ජනයන්ති උභො. කිං වුත්තං හොති? යාවකාලිකයාමකාලිකසඞ්ඛාතා උභො කාලිකා අත්තනො කාලමතික්කමිත්වා පරිභුත්තා පාචිත්තිං ජනයන්තීති අත්ථො. කිඤ්ච භියො‍යො (මහාව. 274; මහාව. අට්ඨ. 274; කඞ්ඛා. අට්ඨ. සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදවණ්ණනා) – උභොපි පනෙතෙ අකප්පියකුටියං වුත්තා අන්තොවුත්ථං දුක්කටඤ්ච, පුනදිවසෙ පරිභුඤ්ජතො සන්නිධිං පාචිත්තියඤ්ච ජනයන්තීති අත්ථො.

100. **අනාරුළ්හෙති** පාළියං අනාගතෙ මනුස්සසප්පිආදිම්හීති අත්ථො.

101. **නිස්සට්ඨලද්ධන්ති** (පාරා. 624) විනයකම්මං කත්වා පුන ලද්ධන්ති අත්ථො. **විකප්පෙන්තස්ස සත්තාහෙති** සත්තාහබ්භන්තරෙ සාමණෙරස්ස ‘‘ඉදං සප්පිං තෙල’’න්තිආදිනා නයෙන නාමං ගහෙත්වා ‘‘තුය්හං විකප්පෙමී’’ති වා ‘‘ඉත්ථන්නාමස්ස විකප්පෙමී’’ති වා සම්මුඛාපි වා පරම්මුඛාපි වා විකප්පෙන්තස්ස අනාපත්තීති සම්බන්ධො. **පාළියං** පන ‘‘අනාපත්ති අන්තොසත්තාහෙ අධිට්ඨෙති, විස්සජ්ජෙති, නස්සති, විනස්සති, ඩය්හති, අච්ඡින්දිත්වා ගණ්හන්ති, විස්සාසං ගණ්හන්තී’’ති (පාරා. 625) එත්තකමෙව වුත්තං, ‘‘විකප්පෙමී’’ති ඉදං පන නත්ථි. කිඤ්චාපි නත්ථි, අථ ඛො ‘‘අනධිට්ඨිතෙ අධිට්ඨිතසඤ්ඤී නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, අවිකප්පිතෙ විකප්පිතසඤ්ඤී නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති (පාරා. 624) **ආපත්තිවාරෙ** ආගතත්තා ථෙරෙන දස්සිතං. තං දස්සෙන්තෙනාපි සචෙ උපසම්පන්නස්ස විකප්පෙති, අත්තනො එව සන්තකං හොති, පටිග්ගහණම්පි න විජහති, තස්මා උපසම්පන්නවසෙන අදස්සෙත්වා අනුපසම්පන්නවසෙන දස්සිතං. තස්ස හි විකප්පිතෙ පටිග්ගහණම්පි විජහති, ආපත්තිපි න හොතීති. **අධිට්ඨෙතොති** අබ්භඤ්ජනාදීනි අධිට්ඨහන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. සචෙ පන සත්තාහබ්භන්තරෙ නිරපෙක්ඛො හුත්වා අනුපසම්පන්නස්ස පරිච්චජති, පරිච්චත්තත්තා අනාපත්ති, ඉතරස්ස ච අප්පටිග්ගහිතත්තා උභින්නම්පි කායිකපරිභොගො වට්ටති. අනිස්සග්ගියත්තා පන බාහිරපරිභොගෙන වට්ටති. ‘‘තානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානී’’ති (පාරා. 623) එවං නියමෙත්වා අනුඤ්ඤාතත්තා වුත්තං **‘‘අඤ්ඤස්ස දදතොපි ච අනාපත්තී’’**ති.

102. **සබ්භාවන්ති** අත්තනො සභාවං. යස්මා ගාහාපයන්ති, තස්මා එවමුදීරිතන්ති වුත්තන්ති අත්ථො. ඉදානි වක්ඛමානං සන්ධාය **‘‘එව’’**න්ති වුත්තං.

103-5. **සත්තාහං යාවජීවිකන්ති** (මහාව. 305; මහාව. අට්ඨ. කඞ්ඛා. අට්ඨ. සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදවණ්ණනා) සත්තාහකාලිකඤ්ච යාවජීවිකඤ්චාති අත්ථො. කිං වුත්තං හොති? සත්තාහකාලිකයාවජීවිකද්වයං සෙසකාලිකසම්මිස්සං සම්භින්නරසං කත්වා පරිභුඤ්ජතො සන්නිධිපාචිත්ති හොතීති උදීරිතන්ති. තදහු පටිග්ගහිතං තදහෙවාති අත්ථො. **සෙසන්ති** සත්තාහකාලිකයාවජීවිකද්වයං. **ඉතරන්ති** යාවජීවිකං. පුරෙ පටිග්ගහිතං වා හොතු, තදහු වා පටිග්ගහිතං, යාවජීවිකං සත්තාහකාලිකෙන සත්තාහං කප්පතීති වෙදිතබ්බං. ‘‘යාවකාලිකෙන, භික්ඛවෙ, යාමකාලිකං, සත්තාහකාලිකං, යාවජීවිකං තදහු පටිග්ගහිතං කාලෙ කප්පති, නො විකාලෙ. යාමකාලිකෙන, භික්ඛවෙ, සත්තාහකාලිකං, යාවජීවිකං තදහු පටිග්ගහිතං යාමෙ කප්පති, යාමාතික්කන්තෙ න කප්පති. සත්තාහකාලිකෙන, භික්ඛවෙ, යාවජීවිකං පටිග්ගහිතං සත්තාහං කප්පති, සත්තාහාතික්කන්තෙ න කප්පතී’’ති හි **භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ** (මහාව. 305) වුත්තං. එත්ථ පන ‘‘තදහු පටිග්ගහිත’’න්ති විසෙසවචනස්ස නත්ථිතාය පුරෙ පටිග්ගහිතම්පි වට්ටතීති සිද්ධන්ති. කාලිකවිනිච්ඡයො.

කාලිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. පටිග්ගාහනිද්දෙසවණ්ණනා

106. ඉදානි ‘‘පටිග්ගාහො’’ති පදං විත්ථාරෙතුං **‘‘දාතුකාමාභිහාරො ච’’**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ දාතුකාමස්ස අභිහාරො **දාතුකාමාභිහාරො**. එතෙන අඤ්ඤස්ස පත්තෙ පක්ඛිපිතුං ආලුලෙන්තස්ස ඵුසිතානි උට්ඨහිත්වා අඤ්ඤස්ස පත්තෙ සචෙ පතන්ති, පටිග්ගහණං න රුහතීති දීපිතං හොති. **එරණක්ඛමන්ති** ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන උක්ඛිපනක්ඛමං, තතො මහන්තෙ පටිග්ගහණං න රුහති. **තිධා දෙන්තෙති** කායකායප්පටිබද්ධනිස්සග්ගියානං වසෙන තිධා දෙන්තෙ. තස්ස භික්ඛුනො කායකායප්පටිබද්ධෙහි **ද්විධා ගාහොති** අත්ථො. පඤ්චඞ්ගො එවං **පඤ්චඞ්ගෙවං**. දාතුකාමාභිහාරො එකං, හත්ථපාසො එකං, එරණක්ඛමතා එකං, දෙවමනුස්සතිරච්ඡානගතෙසු එකෙන තිධා දානමෙකං, ද්විධා ගාහො එකන්ති එවං පඤ්චඞ්ගානි හොන්ති.

107. ඉදානි යෙන කායප්පටිබද්ධෙන පටිග්ගහණං න රුහති, තං දස්සෙතුං **‘‘අසංහාරියෙ’’**තිආදිමාහ. ඛාණුකෙ (පාචි. අට්ඨ. 265) බන්ධිත්වා ඨපිතමඤ්චාදිම්හි වා ඵලකෙ වා පාසාණෙ වා අසංහාරියෙ න රුහතීති අත්ථො. **තත්ථජාතෙ** පදුමිනිපණ්ණෙ වා කිංසුකපණ්ණාදිම්හි වා න වට්ටති, **සුඛුමෙ චිඤ්චආදීනං පණ්ණෙ** වා න රුහති, යඤ්ච මජ්ඣිමපුරිසො සන්ධාරෙතුං න සක්කොති, තස්මිං **අසය්හභාරෙ ච පටිග්ගහො න රුහතීති** අත්ථො.

108. ඉදානි පටිග්ගහණවිජහනං දස්සෙතුං **''සික්ඛාමරණලිඞ්ගෙහී''**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථායං පිණ්ඩත්ථො – සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන ච මරණෙන ච ලිඞ්ගපරිවත්තනෙන ච ''න තං දානි පරිභුඤ්ජිස්සාමී''ති වා ''න පුන පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිස්සාමී''ති වා එවං අනපෙක්ඛවිස්සජ්ජනෙන ච චොරාදීහි වා අච්ඡෙදා ච අනුපසම්පන්නස්ස දානා ච **ගාහො** පටිග්ගාහො **උපසම්මති** විජහතීති. භික්ඛුනියා පන සික්ඛාපච්චක්ඛානස්ස අභාවා විබ්භමනෙන ච විජහතීති ගහෙතබ්බං.

109-110

. ඉදානි පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං දස්සෙතුං **''අප්පටිග්ගහිතං සබ්බ''**න්තිආදි වුත්තං. තස්සත්ථො (කඞ්ඛා. අට්ඨ. දන්තපොනසික්ඛාපද) – චතුකාලිකපරියාපන්නං අන්තමසො රජරෙණුම්පි අප්පටිග්ගහෙත්වා සබ්බං පරිභුඤ්ජතො පාචිත්ති. ඉදානි අප්පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං දස්සෙතුං **''සුද්ධඤ්ච නාතිබහල''**න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ **සුද්ධඤ්චා**ති අඤ්ඤෙසං රසෙන අසම්මිස්සං. හිමොදකසමුද්දොදකාදීසු පටිග්ගහණකිච්චං නත්ථි. ලොණඤ්ච අස්සු ච **ලොණස්සු**. එත්ථ ලොණං නාම සරීරෙ උට්ඨිතං. එතානි පන සබ්බානි අවිච්ඡින්නානෙව කප්පන්ති, නෙතරානි.

111. ඉදානි අනඞ්ගලග්ගානිපි දස්සෙතුං **''ගූථමත්තිකමුත්තානී''**තිආදිමාහ. **තථාවිධෙ**ති තථාවිධෙ කාලෙ, සප්පදට්ඨකාලෙති අත්ථො. අඤ්ඤෙසං පන අප්පටිග්ගහිතං අනඞ්ගලග්ගං න වට්ටති. කස්මා ? ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං කරොන්තො පටිග්ගණ්හාති, ස්වෙව පටිග්ගහො කතො, න පුන පටිග්ගහෙතබ්බො''ති (මහාව. 268) වුත්තත්තා.

112. **දුරූපචිණ්ණෙ**ති දුප්පරාමට්ඨෙ එලිකරුක්ඛවල්ලිආදිං චාලෙන්තස්ස වා ආමිසභරිතභාජනං අප්පටිග්ගහිතං පරාමසන්තස්ස වා දුරූපචිණ්ණදුක්කටං හොතීති අත්ථො. **රජොකිණ්ණෙ**ති භික්ඛාය චරන්තස්ස පත්තෙ පතිතරජං අප්පටිග්ගහෙත්වා පුන භික්ඛං ගණ්හතො විනයදුක්කටං හොතීති අත්ථො. **අථුග්ගහප්පටිග්ගහෙ**ති අථ උග්ගහප්පටිග්ගහෙ, අත්තනා එව උග්ගහෙත්වා ගහිතෙති අත්ථො. අකප්පියකුටියං අන්තොවුත්ථෙ ච යත්ථ කත්ථචි භික්ඛුනා සයංපක්කෙ ච අත්තනා වා පරෙන වා අකප්පියකුටියං අන්තොපක්කෙ චාති සබ්බත්ථ දුක්කටන්ති අධිප්පායො. පටිග්ගාහවිනිච්ඡයො.

පටිග්ගාහනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. අකප්පියමංසනිද්දෙසවණ්ණනා

113. ඉදානි මංසෙසු පටිපජ්ජිතබ්බාකාරං දස්සෙතුං **''මංසෙසු ච අකප්පිය''**න්ති උද්ධටං. අකප්පියමංසම්හි දස්සිතෙ කප්පියමංසං දස්සිතමෙව හොති පාරිසෙසනයෙන. **උරගස්ස චා**ති එත්ථ සබ්බොපි උරගො න කප්පති.

114. එත්තාවතා ජාතිවසෙන දසවිධම්පි අකප්පියමංසං දස්සෙත්වා ඉදානි කප්පියමංසෙසුපි අකප්පියවිධිං දස්සෙතුං **''උද්දිස්සකතමංසඤ්ච, යඤ්ච අප්පටිවෙක්ඛිත''**න්ති වුත්තං. තත්ථ පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යස්ස කස්සචි යං කිඤ්චි උද්දිස්ස කතං **උද්දිස්සකතං** නාම, තං පන ජානිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං සබ්බෙසම්පි න වට්ටති, අජානන්තානං අනාපත්ති. මච්ඡෙසුපි එසෙව නයො. **අප්පටිවෙක්ඛිත**න්ති අනුපපරික්ඛිතං, අනාපුච්ඡිතන්ති අත්ථො. ''න භික්ඛවෙ අප්පටිවෙක්ඛිත්වා මංසං පරිභුඤ්ජිතබ්බං, යො පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 281) වුත්තං. මච්ඡෙසු පන ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි අකප්පියමච්ඡානං නත්ථිතායාති වදන්ති. ඉදානි එතෙසු ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුං **''ථුල්ලච්චය''**න්තිආදිමාහ. තං සබ්බං (කඞ්ඛා. අට්ඨ. සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදවණ්ණනා) උත්තානමෙව.

115. ඉදානි න කෙවලං ඉමෙසං මනුස්සාදීනං මංසමෙව අකප්පියං, අට්ඨිආදීනිපි අකප්පියානීති දස්සෙතුං **''අට්ඨීපි''**තිආදි වුත්තං. තත්ථ (මහාව. අට්ඨ 281) **ලොමම්පෙසන්**ති ලොමම්පි එසං අකප්පියමංසවත්ථූනන්ති අත්ථො. **සචිත්තකං චා**ති එතෙසු පන උද්දිස්සකතමෙව සචිත්තකං, සෙසා අචිත්තකාති. අකප්පියමංසවිනිච්ඡයො.

අකප්පියමංසනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. නිස්සග්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා

116-7. ඉදානි අච්චොළාරිකානං වසෙන දස්සෙතුං **''අරූපිය''**න්තිආදි ආරද්ධං. අඤ්ඤථාපි යුත්ති පරියෙසිතබ්බා. තත්ථායං සඞ්ඛෙපත්ථො (පාරා. 591; පාරා. අට්ඨ. 2.589; කඞ්ඛා. අට්ඨ. ජාතරූපසික්ඛාපදවණ්ණනා) – යො රූපියෙන අරූපියඤ්ච පරිවත්තෙය්‍ය, යො ච ඉතරෙන ච අරූපියෙන රූපියං පරිවත්තෙය්‍ය, තස්ස නිස්සග්ගියං හොතීති.

ඉදානි රූපියඤ්ච අරූපියඤ්ච දස්සෙතුං **''ඉධ රූපිය''**න්තිආදි ආරද්ධං. එත්ථ (පාරා. 589; කඞ්ඛා. අට්ඨ. ජාතරූපසික්ඛාපදවණ්ණනා) **සජ්ඣු සිඞ්ගීති සජ්ඣූ**ති රජතං. **සිඞ්ගී**ති සුවණ්ණං. තම්බලොහාදීහි වා දාරූහි වා පණ්ණෙහි වා ලාඛාය වා රූපං සමුට්ඨාපෙත්වා වා අසමුට්ඨාපෙත්වා වා කතං චම්මබීජමයම්පියං යං දෙසෙ වොහාරං ගච්ඡති, ඉදං **වොහාරූපගමාසකං** නාම. ඉදම්ධ රූපියන්ති අධිප්පෙතං. වත්ථාදි ච මුත්තාදි ච **වත්ථමුත්තාදි. ඉතරන්ති**

අරූපියං කප්පියවත්ථුඤ්ච දුක්කටවත්ථුඤ්ච. කිං වුත්තං හොති? වත්ථං සුත්තං ඵාලො පටකො කප්පාසො අනෙකප්පකාරං අපරණ්ණං සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතාදිභෙසජ්ජඤ්චාති ඉදං **කප්පියවත්ථු** නාම. මුත්තා මණි වෙළුරියො සඞ්ඛොසිලා පවාළං ලොහිතඞ්ගො මසාරගල්ලං සත්ත ධඤ්ඤානි දාසී දාසො ඛෙත්තං වත්ථු පුප්ඵාරාමඵලාරාමාදයොති ඉදං **දුක්කටවත්ථු** නාම, තදුභයං අරූපියං නාමාති වුත්තං හොති.

118. එත්තාවතා රූපියසංවොහාරං දස්සෙත්වා ඉදානි කයවික්කයං දස්සෙතුං **"ඉමං ගහෙත්වා"**තිආදිමාහ . තත්ථ **ඉමන්ති** තණ්ඩුලාදිකං කප්පියභණ්ඩං **ගහෙත්වා** වා ඔදනාදිං **භුත්වා වා "ඉමං** වත්ථාදිකං කප්පියභණ්ඩං **දෙහි, ඉමං** රජනපචනාදිකං **කර,** රජනකට්ඨාදිමා **නය, ඉමං** වා තව **දෙමි,** ත්වං පන ඉමඤ්ච ඉමඤ්ච ආහර, **කර, දෙහී"**ති එවං **කයවික්කයෙ සමාපන්නෙ නිස්සග්ගීති** සම්බන්ධො.

119. ඉදානි පරිණාමවසෙන ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුං **"අත්තනො"**තිආදි ආරද්ධං. තත්‍රායං පිණ්ඩත්ථො (පාරා. 659; පාරා. අට්ඨ. 2.658; කඞ්ඛා. අට්ඨ. පරිණතසික්ඛාපදවණ්ණනා) – සඞ්ඝස්ස වා අඤ්ඤස්ස වා නතං පරිණතං ලාභං ලභිතබ්බං චීවරාදිපච්චයං අත්තනො වා අඤ්ඤස්ස වා පරිණාමෙය්‍ය, නිස්සග්ගියආදීනි හොන්තීති. කථං? යො පන මාතුසන්තකම්පි සඞ්ඝස්ස පරිණතං අත්තනො පරිණාමෙති, නිස්සග්ගියං. අඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස පරිණාමෙති, සුද්ධිකපාචිත්තියං. අඤ්ඤස්ස සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙති, දුක්කටං. යො පන අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණතං අත්තනො වා අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා අඤ්ඤචෙතියස්ස වා පරිණාමෙති, තස්සාපි දුක්කටමෙවාති.

120. යො පන **නිස්සග්ගිං** නිස්සජ්ජිතබ්බං **අනිස්සජ්ජිත්වා** විනයකම්මං අකත්වා පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, තස්ස **දුක්කටං**. යො වා පරෙන විනයකම්මත්ථාය **නිස්සට්ඨං සකසඤ්ඤාය** න දදෙය්‍ය, තස්සාපි **දුක්කටං. අඤ්ඤථෙතරන්ති** එත්ථ **අඤ්ඤථාති** ථෙය්‍යසඤ්ඤාය සචෙ න දදෙය්‍ය, **ඉතරං** තස්ස අග්ඝවසෙන පාරාජිකඤ්ච ථුල්ලච්චයඤ්ච දුක්කටඤ්ච හොතීති අත්ථො. නිස්සග්ගියවිනිච්ඡයො.

නිස්සග්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. පාචිත්තියනිද්දෙසවණ්ණනා

121. ඉදානි පාචිත්තියානි දස්සෙතුං ''පාචිත්ති''ති මාතිකාපදං උද්ධරිත්වා **"මුසාවාදොමසාවාදෙ, පෙසුඤ්ඤහරණෙ"**තිආදි වුත්තං. තත්ථ මුසාවාදෙ ච ඔමසවාදෙ ච පෙසුඤ්ඤහරණෙ ච පාචිත්ති වුත්තාති සම්බන්ධො. එවං සෙසෙසුපි. එත්ථ පන ''අදිට්ඨං, අසුතං, අමුතං , අවිඤ්ඤාතං, දිට්ඨං, සුතං, මුතං, විඤ්ඤාත''න්ති (පාචි. 3; පාචි. අට්ඨ. 3) පුබ්බෙපි ''මුසා භණිස්සාමී''ති චෙතෙත්වා වචනක්ඛණෙව ''මුසා භණාමී''ති ජානිත්වා ජානන්තස්සෙව මුසාභණනෙ පාචිත්ති නාම ආපත්ති හොතීති අත්ථො. යස්ස භණති, සො තං න සුණාති, ආපත්ති න හොති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. මුසාවාදසික්ඛාපදවණ්ණනා).

"ඔමසවාදො නාම දසහි ආකාරෙහි ඔමසති ජාතියාපි නාමෙනපි ගොත්තෙනපි කම්මෙනපි සිප්පෙනපි ආබාධෙනපි ලිඞ්ගෙනපි කිලෙසෙනපි ආපත්තියාපි අක්කොසෙනපී''ති (පාචි. 15) එවං වුත්තෙහි දසහි ආකාරෙහි උපසම්පන්නං යො ඛුංසෙති වම්භෙති, අයං ඔමසති නාම, තස්ස පාචිත්තීති අත්ථො. පරම්මුඛා භණන්තස්ස දුක්කටං, තථා පාළියං අනාගතෙහි ''චොරො''ති වා ''ගණ්ඨිභෙදකො''ති වා ආදීහි භණන්තස්ස. ''සන්ති ඉධෙකච්චෙ ඛත්තියා බ්‍රාහ්මණා චණ්ඩාලා''තිආදිනා පරියායෙන භණන්තස්ස ච අනුපසම්පන්නං භණන්තස්ස ච සබ්බත්ථපි දුක්කටමෙව.

පියකම්‍යතාය වා භෙදාධිප්පායෙන වා උපසම්පන්නං ජාතිආදීහි ඔමසන්තස්ස උපසම්පන්නස්ස වචනං සුත්වා තස්ස උපසංහරණං **පෙසුඤ්ඤහරණං** නාම. එත්ථාපි පරියායවචනෙන ච අනුපසම්පන්නස්ස උපසංහරණෙන ච දුක්කටමෙව.

පදසොධම්මොති එත්ථ **"ධම්මො** නාම බුද්ධභාසිතො සාවකභාසිතො ඉසිභාසිතො දෙවතාභාසිතො අත්ථූපසංහිතො ධම්මූපසංහිතො''ති (පාචි. 46) එවං වුත්තං සඞ්ගීතිත්තයමාරුළ්හං තිපිටකධම්මං පදඅනුපදඅන්වක්ඛරඅනුබ්‍යඤ්ජනවසෙන භික්ඛුඤ්ච භික්ඛුනිඤ්ච ඨපෙත්වා අනුපසම්පන්නං එකතො වාචෙන්තස්ස පාචිත්ති හොතීති අත්ථො.

සාගාරෙති යං පන සබ්බන්තිමෙන පරියායෙන දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙන පාකාරාදිනා පරික්ඛිත්තත්තා සබ්බපරිච්ඡින්නඤ්ච යෙන කෙනචි විතානාදිනා අන්තමසො වත්ථෙනපි ඡන්නත්තා සබ්බච්ඡන්නඤ්ච සෙනාසනං, තථාරූපෙ සෙනාසනෙ එකූපචාරට්ඨානෙ අනුපසම්පන්නෙන සහ වසන්තස්ස චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය නිපජ්ජනගණනාය ච අනුපසම්පන්නගණනාය ච දෙවසිකං පාචිත්ති හොතීති අත්ථො.

උජ්ඣාපනකඛියානෙති එත්ථ යො උපසම්පන්නං සඞ්ඝෙන සම්මතං සෙනාසනපඤ්ඤාපකං වා භත්තුද්දෙසකං වා යාගුභාජකං වා ඵලභාජකං වා ඛජ්ජභාජකං වා අප්පමත්තකවිස්සජ්ජකං වා මඞ්කුකත්තුකාමො ඡන්දෙන

‘‘ඉත්ථන්නාමො සෙනාසනං පඤ්ඤාපෙති, භත්තානි ච උද්දිසතී’’ති වා වදන්තො අඤ්ඤං උපසම්පන්නං උජ්ඣාපෙති තෙන අවජානාපෙති, යො පන තථෙව වදන්තො උපසම්පන්නස්ස සන්තිකෙ තස්ස අයසං පකාසෙන්තො ඛීයති, තස්මිං උජ්ඣාපනකෙ ච ඛීයනකෙ ච පාචිත්තිද්වයන්ති වෙදිතබ්බං.

122. **තලසත්තිඅනාදර-කුක්කුච්චුප්පාදනෙසු** චාති එත්ථ යො භික්ඛු උපසම්පන්නස්ස පහරණාකාරං දස්සෙන්තො කායං වා කායපටිබද්ධං වා උච්චාරෙති, තස්ස පාචිත්තියං. සචෙ විරද්ධො පහාරං දෙති, අප්පහරිතුකාමතාය දුක්කටං, තථා අනුපසම්පන්නෙසුපි දුක්කටමෙව.

උපසම්පන්නෙන පඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානො තං අසික්ඛිතුකාමතාය වා තස්ස වචනං අසොතුකාමතාය වා යො අනාදරියං කරොති, තස්ස අනාදරකරණෙ පාචිත්තියන්ති අත්ථො. අපඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානස්ස ච අනුපසම්පන්නෙන පඤ්ඤත්තෙන වා අපඤ්ඤත්තෙන වා වුච්චමානස්ස දුක්කටං.

උපසම්පන්නස්ස ‘‘ඌනවීසතිවස්සො මඤ්ඤෙ ත්වං උපසම්පන්නො, විකාලෙ මඤ්ඤෙ තයා භුත්ත’’න්තිආදිනා නයෙන සඤ්චිච්ච කුක්කුච්චං උප්පාදෙන්තස්ස පාචිත්තියං. අනුපසම්පන්නස්ස උප්පාදනෙ දුක්කටං.

ගාමප්පවෙසනාපුච්ඡාති එත්ථ පන මජ්ඣන්හිකාතික්කමනතො පට්ඨාය යාව අරුණුග්ගමනා **විකාලො** නාම, එත්ථන්තරෙ සචෙ සම්බහුලා කෙනචි කම්මෙන ගාමං පවිසන්ති, ‘‘විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමා’’ති සබ්බෙහිපි අඤ්ඤමඤ්ඤං ආපුච්ඡිතබ්බං. සචෙ අනාපුච්ඡා පරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපං, අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරං අතික්කමන්ති, පඨමපාදෙ දුක්කටං, දුතියපාදුද්ධාරෙ පාචිත්තියං. ආපදාසු අනාපත්ති.

භොජනෙ ච පරම්පරාති පරම්පරභොජනෙ ච පාචිත්තියන්ති අත්ථො. එත්ථ පන පඤ්චසු භොජනෙසු අඤ්ඤතරං නාමං ගහෙත්වා ‘‘ඔදනෙන වා සත්තුනා වා කුම්මාසෙන වා මංසෙන වා මච්ඡෙන වා නිමන්තෙමී’’තිආදිනා නයෙන, යෙන කෙනචි වෙවචනෙන වා අකප්පියනිමන්තනාය නිමන්තිතස්ස යෙන යෙන පඨමං නිමන්තිතො, තස්ස තස්ස භොජනං ඨපෙත්වා උප්පටිපාටියා, අවිකප්පෙත්වා වා පඨමනිමන්තනං පරස්ස පරස්ස කුලස්ස පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං පරිභුඤ්ජන්තස්ස පරම්පරභොජනෙ පාචිත්ති හොති. ගිලානචීවරදානචීවරකාලසමයෙසු අනාපත්ති, තථා පඤ්ච භොජනානි ඨපෙත්වා සබ්බත්ථ.

123. **අනුද්ධරිත්වා ගමනෙ සෙය්‍යාන්ති** එත්ථ දසවිධා සෙය්‍යා භිසි චිමිලිකා උත්තරත්ථරණං භුමත්ථරණං තට්ටිකා චම්මඛණ්ඩො නිසීදනං පච්චත්ථරණං තිණසන්ථාරො පණ්ණසන්ථාරොති. එතෙසු යං කිඤ්චි සඞ්ඝිකෙ විහාරෙ ගුත්තසෙනාසනෙ අත්තනො වස්සග්ගෙන ගහිතං අත්තනා වා සන්ථරිත්වා, අනුපසම්පන්නෙන වා සන්ථරාපෙත්වා තං දිවසං ගමිකචසෙන පක්කමන්තො නෙව සයං උද්ධරෙය්‍ය න අඤ්ඤං උද්ධරාපෙය්‍ය, යථා උපචිකාදීහි න ඛජ්ජෙය්‍ය, එවං න ඨපෙය්‍ය, අඤ්ඤෙන වා න උද්ධරාපෙය්‍ය, පතිරූපං භික්ඛුං වා සාමණෙරං වා ආරාමිකමෙව වා අනාපුච්ඡා වා ගච්ඡෙය්‍ය, තස්ස පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපං, අපරික්ඛිත්තස්ස ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමන්තස්ස පාචිත්තියං. මණ්ඩපරුක්ඛමූලාදිඅගුත්තසෙනාසනෙ සන්ථරිත්වා ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටං, තථා මඤ්චපීඨභිසිකොච්ඡකෙසු, ගුත්තසෙනාසනෙපි දුක්කටමෙව.

සෙනාසනානි චාති එත්ථ අනුද්ධරිත්වා ගමනෙති සම්බන්ධො. එත්ථ පන මඤ්චො පීඨං භිසි කොච්ඡකන්ති චතුබ්බිධම්පි සෙනාසනං වස්සානහෙමන්තානං අට්ඨසු මාසෙසු අජ්ඣොකාසෙ වා ඔවස්සකමණ්ඩපෙ වා රුක්ඛමූලෙ වා සයං සන්ථරිත්වා වා අනුපසම්පන්නෙන සන්ථරාපෙත්වා වා තං අනුද්ධරිත්වා වා අනුද්ධරාපෙත්වා වා තස්ස සෙනාසනස්ස ද්වින්නං ලෙඩ්ඩුපාතානං අතික්කමනෙ පාචිත්තියං. සම්මුඤ්ජනීයාදි සෙසපරික්ඛාරෙසු දුක්කටං.

ඉත්ථියාද්ධානගමනෙති එත්ථ මාතුගාමෙන ‘‘ගච්ඡාම භගිනි, ගච්ඡාම අය්‍යා’’ති එවං සංවිදහිත්වා ‘‘අජ්ජ වා ස්වෙ වා පරසුවෙ වා’’ති නියමිතකාලං විසඞ්කෙතං අකත්වා ද්වාරවිසඞ්කෙතං මග්ගවිසඞ්කෙතං කත්වාපි ගච්ඡතො ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙ පාචිත්තියං. අගාමකෙ අරඤ්ඤෙ අද්ධයොජනෙ අද්ධයොජනෙ ආපත්ති.

එකෙකාය නිසීදනෙති එත්ථ එකො එකාය ඉත්ථියා නිසීදනෙති අත්ථො.

124. **භිංසාපනෙති** එත්ථ උපසම්පන්නො උපසම්පන්නං භිංසාපෙතුකාමො චොරකන්තාරවාළකන්තාරාදීනි ආචික්ඛති, භයානකං වා රූපසද්දාදිං දස්සෙති, සො භායතු වා මා වා, තස්ස පයොගෙ පයොගෙ පාචිත්තියං. අනුපසම්පන්නෙ දුක්කටං.

ආකොටනෙති පහාරදානෙ. උපසම්පන්නො උපසම්පන්නස්ස අනත්තමනො හුත්වා සචෙ උප්පලපත්තෙනපි පහාරං දෙති, පාචිත්තියං. අනුපසම්පන්නස්ස ගහට්ඨස්ස වා පබ්බජිතස්ස වා ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා අන්තමසො තිරච්ඡානගතස්සාපි පහාරං දෙති, දුක්කටමෙව.

අනාචාරං ආචරිත්වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ ආපත්තියා වා වත්ථුනා වා අනුයුඤ්ජියමානො තං අකථෙතුකාමො ‘‘කො ආපන්නො, කිං ආපන්නො, කිස්මිං ආපන්නො’’තිආදිනා නයෙන අඤ්ඤෙහි වචනෙහි තං වචනං පටිච්ඡාදෙන්තො

සො අඤ්ඤං වදති, අයං අඤ්ඤවාදකො, තස්මිං **අඤ්ඤවාදකෙ** ච කඤ්චි වීතික්කමං දිස්වා ''ආවුසො, ඉදං නාම තයා කත''න්ති වුත්තෙ තං න කථෙතුකාමො තුණ්හීභූතොව සඞ්ඝං විහෙසතීති සඞ්ඝවිහෙසකො, තස්මිං **විහෙසකෙ** ච පාචිත්ති හොතීති අත්ථො. ඉධ පන ඤත්තිදුතියෙන කම්මෙන අඤ්ඤවාදකෙ ච විහෙසකෙ ච ආරොපිතෙ පුන අඤ්ඤං භණන්තස්ස, විහෙසන්තස්ස පාචිත්ති. අනාරොපිතෙ දුක්කටන්ති වෙදිතබ්බං.

දුට්ඨුල්ලපකාසඡාදෙති එත්ථ කිඤ්චාපි ''දුට්ඨුල්ලා නාම ආපත්ති චත්තාරි ච පාරාජිකානි තෙරස ච සඞ්ඝාදිසෙසා''ති (පාචි. 399) වුත්තා, තථාපි ඉධ සඞ්ඝාදිසෙසාව අධිප්පෙතා. තස්මා සඞ්ඝසම්මුතිං විනා භික්ඛුස්ස දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං ''අයං අසුචිං මොචෙත්වා සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො''තිආදිනා නයෙන වත්ථුනා සද්ධිං ආපත්තිං ඝටෙත්වා භික්ඛුඤ්ච භික්ඛුනිඤ්ච ඨපෙත්වා යස්ස කස්සචි අනුපසම්පන්නස්ස ආරොචෙන්තස්ස පාචිත්තියං. ථුල්ලච්චයාදිඅදුට්ඨුල්ලාරොචනෙ දුක්කටං. දුට්ඨුල්ලච්ඡාදනෙපි සඞ්ඝාදිසෙසොව අධිප්පෙතො. යො පන භික්ඛු භික්ඛුස්ස දුට්ඨුල්ලං ආපත්තිං සයං වා ජානිත්වා අඤ්ඤෙසං වා සුත්වා ''ඉමං ජානිත්වා චොදෙස්සන්ති සාරෙස්සන්ති මඞ්කුං කරිස්සන්ති, නාරොචිස්සාමී''ති ධුරං නික්ඛිපති, තස්ස පාචිත්තියං. ධුරං නික්ඛිපිත්වා පච්ඡා ආරොචිතෙපි න රක්ඛති එව.

හාසොදකෙති අඞ්ගුලිපතොදකෙන හාසො ච උදකෙ හාසො චාති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො. උපසම්පන්නො උපසම්පන්නං හසාධිප්පායො කායෙන කායං ආමසති, ආපත්ති පාචිත්තියස්ස, කො පන වාදො උපකච්ඡකාදීසු ඝට්ටනෙ. අනුපසම්පන්නෙ දුක්කටං, තථා භික්ඛුස්ස කායප්පටිබද්ධාමසනෙ ච නිස්සග්ගියෙන කායප්පටිබද්ධාමසනෙ ච. එත්ථ භික්ඛුනීපි අනුපසම්පන්නට්ඨානෙ ඨිතා. **උදකෙ හසනධම්මො** නාම උපරිගොප්ඵකෙ උදකෙ කීළාධිප්පායස්ස නිම්මුජ්ජනඋම්මුජ්ජනප්ලවනාදිකං. ඉධ **හාසො** නාම කීළා වුච්චති.

නිච්ඡුභනෙ විහාරාති සඞ්ඝිකා විහාරා නික්කඩ්ඪනෙති අත්ථො. එත්ථ පන යො කුද්ධො හුත්වා උපසම්පන්නං හත්ථාදීසු ගහෙත්වා වා ''නික්ඛමා''ති වත්වා වා යත්තකානි ද්වාරානි එකෙන පයොගෙන අතික්කාමෙති, තත්ථ ද්වාරගණනාය ආපත්තිං අග්ගහෙත්වා පයොගස්ස එකත්තා එකා එව ගහෙතබ්බා. සචෙ නානාපයොගෙහි අතික්කාමෙති, තත්ථ ද්වාරගණනාය ගහෙතබ්බං. තස්ස පරික්ඛාරනික්කඩ්ඪනෙ දුක්කටං, තථා අනුපසම්පන්නෙ, තස්ස පරික්ඛාරනික්කඩ්ඪනෙ ච. අලජ්ජිආදීසු පන අනාපත්ති.

අනුපඛජ්ජ සයනෙති සඞ්ඝිකෙ විහාරෙ ''වුඩ්ඪො''ති වා ''ගිලානො''ති වා ''සඞ්ඝෙන දින්නො''ති වා ජානිත්වා මඤ්චස්ස වා පීඨස්ස වා පවිසන්තස්ස වා නික්ඛමන්තස්ස වා උපචාරෙ සෙය්‍යං සන්ථරිත්වා වා සන්ථරාපෙත්වා වා ''යස්ස සම්බාධො භවිස්සති, සො පක්කමිස්සතී''ති අධිප්පායෙන අභිනිසීදන්තස්ස ච අභිනිපජ්ජන්තස්ස ච පයොගගණනාය පාචිත්තියං වෙදිතබ්බං. පාචිත්තියවිනිච්ඡයො.

පාචිත්තියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

13. සමණකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා

125. භූතානං ජාතානං නිබ්බත්තානං ගාමො භූතගාමො (පාචි. 91; පාචි. අට්ඨ. 91; කඞ්ඛා. අට්ඨ. භූතගාමසික්ඛාපදවණ්ණනා). සමාරම්භොති ඡෙදනඵාලනපචනාදි, තස්මිං **භූතගාමසමාරම්භෙ** භූතගාමසමාරම්භහෙතු **පාචිත්ති** හොතීති අත්ථො. **කතකප්පියං** (කඞ්ඛා. අට්ඨ. භූතගාමසික්ඛාපදවණ්ණනා) පන සමණකප්පියං භවෙති සම්බන්ධො. සමණානං කප්පියං **සමණකප්පියං** . ඉදානි යෙන කතං කප්පියං සමණකප්පියං හොති, තං දස්සෙතුං **''නඛෙන වා''**තිආදිමාහ. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං, අග්ගිපරිජිතං සත්ථපරිජිතං නඛපරිජිතං අබීජං නිබ්බට්ටබීජඤ්ඤෙව පඤ්චම''න්ති (චූළව. 250) හි වුත්තං.

126. ඉදානි තං භූතගාමං දස්සෙතුං **''සමූලා''**තිආදිමාහ. තත්ථ (පාචි. 91; පාචි. අට්ඨ. 91) **ස**-ඉති සො භූතගාමො නාමාති අත්ථො, මූලබීජාදීහි පඤ්චහි බීජෙහි පභාවිතො හොතීති වුත්තං හොති. තත්ථ **මූලබීජං** නාම හලිද්දිසිඞ්ගිවෙරාදි. **ඛන්ධබීජං** නාම අස්සත්ථො නිග්‍රොධොති එවමාදි. **අග්ගබීජං** නාම අජ්ජුකඵණිජ්ජකාදි. **ඵළුබීජං** නාම උච්ඡුවෙළුනළාදි. **''බීජබීජං** නාම පුබ්බණ්ණං අපරණ්ණං, යානි වා පනඤ්ඤානිපි අත්ථි බීජෙ ජායන්ති බීජෙ සඤ්ජායන්ති, එතං බීජබීජං නාමා''ති වුත්තං. ඉදානි ''බීජගාමභූතගාමසමාරම්භා පටිවිරතො හොතී''ති (දී. නි. 1.10, 195; ම. නි. 1.293, 411; 2.11; අ. නි. 10.99; පු. ප. 179) වුත්තත්තා ධම්මානුලොමෙන ආගතං බීජගාමසමාරම්භං දස්සෙතුං **''ආරම්භෙ දුක්කට''**න්තිආදිමාහ. තස්මා එතං පඨමං ''කප්පියං කරොහී''ති භූතගාමපරිමොචනං කාරෙත්වා බීජගාමපරිමොචනත්ථං පුන කප්පියං කාරෙතබ්බං.

127. **නිබ්බට්ටබීජං** (පාචි. අට්ඨ. 92; කඞ්ඛා. අට්ඨ. භූතගාමසික්ඛාපදවණ්ණනා) නාම අම්බපනසාදි. **නොබීජං** නාම තරුණම්බඵලාදි, එතං පන සබ්බං අකප්පියම්පි වට්ටතීති අත්ථො. **කටාහබද්ධබීජානි** කපිත්ථඵලාදීනි. **බහිද්ධා වාපි කාරයෙ**ති කපාලෙපි කාතුං වට්ටති, සචෙ එකාබද්ධානීති අත්ථො. කටාහමුත්තං පන භින්දිත්වා කාරෙතබ්බං.

128. භාජනෙ වා භූමියං වා එකාබද්ධෙසු බීජෙසු එකස්මිං බීජෙ කප්පියෙ කතෙ සබ්බෙස්වෙව කතං හවෙති අත්ථො. යථා ච බීජෙ, එවං රුක්ඛසහස්සං වා උච්ඡුසහස්සං වා ඡින්දිත්වා එකාබද්ධෙ කතෙපි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බො.

129. කප්පියං කත්වා නික්ඛිත්තෙ බීජගාමෙ පුන මූලපණ්ණානි සචෙ ජායරුං, පුන කප්පියං කාරෙයායාති අත්ථො. **තදාති** මූලෙ ච අඞ්කුරෙ ච ජාතෙති අත්ථො.

130. **උදකසම්භවොති** උදකජාතො. **චෙතියාදීසූති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන ගෙහප්පමුඛපාකාරවෙදිකාදීසු නිබ්බත්තා ගහිතා. නිබ්බත්තද්වත්තිපත්තකො භූතගාමොව, අනිබ්බත්තකො අග්ගබීජෙ සඞ්ගහං ගච්ඡති. බීජම්පි යාව මූලං වා පණ්ණං වා න නික්ඛමති, තාව බීජගාමොව, මූලෙ ච නික්ඛන්තෙ පණ්ණෙ ච හරිතෙ ජාතෙ භූතගාමොව හොතීති අත්ථො.

131. **මකුළන්ති** අපුල්ලං. **අහිඡත්තකං** නාම රුක්ඛෙ ජාතං අහිඡත්තකං.

132. අල්ලරුක්ඛෙ ගණ්හතොති සම්බන්ධො. **තත්ථාති** අල්ලරුක්ඛෙ ඡින්දතො වාපීති සම්බන්ධො.

134. ''ඉමං රුක්ඛං, ඉමං ලතං, ඉමං කන්දං ඡින්ද, භින්දා''තිආදිනා නයෙන නියමෙත්වා භාසිතුං න වට්ටති. ''ඉදං, එත''න්ති අවත්වා කෙවලං ''රුක්ඛං ඡින්දා''තිආදිනා (පාචි. අට්ඨ. 92; කඞ්ඛා. අට්ඨ. භූතගාමසික්ඛාපදවණ්ණනා) නයෙන වත්තුං වට්ටතීති. සමණකප්පවිනිච්ඡයො.

සමණකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

14. භූමිනිද්දෙසවණ්ණනා

136. ඉදානි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චතස්සො කප්පියභූමියො උස්සාවනන්තිකං ගොනිසාදිකං ගහපතිං සම්මුති''න්ති (මහාව. 295) එවං වුත්තා චතස්සො කප්පියභූමියො දස්සෙතුං **''සම්මුතුස්සාවනන්තා වා''**තිආදිමාහ. **යාසූති** කප්පියභූමීසු (කඞ්ඛා. අට්ඨ. සන්නිධිකාරකසික්ඛාපදවණ්ණනා).

137. ඉදානි යත්ථ කප්පියකුටි ඉච්ඡිතබ්බා, තං දස්සෙතුං **''වාසත්ථායා''**තිආදිමාහ. **වාසත්ථායාති** ඉමිනා කොට්ඨාගාරභත්තසාලාචෙතියඝරසම්මුඤ්ජනීමාළකාදි යං යං අඤ්ඤම්පි වාසත්ථාය කරීයති, තත්ථ තත්ථ කප්පියකුටිකරණකිච්චං නත්ථීති දීපිතං හොති. භොජනසාලා පන සෙනාසනමෙව, තස්මා තත්ථ කාතබ්බා එවාති වදන්ති. **සඞ්ඝිකෙවෙකසන්තකෙති** එත්ථ එකසන්තකො උපසම්පන්නසන්තකොව වෙදිතබ්බො.

138. ඉදානි කත්තබ්බාකාරං දස්සෙතුං **''ගෙහෙ''**තිආදිමාහ. තත්ථ සඞ්ඝස්ස වා එකස්ස වා ගෙහෙ විහාරෙ කරියමානෙ එවං **ඊරයං** ''කප්පියකුටිං කරොම, කප්පියකුටිං කරොමා''ති වා ''කප්පියකුටි කප්පියකුටී''ති වා වදන්තො පඨමිට්ඨකත්ථම්භාදිං ඨපෙයා, එවං කතා **උස්සාවනන්තිකා** නාම, එවං උදාහරිතවචනන්තිකාති අත්ථො.

139. යෙභුය්‍යෙන වා අපරික්ඛිත්තො, සකලොපි වා අපරික්ඛිත්තො ආරාමො **''ගොනිසාදී''**ති වුච්චතීති සම්බන්ධො. එත්ථ පන සෙනාසනෙසු පරික්ඛිත්තෙසුපි ආරාමෙ අපරික්ඛිත්තෙ කප්පියකුටිකරණකිච්චං නත්ථි. සම්මුතිං කරොන්තෙහි කතං පරියොසිතං ''ඉමං විහාරං අඩ්ඪයොගං පාසාදං හම්මියං ගුහං තිණකුටිකං මණ්ඩප''න්ති තෙසං නාමං ගහෙත්වා තස්සා කුටියා හත්ථපාසෙ වා ඨත්වා, තස්සා අන්තො වා පවිසිත්වා වුත්තනයෙනෙව ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය සම්මන්නිතබ්බං.

140. ''භික්ඛුං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙහී''ති වචනතො සෙසසහධම්මිකෙහිපි දෙවමනුස්සෙහිපි අඤ්ඤෙහි කප්පියකුටියා අත්ථාය දින්නො වා තෙසං සන්තකො වා ගෙහො **''ගහපතී''**ති **මතො** ඤාතොති අත්ථො, සඞ්ඝසන්තකඤ්ච භික්ඛුසන්තකඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බෙසං ගෙහො ගහපතීති අධිප්පායො.

141. **සප්පිආදීහි මිස්සිතන්ති** සප්පිආදීහි පඤ්චහි ච හලිද්දිසිඞ්ගිවෙරාදියාවජීවිකෙන වාති අත්ථො. **වජෙය්‍ය අන්තොවුත්ථත්තන්ති** එත්ථ යාවකාලිකයාමකාලිකසඞ්ඛාතං පුරිමකාලිකද්වයං සඞ්ඝිකං වා භික්ඛුස්ස වා භික්ඛුනියා වා සන්තකං සයං කප්පියකුටියා වුත්ථම්පි ඉතරෙහි අකප්පියකුටියා වුත්ථෙහි මිස්සිතං අන්තොවුත්ථභාවං ආගච්ඡෙයාති අත්ථො.

142. **තෙහෙවාති** අකප්පියකුටියං වුත්ථසප්පිතෙලාදීහි. **සාමපාකතන්ති** සාමංපක්කභාවං ගච්ඡතීති අත්ථො.

143-4. ඉමා පන කප්පියකුටියො යදා ජහිතවත්ථුකා හොන්ති, තං දස්සෙතුං **''උස්සාවනන්තිකා''**තිආදිමාහ. සචෙ ථම්භෙ වා භිත්තිපාදෙ වා පරිවත්තෙන්ති, යො යො ඨිතො, තත්ථ තත්ථ පතිට්ඨාති, එතෙනුපායෙන සබ්බෙසු

පරිවත්තෙසුපි න විජහිතවත්ථුකාව හොතීති අත්ථො. **පරික්ඛිත්තෙ ගොනිසාදි** විජහිතවත්ථුකා. **සෙසා ඡදනවිබ්භමාති** ඡදනවිනාසා ජහිතවත්ථුකා හොන්තීති අධිප්පායො. භූමිවිනිච්ඡයො.

භූමිනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

15. උපජ්ඣාචරියවත්තනිද්දෙසවණ්ණනා

145. **උපජ්ඣාචරියෙති** එත්ථ (මහාව. 64, 67, 74, 78-79; චූළව. 375, 377; 379-382; මහාව. අට්ඨ. 64, 67, 75, 76, 77) **ආචරියො** නාම නිස්සයාචරියො පබ්බජ්ජාචරියො උපසම්පදාචරියො ධම්මාචරියොති චතුබ්බිධො. එතෙසු හි නිස්සයන්තෙවාසිකෙන යාව ආචරියං නිස්සාය වසති, තාව සබ්බමාචරියවත්තං කාතබ්බං. පබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මන්තෙවාසිකෙහි පන නිස්සයමුත්තකෙහිපි ආදිතො පට්ඨාය යාව චීවරරජනං, තාව වත්තං කාතබ්බං. අනාපුච්ඡිත්වා පත්තදානාදිම්හි පන එතෙසං අනාපත්ති. එතෙසු ච පබ්බජ්ජන්තෙවාසිකො ච උපසම්පදන්තෙවාසිකො ච ආචරියස්ස යාවජීවං භාරො, නිස්සයන්තෙවාසිකො ච ධම්මන්තෙවාසිකො ච යාව සමීපෙ වසති, තාවදෙව. සුට්ඨු පියසීලො **සුපෙසලො,** සික්ඛාකාමොති අත්ථො. **දන්තකට්ඨං** දෙන්තෙන එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා මහන්තං මජ්ඣිමං ඛුද්දකන්ති තීණි දන්තකට්ඨානි උපනෙතබ්බානි. තෙසු යං තීණි දිවසානි ගණ්හාති, තං සල්ලක්ඛෙත්වා චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසංයෙව සම්මා උභොහි හත්ථෙහි දාතබ්බං. සචෙ යං වා තං වා ගණ්හාති, යථාලද්ධං උපනෙතබ්බං. **තොයන්ති** සීතඤ්ච උණ්හඤ්ච උදකං උපනෙත්වා යං තීණි දිවසානි වළඤ්ජෙති, චතුත්ථදිවසතො පට්ඨාය තාදිසං උපනෙතබ්බං. සචෙ ද්වෙපි වළඤ්ජෙති, දුවිධම්පි උපනෙතබ්බං. සචෙ යාගු හොති, භාජනං ධොවිත්වා උපනෙතබ්බං.

146. **පත්තෙ වත්තං චරෙති** ''යාගුං පීතස්ස උදකං දත්වා භාජනං පටිග්ගහෙත්වා නීචං කත්වා සාධුකං අපරිඝංසන්තෙන ධොවිත්වා පටිසාමෙතබ්බ''න්ති (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) වුත්තං පත්තෙ වත්තං චරෙති අත්ථො. ගාමප්පවෙසෙ වත්තං චරෙති එවං සබ්බත්ථ. ''සචෙ උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා ගාමං පවිසිතුකාමො හොති, නිවාසනං දාතබ්බං, පටිනිවාසනං පටිග්ගහෙතබ්බං, කායබන්ධනං දාතබ්බං, සගුණං කත්වා සඞ්ඝාටියො දාතබ්බා, ධොවිත්වා පත්තො සොදකො දාතබ්බො''ති (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) ඉදං **ගාමප්පවෙසනෙ වත්තං** නාම. ''සචෙ උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා පච්ඡාසමණං ආකඞ්ඛති, තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා සගුණං කත්වා සඞ්ඝාටියො පාරුපිත්වා ගණ්ඨිකං පටිමුඤ්චිත්වා ධොවිත්වා පත්තං ගහෙත්වා උපජ්ඣායස්ස වා ආචරියස්ස වා පච්ඡාසමණෙන හොතබ්බ''න්තිආදිනා (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) නයෙන වුත්තං **ගමනෙ වත්තං** නාම. ''නිවත්තන්තෙන පඨමතරං ආගන්ත්වා ආසනං පඤ්ඤාපෙතබ්බ''න්තිආදිනා (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) නයෙන වුත්තං **ආගමෙ වත්තං** නාම. ''උපජ්ඣායම්හි වුට්ඨිතෙ ආසනං උද්ධරිතබ්බං, පාදොදකං පාදපීඨං පාදකඨලිකං පටිසාමෙතබ්බ''න්ති (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) එවං වුත්තං **ආසනාදීසු වත්තං** නාම. **උපාහනාය වත්තං** නාම ''උපාහනා පුඤ්ඡිතබ්බා, උපාහනා පුඤ්ඡන්තෙන පඨමං සුක්ඛෙන චොළකෙන පුඤ්ඡිතබ්බා, පච්ඡා අල්ලෙනා''තිආදිනා (චූළව. 357, 359) වුත්තං. **චීවරෙ වත්තං** නාම ''සචෙ චීවරං සින්නං හොති, මුහුත්තං උණ්හෙ ඔතාපෙතබ්බං, න ච උණ්හෙ චීවරං නිදහිතබ්බ''න්තිආදිනා (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) වුත්තං.

147. **පරිභොජනීයපානීය-වච්චප්පස්සාවඨානිසූති** එත්ථ සචෙ පානීයං න හොති, පානීයං උපට්ඨාපෙතබ්බං. සචෙ පරිභොජනීයං න හොති, පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙතබ්බං. සචෙ වච්චකුටි උක්ලාපා හොති, වච්චකුටි සම්මජ්ජිතබ්බා. **තථා** පස්සාවට්ඨානෙ එවං **වත්තං** චරිතබ්බන්ති අත්ථො. ''විහාරං සොධෙන්තෙන පඨමං පත්තචීවරං නීහරිත්වා එකමන්තං නික්ඛිපිතබ්බ''න්තිආදිනා නයෙන වුත්තං **විහාරසොධනෙ වත්තං** නාම. ''භූමත්ථරණං ඔතාපෙත්වා සොධෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා අතිහරිත්වා යථාපඤ්ඤත්තං පඤ්ඤාපෙතබ්බ''න්තිආදිනා (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) වුත්තං පුන **පඤ්ඤාපනෙ වත්තං** නාම.

148. ඉදානි විහාරං සොධෙන්තෙන එවං සොධෙතබ්බන්ති තං දස්සෙතුං **''න පප්ඵොටෙය්‍යා''**තිආදිමාහ . තස්සත්ථො – විහාරං සොධෙන්තො භික්ඛු භූමත්ථරණාදිසයනාසනං පටිවාතෙ වා පඞ්ගණෙ වා පානීයසාමන්තා වා න පප්ඵොටෙය්‍යාති. **පඞ්ගණෙති** බහූනං සන්නිපාතෙ ඨානෙ.

149. **න්හානෙති** ''සචෙ උපජ්ඣායො නහායිතුකාමො හොති, නහානං පටියාදෙතබ්බං. සචෙ සීතෙන අත්ථො හොති, සීතං පටියාදෙතබ්බ''න්තිආදිනා (මහාව. 66; චූළව. 376) වුත්තං **නහානෙ වත්තං** නාම, ''උපජ්ඣායස්ස ගත්තතො උදකං සම්මජ්ජිතබ්බං, නිවාසනං දාතබ්බ''න්තිආදිනා (මහාව. 66; චූළව. 376) වුත්තං **නහාතස්ස කාතබ්බං** නාම. **රඞ්ගපාකෙති** ''සචෙ උපජ්ඣායස්ස ආචරියස්ස රජනං පචිතබ්බං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන අන්තෙවාසිකෙන පචිතබ්බ''න්ති (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) වුත්තං. **ධොවනෙති** ''සචෙ උපජ්ඣායස්ස ආචරියස්ස චීවරං ධොවිතබ්බං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන අන්තෙවාසිකෙන ධොවිතබ්බං, උස්සුක්කං වා කාතබ්බ''න්ති (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) වුත්තං. **සිබ්බනෙති** ''සචෙ උපජ්ඣායෙන ආචරියෙන චීවරං කාතබ්බං හොති, සද්ධිවිහාරිකෙන අන්තෙවාසිකෙන කාතබ්බ''න්ති (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) වුත්තං. චීවරෙ ථෙවෙ ඨිතෙ රජන්තො න වජෙ න

පක්කමෙය්‍යාති අත්ථො. ‘‘චීවරං රජන්තෙන සාධුකං සම්පරිවත්තකං සම්පරිවත්තකං රජිතබ්බං, න ච අච්ඡින්නෙ ථෙවෙ පක්කමිතබ්බ’’න්ති (මහාව. 66, 78; චූළව. 376, 380) හි වුත්තං.

150. **එකච්චස්සාති** ආචරියුපජ්ඣායානං විසභාගස්ස අනත්ථකාමස්ස වෙරිපුග්ගලස්ස. **අනාපුච්ඡාති** ආචරියුපජ්ඣායානං අනාරොචෙත්වා. **කිඤ්චනන්ති** යං කිඤ්චි.

151-2. **තස්සාති** එකච්චස්ස. **නින්නෙතුන්ති** නීහරිතුං. **කිච්චයං පරිකම්මං වාති** වෙය්‍යාවච්චං වා පිට්ඨිපරිකම්මාදිපරිකම්මං වා අත්තනා තස්ස කාතුං වා තෙන අත්තනො කාරාපෙතුං වාති එවමත්ථො වෙදිතබ්බො.

153. සචෙ ආචරියුපජ්ඣායා අඤ්ඤත්ථ ගතා හොන්ති, පරිවෙණං ගන්ත්වා අපස්සන්තෙහි ගාමං පවිසිතුං වට්ටති. ගාමං පවිසන්තො සචෙ පස්සති, ආපුච්ඡිතබ්බමෙවාති වදන්ති. ‘‘උපජ්ඣායං අනාපුච්ඡා න දිසා පක්කමිතබ්බා’’ති (මහාව. 66, චූළව. 376) හි වුත්තං. අත්තනො **කිච්චයං** නාම අන්තොවිහාරෙපි අත්තනො පත්තපචනචීවරකම්මකෙසච්ඡෙදනාදි.

154. **සඞ්ඝායත්තකම්මානි** නාම පරිවාසමානත්තඅබ්භානතජ්ජනීයනියස්සපබ්බාජනීයපටිසාරණීයඋක්ඛෙපනාදයො.

155. **වුට්ඨානං නෙසමාගමෙති** ‘‘සචෙ උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා ගිලානො හොති, යාවජීවං උපට්ඨාතබ්බො, වුට්ඨානමස්ස ආගමෙතබ්බ’’න්ති (මහාව. 66; චූළව. 376) හි වුත්තං. උපජ්ඣාචරියවත්තවිනිච්ඡයො.

උපජ්ඣාචරියවත්තනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

16. වච්චප්පස්සාවට්ඨානිකනිද්දෙසවණ්ණනා

156. යථාවුඩ්ඪං න කරෙය්‍ය වච්චන්ති සම්බන්ධො. යථානුපුබ්බියා ලබ්භතීති සම්බන්ධො. ඉමෙසු පන තීසු ඨානෙසු යො යො පඨමං ආගච්ඡති වුඩ්ඪො වා නවො වා, සො සො ආගතපටිපාටියා කාතුඤ්ච නහායිතුඤ්ච ලබ්භතීති අධිප්පායො.

157. **උබ්භජිත්වාති** (චූළව. 373, 374) නිවාසනං දූරතොව උක්ඛිපිත්වා නො පවිසෙය්‍ය. සහසා ච නො පවිසෙය්‍යාති සම්බන්ධො. ‘‘බහි ඨිතෙන උක්කාසිතබ්බ’’න්ති ච ‘‘සාධුකං අතරමානෙන වච්චකුටි පවිසිතබ්බා’’ති ච වුත්තත්තා උක්කාසිත්වාව අතරමානො පවිසෙය්‍යාති අත්ථො. ‘‘න උබ්භජිත්වා පවිසිතබ්බා, වච්චපාදුකාය ඨිතෙන උබ්භජිතබ්බ’’න්ති (චූළව. 374) වචනතො **‘‘උබ්භජෙය්‍ය පාදුකාස්වෙව සණ්ඨිතො’’**ති වුත්තං.

158. න කරෙය්‍ය උභයං **න කරෙය්‍යුභයං**.

159. **කූපෙති** (චූළව. 374) වච්චකූපෙ. **කට්ඨන්ති** අවලෙඛනකට්ඨං. පස්සාවදොණියා ඛෙළං න කාතබ්බන්ති අත්ථො. **නාවලෙඛෙය්‍ය ඵරුසෙනාති** ඵාලිතකට්ඨෙන වා ඛරෙන වා ගණ්ඨිකෙන වා කණ්ටකෙන වා සුසිරෙන වා පූතිනා වා නාවලෙඛිතබ්බන්ති අත්ථො. **උහතඤ්චාපීති** ගූථමක්ඛිතම්පි ධොවයෙ අත්තනා වා පරෙන වා කතන්ති අධිප්පායො.

160. **උබ්භජිත්වා න නික්ඛමෙති** එත්ථ ‘‘වච්චපාදුකාය ඨිතෙන පටිච්ඡාදෙතබ්බ’’න්ති (චූළව. 374) හි වුත්තං, පුන ‘‘ආචමනපාදුකායං ඨිතෙන උබ්භජිතබ්බ’’න්ති (චූළව. 374) ච වුත්තං. ‘‘චපු චපූ’’ති සද්දං කත්වා නාචමෙය්‍යාති අත්ථො. වච්චප්පස්සාවට්ඨානිකවිනිච්ඡයො.

වච්චප්පස්සාවට්ඨානිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

17. ආපුච්ඡකරණනිද්දෙසවණ්ණනා

161. ථෙරෙනාති සඞ්ඝත්ථෙරෙන.

162. තත්ථ තත්ථ සන්නිපතිතානං සබ්බෙසං වුඩ්ඪො වුඩ්ඪතරො, තස්මිං **වුඩ්ඪතරාගමෙ** පුන ආපුච්ඡනං නත්ථි. **භත්තග්ගෙ වානුමොදතොති** එත්ථ දානපතිනා යාචිතෙන දහරෙන වුඩ්ඪෙන අනාපුච්ඡිත්වා කථෙතුං වට්ටතීති වදන්ති.

163. **එකවිහාරකෙති** එකොවරකෙ වුඩ්ඪෙන වසන්තො අනාපුච්ඡා න සජ්ඣායෙය්‍යාති අත්ථො. **උද්දෙසං පරිපුච්ඡඤ්ච නො දදෙති** උද්දෙසං වා පරිපුච්ඡං වා නො දදෙය්‍ය.

164. න විවරෙය්‍ය න ඵකෙය්‍ය වාති සම්බන්ධො. ද්වාරං නාම මහාවළඤ්ජං, තත්ථ ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි.

165. වුඩ්ඪෙන චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තොපි යෙන වුඩ්ඪො, තෙන පරිවත්තයෙති සම්බන්ධො. ආපුච්ඡකරණවිනිච්ඡයො.

ආපුච්ඡකරණනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

18. නග්ගනිද්දෙසවණ්ණනා

166. ''න ත්වෙව නග්ගෙන ආගන්තබ්බං, යො ආගච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 517) වුත්තත්තා (චූළව. 261;) **''නග්ගො මග්ගං න වජෙ''**ති වුත්තං.

167. **පටිච්ඡාදිසූති** ''තෙන ඛො පන සමයෙන භික්ඛූ ජන්තාඝරෙපි උදකෙපි පරිකම්මං කාතුං කුක්කුච්චායන්ති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිස්සො පටිච්ඡාදියො ජන්තාඝරපටිච්ඡාදිං උදකපටිච්ඡාදිං වත්ථපටිච්ඡාදි''න්ති එවං වුත්තාසු තීසු පටිච්ඡාදීසූති අත්ථො. **ද්වෙති** එතාසු තීසු පටිච්ඡාදීසු උදකජන්තාඝරපටිච්ඡාදියො පරිකම්මෙ කප්පන්තීති අධිප්පායො. **වත්ථච්ඡාදීති** වත්ථපටිච්ඡාදි. **සබ්බත්ථාති** ඛාදනීයසායනීයාදීසු සබ්බකම්මෙසු කප්පියාති අත්ථො. නග්ගවිනිච්ඡයො.

නග්ගනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

19. න්හානකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා

168. **පුරතොති** (චූළව. 372) ථෙරානං පුරතො උපරි වා න ච න්හායෙය්‍යාති අත්ථො.

169-171. **කුට්ටත්ථම්භතරුට්ටානෙති** එත්ථ (චූළව. 243; චූළව. අට්ඨ. 243) කුට්ටෙ වා ථම්භෙ වා තරුම්හි වා අට්ටානඵලකෙ වා කායං න සංඝයෙති අත්ථො. **ගන්ධබ්බහත්ථො** නාම මක්කටහත්ථසදිසො දාරුආදිමයො. **කුරුවින්දකසුත්තියාති** කුරුවින්දසුත්තියා. මල්ලකෙන වා අඤ්ඤමඤ්ඤං වා. ''න භික්ඛවෙ විග්ගය්හ පරිකම්මං කාරාපෙතබ්බං. යො කාරාපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 243) එවං වුත්තං විග්ගහපරිකම්මං සන්ධාය **''අඤ්ඤමඤ්ඤං වා''**ති වුත්තං.

ඉදානි කප්පියානි දස්සෙතුං **''කපාලිට්ඨකඛණ්ඩානී''**තිආදිමාහ. සබ්බෙසං වට්ටතීති සම්බන්ධො . ගිලානස්සපි (චූළව. අට්ඨ. 243) අගිලානස්සපි ඉමානි කපාලිට්ඨකඛණ්ඩාදීනි කායසංඝනෙ වට්ටන්ති. **පුථුපාණීති** (චූළව. 244) හත්ථපරිකම්මං වුච්චති. තස්මා සබ්බෙසං හත්ථෙන පිට්ඨිපරිකම්මං කාතුං වට්ටති. **අකතමල්ලකං** නාම එකදාඨිමං පරිච්ඡින්දිත්වා කතං. පාසාණාදයො පාදසංඝනෙ එව කප්පියා. න්හානකප්පවිනිච්ඡයො.

න්හානකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

20. අවන්දියනිද්දෙසවණ්ණනා

172. ''නානාසංවාසකො වුඩ්ඪතරො අධම්මවාදී අවන්දියො''ති (චූළව. 312; පරි. 467) එවං වුත්තත්තා ලද්ධිනානාසංවාසකො ඉධ **නානාසංවාසකො**. පාරිවාසියමූලායපටිකස්සනාරහමානත්තාරහමානත්තචාරිඅබ්භානාරහා **ගරුකට්ඨාති** ඉධ ගහිතා. ඉමෙ පන අඤ්ඤමඤ්ඤං යථාවුඩ්ඪං වන්දනාදීනි ලභන්ති, පකතත්තෙන අවන්දනීයාති අධිප්පායො. අවන්දනීයවිනිච්ඡයො.

අවන්දියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

21. චම්මනිද්දෙසවණ්ණනා

173. ඉදානි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු චම්මානි අත්ථරණානි එළකචම්මං අජචම්මං මිගචම්ම''න්ති (මහාව. 259) එවං වුත්තචම්මානි දස්සෙතුං **''මිගාජෙළකචම්මානී''**තිආදිමාහ. **පරිභුඤ්ජිතුන්ති** (මහාව. අට්ඨ. 262) මඤ්චාදීසු යත්ථ කත්ථචි අත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතුං වා නිසීදිතුං වා වට්ටන්තීති අත්ථො. රොහිතෙණිපසදා ච කුරුඞ්ගා ච ච-සද්දෙන අඤ්ඤෙපි වාළමිගා මිගමාතුකාදයොපි මිගජාතිකා එවාති අධිප්පායො.

174. **අනුඤ්ඤාතත්තයා අඤ්ඤන්ති** –

''මක්කටො කාළසීහො ච, සරභො කදලීමිගො;

යෙ ච වාළමිගා කෙචි, තෙසං චම්මං න වට්ටතී''ති. –

එත්ථ **වාළමිග**ග්ගහණෙන වුත්තාවසෙසා අන්තමසො ගොමහිංසාදයො ගහිතාති වෙදිතබ්බා. **ථවිකා**ති උපාහනකොසකසත්ථකොසකකුඤ්චිකකොසකාති වෙදිතබ්බා, න පත්තත්ථවිකාදයො. චම්මවිනිච්ඡයො.

චම්මනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

22. උපාහනනිද්දෙසවණ්ණනා

175. **ගුණඞ්ගුණූපාහනා**ති (මහාව. අට්ඨ. 245) චතුපටලතො පට්ඨාය වුච්චති, න එකද්විතිපටලතො පට්ඨාය ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, එකපලාසිකං උපාහනං, න භික්ඛවෙ දිගුණා උපාහනා ධාරෙතබ්බා, න තිගුණා උපාහනා ධාරෙතබ්බා, න ගුණඞ්ගුණූපාහනා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 245) වුත්තත්තා. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඔමුක්කං ගුණඞ්ගුණූපාහනං, න භික්ඛවෙ නවා ගුණඞ්ගුණූපාහනා ධාරෙතබ්බා, යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 247) වුත්තත්තා **''නවා''**ති වුත්තං. සබ්බත්ථාපි මජ්ඣිමදෙසෙ ගිලානොපි නවං ගුණඞ්ගුණූපාහනං න ලභති, එකවාරම්පි අඤ්ඤෙහි පරිභුත්තං ඔමුක්කඋපාහනසඞ්ඛාතං ලභති, පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ගිලානො නවම්පි ලභතීති වෙදිතබ්බං ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සබ්බපච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු ගුණඞ්ගුණූපාහන''න්ති (මහාව. 259) අවිසෙසෙන වුත්තත්තා.

සබ්බස්සාති ගිලානස්සාපි අගිලානස්සාපීති අත්ථො. මජ්ඣිමදෙසෙපි පච්චන්තිමදෙසෙපි ආරාමෙ ආරාමූපචාරෙ ගිලානස්සාපි අගිලානස්සාපි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අජ්ඣාරාමෙ උපාහනං ධාරෙතු''න්ති (මහාව. 249) වුත්තත්තා කප්පියන්ති අත්ථො. **සබ්බත්ථා**ති ආරාමෙපි ගාමෙපි. **අකල්ලකස්සා**ති ගිලානස්ස. එත්ථ පන මජ්ඣිමදෙසෙ ගිලානස්ස ගුණඞ්ගුණූපාහනා පරිභුත්තාව ආරාමෙපි ගාමෙපි වට්ටති, පච්චන්තිමදෙසෙ අපරිභුත්තාපි. මජ්ඣිමදෙසෙපි පච්චන්තිමදෙසෙපි භගවතා ගිලානස්සෙව උපාහනා අනුඤ්ඤාතා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යස්ස පාදා වා දුක්ඛා, පාදා වා ඵලිතා, පාදඛිලො වා ආබාධො, උපාහනං ධාරෙතු''න්ති (මහාව. 249) ච ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානෙන භික්ඛුනා සඋපාහනෙන ගාමං පවිසිතු''න්ති (මහාව. 256) වුත්තත්තා ච. මජ්ඣිමදෙසෙ ච ගිලානො නවං ගුණඞ්ගුණූපාහනං ධාරෙතුං යදි ලභති, කථං පදෙසපඤ්ඤත්ති හොතීති? සබ්බත්ථ පන භගවතා ගිලානස්සෙව උපාහනා අනුඤ්ඤාතා, තස්මා මජ්ඣිමදෙසෙ ගිලානො නවං ගුණඞ්ගුණූපාහනං ලභතීති ගහෙතබ්බන්ති වදන්ති.

176-9. සබ්බාව නීලකා (මහාව. 246; මහාව. අට්ඨ. 246) **සබ්බනීලකා**. එස නයො සබ්බත්ථ **ඔදාතකාදීසුපි**. ඔදාතං පන නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං පටික්ඛිත්තං, අනුලොමවසෙන පන ඉධ පටික්ඛිත්තන්ති වෙදිතබ්බං. **මහාරඞ්ගරත්තා** සතපදිපිට්ඨිවණ්ණා. **මහානාමරඞ්ගරත්තා** මන්දරත්තා. **මඤ්ජෙට්ඨිකා** කණවෙරපුප්ඵවණ්ණා. පුප්ඵලතාදීහි විචිත්තා **චිත්‍රා**. **නීලපීතාදිවද්ධිකා**ති එත්ථ ආදි-සද්දෙන ඔදාතලොහිතමඤ්ජෙට්ඨිකමහාරඞ්ගමහානාමරඞ්ගරත්තාදිවසෙන වද්ධිකා ගහිතා. සීහබ්‍යග්ඝුද්දාජිනදීපිනං චම්මෙහි වාති සම්බන්ධො. **කොචී**ති ගිලානොපි අගිලානොපි.

180. සකලං වා එකදෙසකං වා රජනං චොළෙන (මහාව. අට්ඨ. 246) පුඤ්ඡිත්වා වළඤ්ජෙය්‍යාති අත්ථො. ඛල්ලකාදිකං පන සබ්බං හාරිත්වා වළඤ්ජෙතබ්බං. උපාහනවිනිච්ඡයො.

උපාහනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

23. අනොලොකියනිද්දෙසවණ්ණනා

181. **ඉත්ථියා**ති තදහුජාතායපි දාරිකාය. ආදාසෙ (චූළව. 247) වා උදකපත්තෙ වා අත්තනො මුඛං අවලොකෙය්‍ය, අස්ස දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආබාධපච්චයා ආදාසෙ වා උදකපත්තෙ වා මුඛනිමිත්තං ඔලොකෙතු''න්ති (චූළව. 247) වුත්තත්තාවණාදීනි වා ''ජිණ්ණො නු ඛොම්හි, නො වා''ති එවං ආයුසඞ්ඛාරං වා ඔලොකෙතුං වට්ටති. අනොලොකියවිනිච්ඡයො.

අනොලොකියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

24. අඤ්ජනීනිද්දෙසවණ්ණනා

182. වට්ටා වා අට්ඨසොළසංසා වා මට්ඨා පුප්ඵලතාදීහි අචිත්තකා අඤ්ජනී වට්ටතීති අත්ථො. **තිස්සොපි** වට්ටන්ති, එකාය වා ද්වීසු වා කථා එව නත්ථීති අධිප්පායො. **ලෙඛා**ති වට්ටලෙඛා. **බන්ධිතු**න්ති පිධානකබන්ධනත්ථං.

183. රූපන්ති සකුණරූපාදි. යදි ච එදිසං අඤ්ඤෙහි කතං ලභති, ඝංසිත්වා වා ඡින්දිත්වා වා යථා වා න පඤ්ඤායති, තථා සුත්තෙන වෙඨෙත්වා වළඤ්ජෙතබ්බං.

184. **ඵවිකාති** අඤ්ජනිථවිකා. අඤ්ජනිසලාකාපි ලබ්භතීති සම්බන්ධො.

185-6. **අට්ඨීති** (මහාව. 266; මහාව. අට්ඨ. 264) මනුස්සට්ඨිං ඨපෙත්වා අවසෙසට්ඨි. විසාණදන්තෙසු අකප්පියං නාම නත්ථි. ආමලකකක්කාදීහි කතා **ඵලමයා. තම්මයාති** ඉධ වුත්තෙහෙව නිබ්බත්තා. අඤ්ජනීවිනිච්ඡයො.

අඤ්ජනීනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

25. අකප්පියසයනනිද්දෙසවණ්ණනා

187-9. ''උච්චකො ආසන්දිකො උප්පන්නො හොති, අනුජානාමි භික්ඛවෙ උච්චකම්පි ආසන්දික''න්ති (චූළව. 297) වචනතො මඤ්චස්ස උපඩ්ඪභාගප්පමාණෙන එකතොභාගෙන දීඝම්පි සුගතඞ්ගුලෙන අතිරෙකට්ඨඞ්ගුලපාදකං ඉධ **ආසන්දීති** අධිප්පෙතං, චතුරංසාසන්දිකො පන පමාණාතික්කන්තකොපි වට්ටති. **තූලීති** පකතිතූලිකා. **පල්ලඞ්කොනාම** ආහරිමෙහි වාළෙහි කතොති වුත්තො. තත්ථෙව ''සීහරූපාදිං දස්සෙත්වා කතො පන වට්ටතී''ති වදන්ති. **පටිකන්ති** සෙතත්ථරණං. **ගොනචිත්තකන්ති** එත්ථ චතුරඞ්ගුලාධිකලොමො කොජවො **''ගොනකො''**ති වුච්චති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කොජව''න්ති (මහාව. 337) **චීවරක්ඛන්ධකෙ** වුත්තත්තා චතුරඞ්ගුලලොමකං පකතිකොජවං වට්ටති. රතනචිත්තං චිත්තකං න වට්ටති. **පටලීති** ඝනපුප්ඵරත්තඅත්ථරණං . **විකතීති** සීහබ්‍යග්ඝාදිරූපවිචිත්තො උණ්ණාමයත්ථරණකො. **උද්දලොමීති** එකතොඋග්ගතපුප්ඵං. **එකන්තලොමිකාති** උභතොඋග්ගතපුප්ඵං.

කුත්තන්ති සොළසන්නං නාටකිත්ථීනං ඨත්වා නච්චනයොග්ගං උණ්ණාමයත්ථරණං. **කොසෙය්‍යන්ති** රතනපරිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යසුත්තමයං පච්චත්ථරණං. **කට්ටිස්සන්ති** රතනපරිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයං පච්චත්ථරණං. කොසෙය්‍යඤ්ච කට්ටිස්සඤ්ච රතනපරිසිබ්බිතානෙව න වට්ටන්ති, සුද්ධානි වට්ටන්ති. **හත්ථිඅස්සරථත්ථරා** තෙසං උපරි අත්ථරණකඅත්ථරණාව. **අජිනප්පවෙණීති** අජිනචම්මෙහි මඤ්චප්පමාණෙන සිබ්බිත්වා කතා පවෙණී, තෙන ච කදලිමිගචම්මං සෙතවත්ථස්ස උපරි පත්ථරිත්වා සිබ්බිත්වා කතං පවරප්පච්චත්ථරණං කදලිමිගප්පවරප්පච්චත්ථරණං, තෙන ච අත්ථතං **අජිනප්පවෙණිකදලිමිගප්පවරප්පච්චත්ථරණත්ථතං.**

සෙතවිතානම්පි හෙට්ඨා අකප්පියප්පච්චත්ථරණෙ සති න වට්ටති, කප්පියප්පච්චත්ථරණෙ සති වට්ටති, රත්තවිතානස්ස හෙට්ඨා කප්පියප්පච්චත්ථරණෙ සතිපි න වට්ටති එව. සීසූපධානං පාදූපධානන්ති මඤ්චස්ස උභතොලොහිතකං උපධානං න වට්ටති. යං පන එකමෙව උපධානං හොති, උභොසු අන්තෙසු රත්තං වා පදුමවණ්ණං වා චිත්තං වා, සචෙ පමාණයුත්තං, වට්ටති, මහාඋපධානං පන පටික්ඛිත්තං.

190. **ආසන්දාදිත්තයාති** ආසන්දී තූලී පල්ලඞ්කොති ඉදං තයං නාමං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඨපෙත්වා තීණි ආසන්දිං පල්ලඞ්කං තූලිකං සෙසකං ගිහිවිකටං අභිනිසීදිතුං, න ත්වෙව අභිනිපජ්ජිතු''න්ති (චූළව. 314) හි වුත්තං. සෙසෙ ගිහිසන්තකෙ නිසීදිතුං ලබ්භතීති අත්ථො. යදි ධම්මාසනෙ සඞ්ඝිකම්පි ගොනකාදිං භික්ඛූහි අනාණත්තා ආරාමිකාදයො සයමෙව පඤ්ඤපෙන්ති චෙව නීහරන්ති ච, එතං **ගිහිවිකටනීහාරං** නාම, ඉමිනා ගිහිවිකටනීහාරෙන වට්ටති. **හත්තගං** නාම විහාරෙ එව දානට්ඨානං.

191. චතුන්නං පාදානං, තීසු පස්සෙසු අපස්සයානඤ්ච වසෙන **සත්තඞ්ගො.** එකපස්සෙන යුත්තො **පඤ්චඞ්ගො.** ඉමෙ පන සත්තඞ්ගපඤ්චඞ්ගා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, උච්චකම්පි සත්තඞ්ග''න්ති (චූළව. 294) වුත්තත්තා පමාණාතික්කන්තාපි වට්ටන්ති. තෙන වුත්තං **''උච්චපාදකා''**ති. තූලොනද්ධා මඤ්චපීඨා සරෙයෙව නිසීදිතුං කප්පන්තීති සම්බන්ධො.

192. **චීවරච්ඡවියොති** ඡන්නං චීවරානං, ඡන්නං අනුලොමචීවරානඤ්ච අඤ්ඤතරචීවරච්ඡවියොති අත්ථො. **සබ්බත්ථාති** මඤ්චෙපි පීඨෙපි හත්තගගෙපි අන්තරඝරෙපීති අත්ථො. ඉමාසං පන භිසීනං පමාණපරිච්ඡෙදොපි නත්ථි, මඤ්චපීඨාදීනං වසෙන අනුරූපං සල්ලක්ඛෙත්වා පමාණං කාතබ්බං.

193. ''තූලිකා උප්පන්නා හොති. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, විජටෙත්වා බිම්බොහනං කාතුං, තීණි තූලානි රුක්ඛතූලං ලතාතූලං පොටකිතූල''න්ති (චූළව. 297) වුත්තත්තා තූලත්තයඤ්ච (චූළව. අට්ඨ. 297; කඞ්ඛා. අට්ඨ. තූලොනන්ධසික්ඛාපදවණ්ණනා) බිම්බොහනෙ වට්ටති. ඉමෙහි තීහි තූලෙහි සබ්බෙසං රුක්ඛලතාතිණානං තූලං අනුඤ්ඤාතන්ති වෙදිතබ්බං. භිසියං පන කිඤ්චි තූලං න වට්ටතියෙව. **භිසිගබ්භොති** භිසියා වුත්තං චොළාදිපඤ්චකං බිම්බොහනෙ අනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො. **මිගපක්ඛිනන්ති** සීහාදීනං සබ්බචතුප්පදානං හංසමොරාදීනං සබ්බපක්ඛීනං ලොමානි කප්පන්ති. මසූරකෙ අනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො.

194. ඉදානි භිසියං කප්පියාකප්පියං දස්සෙතුං **''මනුස්සලොම''**න්තිආදිමාහ. **උණ්ණායන්ති** (චූළව. 297; චූළව. අට්ඨ. 297) උණ්ණාභිසියං මනුස්සලොමං න ලබ්භතීති අත්ථො. උණ්ණාභිසියම්පි මනුස්සලොමං ඨපෙත්වා යෙසං

කෙසඤ්චි පක්ඛිචතුප්පදානං ලොමං වට්ටතීති අත්ථො. **පණ්ණෙති** පණ්ණභිසියඤ්ච පුප්ඵඤ්ච සුද්ධං තමාලපත්තඤ්ච න ලබ්භං, අවසෙසං යං කිඤ්චි පණ්ණං ලබ්භතීති අත්ථො. තමාලපත්තකම්පි අඤ්ඤෙහි මිස්සං වට්ටතීති. චොළවාකතිණෙසු අකප්පියං නාම නත්ථි. **ආසනඤ්චෙව අප්පටිවෙක්ඛිතං න ලබ්භන්ති** ආසනසාමඤ්ඤතො පසඞ්ගෙන වුත්තං. අකප්පියසයනවිනිච්ඡයො.

අකප්පියසයනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

26. සමානාසනිකනිද්දෙසවණ්ණනා

195. තිණ්ණං වස්සානං අන්තරං **තිවස්සන්තරං**. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිවස්සන්තරෙන සහ නිසීදිතු’’න්ති (චූළව. 320) හි වුත්තං. යො ද්වීහි වස්සෙහි (චූළව. අට්ඨ. 320) වුඩ්ඪො වා නවො වා, සො තිවස්සන්තරො නාම.

196. **මුනීති** බුද්ධමුනි. **සබ්බෙහෙවාති** අනුපසම්පන්නෙහිපි.

197. **අන්තන්ති** පච්ඡිමං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යං තිණ්ණං පහොති, එත්තකං පච්ඡිමං දීඝාසන’’න්ති (චූළව. 320) වුත්තත්තා යං තිණ්ණං පහොති, එතං සංහාරිමං වා හොතු අසංහාරිමං වා, තථාරූපෙසු ඵලකඛණ්ඩෙසුපි නිසීදිතුං වට්ටති. **ද්වින්නන්ති** ද්වින්නං සමානාසනිකානං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දුවග්ගස්ස මඤ්චං දුවග්ගස්ස පීඨ’’න්ති (චූළව. 320) වුත්තත්තා ද්වෙ සමානාසනිකා සහ නිසීදිතුං ලභන්ති. අඤ්ඤෙහි අසමානාසනිකෙහි, අනුපසම්පන්නාදීහි වා ද්වෙ හුත්වාපි නිසීදිතුං න ලභන්ති. සමානාසනිකවිනිච්ඡයො.

සමානාසනිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

27. අසංවාසිකනිද්දෙසවණ්ණනා

198. **උක්ඛිත්තොති** ආපත්තියා අදස්සනෙ, අප්පටිකම්මෙ, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ වා උක්ඛිත්තකොති තිවිධොපි ඉධ උක්ඛිත්තො ගහිතො. **අනුපසම්පන්නොති** ඉමිනා සික්ඛමානසාමණෙරසාමණෙරිසික්ඛාපච්චක්ඛාතකා ගහිතාති වෙදිතබ්බා. **ඡින්නමූලකො** නාම අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපන්නකො. **නානාසංවාසොති** ලද්ධිනානාසංවාසකො. ‘‘නානාසීමාය ඨිතචතුත්ථො කම්මං කරෙය්‍ය, ඉද්ධියා වෙහාසෙ ඨිතචතුත්ථො කම්මං කරෙය්‍ය, අකම්මං න ච කරණීය’’න්ති හි වුත්තත්තා ඉමෙපි ‘‘අසංවාසිකා’’ති වුත්තා. එතෙසු පන උක්ඛිත්තකෙහි සද්ධිං උපොසථාදීනි කරොන්තො පාචිත්තියං ආපජ්ජති. නිස්සීමට්ඨවෙහාසට්ඨෙහි කරොන්තස්ස කම්මං කුප්පති, දුක්කටඤ්ච හොති, ඉතරෙහි දුක්කටං. අසංවාසිකවිනිච්ඡයො.

අසංවාසිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

28. කම්මනිද්දෙසවණ්ණනා

199. **අධම්මකම්මන්ති** එත්ථ කථං අධම්මකම්මං හොතීති චෙ? වුත්තඤ්හෙතං භගවතා ‘‘කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, අධම්මකම්මං? ඤත්තිදුතියෙ චෙ, භික්ඛවෙ, කම්මෙ එකාය ඤත්තියා කම්මං කරොති, න ච කම්මවාචං අනුස්සාවෙති, අධම්මකම්මං. ද්වීහි ඤත්තීහි කම්මං කරොති, න ච කම්මවාචං අනුස්සාවෙති, අධම්මකම්මං. එකාය කම්මවාචාය කම්මං කරොති, න ච ඤත්තිං ඨපෙති, අධම්මකම්මං. ද්වීහි කම්මවාචාහි කම්මං කරොති, න ච ඤත්තිං ඨපෙති, අධම්මකම්ම’’න්ති (මහාව. 387). ඉමිනා නයෙන සෙසකම්මෙසුපි වුත්තප්පකාරෙන අකත්වා අඤ්ඤථා කරණං අධම්මකම්මන්ති වෙදිතබ්බං.

වග්ගෙනාති වග්ගෙන සඞ්ඝෙන. කථඤ්ච වග්ගං හොතීති චෙ? යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා, තෙ අනාගතා හොන්ති, ඡන්දාරහානං ඡන්දො අනාහටො හොති, සම්මුඛීභූතා පටික්කොසන්ති, වග්ගකම්මන්ති ඉමෙසු යෙන කෙනචි එකෙනපි අඞ්ගෙන වග්ගං හොති.

සමග්ගෙනාති සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන. කථං සමග්ගං හොතීති චෙ? යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා, තෙ ආගතා හොන්ති, ඡන්දාරහානං ඡන්දො ආහටො හොති, සම්මුඛීභූතා නප්පටික්කොසන්ති, සමග්ගකම්මන්ති එවං.

චතුත්ථන්ති සමග්ගෙන ධම්මිකං. එත්තාවතා ‘‘චත්තාරිමානි, භික්ඛවෙ, කම්මානි, අධම්මෙන වග්ගකම්මං, අධම්මෙන සමග්ගකම්මං, ධම්මෙන වග්ගකම්මං, ධම්මෙන සමග්ගකම්ම’’න්ති (මහාව. 384) එවං වුත්තානි චත්තාරි කම්මානි පරිග්ගහිතානි හොන්තීති වෙදිතබ්බානි.

200-202. දසවග්ගිකො (මහාව. 388; කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා) වීසතිවග්ගිකො ච **දසවීසතිවග්ගිකො.** අබ්භානොපසම්පදාප්පවාරණා ඨපෙත්වා සබ්බකම්මෙසු කම්මප්පත්තොති සම්බන්ධො. එවං සෙසෙසුපි. **ඉතරොති**

වීසතිවග්ගො ච අතිරෙකවීසතිවග්ගො ච.

203. ඉදානි කම්මප්පත්තෙ ච ඡන්දාරහෙ ච දස්සෙතුං **"චතුවග්ගෙනා"**තිආදි වුත්තං. තත්ථ (පරි. 488, 497; පරි. 487-488) **පකතත්තා** නාම යෙ පාරාජිකඋක්ඛිත්තලද්ධිනානාසංවාසකා න හොන්ති. **පරෙති** එකසීමට්ඨා පකතත්තා භික්ඛූ. යදි පකතත්තා භික්ඛූපි අඤ්ඤතරං ගාමසීමං වා නදීසමුද්දජාතස්සරඛණ්ඩසීමාසු වා අඤ්ඤතරං පවිසිත්වා ඨිතා හොන්ති, නෙව කම්මප්පත්තා, න ඡන්දාරහා. න හි තෙසං ඡන්දො වා පාරිසුද්ධි වා ආගච්ඡති අඤ්ඤසීමායං ඨිතත්තා. **සෙසෙපීති** පඤ්චවග්ගාදිකරණීයෙපීති අත්ථො.

204. අසංවාසගණපූරං වා කත්වා කතං කම්මං කුප්පඤ්ච හොති, කාරකානඤ්ච දුක්කටන්ති අත්ථො. ''යස්ස සඞ්ඝො කම්මං කරොති, තංචතුත්ථො කම්මං කරෙය්‍ය, අකම්මං න ච කරණීය''න්ති (මහාව. 389) වුත්තත්තා **"කම්මාරහගණපූරං වා"**ති වුත්තං. ඉදානි පරිවාසාදිකම්මානංයෙව පරිසතො විපත්තිං දස්සෙතුං **"ගරුකට්ඨගණපූරං වා"**ති වුත්තං. තම්පි අනික්ඛිත්තවත්තං සන්ධාය වුත්තං. නික්ඛිත්තවත්තො පන සබ්බත්ථ ගණපූරකො හොති එව.

205. **වාරෙය්‍යාති** පටික්ඛිපෙය්‍ය. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අධම්මකම්මෙ කයිරමානෙ පටික්කොසිතු''න්ති (මහාව. 154) හි වුත්තං. **අන්තරායෙ** සතීති අත්ථො. ''අධම්මකම්මං ඉදං, න මෙතං ඛමතී''ති එවං ද්වෙ තයො අඤ්ඤමඤ්ඤං දිට්ඨිං ආවි කරෙය්‍යුන්ති අත්ථො. යදි එකො හොති, ''න මෙතං ඛමතී''ති එවං අධිට්ඨානං කරෙය්‍යාති අත්ථො. එත්තාවතා එතෙ නිරාපත්තිකා හොන්ති, අන්තරායා ච මුච්චන්ති, කම්මං පන අධම්මත්තා කුප්පමෙව. **වාරෙන්තෙව තතොධිකාති** එත්ථ ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චතූහි පඤ්චහි පටික්කොසිතුං, ද්වීහි තීහි දිට්ඨිං ආවි කාතුං, එකෙන අධිට්ඨාතුං, ''න මෙතං ඛමතී''ති (මහාව. 154) වුත්තත්තා චත්තාරො වා පඤ්ච වා වාරෙන්ති එවාති අත්ථො.

206. ඉදානි යෙහි පටික්ඛිත්තං හොති, තෙ දස්සෙතුං **"කම්මාරහා"**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **ඛිත්තචිත්ත**-ග්ගහණෙන උම්මත්තකොපි ගහිතොව. **එතෙසන්ති** යෙ වුත්තප්පකාරා, තෙසං පටික්ඛෙපො න රුහතීති අත්ථො.

207. ඉදානි යස්ස පටික්ඛෙපො රුහති, තං දස්සෙතුං **"පකතත්තෙකසීමට්ඨ-සමසංවාසභික්ඛුනො"**ති වුත්තං. තස්සත්ථො (මහාව. 394) – එවරූපස්ස භික්ඛුනො පටික්කොසනා අන්තමසො ආනන්තරස්සාපි ආරොචෙන්තස්ස රුහතීති. ''භික්ඛුස්ස, භික්ඛවෙ , පකතත්තස්ස සමානසංවාසිකස්ස සමානසීමායං ඨිතස්ස අන්තමසො ආනන්තරිකස්සපි භික්ඛුනො විඤ්ඤාපෙන්තස්ස සඞ්ඝමජ්ඣෙ පටික්කොසනා රුහතී''ති (මහාව. 394) වුත්තං.

208. සම්මුඛා යදි පටික්කොසෙය්‍යාති අත්ථො. **තිරොක්ඛාති** පරම්මුඛා. කායසාමග්ගිං වා ඡන්දං වා නො දදෙය්‍ය, දුක්කටන්ති අත්ථො. කම්මවිනිච්ඡයො.

කම්මනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

29. මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනානිද්දෙසවණ්ණනා

209. **චුණ්ණන්ති** සිරීසචුණ්ණාදිකන්ති අත්ථො. **මත්තිකාති** පකතිමත්තිකා වා පඤ්චවණ්ණා වා සුද්ධා කුඞ්කුට්ඨආදිකා වා. **කුලසඞ්ගහාති** එතෙහි සඞ්ගහිතානං සන්තිකෙ ලාභාසාය කුලසඞ්ගහත්ථන්ති අත්ථො. එත්ථ පන ඉමෙහි සඞ්ගහිතානං සන්තිකෙ ''කිඤ්චි ලභිස්සාමී''ති සඞ්ඝිකං වා පුග්ගලිකං වා දාතුං න වට්ටති එව. ඉමිනා පන නයෙන ලද්ධං පඤ්චන්නම්පි සහධම්මිකානං න වට්ටති, මිච්ඡාජීවඤ්ච හොති.

210-211. ලාභාසාය දායකානං දාරකෙ උක්ඛිපිත්වා පරිහටභාවො **පාරිහටකතා,** තාය පාරිහටකතාය න ජීවයෙති සම්බන්ධො. සෙසෙසුපි එසෙව නයො. ඛෙත්තාදීසු පෙසිතස්ස ගමනං **පහෙණකම්මං**. සාසනප්පටිසාසනහරණං **දූතකම්මං**. පෙසිතස්ස ගෙහතො ගෙහගමනං **ජඞ්ඝපෙසනියං**. ලාභාසාය ලඤ්ජදානම**නුප්පදානං. අඤ්ඤෙන වාපීති** අඞ්ගවිජ්ජාදිනා.

212. **විඤ්ඤත්තීති** (පාරා. 515 ආදයො; පාරා. අට්ඨ. 2.515 ආදයො) අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති. **අනෙසනාති** පුබ්බෙ වුත්තෙන පුප්ඵදානාදිනා පච්චයෙසනා. **කුහනාදීහීති** (විභ. 861; විභ. අට්ඨ. 861; මහානි. 87) කුහනා ලපනා නෙමිත්තකතා නිප්පෙසිකතා ලාභෙන ලාභං නිජිගීසනතාති ඉමෙහි පඤ්චහි වත්ථූහීති අත්ථො. මිච්ඡාජීවවිනිච්ඡයො.

මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

30. වත්තනිද්දෙසවණ්ණනා

213. ඉදානි ආගන්තුකවත්තාදීනි දස්සෙතුං **"වත්ත"**න්ති මාතිකාපදං උද්ධටං. පරික්ඛිත්තස්ස (චූළව. 356 ආදයො; චූළව. අට්ඨ. 357 ආදයො) විහාරස්ස පරික්ඛෙපං, අපරික්ඛිත්තස්ස ද්වීහි ලෙඩ්ඩුපාතෙහි පරිච්ඡින්නට්ඨානං

පත්වා උපාහනං ඔමුඤ්චිත්වා නීචං කත්වා පප්ඵොටෙත්වා උපාහනං දණ්ඩකෙන ගහෙත්වා ඡත්තං අපනාමෙත්වා සීසං විවරිත්වා සීසෙ චීවරං ඛන්ධෙ කරිත්වා සාධුකං අතරමානෙන ආරාමො පවිසිතබ්බොති අත්ථො.

214. **පුච්ඡෙය්‍ය සයනාසනන්ති** ''කතමං මෙ සෙනාසනං පාපුණාති, කිං අජ්ඣාවුත්ථං වා අනජ්ඣාවුත්ථං වා''ති එවං පුච්ඡිතබ්බන්ති අත්ථො.

215-6. මඤ්චපීඨාදිදාරුභණ්ඩඤ්ච (චූළව. 360; චූළව. අට්ඨ. 360) රජනභාජනාදිමත්තිකාභණ්ඩඤ්ච. **ආපුච්ඡාති** භික්ඛුස්ස වා සාමණෙරස්ස වා ආරාමිකස්ස වා ''ආවුසො ඉමං ජග්ගාහී''ති ආරොචෙත්වාති අත්ථො. **අඤ්ඤථාති** එවං අකත්වාති අත්ථො.

217-8. **වුඩ්ඪාගන්තුකස්සාති** එත්ථ (චූළව. 358 ආදයො; චූළව. අට්ඨ. 359 ආදයො) දූරතොව දිස්වා යදි ''වුඩ්ඪො''ති ජානාති, තස්මිං අනාගතෙ එව ආසනපඤ්ඤාපනාදිවත්තං කාතබ්බන්ති අත්ථො. **පාදොදප්පභුතින්ති** පාදොදකං පාදපීඨං පාදකඨලිකං උපනික්ඛිපිතබ්බන්ති අත්ථො. පානීයෙන ආපුච්ඡන්තෙන සචෙ සකිං ආනීතං පානීයං සබ්බං පිවති, පුනපි ආපුච්ඡිතබ්බො එව. **පඤ්ඤපෙති** ''එතං තුම්හාකං සෙනාසනං පාපුණාතී''ති එවං ආචික්ඛිතබ්බන්ති අත්ථො.

219-20. ''භික්ඛාචාරගාමො ඉතො දූරෙ''ති වා ''සන්තිකෙ''ති වා ''කාලස්සෙව පිණ්ඩාය චරිතබ්බ''න්ති වා ''උපට්ඨාකෙ චරිතබ්බ''න්ති වා ගොචරො ආචික්ඛිතබ්බො. **අගොචරොති** මිච්ඡාදිට්ඨිකානං වා ගාමො, පරිච්ඡින්නභික්ඛකො වා ගාමො, යත්ථ එකස්ස වා ද්වින්නං වා භික්ඛා දීයති, සො ආචික්ඛිතබ්බොති අත්ථො. **කතිකන්ති** සඞ්ඝස්ස කතිකවට්ඨානං. ''ඉමං කාලං පවිසිතබ්බං, ඉමං කාලං නික්ඛමිතබ්බ''න්ති එවං පවෙසනනික්ඛමනකාලං ආචික්ඛිතබ්බං. කෙසුචි ඨානෙසු අමනුස්සා වා වාළා වා හොන්ති, තස්මා එවං ආචික්ඛිතබ්බමෙව. **නිසින්නොවාති** ඉදං ආපත්තිඅභාවමත්තදීපකං, උට්ඨහිත්වාපි සබ්බං කාතුං වට්ටතෙව. වත්තවිනිච්ඡයො.

වත්තනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

31. විකප්පනානිද්දෙසවණ්ණනා

221. **සම්මුඛායාති** (පාචි. 374; පාරා. අට්ඨ. 2.469; කඞ්ඛා. අට්ඨ. විකප්පනසික්ඛාපදවණ්ණනා) සම්මුඛෙ ඨිතස්සාති අත්ථො. **ඛ්‍යත්තස්සාති** විකප්පනවිධානං පච්චුද්ධරණාදිවිධානඤ්ච ජානන්තස්ස. අබ්‍යත්තො පන ''ඉමිනා මය්හං දින්න''න්ති ගහෙත්වාපි ගච්ඡෙය්‍යාති අත්ථො. **එකස්සාති** එකස්ස භික්ඛුස්ස.

222. **නිධෙතුංවාති** නිධෙතුං එව, නිස්සග්ගියං න හොතීති අත්ථො. පරිභුඤ්ජිතුං වා විස්සජ්ජෙතුං වා අධිට්ඨාතුං වා න වට්ටතීති අත්ථො.

224-5. **අපරා සම්මුඛා වාති** සම්මුඛා විකප්පනා එවාති අත්ථො. ඉමා ද්වෙ විකප්පනා අත්තනා එව විකප්පෙත්වා පරෙන පච්චුද්ධරාපිතත්තා සම්මුඛා විකප්පනා එවාති වුත්තා.

227. **මිත්තොති** දළ්හමිත්තො. **සන්දිට්ඨොති** දිට්ඨමත්තො නාතිදළ්හමිත්තො. ''ඉතරෙන ච පුබ්බෙ වුත්තනයෙන 'තිස්සො භික්ඛූ'ති වා 'තිස්සා භික්ඛුනී'ති වා වත්තබ්බං. පුන තෙන 'අහං තිස්සස්ස භික්ඛුනො, තිස්සාය භික්ඛුනියා වා දම්මී'ති විකප්පෙත්වා තෙනෙව 'තිස්සස්ස භික්ඛුනො, තිස්සාය භික්ඛුනියා සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී'ති පච්චුද්ධරිතබ්බ''න්ති එවං පාඨො ගහෙතබ්බො.

228. **දූරසන්තිකත්තෙකත්ත-බහුභාවං විජානියාති** එත්ථ දූරත්තඤ්ච සන්තිකත්තඤ්ච එකත්තඤ්ච බහුභාවඤ්ච විජානිත්වාති අත්ථො.

229. ''දසාහපරමං අතිරෙකචීවරං ධාරෙතබ්බ''න්ති (පාරා. 462) වුත්තත්තා **''දසාහං වා''**ති වුත්තං. ''චීවරකාලසමයො නාම අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානස්ස පච්ඡිමො මාසො, අත්ථතෙ කඨිනෙ පඤ්ච මාසා''ති (පාරා. 649) වුත්තත්තා **''මාසමෙකං වා පඤ්ච වා''**ති වුත්තං, මාසං වා එකං පඤ්ච වා මාසෙති අත්ථො. ''භික්ඛුනො පනෙව අකාලචීවරං උප්පජ්ජෙය්‍ය, ආකඞ්ඛමානෙන භික්ඛුනා පටිග්ගහෙතබ්බං. පටිග්ගහෙත්වා ඛිප්පමෙව කාරෙතබ්බං. නො චස්ස පාරිපූරි, මාසපරමං තෙන භික්ඛුනා තං චීවරං නික්ඛිපිතබ්බං ඌනස්ස පාරිපූරියා සතියා පච්චාසායා''ති (පාරා. 499) වුත්තත්තා **''පච්චාසා සති මාසක''**න්ති වුත්තං. **නුප්පාදයතීති** අනධිට්ඨිතං අවිකප්පිතං නිස්සග්ගිං න ජනයතීති අත්ථො. විකප්පනාවිනිච්ඡයො.

විකප්පනානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

32. නිස්සයනිද්දෙසවණ්ණනා

230. **බ්‍යත්තස්සාති** එත්ථ කිත්තාවතා බ්‍යත්තො හොතීති චෙ? නිස්සයමුච්චනකෙන පන සබ්බන්තිමෙන ධම්මපරිච්ඡෙදෙන අත්ථතො ච බ්‍යඤ්ජනතො ච ද්වෙ මාතිකා පගුණා වාචුග්ගතා කාතබ්බා, පක්ඛදිවසෙසු ධම්මස්සාවනත්ථාය සුත්තන්තතො චත්තාරො භාණවාරා, සම්පත්තානං පරිසානං පරිකථනත්ථාය අන්ධකවින්දමහාරාහුලොවාදධම්මක්ඛන්ධසදිසො එකො කථාමග්ගො, සඞ්ඝභත්තමඞ්ගලාමඞ්ගලෙසු අනුමොදනත්ථාය තිස්සො අනුමොදනා, උපොසථප්පවාරණාදිවිජානනත්ථං කම්මාකම්මවිනිච්ඡයො , සමණධම්මකරණත්ථං සමාධිවසෙන වා විපස්සනාවසෙන වා අරහත්තපරියොසානං එකං කම්මට්ඨානං එත්තකං උග්ගහෙතබ්බං. එත්තාවතා බ්‍යත්තො නාම හොති චාතුද්දිසො, ඉතරථා අබ්‍යත්තො.

231. ඉදානි නිස්සයග්ගහණාකාරං දස්සෙතුං **‘‘එකංස’’**න්තිආදි වුත්තං. එත්ථ (මහාව. 103) **ආයස්මතොති** ආයස්මන්තං.

232. ඉදානි පටිප්පස්සද්ධිවිධානං දස්සෙතුං **‘‘පක්කන්තෙ’’**තිආදි වුත්තං, ‘‘පඤ්චිමා, භික්ඛවෙ, නිස්සයප්පටිප්පස්සද්ධියො උපජ්ඣායම්හා. උපජ්ඣායො පක්කන්තො වා හොති විබ්භන්තො වා කාලකතො වා පක්ඛසඞ්කන්තො වා ආණත්තියෙව පඤ්චමී’’ති (මහාව. 83), ‘‘ඡයිමා, භික්ඛවෙ, නිස්සයප්පටිප්පස්සද්ධියො ආචරියම්හා. ආචරියො පක්කන්තො වා හොති විබ්භන්තො වා කාලකතො වා පක්ඛසඞ්කන්තො වා ආණත්තියෙව පඤ්චමී, උපජ්ඣායෙන වා සමොධානගතො හොතී’’ති ඉදං පන උභයං ඉධ දස්සිතං. සචෙ ආචරියුපජ්ඣායා සාමන්තවිහාරෙසුපි අපරික්ඛිත්තෙසු ලෙඩ්ඩුපාතද්වයබ්භන්තරෙ වසන්ති, නිස්සයො න පටිප්පස්සම්භති. පරික්ඛිත්තෙසුපි න පටිප්පස්සම්භතීති එකෙ. ආචරියා පන න ඉච්ඡන්ති. කස්මාති චෙ? නිස්සයග්ගහණප්පටිප්පස්සද්ධීනං උපචාරසීමාය පරිච්ඡින්නත්තා. ලෙඩ්ඩුපාතෙන උපචාරසීමාපරිච්ඡෙදො පන අපරික්ඛිත්තෙසු එව ලබ්භති, න පරික්ඛිත්තෙසු. තස්මා ආචරියානං විනිච්ඡයෙව ඨාතබ්බං.

පක්කන්තෙති එත්ථ (මහාව. අට්ඨ. 83) සචෙ ආචරියො අන්තෙවාසිකං අනාමන්තෙත්වාව උපචාරසීමං අතික්කමති, නිස්සයො පටිප්පස්සම්භති. සචෙ උපචාරසීමං අනතික්කමිත්වාව නිවත්තති, න පටිප්පස්සම්භති. ආචරියං අනාමන්තෙත්වා අන්තෙවාසිකස්ස ගමනෙපි එසෙව නයො. සචෙ ආචරියො කත්ථචි ගන්තුකාමො අන්තෙවාසිකං ආපුච්ඡති, අන්තෙවාසිකොපි ‘‘සාධු සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡති, තඞ්ඛණෙ එව පටිප්පස්සම්භති. එවං ආචරියං ආපුච්ඡිත්වා අන්තෙවාසිකස්ස ගමනෙපි. ද්වීසුපි අන්තොවිහාරෙයෙව ඨිතෙසු ආචරියො වා අන්තෙවාසිකං, අන්තෙවාසිකො වා ආචරියං අනාපුච්ඡිත්වාව සචෙ ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමති, පටිප්පස්සම්භති. පක්ඛසඞ්කන්තෙ වා විබ්භන්තෙ වා කාලකතෙ වා තඞ්ඛණෙයෙව පටිප්පස්සම්භති . **ආණත්ති** නාම නිස්සයප්පණාමනා. දස්සනසවනවසෙන දුවිධං **සමොධානං**.

233. **අලජ්ජීන්ති** එත්ථ –

‘‘සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති;
ආපත්තිං පරිගූහති;
අගතිගමනඤ්ච ගච්ඡති;
එදිසො වුච්චති අලජ්ජිපුග්ගලො’’ති. (පරි. 359) –

එවං වුත්තං. ‘‘න භික්ඛවෙ අලජ්ජීනං නිස්සාය වත්ථබ්බං. යො වසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 120) හි වුත්තං.

234. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අද්ධානමග්ගප්පටිපන්නෙන භික්ඛුනා නිස්සයං අලභමානෙන අනිස්සිතෙන වත්ථු’’න්ති (මහාව. 121) වුත්තත්තා **‘‘අද්ධිකස්සා’’**ති වුත්තං. ගිලානුපට්ඨාකස්ස ච යාචිතස්සාති සම්බන්ධො. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානුපට්ඨාකෙන භික්ඛුනා නිස්සයං අලභමානෙන යාචියමානෙන අනිස්සිතෙන වත්ථු’’න්ති (මහාව. 121) හි වුත්තං. **සල්ලක්ඛෙන්තෙන ඵාසුකන්ති** ඵාසුවිහාරං සල්ලක්ඛෙන්තෙන. ඉදං පන පරිහාරං (මහාව. අට්ඨ. 121) සොතාපන්නාදිඅරියසාවකො වා ථාමගතසමථවිපස්සනාලාභී වා බාලපුථුජ්ජනො වා න ලභති. යස්ස ඛො පන සමථවිපස්සනා තරුණා හොති, න ථාමගතා, අයං ලභති. අසන්තෙ නිස්සයදායකෙ ‘‘යදා පතිරූපො නිස්සයදායකො ආගච්ඡිස්සති, තදා තස්ස නිස්සාය වසිස්සාමී’’ති ආභොගං කත්වා යාව ආසාළ්හීපුණ්ණමා, තාව වසිතුං ලභති. සචෙ පන ආසාළ්හීමාසෙ නිස්සයදායකං න ලභති, යත්ථ අත්ථි, තත්ථ ගන්තබ්බං. අන්තොවස්සෙ පන අනිස්සිතෙන වත්ථුං න වට්ටති. සභාගෙ දායකෙ අසන්තෙ වසිතුං ලබ්භතීති සබ්බපදෙසු යොජනා කාතබ්බා. නිස්සයවිනිච්ඡයො.

නිස්සයනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

33. කායබන්ධනනිද්දෙසවණ්ණනා

235. **අකායබන්ධනොති** කායබන්ධනං අබන්ධිත්වාති අත්ථො. තතො පට්ඨාය චීවරං පාරුපිතබ්බං, තතො පට්ඨාය එව කායබන්ධනං බන්ධිතබ්බං. ''න භික්ඛවෙ අකායබන්ධනෙන ගාමො පවිසිතබ්බො. යො පවිසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 278) හි වුත්තං. **තත්ථෙවාසතියා ගතොති** අසතියා ගතො යත්ථ සරති, තත්ථෙව බන්ධිතබ්බං. සරිත්වා පන යාව න බන්ධති, තාව පිණ්ඩාය චරිතුං න වට්ටති. යදි අන්තොගාමෙ සරති, කායබන්ධනෙ සති එකමන්තෙ ඨත්වා බන්ධිතබ්බං, අසති චෙ නික්ඛමිත්වා බන්ධිත්වා පුන පිණ්ඩාය පවිසිතබ්බන්ති වදන්ති.

236. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ද්වෙ කායබන්ධනානි පට්ටිකං සූකරන්තක''න්ති (චූළව. 278) වුත්තත්තා **''දුවිධ''**න්ති වුත්තං. තත්ථ **සූකරන්තං** නාම කුඤ්චිකාකොසකා විය අන්තෙ සුසිරං කත්වා කොට්ටිතං. **රජ්ජු ච එකාති** එකවට්ටා රජ්ජු ච. **තදනුලොමිකාති** තෙසං ද්වින්නං අනුලොමිකා.

237. **මච්ඡකණ්ඩකඛජ්ජුරී-පත්තා මට්ඨා ච පට්ටිකාති** එත්ථ (චූළව. අට්ඨ. 278) එතෙ මච්ඡකණ්ටකාදයො මට්ඨා විකාරරහිතා පට්ටිකා ච තදන්තොගධාති අධිප්පායො. **ලබ්භා දසා චතස්සොති** එකාය වා ද්වීසු වා තීසු වා කථා එව නත්ථීති අධිප්පායො, තතො පරං න වට්ටති. **අන්තෙසූති** උභොසු අන්තෙසු. **ගුණසුත්තකන්ති** දිගුණසුත්තකං.

239. **මකරමුඛාදින්ති** ආදි-සද්දෙන දෙඩ්ඩුභසීසං ගහිතං. **උභන්තෙති** උභොසු අන්තෙසු. කස්සාති? විධස්ස. **ඝටකාති** ඝටකතො. **ලෙඛාති** ලෙඛාය. ඝටකතො ච ලෙඛාය ච අඤ්ඤං චිත්තකං න කප්පතීති අත්ථො.

240. **දෙඩ්ඩුභකන්ති** (චූළව. 278; චූළව. අට්ඨ. 278) උදකසප්පසිරසදිසං. **මුරජන්ති** බහුරජ්ජුකෙ එකතො සඞ්කඩ්ඪිත්වා එකාය රජ්ජුයා පලිවෙඨෙත්වා කතරජ්ජු. **මද්දවීණන්ති** පාමඞ්ගසදිසං. **කලාබුකන්ති** අනෙකවට්ටං. එතානි පන සබ්බානි න කප්පන්ති. **දසාසු ද්වෙ මජ්ඣිමාති** මුරජං මද්දවීණන්ති ද්වෙ මජ්ඣිමා එව. **කප්පරෙති** කප්පන්තීති අත්ථො.

241. **ගණ්ඨියො වාපීති** (චූළව. 279) චීවරගණ්ඨියොපි. වෙළුආදිමයා කප්පන්තීති පසඞ්ගෙන වුත්තං. කායබන්ධනවිනිච්ඡයො.

කායබන්ධනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඨමභාණවාරං.

34. පථවීනිද්දෙසවණ්ණනා

242. ජාතා (පාචි. 86; පාචි. අට්ඨ. 86-88; කඞ්ඛා. අට්ඨ. පථවීඛණනසික්ඛාපදවණ්ණනා) අජාතාති දුවිධා පථවීති අත්ථො. ඉදානි තදුභයං දස්සෙතුං **''සුද්ධමත්තිකපංසුකා''**තිආදිමාහ. තත්ථ සුද්ධමත්තිකපංසුකා ච අදඩ්ඪා ච බහුමත්තිකපංසුකා ච චාතුමාසාධිකොවට්ඨපංසුමත්තිකරාසි ච ජාතපථවීති සම්බන්ධො. එත්ථ පන **අදඩ්ඪාති** උද්ධනපචනකුම්භකාරාවාපභාජනපචනාදිවසෙන තත්‍ථ තත්‍ථ අදඩ්ඪා. අයං පන විසුං නත්ථි, සුද්ධපංසුආදීසු අඤ්ඤතරාව වෙදිතබ්බා. සුද්ධපංසු සුද්ධමත්තිකා යෙභුය්‍යෙනපංසු යෙභුය්‍යෙනමත්තිකා අතිරෙකචාතුමාසාධිකොවට්ඨමත්තිකාපංසුපුඤ්ජා ච අදඩ්ඪා චාති අයං සබ්බාපි **ජාතපථවීති** වෙදිතබ්බා.

243. **දුතියාති** අජාතපථවීති අත්ථො. **වුත්තරාසීති** මත්තිකරාසි ච පංසුරාසි ච චාතුමාසොමවට්ඨකො **අජාතපථවීති** අත්ථො.

244. ඉදානි යෙභුය්‍යෙනමත්තිකා යෙභුය්‍යෙනපංසුකා යෙභුය්‍යෙනසක්ඛරාති එවං වුත්තාසු කිත්තාවතා යෙභුය්‍යතා හොතීති තං දස්සෙතුං **''ද්වෙ භාගා''**තිආදිමාහ. තත්ථ තීසු භාගෙසු ද්වෙ භාගා මත්තිකා යස්සා භූමියා, එසා යෙභුය්‍යමත්තිකාති සම්බන්ධො. උපඩ්ඪපංසුආදයොපි කප්පියා එව අකප්පියභාගස්ස අනතිරෙකතො. ''යෙභුය්‍යෙනමත්තිකා යෙභුය්‍යෙනපංසුකා''ති (පාචි. 86) හි වුත්තං, න ''උපඩ්ඪමත්තිකා, උපඩ්ඪපංසුකා''ති. **සෙසෙසුපීති** යෙභුය්‍යපංසුකාදීසුපි.

245. ජාතසඤ්ඤිස්ස පාචිත්තීති සම්බන්ධො. ද්වෙළ්හස්ස විමතිස්ස දුක්කටං. ජාතෙ අජාතසඤ්ඤිස්ස අනාපත්ති.

246. **එකායාණත්තියා එකාති** සචෙ සකිං ආණත්තො දිවසම්පි ඛණති, ආණාපකස්ස එකා එවාති අත්ථො. **වාචසොති** වාචාය වාචායාති අත්ථො.

247. එත්ථ ''ජාලෙහි අග්ගි''න්ති වා වත්තුං න වට්ටති. අනියමෙත්වා පන ''පොක්ඛරණිං ඛණ, පථවිං ඛණ, වාපිං ඛණ, ආවාටං ඛණ, කන්දං ඛණා''ති වත්තුං වට්ටති.

248. **එදිසන්ති** එත්ථ අඤ්ඤම්පි එවරූපං කප්පියවොහාරවචනං වට්ටතීති අධිප්පායො.

249. කොපෙතුං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො, සටාදීහි ගහෙතුං සක්කුණෙය්‍යාකං **උස්සිඤ්චනීයකද්දමං**.

251-2. උදකසන්තිකෙ පතිතෙති සම්බන්ධො. උදකෙ පතිතං පන සබ්බකාලං කප්පියමෙව, තස්මා අකප්පියං දස්සෙතුං **"උදකසන්තිකෙ"**ති වුත්තං. පාසාණෙ ලග්ගෙ රජෙ ච නවසොණ්ඩියා පතිතෙ රජෙ වාති සම්බන්ධො. අබ්භොකාසුට්ඨිතෙ වම්මිකෙ ච මත්තිකාකුට්ටෙ වාති අත්ථො, තථා එතෙපි සබ්බෙ චාතුමාසාධිකොවට්ඨා න කොපෙතබ්බාති අත්ථො.

253-5. භූමිං විකොපයං ථම්භාදිං ගණ්හිතුං න ච කප්පතීති සම්බන්ධො. **ධාරායාති** පස්සාවධාරාය. පදං දස්සෙස්සාමීති සම්බන්ධො.

257. **සෙකොති** සිඤ්චනං. භූමියා අල්ලහත්ථං ඨපෙත්වාති සම්බන්ධො.

258. **අවසෙ සතීති** හත්ථදාහාදීසු ආපදාසූති අත්ථො. පථවීවිනිච්ඡයො.

පථවීනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

35. පරික්ඛාරනිද්දෙසවණ්ණනා

259-260. **ගිරිකූටන්ති** මකරදන්තකං. සිබ්බිතුඤ්ච ඡින්දිතුඤ්ච න වට්ටතීති සබ්බත්ථ යොජනා. **දණ්ඩෙති** ඡත්තදණ්ඩෙ.

261. සිබ්බිතුං වා පඤ්ජරං විනන්ධිතුං වා ථිරත්ථං ඡත්තෙ බන්ධිතුං දණ්ඩෙ ලෙඛා වට්ටතීති සම්බන්ධො. සචෙ වුත්තප්පකාරං අකප්පියඡත්තං ලභති, සටකම්පි වාළරූපම්පි ඡින්දිත්වා ධාරෙතබ්බං, ලෙඛාපි සංසෙත්වා අපනෙතබ්බා, සුත්තකෙන වා දණ්ඩො වෙඨෙතබ්බො.

262. අනුවාතං සන්ධාය **"අන්තෙ වා"**ති වුත්තං. ද්වින්නං පට්ටානං සඞ්ඝට්ටිතට්ඨානං සන්ධාය **"පට්ටමුඛෙ වාපී"**ති වුත්තං. වරකසීසාකාරෙන සිබ්බනං සන්ධාය **"වෙණිකා"**ති ච සතපදාකාරෙන සිබ්බනං සන්ධාය **"සඞ්ඛලිකාපි වා"**ති ච වුත්තං. සතපදිසදිසං අඤ්ඤං වා සූචිවිකාරං න කප්පති, පකතිසූචිකම්මමෙව වට්ටතීති අත්ථො. පාළිකණ්ණිකආදිකං චීවරෙ න ච කප්පතීති සම්බන්ධො.

263-4. චතුකොණාව (පාරා. අට්ඨ. 1.85) කප්පරෙති සම්බන්ධො. **අග්ඝිකන්ති** අග්ඝියං චෙතියසදිසං. **එත්ථාති** ගණ්ඨිපාසකපට්ටෙ. **කොණසුත්තා ච පීළකාති** න කෙවලං චතුකොණා ගණ්ඨිකපාසකපට්ටාව කප්පන්ති, අථ ඛො දුවිඤ්ඤෙය්‍යා කොණසුත්තපීළකා ච කප්පරෙති අත්ථො. **ගන්ධං තෙලං වාති** ගන්ධං වා තෙලං වා.

265. **රත්තන්ති** (පාරා. අට්ඨ. 1.85) රජිතං. **අඤ්ඤෙන වාති** මුග්ගරාදිනා වා. **කත්වාති** ඨපෙත්වා. **පහාරෙ න ච මුට්ඨිනාති** මුට්ඨිනා න පහාරෙය්‍යාති අත්ථො.

266-7. ඡත්තවට්ටියං (පාරා. අට්ඨ. 1.85) ලෙඛං ඨපෙත්වා ධම්මකරණෙ ලෙඛා න වට්ටතීති සම්බන්ධො. කුඤ්චිකාය ච පිප්ඵලෙ ච මණිකා ච පීළකා ච න වට්ටතීති සම්බන්ධො. තත්ථ **මණිකාති** එකා එව වට්ටමණිකා. **පීළකා** මුත්තරාජිසදිසා බහූ.

268-9. **මාලාදාරණියන්ති** (පාරා. අට්ඨ. 1.85) අරණියං මාලාදි වණ්ණමට්ඨං න වට්ටතීති සම්බන්ධො. එවං සබ්බත්ථ. තිපුසීසමයෙ පත්තමණ්ඩලෙ භිත්තිකම්මඤ්ච න වට්ටතීති අත්ථො. **භිත්වාති** ඨපෙත්වා. **සූචිසණ්ඩාසකො** (පාරා. අට්ඨ. 1.85) නාම සූචිං ඩංසාපෙත්වා සංසිතුං කතො දාරුමයො. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මකරදන්තකං ඡින්දිතු''න්ති (චූළව. 253) වුත්තත්තා පත්තමණ්ඩලෙ මකරදන්තකං වට්ටති, අඤ්ඤං භිත්තිකම්මාදිවිකාරමෙව න වට්ටති, තස්මා ගිරිකූටං පත්තමණ්ඩලෙ ඨපෙත්වා අවසෙසෙ න වට්ටතීති වෙදිතබ්බං.

272. **සෙනාසනෙති** (පාරා. අට්ඨ. 1.85) පාසාදාදිසෙනාසනෙති අත්ථො.

273. **පුමිත්ථිරූපරහිතන්ති** පුරිසරූපඉත්ථිරූපරහිතන්ති අත්ථො. පරික්ඛාරවිනිච්ඡයො.

පරික්ඛාරනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

36. භෙසජ්ජනිද්දෙසවණ්ණනා

274-5. සහධම්මිනං ලබ්භං භෙසජ්ජකරණන්ති සම්බන්ධො. න කෙවලං පඤ්චන්නං සහධම්මිකානංයෙව භික්ඛාචරියවිඤ්ඤත්තිසකෙහි භෙසජ්ජකරණං ලබ්භති, අථ ඛො අපරෙසම්පි පඤ්චන්නං ලබ්භති, තෙ දස්සෙන්තො **"පිතූන"**න්තිආදිමාහ. **පිතූනන්ති** මාතාපිතූනන්ති අත්ථො. යෙ මාතාපිතරො ජග්ගන්ති උපට්ඨහන්ති, තෙ **තදුපට්ඨාකා** නාම. භික්ඛුං එව නිස්සාය ජීවන්තො **භික්ඛුනිස්සිතකො** නාම. පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො **"භණ්ඩූ"**ති වුච්චති.

276. අපරෙසම්පි දසන්නං කාතුං වට්ටති, තෙ දස්සෙතුං **"මහාචූළපිතා"**තිආදිමාහ. එත්ථ (පාරා. අට්ඨ. 2.185-187) පන මහාපිතා චූළපිතා මහාමාතා චූළමාතා මහාභාතා චූළභාතා මහාභගිනී චූළභගිනීති ඉමෙහි **අට්ඨහි** ආදි-සද්දෙන පිතුභගිනිඤ්ච මාතුභාතිකඤ්ච ගහෙත්වා දස. එතෙසං පන සකෙන භෙසජ්ජෙන කාතබ්බං. **අත්තනියෙ** ච අසතීති පාඨසෙසො.

277. න කෙවලඤ්ච එතෙසං දසන්නං, ඉමෙහි සම්බන්ධානං පුත්තනත්තාදීනං යාවසත්තමා කුලපරිවට්ටා කාතුං වට්ටතීති දස්සනත්ථං **"කුලදූසනා"**තිආදිමාහ. අඤ්ඤොපි (පාරා. අට්ඨ. 2.285-287) යො ආගන්තුකො වා චොරො වා යුද්ධපරාජිතො වා ඉස්සරො ඤාතකෙහි පරිච්චත්තො වා ගමියමනුස්සො වා ගිලානො හුත්වා විහාරං පවිසති, සබ්බෙසම්පි අපච්චාසීසන්තෙන භෙසජ්ජං කාතබ්බං.

278. මාතා (පාරා. අට්ඨ. 2.185-187) පිතා තදුපට්ඨාකො භික්ඛුනිස්සිතකො පණ්ඩුපලාසො වෙය්‍යාවච්චකරොති ඉමෙසං ඡන්නං අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො අවාරිතොති අත්ථො. කිඤ්ච භියො‍යා – දාමරිකචොරස්ස ච ඉස්සරියස්ස ච දාතුමවාරිතොති අත්ථො.

279. **තෙසන්ති** (පාරා. අට්ඨ. 2.185-187) ගහට්ඨානං. **සාසනොගධන්ති** රතනපරිත්තආටානාටියපරිත්තාදිපරිත්තං භණිතබ්බන්ති අත්ථො.

280. "ආගන්ත්වා (පාරා. අට්ඨ. 2.185-187) සීලං දෙතු, ධම්මඤ්ච පරිත්තඤ්ච භාසතූ"ති කෙනචි පෙසිතොති සම්බන්ධො. **දාතුං වත්තුන්ති** සීලං දාතුං, ධම්මඤ්ච පරිත්තඤ්ච වත්තුං ලබ්භතීති අත්ථො. භෙසජ්ජවිනිච්ඡයො.

භෙසජ්ජනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

37. උග්ගහනිද්දෙසවණ්ණනා

281. **දසභෙදම්පීති** සචෙ කෙනචි හෙට්ඨා දස්සිතං දසවිධං රතනං ආනෙත්වා "ඉදං සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා නවකම්මස්ස වා අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා සුත්තන්තිකගණස්ස වා දම්මී"ති වුත්තෙ "සාධූ"ති සම්පටිච්ඡන්තස්ස දුක්කටං හොතීති අත්ථො.

282-3. තෙසු දසවිධෙසු රතනෙසූති අත්ථො. **ද්වීසූති** රජතජාතරූපෙසු. ගණසඞ්ඝපුග්ගලෙ (පාරා. අට්ඨ. 2.538-539) අනාමසිත්වා "ඉදං හිරඤ්ඤසුවණ්ණං චෙතියස්ස දම්මි, නවකම්මස්ස දම්මී"ති වුත්තෙ න පටික්ඛිපෙති අත්ථො. කිං කාතබ්බන්ති චෙ? තං දස්සෙතුං **"වදෙ"**තිආදි වුත්තං. "ඉමෙ එවං වදන්තී"ති කප්පියකාරානං ආචික්ඛිතබ්බන්ති අත්ථො.

284. න කෙවලං හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිකමෙව, අඤ්ඤම්පි ඛෙත්තවත්ථාදිකං අකප්පියං න සම්පටිච්ඡිතබ්බන්ති තං දස්සෙතුං **"ඛෙත්තං වත්ථු"**න්තිආදිමාහ. දාසපසුආදිකං **දාසපස්වාදිකං**. සචෙ හි කොචි "මය්හං සස්සසම්පාදකං මහාතළාකං අත්ථි, තං සඞ්ඝස්ස දම්මී"ති වදති, තඤ්චෙ සඞ්ඝො සම්පටිච්ඡති. පටිග්ගහණෙපි පරිභොගෙපි ආපත්තියෙව. එවං සෙසෙසුපි.

කප්පියෙන කමෙන ගණ්හෙය්‍යාති සම්බන්ධො. "ඛෙත්තං දම්මී"ති වුත්තෙ "න වට්ටතී"ති පටික්ඛිපිත්වා "ඉතො චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථා"ති වා "චතුපච්චයපරිභොගත්ථාය දම්මී"ති වා වදති චෙ, ගහෙතබ්බං. වත්ථුම්හිපි එසෙව නයො. "තළාකං දම්මී"ති වුත්තෙ පටික්ඛිපිත්වා "චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථා"ති වා "සඞ්ඝො උදකං පරිභුඤ්ජිස්සති, භණ්ඩකං ධොවිස්සතී"ති වා ආදිනා නයෙන වුත්තෙ සම්පටිච්ඡිතබ්බං. "දාසං දම්මී"ති වුත්තෙ පටික්ඛිපිත්වා "ආරාමිකං, වෙය්‍යාවච්චකරං, කප්පියකාරකං දම්මී"ති වුත්තෙ සම්පටිච්ඡිතබ්බං. "ගොමහිංසඅජෙළකාදයො දම්මී"ති වුත්තෙ පටික්ඛිපිත්වා "පඤ්චගොරසපරිභොගත්ථාය"ති වුත්තෙ සම්පටිච්ඡිතබ්බං. එදිසං ගහණං සන්ධාය **"පටික්ඛිපිත්වා ගණ්හෙය්‍යා"**ති වුත්තං.

285-6. **නවමාතිකකෙදාරතළාකකිරියා** (පාරා. අට්ඨ. 2.238-239) ච අනවෙ පුබ්බෙ කප්පියවොහාරෙන පටික්ඛිපිත්වා ගහිතතළාකෙ **මත්තිකුද්ධරණඤ්ච** භින්නට්ඨානෙ **පාළිබන්ධො** ච දුබ්බලට්ඨානෙ **ආළියා පීරකාරො** ච අනවෙ කෙදාරෙ පුරාණභාගතො **අතිරෙකභාගග්ගහණඤ්ච නවෙ** කෙදාරෙ **අපරිච්ඡින්නභාගෙ "සස්සෙ දෙථ එත්තකෙ"ති කහාපණුට්ඨාපනඤ්චාපීති** ඉදං සබ්බං භික්ඛුස්ස කාතුං න වට්ටති. සචෙ කරොති, එවමාදිකං **සබ්බෙසම්පි අකප්පියන්ති** අත්ථො.

287-9. ඉදානි තංයෙව අකප්පියං දස්සෙතුං **“අවත්වා”**තිආදි වුත්තං. තස්සත්ථො (පාරා. අට්ඨ. 2.238-239) – යො පන ‘‘කස, වප්ප’’ ඉච්චාදිකං අවත්වා ‘‘එත්තිකාය භූමියා එත්තකො භාගො දෙයියො’’ති භූමිං වා පතිට්ඨාපෙති, ‘‘එත්තකෙ භූමිභාගෙ සස්සං කතං, එත්තකං ගණ්හථා’’ති කස්සකෙ වදන්තෙ පමාණගණ්හනත්ථං දණ්ඩරජ්ජූහි මිනති, ඛලෙ ඨත්වා රක්ඛණාදීනි කරොති, තස්සෙව අකප්පියන්ති.

290. භණ්ඩාගාරිකසීසෙන පිතුසන්තකම්පි සචෙ පටිසාමෙය්‍ය, පාචිත්තියන්ති අත්ථො.

291-2. **පිතූනන්ති** මාතාපිතූනං. සාටකාදිකප්පියං **වත්ථුං**. ‘‘පටිසාමෙත්වා දෙහී’’ති වුත්තෙති සම්බන්ධො. පාතෙත්වාන ගතෙ යස්මා **අජ්ඣාරාමසික්ඛාපදවසෙන** (පාචි. 505-506) පලිබොධො, තස්මා ගොපිතුං ලබ්භන්ති අත්ථො.

293-4. **සකං** වාසිආදිපරික්ඛාරන්ති අත්ථො. ඉදං ඨානං ගුත්තන්ති දස්සෙතබ්බං. ‘‘එත්ථ ඨපෙථා’’ති පන න වත්තබ්බං.

295. එත්ථ ‘‘අඤ්ඤො කොචි න පවිසති, භික්ඛූහි වා සාමණෙරෙහි වා ගහිතං භවිස්සතී’’ති **සඞ්කන්තීති** අත්ථො. **වත්ථුම්හීති** අලඞ්කාරාදිවත්ථුම්හීති අත්ථො. **තාදිසෙති** යාදිසෙ වත්ථුම්හි නට්ඨෙ ආසඞ්කා හොති, තාදිසෙ වත්ථුම්හි නට්ඨෙති සම්බන්ධො.

296. ඉදානි අසඞ්කිතබ්බට්ඨානං දස්සෙතුං **“විහාරාවසථස්සන්තො”**තිආදිමාහ. විහාරස්ස ච සරස්ස වාති අත්ථො. **රතනන්ති** දසවිධං රතනං. **රත්නසම්මතන්ති** සාටකවෙඨනාදිකං. **ගහෙත්වානාති** කප්පියකාරකෙ අසති අත්තනාපි ගහෙත්වාන නික්ඛිපෙය්‍යාති අත්ථො. **මග්ගෙරඤ්ඤෙපීති** මග්ගෙපි අරඤ්ඤෙපි. **තාදිසෙති** ‘‘භික්ඛූහි ගහිතං භවිස්සතී’’ති ආසඞ්කිතබ්බට්ඨානෙ. **පතිරූපං කරීයතීති** මග්ගෙ වා අරඤ්ඤෙ වා තාදිසං භණ්ඩං පස්සිත්වා මග්ගා ඔක්කම්ම නිසීදිතබ්බං, සාමිකෙසු ආගතෙසු තං ඨානං ආචික්ඛිතබ්බං. සචෙ සාමිකෙ න පස්සති, රතනසම්මතං පංසුකූලං ගහෙතබ්බං. රතනඤ්චෙ හොති, තුණ්හීභූතෙන ගන්තබ්බන්ති අත්ථො. අයං මග්ගාරඤ්ඤකෙසු පටිපත්ති. විහාරාවසථානං පන අන්තො තාදිසං දිස්වා භණ්ඩකං මුඤ්චිත්වා ‘‘එත්ථ එත්තකා කහාපණා’’තිආදිනා නයෙන රූපෙන වා ලඤ්ඡනාය වා පිලොතිකාය වා සඤ්ඤාණං කත්වා නික්ඛිපිතබ්බං, තතො පක්කමන්තෙන පතිරූපානං භික්ඛූනං ආචික්ඛිතබ්බං. උග්ගහවිනිච්ඡයො.

උග්ගහනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

38. කුලදූසනනිද්දෙසවණ්ණනා

297. ‘‘කුලානි දූසෙති පුප්ඵෙන වා ඵලෙන වා චුණ්ණෙන වා මත්තිකාය වා දන්තකට්ඨෙන වා වෙළුයා වා වෙජ්ජිකාය වා ජඞ්ඝපෙසනියෙන වා’’ති (පාරා. 437) වුත්තත්තා තානි අට්ඨ වත්ථූනි දස්සෙතුං **“පුප්ඵ”**න්තිආදිමාහ. ඉමාය මිච්ඡාපටිපත්තියා කුලානං අඤ්ඤෙසු සීලවන්තෙසු පසාදං දූසෙති විනාසෙතීති **කුලදූසනං දුක්කටං** ආපජ්ජති. තං පන අත්තනො සන්තකෙ ච පරසන්තකෙ ච වෙදිතබ්බං.

298. ඉදානි ඉමෙසු වත්ථූසු න කෙවලං කුලදූසනදුක්කටමෙව ආපජ්ජති, ථුල්ලච්චයාදීනිපි ආපජ්ජතීති දස්සෙතුං **“ථුල්ලච්චය”**න්තිආදිමාහ. සඞ්ඝිකං ගරුභණ්ඩං ඉස්සරෙන දෙන්තස්ස ථුල්ලච්චයන්ති සම්බන්ධො. සෙනාසනත්ථාය නියමිතං පන පුප්ඵාදි ගරුභණ්ඩං හොති. සඞ්ඝස්ස වා අඤ්ඤස්ස වා සන්තකං ථෙය්‍යචිත්තෙන දෙන්තස්ස දුක්කටාදීනි හොන්තීති පාඨසෙසො, තස්ස භණ්ඩස්ස අග්ඝවසෙන දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකානි හොන්තීති අත්ථො.

299-300. **සබ්බථාති** (පාරා. අට්ඨ. 2.431) කප්පියවොහාරඅකප්පියවොහාරපරියායඔභාසනිමිත්තකම්මාදීහි න වට්ටතීති අත්ථො. වතිආදීනි කත්වා **ජග්ගිතුඤ්ච. අත්තනො පරිභොගත්ථන්ති** ඵලපරිභොගත්ථං. **රොපනාදීනීති** රොපාපනාදීනි. **ආදි**-සද්දෙන සිඤ්චාපනඔචිනාපනාදීනි ගහිතානි. කුද්දාලඛණිත්තිවාසිඵරසුඋදකභාජනාදීනි ආහරිත්වා සමීපෙ ඨපනවසෙන නිමිත්තතො ච කුද්දාලඛණිත්තාදීනි ච මාලාවච්ඡෙ ච ගහෙත්වා ඨිතෙ ‘‘සාමණෙරාදයො දිස්වා ‘ථෙරො කාරාපෙතුකාමො’ති ආගන්ත්වා කරොන්තී’’ති සඤ්ඤාය ඔභාසතො ච ‘‘ඉමං රුක්ඛං ජාන, ඉමං ආවාටං ජානා’’තිආදිකප්පියවොහාරතො ච ‘‘පණ්ඩිතෙන මාලාවච්ඡාදයො රොපාපෙතබ්බා, න චිරස්සෙව උපකාරාය සංවත්තන්තී’’තිආදිපරියායතො ච රොපනාදීනි ලබ්භරෙති සම්බන්ධො.

301-2. ඉදානි අට්ඨසු වත්ථූසු අවසෙසානි ද්වෙ වත්ථූනි දස්සෙතුං **“වුත්තාව වෙජ්ජිකා ජඞ්ඝපෙසනෙ”**ති වුත්තං. තත්ථ **වෙජ්ජිකා** පුබ්බෙ **වුත්තාව,** ඉදානි ජඞ්ඝපෙසනාදිවිනිච්ඡයං වක්ඛාමීති අත්ථො. **පිතරොති** (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) මාතාපිතරො. **භණ්ඩුන්ති** පබ්බජ්ජාපෙක්ඛං. භික්ඛුස්ස සකං වෙය්‍යාවච්චකරඤ්චාති එතෙ ඨපෙත්වා කසිවාණිජ්ජාදිගිහිකම්මෙසු දූතසාසනං හරණෙ දුක්කටන්ති අත්ථො. පඨමං සාසනං අග්ගහෙත්වා පුන තං දිස්වා වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වා වදතොපි දුක්කටමෙවාති අත්ථො. සාසනං අග්ගහෙත්වා ආගතානං පන ‘‘භන්තෙ, තස්මිං ගාමෙ ඉත්ථන්නාමස්ස කා පවත්තී’’ති පුච්ඡියමානෙ කථෙතුං වට්ටති. පුච්ඡිතපඤ්හෙ දොසො නත්ථි.

303. **එවං කුලදූසනෙන උප්පන්නපච්චයා.** ''පඤ්චන්නම්පී''ති වුත්තත්තා අනුපසම්පන්නෙන කතම්පි එදිසං න වට්ටති එව මිච්ඡාජීවත්තා. **ආතුමාවත්ථු** (මහාව. 303) වෙත්ථ නිදස්සනං. කිං වියාති චෙ, තං දස්සෙතුං **''අභූතාරොචනාරූප-සබ්යොහාරුග්ගහාදිසා''**ති වුත්තං. තත්ථ **උග්ගහාදිසාති** එතෙහි උප්පන්නපච්චයසදිසාති අත්ථො.

304. ඉදානි පුප්ඵාදීනි කෙසං දාතුං වට්ටන්ති, කෙසං දාතුං න වට්ටන්තීති තං දස්සෙතුං **''හරාපෙත්වා''**තිආදිමාහ. පිතූනං (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) දාතුං ලබ්භතීති සම්බන්ධො. සෙසඤාතීනං පත්තානං එව. **ලිඞ්ගන්ති** සිවලිඞ්ගං.

305. **තථා ඵලන්ති** ඵලම්පි මාතාපිතූනං හරිත්වාපි හරාපෙත්වාපි දාතුං ලබ්භතීති අත්ථො. න කෙවලං මාතාපිතූනංයෙව, අඤ්ඤෙසම්පි දාතුං ලබ්භතීති දස්සෙතුං **''ගිලානාන''**න්තිආදිමාහ. **සපරසන්තකන්ති** එත්ථ **පරොති** අත්තනො විස්සාසඤ්ඤාතකො එව අධිප්පෙතො.

306. **භාජෙන්තෙති** සඞ්ඝස්ස ඵලපුප්ඵම්හි භාජියමානෙ සම්මතෙන දෙය්‍යන්ති සම්බන්ධො. ඉතරෙන අසම්මතෙන අපලොකෙත්වා දාතබ්බන්ති අත්ථො.

307. **පරිච්ඡිජ්ජාති** ආගතානං දාතබ්බන්ති ඵලවසෙන වා රුක්ඛවසෙන වා පරිච්ඡින්දිත්වාති අත්ථො. **ඉතරස්සාති** ඉස්සරාදිකස්ස. **කතිකං වත්වාති** ''ඉමස්මිං රුක්ඛෙ එත්තකානි ඵලානි ලබ්භන්තී''ති එවං වත්වා.

308. **සෙසෙති** මත්තිකාදන්තකට්ඨවෙළුම්හි (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437). **යථාවුත්තනයො එවාති** එත්ථ අත්තනො ච පරස්ස ච සන්තකං කුලසඞ්ගහත්ථාය දදතො දුක්කටන්තිආදිනා හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති අත්ථො. **පණ්ණම්පීති** කිඤ්චාපි පාළියං පණ්ණදානං න වුත්තං, තථාපි කුලදූසනෙ පවෙසයෙති අත්ථො. කුලදූසනවිනිච්ඡයො.

කුලදූසනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

39. වස්සූපනායිකනිද්දෙසවණ්ණනා

309-310. ඉදානි වස්සූපගමනං දස්සෙතුං **''පුරිමිකා''**තිආදිමාහ. තත්ථ පුරිමිකා පච්ඡිමිකා (මහාව. 184; මහාව. අට්ඨ. 185) චෙති ද්වෙ වස්සූපනායිකාති අත්ථො. ආලයපරිග්ගහො වා වචීභෙදො වා වස්සූපනායිකාති පාඨසෙසො. ඉදානි වත්තබ්බං සන්ධාය **''එදිසො''**ති වුත්තං. ''ඉධ වස්සං වසිස්සාමී''ති **චිත්තුප්පාදෙත්ථ ආලයො** (මහාව. අට්ඨ. 203). ආලයපරිග්ගහො පන වජෙ වා සත්ථෙ වා නාවාය වා වස්සං උපගන්තුකාමස්ස තත්ථ සෙනාසනං අලභන්තස්ස ලබ්භති, සත්ථාදීසු පන වස්සං උපගන්තුං න වට්ටතීති කත්වා. යදි සත්ථාදීසු කවාටබන්ධං සෙනාසනං ලබ්භති, තත්ථ උපගන්තබ්බං. උපගච්ඡන්තෙන ච ''ඉධ වස්සං උපෙමී''ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං. විහාරෙ පන වචීභෙදො වා කාතබ්බො. සචෙ ''ඉධ වස්සං වසිස්සාමී''ති ආලයො අත්ථි, අසතියා පන වස්සං න උපෙති, ඡින්නවස්සො න හොති, පවාරෙතුඤ්ච ලභති එව.

311. **නොපෙතුකාමො ආවාසං, තදහුතික්කමෙය්‍ය වාති** පාදෙ (මහාව. 186) අතික්කමන්තස්ස ආවාසං තදහු වස්සූපනායිකාතිපි අත්ථො. ආවාසං අතික්කමෙය්‍ය වාති සම්බන්ධො. **ජානං වානුපගච්ඡතොති** එත්ථ විහාරෙ නිසීදිත්වාපි අනුපගච්ඡතො දුක්කටාපත්ති හොතීති අධිප්පායො.

312. ඡින්නවස්සො (වජිර. ටී. මහාවග්ග 208) වා කෙනචි අන්තරායෙන පඨමං අනුපගතො (මහාව. 185-186) වා දුතියං උපගච්ඡෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **තෙමාසන්ති** පුරිමං වා තෙමාසං පච්ඡිමං වා තෙමාසං. ''න භික්ඛවෙ වස්සං උපගන්ත්වා පුරිමං වා පච්ඡිමං වා තෙමාසං අවසිත්වා චාරිකා පක්කමිතබ්බා. යො පක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 185) හි වුත්තං.

313-5. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සත්තන්නං සත්තාහකරණීයෙන අප්පහිතෙපි ගන්තුං, පගෙව පහිතෙ, 'භික්ඛුස්ස භික්ඛුනියා සික්ඛමානාය සාමණෙරස්ස සාමණෙරියා මාතුයා ච පිතුස්ස ච, ගිලානභත්තං වා පරියෙසිස්සාමි, ගිලානුපට්ඨාකභත්තං වා පරියෙසිස්සාමි, ගිලානභෙසජ්ජං වා පරියෙසිස්සාමි, පුච්ඡිස්සාමි වා උපට්ඨහිස්සාමි වා'ති සත්තාහං සන්නිවත්තො කාතබ්බො''ති (මහාව. 198) වුත්තත්තා **''මාතාපිතූනමත්ථාය…පෙ…. උපට්ඨිස්ස''**න්ති වුත්තං. තත්ථායං සඞ්ඛෙපො – ''මාතාදීනං ගිලානභත්තං වා තදුපට්ඨාකභත්තං වා ගිලානානං ඔසධං වා එසිස්සං පරියෙසිස්ස''න්ති වා ''තෙ ගිලානෙ ගන්ත්වා පුච්ඡිස්සාමී''ති වා ''උපට්ඨිස්ස''න්ති වා පහිතෙපි අප්පහිතෙපි සත්තාහකිච්චෙන ගන්තුං ලභති.

ඉදානි සහධම්මිකෙ එව සන්ධාය **''අනභිරත''**න්තිආදි වුත්තං. ''විසභාගරූපං දිස්වා අනභිරති, තතො වූපකාසිස්සං, තං ගහෙත්වා අඤ්ඤත්ථ ගමිස්ස''න්ති අධිප්පායෙන ගන්තුම්පි ලබ්භතීති අත්ථො. කුක්කුච්චං විනොදනඤ්ච දිට්ඨිං විවෙචනඤ්ච අහං වා කරෙය්‍යං අඤ්ඤෙහි වා කාරෙය්‍යන්ති සම්බන්ධො. පරිවාසමානත්තආදීහි වුට්ඨානං වා ගරුකා.

ආදි-සද්දෙන සචෙ සඞ්ඝෙන කම්මං කතං හොති, තස්ස පටිප්පස්සද්ධියා අනුස්සාවනකරණාදීසු උස්සුක්කං කරෙය්‍යාන්ති ගන්තුං ලබ්භතීති අත්ථො. **සත්තාහකිච්චෙනාති** සත්තාහකරණීයෙන.

316. ධම්මසවනත්ථං නිමන්තිතො එවං වජෙති අත්ථො. **ගරූ** නාම ආචරියුපජ්ඣායා, තෙහි භණ්ඩධොවනකිච්චෙන පහිතස්ස ගන්තුං වට්ටතීති අත්ථො.

317. **න භණ්ඩධොවන…පෙ…. දස්සනෙති** එත්ථ (මහාව. අට්ඨ. 199) එතෙසුපි න වජෙති සම්බන්ධො. **ලබ්භන්ති** එත්ථ ‘‘අජ්ජෙව ආගමිස්ස’’න්ති අදූරගො යදි න පාපුණෙය්‍යා, ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. කිං වුත්තං හොති? ‘‘අජ්ජෙව ආගමිස්සාමී’’ති සාමන්තවිහාරං ගන්ත්වා පුන ආගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ සචෙ අරුණුට්ඨානං හොති, වස්සච්ඡෙදොපි න හොති, රත්තිච්ඡෙදෙන දුක්කටම්පි නාපජ්ජතීති වුත්තං හොති.

318. **සෙසඤාතිහීති** භාතුභගිනීආදීහි. භික්ඛුනිස්සිතකෙන ච පහිතෙති සම්බන්ධො. **නිද්දිසිත්වාති** ‘‘ආගච්ඡන්තු භදන්තා, ඉච්ඡාමි දානඤ්ච දාතුං ධම්මඤ්ච සොතුං භික්ඛූඤ්ච පස්සිතු’’න්තිආදිනා යං කිඤ්චි නිද්දිසිත්වාව පෙසිතෙ ගන්තුං වට්ටති. කෙවලං ‘‘ආගච්ඡන්තු භික්ඛූ, ඉච්ඡාමි භික්ඛූනං ආගමන’’න්ති එවං අනිද්දිසිත්වා වුත්තෙ ගන්තුං න ලබ්භතීති අත්ථො.

319. **අච්චරායෙ සතත්තනොති** දසවිධෙසු අන්තරායෙසු එකස්මිම්පි අන්තරායෙ අත්තනො සතීති අත්ථො. සඞ්ඝසාමග්ගියා වා වස්සච්ඡෙදෙ අනාපත්තීති අත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං ‘‘ඉධ පන, භික්ඛවෙ, වස්සූපගතො භික්ඛු පස්සති සම්බහුලෙ භික්ඛූ සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමන්තෙ. තත්‍ර චෙ භික්ඛුනො එවං හොති, ‘ගරුකො ඛො සඞ්ඝභෙදො වුත්තො භගවතා. මා මයි සම්මුඛීභූතෙ සඞ්ඝො භිජ්ජී’ති පක්කමිතබ්බං, අනාපත්ති වස්සච්ඡෙදස්සා’’ති (මහාව. 202). එවං ඡින්නවස්සො නො පවාරයෙති අත්ථො.

320. **රුක්ඛස්ස සුසිරෙති** එත්ථ (මහාව. 204; මහාව. අට්ඨ. 203) පන සුද්ධෙ රුක්ඛසුසිරෙ එව න වට්ටති, මහන්තස්ස පන සුසිරස්ස අන්තො පදරච්ඡදනං කුටිකං කත්වා පවිසනද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති. **රුක්ඛස්ස විටපෙති** එත්ථාපි සුද්ධවිටපමත්තෙ න වට්ටති, මහාවිටපෙ පන අට්ටකං බන්ධිත්වා වුත්තනයෙන කුටිකං කත්වා උපගන්තුං වට්ටති. **ඡවකුටි** නාම පාසාණකුටිකන්ති වදන්ති. තීසු පස්සෙසු පාසාණෙ උස්සාපෙත්වා උපරි පාසාණෙන පටිච්ඡන්නා.

321. නාවාදීසු පන උපගතො පවාරෙතුඤ්ච ලබ්භතීති සම්බන්ධො. වස්සූපනායිකවිනිච්ඡයො.

වස්සූපනායිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

40. අවෙභඞ්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා

322-4. **ආරාමාරාමවත්ථූනීති** එත්ථ (චූළව. 321; චූළව. අට්ඨ. 321) **ආරාමො** නාම පුප්ඵාරාමො වා ඵලාරාමො වා. මඤ්චො පීඨං භිසි බිබ්බොහනාදිසයනාසනං. **ලොහකුම්භී**ආදයො කාළලොහතම්බලොහාදිමයා. **භාණකො** උදකචාටි. **පඤ්චෙතෙ අවිභාජියාති** භාජෙත්වා න ගහෙතබ්බා, ගහිතාපි සඞ්ඝසන්තකා එවාති අත්ථො. එත්ථ පන ආරාමො ආරාමවත්ථූති පඨමං, විහාරො විහාරවත්ථූති දුතියං, මඤ්චො පීඨං භිසි බිබ්බොහනන්ති තතියං, ලොහකුම්භී…පෙ…. නිබාදනන්ති චතුත්ථං, වල්ලි…පෙ…. දාරුභණ්ඩං මත්තිකභණ්ඩන්ති පඤ්චමන්ති එවං ඉමානි රාසිවසෙන පඤ්ච හොන්ති, සරූපවසෙන අනෙකානි හොන්ති. හොන්ති චෙත්ථ –

> ‘‘ද්විසඞ්ගහානි ද්වෙ හොන්ති, තතියං චතුසඞ්ගහං;
> චතුත්ථං නවකොට්ඨාසං, පඤ්චමං අට්ඨභෙදන’’න්ති. (චූළව. අට්ඨ. 321);

325. ‘‘පඤ්චිමානි, භික්ඛවෙ, අවිස්සජ්ජියානි න විස්සජ්ජෙතබ්බානි සඞ්ඝෙන වා ගණෙන වා පුග්ගලෙන වා, විස්සජ්ජිතානිපි අවිස්සජ්ජිතානි හොන්ති. යො විස්සජ්ජෙය්‍යා, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා’’ති (චූළව. 321) වුත්තත්තා **‘‘භාජිතාපි අභාජිතා’’**ති වුත්තං. **එතෙති** වුත්තප්පකාරා පඤ්චපි ‘‘ගරුභණ්ඩානී’’ති ච ‘‘අවිස්සජ්ජියානී’’ති ච ච-සද්දෙන ‘‘අවෙභඞ්ගියානී’’ති ච වුච්චන්තීති අත්ථො.

326-8. ඉදානි පුරිමෙසු තීසු රාසීසු සබ්බස්ස ගරුභණ්ඩත්තා තෙ අනාමසිත්වා පච්ඡිමෙසු ද්වීසු රාසීසු එකච්චස්ස අගරුභණ්ඩස්සාපි අත්ථිතාය තං දස්සෙතුං ආරභන්තොපි තෙසු ද්වීසු බහුවිසයං පඨමං දස්සෙතුං **‘‘වල්ලිඞ්ඝබාහුමත්තාපී’’**තිආදිමාහාති ඤාතබ්බං. තස්සායං සඞ්ඛෙපො (චූළව. අට්ඨ. 321) – වල්ලි අඩ්ඪබාහුමත්තාපි වෙළු අට්ඨඞ්ගුලායතොපි **තිණාදි මුට්ඨිමත්තම්පීති** එත්ථ ආදි-සද්දෙන මුඤ්ජපබ්බජං සඞ්ගණ්හාති, පණ්ණං එකම්පි මත්තිකා පාකතා වා පඤ්චවණ්ණා වා **සුධාකඞ්ගුට්ඨආදිකාති ආදි**-සද්දෙන සජ්ජුලසජාතිහිඞ්ගුලකාදි වා තාලපක්කප්පමාණාපි යෙහි කෙහිචි සඞ්ඝස්ස දින්නා වා සඞ්ඝිකෙ තිණඛෙත්තාදිම්හි ජාතා වා රක්ඛිතගොපිතභූමිභාගෙ උප්පන්නා තත්ථජාතකා වා සඞ්ඝිකා රක්ඛිතා එව අභාජියාති අත්ථො.

ඉදානි යෙ චෙත්ථ භාජිතබ්බා, තෙ දස්සෙතුං **“නිට්ඨිතෙ”**තිආදිමාහ, සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා කම්මෙ නිට්ඨිතෙ භාජියාති අධිප්පායො. එත්ථ පන යං කිඤ්චි වල්ලිවෙළුතිණපණ්ණමත්තිකාදි සඞ්ඝස්ස දින්නං වා සඞ්ඝිකෙ තිණඛෙත්තාදීසු ජාතකං වා රක්ඛිතගොපිතං ගරුභණ්ඩං, තං සඞ්ඝකම්මෙ ච චෙතියකම්මෙ ච නිට්ඨිතෙ අවසෙසං පුග්ගලිකකම්මෙපි දාතුං වට්ටති, අගරුභණ්ඩත්තා භාජිතුම්පි ලබ්භති. සෙනාසනත්ථාය රක්ඛිතගොපිතමෙව ගරුභණ්ඩං හොති, න ඉතරං. සීහළදීපෙ තුමූලසොමවිහාරෙ සඞ්ඝස්ස පාකවත්තම්පි තාලපණ්ණං වික්කිණිත්වා කරීයති. කස්මා? න හි තත්ථ පණ්ණෙන අත්ථො අත්ථි, සබ්බෙපි ඉට්ඨකච්ඡන්නා පාසාදාදයොති. එවං අඤ්ඤත්ථාපි කරීයති එවාති වදන්ති.

329. ඉදානි ලොහභණ්ඩාදීසු එකන්තභාජෙතබ්බභණ්ඩං දස්සෙතුං **“පත්තාදී”**තිආදිමාහ. එත්ථ (චූළව. අට්ඨ. 221) පන **ආදි**-සද්දෙන ලොහථාලකතම්බ කුණ්ඩිකා කටච්ඡු සරක අඤ්ජනි අඤ්ජනිසලාකාකණ්ණමලහරණීසූචිසණ්ඩාසකත්තරයට්ඨිආදීනි ගහිතානෙව. **තථා**ති භාජියමෙවාති අත්ථො. විප්පකතඤ්ච අවිප්පකතඤ්ච. **පාදගණ්හක**න්ති මගධනාළියා පඤ්චනාළියා ගණ්හනං.

331-2. **අනුඤ්ඤාතවාසි** යං සක්කා සිපාටිකාය පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතුන්ති වුත්තා. **තච්ඡිතානිට්ඨිත**න්ති විප්පකතං. යදි තච්ඡිතං, ගරුභණ්ඩමෙව. **දන්තං** පන අතච්ඡිතඤ්ච අනිට්ඨිතඤ්ච භාජියමෙව. අනිට්ඨිතං මඤ්චපාදාදිකං ගරුභණ්ඩං. ඉදානි මත්තිකභණ්ඩං දස්සෙතුං **“භික්ඛුපකරණෙ”**තිආදිමාහ. පත්තථාලකකුණ්ඩිකාදිභික්ඛුපකරණෙ ච. **පාදඝටකො**ති පාදගණ්හනකො ඝටකො ච මත්තිකාමයො භාජියො භාජෙතබ්බොති අත්ථො. සඞ්ඛථාලකම්පි භාජියමෙව.

333-4. මිගචම්මාදිකං කප්පියචම්මං භාජියං, සීහචම්මාදිකං අකප්පියචම්මං ගරුභණ්ඩං. තං පන භූමත්ථරණං කාතුං වට්ටති. **එළචම්මං** පන පච්චත්ථරණගතිකත්තා ගරුභණ්ඩං හොති. ඉදානි ඉමානි පන පඤ්ච චීවරපිණ්ඩපාතභෙසජ්ජානං අත්ථාය පරිවත්තෙතුං න වට්ටති, ගරුභණ්ඩෙන පන ගරුභණ්ඩඤ්ච ථාවරඤ්ච ථාවරෙන ථාවරමෙව පරිවත්තෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බානීති දස්සෙතුං **“ගරුනා”**තිආදිමාහ. තත්ථ (චූළව. අට්ඨ. 321) **ගරුනා**ති ගරුභණ්ඩෙන ගරුභණ්ඩඤ්ච ථාවරඤ්ච පරිවත්තෙයාති සම්බන්ධො. **ථාවරෙන ච** ථාවරමෙව පරිවත්තෙය, න ගරුභණ්ඩන්ති අධිප්පායො. පඤ්චසු කොට්ඨාසෙසු පච්ඡිමත්තයං ගරුභණ්ඩං, පුරිමද්වයං ථාවරන්ති වෙදිතබ්බං . **තථා කත්වා ච භුඤ්ජතූ**ති එවං පරිවත්තෙත්වා තතො ආභතං කප්පියභණ්ඩං පරිභුඤ්ජතූති අත්ථො. කථං ඤායතීති චෙ? වුත්තඤ්හෙතං **පරිවාරෙ**-

> ‘‘අවිස්සජ්ජියං අවෙභඞ්ගියං, පඤ්ච වුත්තා මහෙසිනා;
> විස්සජ්ජෙන්තස්ස පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්ති,
> පඤ්හා මෙසා කුසලෙහි චින්තිතා’’ති. (පරි. 479);

එත්ථ පන ගරුභණ්ඩෙන ගරුභණ්ඩඤ්ච ථාවරඤ්ච ථාවරෙන ථාවරමෙව පරිවත්තනවිධිං සන්ධාය ‘‘විස්සජ්ජන්තස්ස අනාපත්තී’’ති වුත්තං. පුන තතො නිබ්බත්තඤ්ච චතුපච්චයං පරිභුඤ්ජිතුං ලබ්භතීති දීපෙතුං ‘‘පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තී’’ති වුත්තං. අයං ඉමිස්සා ගාථාය අධිප්පායො. **සෙසන්ති** (චූළව. අට්ඨ. 321) ආරාමාදි අභාජියන්ති අත්ථො. අවෙභඞ්ගියවිනිච්ඡයො.

අවෙභඞ්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

41. පකිණ්ණකනිද්දෙසවණ්ණනා

335-6. **සද්වාරබන්ධනෙ ඨානෙ…පෙ…. සයන්තො දුක්කටං ඵුසෙ**ති එවරූපෙ ඨානෙ දිවා සයන්තෙනාති සම්බන්ධො. **සද්වාරබන්ධනෙ** (පාරා. 77; පාරා. අට්ඨ. 1.77) පන **ඨානෙ** යෙන කෙනචි පරික්ඛිත්තෙ අබ්භොකාසෙපි රුක්ඛමූලෙපි අන්තමසො ඉමිනා ලක්ඛණෙන යුත්තෙ ආකාසඞ්ගණෙපි සයන්තෙන ද්වාරං බන්ධිතබ්බමෙව. **විඤ්ඤුම්හි පුරිසෙ**ති භික්ඛුම්හි වා සාමණෙරෙ වා අන්තමසො උපාසකආරාමිකෙසුපි අඤ්ඤතරස්මිං සතීති අත්ථො. ‘‘එස ජග්ගිස්සතී’’ති **ආභොගො වාපි කප්පතී**ති කෙවලං භික්ඛුනිං වා මාතුගාමං වා ආපුච්ඡිතුං න වට්ටති. **සවසෙ**ති අත්තනො වසෙ, අබහුසාධාරණට්ඨානෙති අත්ථො. **තං විනාකාරන්ති** තං පුබ්බෙ වුත්තප්පකාරං ද්වාරථකනආභොගකරණසඞ්ඛාතං ආකාරං විනාති අත්ථො. අචිත්තකාපත්තිකිරියායං සඞ්ඛෙපො.

337. **රතනානී**ති මුත්තාදිදසවිධරතනානි. **ධඤ්ඤ**න්ති සත්තවිධං ධඤ්ඤං.

338. **සිත්ථතෙලොදතෙලෙහී**ති එත්ථ (චූළව. 246; චූළව. අට්ඨ. 246) පන යො මධුසිත්ථකතෙලෙන වා උදකමිස්සකතෙලෙන වා අඤ්ඤෙන කෙනචි චිකාරෙන වා කෙසෙ ඔසණ්ඨෙති, දන්තමයාදීසු යෙන කෙනචි ඵණෙන වා කොච්ඡෙන වා හත්ථෙන වා එණකිච්චං කරොන්තො අඞ්ගුලීහි වා ඔසණ්ඨෙති, තස්ස දුක්කටං හොතීති අත්ථො.

339. **නෙකපාවුරණාති** (චූළව. 264) න එකපාවුරණා. **තුවට්ටයුන්ති** නිපජ්ජෙය්‍යුං. කිං වුත්තං හොති? යදි එකපාවුරණා වා එකත්ථරණා වා එකමඤ්චෙ වා තුවට්ටෙය්‍යුං, න වට්ටති, දුක්කටං හොතීති වුත්තං හොති. එකම්හි (චූළව. අට්ඨ. 264) වා භාජනෙ න භුඤ්ජෙය්‍යුන්ති සම්බන්ධො.

340. චතුරඞ්ගුලතො (චූළව. 282; චූළව. අට්ඨ. 282) ඌනං දන්තකට්ඨං න ඛාදෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **අධිකට්ඨඞ්ගුලන්ති** අට්ඨඞ්ගුලතො අධිකං. **තථාති** න ඛාදෙය්‍යාති අත්ථො. අකල්ලකො (චූළව. 289) ලසුණං න ඛාදෙය්‍ය.

341. හීනෙහි (පාචි. 31 ආදයො) වා උක්කට්ඨෙහි වා ජාතිආදීහි එව උක්කට්ඨං වා හීනං වා ‘‘චණ්ඩාලොසී’’තිආදිනා නයෙන **උජුං වා** ‘‘සන්ති වා ඉධෙකච්චෙ චණ්ඩාලා, වෙනා, නෙසාදා’’තිආදිනා නයෙන **අඤ්ඤාපදෙසෙන** වා උපසම්පන්නං වා අනුපසම්පන්නං වා අක්කොසාධිප්පායං විනා කෙවලං **දවාධිප්පායෙන වදෙ, දුබ්භාසිතන්ති** අත්ථො.

342. නඛෙ වා කෙසෙ වා නාසලොමෙ (චූළව. 275) වා දීඝෙ න ධාරයෙති සම්බන්ධො. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මංසප්පමාණෙන නඛෙ ඡින්දිතු’’න්ති (චූළව. 274) ච ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දුමාසිකං වා දුවඞ්ගුලං වා’’ති (චූළව. 246) ච වුත්තං. **න ලබ්භං වීසතිමට්ඨන්ති** එත්ථ එකනඛම්පි මට්ඨං කාතුං න වට්ටති එව. ‘‘න භික්ඛවෙ වීසතිමට්ඨං කාරාපෙතබ්බං. යො කාරාපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස (චූළව. 274). අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මලමත්තං අපකඩ්ඪිතු’’න්ති (චූළව. 274) හි වුත්තං. තස්මා නඛතො මලමත්තං අපකඩ්ඪිතුං වට්ටති. **සම්බාධෙ ලොමහාරණන්ති** එත්ථ **සම්බාධො** නාම උභො උපකච්ඡකා මුත්තකරණඤ්ච. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආබාධපච්චයා සම්බාධෙ ලොමං සංහරාපෙතු’’න්ති (චූළව. 275) හි වුත්තං.

343. **යථාවුඩ්ඪන්ති** වුඩ්ඪපටිපාටියා ලද්ධබ්බං. **න බාධෙය්‍යාති** න වාරෙය්‍ය. **සඞ්ඝුද්දිට්ඨංවාති** උපාසකාදීහි යථාවුඩ්ඪං ‘‘අය්‍යා පරිභුඤ්ජන්තූ’’ති නිස්සජ්ජිත්වාව දින්නං සෙනාසනාදි. ‘‘න භික්ඛවෙ උද්දිස්සකතම්පි යථාවුඩ්ඪං පටිබාහිතබ්බං. යො පටිබාහෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 313) හි වුත්තං. අධොතපාදෙහි (චූළව. අට්ඨ. 324) වා අල්ලපාදෙහි වා නක්කමෙති සම්බන්ධො. **සුධොතපාදකං වාපීති** ධොතපාදෙහෙව අක්කමිතබ්බට්ඨානං. **තථෙවාති** නක්කමෙය්‍ය සඋපාහනොති අත්ථො. ‘‘න භික්ඛවෙ අධොතෙහි පාදෙහි, අල්ලෙහි පාදෙහි, සඋපාහනෙන සෙනාසනං අක්කමිතබ්බං. යො අක්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 324), හි වුත්තං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පච්චත්ථරිත්වා නිපජ්ජිතු’’න්ති (චූළව. 324) වුත්තත්තා පරිභණ්ඩකතං භූමිං වා භූමත්ථරණසෙනාසනං වා සඞ්ඝිකං මඤ්චපීඨං වා අත්තනො සන්තකෙන පච්චත්ථරණෙන පච්චත්ථරිත්වාව නිපජ්ජිතබ්බං.

344. **සඞ්ඝාටියා න පල්ලත්ථෙති** අධිට්ඨිතචීවරෙන විහාරෙ වා අන්තරඝරෙ වා පල්ලත්ථිකා න කාතබ්බාති අත්ථො. පරිකම්මකතං (චූළව. අට්ඨ. 324) **භිත්තිආදිං** න අපස්සයෙ. ‘‘න භික්ඛවෙ පරිකම්මකතා භිත්ති අපස්සෙතබ්බා. යො අපස්සෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 324) හි වුත්තං. තස්මා සෙතභිත්ති වා චිත්තකම්මකතා වා භිත්ති න අපස්සයිතබ්බා. න කෙවලං භිත්තියෙව, පරිකම්මකතා ද්වාරකවාටවාතපානත්ථම්භාදයොපි න අපස්සයිතබ්බා. එත්ථාපි ලොමගණනාය එව ආපත්තියො වෙදිතබ්බා. **සන්තෙ උදකෙ නො න ආචමෙති** (චූළව. 373; චූළව. අට්ඨ. 373) නො න ආචමෙතුං, උදකසුද්ධිං අකාතුං න වට්ටතීති අත්ථො. **සන්තෙති** වචනෙන අසන්තෙ අනාපත්තීති දීපෙති.

345. **අකප්පියසමාදානෙති** භික්ඛුං වා සාමණෙරාදිකෙ සෙසසහධම්මිකෙ වා අකප්පියෙ නියොජෙන්තස්ස දුක්කටමෙව. ‘‘න, භික්ඛවෙ, පබ්බජිතෙන අකප්පියෙ සමාදපෙතබ්බං. යො සමාදපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 303) හි වුත්තං. සභාගාය (මහාව. අට්ඨ. 169) ආපත්තියා දෙසනායාති අත්ථො. වත්ථුසභාගතා ඉධ අධිප්පෙතා, න ආපත්තිසභාගතා. ‘‘න භික්ඛවෙ සභාගා ආපත්ති දෙසෙතබ්බා. යො දෙසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 169) ච ‘‘න භික්ඛවෙ සභාගා ආපත්ති පටිග්ගහෙතබ්බා. යො පටිග්ගණ්හෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 169) ච වුත්තං. වත්ථුසභාගං ආපත්තිං ආවි කාතුම්පි න වට්ටති, තෙන වුත්තං **‘‘ආවිකම්මෙ ච දුක්කට’’**න්ති. ‘‘අහං, ආවුසො, ඉත්ථන්නාමං ආපත්තිං ආපජ්ජිං, තං ඉතො වුට්ඨහිත්වා පටිකරිස්සාමී’’ති අඤ්ඤස්ස වචනං ආවිකම්මංනාම.

346. **ඉතරස්ස තූති** අසුද්ධචිත්තස්ස.

347. **පොරිසන්ති** (චූළව. අට්ඨ. 284) පුරිසප්පමාණං අභිරුහිතුං වට්ටතීති අත්ථො. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, සති කරණීයෙ පොරිසං රුක්ඛං අභිරුහිතුං, ආපදාසු යාවදත්ථ’’න්ති (චූළව. 284) හි වුත්තං.

348. පරිස්සාවනං (චූළව. 259; චූළව. අට්ඨ. 259) විනා අඞ්ඩයොජනං ගච්ඡන්තස්ස දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ‘‘අද්ධානගමනසමයො නාම අඞ්ඩයොජනං ගච්ඡිස්සාමීති භුඤ්ජිතබ්බ’’න්ති (පාචි. 218) වුත්තං, තස්මා අඞ්ඩයොජනමෙව අන්තිමං අද්ධානන්ති වෙදිතබ්බං. භික්ඛුනියා ච මාතුගාමෙන ච **සංවිධානසික්ඛාපදෙ** ‘‘එකද්ධානමග්ගං පටිපජ්ජෙය්‍ය, අන්තමසො ගාමන්තරම්පී’’ති (පාචි. 182, 413) එවං විසෙසෙත්වා වුත්තත්තා ‘‘කුක්කුටසම්පාතෙ ගාමෙ ගාමන්තරෙ ගාමන්තරෙ ආපත්ති පාචිත්තියස්සා’’ති (පාචි. 183, 414) වුත්තං, න

අද්ධානලක්ඛණෙන. යදි ගාමන්තරපරිච්ඡෙදෙන අද්ධානං වුච්චති, ගණභොජනසික්ඛාපදෙපි ‘‘අද්ධානගමනසමයො නාම ගාමන්තරම්පි ගච්ඡිස්සාමීති භුඤ්ජිතබ්බ’’න්ති වදෙය්‍ය, න ච වුත්තං. තස්මා ‘‘න භික්ඛවෙ අපරිස්සාවනකෙන අද්ධානො පටිපජ්ජිතබ්බො. යො පටිපජ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. සචෙ න හොති පරිස්සාවනං වා ධම්මකරණො වා, සඞ්ඝාටිකණ්ණොපි අධිට්ඨාතබ්බො ඉමිනා පරිස්සාවෙත්වා පිවිස්සාමී’’ති වුත්තට්ඨානෙපි අඩ්ඪයොජනවසෙනෙව අද්ධානපරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො. අභයගිරිවාසීනං පන ‘‘ද්විගාවුතවසෙන අද්ධානපරිච්ඡෙදො’’ති පාළියං එව අත්ථි. **යාචමානස්සාති** යාචන්තස්ස. ‘‘න ච භික්ඛවෙ අද්ධානප්පටිපන්නෙන භික්ඛුනා පරිස්සාවනං යාචියමානෙන න දාතබ්බං. යො න දදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති හි වුත්තං.

349. අඤ්ඤත්‍ර ආබාධප්පච්චයා කණ්ණනාසාදිකෙ සෙසඞ්ගෙ දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ආබාධෙ සති අඞ්ගුලිආදීනි ඡින්දිතුං වට්ටති. අඞ්ගජාතං වා බීජානි වා ඡින්දිතුං න වට්ටති එව. අත්තඝාතනෙ ච දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ‘‘න ච භික්ඛවෙ අත්තානං ඝාතෙතබ්බං. යො ඝාතෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති හි වුත්තං.

350. ‘‘න ච භික්ඛවෙ පටිභානචිත්තං කාරාපෙතබ්බං ඉත්ථිරූපකං පුරිසරූපකං. යො කාරාපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මාලාකම්මං ලතාකම්මං මකරදන්තකං පඤ්චපටික’’න්ති (චූළව. 299) වුත්තත්තා **‘‘චිත්තපොත්ථකරූපානි, න කරෙ න ච කාරයෙ’’**ති වුත්තං. **භුඤ්ජන්තන්ති** (චූළව. අට්ඨ. 316) විප්පකතභොජනං. ‘‘න භික්ඛවෙ විප්පකතභොජනො භික්ඛු වුට්ඨාපෙතබ්බො. යො වුට්ඨාපෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 316) හි වුත්තං.

351. **යානානීති** වය්හං රථො සකටං සන්දමානිකාදීනි ගිලානස්ස අභිරුහිතුං කප්පන්ති, සිවිකා ච කප්පති. එවං සබ්බත්ථ. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස යානං, පුරිසයුත්තං හත්ථවට්ටකං, සිවිකං පාටඞ්කි’’න්ති (මහාව. 253) හි වුත්තං.

352. **දවන්ති** කෙළිං. ‘‘න භික්ඛවෙ බුද්ධං වා ධම්මං වා සඞ්ඝං වා ආරබ්භ දවො කාතබ්බො. යො කරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාචි. 627) හි වුත්තං. තස්මා ‘‘කිං බුද්ධො සිලකබුද්ධො, උදාහු පටිබුද්ධො’’ති වා ‘‘කිං ධම්මො ගොධම්මො අජධම්මො’’ති වා ‘‘කිං සඞ්ඝො අජසඞ්ඝො මිගසඞ්ඝො’’ති වා එවමාදිනා නයෙන යො දවං කරොති, තස්ස දුක්කටන්ති වෙදිතබ්බං. ‘‘තුම්හාකං චීවරං දස්සාම, පත්තං දස්සාමා’’තිආදිනා නයෙන සාමණෙරං වා උපසම්පන්නං වා අඤ්ඤස්ස අන්තමසො දුස්සීලස්සාපි පරිසභූතං අත්තනො උපට්ඨාකකරණත්ථං උපලාළනෙ දුක්කටන්ති අත්ථො. ‘‘න භික්ඛවෙ අඤ්ඤස්ස පරිසා අපලාළෙතබ්බා. යො අපලාළෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති හි වුත්තං.

353. කායං (චූළව. 411) වා ඌරුං වා නිමිත්තං වා විවරිත්වා භික්ඛුනීනං න දස්සයෙති සම්බන්ධො. කද්දමුදකාදිනා තා භික්ඛුනියො න සිඤ්චෙය්‍යාති අත්ථො. න කෙවලං කද්දමුදකාදිකෙනෙව, විප්පසන්නඋදකරජනකද්දමාදීසුපි යෙන කෙනචි ඔසිඤ්චන්තස්ස දුක්කටමෙව.

354. **බාලන්ති** එත්ථ **බාලො** නාම යො ඔවාදං ගහෙත්වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස ආරොචෙත්වා පාටිපදෙ පච්චාහරිතබ්බන්ති න ජානාති. **ගිලානො** නාම යො ඔවාදං ගහෙත්වා උපොසථග්ගං ගන්ත්වා ආරොචෙතුඤ්ච පච්චාහරිතුඤ්ච න සක්කොති. **ගමියො** නාම යො පටිදෙසං ගන්තුකාමො.

‘‘න භික්ඛවෙ ඔවාදො න ගහෙතබ්බො. යො න ගණ්හෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 414) ච ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඨපෙත්වා බාලං, ඨපෙත්වා ගිලානං, ඨපෙත්වා ගමිකං, අවසෙසෙහි ඔවාදං ගහෙතු’’න්ති (චූළව. 414) ච ‘‘න භික්ඛවෙ ඔවාදො න පච්චාහරිතබ්බො. යො න පච්චාහරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (පාචි. 415) ච වුත්තත්තා භික්ඛුනීහි තෙරසියං වා චාතුද්දසියං වා ආගන්ත්වා ‘‘අයං උපොසථො චාතුද්දසො’’ති වා ‘‘පන්නරසො’’ති වා ‘‘කදා අය්‍ය උපොසථො’’ති වා පුච්ඡිතෙ ‘‘චාතුද්දසො’’ති වා ‘‘පන්නරසො’’ති වා ‘‘ස්වෙ භගිනි උපොසථො’’ති වා ආචික්ඛිතබ්බං. තාහි භික්ඛුනීහි උපොසථදිවසෙ ආගන්ත්වා ‘‘භික්ඛුනිසඞ්ඝො අය්‍ය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර අය්‍ය භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන’’න්ති එවං යාචිතබ්බං, තං වචනං පටිග්ගහෙත්වා උපොසථග්ගෙ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස ‘‘භික්ඛුනිසඞ්ඝො, භන්තෙ, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පාදෙ වන්දති, ඔවාදූපසඞ්කමනඤ්ච යාචති, ලභතු කිර, භන්තෙ, භික්ඛුනිසඞ්ඝො ඔවාදූපසඞ්කමන’’න්ති ආචික්ඛිතබ්බං. පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙනාපි සචෙ තත්ථ භික්ඛුනොවාදකො අත්ථි, ‘‘ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, තං භික්ඛුනිසඞ්ඝො උපසඞ්කමතූ’’ති වත්තබ්බං. සචෙ නත්ථි, ‘‘කො ආයස්මා උස්සහති භික්ඛුනියො ඔවදිතු’’න්ති පුච්ඡිත්වා සචෙ අත්ථි අට්ඨහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො භික්ඛු, තං තත්ථෙව සම්මන්නිත්වා වුත්තනයෙනෙව ඔවාදප්පටිග්ගාහකස්ස ආරොචෙතබ්බං. යදි නත්ථි කොචි භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, ‘‘පාසාදිකෙන භික්ඛුනිසඞ්ඝො සම්පාදෙතූ’’ති වත්තබ්බං. තෙන භික්ඛුනා ‘‘සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡිත්වා පාටිපදෙ භික්ඛුනීනං ‘‘නත්ථි කොචි භික්ඛු භික්ඛුනොවාදකො සම්මතො, පාසාදිකෙන භික්ඛුනිසඞ්ඝො සම්පාදෙතූ’’ති වත්තබ්බං. තාහිපි ‘‘සාධු අය්‍යා’’ති සම්පටිච්ඡිතබ්බං. ඉමිනා නයෙන ගණපුග්ගලෙසුපි වචනභෙදො වෙදිතබ්බො.

355. **ලොකායතං** (චූළව. 286; චූළව. අට්ඨ. 286) නාම විතණ්ඩසත්ථං. ‘‘න භික්ඛවෙ ආසිත්තකූපධානෙ භුඤ්ජිතබ්බං. යො භුඤ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 264) වුත්තත්තා **‘‘පෙළායපි න භුඤ්ජෙය්‍යා’’**ති වුත්තං.

356. ගිහිපාරුතං න පාරුපෙය්‍ය, ගිහිනිවාසනං න නිවාසෙය්‍යාති අත්ථො. ‘‘න භික්ඛවෙ ගිහිනිවත්ථං නිවාසෙතබ්බං හත්ථිසොණ්ඩකං මච්ඡවාළකං චතුකණ්ණකං තාලවණ්ටකං සතවලිකං. යො නිවාසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 280) හි වුත්තං. පරිමණ්ඩලතො අඤ්ඤථා පාරුපනං, සබ්බමෙතං **ගිහිපාරුතං** නාම. තං පන න පාරුපෙතබ්බන්ති අත්ථො. **සංවෙල්ලියන්ති** එත්ථ කච්ඡං බන්ධිත්වා න නිවාසෙය්‍යාති අත්ථො. **දායන්ති** (චූළව. 283; චූළව. අට්ඨ. 283) අරඤ්ඤං. නාලිම්පයෙය්‍යාති සම්බන්ධො.

357. වඩ්ඪිඤ්ච න පයොජයෙ, නොඤාතකෙ නප්පවාරිතෙ න යාචෙති අත්ථො. **අඤ්ඤස්සාති** එත්ථ (චූළව. 420; චූළව. අට්ඨ. 420) ‘‘තුම්හෙ පරිභුඤ්ජථා’’ති නියමෙත්වා දින්නං සහධම්මිකානම්පි දාතුං න වට්ටති. අග්ගං ගහෙත්වා වා කතිපාහං භුත්වා වා පුන දදෙය්‍යාති අත්ථො.

358. **උද්දිස්ස යාචනෙති** එත්ථ (පාචි. අට්ඨ. 679) ‘‘අම්හාකං විහාරෙ ඉත්ථන්නාමෙන ඉදඤ්චිදඤ්ච කත’’න්ති වා ‘‘කරිස්සන්තී’’ති වා එවං උද්දිස්ස රක්ඛං යාචනෙති අත්ථො. **ඤත්වාඤත්වා වාති** එවං ‘‘අම්හෙහි යාචියමානා ඉමෙසං දණ්ඩෙස්සන්තී’’ති තෙසං දණ්ඩිනං ඤත්වා වා අඤත්වා වාති අත්ථො. තෙහි පන **දණ්ඩිතෙ සො දණ්ඩො** උද්දිස්ස යාචන්තානං **ගීවාව** භණ්ඩදෙය්‍යං හොති එවාති අත්ථො. ‘‘ඉමිනා ච ඉමිනා ච ඉදඤ්ච ඉදඤ්ච කතං, එත්තකං දණ්ඩං ගණ්හථා’’ති **සයං දණ්ඩාපනෙ පන** අස්ස දණ්ඩස්ස අග්ඝභෙදෙන පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටා ඤෙය්‍යාති අත්ථො.

359. අනත්ථාය අස්ස චොරස්ස භාසිතෙති සම්බන්ධො. රාජරාජමහාමත්තාදීහි **තස්ස චොරස්ස දණ්ඩං ගණ්හන්තෙ අස්ස** භික්ඛුස්ස **තත්තකං** ගීවාති අත්ථො.

360. විසාසං (පාචි. 825-826) වා උච්චාරං වා සඞ්කාරං වා මුත්තං වා පාකාරකුට්ටානං බහි ඡඩ්ඩෙය්‍ය, දුක්කටන්ති අත්ථො. **වළඤ්ජෙ නාවලොකියාති** ඉමිනාව අවළඤ්ජනකාලෙ නාවලොකෙත්වා ඡඩ්ඩෙතුං වට්ටතීති දීපෙති. න කෙවලං තත්ථෙව, අථ ඛො හරිතෙ චාපි වීහාදිනාළිකෙරාදිරොපිමෙ ඡඩ්ඩෙන්තස්ස දුක්කටමෙවාති අත්ථො.

361. **‘‘උපහාරං කරොමා’’ති වුත්තෙති** පුච්ඡිතෙති අධිප්පායො.

362. කීළත්ථං (පාචි. 979; පාචි. අට්ඨ. 978) කතං රාජාගාරං වා පොක්ඛරණිං වා උය්‍යානං වා චිත්තාගාරං වා ආරාමං වා දට්ඨුං ගච්ඡතො පදෙ පදෙ දුක්කටන්ති අත්ථො.

363. ආසනෙන (චූළව. 364) නවෙ න පටිබාහෙය්‍ය, උණ්හෙ (මහාව. 67, 78, 79; චූළව. 376, 378, 380, 382) චීවරං න නිදහෙය්‍ය. **ගුරුනාති** ආචරියාදිනා පණාමිතො ඛමාපෙය්‍යාති සම්බන්ධො.

364. **ආපත්තීහි ච සත්තහීති** (වජිර. ටී. පාචිත්තිය 26) සත්තහි ආපත්තීහි භික්ඛුං පරම්මුඛා අක්කොසනෙන ච ‘‘අස්සද්ධො අප්පසන්නො බීජභොජී’’තිආදිනා අඤ්ඤෙනෙව වා අක්කොසනෙන ච දුක්කටන්ති අධිප්පායො.

365. සද්ධාදෙය්‍යං (මහාව. අට්ඨ. 361) චීවරං වා පිණ්ඩපාතං වාති අත්ථො. ‘‘න භික්ඛවෙ සද්ධාදෙය්‍යං විනිපාතෙතබ්බං. යො විනිපාතෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 361) හි වුත්තං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, මාතාපිතූනං දාතු’’න්ති (මහාව. 361) වුත්තත්තා **‘‘ලබ්භං පිතූන’’**න්ති වුත්තං.

366. වස්සංවුත්ථො අඤ්ඤත්‍රාති සම්බන්ධො, අඤ්ඤස්මිං විහාරෙති අත්ථො. **අඤ්ඤතොති** අඤ්ඤවිහාරතො. ‘‘න භික්ඛවෙ අඤ්ඤත්‍ර වස්සංවුත්ථෙන අඤ්ඤත්‍ර චීවරභාගො සාදිතබ්බො. යො සාදියෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 364) හි වුත්තං. **තෙසන්ති** තස්මිං විහාරෙ තං චීවරං භාජෙත්වා ගණ්හිතුං යුත්තානං භික්ඛූනං ධුරනික්ඛෙපතො හොති භණ්ඩග්ඝෙන කාරියොති අත්ථො.

367. සහ අන්තරෙන උත්තරොති **සන්තරුත්තරො,** ගාමං න පවිසෙය්‍යාති අත්ථො. ‘‘න භික්ඛවෙ සන්තරුත්තරෙන ගාමො පවිසිතබ්බො. යො පවිසෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 362) හි වුත්තං. **කල්ලො වාති** අගිලානො. සඋපාහනො ගාමං න පවිසෙය්‍යාති සම්බන්ධො. ‘‘න භික්ඛවෙ චාමරිබීජනී ධාරෙතබ්බා. යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (චූළව. 269), ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිස්සො බීජනියො වාකමයං උසීරමයං මොරපිඤ්ඡමය’’න්ති (චූළව. 269) ච වුත්තත්තා **‘‘න ධාරෙය්‍ය චාමරීමකසබීජනි’’**න්ති වුත්තං. මකසබීජනී පන දන්තවිසාණදාරුදණ්ඩකාපි වට්ටති.

368. ආරාමතො බහීති සම්බන්ධො. ‘‘න භික්ඛවෙ ඡත්තං ධාරෙතබ්බං. යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති, ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානස්ස ඡත්ත’’න්ති ච වුත්තත්තා අගිලානො ආරාමතො බහි න ලභති, චීවරගුත්තියාදිඅත්ථාය අගිලානොපි ලභතීති අත්ථො.

369. **ගාහෙය්‍ය නුභතොකාජන්ති** න ගාහෙය්‍ය උභතොකාජං. **එකන්තරිකකාජකන්ති** එකතොකාජඤ්ච අන්තරකාජඤ්ච . සීසභාරො ච ඛන්ධභාරො ච කටිභාරො ච **සීසක්ඛන්ධකටිභාරා.** ‘‘න භික්ඛවෙ උභතොකාජං

හරිතබ්බං. යො හරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (චූළව. 281), ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, එකතොකාජං අන්තරකාජං සීසභාරං ඛන්ධභාරං කටිභාරං ඔලම්බක''න්ති (චූළව. 281) ච වුත්තත්තා උභතොකාජමෙව න වට්ටති, සෙසානි වට්ටන්තීති වෙදිතබ්බා.

370. **අනොකාසකතන්**ති (මහාව. 153) යො පඨමමෙව ''කරොහි මෙ ආවුසො ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො''ති එවං අකතොකාසං ආපත්තියා චොදෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං හොතීති අත්ථො. **තථා**ති දුක්කටමෙවාති අත්ථො.

371. **පකතඞ්ගුලෙන,** න සුගතඞ්ගුලෙනාති අත්ථො.

372. මුගබ්බතාදිං (මහාව. 209; මහාව. අට්ඨ. 209) තිත්ථියබ්බතං යදි ගණ්හෙය්‍ය, දුක්කටන්ති අත්ථො. **ආදි-**සද්දෙන ගොවතකුක්කුරවතාදයො සඞ්ගහිතා. **තථා**ති (මහාව. 303; මහාව. අට්ඨ. 303) න්හාපිතපුබ්බකො ඛුරභණ්ඩං යදි පරිහරෙය්‍ය, දුක්කටමෙවාති අත්ථො.

373. **යං කිඤ්චී**ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. කුටිකාරසික්ඛාපදවණ්ණනා) න්හාපිතතුන්නකාරකම්මාදි යං කිඤ්චි හත්ථකම්මන්ති අත්ථො. **තදනුසාරතො**ති හත්ථකම්මයාචනානුසාරතොති අත්ථො. සචෙ එවං යාචතො හත්ථකම්මමූලමෙව දෙති, තං අඤ්ඤස්ස දාපෙත්වා කාරෙතුං වට්ටතීති අත්ථො. නික්කම්මං පන හත්ථකම්මවසෙන අයාචිත්වාපි ''එහි ඉමං කරොහී''ති කාරෙතුං කප්පතීති අත්ථො. **යං කිඤ්චිපරසන්තකන්**ති යං කිඤ්චි දාරුතිණාදිකං අපරසන්තකං අපරිග්ගහිතං ආහරාපෙතුං කප්පතීති අධිප්පායො.

374. **ගිහීනන්**ති ගිහීනං සන්තකං. **ගොපකෙ**ති රක්ඛකෙ. යත්තකං දෙති, තත්තකං ගහෙතුං කප්පතීති අත්ථො. **යථාපරිච්ඡෙදන්**ති ''දිවසෙ දිවසෙ එත්තකං උච්ඡුනාළිකෙරං අම්බපක්කං තුම්හෙ ඛාදථා''ති පරිච්ඡින්දිත්වා දින්නමෙව තෙසු දෙන්තෙසු ලබ්භතීති අත්ථො.

375. **ද්විහාපජ්ජෙය්‍යා**ති ද්වීහි ආපජ්ජෙය්‍ය. කතමෙහි ද්වීහීති චෙ, තෙ දස්සෙතුං **''කායවාචාහී''**ති වුත්තං, ''ද්වීහාකාරෙහි ආපත්තිං ආපජ්ජති, කායෙන ආපජ්ජති, වාචාය ආපජ්ජතී''ති (පරි. 322) හි වුත්තං. කායවාචාහි ආපත්තිං ආපජ්ජන්තො ච ඡහි ආකාරෙහි ආපත්තිං ආපජ්ජති, තානි දස්සෙතුං **''අලජ්ජිඤ්ඤාණකුක්කුච්චපකතත්තා''**තිආදිමාහ. එත්ථ (පරි. 295) පන අකප්පියභාවං ජානන්තො එව වීතික්කමං කරොන්තො **අලජ්ජිතාය** ආපජ්ජති නාම. කප්පියාකප්පියං අජානිත්වා ආපජ්ජන්තො **අඤ්ඤාණතාය**. කප්පියං නු ඛො, නො නු ඛො''ති සංසයෙ උප්පන්නෙ තමභිවිතරිත්වා වීතික්කමං කරොන්තො **කුක්කුච්චපකතත්තා** ආපජ්ජති. සහසෙය්‍යාදිං ආපජ්ජන්තො **සතිප්ලවා,** සතිසම්මොසාති අත්ථො. අච්ඡමංසං ''සූකරමංස''න්ති වා සූකරමංසං ''අච්ඡමංස''න්ති වා ඛාදන්තො **අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතාය ච කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාය** ච ආපජ්ජතීති වෙදිතබ්බො.

376. අලජ්ජිතාය වා අඤ්ඤාණතාය වා ආපත්තිං කායවාචාහි ඡාදයෙති අත්ථො. **එකෙ වා** එකස්මිං වා. **ලිඞ්ගෙ**ති ලිඞ්ගපරිවත්තනතො. එවං චතුධා ආපත්තිවුට්ඨානං හොතීති අත්ථො. තිණවත්ථාරකසමථබ්භානාදීනං වසෙන **සඞ්ඝෙ** ආපත්ති වුට්ඨාතීති වෙදිතබ්බං නිස්සජ්ජනාදීසු ගණෙ. එකස්ස සන්තිකෙ වුට්ඨානං පාකටමෙව. ''යා ආපත්තියො භික්ඛූනං භික්ඛුනීහි අසාධාරණා, තාහි ආපත්තීහි අනාපත්තී''ති (පාරා. 69) වචනතො ලිඞ්ගපරිවත්තනෙ ආපත්තිවුට්ඨානං ඤාතබ්බං.

377. **පච්චයද්වයෙ**ති චීවරෙ ච පිණ්ඩපාතෙ ච. න කෙවලඤ්ච ඉමෙ එව, නිමිත්තකම්මම්පි න ලබ්භතෙව, ගාථාබන්ධසුඛත්ථං පන න වුත්තං. තත්ථ **නිමිත්තකම්මං** නාම යං කිඤ්චි පරෙසං පච්චයදානසංයොජනකං කායවචීකම්මං. ඛාදනීයං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙ දිස්වා ''කිං ඛාදනීයං ලභිත්ථා''තිආදිනා නයෙන තස්ස පවත්ති වෙදිතබ්බා. **පරිකථා** නාම යථා යථා තං ලභති, තථා තථා පරිවත්තෙත්වා කථනං. ''එතරහි භික්ඛූ පිණ්ඩපාතෙන කිලමන්තී''තිආදිනා නයෙන තස්ස පවත්ති වෙදිතබ්බා. **ඔභාසො** නාම පච්චයප්පටිසංයුත්තකථා. **විඤ්ඤත්ති** පන පාකටා එව. **තතියෙ**ති සෙනාසනෙ. සෙනාසනෙ පන නිමිත්තොභාසපරිකථා වට්ටන්ති, විඤ්ඤත්ති එව එකා න වට්ටති. තත්ථ **නිමිත්තකම්මං** නාම උපාසකෙ දිස්වා සෙනාසනත්ථං භූමිපරිකම්මකරණාදි. **ඔභාසො** නාම ''උපාසකා, තුම්හෙ කුහිං වසථා''ති ''පාසාදෙ, භන්තෙ''ති වුත්තෙ ''කිං භික්ඛූනං පාසාදො න වට්ටතී''තිආදිකං වචනං. **පරිකථා** නාම ''භික්ඛූනං සෙනාසනං සම්බාධ''න්ති වචනං. **සෙසෙ**ති ගිලානපච්චයෙ.

378. **න රූහතී**ති න හොති. **අච්චයෙ දානන්**ති අච්චයදානං. පඤ්චසු සහධම්මිකෙසු යෙන කෙනචි කාලං කරොන්තෙන ''මමච්චයෙන මය්හං පරික්ඛාරො උපජ්ඣායස්ස හොතු, ආචරියස්ස හොතු, අඤ්ඤස්ස වා කස්සචි හොතූ''ති වුත්තෙ තෙසං න හොති, තස්මා වුත්තං ''න රූහතී''ති. **සඞ්ඝස්සෙව ච තං හොතී**ති යදි භික්ඛුසාමණෙරෙහි එවං වුත්තං, තස්මිං මතෙපි භික්ඛුසඞ්ඝස්සෙව හොති, භික්ඛුනිසික්ඛමානසාමණෙරීහි චෙ වුත්තං, තස්මිං මතෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝස්ස තං හොතීති අත්ථො. **ගිහීනං පන රූහතී**ති ගිහීනං පන අච්චයදානං එව සබ්බෙසං රූහතීති වුත්තං හොති.

379. උපස්සයෙති භික්ඛුනිවිහාරෙ. **දායජ්ජොති** තස්ස පරික්ඛාරස්ස දායජ්ජො. **සෙසෙපීති** සචෙ භික්ඛුනිසික්ඛමානසාමණෙරියො භික්ඛුවිහාරෙ කාලං කරොන්ති, තාසං පරික්ඛාරානං භික්ඛුසඞ්ඝොව දායජ්ජොති අත්ථො.

380. **පුරිමස්සෙවාති** එත්ථ ''ඉමං පරික්ඛාරං නෙත්වා අසුකස්ස දෙහී''ති දින්නං පුරිමස්සෙව හොතීති අත්ථො. ''අසුකස්ස දම්මී''ති දින්නං පන පච්ඡිමස්සෙව හොති පරිච්චජිත්වා දින්නත්තා. ඉමං විධිං ඤත්වාව විස්සාසග්ගාහං වා ගණ්හෙය්‍ය, මතකචීවරං වා අධිට්ඨෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **මතකචීවරඅධිට්ඨානං** නාම ඝණ්ටිං පහරිත්වා කාලං ඝොසෙත්වා ථොකං ආගමෙත්වා සචෙ භික්ඛූ ආගච්ඡන්ති, තෙහි සද්ධිං භාජෙතබ්බානි, නො චෙ ආගච්ඡන්ති, ''මය්හිමානි චීවරානි පාපුණන්තී''ති අධිට්ඨාතබ්බානි. එවං අධිට්ඨිතෙ සබ්බානි තස්සෙව හොන්ති, ඨිතිකා පන න තිට්ඨති. සචෙ එකෙකං උද්ධරිත්වා ''අයං පඨමභාගො මය්හං පාපුණාති, අයං දුතියභාගො''ති එවං ගණ්හාති, ගහිතානි ච සුගහිතානි හොන්ති, ඨිතිකා ච තිට්ඨති. එවං පාපෙත්වා ගණ්හන්තෙනාපි අධිට්ඨිතමෙව හොති.

381. ලොහභණ්ඩෙ පහරණිං ඨපෙත්වා සබ්බං කප්පති, දාරුභණ්ඩෙ ච දාරුජං පත්තඤ්ච පාදුකඤ්ච, පල්ලඞ්කඤ්ච ආසන්දිඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං කප්පති, මත්තිකාමයෙ කතකඤ්ච කුම්භකාරිකඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං කප්පතීති අත්ථො. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඨපෙත්වා පහරණිං සබ්බං ලොහභණ්ඩං, ඨපෙත්වා ආසන්දිං පල්ලඞ්කං දාරුපත්තං දාරුපාදුකං සබ්බං දාරුභණ්ඩං, ඨපෙත්වා කතකඤ්ච කුම්භකාරිකඤ්ච සබ්බං මත්තිකාභණ්ඩ''න්ති (චූළව. 293) හි වුත්තං. එත්ථ **කතකන්ති** පදුමකණ්ණිකාකාරෙන කතමල්ලකන්ති අධිප්පෙතං. ධනියස්සෙව සබ්බමත්තිකාමයා කුටි කුම්භකාරිකන්ති. පකිණ්ණකවිනිච්ඡයො.

පකිණ්ණකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

42. දෙසනානිද්දෙසවණ්ණනා

382. භික්ඛුභාවස්ස (පාරා. අට්ඨ. 2.198) යො චාගො, සා පාරාජිකදෙසනාති අත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං ''විසුද්ධාපෙක්ඛොති ගිහි වා හොතුකාමො උපාසකො වා හොතුකාමො ආරාමිකො වා හොතුකාමො සාමණෙරො වා හොතුකාමො''ති (පාරා. 198). තස්මා ගිහිභාවාදිකංයෙව පාරාජිකං ආපන්නස්ස විසුද්ධි නාම, අඤ්ඤතරස්ස විසුද්ධි එව නත්ථි. ''ඡාදෙති ජානමාපන්නං, පරිවසෙය්‍ය තාවතා''තිආදිනා නයෙන හෙට්ඨා වුත්තවිධිං සන්ධාය **''යථාවුත්තෙන වුට්ඨාන''**න්ති වුත්තං.

383. ඉදානි වත්තබ්බතං සන්ධාය **''එව''**න්ති වුත්තං.

384. **පටිදෙසෙමීති** ආරොචෙමි. එතානි අහං **එතානාහං**.

386. (ක) යං සඞ්ඝො ගිලානස්ස තිචීවරෙන විප්පවාසසම්මුතිං දෙති, තං අඤ්ඤත්‍රාති අත්ථො.

(ඛ) **අකාලචීවරං** (පාරා. 500) නාම ''අනත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදසමාසෙ උප්පන්නං, අත්ථතෙ කඨිනෙ සත්තමාසෙ උප්පන්නං, කාලෙපි ආදිස්ස දින්නං, එතං අකාලචීවරං නාමා''ති.

(ග) **පුරාණචීවරං** (පාරා. 505) නාම ''සකිං නිවත්ථම්පි සකිං පාරුතම්පී''ති වුත්තං. **අඤ්ඤාතිකා** නාම මාතිතො වා පිතිතො වා යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා අසම්බන්ධා. නිසීදනපච්චත්ථරණධොවාපනෙ දුක්කටං.

(ඝ) **අඤ්ඤත්‍ර පාරිවත්තකාති** (පාරා. 512) එත්ථ හරිතකීඛණ්ඩම්පි වට්ටති. **චීවරං** නාම ඉධ විකප්පනූපගපච්ඡිමතො පට්ඨාය අධිප්පෙතං.

(ඞ) **අඤ්ඤත්‍ර සමයාති** (පාරා. 519) එත්ථ ''අච්ඡින්නචීවරො වා හොති භික්ඛු නට්ඨචීවරො වා''ති එවං වුත්තං සමයන්ති අත්ථො.

(ච) ''සන්තරුත්තරපරමං තෙන භික්ඛුනා තතො චීවරං සාදිතබ්බ''න්ති (පාරා. 524) වුත්තත්තා **''තතුත්තරී''**ති වුත්තං. එත්ථ පන ''සචෙ තීණි නට්ඨානි හොන්ති, ද්වෙ සාදිතබ්බානි. ද්වෙ නට්ඨානි, එකං සාදිතබ්බං, එකං නට්ඨං, න කිඤ්චි සාදිතබ්බ''න්ති (පාරා. 524) වුත්තං.

(ඡ-ජ) ''කීදිසෙන තෙ (පාරා. 529), භන්තෙ, චීවරෙන අත්ථො, කීදිසං තෙ චීවරං චෙතාපෙමී''ති එවං අප්පවාරිතොති අත්ථො. **විකප්පන්ති** විසිට්ඨකප්පං අධිකවිධානං ආපන්නං. ඉධ පුරිමං එකස්ස, දුතියං බහූනං වසෙන වුත්තං, එත්තකං නානත්තං.

(ඣ) **අතිරෙකතික්ඛත්තුන්ති** එත්ථ කෙනචි යං කිඤ්චි අකප්පියවත්ථුං ආනෙත්වා ''ඉදං ඛො මෙ, භන්තෙ, ආයස්මන්තං උද්දිස්ස චීවරචෙතාපන්නං ආභතං, පටිග්ගණ්හතු ආයස්මා චීවරචෙතාපන්න''න්ති වුත්තෙ ''න ඛො මයං, ආවුසො, චීවරචෙතාපන්නං පටිග්ගණ්හාම, චීවරඤ්ච ඛො මයං පටිග්ගණ්හාම කාලෙන කප්පිය''න්ති වත්තබ්බං. එවං වුත්තෙ සචෙ සො ''අත්ථි කොචි කප්පියකාරකො''ති වදති, චීවරත්ථිකෙන ඨපෙත්වා පඤ්ච සහධම්මිකෙ යො කොචි උද්දිසිතබ්බො ''එසො ඛො, ආවුසො, භික්ඛූනං වෙය්‍යාවච්චකරො''ති, එත්තකමෙව වත්තබ්බං. එවං වුත්තෙ සචෙ දායකො තස්ස හත්ථෙ අකප්පියවත්ථුං දත්වා ''එසො අය්‍යස්ස චීවරං චෙතාපෙත්වා දස්සතී''ති වත්වා ගච්ඡති, තං උපසඞ්කමිත්වා ද්වත්තික්ඛත්තුං චොදෙතබ්බො සාරෙතබ්බො ''අත්ථො මෙ, ආවුසො, චීවරෙනා''ති, එත්තකමෙව වත්තබ්බං, ''දෙහි මෙ චීවර''න්තිආදිනා න වත්තබ්බං. එවං තික්ඛත්තුං චොදනාය තං චීවරං ලභති, ඉච්චෙතං කුසලං. නො චෙ ලභති, ඡක්ඛත්තුපරමං තුණ්හීභූතෙන ඨාතබ්බං, න ආසනෙ නිසීදිතබ්බං, න ආමිසං පටිග්ගහෙතබ්බං, න ධම්මො භාසිතබ්බො. ''කිං කාරණා ආගතොසී''ති වුත්තෙ ''ජානාහි, ආවුසො''ති එත්තකමෙව වත්තබ්බං. සචෙ නිසජ්ජාදීනි කරොති, ඨානං භඤ්ජති. වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච ආපජ්ජතීති වදන්ති. එවං පන අප්පටිපජ්ජිත්වා අතිරෙකතික්ඛත්තුං චොදනාය අතිරෙකඡක්ඛත්තුං ඨානෙන සචෙ නිප්ඵාදෙති, නිස්සග්ගියන්ති අත්ථො.

(ඤ) **සන්ථතං** (පාරා. 544) නාම සන්ථරිත්වා කතං හොති අවායිමං. එකකොසියංසුනාපි චෙ මිස්සෙත්වා කරොති, නිස්සග්ගියං.

(ට) **සුද්ධකාළකානන්ති** (පාරා. 547-549) අඤ්ඤෙහි අමිස්සිතානන්ති අත්ථො. ''කාළකං නාම ද්වෙ කාළකානි ජාතිකාළකං වා රජනකාළකං වා''ති වුත්තං.

(ඨ) **අනාදියිත්වා...පෙ.... තුලන්ති** (පාරා. 554) එත්ථ පන යත්තකෙහි එළකලොමෙහි කත්තුකාමො හොති, තෙසු ද්වෙ කොට්ඨාසා කාළකානං, එකො ඔදාතානං, එකො ගොචරියානං ආදාතබ්බොති විනිච්ඡයො. එකස්සාපි කාළකලොමස්ස අතිරෙකභාගෙ සති නිස්සග්ගියමෙව.

(ඩ) **ඌනකඡබ්බස්සානීති** (පාරා. 562) ඡබ්බස්සතො ඔරභාගෙ.

(ඪ) නිසීදනසන්ථතං (පාරා. 567) පන කාරාපෙන්තෙන පුරාණසන්ථතස්ස එකපස්සතො වට්ටං වා චතුරස්සං වා ඡින්දිත්වා ගහිතට්ඨානං යථා විදත්ථිමත්තං හොති, එවං ගහෙත්වා එකදෙසං වා සන්ථරිතබ්බං, විජටෙත්වා වා සන්ථරිතබ්බං.

(ත) න කෙවලං ධොවාපනෙ (පාරා. 578) එව නිස්සග්ගියං, රජනෙපි නිස්සග්ගියමෙව.

(ද) රූපියපටිග්ගහණස්සෙව (පාරා. 589) පටික්ඛිත්තත්තා පටිග්ගහිතපරිවත්තනෙ දොසං අපස්සන්තා කතාකතාදිවසෙන අනෙකවිධං ජාතරූපපරිවත්තනං කරොන්ති, තං සන්ධාය **''නානප්පකාරක''**න්ති වුත්තං.

387-9. ආපත්තිං දෙසෙත්වා පච්ඡා කත්තබ්බං දස්සෙතුං **''අථා''**ති වුත්තං. **ගිහිං වදෙති** සචෙ තත්ථ ආගච්ඡති ආරාමිකො වා උපාසකො වා, තං වදෙය්‍යාති අත්ථො. එවං වුත්තො **සො** ''ඉමිනා කිං ආහරාමී''ති චෙ වදෙය්‍යාති අත්ථො. **අවත්වාමන්ති** ''ඉමං වා ඉමං වා ආහරා''ති අවත්වාති අත්ථො. **වදෙති** ''කප්පියං ආචික්ඛිතබ්බ''න්ති (පාරා. 584, 589) වචනතො ''පබ්බජිතානං සප්පි වා තෙලං වා මධු වා ඵාණිතං වා වට්ටතී''ති එවං ආචික්ඛිතබ්බං, ''ඉමං නාම ආහරා''ති න වත්තබ්බමෙව. **ද්වෙපෙතෙති** ද්වෙපි එතෙ රූපියපටිග්ගාහකඤ්ච රූපියසබ්බොහාරිකඤ්චාති අත්ථො. **අඤ්ඤෙනාති** අන්තමසො ආරාමිකෙනාපි ලද්ධභාගො න කප්පති එව.

390. අන්තමසො (පාරා. අට්ඨ. 2.583-4) තන්නිබ්බත්තා රුක්ඛච්ඡායාපි න කප්පතීති. **නිස්සට්ඨං පටිලද්ධම්පීති** එත්ථ යථා රූපියසංවොහාරං කත්වා ලද්ධවත්ථුතො ආභතං න කප්පති, තථා කොසියමිස්සකසන්ථතාදිත්තයම්පි න කප්පති. න කෙවලං තස්සෙව, අඤ්ඤෙසම්පි න කප්පතෙව ''අඤ්ඤෙන කතං පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (පාරා. 545, 550, 555) වුත්තත්තා.

391. එවං නො චෙ ලභෙථ, **සො** ආරාමිකාදිකො ''ඉමං ඡඩ්ඩෙහී''ති **සංසියො** වත්තබ්බොති අත්ථො. එවම්පි නො චෙ ලභෙය්‍ය, **සම්මතො** භික්ඛු ඡඩ්ඩෙය්‍යාති අත්ථො.

392. පටිග්ගහිතරූපියඤ්ච පරිවත්තිතරූපියඤ්ච සන්ධාය **''එතානී''**ති වුත්තං. **දුතියපත්තො** නාම ''ඌනපඤ්චබන්ධනෙන පත්තෙන අඤ්ඤං නවං පත්තං චෙතාපෙය්‍ය, නිස්සග්ගිය''න්ති (පාරා. 612) වුත්තපත්තො. සො ච එතානි ච සඞ්ඝෙ නිස්සට්ඨුං ලබ්භරෙති සම්බන්ධො. ''සඞ්ඝමජ්ඣෙ නිස්සජ්ජිතබ්බං, භික්ඛුපරිසාය නිස්සජ්ජිතබ්බ''න්ති (පාරා. 584, 589) ච වුත්තත්තා න ගණපුග්ගලානං නිස්සජ්ජිතුං වට්ටති. සෙසානි පන තීණි චීවරාදිවත්ථූනි ''නිස්සජ්ජිතබ්බං සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා''ති වුත්තත්තා (පාරා. 463) සඞ්ඝාදීනං නිස්සජ්ජිතුං වට්ටති. **භාසන්තරෙනපීති** පාළියා වත්තුං අසක්කොන්තෙන දමිළභාසාදීසු අඤ්ඤතරායපි නිස්සජ්ජිතුං වට්ටතීති අත්ථො.

393. (ක-ග) **නානප්පකාරකං** නාම ‘‘චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා, ‘‘අන්තමසො චුණ්ණපිණ්ඩොපි දන්තකට්ඨම්පි දසිකසුත්තම්පී’’ති (පාරා. 595) **පාළියං** වුත්තං. **චෙතාපිතොති** (පාරා. 613) යාචිත්වා ගහිතො.

394. **සම්මන්නිත්වාන පත්තගාහකං සඞ්ඝස්ස පත්තන්තන්ති** (පාරා. 614; කඞ්ඛා. අට්ඨ. ඌනපඤ්චබන්ධනසික්ඛාපදවණ්ණනා) ය අන්තිමං පත්තං, තං තස්ස දාපයෙති අත්ථො.

395. (ඛ) **පරිදහිතං නිස්සග්ගියන්ති** එත්ථ (පාරා. 626-628; පාරා. අට්ඨ. 2.628) පන ඨත්වා වස්සිකසාටිකාය පරියෙසනක්ඛෙත්තං කරණක්ඛෙත්තං නිවාසනක්ඛෙත්තං අධිට්ඨානක්ඛෙත්තන්ති චතුබ්බිධං ඛෙත්තඤ්ච කුච්ඡිසමයො පිට්ඨිසමයොති දුවිධො සමයො ච වෙදිතබ්බො. කථං? ගිම්හානමාසෙසු පච්ඡිමමාසස්ස පුරිමො අඩ්ඪමාසො **පරියෙසනක්ඛෙත්තං,** පච්ඡිමො **කරණක්ඛෙත්තඤ්ච නිවාසනක්ඛෙත්තඤ්ච,** පරියෙසිතුම්පි වට්ටති, අධිට්ඨාතුං පන න වට්ටති. වස්සිකා පන චත්තාරො මාසා පරියෙසනාදීනං චතුන්නම්පි ඛෙත්තං. එතෙ එව පඤ්ච මාසා **කුච්ඡිසමයො** නාම. ඉතරෙ සත්ත මාසා **පිට්ඨිසමයො,** තත්ථ සතුප්පාදකරණං න වට්ටති.

(ග) **අච්ඡින්නන්ති** එත්ථ ‘‘යො පන මම පත්තචීවරාදීනි වහන්තො මයා සද්ධිං චරිස්සතී’’ති සඤ්ඤාය චීවරං දත්වා පුන සකසඤ්ඤාය එව අත්තනො වෙය්‍යාවච්චං අකරොන්තං දිස්වා අච්ඡින්දති, සො ඉමං ආපත්තිං ආපජ්ජති. කෙවලං පරිච්චජිත්වා දින්නං ගහෙතුමෙව න ලභති.

(ඝ) **සුත්තං විඤ්ඤාපෙත්වාති** එත්ථ චීවරකාරසමයාදීසු චීවරසිබ්බනාදීනමත්ථාය සුත්තං විඤ්ඤාපෙත්වාති අත්ථො. අඤ්ඤථා සුත්තං විඤ්ඤාපෙතුමෙව න වට්ටති. විඤ්ඤත්තියා එව ලද්ධ**තන්තවායෙහීති** අත්ථො. සුත්තතන්තවායානං අකප්පියභාවෙ සති දීඝතො විදත්ථිමත්තෙ, තිරියන්තතො හත්ථමත්තෙ වීතෙ නිස්සග්ගියං, එකතො අකප්පියපක්ඛෙ දුක්කටං.

(ඞ) **විකප්පං ආපන්නන්ති** (පාරා. 643) ‘‘ඉදං ඛො, ආවුසො, චීවරං මං උද්දිස්ස වියාති, ආයතඤ්ච කරොථ විත්ථතඤ්චා’’තිආදිනා අධිකං විධානං ආපන්නන්ති අත්ථො.

(ච) **අච්චෙකචීවරං** (පාරා. 649-650) නාම සෙනාය ගන්තුකාමාදීහි දින්නං.

(ඡ) **අතිරෙකඡාරත්තන්ති** (පාරා. 654-655) ඡදිවසතො අතිරෙකං. ‘‘අත්ථතකඨිනානං වො, භික්ඛවෙ, පඤ්ච කප්පිස්සන්ති, අනාමන්තචාරො අසමාදානචාරො ගණභොජනං යාවදත්ථචීවරං යො ච තත්ථ චීවරුප්පාදො, සො නෙසං භවිස්සතී’’ති (මහාව. 306) වුත්තආනිසංසෙසු චීවරමාසෙ අසමාදානචාරං ඨපෙත්වා සෙසානිසංසා ලබ්භන්ති. යදි අසමාදානචාරො ලබ්භෙය්‍ය, පාවෙය්‍යකා භික්ඛූ වස්සංවුත්ථා ඔකපුණ්ණෙහි චීවරෙහි න භගවන්තං උපසඞ්කමෙය්‍යුං, යස්මා තං න ලභන්ති, තස්මා චීවරමාසෙපි තිචීවරං ආදාය එව භගවන්තං උපසඞ්කමිංසු. තස්මා වෙදිතබ්බං අසමාදානචාරපරිහාරං අත්ථතකඨිනා එව ලභන්ති, න ඉතරෙති වදන්ති.

397. (ඛ) ‘‘අහං, භන්තෙ, එකං පාටිදෙසනීයාපත්තිං, ද්වෙ, සම්බහුලා පාටිදෙසනීයාපත්තියො ආපජ්ජි’’න්ති ඉමං පන යෙසු පොත්ථකෙසු ලිඛිතං, තං අභයගිරිවාසීනං බුද්දසික්ඛාවසෙන දස්සිතං කිර. තත්ථ ‘‘අහං, ආයස්මා, සම්බහුලා පාටිදෙසනීයා ආපත්තියො ආපන්නො, තායො පටිදෙසෙමි. අහං, ආයස්මා, එකං පාටිදෙසනීයං ආපත්තිං ආපන්නො, තං පටිදෙසෙමී’’ති හි වුත්තං. අම්හාකං පන එවං දෙසනාවිධානං නත්ථි. ‘‘ගාරය්හං, ආවුසො, ධම්මං ආපජ්ජිං අසප්පායං පාටිදෙසනීයං, තං පටිදෙසෙමී’’ති (පාචි. 553) වුත්තං. **සමන්තපාසාදිකායං** (පාචි. 553) ‘‘ගාරය්හං ආවුසො’තිආදි පටිදෙසෙතබ්බාකාරදස්සන’’න්ති වුත්තං. **කඞ්ඛාවිතරණියම්පි** (කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාටිදෙසනීයසික්ඛාපදවණ්ණනා) ‘‘තස්සා දෙසෙතබ්බාකාරො ගාරය්හං ආවුසො’තිආදිනා නයෙන සික්ඛාපදෙ දස්සිතොයෙවා’’ති වුත්තත්තා පාළියෙ ආගතනයෙනෙව දෙසනාවිධානං වෙදිතබ්බං. සචෙ ද්වෙ හොන්ති, ‘‘ගාරය්හෙ, ආවුසො, ද්වෙ ධම්මෙ ආපජ්ජිං අසප්පායෙ පාටිදෙසනීයෙ, තෙ පටිදෙසෙමී’’ති, ‘‘පස්සථ, භන්තෙ, තෙ ධම්මෙ’’ති ච ‘‘ගාරය්හෙ , ආවුසො, සම්බහුලෙ ධම්මෙ ආපජ්ජිං අසප්පායෙ පාටිදෙසනීයෙ, තෙ පටිදෙසෙමී’’ති, ‘‘පස්සථ, භන්තෙ, තෙ ධම්මෙ’’ති ච එවං යථානුරූපං දෙසනාවිධානං වෙදිතබ්බං. සෙසං වුත්තප්පකාරමෙවාති.

398. **අදෙසනාගාමිනියන්ති** (පරි. 424 ආදයො; පරි. අට්ඨ. 425) පාරාජිකඤ්ච සඞ්ඝාදිසෙසඤ්ච න දෙසයෙති අත්ථො. **අනාපත්තිඤ්චාති** අනාපත්තිං එව ‘‘ආපත්ති’’න්ති න දෙසයෙ. ලහුකාපත්තිම්පි පුබ්බෙ දෙසිතං පුන න දෙසයෙති සම්බන්ධො, නානාසංවාසනිස්සීමට්ඨිතානං සන්තිකෙ න දෙසයෙති අත්ථො. **චතුපඤ්චහීති** එත්ථ සමානවස්සිකපවාරණායං විය චතූහි වා පඤ්චහි වා එකතො හුත්වා එකස්ස සන්තිකෙ න දෙසයෙති අත්ථො. ද්වින්නං වා තිණ්ණං වා වට්ටති. කථං දෙසෙතබ්බන්ති චෙ? එකස්ස සන්තිකෙ තීහිපි එකතො නිසීදිත්වා ‘‘අහං, භන්තෙ, එකං පාචිත්තියාපත්තිං ආපජ්ජිං, තං තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති එවං අත්තනා ආපන්නආපත්තිවසෙන වුත්තෙ තෙන ‘‘පස්සසි, ආවුසො, තං ආපත්ති’’න්ති එවං තික්ඛත්තුං වුත්තෙ ‘‘ආම, භන්තෙ, පස්සාමී’’ති වා ‘‘ආමාවුසො පස්සාමී’’ති වා වුත්තෙ පුන තෙන ‘‘ආයතිං සංවරෙය්‍යාථා’’ති වා ‘‘සංවරෙය්‍යාසී’’ති වා වුත්තෙ ‘‘සාධු සුට්ඨු සංවරිස්සාමී’’ති වත්තබ්බං, එවං දෙසෙතබ්බං. **මනසාති** වචීභෙදං අකත්වා කෙවලං චිත්තෙනෙව න දෙසයෙති අත්ථො.

අපකතත්ථානන්ති අන්තිමවත්ථුං අජ්ඣාපන්නස්ස වා උක්ඛිත්තකස්ස වා උපොසථො පවාරණා වා ඨපිතා හොන්ති, තස්ස සන්තිකෙ න දෙසයෙති අත්ථො. **නානෙකාති** නානාපත්තියො ‘‘එකා’’ති වත්වා න දෙසයෙති අත්ථො. එකා පන ‘‘සම්බහුලා’’ති දෙසිතා හොතීති. දෙසනාවිනිච්ඡයො.

දෙසනානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

43. ඡන්දදානනිද්දෙසවණ්ණනා

399. කම්මප්පත්තෙ සඞ්ඝෙ සමාගතෙති සම්බන්ධො. එතෙන සඞ්ඝෙ අසමාගතෙ ඡන්දදානං න රුහතීති දීපිතං හොතීති වදන්ති. එත්ථායං විචාරණා – පඤ්චභික්ඛුකෙ විහාරෙ එකස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා සෙසානං උපොසථාදිකරණං අනුඤ්ඤාතං **පාළියං** (පරි. 496-497) **අට්ඨකථායඤ්ච** (පරි. අට්ඨ. 487-488). තෙසු එකො ඡන්දදායකො, එකො ඡන්දහාරකො, තෙ මුඤ්චිත්වා න එත්ථ සන්නිපතිතො සඞ්ඝො තිණ්ණං සමූහභාවතො, තස්මා අසමාගතෙපි දාතුං වට්ටති. ආරොචෙන්තෙන පන සමාගතෙ එව ආරොචෙතබ්බං. ඉධාපි **‘‘හරෙය්‍යා’’**ති වුත්තං, න ‘‘දෙසෙය්‍යා’’ති. තත්ථ ඡන්දහාරකෙන සද්ධිං කම්මප්පත්තානං සන්නිපාතො වෙදිතබ්බො.

400. ඉදානි ඡන්දදානවිධිං දස්සෙතුං **‘‘එකං භික්ඛු’’**න්තිආදිමාහ (කඞ්ඛා. අට්ඨ. නිදානවණ්ණනා).

401. (ක) ‘‘ඡන්දං දම්මී’’ති එත්තකමෙව අලං, ‘‘හර, ආරොචෙහී’’ති ඉමෙහි කිංපයොජනන්ති චෙ? වුච්චතෙ – ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තදහුපොසථෙ පාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ඡන්දම්පිදාතුං, සන්ති සඞ්ඝස්ස කරණීය’’න්ති (මහාව. 165) වුත්තත්තා භගවතො ආණං කරොන්තෙන **‘‘ඡන්දං දම්මී’’**ති වුත්තං. ‘‘ඡන්දහාරකො චෙ, භික්ඛවෙ, දින්නෙ ඡන්දෙ අන්තරාමග්ගෙ පක්කමති, අනාහටොව හොති ඡන්දො’’ති (මහාව. 165) වුත්තත්තා ඡන්දහාරකස්ස අඤ්ඤස්ස අපක්කමනත්ථාය පාරිසුද්ධිං දෙන්තෙන ‘‘ඉදං කරොහි එවා’’ති ආණාපෙන්තෙන **‘‘ඡන්දං මෙ හරා’’**ති වුත්තං. ‘‘ඡන්දහාරකො චෙ, භික්ඛවෙ, දින්නෙ ඡන්දෙ සඞ්ඝප්පත්තො සඤ්චිච්ච නාරොචෙති, ආහටො හොති ඡන්දො, ඡන්දහාරකස්ස ආපත්ති දුක්කටස්සා’’ති (මහාව. 165) වුත්තත්තා ‘‘යදිත්වං සඤ්චිච්ච නාරොචෙස්සසි, ආපත්තිං ආපජ්ජිස්සසි , ආරොචෙහි එවා’’ති තස්ස ආචික්ඛන්තො **‘‘ආරොචෙහී’’**ති ආහාති එවමෙත්ථ ඉමෙසං පදානං සප්පයොජනතා වෙදිතබ්බා. එවං පාරිසුද්ධිදානෙපීති.

402. **සෙසකම්මන්ති** යදි සඞ්ඝො උපොසථග්ගෙ අඤ්ඤං අපලොකනාදිකම්මං කරොති, තං කම්මං විබාධති, විකොපෙතීති අත්ථො.

403. **ද්වයන්ති** උපොසථඤ්ච සෙසකම්මඤ්චාති අත්ථො. **නත්තනොති** අත්තනො උපොසථං න සම්පාදෙති.

405. ‘‘එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා’’තිආදිකං (මහාව. 213) **සබ්බුපචාරං කත්වානාති** අත්ථො.

406. ‘‘ඉත්ථන්නාමෙන පවාරණා දින්නා’’ති **ආරොචෙත්වා**.

408. **පටිජානෙය්‍ය නාහටාති** (මහාව. 164-165, 213) පාඨෙ න ආහටාති **නාහටා,** ආහටා න හොතීති අත්ථො. **තථා හෙය්‍යාති** විබ්භමනාදීනි කරෙය්‍යාති අත්ථො.

409. සුත්තො වා නාරොචයෙය්‍ය, ආහටා හොතීති සම්බන්ධො. **අනාපත්තිවාති** අනාපත්ති එව. ඡන්දදානවිනිච්ඡයො.

ඡන්දදානනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

44. උපොසථනිද්දෙසවණ්ණනා

411. **සුත්තුද්දෙසො** සඞ්ඝස්සෙව. **සෙසානන්ති** ද්වින්නං තිණ්ණං වා.

412. **පුබ්බකරණෙ පුබ්බකිච්චෙ, පත්තකල්ලෙ සමානිතෙති** සබ්බපඨමං කත්තබ්බං **පුබ්බකරණං**. තදනන්තරං කත්තබ්බං **පුබ්බකිච්චං** නාම. එත්ථ –

‘‘සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චති.

‘‘ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;

උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතී''ති –. (මහාව. අට්ඨ. 168);

එවං **අට්ඨකථායං** වුත්තනයෙන පුබ්බකරණඤ්ච පුබ්බකිච්චඤ්ච වෙදිතබ්බං.

> ''උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා,
> සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
> වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
> පත්තකල්ලන්ති වුච්චතී''ති –. (මහාව. අට්ඨ. 168);

වුත්තවසෙන පත්තකල්ලෙ සමානිතෙ, පජ්ජිතෙති අත්ථො. ''පඤ්චිමෙ, භික්ඛවෙ, පාතිමොක්ඛුද්දෙසා. නිදානං උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං, අයං පඨමො පාතිමොක්ඛුද්දෙසො. නිදානං උද්දිසිත්වා චත්තාරි පාරාජිකානි උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං, අයං දුතියො පාතිමොක්ඛුද්දෙසො. නිදානං උද්දිසිත්වා චත්තාරි පාරාජිකානි උද්දිසිත්වා තෙරස සඞ්ඝාදිසෙසෙ උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං, අයං තතියො පාතිමොක්ඛුද්දෙසො. නිදානං උද්දිසිත්වා චත්තාරි පාරාජිකානි උද්දිසිත්වා තෙරස සඞ්ඝාදිසෙසෙ උද්දිසිත්වා ද්වෙ අනියතෙ උද්දිසිත්වා අවසෙසං සුතෙන සාවෙතබ්බං, අයං චතුත්ථො පාතිමොක්ඛුද්දෙසො. විත්ථාරෙනෙව පඤ්චමො. ඉමෙ ඛො භික්ඛවෙ පඤ්ච පාතිමොක්ඛුද්දෙසා''ති (මහාව. 150) වුත්තත්තා සො සුත්තුද්දෙසො පඤ්චධා විභාවිතොති අත්ථො.

413. **විනාන්තරායන්ති** (මහාව. 150) රාජන්තරායාදිදසවිධං අන්තරායං විනා සඞ්ඛෙපෙනුද්දෙසො විනිවාරිතො පටික්ඛිත්තොති අත්ථො. **ථෙරොවාති** සඞ්ඝත්ථෙරොව. **එත්ථාති** පඤ්චසු උද්දෙසෙසු. ''ද්වීසු වා තීසු වා විසදෙසු ථෙරොව ඉස්සරො''ති **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා අවත්තන්තෙපි අන්තරායෙ සංඛිත්තෙන උද්දිසිතුං වට්ටතීති අධිප්පායො. කත්ථ වුත්තන්ති චෙ? ''යො තත්ථ භික්ඛු බ්‍යත්තො පටිබලො, තස්සාධෙය්‍යා''න්ති (මහාව. 155) වුත්තපාළියා **අට්ඨකථායං** ''යො තත්ථ භික්ඛු බ්‍යත්තො පටිබලොති එත්ථ කිඤ්චාපි දහරස්සාපි බ්‍යත්තස්ස පාතිමොක්ඛො අනුඤ්ඤාතො, අථ ඛො එත්ථ අයමධිප්පායො – සචෙ සඞ්ඝත්ථෙරස්ස පඤ්ච වා චත්තාරො වා තයො වා පාතිමොක්ඛුද්දෙසා නාගච්ඡන්ති, ද්වෙ පන අඛණ්ඩා සුවිසදා වාචුග්ගතා හොන්ති, ථෙරායත්තොව පාතිමොක්ඛො. සචෙ පන එත්තකම්පි විසදං කාතුං න සක්කොති, බ්‍යත්තස්ස භික්ඛුනො ආයත්තොව හොතී''ති අත්ථො වුත්තො. පාළියම්පි වුත්තමෙව ''තෙහි, භික්ඛවෙ, භික්ඛූහි එකො භික්ඛු සාමන්තා ආවාසා සජ්ජුකං පාහෙතබ්බො 'ගච්ඡ, ආවුසො, සංඛිත්තෙන වා විත්ථාරෙන වා පාතිමොක්ඛං පරියාපුණිත්වා ආගච්ඡා'''ති (මහාව. 163).

414. **උද්දිසන්තෙ වාති** (මහාව. 172) පාතිමොක්ඛෙ උද්දිසියමානෙ සමා වා ථොකතරා වා යදි ආගච්ඡෙය්‍යුං, උද්දිට්ඨං සුඋද්දිට්ඨං, තෙහි සද්ධිං නිසීදිත්වා අවසෙසකං සොතබ්බන්ති අත්ථො.

415. **උද්දිට්ඨමත්තෙ** (මහාව. 172) **වා සකලාය වා එකච්චාය** වා පරිසාය **වුට්ඨිතාය** සමා වා ථොකතරා වා යදි ආගච්ඡෙය්‍යුන්ති සම්බන්ධො. **පාරිසුද්ධින්ති** පාරිසුද්ධිඋපොසථං. **කරෙය්‍යොසන්ති** කරෙය්‍ය එසං, එතෙසං සන්තිකෙති අත්ථො. **බහුකාථ චෙති** අථ බහුකා චෙ, පුන ආගතා බහුකා චෙති අත්ථො ,. ''උද්දිස්සමානෙ, උද්දිට්ඨමත්තෙ එකච්චාය වුට්ඨිතාය සකලාය වුට්ඨිතාය''ති (මහාව. 172) ආගතෙසු සබ්බවිකප්පෙසු පුබ්බකිච්චං කත්වා පුන ආදිතො පට්ඨාය පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙති අත්ථො.

416. **ඉතරානන්ති** ආගන්තුකානං. **සචෙතරොති** සචෙ චාතුද්දසිකොති අත්ථො. **සමානෙතරෙනුවත්තන්තූති** සමා වා ඌනා වා ඉතරෙ ආගන්තුකා පුරිමානං ආවාසිකානං අනුවත්තන්තූති අත්ථො. **සචෙධිකාති** ආගන්තුකා සචෙ අධිකා, **පුරිමා** ආවාසිකා **අනුවත්තන්තූති** අත්ථො. **සෙසෙප්‍යයං නයොති** ''ආගන්තුකානං පන්නරසො හොති, ආවාසිකානං චාතුද්දසො''ති ඉතරෙපි සමථොකා ආගන්තුකා ආවාසිකානං අනුවත්තන්තූතිආදිනා නයෙන විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති අත්ථො.

417. **මූලට්ඨාති** ආවාසිකා. **සමථොකානං** ආගන්තුකානං. **සාමග්ගිං දෙන්තු කාමතොති** යදි ඉච්ඡන්ති, දෙන්තූති අත්ථො.

418. නො චෙ දෙන්ති, ආගන්තුකෙහි බහි ගන්ත්වාන උපොසථො කාතබ්බොති අත්ථො. අනිච්ඡාය සාමග්ගී දෙය්‍යාති සම්බන්ධො.

419. ''න භික්ඛවෙ පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන සඤ්චිච්ච න සාවෙතබ්බං. යො න සාවෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිවුත්තත්තා (මහාව. 154) **''සාවෙය්‍ය සුත්ත''**න්ති වුත්තං. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පාතිමොක්ඛුද්දෙසකෙන වායමිතුං කථං සාවෙය්‍යන්ති, වායමන්තස්ස අනාපත්තී''ති (මහාව. 154) වුත්තත්තා **''සඤ්චිච්ච අස්සාවෙන්තස්ස දුක්කට''**න්ති වුත්තං.

420. තථාති දුක්කටන්ති අත්ථො. **කල්ලොති** අගිලානො. **පෙසිතොති** ආණත්තො. ''න භික්ඛවෙ ථෙරෙන ආණත්තෙන අගිලානෙන න සම්මජ්ජිතබ්බං. යො න සම්මජ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''තිආදි (මහාව. 159) වුත්තං.

421-3. ඉදානි පාරිසුද්ධිඋපොසථං දස්සෙතුං **''සම්මජ්ජිත්වා''**තිආදි වුත්තං. අඤ්ජලිං (මහාව. 168) පග්ගය්හාති සම්බන්ධො. **තෙති** අවසෙසා ද්වෙ එවං සමුදීරියා වත්තබ්බාති අත්ථො. එකංසං උත්තරාසඞ්ගාදිකරණවසෙන සමත්තපුබ්බාරම්භෙන තෙ ද්වෙ භික්ඛූ නවෙන එවමීරියා වත්තබ්බාති අත්ථො.

424-5. ඉදානි ද්වීහි කත්තබ්බං දස්සෙතුං **''ද්වීසු ථෙරෙනා''**ති වුත්තං.

426. එත්තාවතා ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, චතුන්නං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතු''න්ති (මහාව. 168) ච ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිණ්ණං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කාතු''න්ති (මහාව. 168) ච ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ද්වින්නං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කාතු''න්ති (මහාව. 168) ච වුත්තං සඞ්ඝුපොසථඤ්ච පාරිසුද්ධිඋපොසථඤ්ච දස්සෙත්වා ඉදානි යත්ථ එකො භික්ඛු විහරති, තස්ස අනුඤ්ඤාතං අධිට්ඨානුපොසථං දස්සෙතුං **''පුබ්බකිච්ච''**න්තිආදිමාහ. එත්ථ ච **පුබ්බකිච්චං** නාම සම්මජ්ජනාදිකංයෙව.

427. සඞ්ඝුපොසථපාරිසුද්ධිඋපොසථඅධිට්ඨානඋපොසථානං වසෙන තං තං උපොසථං යදි කයිරුන්ති සම්බන්ධො.

428. වග්ගෙ (මහාව. 173) ච සමග්ගෙ ච ''වග්ගො''ති සඤ්ඤිනො ච ''වග්ගො නු ඛො, සමග්ගො නු ඛො''ති එවං **විමතිස්ස** ච දුක්කටං, ''නස්සන්තෙතෙ විනස්සන්තෙතෙ, කො තෙහි අත්ථො''ති එවං අනාගතානං භික්ඛූනං අත්ථිභාවං ඤත්වා **භෙදාධිප්පායෙන** උපොසථං කරොතො **ථුල්ලච්චයං** හොතීති අත්ථො. තදුභයෙපි ''සමග්ගො''ති සඤ්ඤිනො අනාපත්ති.

429-430. **සෙසසහධම්මිකා** නාම භික්ඛුං ඨපෙත්වා අවසෙසා චත්තාරො. **අභබ්බස්සාති** එත්ථ පණ්ඩකථෙය්‍යසංවාසක තිත්ථියපක්කන්තක තිරච්ඡානගත මාතුඝාතක පිතුඝාතක අරහන්තඝාතක භික්ඛුනිදූසක සඞ්ඝභෙදක ලොහිතුප්පාදකඋභතොබ්‍යඤ්ජනකා අභබ්බා ගහිතා. එත්ථ පන නාගමාණවකාදයො තිරච්ඡානගතපක්ඛිකාති වෙදිතබ්බා. එතෙසං නිසින්නපරිසායඤ්ච පාතිමොක්ඛං න උද්දිසෙති සම්බන්ධො.

තථාති යො පන සඞ්ඝො සභාගාපත්තිකො, සොපි න උද්දිසෙ, පරිවුත්ථෙන ඡන්දෙනපි න උද්දිසෙති අත්ථො. එත්ථ පන චතුබ්බිධං පාරිවාසියං පරිසපාරිවාසියං රත්තිපාරිවාසියං ඡන්දපාරිවාසියං අජ්ඣාසයපාරිවාසියන්ති.

එත්ථ පන භික්ඛූ කෙනචිදෙව කරණීයෙන සන්නිපතිතා මෙඝාදීහි උපද්දුතා ''අනොකාසා මයං, අඤ්ඤත්‍ර ගච්ඡාමා''ති ඡන්දං අවිස්සජ්ජෙත්වාව උට්ඨහන්ති. ඉදං **පරිසපාරිවාසියං**. කිඤ්චාපි පරිසපාරිවාසියං, ඡන්දස්ස පන අවිස්සට්ඨත්තා කම්මං කාතුං වට්ටති.

පුනපි භික්ඛූනං ''උපොසථාදීනි කරිස්සාමා''ති රත්තිං සන්නිපතිත්වා ධම්මං සුණන්තානංයෙව අරුණො උග්ගච්ඡති. සචෙ ''චාතුද්දසිකං කරිස්සාමා''ති නිසින්නා, ''පන්නරසො''ති කාතුං වට්ටති. සචෙ පන්නරසිකං කාතුං නිසින්නා, පාටිපදෙ අනුපොසථෙ උපොසථං කාතුං න වට්ටති, අඤ්ඤං පන සඞ්ඝකිච්චං කාතුං වට්ටති. ඉදං **රත්තිපාරිවාසියං** නාම.

පුන භික්ඛූ ''යංකිඤ්චිදෙව අබ්භානාදිකම්මං කරිස්සාමා''ති සන්නිපතිතා හොන්ති, තත්‍රෙකො නක්ඛත්තපාඨකො එවං වදති ''අජ්ජ නක්ඛත්තං දාරුණ''න්ති, තෙ තස්ස වචනෙන ඡන්දං විස්සජ්ජෙත්වා තත්ථෙව නිසින්නා හොන්ති. අථඤ්ඤො ආගන්ත්වා ''කිං නක්ඛත්තෙන, කරොථා''ති වදති. ඉදං **ඡන්දපාරිවාසියඤ්චෙව අජ්ඣාසයපාරිවාසියඤ්ච**. තස්මිං පාරිවාසියෙ පුන ඡන්දපාරිසුද්ධිං අනානෙත්වා කම්මං කාතුං න වට්ටති. ඉදං සන්ධාය **''ඡන්දෙන පරිවුත්ථෙනා''**ති වුත්තං.

431. **ආපන්නමාපත්තිං** (මහාව. 169; මහාව. අට්ඨ. 169) **අදෙසයිත්වාන** වා ''අහං, ආවුසො, ඉත්ථන්නාමාය ආපත්තියා වෙමතිකො, යදා නිබ්බෙමතිකො භවිස්සාමි, තං ආපත්තිං පටිකරිස්සාමී''ති වත්වා **විමතිං අනාවිකත්වාන** වා ''න ච භික්ඛවෙ අනුපොසථෙ උපොසථො කාතබ්බො අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝසාමග්ගියා''ති (මහාව. 183) වුත්තත්තා **අනුපොසථෙපි වා කාතුං න ච කප්පතීති** අත්ථො.

432. ''න ච භික්ඛවෙ තදහුපොසථෙ සභික්ඛුකා ආවාසා අභික්ඛුකො ආවාසො වා අනාවාසො වා ගන්තබ්බො අඤ්ඤත්‍ර සඞ්ඝෙන අඤ්ඤත්‍ර අන්තරායා''ති (මහාව. 181) වුත්තත්තා **''අට්ඨිතොපොසථාවාසා''**ති (මහාව. අට්ඨ. 181) වුත්තං. **න වජෙ න ගච්ඡෙ. අධිට්ඨාතුං සීමමෙව වාති** සචෙ විහාරෙ උපොසථං කරොන්ති, උපොසථාධිට්ඨානත්ථං සීමාපි නදීපි න ගන්තබ්බා. සචෙ පනෙත්ථ කොචි භික්ඛු හොති, තස්ස සන්තිකං ගන්තුං වට්ටති. විස්සට්ඨඋපොසථාපි ආවාසා ගන්තුං වට්ටති, එවං ගතො අධිට්ඨාතුම්පි ලභතීති. උපොසථවිනිච්ඡයො.

උපොසථනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

45. පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා

433. ''අනුජානාමි , භික්ඛවෙ, පඤ්චන්නං සඞ්ඝෙ පවාරෙතු''න්ති (මහාව. 215) වුත්තත්තා **''සෙසා සඞ්ඝප්පවාරණා''**ති (මහාව. 215 ආදයො) වුත්තා.

434. **අජ්ජ පවාරණාති** එත්ථ (මහාව. 215 ආදයො) පන චාතුද්දසිකාය පවාරණාය ''අජ්ජ පවාරණා චාතුද්දසී''ති පුබ්බකිච්චං කාතබ්බං, පන්නරසියං ''අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී''ති.

437. ථෙරෙසු උක්කුටිකං නිසජ්ජ පවාරෙන්තෙසු සයං පන නවො යාව පවාරෙති, තාව උක්කුටිකොව අච්ඡතූති අත්ථො. ''න භික්ඛවෙ ථෙරෙසු උක්කුටිකං නිසින්නෙසු පවාරයමානෙසු ආසනෙසු අච්ඡිතබ්බං. යො අච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්ස. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තදමන්තරා උක්කුටිකං නිසීදිතුං, යාව පවාරෙති, පවාරෙත්වා ආසනෙ නිසීදිතු''න්ති (මහාව. 211) හි වුත්තං.

440-2. එවං තෙවාචිකප්පවාරණං දස්සෙත්වා ඉදානි ද්වෙවාචිකඑකවාචිකසමානවස්සිකප්පවාරණාසු කත්තබ්බං දස්සෙතුං **''දානෙනා''**තිආදිමාහ. තත්ථ **දානෙනාති** දානෙන වා. **ධම්මසාකච්ඡාති** ඉමිනා ධම්මකථාසුත්තසඞ්ගායනාවිනයවිනිච්ඡයාදයො ගහිතා. දානෙන වා ධම්මසාකච්ඡාය වා කලහෙන වා රත්තියා ඛෙපිතභාවතො තෙවාචිකාය ඔකාසෙ අසති දසවිධෙ වා අන්තරායෙ අනුරූපතො උත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙය්‍යාති සම්බන්ධො.

ඉදානි යථානුරූපතො ඤත්ති ඨපිතා, තං දස්සෙතුං **''සුණාතු මෙ''**තිආදිමාහ. **යථාඨපිතඤත්තියාති** එත්ථ සබ්බසඞ්ගාහිකාවෙඤත්තියා ඨපිතා, තෙවාචිකද්වෙවාචිකඑකවාචිකානං වසෙන පවාරෙතබ්බං, සමානවස්සිකප්පවාරණාව එකා න වට්ටති. සචෙ ''සඞ්ඝො තෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති ඨපිතා, තෙවාචිකා එව වට්ටති, ද්වෙවාචිකාදයො න වට්ටන්ති. ''ද්වෙවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති වුත්තෙ ද්වෙවාචිකඤ්ච තෙවාචිකඤ්ච වට්ටති, එකවාචිකසමානවස්සිකා න වට්ටන්ති. ''එකවාචිකං පවාරෙය්‍යා''ති වුත්තෙ පන සමානවස්සිකං ඨපෙත්වා සෙසා වට්ටන්ති. ''සමානවස්සික''න්ති පන වුත්තෙ සබ්බං වට්ටතීති. **ආදිකෙ චෙත්ථ ආහරෙති** එත්ථ පවාරණායපි පුබ්බෙ උපොසථෙ වුත්තෙ ''යදි සමා ආගච්ඡෙය්‍යු''න්තිආදිකෙ **වාරෙ** ආහරෙති අත්ථො.

443. ඉදානි වත්තබ්බං සන්ධාය **''එව''**න්ති වුත්තං. තිවග්ගො ච චතුවග්ගො ච **තිචතුවග්ගො**.

450. ''න භික්ඛවෙ සාපත්තිකෙන පවාරෙතබ්බං. යො පවාරෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 235) වුත්තත්තා සාපත්තිකෙනපි වෙමතිකෙනපි පවාරියමානෙ ආපත්තිං සරන්තෙනපි උපොසථෙ වුත්තනයෙන පටිපජ්ජිතබ්බං. ''වග්ගෙ සමග්ගෙ වග්ගොති-සඤ්ඤිනො විමතිස්ස වා''තිආදිගාථාතො පට්ඨාය යාව ''අන්තරායං ච සඞ්ඝං වා-ධිට්ඨාතුං සීමමෙව වා''ති අවසානගාථා, තාව සෙසා උපොසථෙ වුත්තා ගාථායොති අධිප්පෙතා.

451. **පවාරිතෙ චාති** (මහාව. 213 ආදයො) පඨමපවාරණාය සඞ්ඝම්හි පවාරිතෙති අධිප්පායො. එත්ථ **අවුත්ථොති** පච්ඡිමිකාය උපගතො අපරිනිට්ඨිතත්තා ''අවුත්ථො''ති වුච්චති.

452. **චාතුමාසිනීති** කත්තිකපුණ්ණමී. එත්ථ **වුත්ථවස්සා** නාම පච්ඡිමිකාය උපගතා. පවාරණාවිනිච්ඡයො.

පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

46. සංවරනිද්දෙසවණ්ණනා

453. **චක්ඛුසොතාදිභෙදෙහීති** (දී. නි. 1.213, 454; ම. නි. 1.411; අ. නි. 4.198; ධ. ස. 1352-1354; මහානි. 196) චක්ඛුසොතඝානජිව්හාකායමනසඞ්ඛාතෙහි ඡහි ඉන්ද්‍රියෙහීති අත්ථො. **රූපසද්දාදිගොචරෙති** රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බධම්මසඞ්ඛාතෙසු ඡසු ගොචරෙසූති අත්ථො. එත්ථ පන හත්ථපාදහසිතකථිතවිලොකිතාදිභෙදං සුභාකාරං ගහෙත්වා අයොනිසො මනසි කරොන්තස්ස අභිජ්ඣා උප්පජ්ජති. ''අනත්ථං මෙ අචරි, චරති, චරිස්සතී''තිආදිනා (පරි. අට්ඨ. 329) නයෙන පටිඝනිමිත්තං ගහෙත්වා අයොනිසො මනසි කරොන්තස්ස බ්‍යාපාදො උප්පජ්ජති. එත්ථ පන ඉත්ථිපුරිසනිමිත්තං වා සුභනිමිත්තාදිකං කිලෙසවත්ථුභූතං නිමිත්තං අග්ගණ්හිත්වා දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තාදිනා පටිපජ්ජිත්වා අසුභනිමිත්තෙ යොනිසො මනසිකාරං බහුලීකරොන්තස්ස අභිජ්ඣාය පහානං හොති. ''අනත්ථං මෙ අචරි, තං කුතෙත්ථ ලබ්භා''තිආදිනා වා මෙත්තාභාවනාදිවසෙන වා යොනිසො මනසි කරොන්තස්ස බ්‍යාපාදප්පහානං හොති. එවමිදං සඞ්ඛෙපතො රූපාදීසු කිලෙසානුබන්ධනිමිත්තාදිග්ගාහපරිවජ්ජනලක්ඛණං ඉන්ද්‍රියසංවරසීලන්ති වෙදිතබ්බං.

454. **නිග්ගණ්හෙය්‍යාති** නිවාරෙය්‍ය;

> ‘‘යානි සොතානි ලොකස්මිං; (අජිතාති භගවා,)
> සති තෙසං නිවාරණං;
> සොතානං සංවරං බ්‍රූමි;
> පඤ්ඤායෙතෙ පිධිය්‍යරෙ’’ති –. (සු. නි. 1041);

වුත්තත්තා **‘‘සතිමා සම්පජානො වා’’**ති වුත්තං. එත්ථ පන චතුබ්බිධං සම්පජඤ්ඤං සාත්ථකසප්පායගොචරඅසම්මොහවසෙන. සංවරවිනිච්ඡයො.

සංවරනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

47. සුද්ධිනිද්දෙසවණ්ණනා

455. **දෙසනා සංවරො එට්ඨි, පච්චවෙක්ඛණ භෙදතොති** (පාරා. අට්ඨ. 2.585; විසුද්ධි. 1.19) දෙසනාසුද්ධි සංවරසුද්ධි පරියෙට්ඨිසුද්ධි පච්චවෙක්ඛණසුද්ධීති එවං චතුබ්බිධා සුද්ධීති අත්ථො. ඉදානි තාහි සුද්ධීහි විසුජ්ඣනකෙ දස්සෙතුං **‘‘පාතිමොක්ඛසංවරසම්මත’’**න්තිආදිමාහ.

456. ‘‘පුන එවං න කරිස්ස’’න්ති චිත්තාධිට්ඨානසංවරා යස්මා සුජ්ඣති ඉන්ද්‍රියසංවරො, තස්මා ඉන්ද්‍රියසංවරො **‘‘සංවරසුද්ධී’’**ති වුත්තොති සම්බන්ධො.

457. **පහායානෙසනන්ති** අනෙසනං පහාය ධම්මෙන උප්පාදෙන්තස්ස පච්චයෙති පාඨසෙසො.

458. ‘‘පටිසඞ්ඛා යොනිසො චීවරං පටිසෙවාමි…පෙ…. උප්පන්නානං වෙය්‍යාබාධිකානං…පෙ…. පරමතාය’’ති (ම. නි. 1.23; අ. නි. 6.58) ච එවං චතූසුපි පච්චයෙසු යථාවුත්තපච්චවෙක්ඛණසුජ්ඣනාති අත්ථො. එත්ථ පන දුවිධං පච්චවෙක්ඛණං පටිලාභකාලෙ ච පරිභොගකාලෙ ච. පටිලාභකාලෙ හි ධාතුවසෙන වා පටික්කූලවසෙන වා පච්චවෙක්ඛිත්වා ඨපිතචීවරාදීනි තතො උත්තරි පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනවජ්ජොව පරිභොගො, පරිභොගකාලෙපි. සුද්ධිවිනිච්ඡයො.

සුද්ධිනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

48. සන්තොසනිද්දෙසවණ්ණනා

459. ‘‘චත්තාරිමානි , භික්ඛවෙ, අප්පානි චෙව සුලභානි ච, තානි ච අනවජ්ජානි. කතමානි චත්තාරි? පංසුකූලං, භික්ඛවෙ, චීවරානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච, තඤ්ච අනවජ්ජං. පිණ්ඩියාලොපො, භික්ඛවෙ, භොජනානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච, තඤ්ච අනවජ්ජං. රුක්ඛමූලං , භික්ඛවෙ, සෙනාසනානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච, තඤ්ච අනවජ්ජං. පූතිමුත්තභෙසජ්ජං, භික්ඛවෙ, භෙසජ්ජානං අප්පඤ්ච සුලභඤ්ච, තඤ්ච අනවජ්ජං. ඉමානි ඛො, භික්ඛවෙ, චත්තාරි අප්පානි චෙව සුලභානි ච, තානි ච අනවජ්ජානී’’ති (අ. නි. 4.27; ඉතිවු. 101) වචනතො **‘‘අප්පෙනා’’**තිආදි වුත්තං.

සන්තුට්ඨියොති එත්ථ යථාලාභයථාබලයථාසාරුප්පසන්තොසානං වසෙන එකෙකස්මිං පච්චයෙ තයො තයො කත්වා චතූසු පච්චයෙසු ද්වාදස සන්තොසා හොන්ති. **මත්තඤ්ඤූති** එත්ථ (ම. නි. අට්ඨ. 1.422; සං. නි. අට්ඨ. 3.4.239; අ. නි. අට්ඨ. 2.3.16; ඉතිවු. අට්ඨ. 28; ධ. ස. අට්ඨ. 124-134) චත්තාරො මත්තා පරියෙසනමත්තා පටිග්ගහණමත්තා පරිභොගමත්තා විස්සජ්ජනමත්තාති. ඉතරීතරෙන යාපෙන්තො **සුභරො** නාම. සන්තොසවිනිච්ඡයො.

සන්තොසනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

49. චතුරාරක්ඛනිද්දෙසවණ්ණනා

461-2. **අසුභන්ති** අසුභභාවනා. ඉමෙ චත්තාරො චතුරාරක්ඛා නාමාති අධිප්පායො. ඉදානි තෙ දස්සෙතුං **‘‘ආරකත්තාදිනා’’**තිආදිමාහ. **ආරකත්තාදිනාති** එත්ථ ආරකත්තා, අරීනං අරානඤ්ච හතත්තා, පච්චයාදීනං අරහත්තා, පාපකරණෙ රහාභාවාති ඉමෙහි තාව චතූහි කාරණෙහි සො භගවා අරහන්ති අනුස්සරිතබ්බොති අත්ථො. වුත්තඤ්හෙතං –

> ‘‘ආරකත්තා හතත්තා ච, කිලෙසාරීන සො මුනි;
> හතසංසාරචක්කාරො, පච්චයාදීන චාරහො;
> න රහො කරොති පාපානි, අරහං තෙන වුච්චතී’’ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.1; විසුද්ධි. 1.130);

භගවා පන සබ්බකිලෙසෙහි සුවිදූරවිදූරෙ ඨිතො මග්ගෙන සවාසනකිලෙසානං හතත්තා, තස්මා ‘‘ආරකත්තා අරහ’’න්ති වුත්තො. වුත්තඤ්හෙතං –

‘‘සො තතො ආරකා නාම;
යස්ස යෙනාසමඞ්ගිතා;
අසමඞ්ගී ච දොසෙහි,
නාථො තෙනාරහං මතො’’ති. (විසුද්ධි. 1.125);

භගවතා පන සබ්බකිලෙසාරයො හතා, තස්මා ‘‘අරීනං හතත්තාපි අරහ’’න්ති වුත්තො. වුත්තඤ්හෙතං –

‘‘යස්මා රාගාදිසඞ්ඛාතා, සබ්බෙපි අරයො හතා;
පඤ්ඤාසත්ථෙන නාථෙන, තස්මාපි අරහං මතො’’ති. (විසුද්ධි. 1.126);

යං පනෙතං අවිජ්ජාභවතණ්හාමයනාභිපුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරඅපුඤ්ඤාභිසඞ්ඛාරආනෙඤ්ජාභිසඞ්ඛාරාරං ජරාමරණනෙමි ‘‘ආසවසමුදයා අවිජ්ජාසමුදයො’’ති (ම. නි. 1.103) වචනතො ආසවසමුදයමයෙන අක්ඛෙන විජ්ඣිත්වා තිභවරථෙ යොජිතං අනාදිකාලප්පවත්තං සංසාරචක්කං, තස්ස භගවතො බොධිරුක්ඛමූලෙ සම්මප්පධානවීරියපාදෙහි චතුපාරිසුද්ධිසීලපථවියං පතිට්ඨාය සද්ධාහත්ථෙන කම්මක්ඛයකරඤාණඵරසුං ගහෙත්වා සබ්බෙ අරා හතා. තස්මා ‘‘අරානං හතත්තා අරහ’’න්ති වුත්තො. වුත්තඤ්හෙතං –

‘‘අරා සංසාරචක්කස්ස, හතා ඤාණාසිනා යතො;
ලොකනාථෙන තෙනෙස, අරහන්ති පවුච්චතී’’ති. (විසුද්ධි. 1.128);

අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යත්තා චීවරාදීනං පච්චයානං උත්තමපූජාය ච යුත්තො භගවා, තස්මා ‘‘පච්චයාදීනං අරහත්තා ච අරහ’’න්ති වුච්චති. වුත්තඤ්හෙතං –

‘‘පූජාවිසෙසං සහ පච්චයෙහි,
යස්මා අයං අරහති ලොකනාථො;
අත්ථානුරූපං අරහන්ති ලොකෙ,
තස්මා ජිනො අරහති නාමමෙත’’න්ති. (විසුද්ධි. 1.129);

යථා ලොකෙ කෙචි පණ්ඩිතමානිනො අසිලොකභයෙන රහො පාපානි කරොන්ති, තථා භගවා කදාචිපි න කරොති, තස්මා ‘‘පාපකරණෙ රහාභාවා ච අරහ’’න්ති වුච්චති. වුත්තඤ්හෙතං –

‘‘යස්මා නත්ථි රහො නාම, පාපකම්මෙසු තාදිනො;
රහාභාවෙන තෙනෙස, අරහං ඉති විස්සුතො’’ති. (විසුද්ධි. 1.130) –

එවං ආරකත්තාදිනා අරහන්ති භාවෙතබ්බං.

සම්මා සාමඤ්ච සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා පන සම්මාසම්බුද්ධො. **සම්මා**ති ඤායෙනෙව, අභිඤ්ඤෙය්‍යෙ ධම්මෙ අභිඤ්ඤෙය්‍යතො පරිඤ්ඤෙය්‍යෙ ධම්මෙ පරිඤ්ඤෙය්‍යතො පහාතබ්බෙ ධම්මෙ පහාතබ්බතො සච්ඡිකාතබ්බෙ ධම්මෙ සච්ඡිකාතබ්බතො භාවෙතබ්බෙ ධම්මෙ භාවෙතබ්බතො එවාති අත්ථො. **සාමඤ්චා**ති අත්තනාව. වුත්තඤ්හෙතං –

‘‘අභිඤ්ඤෙය්‍යං අභිඤ්ඤාතං, භාවෙතබ්බඤ්ච භාවිතං;
පහාතබ්බං පහීනං මෙ, තස්මා බුද්ධොස්මි බ්‍රාහ්මණා’’ති. (ම. නි. 2.399; සු. නි. 563);

‘‘ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො සුගතො ලොකවිදූ අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි සත්ථාදෙවමනුස්සානං බුද්ධො භගවා’’ති එවං වුත්තෙ **නවභෙදෙ භගවතො ගුණෙ යා පුනප්පුනං** උප්පජ්ජනතො සතියෙව **අනුස්සති,** පවත්තිතබ්බට්ඨානම්හියෙව වා පවත්තත්තා සද්ධාපබ්බජිතස්ස කුලපුත්තස්ස අනුරූපා සතීති අනුස්සති, බුද්ධං ආරබ්භ උප්පන්නා අනුස්සති **බුද්ධානුස්සති,** යා එවං නවවිධෙන පවත්තා සති , සා බුද්ධානුස්සති නාමාති අත්ථො. සබ්බාකාරෙන පන ආචරියෙන බුද්ධඝොසෙන බුද්ධානුස්සති **විසුද්ධිමග්ගෙ** (විසුද්ධි. 1.123 ආදයො) වුත්තා, අත්ථිකෙන පන තතො පච්චාසීසිතබ්බා.

463-4. චතුරාරක්ඛාය සායංපාතං භාවෙතබ්බත්තා මෙත්තාභාවනං දස්සෙන්තෙන ථෙරෙන සබ්බත්ථකකම්මට්ඨානභාවනාවසෙන දස්සිතාති වෙදිතබ්බා. ඉතරථා ‘‘අත්තානං උපමං කත්වා, න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ’’ති (ධ. ප. 129-130) වචනතො සබ්බපඨමං ‘‘අහං සුඛිතො හොමි, අවෙරො’’තිආදිනා නයෙන භාවෙත්වාව අත්තනි චිත්තං නිපරිබන්ධමානං කත්වා පච්ඡා ආචරියුපජ්ඣායාදීසු කමෙන භාවෙතබ්බා. අත්තනි පන අප්පනා න හොති. ගොචරගාමම්හි ඉස්සරෙ ජනෙති සම්බන්ධො. **තත්ථා**ති (පාරා. අට්ඨ. 2.165) ගොචරගාමෙ. සීමට්ඨසඞ්ඝතො

පට්ඨාය **පරිච්ඡිජ්ජ පරිච්ඡිජ්ජාති** අත්ථො. එවං මෙත්තං භාවෙන්තො භික්ඛුසඞ්ඝෙ මෙත්තාය සහවාසීනං මුදුචිත්තං ජනෙති, අථස්ස සුඛසංවාසතා හොති. සීමට්ඨකදෙවතාසු මෙත්තාය මුදුකතචිත්තාහි දෙවතාහි ධම්මිකාය රක්ඛාය සුසංවිහිතරක්ඛො හොති. ගොචරගාමම්හි ඉස්සරජනෙ මෙත්තාය මුදුකතචිත්තසන්තානෙහි ඉස්සරෙහි ධම්මිකාය රක්ඛාය සුරක්ඛිතපරික්ඛාරො හොති. තත්ථ මනුස්සෙ මෙත්තාය පසාදිතචිත්තෙහි තෙහි අපරිභූතො හුත්වා විචරති. සබ්බසත්තෙසු මෙත්තාය සබ්බත්ථ අප්පටිහතචාරො හොති.

465-6. වණ්ණතො ච සණ්ඨානතො ච ඔකාසතො ච දිසතො ච පරිච්ඡෙදතො ච කෙසාදිකොට්ඨාසෙ වවත්ථපෙත්වාති සම්බන්ධො. එත්ථ **වණ්ණතොති** (විසුද්ධි. 1.110) කෙසාදීනං වණ්ණතො. **සණ්ඨානතොති** තෙසංයෙව සණ්ඨානතො. **ඔකාසතොති** ''අයං කොට්ඨාසො ඉමස්මිං නාම ඔකාසෙ පතිට්ඨිතො''ති එවං තස්ස තස්ස ඔකාසතො. **දිසතොති** ඉමස්මිං සරීරෙ නාභිතො උද්ධං උපරිමා දිසා, අධො හෙට්ඨිමා දිසා, තස්මා ''අයං කොට්ඨාසො ඉමිස්සා නාම දිසායා''ති දිසා වවත්ථපෙතබ්බා. **පරිච්ඡෙදතොති** සභාගපරිච්ඡෙදතො විසභාගපරිච්ඡෙදතොති ද්වෙ පරිච්ඡෙදා. තත්ථ ''අයං කොට්ඨාසො හෙට්ඨා ච උපරි ච තිරියඤ්ච ඉමිනා නාම පරිච්ඡින්නො''ති එවං සභාගපරිච්ඡෙදො වෙදිතබ්බො. ''කෙසා න ලොමා, ලොමා න කෙසා''ති එවං අමිස්සකවසෙන විසභාගපරිච්ඡෙදො.

එවං පඤ්චහි ආකාරෙහි වවත්ථානාකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි මනසි කරොන්තෙන එවං මනසි කාතබ්බන්ති තං දස්සෙතුං **''අනුපුබ්බතො''**තිආදිමාහ. තත්ථ **අනුපුබ්බතොති** සජ්ඣායකරණකාලතො පට්ඨාය ''කෙසා නඛා''ති එවං එකන්තරිකාය වා ''ලොමා කෙසා''ති එවං උප්පටිපාටියා වා න මනසි කාතබ්බං, අථ ඛො ''කෙසා ලොමා''තිආදිනා නයෙන අනුපටිපාටියා මනසි කාතබ්බං, අනුපටිපාටියා මනසි කරොන්තෙනාපි නාතිසීඝං නාතිසණිකං මනසි කාතබ්බං, බහිද්ධා පුථුත්තාරම්මණෙ චෙතසො වික්ඛෙපො පටිබාහිතබ්බො. ''පණ්ණත්තිං සමතික්කම්ම, මුඤ්චන්තස්සානුපුබ්බතො''ති පාඨො ගහෙතබ්බො. එවඤ්හි සති භාවනාක්කමෙන අත්ථො සුවිඤ්ඤෙය්‍යො හොති. ''කෙසා ලොමා''තිආදිපඤ්ඤත්තිං අමනසිකත්වා පටික්කූලභාවෙන එවං චිත්තං ඨපෙතබ්බං. **මුඤ්චන්තස්සානුපුබ්බතොති** යො යො කොට්ඨාසො ආපාථං නාගච්ඡති, තං තං අනුපුබ්බතො මුඤ්චන්තස්සාති අත්ථො.

467. ඉදානි යථා පටික්කූලමනසිකාරො කාතබ්බො, තං දස්සෙතුං **''වණ්ණආසයසණ්ඨානා''**තිආදිමාහ. එතෙහි වණ්ණාදීහි කොට්ඨාසෙහි පටික්කූලාති භාවනාති සම්බන්ධො. එත්ථ (විභ. අට්ඨ. 356; විසුද්ධි. 1.178) කෙසා තාව වණ්ණතොපි පටික්කූලා. තථා හි යාගුභත්තාදීසු කෙසවණ්ණං කිඤ්චි දිස්වා ජිගුච්ඡන්ති. සණ්ඨානතොපි පටික්කූලා. තථා හි රත්තිං භුඤ්ජන්තා කෙසසණ්ඨානං මකචිවාකාදිකං ඵුසිත්වා ජිගුච්ඡන්ති. තෙලමක්ඛනාදිවිරහිතානඤ්ච අග්ගිම්හි පක්ඛිත්තානඤ්ච ගන්ධො අතිවිය පටික්කූලොති ගන්ධතොපි පටික්කූලා. අසුචිට්ඨානෙ ජාතසූපෙය්‍යපණ්ණං විය පුබ්බලොහිතමුත්තකරීසපිත්තසෙම්හාදිනිස්සන්දෙන ජාතත්තා ආසයතොපි පටික්කූලා. ගූථරාසිම්හි උට්ඨිතකණ්ණිකං විය එකතිංසකොට්ඨාසරාසිම්හි ජාතත්තා ඔකාසතොපි පටික්කූලා. උද්ධුමාතකං විනීලකං විපුබ්බකං විච්ඡිද්දකං වික්ඛායිතකං වික්ඛිත්තකං හතවික්ඛිත්තකං ලොහිතකං පුළවකං අට්ඨිකන්ති ඉමෙසු උද්ධුමාතකාදීසු වත්ථූසු අසුභාකාරං ගහෙත්වා පවත්තා භාවනා වා අසුභං නාමාති අත්ථො.

468. යං පනෙතං අරහන්තානං වට්ටදුක්ඛසමුච්ඡෙදසඞ්ඛාතං සමුච්ඡෙදමරණං (විසුද්ධි. 1.167), සඞ්ඛාරානං ඛණභඞ්ගසඞ්ඛාතං ඛණිකමරණං, ''රුක්ඛො මතො, ලොහං මත''න්තිආදි සම්මුතිමරණඤ්ච, න තං ඉධ අධිප්පෙතං. ඉධ පන **මරණන්ති** එකභවපරියාපන්නස්ස ජීවිතින්ද්‍රියස්ස උපච්ඡෙදො අධිප්පෙතො. තම්පි කාලමරණං අකාලමරණන්ති දුවිධං හොති. තත්ථ කාලමරණං පුඤ්ඤක්ඛයෙන වා ආයුක්ඛයෙන වා උභයක්ඛයෙන වා හොති, අකාලමරණං උපපීළකඋපච්ඡෙදකකම්මවසෙන . ''මරණං මෙ භවිස්සති''ති වා ''ජීවිතං උච්ඡිජ්ජිස්සතී''ති වා ''මරණං මරණ''න්ති වා යොනිසො භාවයිත්වානාති සම්බන්ධො.

469-70. යස්ස පන එත්තාවතා උපචාරජ්ඣානං න උප්පජ්ජති, තෙන වධකපච්චුපට්ඨානතො සම්පත්තිවිපත්තිතො උපසංහරණතො කායබහුසාධාරණතො ආයුදුබ්බලතො අනිමිත්තතො අද්ධානපරිච්ඡෙදතො ඛණපරිත්තතොති ඉමෙහි අට්ඨහි ආකාරෙහි මරණං අනුස්සරිතබ්බං, ඉදානි තෙ දස්සෙතුං **''වධකස්සෙවුපට්ඨාන''**න්තිආදිමාහ. අසිං උක්ඛිපිත්වා සීසං ඡින්දිතුං ඨිතවධකො විය මරණං පච්චුපට්ඨිතමෙවාති භාවනා මරණස්සති නාමාති සම්බන්ධො. එවං සබ්බත්ථ. සබ්බං ආරොග්‍යං බ්‍යාධිපරියොසානං, සබ්බං යොබ්බනං ජරාපරියොසානං, සබ්බං ජීවිතං මරණපරියොසානං, තස්මා ''අයං යොබ්බනාදිකායසම්පත්ති තාවදෙව සොභති, යාව මරණසඞ්ඛාතා විපත්ති න භවිස්සතී''ති එවමාදිනා සම්පත්තිවිපත්තිතො ච, සත්තහාකාරෙහි උපසංහරණතො මරණං අනුස්සරිතබ්බං යසමහත්තතො පුඤ්ඤමහත්තතො ථාමමහත්තතො ඉද්ධිමහත්තතො පඤ්ඤාමහත්තතො පච්චෙකබුද්ධතො සම්මාසම්බුද්ධතොති. තත්ථ ''ඉදං මරණං නාම මහායසානං මහාපරිවාරානං මහාසම්මතමන්ධාතාදීනම්පි උපරි පතති, කිමඞ්ගං පන මය්හං උපරි න පතිස්සතී''ති එවං යසමහත්තතො,

''ජොතිකො ජටිලො උග්ගො,
මෙණ්ඩකො අථ පුණ්ණකො;
එතෙ චඤ්ඤෙ ච යෙ ලොකෙ,
මහාපුඤ්ඤාති විස්සුතා;
සබ්බෙ මරණමාපන්නා,

මාදිසෙසු කථාව කා''ති. –

එවං පුඤ්ඤමහත්තතො,

''වාසුදෙවො බලදෙවො, භීමසෙනාදයො මහා;
බලා මච්චුවසං පත්තා, මාදිසෙසු කථාව කා''ති. –

එවං ථාමමහත්තතො,

''මහාමොග්ගල්ලානාදීනං මහිද්ධිකානම්පි උපරි පතති, මාදිසෙසු කථාව කා''ති එවං ඉද්ධිමහත්තතො, ''සාරිපුත්තාදීනං මහාපඤ්ඤානම්පි උපරි පතති, මාදිසෙසු කථාව කා''ති එවං පඤ්ඤාමහත්තතො. එවං ඉතරෙසම්පි පච්චෙකබුද්ධසම්මාසම්බුද්ධානම්පි මහන්තභාවං චින්තෙත්වා ''තෙසම්පි උපරි මරණං පතති, කිමඞ්ගං පන මය්හං උපරි න පතිස්සතී''ති එවං **උපසංහරණතො** ච, ''අයං කායො බහුසාධාරණො අජ්ඣත්තිකානංයෙව අනෙකසතානං රොගානං බාහිරානං අහිවිච්ඡිකාදීනඤ්චා''ති **කායබහුසාධාරණතො** ච, ''අස්සාසපස්සාසපටිබද්ධං ජීවිත''න්තිආදිනා නයෙන **ආයුදුබ්බලතො** ච,

''ජීවිතං බ්‍යාධි කාලො ච,
දෙහනික්ඛෙපනං ගති;
පඤ්චෙතෙ ජීවලොකස්මිං;
අනිමිත්තා න නායරෙ''ති. (සං. නි. අට්ඨ. 1.1.20; ජා. අට්ඨ. 2.2.34) –

එවං **කාලවවත්ථානස්ස අභාවතො** ච, ''යො, භික්ඛවෙ, චිරං ජීවති, සො වස්සසතං ජීවති අප්පං වා භියො''ති (සං. නි. 1.145) වුත්තත්තා එවමාදිනා නයෙන **අද්ධානස්ස පරිච්ඡෙදාව** භාවනා මරණස්සති නාමාති අත්ථො. ඛණපරිත්තතො ච මරණස්සති භාවෙතබ්බා.

''ජීවිතං අත්තභාවො ච,
සුඛදුක්ඛා ච කෙවලා;
එකචිත්තසමායුත්තා,
ලහු සො වත්තතෙ ඛණො''ති. (විසුද්ධි. 1.176) –

හි වුත්තං. චතුරාරක්ඛවිනිච්ඡයො.

චතුරාරක්ඛනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

50. විපස්සනානිද්දෙසවණ්ණනා

471-2. **නාමරූපං පරිග්ගය්හාති** එත්ථ (විසුද්ධි. 2.662 ආදයො) නාමරූපපරිග්ගහං කාතුකාමෙන තාව ඨපෙත්වා නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනං අවසෙසෙසු යං කිඤ්චි ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය විතක්කාදීනි ඣානඞ්ගානි ච තංසම්පයුත්තෙ ච ඵස්සාදයො ධම්මෙ ලක්ඛණරසපච්චුපට්ඨානපදට්ඨානවසෙන පරිච්ඡින්දිත්වා ''සබ්බමෙතං ආරම්මණාභිමුඛං නමනතො නමනට්ඨෙන නාම''න්ති වවත්ථපෙතබ්බං. තතො තස්ස පච්චයං පරියෙසන්තො ''හදයවත්ථුං නිස්සාය වත්තතී''ති පස්සති, පුන වත්ථුස්ස පච්චයභූතානි ච උපාදාරූපානි ච පස්සිත්වා ''ඉදං සබ්බං රුප්පනතො විකාරාපත්තිතො රූප''න්ති පරිග්ගණ්හාති. පුන තදුභයං ''නමනලක්ඛණං නාමං, රුප්පනලක්ඛණං රූප''න්ති එවං සඞ්ඛෙපතො නාමරූපං වවත්ථපෙති. ඉදං සබ්බං සමථයානිකවසෙන වුත්තං. විපස්සනායානිකො පන චතුධාතුවවත්ථානමුඛෙන භූතුපාදායරූපානි පරිච්ඡින්දිත්වා ''සබ්බමෙතං රුප්පනතො රූප''න්ති පස්සති. තතො එවං පරිච්ඡින්නරූපස්ස චක්ඛාදීනි නිස්සාය පවත්තමානා අරූපධම්මාපි ආපාථමාගච්ඡන්ති. තතො සබ්බෙපි තෙ අරූපධම්මෙ නමනලක්ඛණෙන එකතො කත්වා ''එතං නාම''න්ති පස්සති. සො ''ඉදං නාමං, ඉදං රූප''න්ති ද්වෙධා වවත්ථපෙති. එවං වවත්ථපෙත්වා ''නාමරූපතො උද්ධං අඤ්ඤො සත්තො වා පුග්ගලො වා පොසො වා දෙවො වා බ්‍රහ්මා වා නත්ථී''ති පස්සති.

යථාහි අඞ්ගසම්භාරා, හොති සද්දො රථො ඉති;
එවං ඛන්ධෙසු සන්තෙසු, හොති සත්තොති සම්මුති. (සං. නි. 1.171);

එවමෙව පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු සති සත්තො, පුග්ගලොති වා වොහාරමත්තො හොතීති එවමාදිනා නයෙන නාමරූපානං යාථාවදස්සනසඞ්ඛාතෙන දිට්ඨිවිසුද්ධිභූතෙන ඤාණෙන නාමරූපං පරිග්ගය්හාති අත්ථො.

තතො තස්ස ච පච්චයන්ති පුන තස්ස නාමරූපස්ස පච්චයං පරිග්ගය්හාති අත්ථො. වුත්තනයෙන නාමරූපං පරිග්ගණ්හිත්වා ''කො නු ඛො ඉමස්ස හෙතූ''ති පරියෙසන්තො අහෙතුවාදවිසමහෙතුවාදෙසු දොසං දිස්වා රොගං දිස්වා තස්ස නිදානසමුට්ඨානං පරියෙසන්තො වෙජ්ජො විය තස්ස හෙතුඤ්ච පච්චයඤ්ච පරියෙසන්තො අවිජ්ජා තණ්හා උපාදානං කම්මන්ති ඉමෙ චත්තාරො ධම්මෙ නාමරූපස්ස උප්පාදපච්චයත්තා ''හෙතූ''ති ච ආහාරං උපත්ථම්භනස්ස පච්චයත්තා ''පච්චයො''ති ච පස්සති. ''ඉමස්ස කායස්ස අවිජ්ජාදයො තයො ධම්මා මාතා විය දාරකස්ස උපනිස්සයා හොන්ති, කම්මං පිතා විය පුත්තස්ස ජනකං, ආහාරො ධාති විය දාරකස්ස සන්ධාරකො''ති එවං රූපකායස්ස පච්චයපරිග්ගහං කත්වා පුන ''චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණ''න්තිආදිනා (සං. නි. 2.43) නයෙන නාමකායස්සපි හෙතුපච්චයං පරිග්ගණ්හාති.

එවං පරිග්ගණ්හන්තො ''අතීතානාගතාපි ධම්මා එවමෙව පවත්තන්තී''ති සන්නිට්ඨානං කරොති. තස්ස යා සා පුබ්බන්තං ආරබ්භ ''අහොසිං නු ඛො අහං අතීතමද්ධානං, න නු ඛො අහොසිං, කිං නු ඛො, කථං නු ඛො, කිං හුත්වා කිං අහොසිං නු ඛො අහං අතීතමද්ධාන''න්ති පඤ්චවිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා, යාපි අපරන්තං ආරබ්භ ''භවිස්සාමි නු ඛො අහං අනාගතමද්ධානං, න නු ඛො, කිං නු ඛො, කථං නු ඛො, කිං හුත්වා කිං භවිස්සාමි නු ඛො අහං අනාගතමද්ධාන''න්ති පඤ්චවිධා වුත්තා, යාපි එතරහි වා පන පච්චුප්පන්නං අද්ධානං ආරබ්භ ''අජ්ඣත්තං කථංකථී හොති, අහං නු ඛොස්මි, නො නු ඛොස්මි, කිං නු ඛොස්මි, කථං නු ඛොස්මි, අයං නු ඛො සත්තො කුතො ආගතො, සො කුහිං ගාමී භවිස්සතී''ති ඡබ්බිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා, තා සබ්බාපි පහීයන්ති. එවං පච්චයපරිග්ගහණෙන තීසු අද්ධාසු කඞ්ඛං විතරිත්වා ඨිතං ඤාණං ''කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධී''තිපි ''ධම්මට්ඨිතිඤාණ''න්තිපි ''සම්මාදස්සන''න්තිපි වුච්චති.

එත්ථ පන තිස්සො ලොකියපරිඤ්ඤා ඤාතපරිඤ්ඤා තීරණපරිඤ්ඤා පහානපරිඤ්ඤාති. තත්ථ ''රුප්පනලක්ඛණං රූපං, වෙදයිතලක්ඛණා වෙදනා''ති එවං තෙසං තෙසං ධම්මානං පච්චත්තලක්ඛණසල්ලක්ඛණවසෙන පවත්තා පඤ්ඤා **ඤාතපරිඤ්ඤා**නාම. ''රූපං අනිච්චං, වෙදනා අනිච්චා''තිආදිනා තෙසංයෙව ධම්මානං සාමඤ්ඤලක්ඛණං ආරොපෙත්වා ලක්ඛණාරම්මණිකවිපස්සනාපඤ්ඤා **තීරණපරිඤ්ඤා** නාම. තෙසු එවං පන ධම්මෙසු නිච්චසඤ්ඤාදිපජහනවසෙන පවත්තා ලක්ඛණාරම්මණිකවිපස්සනා **පහානපරිඤ්ඤා** නාම. තත්ථ සඞ්ඛාරපරිග්ගහතො පට්ඨාය යාව පච්චයපරිග්ගහා ඤාතපරිඤ්ඤාය භූමි. කලාපසම්මසනතො පට්ඨාය යාව උදයබ්බයානුපස්සනා තීරණපරිඤ්ඤාය භූමි. භඞ්ගානුපස්සනතො පට්ඨාය පහානපරිඤ්ඤාය භූමි. තතො පට්ඨාය හි ''අනිච්චතො අනුපස්සන්තො නිච්චසඤ්ඤං පජහති, දුක්ඛතො අනුපස්සන්තො සුඛසඤ්ඤං, අනත්තතො අනුපස්සන්තො අත්තසඤ්ඤං, නිබ්බින්දන්තො නන්දිං, විරජ්ජන්තො රාගං, නිරොධෙන්තො සමුදයං, පටිනිස්සජ්ජන්තො ආදානං පජහතී''ති (පටි. ම. 1.52) එවං පජහන්තො නිච්චසඤ්ඤාදිපහානසාධිකානං සත්තන්නං අනුපස්සනානං ආධිපච්චං හොති. ඉති ඉමාසු පරිඤ්ඤාසු සඞ්ඛාරපරිච්ඡෙදස්ස චෙව පච්චයපරිග්ගහස්ස ච සාධිතත්තා ඉමිනා යොගිනා ඤාතපරිඤ්ඤා අධිගතා හොති.

පුන ''යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං රූපං හුත්වා අභාවතො අනිච්චං, උදයබ්බයප්පටිපීළිතත්තා දුක්ඛං, අවසවත්තිත්තා අනත්තා. යා කාචි වෙදනා, යා කාචි සඤ්ඤා, යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා, යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ සන්තිකෙ වා, සබ්බං විඤ්ඤාණං හුත්වා අභාවතො අනිච්චං, උදයබ්බයප්පටිපීළිතත්තා දුක්ඛං, අවසවත්තිත්තා අනත්තා''ති එවමාදිනා නයෙන කලාපසම්මසනං කරොති. ඉදං සන්ධාය වුත්තං **''තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වාන සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තො''**ති.

එවං සඞ්ඛාරෙසු අනිච්චදුක්ඛඅනත්තවසෙන කලාපසම්මසනං කත්වා පුන සඞ්ඛාරානං උදයබ්බයමෙව පස්සති. කථං? ''අවිජ්ජාසමුදයා (පටි. ම. 1.50) රූපසමුදයො, තණ්හාකම්මආහාරසමුදයා රූපසමුදයො'ති එවං රූපක්ඛන්ධස්ස පච්චයසමුදයදස්සනට්ඨෙන රූපක්ඛන්ධස්ස උදයං පස්සති, නිබ්බත්තිලක්ඛණං පස්සන්තොපි රූපක්ඛන්ධස්ස උදයං පස්සතී''ති එවං පඤ්චහාකාරෙහි රූපක්ඛන්ධස්ස උදයං පස්සති. ''අවිජ්ජානිරොධා රූපනිරොධො, තණ්හාකම්මආහාරනිරොධා රූපනිරොධො'ති එවං රූපක්ඛන්ධස්ස පච්චයනිරොධදස්සනට්ඨෙන රූපක්ඛන්ධස්ස වයං පස්සති, විපරිණාමලක්ඛණං පස්සන්තොපි රූපක්ඛන්ධස්ස වයං පස්සතී''ති එවං පඤ්චහාකාරෙහි වයං පස්සති. තථා ''අවිජ්ජාසමුදයා වෙදනාසමුදයො, තණ්හාකම්මඵස්සසමුදයා වෙදනාසමුදයො''ති වෙදනාක්ඛන්ධස්ස, නිබ්බත්තිලක්ඛණං පස්සන්තොපි වෙදනාක්ඛන්ධස්ස උදයං පස්සති. ''අවිජ්ජානිරොධා වෙදනානිරොධො, තණ්හාකම්මඵස්සනිරොධා වෙදනානිරොධො''ති වෙදනාක්ඛන්ධස්ස, විපරිණාමලක්ඛණං පස්සන්තොපි වෙදනාක්ඛන්ධස්ස වයං පස්සති. එවං සඤ්ඤාක්ඛන්ධාදීසුපි. අයං පන විසෙසො – විඤ්ඤාණක්ඛන්ධස්ස ඵස්සට්ඨානෙ නාමරූපසමුදයා, නාමරූපනිරොධාති යොජෙතබ්බං. එවං එකෙකස්මිං ඛන්ධෙ පච්චයසමුදයවසෙන ච නිබ්බත්තිලක්ඛණවසෙන ච පච්චයනිරොධවසෙන ච විපරිණාමලක්ඛණවසෙන ච උදයබ්බයදස්සනෙන දස දස කත්වා පඤ්ඤාස ලක්ඛණානි වුත්තානි. තෙසං වසෙන එවං රූපස්ස උදයො රූපස්ස වයොති පච්චයතො චෙව ලක්ඛණතො ච විත්ථාරෙන මනසිකාරං කරොති.

තස්සෙවං කරොතො ''ඉති කිර ඉමෙ ධම්මා අහුත්වා සම්භොන්ති, හුත්වා පටිවෙන්තී''ති ඤාණං විසදං හොති. ''එවං කිර ඉමෙ ධම්මා අනුප්පන්නා උප්පජ්ජන්ති, උප්පන්නා නිරුජ්ඣන්තී''ති නිච්චං නවාව හුත්වා සඞ්ඛාරා උපට්ඨහන්ති. න කෙවලඤ්ච නිච්චං නවා, සූරියුග්ගමනෙ උස්සාවබින්දු විය, උදකබුබ්බුළො විය, උදකෙ දණ්ඩරාජි විය, ආරග්ගෙ සාසපො විය, විජ්ජුප්පාදො විය ච පරිත්තට්ඨායිනො.

මායාමරීචිසුපිනඅලාතචක්කගන්ධබ්බනගරඵෙණපිණ්ඩකදලිආදයො විය නිස්සාරා හුත්වා උපට්ඨහන්ති. එත්තාවතා වානෙන වයධම්මමෙව උප්පජ්ජති, උප්පන්නඤ්ච වයං උපෙතීති ඉමිනා ආකාරෙන සමපඤ්ඤාස ලක්ඛණානි පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතං උදයබ්බයානුපස්සනං නාම පඨමං තරුණවිපස්සනාඤාණං අධිගතං හොති, යස්සාධිගමා ආරද්ධවිපස්සකොති සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති.

අථස්ස ආරද්ධවිපස්සකස්ස කුලපුත්තස්ස ඔභාසො ඤාණං පීති පස්සද්ධි සුඛං අධිමොක්ඛො පග්ගහො උපට්ඨානං උපෙක්ඛා නිකන්තීති දස විපස්සනුපක්කිලෙසා උප්පජ්ජන්ති. එත්ථ **ඔභාසො** නාම විපස්සනාක්ඛණෙ ඤාණස්ස බලවත්තා ලොහිතං පසීදති, තෙන ඡවිතො ඔභාසො නිබ්බත්තති, තං දිස්වා අයං යොගී ''මග්ගො මයා පත්තො''ති තමෙව ඔභාසං අස්සාදෙති. **ඤාණන්ති** විපස්සනාඤාණමෙවෙතං, සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තස්ස සූරං පසන්නං හුත්වා පවත්තමානං දිස්වා පුබ්බෙ විය ''මග්ගො''ති අස්සාදෙති. **පීතීති** විපස්සනාපීති එව. තස්ස හි තස්මිං ඛණෙ පඤ්චවිධා පීති උප්පජ්ජති. **පස්සද්ධීති** විපස්සනාපස්සද්ධි. තස්මිං සමයෙ නෙව කායචිත්තානං දරථො ගාරවතා කක්ඛළතා අකම්මඤ්ඤතා ගෙලඤ්ඤතා වඞ්කතා හොති. **සුඛං** විපස්සනාසුඛමෙව. තස්ස කිර තස්මිං සමයෙ සකලසරීරං ඨපිතවට්ටි විය අභිසන්දයමානං අතිපණීතං සුඛං උප්පජ්ජති.

අධිමොක්ඛො නාම විපස්සනාක්ඛණෙ පවත්තා සද්ධා. තස්මිං ඛණෙ චිත්තචෙතසිකානං අතිවිය පසාදභූතා බලවතී සද්ධා උප්පජ්ජති. **පග්ගහො** නාම විපස්සනාසම්පයුත්තං වීරියං. තස්මිඤ්හි ඛණෙ අසිථිලමනච්චාරද්ධං සුපග්ගහිතං වීරියං උප්පජ්ජති. **උපට්ඨානන්ති** විපස්සනාසම්පයුත්තා සති. තස්මිඤ්හි ඛණෙ සුපට්ඨිතා සති උප්පජ්ජති. **උපෙක්ඛාති** දුවිධා විපස්සනාවජ්ජනවසෙන . තස්මිං ඛණෙ සබ්බසඞ්ඛාරග්ගහණෙ මජ්ඣත්තභූතවිපස්සනුපෙක්ඛාසඞ්ඛාතං ඤාණං බලවන්තං හුත්වා උප්පජ්ජති, මනොද්වාරෙ ආවජ්ජනුපෙක්ඛා ච, සාව තං තං ඨානං ආවජ්ජෙන්තස්ස සූරා තිඛිණා හුත්වා වහති. **නිකන්ති** විපස්සනානිකන්ති. ඔභාසාදීසු ආලයං කුරුමානා සුඛුමා සන්තාකාරා නිකන්ති උප්පජ්ජති. එත්ථ ඔභාසාදයො කිලෙසවත්ථුභූතතාය ''උපක්කිලෙසා''ති වුත්තා, න අකුසලත්තා. නිකන්ති පන උපක්කිලෙසො චෙව කිලෙසවත්ථු ච. පණ්ඩිතො පන භික්ඛු ඔභාසාදීසු උප්පන්නෙසු වික්ඛෙපං අගච්ඡන්තො ''ඔභාසාදයො ධම්මා න මග්ගො, උපක්කිලෙසවිනිමුත්තං පන වීථිප්පටිපන්නං විපස්සනාඤාණං මග්ගො''ති මග්ගඤ්ච අමග්ගඤ්ච වවත්ථපෙති. තස්සෙවං ''අයං මග්ගො, අයං න මග්ගො''ති ඤත්වා ඨිතං ඤාණං **''මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධී''**ති වුච්චති.

ඉතො පට්ඨාය අට්ඨවිධස්ස ඤාණස්ස වසෙන සිඛාප්පත්තං විපස්සනාඤාණං **පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධි** නාම හොති. උදයබ්බයානුපස්සනාඤාණං භඞ්ගානුපස්සනාඤාණං භයතුපට්ඨානඤාණං ආදීනවානුපස්සනාඤාණං නිබ්බිදානුපස්සනාඤාණං මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤාණං පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණං සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණන්ති ඉමානි අට්ඨ ඤාණානි නාම. එතානි නිබ්බත්තෙතුකාමෙන යස්මා උපක්කිලෙසෙහි අභිභූතං හුත්වා ලක්ඛණප්පටිවෙධං කාතුං අසමත්ථං හොති චිත්තං, තස්මා පුනපි උදයබ්බයමෙව පස්සිතබ්බං. උදයබ්බයං පස්සන්තස්ස අනිච්චලක්ඛණං යථාභූතං උපට්ඨාති, උදයබ්බයප්පටිපීළිතත්තා දුක්ඛලක්ඛණඤ්ච ''දුක්ඛමෙව ච සම්භොති, දුක්ඛං තිට්ඨති වෙති චා''ති (සං. නි. 1.171) පස්සතො අනත්තලක්ඛණඤ්ච.

එත්ථ ච අනිච්චං අනිච්චලක්ඛණං, දුක්ඛං දුක්ඛලක්ඛණං, අනත්තා අනත්තලක්ඛණන්ති අයං විභාගො වෙදිතබ්බො. එත්ථ **අනිච්චන්ති** ඛන්ධපඤ්චකං. කස්මා? උප්පාදවයඤ්ඤථත්තභාවා හුත්වා අභාවතො වා. අඤ්ඤථත්තං නාම ජරා, උප්පාදවයඤ්ඤථත්තං අනිච්චලක්ඛණං, හුත්වා අභාවසඞ්ඛාතො වා එකො ආකාරවිකාරො. ''යදනිච්චං තං දුක්ඛ''න්ති (සං. නි. 3.15) වචනතො තදෙව ඛන්ධපඤ්චකං දුක්ඛං. කස්මා? අභිණ්හං පටිපීළිතත්තා. අභිණ්හප්පටිපීළනාකාරො දුක්ඛලක්ඛණං. ''යං දුක්ඛං තදනත්තා''ති වචනතො තදෙව ඛන්ධපඤ්චකං අනත්තා. කස්මා? අවසවත්තනතො. අවසවත්තනාකාරො අනත්තලක්ඛණං. ඉමානිපි තීණි ලක්ඛණානි උදයබ්බයං පස්සන්තස්සෙව ආරම්මණානි හොන්ති.

පුනපි සො රූපාරූපධම්මෙසු එව ''අනිච්චා''තිආදිනා විපස්සති, තස්ස සඞ්ඛාරා ලහුං ලහුං ආපාථං ගච්ඡන්ති. තතො උප්පාදං වා ඨිතිං වා ආරම්මණං අකත්වා තෙසං ඛයවයනිරොධෙ එව පස්සතො සති සන්තිට්ඨතීති ඉදං **භඞ්ගානුපස්සනාඤාණං** නාම. ඉමස්ස උප්පාදතො පට්ඨාය අස්ස යොගිනො ''යථා ඉමෙ සඞ්ඛාරා පඤ්චක්ඛන්ධා භිජ්ජන්ති, එවං අතීතෙපි සඞ්ඛාරා භිජ්ජිංසු, අනාගතෙපි භිජ්ජිස්සන්තී''ති නිරොධමෙව පස්සතො සති සන්තිට්ඨති, තස්ස භඞ්ගානුපස්සනාඤාණං ආසෙවන්තස්ස බහුලීකරොන්තස්ස සබ්බභවයොනිගතිට්ඨිතිසත්තාවාසෙසු සබ්බෙ සඞ්ඛාරා ජලිතඅඞ්ගාරකාසුආදයො විය මහාභයං හුත්වා උපට්ඨහන්ති. එතං **භයතුපට්ඨානඤාණං** නාම. තස්ස තං භයතුපට්ඨානඤාණං ආසෙවන්තස්ස සබ්බෙ භවාදයො ආදිත්තඅඞ්ගාරා විය, සමුස්සිතඛග්ගා විය පච්චත්ථිකා අප්පටිසරණා සාදීනවා හුත්වා උපට්ඨහන්ති. ඉදං **ආදීනවානුපස්සනාඤාණං** නාම. තස්ස එවං සඞ්ඛාරෙ ආදීනවතො පස්සන්තස්ස භවාදීසු සඞ්ඛාරානං ආදීනවත්තා සබ්බසඞ්ඛාරෙසු උක්කණ්ඨනා අනභිරති උප්පජ්ජති. ඉදං **නිබ්බිදානුපස්සනාඤාණං** නාම. සබ්බසඞ්ඛාරෙසු නිබ්බින්දන්තස්ස උක්කණ්ඨන්තස්ස සබ්බස්මා සඞ්ඛාරගතා මුඤ්චිතුකාමතා නිස්සරිතුකාමතාව හොති. ඉදං **මුඤ්චිතුකම්‍යතාඤාණං** නාම. පුන තස්මා සඞ්ඛාරගතා මුඤ්චිතුං පුන තෙ එව සඞ්ඛාරෙ පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණෙන තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා තීරණං **පටිසඞ්ඛානුපස්සනාඤාණං** නාම, යො එවං තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා සඞ්ඛාරෙ පරිග්ගණ්හන්තො තෙසු අනත්තලක්ඛණස්ස සුදිට්ඨත්තා ''අත්තා''ති වා ''අත්තනිය''න්ති වා අග්ගණ්හන්තො සඞ්ඛාරෙසු භයඤ්ච නන්දිඤ්ච පහාය සඞ්ඛාරෙසු උදාසිනො හොති

මජ්ඣත්තො, ''අහ''න්ති වා ''මම''න්ති වා න ගණ්හාති, සබ්බසඞ්ඛාරෙසු උදාසිනො මජ්ඣත්තො තීසු භවෙසු උපෙක්ඛකො, තස්ස තං ඤාණං **සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං** නාම. තං පනෙතං සබ්බසඞ්ඛාරප්පවත්තං විස්සජ්ජෙත්වා නිබ්බානනින්නං නිබ්බානපක්ඛන්දං හොති, නො චෙ නිබ්බානං සන්තතො පස්සති, පුනප්පුනං ''අනිච්ච''න්ති වා ''දුක්ඛ''න්ති වා ''අනත්තා''ති වා තිවිධානුපස්සනාවසෙන සඞ්ඛාරාරම්මණමෙව හුත්වා පවත්තති.

එවං තිට්ඨමානඤ්ච එතං අනිමිත්තො අප්පණිහිතො සුඤ්ඤතොති තිණ්ණං විමොක්ඛානං වසෙන විමොක්ඛමුඛභාවං ආපජ්ජිත්වා තිට්ඨති. තිස්සො හි අනුපස්සනා තීණි විමොක්ඛමුඛානීති වුච්චන්ති. එත්ථ ච අනිච්චතො මනසි කරොන්තො (පටි. ම. 1.223-224) අධිමොක්ඛබහුලො අනිමිත්තං විමොක්ඛං පටිලභති. දුක්ඛතො මනසි කරොන්තො පස්සද්ධිබහුලො අප්පණිහිතං විමොක්ඛං පටිලභති. අනත්තතො මනසි කරොන්තො වෙදබහුලො සුඤ්ඤතවිමොක්ඛං පටිලභති. එත්ථ ච **අනිමිත්තො විමොක්ඛොති** අනිමිත්තාකාරෙන නිබ්බානං ආරම්මණං කත්වා පවත්තො අරියමග්ගො. සො හි අනිමිත්තාය ධාතුයා උප්පන්නත්තා අනිමිත්තො, කිලෙසෙහි ච විමුත්තත්තා විමොක්ඛො. එතෙනෙව නයෙන අප්පණිහිතාකාරෙන නිබ්බානං ආරම්මණං කත්වා පවත්තො අප්පණිහිතො, සුඤ්ඤතාකාරෙන නිබ්බානං ආරම්මණං කත්වා පවත්තො සුඤ්ඤතොති වෙදිතබ්බො. අධිගතසඞ්ඛාරුපෙක්ඛස්ස කුලපුත්තස්ස විපස්සනා සිඛාප්පත්තා හොති. වුට්ඨානගාමිනිවිපස්සනාති එතදෙව. එතං සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණං ආසෙවන්තස්ස භාවෙන්තස්ස තික්ඛතරා සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා උප්පජ්ජති.

තස්ස ඉදානි මග්ගො උප්පජ්ජිස්සතීති සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා සඞ්ඛාරෙ ''අනිච්චා''ති වා ''දුක්ඛා''ති වා ''අනත්තා''ති වා සම්මසිත්වා භවඞ්ගං ඔතරති. භවඞ්ගා වුට්ඨාය සඞ්ඛාරුපෙක්ඛාය ආගතනයෙනෙව අනිච්චාදිආකාරෙන මනසි කරිත්වා උප්පජ්ජති මනොද්වාරාවජ්ජනං, තදෙව මනසි කරොතො පඨමං ජවනචිත්තං උප්පජ්ජති, යං ''පරිකම්ම''න්ති වුච්චති. තදනන්තරං තථෙව දුතියං ජවනචිත්තං උප්පජ්ජති, යං ''උපචාර''න්ති වුච්චති. තදනන්තරම්පි තථෙව උප්පජ්ජති ජවනචිත්තං, යං ''අනුලොම''න්ති වුච්චති. ඉදං තෙසං පාටියෙක්කං නාමං. අවිසෙසෙන පන තිවිධමෙතං ආසෙවනන්තිපි පරිකම්මන්තිපි උපචාරන්තිපි අනුලොමන්තිපි වුච්චති. ඉදං පන අනුලොමඤාණං සඞ්ඛාරාරම්මණාය වුට්ඨානගාමිනියා විපස්සනාය පරියොසානං හොති. නිප්පරියායෙන පන ගොත්‍රභුඤාණමෙව විපස්සනාපරියොසානන්ති වුච්චති. තතො පරං නිරොධං නිබ්බානං ආරම්මණං කුරුමානං පුථුජ්ජනගොත්තං අතික්කමමානං නිබ්බානාරම්මණෙ පඨමසමන්නාහාරභූතං අපුනරාවට්ටකං ගොත්‍රභුඤාණං උප්පජ්ජති. ඉදං පන ඤාණං පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධිඤ්ච ඤාණදස්සනවිසුද්ධිඤ්ච න භජති, අන්තරා අබ්බොහාරිකමෙව හොති, විපස්සනාසොතෙ පතිතත්තා පන විපස්සනාති වා සඞ්ඛ්‍යං ගච්ඡති. නිබ්බානං ආරම්මණං කත්වා ගොත්‍රභුඤාණෙ නිරුද්ධෙ තෙන දින්නසඤ්ඤාය නිබ්බානං ආරම්මණං කත්වා දිට්ඨිසංයොජනං සීලබ්බතපරාමාසසංයොජනං විචිකිච්ඡාසංයොජනන්ති තීණි සංයොජනානි සමුච්ඡෙදවසෙන විද්ධංසෙන්තො සොතාපත්තිමග්ගො උප්පජ්ජති. තදනන්තරං තස්සෙව විපාකභූතානි ද්වෙ තීණි වා ඵලචිත්තානි උප්පජ්ජන්ති අනන්තරවිපාකත්තා ලොකුත්තරානං. ඵලපරියොසානෙ පනස්ස චිත්තං භවඞ්ගං ඔතරති.

තතො භවඞ්ගං විච්ඡින්දිත්වා පච්චවෙක්ඛණත්ථාය මනොද්වාරාවජ්ජනං උප්පජ්ජති. සො හි ''ඉමිනා වතාහං මග්ගෙන ආගතො''ති මග්ගං පච්චවෙක්ඛති, තතො ''අයං මෙ ආනිසංසො ලද්ධො''ති ඵලං පච්චවෙක්ඛති, තතො ''ඉමෙ නාම මෙ කිලෙසා පහීනා''ති පහීනකිලෙසෙ පච්චවෙක්ඛති, තතො ''ඉමෙ නාම මෙ කිලෙසා අවසිට්ඨා''ති උපරිමග්ගත්තයවජ්ඣෙ කිලෙසෙ පච්චවෙක්ඛති, අවසානෙ ''අයං මෙ ධම්මො ආරම්මණතො පටිවිද්ධො''ති අමතං නිබ්බානං පච්චවෙක්ඛති. ඉති සොතාපන්නස්ස අරියසාවකස්ස පඤ්ච පච්චවෙක්ඛණානි හොන්ති. තථා සකදාගාමිඅනාගාමීනං. අරහතො පන අවසිට්ඨකිලෙසපච්චවෙක්ඛණං නාම නත්ථි. එවං සබ්බානිපි එකූනවීසති හොන්ති. උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදොව චෙසො. පහීනාවසිට්ඨකිලෙසපච්චවෙක්ඛණඤ්හි සෙක්ඛානං හොති වා, න වා. එවං පච්චවෙක්ඛිත්වා සො සොතාපන්නො අරියසාවකො තස්මිංයෙව වා ආසනෙ නිසින්නො අපරෙන වා සමයෙන කාමරාගබ්‍යාපාදානං තනුභාවං කරොන්තො දුතියමග්ගං පාපුණාති, තදනන්තරං වුත්තනයෙන ඵලඤ්ච. තතො වුත්තනයෙන කාමරාගබ්‍යාපාදානං අනවසෙසප්පහානං කරොන්තො තතියමග්ගං පාපුණාති, වුත්තනයෙන ඵලඤ්ච. තතො තස්මිංයෙව වා ආසනෙ නිසින්නො අපරෙන වා සමයෙන රූපරාගඅරූපරාගමානඋද්ධච්චඅවිජ්ජානං අනවසෙසප්පහානං කරොන්තො චතුත්ථමග්ගං පාපුණාති, වුත්තනයෙන ඵලඤ්ච. එත්තාවතා චෙස අරහා නාම අට්ඨමො අරියපුග්ගලො හොති මහාඛීණාසවො. ඉති ඉමෙසු චතූසු මග්ගෙසු ඤාණං **ඤාණදස්සනවිසුද්ධි** නාම.

එත්තාවතා පාතිමොක්ඛසංවරසීලාදීනං වුත්තත්තා සීලවිසුද්ධි ච මෙත්තාසුභාදීනං වුත්තත්තා චිත්තවිසුද්ධි ච නාමරූපපරිග්ගහාදීනං වසෙන දිට්ඨිවිසුද්ධිකඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිමග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධි පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධි ඤාණදස්සනවිසුද්ධියො චාති සත්ත විසුද්ධියො වුත්තා හොන්ති. ඉදං වුත්තප්පකාරං පටිපදාක්කමං සන්ධාය වුත්තං **''පාපුණෙය්‍යානුපුබ්බෙන, සබ්බසංයොජනක්ඛය''**න්ති. එත්ථ සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසො කාමරාගො පටිඝො රූපරාගො අරූපරාගො මානො උද්ධච්චං අවිජ්ජාති ඉමෙ දස ධම්මා **සබ්බසංයොජනා** නාම. එතෙසු සක්කායදිට්ඨිවිචිකිච්ඡාසීලබ්බතපරාමාසා සොතාපත්තිමග්ගවජ්ඣා, කාමරාගපටිඝා දුතියමග්ගෙන තනුභූතා හුත්වා තතියෙන සමුග්ඝාතං ගච්ඡන්ති, සෙසානි පඤ්ච චතුත්ථෙනාති. එවං අනුපුබ්බෙන සබ්බසංයොජනක්ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං පාපුණාතීති වෙදිතබ්බං.

විපස්සනානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිගමනකථාවණ්ණනා

473-5. අධිසීලඅධිචිත්තානං අධිපඤ්ඤාය ච සික්ඛනා උත්තරි භික්ඛුකිච්චං නාම නත්ථි යස්මා, අතො අයං බුද්දසික්ඛා සමුදාහටා.

කෙනාති චෙ? **යස්ස** ථෙරස්ස **ලොකවිචාරිනො** ලොකෙ විචරන්තස්ස මහතො කිත්තිසද්දස්ස පරිස්සමො **න සම්භොති** න හොති, කිං විය? **මාලුතස්සෙව නිච්චසො,** යථා නිච්චං විචරන්තස්ස මාලුතස්ස පරිස්සමො නත්ථි, එවං විචරන්තස්ස කිත්තිසද්දස්ස පරිස්සමො නත්ථි, තෙන **ධම්මසිරිකෙන** සමුදාහටාති සම්බන්ධො.

එත්තාවතා ච –

නිට්ඨිතො බුද්දසික්ඛාය, සමාසෙන විනිච්ඡයො;
විත්ථාරො පන එතිස්සා, සබ්බම්පි පිටකත්තයං.

තස්මා විත්ථාරකාමෙන, සකලෙ පිටකත්තයෙ;
කත්තබ්බො සාදරො එත්ථ, ඉතරෙන විසෙසතොති.

බුද්දසික්ඛාවිනිච්ඡයො.

බුද්දසික්ඛා-පුරාණටීකා නිට්ඨිතා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

බුද්දසික්ඛා-අභිනවටීකා

ගන්ථාරම්භකථා

තිලොකතිලකං වන්දෙ, සද්ධම්මාමතනිම්මිතං;
සංසුට්ඨුකතසම්භත්තිං, ජිනං ජනමනොරමං.

සාරිපුත්තං මහාසාමිං, නෙකසත්ථවිසාරදං;
මහාගුණං මහාපඤ්ඤං, නමො මෙ සිරසා ගරුං.

බුද්දසික්ඛාය ටීකා යා, පුරාතනා සමීරිතා;
න තාය සක්කා සක්කච්චං, අත්ථො සබ්බත්ථ ඤාතවෙ.

තතොනෙකගුණානං යො, මඤ්ජූසා රතනානව;
සුමඞ්ගලසනාමෙන, තෙන පඤ්ඤවතා සතා.

අජ්ඣෙසිතො යතින්දෙන, සදාරඤ්ඤනිවාසිනා;
සවිනිච්ඡයමෙතිස්සා, කරිස්සාමත්ථවණ්ණනං.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා

(ක) එත්ථාහ – කිමත්ථමාදිතොවායං ගාථා නික්ඛිත්තා, නනු යථාධිප්පෙතමෙව පකරණමාරභනීයන්ති? වුච්චතෙ – සප්පයොජනත්තා . සප්පයොජනඤ්හි තංදස්සනං තාය රතනත්තයප්පණාමාභිධෙය්‍යකරණප්පකාරප්පයොජනාභිධානසන්දස්සනතො. තානි ච පන සප්පයොජනානි අනන්තරායෙන ගන්ථපරිසමාපනාදිප්පයොජනානමභිනිප්ඵාදනතො. තථා හි සොතූනමත්තනො ච යථාධිප්පෙතත්ථනිප්ඵාදනං රතනත්තයප්පණාමකරණප්පයොජනං. විදිතාභිධෙය්‍යස්ස ගන්ථස්ස විඤ්ඤූනමාදරණීයතා අභිධෙය්‍යකථනප්පයොජනං. සොතුජනසමුස්සාහජනනං කරණප්පකාරප්පයොජනකථනප්පයොජනං. වොහාරසුඛතා පන අභිධානකථනප්පයොජනං.

තත්ථ **වන්දිත්වා රතනත්තය**න්ති ඉමිනා රතනත්තයප්පණාමො දස්සිතො, **බුද්දසික්ඛ**න්ති ඉමිනා බුද්දභූතානං සික්ඛානං ඉධ පටිපාදෙතබ්බතාදීපනෙන අභිධෙය්‍යං, අභිධෙය්‍යො ච නාමෙස සමුදිතෙන සත්ථෙන වචනීයත්ථොති. අභිධානඤ්ච පන ඉමිනාව දස්සිතං තෙන අත්ථානුගතසමඤ්ඤාපරිදීපනතො. **සමාතික**න්ති ඉමිනා කරණප්පකාරො, **බුද්දසික්ඛ**න්ති ඉමිනා ච, තෙන බුද්දභූතානං සික්ඛානං ඉධ දස්සෙතබ්බභාවප්පකාසනතො. **ආදිතො උපසම්පන්න සික්ඛිතබ්බ**න්ති ඉමිනා පයොජනපයොජනං පන ඉමිනාව සාමත්ථියතො දස්සිතමෙව, තාසං සික්ඛිතබ්බප්පකාසනෙන හි සික්ඛනෙ සති තම්මූලිකාය දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකත්ථනිප්ඵත්තියා සංසිජ්ඣනතො. පකරණප්පයොජනානං සාධනසාධියලක්ඛණො සම්බන්ධො තන්නිස්සයදස්සනෙනෙව දස්සිතොයෙවාති අයමෙත්ථ සමුදායත්ථො.

අයං පනෙත්ථාවයවත්ථො – රතනත්තයං වන්දිත්වා බුද්දසික්ඛං පවක්ඛාමීති සම්බන්ධො. රතිජනනට්ඨෙන රතනානි, බුද්ධධම්මසඞ්ඝානමෙතං අධිවචනං. අථ වා චිත්තීකතාදිනා කාරණෙන රතනානි, බුද්ධාදයොව රතනානි. තථා ච වුත්තං –

> ‘‘චිත්තීකතං මහග්ඝඤ්ච, අතුලං දුල්ලභදස්සනං;
> අනොමසත්තපරිභොගං, රතනං තෙන වුච්චතී’’ති. (දී. නි. අට්ඨ. 2.33; සං. නි. අට්ඨ. 3.5.223; ඛු. පා. අට්ඨ. 3; සු. නි. අට්ඨ. 1.226; උදා. අට්ඨ. 45; මහානි. අට්ඨ. 50);

තයො අවයවා අස්සාති තයං, සමුදායාපෙක්ඛං එකවචනං, අවයවවිනිමුත්තස්ස පන සමුදායස්ස අභාවතො තීණි එව රතනානි වුච්චන්ති. රතනානං තයං **රතනත්තයං. වන්දිත්වා**ති තීහි ද්වාරෙහි නමස්සිත්වා. ‘‘තිස්සො ඉමා, භික්ඛවෙ, වන්දනා කායෙන වන්දති, වචසා වන්දති, මනසා වන්දතී’’ති (අ. නි. 3.155) හි වුත්තං. තත්ථ විඤ්ඤත්තිං අනුප්පාදෙත්වා කෙවලං රතනත්තයගුණානුස්සරණවසෙන මනොද්වාරෙ බහුලප්පවත්තා කුසලචෙතනා මනොද්වාරවන්දනා. තං තං විඤ්ඤත්තිං උප්පාදෙත්වා පන පවත්තා කායවචීද්වාරවන්දනා. සික්ඛිතබ්බාති සික්ඛා, අධිසීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාවසෙන තිස්සො සික්ඛා. සික්ඛනඤ්චෙත්ථ යථාක්කමං සීලාදිධම්මානං සංවරණවසෙන, එකාරම්මණෙ චිත්තචෙතසිකානං සමාධානවසෙන, ආරම්මණජානනලක්ඛණප්පටිවෙධමග්ගපාතුභාවපාපනවසෙන ච ආසෙවනං දට්ඨබ්බං. අඤ්ඤත්ථ බහුවිධා සික්ඛා, ඉධ තු සඞ්ඛෙපනයත්තා අප්පකාදිඅනෙකත්ථසම්භවෙපි බුද්ද-සද්දස්ස අප්පකත්ථොවෙත්ථ යුත්තතරොති බුද්දා අප්පකා සික්ඛාති බුද්දසික්ඛා. ඉධ පන බුද්දසික්ඛාප්පකාසකො

ගන්ථො තබ්බොහාරූපචාරතො ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන **“ඛුද්දසික්ඛා”**ති වුච්චති යථා ‘‘වරුණනගර’’න්ති. තං **ඛුද්දසික්ඛං. පවක්ඛාමී**ති කථෙස්සාමි.

කිදිසන්ති ආහ **“ආදිතො උපසම්පන්නසික්ඛිතබ්බ”**න්තිආදි. **ආදි**-සද්දොයමත්ථි අවයවවචනො යථා ‘‘සබ්බාදීනි සබ්බනාමානී’’ති. අත්ථි අපාදානවචනො යථා ‘‘පබ්බතාදීනි ඛෙත්තානී’’ති. තත්ථාවයවවාචී කම්මසාධනො ‘‘ආදියතීත්‍යාදී’’ති. ඉතරො අපාදානසාධනො ‘‘ආදියති එතස්මාත්‍යාදී’’ති . තත්ථ යො අවයවවචනො, තස්සෙදං ගහණං, තස්මා උපසම්පන්නක්ඛණම්පි අන්තො කත්වා ආදිභූතා උපසම්පන්නක්ඛණතොයෙව පට්ඨායාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. **එව**-සද්දො පනෙත්ථ සබ්බවාක්‍යානං අවධාරණඵලත්තා ලබ්භති. **තො**-පච්චයො අවධිම්හියෙව , න ආධාරෙ. තත්ථ හි තොපච්චයෙ ආධාරෙ වත්තමානෙ ආදිම්හියෙව මජ්ඣඅන්තානං අවයවභූතෙ උපසම්පන්නක්ඛණෙයෙවාති අත්ථො හවෙය්‍ය, තථා සති අවධාරණනිච්ඡයො නියමොති අත්ථන්තරත්තා ආදික්ඛණනියමෙන මජ්ඣාදයො නිවත්තියෙය්‍යුං. අපාදානවචනස්සාපි ගහණෙ අවධිභූතො උපසම්පන්නක්ඛණො නිවත්තියෙය්‍ය ‘‘පබ්බතාදීනි ඛෙත්තානී’’ති එත්ථ ආදිභූතපබ්බතපරිච්චාගෙන ඛෙත්තග්ගහණං වියාති දට්ඨබ්බං. ටීකායං පන ආධාරත්ථොපි වුත්තො, සො යථාවුත්තදොසං නාතිගච්ඡති. සබ්බත්ථ ‘‘ටීකාය’’න්ති ච වුත්තෙ එත්ථෙව පුරාණටීකායන්ති ගහෙතබ්බං. **ආදිතො**ති ඉමිනා ඉදං දීපෙති – අතිදුල්ලභං ඛණසමවායං ලභිත්වා ආලසියදොසෙන අප්පටිපජ්ජන්තෙහි ච අඤ්ඤාණදොසෙන අඤ්ඤථා පටිපජ්ජන්තෙහි ච අහුත්වා ආදිතො පට්ඨාය නිරන්තරමෙව තීසු සික්ඛාසු සම්මාපටිපජ්ජනවසෙන ආදරො ජනෙතබ්බොති.

උපසම්පන්නෙන උපසම්පන්නාය ච සික්ඛිතබ්බං ආසෙවිතබ්බන්ති **උපසම්පන්නසික්ඛිතබ්බං,** එකසෙසනයෙන උපසම්පන්නතාසාමඤ්ඤෙන වා උපසම්පන්නායපි එත්ථෙවාවිරොධොති උපසම්පන්නෙන සික්ඛිතබ්බන්ති සමාසො. නනු අධිසීලාදයොව සික්ඛිතබ්බා, එවං සති කථං පකරණං සික්ඛිතබ්බත්තෙන වුත්තන්ති? නායං දොසො, සික්ඛාය සික්ඛිතබ්බත්තෙ සති තද්දීපකගන්ථස්සාපි ආසෙවිතබ්බතා ආපජ්ජතීති. සුඛග්ගහණත්ථං වත්තබ්බවිනිච්ඡයං සකලම්පි සඞ්ගහෙත්වා මාතිකාය ඨපනතො සහ මාතිකායාති **සමාතිකං**. තග්ගුණසංවිඤ්ඤාණොයං බහුබ්බීහි තස්ස ඛුද්දසික්ඛාසඞ්ඛාතස්ස අඤ්ඤපදත්ථස්ස යො ගුණො මාතිකාසඞ්ඛාතං විසෙසනං, තස්ස ඉධ විඤ්ඤායමානත්තා. සුඛෙනෙව හි ගහණං සියා මාතිකානුසාරෙන තං තං විනිච්ඡයං ඔලොකෙන්තානං සංසයාපගමතො.

මාතිකාවණ්ණනා

(ඛ-ජ) ඉදානි ‘‘සමාතික’’න්ති වුත්තත්තා මාතිකාපදානි තාව උද්දිසිතුං **“පාරාජිකා ච චත්තාරො”**තිආදි ආරද්ධං. එත්ථාහ – තීසු සික්ඛාසු අධිසීලසික්ඛාව කස්මා පඨමං වුත්තාති? සබ්බසික්ඛානං මූලභූතත්තා. ‘‘සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤො, චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවය’’න්ති (සං. නි. 1.23; පෙටකො. 22; මි. ප. 2.1.9) හි වුත්තං. තත්‍රාපි මහාසාවජ්ජත්තා මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන පවත්තනතො සබ්බපඨමං ජානිතබ්බාති පාරාජිකාව පඨමං වුත්තාති වෙදිතබ්බං. මාතිකාපදානං පන අත්ථො තස්ස තස්ස මාතිකාපදස්ස නිද්දෙසවසෙනෙව විඤ්ඤායතීති න ඉධ විසුං දස්සයිස්සාම. අවිඤ්ඤායමානං පන තත්ථ තත්ථෙව පකාසයිස්සාම.

ඉදානි උද්දිට්ඨපදානුක්කමෙන නිද්දෙසං ආරභන්තො **“පාරාජිකා ච චත්තාරො”**ති පඨමං මාතිකාපදං උද්ධරි. එවමුපරිපි. ඉදානි පාරාජිකායො උද්දිසිත්වා උද්දිට්ඨපදානුක්කමෙන නිද්දෙසං ආරභන්තො **“ගරුකා නවා”**ති දුතියං පදං උද්ධරීතිආදිනා යථායොගං වත්තබ්බං. තත්ථ සික්ඛාපදං අතික්කමිත්වා ආපත්තිං ආපන්නා පුග්ගලා තාය පරාජයන්තීති පරාජියා. තෙයෙව **පාරාජිකා** උපසග්ගස්ස වුද්ධිං කත්වා ය-කාරස්ස ක-කාරකරණෙන. තෙ පන ගණනපරිච්ඡෙදවසෙන චත්තාරොති අත්ථො.

1. පාරාජිකනිද්දෙසවණ්ණනා

1-2. ඉදානි තෙ දස්සෙතුං **“මග්ගත්තයෙ”**තිආදි ආරද්ධං. එවමුපරිපි යථායොගං යොජෙතබ්බං. තත්ථ **මග්ගත්තයෙ**ති එත්ථ මග්ගා ච නාම තිංස මග්ගා. මනුස්සාමනුස්සතිරච්ඡානගතවසෙන හි තිස්සො ඉත්ථියො. තත්ථ තිරච්ඡානගතාය අයං පරිච්ඡෙදො –

‘‘අපදානං අහී මච්ඡා, ද්විපදානඤ්ච කුක්කුටී;
චතුප්පදානං මජ්ජාරී, වත්ථු පාරාජිකස්සිමා’’ති. (පාරා. අට්ඨ. 1.55);

තාසං වච්චපස්සාවමුඛමග්ගවසෙන තයො තයො කත්වා නව මග්ගා, තථා උභතොබ්‍යඤ්ජනකානං, පුරිසානං පන වච්චමුඛමග්ගවසෙන ද්වෙ ද්වෙ කත්වා ඡ, තථා පණ්ඩකානන්ති තිංස. තෙසං තයෙ. කීදිසෙති ආහ **“සන්ථතසන්ථතෙ”**ති. සන්ථතෙ අසන්ථතෙති පදච්ඡෙදො. න සන්ථතං අසන්ථතං. තස්මිං **අසන්ථතෙ**. න-කාරො එත්ථ ‘‘අබ්‍රාහ්මණො’’තිආදීසු විය පයිරුදාසෙ, තං කිරියායුත්තස්ස තාදිසස්ස අඤ්ඤස්ස වත්ථුනො විධානෙන සන්ථතස්ස වත්ථුනො පයිරුදාසනං පරිච්චජනං පයිරුදාසොති. න පසජ්ජප්පටිසෙධෙ, සන්ථතං පසජ්ජ පත්වා තස්ස ‘‘බ්‍රාහ්මණො න භවිස්සතී’’තිආදීසු විය න නිසෙධොති. **වා**-සද්දො පනෙත්ථ වචනයුත්තිබලෙනෙව ලබ්භති, තස්ස පලිවෙඨෙත්වා, අන්තො වා පවෙසෙත්වා වත්ථාදිනා කෙනචි පටිච්ඡන්නෙ වා අප්පටිච්ඡන්නෙ වාති අත්ථො.

තථාභූතෙ **අල්ලොකාසෙ** පකතිවාතෙන අසම්ඵුට්ඨෙ තින්තප්පදෙසෙ. **නිමිත්තන්**ති අඞ්ගජාතං. **සන්**තිආදි තබ්බිසෙසනං. **සන්**ති අත්තනියං. සං-සද්දො හි අත්තනි අත්තනියෙ ච වත්තති. **සන්ථතං අසන්ථතන්**ති යථාවුත්තනයෙන පටිච්ඡන්නං වා අප්පටිච්ඡන්නං වා. **උපාදින්නන්**ති අනට්ඨකායප්පසාදං. කිත්තකන්ති ආහ **"තිලඵලමත්තම්පී"**ති. තිලස්ස මත්තං සාකල්ලං යස්ස තං **තිලමත්තං** . ''මත්තං සාකල්ලං නිච්ඡයෙ''ති හි නිඝණ්ඩු. එත්ථාපි අවයවෙන විග්ගහො සමුදායො සමාසත්ථො, තිලබීජප්පමාණම්පීති වුත්තං හොති. කිං තං? නිමිත්තං, පවෙසනං වා. **අපි**-සද්දො සම්භාවනෙ, ''තිලබීජමත්තම්පී''ති සම්භාවීයති, අධිකෙ කා නාම කථාති ඉදමෙත්ථ සම්භාවනං, එවංභූතං **සං** අඞ්ගජාතං යථාවුත්තෙ මග්ගත්තයෙ තිලමත්තම්පි පවෙසන්තො භික්ඛු **චුතො** පරිහීනො, පාරාජිකො නාම හොති සාසනතොති විඤ්ඤායති ගම්මමානත්ථස්ස සද්දස්ස පයොගං පති කාමාචාරත්තා. කීදිසොති ආහ **"අනික්ඛිත්තසික්ඛො"**ති. නික්ඛිත්තසික්ඛො පන අභික්ඛුකත්තා පරිච්චත්තො. තත්ථ නික්ඛිත්තා ඔහිතා පරිච්චත්තා පච්චක්ඛාතා සික්ඛා එතෙනාති විග්ගහො. යථාලක්ඛණං න නික්ඛිත්තසික්ඛො අනික්ඛිත්තසික්ඛො. තත්ථ චිත්තඛෙත්තකාලප්පයොගපුග්ගලවිජානනවසෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානං ඤත්වා තදභාවෙන අපච්චක්ඛානං වෙදිතබ්බං.

තත්ථ උපසම්පන්නභාවතො චවිතුකාමතාචිත්තං **චිත්තං** නාම. ''බුද්ධං පච්චක්ඛාමී''තිආදීනි ''ගිහීති මං ධාරෙහි, උපාසකො, ආරාමිකො, සාමණෙරොති මං ධාරෙහී''ති ''අලං මෙ බුද්ධෙනා''තිආදීනි ච ඛෙත්තපදානි **ඛෙත්තං** නාම. ''පච්චක්ඛාමී''තිආදිනා වුත්තො වත්තමානකාලොයෙව **කාලො** නාම. යාය කායචි භාසාය වසෙන වාචසිකප්පයොගොව **පයොගො** නාම. අනුම්මත්තාදිකො පච්චක්ඛාතො ච මනුස්සජාතිකො සොව **පුග්ගලො** නාම. පච්චක්ඛාතකස්ස වචනසමනන්තරමෙව ''අයං උක්කණ්ඨිතො''ති වා ''ගිහිභාවං පත්ථයතී''ති වා සොතුනො ජානනං **විජානනං** නාමාති වෙදිතබ්බං.

තත්ථ නට්ඨකායප්පසාදං පන පිළකං වා චම්මඛිලං වා ලොමං වා පවෙසන්තස්ස දුක්කටං. අක්ඛිනාසකණ්ණච්ඡිද්දවත්ථිකොසෙසු, සත්ථකාදීහි කතවණෙ වා මෙථුනරාගෙන නිමිත්තං පවෙසන්තස්ස ථුල්ලච්චයං. අවසෙසසරීරෙසු උපකච්ඡකාදීසු දුක්කටං. තිරච්ඡානගතානං හත්ථිඅස්සගොගද්‍රභඔට්ඨමහිංසාදීනං නාසාය ථුල්ලච්චයං, වත්ථිකොසෙ ථුල්ලච්චයමෙව. සබ්බෙසම්පි තිරච්ඡානගතානං අක්ඛිකණ්ණවණෙසු දුක්කටං. තථා අවසෙසසරීරෙ කායසංසග්ගරාගෙන, මෙථුනරාගෙන වා ජීවමානකපුරිසස්ස වත්ථිකොසං අප්පවෙසන්තො නිමිත්තෙන නිමිත්තං ඡුපති, දුක්කටං. බහි නික්ඛන්තදන්තෙසු වායමන්තස්ස පන ථුල්ලච්චයන්ති අයමෙත්ථ සවිනිච්ඡයො අත්ථවණ්ණනක්කමො.

ඉදානි පවෙසනං නාම න කෙවලං අත්තුපක්කමෙනෙව, පරූපක්කමෙනාපි හොති, තත්‍රාපි සාදියන්තොව චුතො හොතීති දස්සෙතුං **"අථ වා"**තිආදි වුත්තං. තත්ථ **අථ වා**ති අයං නිපාතො, නිපාතසමුදායො වා පක්ඛන්තරාරම්භෙ. පවෙසනඤ්ච ඨිතඤ්ච උද්ධාරො ච පවිට්ඨඤ්ච **පවෙසන...පෙ.... පවිට්ඨානි,** ඉතරීතරයොගද්වන්දො. ඉතරීතරයොගො නාම අඤ්ඤමඤ්ඤත්ථොපාදානතාති පවෙසනාදීනි ඨිතාදිඅත්ථානිපි හොන්තීති **පවිට්ඨ**-සද්දොපි පවෙසනාදිඅත්ථො හොති, තතොයෙවෙත්ථ තස්මා බහුවචනසම්භවො. අඤ්ඤථා ද්වන්දෙ අවයවත්ථපධානත්තා එකත්ථවාචකාපි පවිට්ඨ-සද්දා කථං බහුවචනප්පසඞ්ගො. සමාහාරෙ වා ද්වන්දො. **ඛණො**ති කාලවිසෙසො. සො ච යොගවන්තානං ඛණන්තරවිනිමුත්තො නත්ථීති පවෙසන...පෙ....පවිට්ඨානියෙව ඛණොති කම්මධාරයො, අභෙදෙ භෙදපරිකප්පනාය වා පවෙසන...පෙ.... පවිට්ඨානං ඛණොති ඡට්ඨීතප්පුරිසො. තස්ස සාදකො, තස්මිං වා සාදකො **පවෙසන...පෙ.... සාදකො. ඛණ**-සද්දො පනෙත්ථ පච්චෙකං යොජෙතබ්බො ද්වන්දසමාසත්තා, පවෙසනකාලං ඨිතකාලං උද්ධාරකාලං පවිට්ඨකාලං, තස්මිං වා සාදියන්තොති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. එවං සෙවනචිත්තපච්චුපට්ඨානෙන සාදකො භික්ඛු චුතොති යොජෙතබ්බං. තත්ථ යථාවුත්තප්පදෙසස්ස අන්තොකරණං **පවෙසනං** නාම. යාව උද්ධරණාරම්භා නිවත්තං **ඨිතං** නාම. **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 1.58) පන මාතුගාමස්ස සුක්කවිස්සට්ඨිං පත්වා සබ්බථා වායමතො ඔරමිත්වා ඨිතකාලං සන්ධාය ''සුක්කවිස්සට්ඨිසමයෙ''ති වුත්තං. යාව අග්ගා නීහරණං **උද්ධාරො** නාම. යාව පවෙසනාරහට්ඨානා අන්තොකතං **පවිට්ඨං** නාම.

පඨමං.

3-4. ඉදානි දුතියං දස්සෙතුං **"ආදියෙය්‍යා"**තිආදිමාහ. තත්ථ අදින්නං ථෙය්‍යචිත්තෙන ආදියෙය්‍ය...පෙ.... සඞ්කෙතං වීතිනාමයෙ, පාරාජිකො භවෙති සම්බන්ධො. **අදින්නන්**ති මනුස්සසාමිකෙහි කායවාචාහි න දින්නං. **ථෙය්‍යචිත්තෙනා**ති ථෙනොති චොරො, තස්ස භාවො ථෙය්‍යං න-කාරස්ස ය-කාරං කත්වා ද්විත්තෙන. භවන්ති එතස්මා අභිධානබුද්ධීති භාවො, සද්දප්පවත්තිනිමිත්තං ජාතිගුණාදි. ඉධ පන අවහරණචිත්තසඞ්ඛාතං දබ්බං ථෙය්‍යං. ථෙය්‍යඤ්ච තං චිත්තඤ්චාති ථෙය්‍යචිත්තං, තෙන. **ආදියෙය්‍යා**ති ආරාමාදිං අභියුඤ්ජිත්වා ගණ්හෙය්‍ය. **හරෙය්‍යා**ති හරන්තො ගණ්හෙය්‍ය. **අවහරෙය්‍යා**ති උපනික්ඛිත්තං භණ්ඩං ''දෙහි මෙ භණ්ඩ''න්ති වුච්චමානො ''න මයා ගහිත''න්තිආදීනි වදන්තො ගණ්හෙය්‍ය. **ඉරියාපථං කොපෙය්‍යා**ති භණ්ඩහාරකස්ස ගමනාදිඉරියාපථං විච්ඡින්දිත්වා ගණ්හෙය්‍ය. කොපං කත්වා ගණ්හාතීති හි එතස්මිං අත්ථෙ ''කොපී''ති නාමධාතු. **ඨානා චාවෙය්‍යා**ති ඨපිතට්ඨානතො චාවෙය්‍ය. **සඞ්කෙතං වීතිනාමයෙ**ති පරිකප්පිතට්ඨානං වා සුඞ්කඝාතං වා අතික්කාමෙය්‍ය.

එත්ථ ච ආරාමාදිඅභියුඤ්ජනෙ, සාමිකස්ස විමතුප්පාදනධුරනික්ඛෙපෙ, භණ්ඩහාරකස්ස සීසභාරාමසනඵන්දාපනබන්ධොරොපනෙ, උපනික්ඛිත්තෙ ''දෙහි මෙ භණ්ඩ''න්ති චොදියමානස්ස ''නාහං

ගණ්හාමී''ති භණනවිමතුප්පාදනධුරනික්ඛෙපෙ, ඵලට්ඨස්ස ථෙය්‍යචිත්තෙනාමසනඵන්දාපනඨානාචාවනෙ චාති චතූසු පච්චෙකං යථාක්කමං දුක්කටථුල්ලච්චයපාරාජිකායො වෙදිතබ්බා. ''සහභණ්ඩහාරකං නෙස්සාමී''ති පඨමදුතියපාදසඞ්කාමනෙ, පරිකප්පිතසුඞ්කඝාතට්ඨානතො පඨමදුතියපාදාතික්කාමෙ චාති ද්වීසු පච්චෙකං කමෙන ථුල්ලච්චයපාරාජිකායො වෙදිතබ්බා. අයමෙත්ථ සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකමිස්සකත්තා නානාභණ්ඩවසෙන යොජනා. එකභණ්ඩවසෙන පන සස්සාමිකස්ස දාසස්ස වා තිරච්ඡානගතස්ස වා යථාවුත්තෙන අභියොගාදිනා නයෙන ආදියනහරණාදිවසෙන යොජනා දට්ඨබ්බා.

අපිච ඉමානි ඡ පදානි වණ්ණයන්තෙන නානාභණ්ඩඑකභණ්ඩසාහත්ථිකපුබ්බපයොගථෙය්‍යාවහාරසඞ්ඛාතෙ පඤ්චපඤ්චකෙ සමොධානෙත්වා පඤ්චවීසති අවහාරා දස්සෙතබ්බා ඡප්පදන්තොගධත්තා සබ්බෙසම්පි අවහාරානං. තෙ පන අවහාරා යෙන කෙනචි අභියොගාදිආකාරනානත්තමත්තෙන භින්නාති තංවසෙන පඤ්චපඤ්චකං නාම ජාතං. එවං සංවණ්ණිතඤ්හි ඉදං අදින්නාදානපාරාජිකං සුවණ්ණිතං නාම හොතීති දට්ඨබ්බං. තත්ථ පුරිමානි ද්වෙ පඤ්චකානි ''ආදියෙය්‍යා''තිආදීනං පඤ්චන්නං පදානං වසෙන ලබ්භන්ති. යං පනෙතං ''සඞ්කෙතං වීතිනාමයෙ''ති ඡට්ඨං පදං, තං තතියපඤ්චමෙසු පඤ්චකෙසු නිස්සග්ගියපරිකප්පාවහාරවසෙන යොජෙතබ්බං.

තත්ථ සාහත්ථික-සද්දෙන උපචාරතො තංසහචරිතපඤ්චකං ගහෙත්වා ''සාහත්ථිකඤ්ච තං පඤ්චකඤ්චා''ති වා ''සාහත්ථිකාදි පඤ්චක''න්ති මජ්ඣෙපදලොපවසෙන වා **සාහත්ථිකපඤ්චකං**. එවමුපරිපි. තං පන සාහත්ථිකො ආණත්තිකො නිස්සග්ගියො අත්ථසාධකො ධුරනික්ඛෙපො චාති. තත්ථ සකො හත්ථො සහත්ථො, සහත්ථෙන නිබ්බත්තො **සාහත්ථිකො**. එවං **ආණත්තිකො**. සුඞ්කඝාතපරිකප්පිතොකාසානං අන්තො ඨත්වා බහි නිස්සජ්ජනං නිස්සග්ගො, සො එව **නිස්සග්ගියො**. කාලං අනියමෙත්වා ආණත්තස්ස භණ්ඩග්ගහණතො ච පරස්ස තෙලකුම්භියා පාදග්ඝනකං තෙලං අවස්සං පිවනකානං උපාහනාදීනං නික්ඛිත්තානං තෙලපාතනතො ච පුරෙතරමෙව පාරාජිකසඞ්ඛාතං අත්ථං සාධෙතීති **අත්ථසාධකො**. සො පන ආණාපනප්පයොගො, උපාහනාදීනං නික්ඛෙපප්පයොගො ච. ආරාමාභියොගෙ ච උපනික්ඛිත්තභණ්ඩෙ ච තාවකාලිකභණ්ඩදෙය්‍යානමදානෙ ච ධුරස්ස නික්ඛෙපො **ධුරනික්ඛෙපො.**

පුබ්බප්පයොගපඤ්චකං නාම පුබ්බප්පයොගො සහප්පයොගො සංවිධාවහාරො සඞ්කෙතකම්මං නිමිත්තකම්මන්ති. තත්ථ ආණාපනං භණ්ඩග්ගහණතො පුබ්බත්තා **පුබ්බප්පයොගො** නාම. ඨානාචාවනඛිලසඞ්කාමනප්පයොගෙන සහ වත්තමානො **සහප්පයොගො**. සංවිධාය සම්මන්තයිත්වා ගතෙසු එකෙනාපි භණ්ඩෙ ඨානා චාවිතෙ සබ්බෙසං අවහාරො **සංවිධාවහාරො. සඞ්කෙතකම්ම**න්ති පුබ්බණ්හාදිකාලපරිච්ඡෙදවසෙන සඤ්ජානනකරණං. **නිමිත්තකම්මං** නාම සඤ්ඤුප්පාදනත්ථං අක්ඛිනිඛණනාදිකරණං.

ථෙය්‍යාවහාරපඤ්චකං පන සයමෙව දස්සෙතුං **''අථ වා''**තිආදිමාහ. නනු ච ඡප්පදන්තොගධත්තා ''සබ්බෙසම්පි අවහාරාන''න්ති වුත්තං, එවං සති ''අථ වා''ති පක්ඛන්තරවසෙන විසුං විය ඉදං පඤ්චකං කස්මා වුත්තන්ති? නනු අවොචුම්හා ''යෙන කෙනචි අභියොගාදිආකාරනානත්තමත්තෙන භින්නා''ති, එතාදිසස්ස භෙදස්ස සම්භවතො පක්ඛන්තරවසෙනාපි යුජ්ජතීති එවං වුත්තං. ඉමස්ස පඤ්චකස්ස විසුං උද්ධරිත්වා වචනං පන පසිද්ධිවසෙනාති දට්ඨබ්බං, කුස-සද්දෙන කුසසඞ්කාමනමධිප්පෙතං අභෙදොපචාරෙන. ථෙය්‍යඤ්ච බලඤ්ච කුසො ච ඡන්නඤ්ච පරිකප්පො ච **ථෙය්‍යා...පෙ.... පරිකප්පං,** දීඝො සන්ධිවසෙන. තෙන අවහාරකො පාරාජිකො භවෙති සම්බන්ධො. යො පන පටිච්ඡන්නෙන අවහාරකො, සො අත්ථතො පටිච්ඡන්නස්ස අවහාරකො හොතීති ද්වන්දසමාසන්තොගධත්තෙපිවස්ස විරොධාභාවොභාවසාධනො වායං ඡන්න-සද්දො දට්ඨබ්බො. තත්ථ සන්ධිච්ඡෙදනාදීනි කත්වා වා තුලාකූටමානකූටකහාපණකූටාදීහි වඤ්චෙත්වා වා ගණ්හන්තො **ථෙය්‍යාවහාරකො.** බලක්කාරෙන පරසන්තකං ගණ්හන්තො **බලාවහාරකො**. කුසං සඞ්කාමෙත්වා ගණ්හන්තො **කුසාවහාරකො.** තිණපණ්ණාදීහි යං කිඤ්චි පටිච්ඡාදෙත්වා පච්ඡා තස්ස පටිච්ඡන්නස්ස අවහාරකො **පටිච්ඡන්නාවහාරකො.** සාටකාදිභණ්ඩවසෙන, ගබ්භද්වාරාදිඔකාසවසෙන වා පරිකප්පෙත්වා ගණ්හන්තො **පරිකප්පාවහාරකො**. එත්ථ පන පරිකප්පිතභණ්ඩග්ගහණෙ පරිකප්පිතපරිච්ඡෙදාතික්කමෙ ච පාරාජිකං වෙදිතබ්බං.

ඉදානි පනෙත්ථ විනිච්ඡයං දස්සෙතුං **''භණ්ඩකාලග්ඝදෙසෙහී''**තිආදි වුත්තං. එත්ථ අදින්නාදානෙ භණ්ඩඤ්ච කාලො ච අග්ඝො ච දෙසො ච තෙහි ච පරිභොගෙන ච විනිච්ඡයො කාතබ්බොති අත්ථො . තත්ථ අවහටභණ්ඩස්ස සස්සාමිකස්සාමිකභාවං සස්සාමිකෙපි සාමිකානං සාලයනිරාලයභාවඤ්ච උපපරික්ඛිත්වා සාලයකාලෙ චෙ අවහටං, භණ්ඩං අග්ඝාපෙත්වා කාතබ්බො විනිච්ඡයො **භණ්ඩෙන විනිච්ඡයො.** නිරාලයකාලෙ චෙ අවහටං, පාරාජිකං නත්ථි, සාමිකෙසු පුන ආහරාපෙන්තෙසු දාතබ්බං. තදෙව හි භණ්ඩං කදාචි මහග්ඝං, කදාචි අප්පග්ඝං, තස්මා යස්මිං කාලෙ භණ්ඩං අවහටං, තස්මිංයෙව කාලෙ යො තස්ස අග්ඝො, තෙන කාතබ්බො විනිච්ඡයො **කාලෙන විනිච්ඡයො.** නවභණ්ඩස්ස යො අග්ඝො, සො පච්ඡා පරිහායති, තස්මා සබ්බදා පකතිඅග්ඝවසෙන අකත්වා කාතබ්බො විනිච්ඡයො **අග්ඝෙන විනිච්ඡයො.** භණ්ඩුට්ඨානදෙසෙ භණ්ඩං අප්පග්ඝං හොති, අඤ්ඤත්ථ මහග්ඝං, තස්මා යස්මිං දෙසෙ භණ්ඩං අවහටං, තස්මිංයෙව දෙසෙ අග්ඝෙන කාතබ්බො විනිච්ඡයො **දෙසෙන විනිච්ඡයො.** පරිභොගෙන සාටකාදිනො භණ්ඩස්ස අග්ඝො පරිහායති, තස්මා තස්ස පරිභොගවසෙන පරිහීනාපරිහීනභාවං උපපරික්ඛිත්වා කාතබ්බො විනිච්ඡයො **පරිභොගෙන විනිච්ඡයො.**

දුතියං.

5-7. ඉදානි තතියං දස්සෙතුං **''මනුස්සවිග්ගහ''**න්තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **මනුස්සවිග්ගහං** කලලතො පට්ඨාය ජීවමානකමනුස්සජාතිකානං සරීරං. **විච්ච** පාණොති සඞ්ඛාය සද්ධිංයෙව ''වධාමි න''න්ති වධකචෙතනාය චෙතෙත්වා පකප්පෙත්වා. **ජීවිතා වා වියොජයෙති** යො භික්ඛු ජාතිඋණ්ණංසුනා සමුද්ධටතෙලබින්දුමත්තං කලලරූපකාලෙ තාපනාදීහි වා තතො වා උද්ධම්පි තදනුරූපෙන උපක්කමෙන රූපජීවිතින්ද්‍රියොපක්කමෙ සති තදායත්තවුත්තිතො අරූපජීවිතස්සාපි වොරොපනසම්භවතො උභයජීවිතා වොරොපෙය්‍ය. **වා**-සද්දො විකප්පෙ. **මරණචෙතනොති** මරණෙ චෙතනා යස්ස සො මරණාධිප්පායො. **සත්ථහාරකන්ති** ජීවිතං හරතීති හාරකං, සත්ථඤ්ච තං හාරකඤ්චාති සත්ථහාරකං, තං. **අස්ස** මනුස්සවිග්ගහස්ස. **උපනික්ඛිපෙති** සමීපෙ නික්ඛිපෙය්‍ය වා. එතෙන ථාවරප්පයොගං දස්සෙති. **ගාහෙය්‍ය මරණූපායන්ති** ''සත්ථං වා ආහර, විසං වා ඛාද''තිආදිනා නයෙන මරණත්ථාය උපායං ගාහාපෙය්‍ය වා. එතෙන ආණත්තිප්පයොගො දස්සිතො. **වදෙය්‍ය මරණෙ ගුණන්ති** කායවාචාදූතලෙඛාහි ''යො එවං මරති, සො ධනං වා ලභතී''තිආදිනා නයෙන මරණෙ ගුණං පකාසෙය්‍ය වා. උභයත්ථ අධිකාරවසෙන වා-සද්දො ආහරිතබ්බො. සො භික්ඛු චුතොති සම්බන්ධො, සාසනතොති විඤ්ඤායති.

ඉදානි පනස්ස ඡබ්බිධෙ පයොගෙදස්සෙතුං **''පයොගා''**තිආදිමාහ. තත්ථ සාහත්ථී...පෙ.... ඉද්ධිවිජ්ජාමයා පයොගාති ඉමෙ ඡ පයොගාති සම්බන්ධො. ක-කාරලොපෙන පනෙත්ථ **''සාහත්ථී''**ති වුත්තං. අථ වා අනෙකත්ථෙ අනෙකතද්ධිතසම්භවෙන සහත්ථස්සායං පයොගො සාහත්ථීති පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා. සාහත්ථී ච නිස්සග්ගො ච ආණත්ති ච ථාවරො චාති ද්වන්දො. ඉද්ධි ච විජ්ජා ච, තාසමිමෙති **ඉද්ධිවිජ්ජාමයා,** ඉද්ධිමයො විජ්ජාමයොති වුත්තං හොති. **පයොගාති** ඉමෙ ඡප්පයොගා නාම හොන්තීති අත්ථො. තත්ථ සයං මාරෙන්තස්ස කායෙන වා කායප්පටිබද්ධෙන වා පහරණං **සාහත්ථිකො** පයොගො. දූරෙ ඨිතං මාරෙතුකාමස්ස කායාදීහි උසුසත්තිආදීනං නිස්සජ්ජනං **නිස්සග්ගො.** ''අසුකං නාම මාරෙහී''තිආදිනා ආණාපෙන්තස්ස ආණාපනං **ආණත්ති,** ඔපාතඛණනං අපස්සෙනසංවිධානං අසිආදීනං උපනික්ඛිපනාදි **ථාවරො.** මාරණත්ථං කම්මවිපාකජාය ඉද්ධියා පයොජනං **ඉද්ධිමයො.** කම්මවිපාකජිද්ධි ච නාමෙසා රාජාදීනං රාජිද්ධිආදයො. තත්ථ පිතුරඤ්ඤො සීහළින්දස්ස දාඨාකොටනෙන චූළසුමනකුටුම්බියමාරණෙ රාජිද්ධි දට්ඨබ්බා, තදත්ථමෙව අථබ්බණාදිවිජ්ජාය පරිජප්පනං **විජ්ජාමයො** පයොගො.

එවං ඡප්පයොගෙ දස්සෙත්වා තෙසු ආණත්තිප්පයොගස්ස නියාමකෙ දස්සෙතුං **''කාලා''**තිආදි වුත්තං. තත්ථ යථාවුත්තං ආණත්තිං නියමෙන්ති සඞ්කෙතවිසඞ්කෙතතාවසෙන පරිච්ඡින්දන්තීති **ආණත්තිනියාමකා.** තෙ පන කාලො ච වත්ථු ච ආවුධඤ්ච ඉරියාපථො චාති චත්තාරො, තථා කිරියාවිසෙසො ඔකාසොති ගණනපරිච්ඡෙදවසෙන ඡ හොන්තීති අත්ථො. තත්ථ **කාලො** පුබ්බණ්හාදි යොබ්බනාදි ච. **වත්ථු** මාරෙතබ්බො සත්තො. **ආවුධං** අසිආදි. **ඉරියාපථො** මාරෙතබ්බස්ස ගමනාදි. **කිරියාවිසෙසො** විජ්ඣනාදි. **ඔකාසො** ගාමාදි. යො හි ''අජ්ජ, ස්වෙ''ති අනියමෙත්වා ''පුබ්බණ්හෙ මාරෙහී''ති වුත්තො යදා කදාචි පුබ්බණ්හෙ මාරෙති, නත්ථි විසඞ්කෙතො. යො පන ''පුබ්බණ්හෙ''ති වුත්තො මජ්ඣන්හාදීසු මාරෙති, විසඞ්කෙතො හොති, ආණාපකස්ස අනාපත්ති. එවං කාලස්ස සඞ්කෙතවිසඞ්කෙතතාවසෙන නියාමකතා වෙදිතබ්බා. ඉමිනාව නයෙන වත්ථුආදීසුපි විනිච්ඡයො වෙදිතබ්බොති.

තතියං.

8-9. ඉදානි චතුත්ථං දස්සෙතුං **''ඣානාදිභෙද''**න්තිආදිමාහ. තත්ථ අත්තනි නොසන්තං අත්තුපනායිකඤ්ච පච්චුප්පන්නභවස්සිතඤ්ච අඤ්ඤාපදෙසරහිතඤ්ච ඣානාදිභෙදං කොට්ඨාසං කත්වා වා එකෙකං කත්වා වා කායෙන වා වාචාය වා විඤ්ඤත්තිපථෙ දීපෙන්තො නාධිමානිකො ඤාතෙ චුතො භවෙති සම්බන්ධො. තත්ථ **අත්තනි** සකසන්තානෙ **නොසන්තං** අනුප්පන්නත්තායෙව අවිජ්ජමානං, එත්ථ නොසන්තොති අත්ථෙ තප්පුරිසො. **ඣානාදිභෙදන්ති** ඣානං ආදි යස්ස ''විමොක්ඛසමාධි සමාපත්ති ඤාණදස්සන මග්ගභාවනා ඵලසච්ඡි කිරියාකිලෙසප්පහානවිනීවරණතාචිත්තස්ස සුඤ්ඤාගාරෙ අභිරතී''ති (පාරා. 198) වුත්තස්ස සො ඣානාදි, සොච භෙදො විසෙසොති සමාසො. තං ඣානාදිභෙදං උත්තරිමනුස්සධම්මං. **අත්තුපනායිකන්ති** ''අයං මයි අත්ථී''ති ආරොචනවසෙන අත්තනි උපනීයති, ''අහං වා එත්ථ සන්දිස්සාමී''ති අත්තා උපනීයති එත්ථ ධම්මෙති වා අත්තුපනායිකො, ඣානාදිභෙදො, තං. **පච්චුප්පන්නභවස්සිතන්ති** පච්චුප්පන්නභවො නාම ඉදානි වත්තමානො අත්තභාවො, තන්නිස්සිතොති සමාසො, සො ච ඣානාදිභෙදොයෙව, තං.

අඤ්ඤාපදෙසරහිතන්ති ''යො තෙ විහාරෙ වසි, සො භික්ඛු පඨමං ඣානං සමාපජ්ජී''තිආදිනා (පාරා. 220) නයෙන අඤ්ඤස්ස අපදෙසො, තෙන රහිතො වත්තොති තප්පුරිසසමාසො, සො රහිතො තෙනාති වා බහුබ්බීහි, ඣානාදිභෙදොව , තං. **කොට්ඨාසං කත්වා වාති** ''පඨමං ඣානං දුතියං ඣානං සමාපජ්ජිං, පඨමං ඣානං තතියං ඣානං සමාපජ්ජි''න්තිආදිනා නයෙන කොට්ඨාසං කත්වා වා. **එකෙකං කත්වා වාති** ''පඨමං ඣානං සමාපජ්ජිං, දුතියං ඣානං සමාපජ්ජි''න්තිආදිනා නයෙන එකෙකං කත්වා වා. එත්ථ ච එකන්ති ඨිතෙ විච්ඡායං ද්විත්තං. එත්ථ පන කත්වාති කරණකිරියාය එකෙකවසෙන භින්නස්ස ඣානාදිනො අත්ථස්ස සම්බන්ධනිච්ඡා විච්ඡාති වෙදිතබ්බා. **ටීකායං** පන ''කොට්ඨාසං වාති එත්ථ 'ඣානලාභී, විමොක්ඛලාභී, සමාධිලාභී, සමාපත්තිලාභීම්හී'ති එවමාදිනා නයෙන කොට්ඨාසතො වාති අත්ථො''ති ච ''එකෙකං වාති 'පඨමස්ස ඣානස්ස ලාභී, දුතියස්ස ඣානස්ස ලාභීම්හී'ති එවමාදිනා නයෙන එකෙකං වාති අත්ථො''ති ච වුත්තං. සො පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච අවුත්තක්කමොති වෙදිතබ්බො.

කායෙන **වාති** හත්ථමුද්දාදිවසෙන කායෙන වා. **වාචාති** එත්ථ ය-කාරො ලුත්තනිද්දිට්ඨො ''අලජ්ජිතා''තිආදීසු විය. **විඤ්ඤත්තිපථෙති** කායවචීවිඤ්ඤත්තීනං ගහණයොග්‍යෙ පදෙසෙ ඨත්වාති අජ්ඣාහරිතබ්බං. **දීපෙන්තොති** ''ඉමිනා ච ඉමිනා ච කාරණෙන අයං ධම්මො මයි අත්ථී''ති පකාසෙන්තො. **නාධිමානිකොති** අප්පත්තෙ පත්තසඤ්ඤිතාසඞ්ඛාතො අධිකො මානො, සො නත්ථි එතස්සාති නාධිමානිකො, භික්ඛු. **ඤාතෙති** විඤ්ඤුනා මනුස්සජාතිකෙන සික්ඛාපච්චක්ඛානෙ වුත්තනයෙන විඤ්ඤාතෙ සති චුතො හවෙ සාසනතොති විඤ්ඤායති. අඤ්ඤාපදෙසෙන දීපයතො පන ථුල්ලච්චයං. එත්ථ ච –

> දුක්කටං පඨමස්සෙව, සාමන්තමිති වණ්ණිතං;
> සෙසානං පන තිණ්ණම්පි, ථුල්ලච්චයමුදීරිතන්ති.

චතුත්ථං.

10. ඉදානි චතුන්නම්පි චෙතෙසමසංවාසතං අභබ්බතඤ්ච දීපෙතුං **''පාරාජිකෙතෙ''**තිආදි ආරද්ධං. එතෙ චත්තාරො **පාරාජිකා** පුග්ගලා **යථා පුරෙ** පුබ්බෙ ගිහිකාලෙ, අනුපසම්පන්නකාලෙ ච විය අසංවාසාති සම්බන්ධො. සහ වසන්ති යස්මා සබ්බෙපි ලජ්ජිනො එතෙසු කම්මාදීසු න එකොපි තතො බහිද්ධා සන්දිස්සතීති එකකම්මං එකුද්දෙසො සමසික්ඛතාති ඉමෙ තයො සංවාසා නාම. තත්ථ අපලොකනාදිකං චතුබ්බිධම්පි සඞ්ඝකම්මං සීමාපරිච්ඡින්නෙහි පකතත්තෙහි භික්ඛූහි එකතො කත්තබ්බතා **එකකම්මං** නාම. තථා පඤ්චවිධොපි පාතිමොක්ඛුද්දෙසො එකතො උද්දිසිතබ්බත්තා **එකුද්දෙසො** නාම. පඤ්ඤත්තං පන සික්ඛාපදං සබ්බෙහිපි ලජ්ජීපුග්ගලෙහි සමං සික්ඛිතබ්බභාවතො **සමසික්ඛතා** නාම. නත්ථි තෙ සංවාසා එතෙසන්ති **අසංවාසා. ''අභබ්බා''**තිආදීසු **භික්ඛුභාවායාති** තුමත්ථෙ සම්පදානවචනං, තස්මා යථා සීසච්ඡින්නො ජීවිතුං අභබ්බො, එවං චත්තාරොමෙ පුග්ගලා භික්ඛුභාවාය භික්ඛූ භවිතුං අභබ්බාති අත්ථො.

11. ඉදානි පරියායාණත්තීහි සම්භවන්තෙ දස්සෙතුං **''පරියායො වා''**තිආදිමාහ. පරියායො ච ආණත්ති ච තතියෙ මනුස්සවිග්ගහෙ ලබ්භතීති සම්බන්ධො. තත්ථ කායාදීහි යථාවුත්තෙහි ''යො එවං මරති, සො ධනං වා ලභතී''ති එවමාදිවිඤ්ඤාපකො බ්‍යඤ්ජනභූතො කායවචීපයොගො පරියායො. ඉමිනා ඉදං දීපෙති – යථා අදින්නාදානෙ ''ආදියෙය්‍යා''ති (පාරා. 92) වුත්තත්තා පාරියායකථාය මුච්චති, න ඉධ එවං. ''සංවණ්ණෙය්‍යා''ති (පාරා. 172) පරියායකථායපි න මුච්චතීති. **''දුතියෙ පනා''**තිආදීසු අත්ථො පාකටොයෙව. එවමුපරිපි පාකටමුපෙක්ඛිස්සාම.

12. ඉදානි මෙථුනධම්මාදීනං අඞ්ගානි දස්සෙතුං **''සෙවෙතූ''**තිආදිමාහ. **සෙවෙතුකාමතාචිත්තන්ති** මෙථුනං සෙවෙතුං කාමෙතීති සෙවෙතුකාමො, තස්ස භාවො නාම තණ්හා, තාය සෙවෙතුකාමතාය සම්පයුත්තං චිත්තන්ති තප්පුරිසො. **මෙථුනධම්මස්සාති** මිථුනානං ඉත්ථිපුරිසානං ඉදන්ති මෙථුනං, තමෙව ධම්මොති මෙථුනධම්මො. ඉධ පන උපචාරවසෙන පාරාජිකාපත්ති මෙථුනධම්මො නාම. අථ වා මෙථුනෙන ජාතො ධම්මො පාරාජිකාපත්ති මෙථුනධම්මො, තස්ස මෙථුනධම්මස්ස මෙථුනධම්මපාරාජිකාපත්තියා. **අඞ්ගද්වයන්ති** අඞ්ගානං කාරණානං ද්වයං. **බුධාති** විනයධරා විඤ්ඤුනො.

13. **මනුස්සසන්ති** මනුස්සානං සං මනුස්සසං, තදායත්තවත්ථුකා ච. එතෙන පෙතතිරච්ඡානගතායත්තං නිවත්තෙති. **තථාසඤ්ඤීති** තථා තාදිසා සඤ්ඤා තථාසඤ්ඤා, සා අස්ස අත්ථීති තථාසඤ්ඤී. පරායත්තසඤ්ඤිතා චාති අත්ථො. භාවප්පධානා ඉමෙ නිද්දෙසා, භාවපච්චයලොපො වා ''බුද්ධෙ රතන''න්තිආදීසු (ඛු. පා. 6.3) විය. එවමුපරිපි ඊදිසෙසු. **ථෙය්‍යචිත්තන්ති** ථෙනභාවසඞ්ඛාතං චිත්තඤ්ච. **වත්ථුනො ගරුතාති** භණ්ඩස්ස පාදඅතිරෙකපාදාරහභාවෙන ගරුතා ච. ඌනපඤ්චමාසකෙ වා අතිරෙකමාසකෙ වා ථුල්ලච්චයං. මාසකෙ වා ඌනමාසකෙ වා දුක්කටං. **අවහාරොති** පඤ්චවීසතියා අවහාරානං අඤ්ඤතරෙන අවහරණඤ්චාති ඉමෙ පඤ්ච **අදින්නාදානහෙතුයො** අදින්නාදානපාරාජිකාපත්තියා අඞ්ගානි.

14. **පාණො මානුස්සකොති** මනුස්සජාතිසම්බන්ධො පාණො ච, පාණොති හි වොහාරතො සත්තො, පරමත්ථතො පන ජීවිතින්ද්‍රියං වුච්චති. **පාණසඤ්ඤිතාති** පාණොති සඤ්ඤිතා ච, ඝාතනං ඝාතො, සො එව චෙතනා **ඝාතචෙතනා,** ''වධාමි න''න්ති එවං පවත්තා සා ච, තංසමුට්ඨිතො සාහත්ථිකාදීනං ඡන්නමඤ්ඤතරො **පයොගො ච, තෙන** පයොගෙන මරණඤ්චාති **එතෙ** යථාවුත්තා **පඤ්ච වධහෙතුයො** පාණඝාතාපජ්ජිතබ්බආපත්තියා අඞ්ගානීති අත්ථො.

15. **අත්තනි අසන්තතාති** උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස සන්තානෙ අවිජ්ජමානතා ච. **පාපමිච්ඡතායාරොචනාති** යා සා ''ඉධෙකච්චො දුස්සීලො සමානො 'සීලවාති මං ජනො ජානාතූ''තිආදිනා (විභ. 851) නයෙන වුත්තා පාපඉච්ඡතාය සමන්නාගතා, තාය උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස ආරොචනා ච. **තස්සාති** යස්ස ආරොචෙති, තස්ස. **මනුස්සජාතිතාති** මනුස්සානං ජාති යස්ස, තස්ස භාවො මනුස්සජාතිතා, සා ච, **නාඤ්ඤාපදෙසොති** න අඤ්ඤාපදෙසො අඤ්ඤාපදෙසාභාවො ච, **තදෙව ජානනන්ති** තඞ්ඛණංයෙව විජානනඤ්චාති ඉමානි **පඤ්ච එත්ථ අසන්තදීපනෙ** අස්මිං සන්තානෙ අවිජ්ජමානඋත්තරිමනුස්සධම්මප්පකාසනනිමිත්තෙ පාරාජිකෙ **අඞ්ගානි** හෙතුයොති අත්ථො.

16. එවං තෙසමසංවාසතාභබ්බතාදීනි දස්සෙත්වා ඉදානි න තෙ චත්තාරොව, අථ ඛො සන්තඤ්ඤෙපීති තෙ සබ්බෙපි සමොධානෙත්වා දස්සෙන්තො **''අසාධාරණා''**තිආදිමාහ. තත්ථ **අසාධාරණාති** පාරාජිකා ධම්මා අධිප්පෙතා. තෙනෙව චෙත්ථ පුල්ලිඞ්ගනිද්දෙසො. තස්මා භික්ඛුනීනං භික්ඛූහි අසාධාරණා පාරාජිකා ධම්මා චත්තාරො චාති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. උපචාරවසෙන තු උබ්භජාණුමණ්ඩලිකාදිකා පාරාජිකාපන්නා පරිග්ගය්හන්ති. තාසු යා අවස්සුතා අවස්සුතස්ස මනුස්සපුරිසස්ස අක්ඛකානං අධො ජාණුමණ්ඩලානං කප්පරානඤ්ච උපරි කායසංසග්ගං සාදියති, අයං **උබ්භජාණුමණ්ඩලිකා**. යා පන අඤ්ඤිස්සා භික්ඛුනියා පාරාජිකං පටිච්ඡාදෙති, සා **වජ්ජප්පටිච්ඡාදිකා**. යා උක්ඛිත්තකං භික්ඛුං තස්සා දිට්ඨියා ගහණවසෙන අනුවත්තති, සා **උක්ඛිත්තානුවත්තිකා**. කායසංසග්ගරාගෙන තින්තස්ස හත්ථග්ගහණං සඞ්ඝාටිකණ්ණග්ගහණං කායසංසග්ගත්ථාය පුරිසස්ස හත්ථපාසෙ ඨානං ඨත්වා සල්ලපනං සඞ්කෙතගමනං පුරිසස්සාගමනසාදියනං පටිච්ඡන්නොකාසවපිසනං හත්ථපාසෙ ඨත්වා කායොපසංහරණන්ති ඉමානි අට්ඨ වත්ථූනි යස්සා අවස්සුතාය, සා **අට්ඨවත්ථුකා** නාම.

අභබ්බකා එකාදස චාති එත්ථ පණ්ඩකො ථෙය්‍යසංවාසකො තිත්ථියපක්කන්තකො තිරච්ඡානගතො මාතුඝාතකො පිතුඝාතකො අරහන්තඝාතකො භික්ඛුනිදූසකො සඞ්ඝභෙදකො ලොහිතුප්පාදකො උභතොබ්‍යඤ්ජනකොති ඉමෙ අභබ්බා එකාදස ච. තෙසු **පණ්ඩකොති** ඔපක්කමිකනපුංසකපණ්ඩකා ච පණ්ඩකභාවපක්ඛෙ පක්ඛපණ්ඩකො ච ඉධ අධිප්පෙතා. ආසිත්තඋසූයපණ්ඩකානං පන පබ්බජ්ජා ච උපසම්පදා ච න වාරිතා. ථෙය්‍යසංවාසකො පන ලිඞ්ගත්ථෙනකාදිවසෙන තිවිධො. තත්ථ සයං පබ්බජිතත්තා ලිඞ්ගමත්තං ථෙනෙතීති **ලිඞ්ගත්ථෙනකො**. භික්ඛුවස්සගණනාදිකං සංවාසං ථෙනෙතීති **සංවාසත්ථෙනකො**. සික්ඛං පච්චක්ඛාය එවං පටිපජ්ජන්තෙපි එසෙව නයො. යථාවුත්තමුභයං ථෙනෙතීති **උභයත්ථෙනකො**. ඨපෙත්වා පන ඉමං තිවිධං –

> රාජදුබ්භික්ඛකන්තාර-රොගවෙරිභයෙන වා;
> චීවරාහරණත්ථං වා, ලිඞ්ගං ආදියතීධ යො.
>
> සංවාසං නාධිවාසෙති, යාව සො සුද්ධමානසො;
> ථෙය්‍යසංවාසකො නාම, තාව එස න වුච්චතීති. (මහාව. අට්ඨ. 110; කඞ්ඛා. අට්ඨ. පඨමපාරාජිකවණ්ණනා);

තිත්ථියපක්කන්තකාදයො තු තංතංවචනත්ථානුසාරෙන වෙදිතබ්බා. තිරච්ඡානගතො පන ඨපෙත්වා මනුස්සජාතිකං අවසෙසො සබ්බො වෙදිතබ්බො. ඉමෙ එකාදස පුග්ගලා භික්ඛුභාවාය අභබ්බත්තා පාරාජිකාපන්නසදිසතාය ''පාරාජිකා''ති වුච්චන්ති. **විබ්භන්තා භික්ඛුනීති** ගිහිනිවාසනනිවත්ථා භික්ඛුනී ච. සා හි එත්තාවතා පාරාජිකා. මුදුකා පිට්ඨී යස්ස, සො ච. සො හි අනභිරතියා පීළිතො යදා අත්තනො අඞ්ගජාතං අත්තනො වච්චමුඛමග්ගෙසු පවෙසෙති, තදා පාරාජිකො හොති.

17-18. ලම්බමානමඞ්ගජාතමෙතස්සාති **ලම්බී**. සො යථාවුත්තෙසු පවෙසිතො පාරාජිකො. **මුඛෙන ගණ්හන්තො අඞ්ගජාතං පරස්ස චාති** යො අනභිරතියා පීළිතො පරස්ස සුත්තස්ස වා මතස්ස වා අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගණ්හාති, සො පරස්ස අඞ්ගජාතං මුඛෙන ගණ්හන්තො ච. **තත්ථෙවාභිනිසීදන්තොති** යො අනභිරතියා පීළිතො තත්ථෙව පරස්ස අඞ්ගජාතෙ වච්චමග්ගෙන අභිනිසීදති, සො චාති එතෙ ද්වයංද්වයසමාපත්තියා අභාවෙපි මග්ගෙ මග්ගප්පවෙසනහෙතු මෙථුනස්ස අනුලොමිකා චත්තාරො ච. **ඉධාගතා චත්තාරොති** ඉධ බුද්දසික්ඛායං යථාවුත්තා මෙථුනධම්මා පාරාජිකාදයො චත්තාරො චාති **සමොධානා** පිණ්ඩීකරණවසෙන චතුවීසති පාරාජිකා භවන්තීති සෙසො. එත්ථ ච ගාථාබන්ධවසෙන රස්සං කත්වා **''පරාජිකා''**ති වුත්තං. එත්ථාහ – මාතුඝාතකාදයො තතියං පාරාජිකං ආපන්නා, භික්ඛුනිදූසකො, මුදුපිට්ඨිකාදයො චත්තාරො ච පඨමපාරාජිකං ආපන්නා එවාති කුතො චතුවීසතීති? වුච්චතෙ – මාතුඝාතකාදයො හි චත්තාරො ඉධ අනුපසම්පන්නා එව අධිප්පෙතා. මුදුපිට්ඨිකාදයො චත්තාරො කිඤ්චාපි පඨමපාරාජිකෙන සඞ්ගහිතා, යස්මා පන එකෙන පරියායෙන මෙථුනධම්මං අප්පටිසෙවිනො හොන්ති, තස්මා විසුං වුත්තාති.

පාරාජිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. සඞ්ඝාදිසෙසනිද්දෙසවණ්ණනා

19. වුට්ඨානස්ස ගරුකත්තා **ගරුකාති** සඞ්ඝාදිසෙසා වුච්චන්ති. **නවාති** තෙසං ගණනපරිච්ඡෙදො. නනු ''නවා''ති කස්මා වුත්තං, ''තෙරසා''ති වත්තබ්බන්ති? නායං දොසො, විරෙනාපජ්ජිතබ්බෙ චත්තාරො යාවතතියකෙ ඨපෙත්වා වීතික්කමක්ඛණෙයෙව ආපජ්ජිතබ්බා පඨමාපත්තිකා වුච්චන්තීති. ඉදානි තෙ දස්සෙතුං **''මොචෙතුකාමතා''**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **සුක්කස්සාති** ආසයධාතුනානත්තතො නීලාදිවසෙන දසවිධෙ සුක්කෙ යස්ස කස්සචි සුක්කස්ස. **මොචෙතුකාමතාති** මොචෙතුකාමතාය, ය-කාරො ලුත්තනිද්දිට්ඨො. ඉමිනා පන වචනෙන මොචනස්සාද මුච්චනස්සාද මුත්තස්සාදමෙථුනස්සාද ඵස්සස්සාද කණ්ඩුවනස්සාද දස්සනස්සාද නිසජ්ජනස්සාද වාචස්සාද ගෙහසිතපෙම වනභඞ්ගිය සඞ්ඛාතෙසු එකාදසස්සාදෙසු එකංයෙව මොචනස්සාදං දස්සෙති.

තත්ථ මොචනාය අස්සාදො සුඛවෙදනා **මොචනස්සාදො**. මුච්චනෙ අත්තනො ධම්මතාය මුච්චනෙ අස්සාදො **මුච්චනස්සාදො**. එවං සබ්බත්ථ සත්තමීතප්පුරිසෙන අත්ථො දට්ඨබ්බො. ඉමෙහි පන නවහි පදෙහි සම්පයුත්තඅස්සාදසීසෙන රාගො වුත්තො. ගෙහනිස්සිතෙසු මාතාදීසු පෙමං ගෙහෙ සිතං පෙමන්ති **ගෙහසිතපෙමං,** ඉමිනා සරූපෙනෙව රාගො වුත්තො. සන්ථවකරණත්ථාය ඉත්ථියා පෙසිතපුප්ඵාදි **වනභඞ්ගියං,** ඉමිනා ච වත්ථුවසෙන රාගො වුත්තො. මෙථුනස්සාදොපි ඉත්ථියා ගහණප්පයොගෙන වෙදිතබ්බො. සබ්බත්ථෙව ච පන චෙතනානිමිත්තුපක්කමමොචනෙ සති විසඞ්කෙතාභාවො වෙදිතබ්බො. **උපක්කම්ම** හත්ථාදිනා නිමිත්තෙ උපක්කමිත්වා. **අඤ්ඤත්‍ර සුපිනන්තෙනාති** සුපිනොයෙව සුපිනන්තො ''කම්මමෙව කම්මන්තො''තිආදීසු විය අන්ත-සද්දස්ස තබ්භාවවුත්තිත්තා. තං සුපිනන්තං විනා **විමොචයං** සුක්කං විමොචෙන්තො **සමණො** යො කොචි භික්ඛු **ගරුකං** ගරුකාපත්තිසඞ්ඛාතං සඞ්ඝාදිසෙසං **ඵුසෙ** ඵුසෙය්‍ය, ආපජ්ජෙය්‍යාති වුත්තං හොති. එත්ථ ච අජ්ඣත්තරූපබහිද්ධාරූපඋභයරූපආකාසෙකටිකම්පනසඞ්ඛාතෙසු චතූසු උපායෙසු සති රාගූපත්ථම්භාදීසු ච කාලෙසු යෙන කෙනචි අඞ්ගජාතෙ කම්මඤ්ඤතං පත්තෙ ''ආරොග්‍යත්ථාය''තිආදීසු යෙන කෙනචි අධිප්පායෙන අධිප්පායවත්ථුභූතං යං කිඤ්චි සුක්කං මොචනස්සාදචෙතනාය එව නිමිත්තෙ උපක්කම්ම මොචෙන්තො සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජතීති සබ්බථා අධිප්පායො දට්ඨබ්බො.

පඨමො.

20. **කායසංසග්ගරාගවාති** කායෙ සංසග්ගො, තස්මිං රාගො, සො අස්ස අත්ථීති වත්තු, කායසංසග්ගරාගසමඞ්ගීති අත්ථො. සමණො **ඉත්ථිසඤ්ඤීති** සම්බන්ධො. **උපක්කම්මාති** කායෙන වායමිත්වා. **මනුස්සිත්ථිං සම්ඵුසන්තොති** අන්තමසො ලොමෙනපි පරාමසන්තො ගරුකං ඵුසෙති යොජනා. මනුස්සභූතා අමතා ඉත්ථී **මනුස්සිත්ථී**. තත්ථ ''කායසංසග්ගරාගවා''ති ඉමිනා මාතුපෙමාදිං , ඉත්ථියා ගහිතමොක්ඛාධිප්පායඤ්ච පටික්ඛිපති. ඉත්ථියා වෙමතිකස්ස, පණ්ඩකපුරිසතිරච්ඡානගතසඤ්ඤිස්ස ච ථුල්ලච්චයං. ඉත්ථියා පන කායෙන කායප්පටිබද්ධාමසනෙ, කායප්පටිබද්ධෙන කායාමසනෙ ච යක්ඛිපෙතිපණ්ඩකානං කායෙන කායාමසනෙ ච පුරිසතිරච්ඡානගතිත්ථීනං කායෙන කායාමසනෙපි දුක්කටං, තථායක්ඛිආදීනං කායෙන කායප්පටිබද්ධාදීසු ච. මතිත්ථියා පන ථුල්ලච්චයං. ඉත්ථියා පන ඵුසියමානො සෙවනාධිප්පායොපි සචෙ කායෙන න වායමති, අනාපත්ති.

දුතියො.

21. **තථාති** ඉත්ථිසඤ්ඤී. **සුණන්තින්ති** විඤ්ඤුත්තිපථෙ ඨත්වා අත්තනො වචනං සුණන්තිඤ්ච. **විඤ්ඤුඤ්චාති** දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලසල්ලක්ඛණසමත්ථඤ්ච මනුස්සිත්ථිං. **මග්ගං වාති** වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගානං වසෙන මග්ගං වා මෙථුනං වා ආරබ්භාති සම්බන්ධො. **දුට්ඨුල්ලවාචාරාගෙනාති** දුට්ඨා ච සා අසද්ධම්මප්පටිසංයුත්තතාය ථූලා ච ලාමකජනසාධාරණතායාති දුට්ඨුල්ලා. සාව පුන වාචා දුට්ඨුල්ලවාචා. තස්සං අස්සාදසම්පයුත්තො රාගොති සමාසො, තෙන. **ඔභාසිත්වාති** වණ්ණාවණ්ණයාචනාදිවසෙන අසද්ධම්මවචනං වත්වා. අසුණන්තියා පන දූතෙන වා පණ්ණෙන වා ආරොචිතෙ අනාපත්ති. තත්ථ ද්වින්නං මග්ගානං වසෙන වණ්ණාවණ්ණෙහි, මෙථුනයාචනාදීහි වා ''සිඛරණීසි, සම්භින්නාසි, උභතොබ්‍යඤ්ජනකාසී''ති ඉමෙසු තීසු අඤ්ඤතරෙන අක්කොසවචනෙන වා ඔභාසන්තස්ස සඞ්ඝාදිසෙසො, අධක්ඛකඋබ්භජාණුමණ්ඩලං ආදිස්ස වණ්ණාදිභණනෙ ථුල්ලච්චයං, තථා යක්ඛිපෙතිපණ්ඩකානං වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගෙ ආදිස්ස වණ්ණාදිභණනෙ මෙථුනයාචනාදීසුපි. තෙසං පන අධක්ඛකාදිකෙ දුක්කටං, තථා මනුස්සිත්ථීනං උබ්භක්ඛකෙ අධොජාණුමණ්ඩලෙ කායප්පටිබද්ධෙ ච.

තතියො.

22. **අත්තකාමුපට්ඨානන්ති** මෙථුනධම්මසඞ්ඛාතෙන කාමෙන උපට්ඨානං කාමුපට්ඨානං. අත්තනො අත්ථාය කාමුපට්ඨානං අත්තකාමුපට්ඨානං. අථ වා කාමීයතීති කාමං, අත්තනො කාමං අත්තකාමං, සයං මෙථුනරාගවසෙන පත්ථිතන්ති අත්ථො. අත්තකාමඤ්ච තං උපට්ඨානඤ්චාති අත්තකාමුපට්ඨානං. තස්ස වණ්ණො ගුණො, තං. **වත්වාති** ''යදිදං කාමුපට්ඨානං නාම, එතදග්ගං උපට්ඨානානං''න්ති කාමුපට්ඨානෙ වණ්ණං අන්තමසො හත්ථමුද්දායපි ඉත්ථිති සඤ්ඤී පකාසෙත්වාති අත්ථො. **වාචාති** වාචාය යකාරලොපවසෙන. **මෙථුනයුත්තෙනාති** මෙථුනයුත්තාය, ලිඞ්ගවිපල්ලාසවසෙන තාය ''අරහසි ත්වං මය්හං මෙථුනං ධම්මං දාතු''න්තිආදිකාය මෙථුනධම්මප්පටිසංයුත්තාය වාචාය මෙථුනයාචනෙ මෙථුනරාගිනොති සම්බන්ධො. මෙථුනෙරාගො, සො අස්ස අත්ථීති **මෙථුනරාගී,** තස්ස. **ගරු හොතීති** ගරුකාපත්ති හොතීති අත්ථො. ම-කාරො පදසන්ධිකරො. එත්ථ පන පණ්ඩකෙ පණ්ඩකසඤ්ඤිනො ථුල්ලච්චයං, තස්මිංයෙව ඉත්ථිසඤ්ඤිනො දුක්කටං.

චතුත්ථො.

23. ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා සන්දෙසං පටිග්ගහෙත්වාති සම්බන්ධො. **ඉත්ථියා වාති** ''දස ඉත්ථියො මාතුරක්ඛිතා පිතුරක්ඛිතා''තිආදිනා (පාරා. 303) ච ''දස භරියායො ධනක්කීතා ඡන්දවාසිනී''තිආදිනා (පාරා. 303) ච වුත්තාය වීසතිවිධාය ඉත්ථියා වා පුරිසස්ස වා තංසම්බන්ධවසෙන තෙසං මාතාදීනං වා. **සන්දෙසන්ති** ඉත්ථියා වා පුරිසෙන වා උභින්නං මාතාදීහි වා ''එහි, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං ඉත්ථිං වා පුරිසං වා එවං භණාහී''ති වුත්තං

ජායම්පතිභාවසන්නිස්සිතං සන්දෙසවචනං. **පටිග්ගහෙත්වාති** ‘‘සාධූ’’ති කායෙන වා වාචාය වා සම්පටිච්ඡිත්වා. **වීමංසිත්වාති** යත්ථ පෙසිතො, තෙසං අධිප්පායං උපපරික්ඛිත්වා වා උපපරික්ඛාපෙත්වා වා. **හරං පච්චාති** ඉත්ථී වා පුරිසො වා ‘‘සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡතු වා, මා වා, යෙහි පෙසිතො, තෙසං පච්චාහරන්තො වා හරාපෙන්තො වා, ජායම්පතිභාවො හොතු වා, මා වා, අකාරණමෙතං. ඉමාය තිවඞ්ගසම්පත්තියා සඞ්ඝාදිසෙසො ච, ද්වීහි අඞ්ගෙහි පණ්ඩකෙ ච අඞ්ගත්තයෙනාපි ථුල්ලච්චයං, එකෙන දුක්කටං. කෙචි පන ‘‘හරං පච්ඡා’’ති විපාඨං පරිකප්පෙත්වා ‘‘පච්ඡා හර’’න්ති යොජෙන්ති, තං න සුන්දරං **පච්චාති** උපසග්ගත්තා. පදස්ස උපරි අත්ථෙ සජ්ජෙන්තො පකාසෙන්තො ගච්ඡතීති හි **උපසග්ගො** නාම, තස්මා ‘‘පති ආ’’ති උපසග්ගානං ‘‘හර’’න්තිමස්ස පදස්ස උපරි භවිතබ්බන්ති.

පඤ්චමො.

24. **සංයාචිතපරික්ඛාරන්ති** සං අත්තනා යාචිතො වාසිආදිකො පරික්ඛාරො යස්සා, තං. **අදෙසිතවත්ථුකන්ති** උත්තිදුතියකම්මෙන අදෙසිතං වත්ථු කුටිකරණප්පදෙසො යස්සාති විග්ගහො, තං. **පමාණාතික්කන්තන්ති** ඉදානි මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස තිස්සො විදත්ථියො සුගතවිදත්ථි නාම, තාය ‘‘දීඝසො ද්වාදස විදත්ථියො සුගතස්ස විදත්ථියා තිරියං සත්තන්තරා’’ති (පාරා. 348) එවං වුත්තප්පමාණං එකතොභාගෙනාපි අතික්කන්තා පමාණාතික්කන්තාති තං තිරියං චතුහත්ථසඞ්ඛාතහෙට්ඨිමප්පමාණෙ සති දීඝතො වුත්තප්පමාණතො කෙසග්ගමත්තම්පි වඩ්ඪෙතුං න වට්ටති. තතො ඌනකෙ, දීඝතො ච වඩ්ඪිතෙ අයං කුටිසඞ්ඛං න ගච්ඡතීති. ‘‘මය්හං වාසාගාරං එත’’න්ති එවං අත්තා උද්දෙසො එතිස්සාති **අත්තුද්දෙසා. කුටින්ති** උල්ලිත්තාදිකං කුටිං කත්වාති සම්බන්ධො. තත්ථ **උල්ලිත්තා** නාම අන්තො උද්ධංමුඛං ලිත්තා. **අවලිත්තා** නාම බහි අධොමුඛං ලිත්තා. උභයථා **උල්ලිත්තාවලිත්තා. කත්වාති** අන්තොභූතකාරිතත්ථවසෙන කාරාපෙත්වා වා.

තත්ථායං වත්ථුදෙසනක්කමො – තෙන කුටිකාරකෙන භික්ඛුනා කුටිවත්ථුං සොධෙත්වා සඞ්ඝං උපසඞ්කමිත්වා එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කරිත්වා වුඩ්ඪානං භික්ඛූනං පාදෙ වන්දිත්වා උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා **පදභාජනෙ** (පාරා. 349) වුත්තනයෙන සඞ්ඝං තික්ඛත්තුං යාචිත්වා සබ්බෙ වා සඞ්ඝපරියාපන්නා, සඞ්ඝෙන වා සම්මතා ද්වෙ තයො භික්ඛූ තත්ථ නෙතබ්බා. තෙහි ච කිපිල්ලිකාදීහි සොළසහි උපද්දවෙහි විරහිතත්තා අනාරම්භං අනුපද්දවං ද්වීහි චතූහි වා බලිබද්දෙහි යුත්තෙන සකටෙන එකවක්කං නිබ්බොදකපතනට්ඨානෙ එකං බහි කත්වා ආවිඤ්ඡිතුං සක්කුණෙය්‍යතාය ‘‘සපරික්කමන’’න්ති සල්ලක්ඛෙත්වා සචෙපි සඞ්ඝප්පහොනකා හොන්ති, තත්ථෙව, නො චෙ, සඞ්ඝමජ්ඣං ගන්ත්වා තෙන භික්ඛුනා යාචිතෙහි **පදභාජනෙ** (පාරා. 50, 51) වුත්තාය ඤත්තිදුතියකම්මවාචාය වත්ථු දෙසෙතබ්බන්ති. අදෙසිතවත්ථුකං පමාණාතික්කන්තං කුටිං කරිස්සාමීති සබ්බප්පයොගෙ දුක්කටං, ඉදානි ද්වීහි පිණ්ඩෙහි නිට්ඨානං ගමිස්සතීති පඨමපිණ්ඩදානෙ ථුල්ලච්චයං, දුතියදානෙන ලෙපෙ සඞ්ඝටිතෙ සචෙ අදෙසිතවත්ථුකා එව වා හොති, පමාණාතික්කන්තා එව වා, එකො සඞ්ඝාදිසෙසො, සාරම්භඅපරික්කමනතාය ද්වෙ ච දුක්කටානීති සචෙ උභයවිපන්නා, ද්වෙ ච සඞ්ඝාදිසෙසා ද්වෙ ච දුක්කටානීති සබ්බං ඤෙය්‍යං.

ඡට්ඨො.

25. **මහල්ලකන්ති** සස්සාමිකභාවෙන සංයාචිතකුටිතො මහන්තභාවෙන, වත්ථුං දෙසාපෙත්වා පමාණාතික්කමෙනාපි කාතබ්බභාවෙන ච මහන්තතාය මහත්තං ලාති ආදදාතීති මහල්ලකො. මහත්තලක ඉති ඨිතෙ ත්තස්ස ලොපො ලස්ස ච ද්විත්තං, තං. වසනං අත්ථො පයොජනං **වසනත්ථො,** තාය . එත්ථ පන අදෙසිතවත්ථුභාවෙ එකො සඞ්ඝාදිසෙසො. සෙසං අනන්තරසදිසමෙව. ඉධ ච තත්ථ ච ලෙණගුහාතිණකුටිපණ්ණච්ඡදනගෙහෙසු අඤ්ඤතරං කාරෙන්තස්ස ච කුටිම්පි අඤ්ඤස්ස වාසත්ථාය වාසාගාරං වා ඨපෙත්වා උපොසථාගාරාදීසු අඤ්ඤතරත්ථාය කරොන්තස්ස ච අනාපත්ති.

සත්තමො.

26. අමූලකෙන අන්තිමෙන වත්ථුනාති සම්බන්ධො. **අමූලකෙනාති** දස්සනසඞ්ඛාතස්ස, සවනසඞ්ඛාතස්ස, දිට්ඨසුතමුතවසෙන පවත්තපරිසඞ්කාසඞ්ඛාතස්ස ච මූලස්ස අභාවෙන නත්ථි මූලමෙතස්සාති අමූලකං, තෙන. තං පන සො ආපන්නො වා හොතු, නො වා, එතං ඉධ අප්පමාණං. තත්ථ භික්ඛුඤ්ච මාතුගාමඤ්ච තථාරූපෙ ඨානෙ දිස්වා පරිසඞ්කති, අයං **දිට්ඨපරිසඞ්කා.** අන්ධකාරෙ වා පටිච්ඡන්නෙ වා භික්ඛුස්ස ච මාතුගාමස්ස ච වචනං සුත්වා අඤ්ඤස්ස අත්ථිභාවං අජානන්තො පරිසඞ්කති, අයං **සුතපරිසඞ්කා**. ධුත්තානං ඉත්ථීහි සද්ධිං පච්චන්තවිහාරෙසු පුප්ඵගන්ධසුරාදීහි අනුභවිත්වා ගතට්ඨානං දිස්වා ‘‘කෙන නු ඛො ඉදං කත’’න්ති වීමංසන්තො තත්ථ කෙනචි භික්ඛුනා ගන්ධාදීහි පූජා කතා හොති, භෙසජ්ජත්ථාය අරිට්ඨං වා පීතං, සො තස්ස ගන්ධං සායිත්වා ‘‘අයං සො භවිස්සතී’’ති පරිසඞ්කති. අයං **මුතපරිසඞ්කා** නාම. **අන්තිමෙන වාති** තතො පරං වජ්ජාභාවෙන අන්තෙ භවත්තා අන්තිමෙනෙව. **වත්ථුනාති** භික්ඛුනො අනුරූපෙසු එකූනවීසතියා පාරාජිකෙසු ධම්මෙසු අඤ්ඤතරෙන පාරාජිකෙන ධම්මෙන. ච-කාරො පනෙත්ථ අවධාරණෙ, තෙන සඞ්ඝාදිසෙසාදිං නිවත්තෙති. අථ වා ච-කාරො අට්ඨානප්පයුත්තො.

චොදෙන්තො වා චොදාපෙන්තොවාවාති යොජෙතබ්බො. **චාවෙතුන්ති** බ්‍රහ්මචරියා චාවනත්ථාය. එතෙන එකං චාවනාධිප්පායං ගහෙත්වා අවසෙසෙ අක්කොසාධිප්පායවුට්ඨාපනාධිප්පායාදිකෙ සත්තාධිප්පායෙ පටික්ඛිපති.

සුණමානන්ති ඉදං ''චොදෙන්තො''තිආදීනං කම්මපදං, ඉමිනා පරම්මුඛා චොදනං පටික්ඛිපති. පරම්මුඛා පන සත්තහි ආපත්තික්ඛන්ධෙහි වදන්තස්ස දුක්කටං. **චොදෙන්තොති** ''වත්ථුසන්දස්සනා ආපත්තිසන්දස්සනා සංවාසප්පටික්ඛෙපො සාමීචිප්පටික්ඛෙපො''ති (පාරා. අට්ඨ. 2.385-386) සඞ්ඛෙපතො වුත්තානං චතුන්නං චොදනානං වසෙන සයං චොදෙන්තො වා. **චොදාපෙන්තො වාති** පරෙන යෙන කෙනචි චොදාපෙන්තො වා. තස්මා යො භික්ඛුස්ස සමීපෙ ඨත්වා ''ත්වං මෙථුනං ධම්මං සෙවි, අස්සමණොසී''තිආදිනා වත්ථුසන්දස්සනවසෙන වා ''ත්වං මෙථුනධම්මාපත්තිං ආපන්නොසී''තිආදිනා ආපත්තිසන්දස්සනවසෙන වා ''අස්සමණොසි, නත්ථි තයා සද්ධිං උපොසථො වා පවාරණා වා සඞ්ඝකම්මං වා, අස්සමණොසී''තිආදිනා සංවාසප්පටික්ඛෙපවසෙන වා අභිවාදනාදිසංවාසෙ පටික්ඛිත්තෙ අස්සමණොති කස්මාති පුට්ඨස්ස ''අස්සමණොසී''තිආදිවචනෙහි සාමීචිප්පටික්ඛෙපවසෙන වා අන්තමසො හත්ථමුද්දාය එව වාපි එතමත්ථං දීපයතො ''කරොතු මෙ ආයස්මා ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො''ති එවං ඔකාසෙ අකාරිතෙ වාචාය සඞ්ඝාදිසෙසො චෙව දුක්කටඤ්ච, ඔකාසං කාරෙත්වා චොදෙන්තස්ස පන සඞ්ඝාදිසෙසොව දට්ඨබ්බො.

අට්ඨමො.

27. **අඤ්ඤස්සාති** ඛත්තියාදිජාතිකස්ස පරස්ස. **කිරියන්ති** මෙථුනවීතික්කමසඞ්ඛාතං කිරියං. **තෙනාති** අඤ්ඤස්ස වීතික්කමසඞ්ඛාතස්ස මෙථුනවීතික්කමසන්දස්සනෙන කරණභූතෙන. **ලෙසෙනාති** යස්ස ජාතිආදයො තතො අඤ්ඤම්පි වත්ථුං ලිස්සති උද්දිට්ඨෙ විත්ථාරං සිලිස්සති වොහාරමත්තෙනෙවාති ජාතිආදයොව ''ලෙසා''ති වුච්චන්ති, තෙන ජාතිලෙසනාමලෙසාදිනා ලෙසෙන. **අඤ්ඤන්ති** යො වීතික්කමන්තො දිට්ඨො, තතො අපරම්පි භික්ඛුං චාවෙතුං අන්තිමෙන වත්ථුනා චොදයන්ති සම්බන්ධො. කථං? කොචි ඛත්තියජාතියො වීතික්කමන්තො දිට්ඨො, තතො අඤ්ඤං අත්තනො වෙරිං ඛත්තියජාතිකං භික්ඛුං පස්සිත්වා තං ඛත්තියං ජාතිලෙසං ගහෙත්වා ''ඛත්තියො මයා දිට්ඨො වීතික්කමන්තො, ත්වං ඛත්තියො පාරාජිකං ධම්මං ආපන්නොසී''ති චොදෙති චොදාපෙති වා. එවං නාමලෙසාදයොපි වෙදිතබ්බා. සෙසා විනිච්ඡයකථා අට්ඨමෙ වුත්තසදිසායෙව.

නවමො.

28. එත්තාවතා ''ගරුකා නවා''ති උද්දිට්ඨෙ විත්ථාරතො දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසු ආපන්නෙසු පටිපජ්ජිතබ්බාකාරං දස්සෙතුං **''ඡාදෙති ජානමාපන්න''**න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ යො භික්ඛු අත්තනා **ආපන්නං** සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තිං ආපත්තිවසෙන වා වත්ථුවසෙන වා **ජානං** ජානන්තො **යාවතා** යත්තකානි අහානි **ඡාදෙති** පටිච්ඡාදෙති, **තාවතා** තත්තකානි අහානි තස්ස පරිවාසො හොතීති එවං පදසන්ධිවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්ථ පටිච්ඡන්නපරිවාසො සුද්ධන්තපරිවාසො සමොධානපරිවාසොති තිවිධො පරිවාසො. තෙසං පන අතිසඞ්ඛෙපනයෙන මුඛමත්තෙපි දස්සිතෙ විත්ථාරවිනිච්ඡයපවෙසොපායසම්භවො සියාති මුඛමත්තං දස්සයිස්සාම.

තත්ථ **පටිච්ඡන්නපරිවාසො** නාම යථාපටිච්ඡන්නාය ආපත්තියා දාතබ්බො, තස්මා පටිච්ඡන්නදිවසෙ ච ආපත්තියො ච සල්ලක්ඛෙත්වා සචෙ එකාහප්පටිච්ඡන්නා හොති, ''අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකාහප්පටිච්ඡන්නායො''තිආදිනා **ඛන්ධකෙ** (චූළව. 98-99) ආගතනයෙන යාචාපෙත්වා ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං ඉත්ථන්නාමො භික්ඛු සම්බහුලා ආපත්තියො ආපජ්ජි එකාහප්පටිච්ඡන්නායො''තිආදිනා **ඛන්ධකෙ** ආගතනයෙනෙව කම්මවාචං වත්වා පරිවාසො දාතබ්බො. එකං ආපජ්ජිත්වා ''සම්බහුලා''ති විනයකම්මං කරොන්තස්සාපි වුට්ඨාතීති ''සම්බහුලා''ති වුත්තං. නානාවත්ථුකාසුපි එසෙව නයො. අථ ද්වීහාදිප්පටිච්ඡන්නා හොන්ති, පක්ඛඅතිරෙකපක්ඛමාසඅතිරෙකමාසසංවච්ඡරඅතිරෙකසංවච්ඡරප්පටිච්ඡන්නා වා, ''ද්වීහප්පටිච්ඡන්නායො වා''තිආදිනා වත්වා යො යො ආපන්නො හොති, තස්ස තස්ස නාමඤ්ච ගහෙත්වා යොජනා කාතබ්බා.

කම්මවාචාපරියොසානෙ ච සචෙ අප්පභික්ඛුකො ආවාසො හොති, සක්කා රත්තිච්ඡෙදං අනාපජ්ජන්තෙන වසිතුං, තත්ථෙව ''පරිවාසං සමාදියාමි, වත්තං සමාදියාමී''ති වත්තං සමාදාය තත්ථෙව සඞ්ඝස්ස ''අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා සඞ්ඝාදිසෙසා ආපත්තියො ආපජ්ජිං එකාහප්පටිච්ඡන්නායො''තිආදිනා ආරොචෙත්වා පුන ආගතාගතානං භික්ඛූනං ආරොචෙන්තෙන පකතත්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං එකච්ඡන්නෙ සහවාසො, තෙන ච විනාවාසො, ආගන්තුකාදීනං උපචාරගතානං අනාරොචනාති එතෙසු එකෙනාපි රත්තිච්ඡෙදඤ්ච වත්තභෙදඤ්ච අකත්වා පරිවත්ථබ්බං.

සචෙ න සක්කා හොති පරිවාසං සොධෙතුං, නික්ඛිත්තවත්තෙන වසිතුකාමො හොති, තත්ථෙව සඞ්ඝමජ්ඣෙ වා එකස්ස පුග්ගලස්ස වා සන්තිකෙ ''පරිවාසං නික්ඛිපාමි, වත්තං නික්ඛිපාමී''ති පරිවාසො නික්ඛිපිතබ්බො. නික්ඛිත්තකාලතො පට්ඨාය පකතත්තට්ඨානෙ තිට්ඨති. අථානෙන පච්චූසසමයෙ එකෙන භික්ඛුනා සද්ධිං පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපතො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨානතො ද්වෙ ලෙඩ්ඩුපාතෙ අතික්කමිත්වා මහාමග්ගතො ඔක්කම්ම පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ නිසීදිත්වා අන්තොඅරුණෙයෙව වත්තං සමාදියිත්වා ආරොචෙතබ්බං. සචෙ බහි ඨිතානම්පි සද්දං සුණාති, පස්සති වා, දූරං ගන්ත්වාපි ආරොචෙතබ්බං, අනාරොචෙන්තෙ රත්තිච්ඡෙදො චෙව වත්තභෙදදුක්කටඤ්ච. සචෙ අජානන්තස්සෙව උපචාරසීමං පවිසිත්වා ගච්ඡන්ති, රත්තිච්ඡෙදොව හොති, න වත්තභෙදො. අරුණෙ උට්ඨිතෙ තස්ස සන්තිකෙ වත්තං නික්ඛිපිත්වා විහාරං ගන්තබ්බං. එවං යාව රත්තියො පූරෙන්ති, තාව පරිවත්ථබ්බං. අයං තාව **පටිච්ඡන්නපරිවාසො**.

සුද්ධන්තො දුවිධො චූළසුද්ධන්තො මහාසුද්ධන්තොති. තත්ථ යො ‘‘උපසම්පදතො පට්ඨාය යත්තකං නාම කාලං අහං සුද්ධො’’ති ජානාති, තත්තකං අපනෙත්වා තතො අවසෙසෙ රත්තිපරිච්ඡෙදෙ එකතො කත්වා දාතබ්බපරිවාසො **චූළසුද්ධන්තො**. යො පන සබ්බසො රත්තිපරියන්තං න ජානාති නස්සරති, තත්ථ ච වෙමතිකො, තස්ස දාතබ්බො **මහාසුද්ධන්තො**. ආපත්තිපරියන්තං ජානාතු වා, මා වා, අකාරණමෙතං.

සමොධානපරිවාසො නාම තිවිධො ඔධානසමොධානො අග්ඝසමොධානො මිස්සකසමොධානොති. තත්ථ යො නිට්ඨිතපරිවාසොපි වා නිට්ඨිතමානත්තොපි වා අනික්ඛිත්තවත්තො අඤ්ඤං ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වා පුරිමාපත්තියා සමා වා ඌනතරා වා රත්තියො පටිච්ඡාදෙති, තස්ස මූලාය පටිකස්සනෙන තෙ පරිවුත්ථදිවසෙ ච මානත්තචිණ්ණදිවසෙ ච ඔධුනිත්වා මක්ඛෙත්වා පුරිමාය ආපත්තියා මූලදිවසපරිච්ඡෙදෙ පච්ඡා ආපන්නං ආපත්තිං සමොදහිත්වා පුන ආදිතො පට්ඨාය දාතබ්බපරිවාසො **ඔධානසමොධානො** නාම. සචෙ කස්සචි එකාපත්ති එකාහප්පටිච්ඡන්නා, ද්වීහප්පටිච්ඡන්නා, එවං යාව දසාහප්පටිච්ඡන්නා, තාසං අග්ඝෙන සමොධාය තාසං දසාහප්පටිච්ඡන්නවසෙන අවසෙසානං එකාහප්පටිච්ඡන්නාදීනම්පි දාතබ්බපරිවාසො **අග්ඝසමොධානො** නාම. යො පන නානාවත්ථුකා ආපත්තියො එකතො කත්වා දාතබ්බපරිවාසො **මිස්සකසමොධානො** නාම. දානවිධි පන සබ්බත්ථ **ඛන්ධකෙ** (චූළව. 134 ආදයො) ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

එවං පරිවුත්ථපරිවාසො භික්ඛු **මානත්තං** භික්ඛූනං මානනභාවං **ඡ රත්තියො** අඛණ්ඩං කත්වා **චරෙය්‍ය** කරෙය්‍ය, සම්පාදෙය්‍යාති වුත්තං හොති. තත්ථ සඞ්ඝෙන ගණෙන පුග්ගලෙන කතං තෙන භික්ඛුනා සඞ්ඝමජ්ඣෙ වත්තං සමාදාපෙත්වා ‘‘අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා ආපත්තියො ආපජ්ජි’’න්තිආදිනා **ඛන්ධකෙ** වුත්තනයෙන යාචාපෙත්වා තත්ථෙව වුත්තනයෙන මානත්තදානාදයොපි වෙදිතබ්බා. ඉමිනාපි වත්තං නික්ඛිපිතුකාමෙන වෙ වත්තං නික්ඛිපිත්වා චතූහි පඤ්චහි සද්ධිං පරිවාසෙ වුත්තප්පකාරං පදෙසං ගන්ත්වා පුරිමනයෙනෙව හෙට්ඨා වුත්තං සහවාසාදිං අන්තමසො චතූහි ඌනත්තා ඌනෙ ගණෙ චරණදොසඤ්ච වජ්ජෙත්වා පටිපජ්ජිතබ්බං. අප්පටිච්ඡන්නාපත්තිකස්ස පන පරිවාසං අදත්වා මානත්තමෙව දාතබ්බං. එවං චිණ්ණං කතං පරිනිට්ඨාපිතං මානත්තං යෙන **, තං** භික්ඛුං. වීසති සඞ්ඝො ගණො අස්සාති **වීසතිගණො** දීඝං කත්වා, සො **සඞ්ඝො අබ්භෙය්‍ය** සම්පටිච්ඡෙය්‍ය, අබ්භානකම්මවසෙන ඔසාරෙය්‍යාති වුත්තං හොති, අව්හෙය්‍යාති වා අත්ථො. එත්ථාපි සමාදානආරොචනයාචනානි, කම්මවාචා ච **ඛන්ධකෙ** වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා.

29. එවං තෙසු පටිපජ්ජිතබ්බාකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි ඡාදනස්ස අඞ්ගානි දස්සෙතුං **‘‘ආපත්තී’’**තිආදිමාහ. තත්ථ න උක්ඛිත්තො **අනුක්ඛිත්තො,** නත්ථි අන්තරායො අස්සාති **අනන්තරායො**. සකත්ථෙ ත්තපච්චයවසෙන වා, පහුනො භාවො පහුත්තං, තං අස්සත්ථීති සද්ධාදිවසෙන වා පහුත්තො. අනුක්ඛිත්තො ච අනන්තරායො ච පහුත්තො චාති ද්වන්දො, තෙසං භාවො අනුක්ඛිත්තාදිගුණො අනුක්ඛිත්ත…පෙ…. පහුත්තතා. ආපත්ති ච අනුක්ඛිත්ත…පෙ…. පහුත්තතා ච **ආපත්ති…පෙ…. පහුත්තතායො**. ම-කාරො පදසන්ධිජො. තථා තෙන පකාරෙන ආපත්තිආදීසු චතූසු ආපත්තාදිපකාරෙන සඤ්ඤී තථසඤ්ඤී රස්සවසෙන. තස්ස භාවො **තථසඤ්ඤිතා,** යථාවුත්තආපත්තාදිසඤ්ඤිතාති වුත්තං හොති. **ච**-කාරො වුත්තසමුච්චයත්ථො. කමනං පත්ථනං කාමො, ඡාදෙතුං කාමො **ඡාදෙතුකාමො**. ඉති යථාවුත්තා නව, **අථ ඡාදනා** චාති එවං දස ච තානි අඞ්ගානි චාති, තෙහි. **අරුණුග්ගමම්හි** අරුණසඞ්ඛාතස්ස පඨමබාලසූරියරංසිනො උග්ගමනෙ සති **ඡන්නා** හොති, ආපත්තීති සෙසො.

තත්ථායමධිප්පායො – යො භික්ඛු රාජචොරඅග්ගිඋදකමනුස්සඅමනුස්සවාළසරීසපජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායානං දසන්නමෙකස්සාපි නත්ථිතාය අනන්තරායිකො සමානො අනන්තරායිකසඤ්ඤී හුත්වා භික්ඛුනො සන්තිකං ගන්තුඤ්චෙව ආරොචෙතුඤ්ච සක්කුණෙය්‍යතාය පහු සමානො පහුසඤ්ඤී හුත්වා තිවිධඋක්ඛෙපනීයකම්මාකරණෙන අනුක්ඛිත්තො සමානො අනුක්ඛිත්තසඤ්ඤී හුත්වා ගරුකාපත්තීති සඤ්ඤී ගරුකංයෙව ආපත්තිං ඡාදෙතුකාමො හුත්වා ඡාදෙති, තස්සායං ආපත්ති ච ඡන්නා හොතීති. සචෙ පනෙත්ථ අනාපත්තිසඤ්ඤී වා හොති අඤ්ඤාපත්තික්ඛන්ධසඤ්ඤී වා වෙමතිකො වා, අච්ඡන්නා හොන්ති. ආරොචෙන්තෙන පන ‘‘මම එකාපත්තිං ආපන්නභාවං ජානාහී’’තිආදිනා නයෙන ආරොචෙතබ්බං. සචෙ පන වත්ථුසභාගාපත්තිකස්ස ආරොචෙති, තාව තප්පච්චයා දුක්කටං ආපජ්ජති.

සඞ්ඝාදිසෙසනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. චීවරනිද්දෙසවණ්ණනා

30. ‘‘ඛොමඤ්ච කොසෙය්‍යඤ්චා’’තිආදිනා නපුංසකවිග්ගහෙන ද්වන්දෙ කතෙ **ඛොම…පෙ…. භඞ්ගානි**. තත්ථ **ඛොමන්ති** ගච්ඡජාති. උපචාරතො පන ඛොමෙන ඛොමසුත්තෙන වායිතන්ති තද්ධිතෙන උපචාරෙන වා ඛොමං ඛොමපටචීවරං, තථා අවසෙසානි. **සාණං** සාණවාකසුත්තෙහි වායිතං චීවරං. **භඞ්ගං** ඛොමසුත්තාදීනි සබ්බානි එකච්චානි වා වොමිස්සෙත්වා වායිතචීවරං. වාකමයමෙව වාති කෙචි. **කම්බලන්ති** මනුස්සලොමං වාළලොමඤ්ච ඨපෙත්වා සෙසලොමෙහි වායිතං. **එතානීති** ඛොමාදීනි යථාවුත්තානි. සහ අනුලොමෙහීති **සානුලොමානි**. ජාතිතො කප්පියානි **ඡ** චීවරානි භවන්ති.

31. ඉදානි **"දුකූල"**න්තිආදිනා තෙසං අනුලොමානි දස්සෙති. තත්ථ **දුකූලන්ති** දුකූලසඞ්ඛාතෙන කෙනචි වාකවිසෙසෙන වායිතං චීවරං. **චෙවාති** සමුච්චයෙ, සො උපරි ආකඩ්ඪිතබ්බො. **පට්ටුණ්ණන්ති** පට්ටුණ්ණෙසු ජාතං පට්ටුණ්ණං. දෙසවාචිනො බහුවචනන්තාති බහුවචනෙන විග්ගහො. තථා සොමාරා ච චීනා ච, තෙසු ජාතං **සොමාරචීනජං**. ඉමානි තීණි පාණකෙහි කතසුත්තමයානි. එහිභික්ඛූනං පුඤ්ඤිද්ධියා ජාතං **ඉද්ධිජං,** තං පන ඛොමාදීනං අඤ්ඤතරං. **දෙවදින්නන්ති** දෙවෙහි දින්නං කප්පරුක්ඛෙ නිබ්බත්තං චීවරං. තදෙතං දුකූලාදි තස්ස තස්ස යථාවුත්තස්ස ඛොමාදිනො අනුලොමිකං හොති. තත්ථ ලොමානි අනුගතං අනුලොමං, යථා සෙසලොමානි අනුගතං ලොමං තදනුකූලත්තා ''අනුලොම''න්ති වුච්චති, තථා තංජාතියකං යෙසං කෙසඤ්චි අනුකූලං සබ්බම්පි රුළ්හීවසෙන ''අනුලොම''න්ති වුච්චති. තමෙව **අනුලොමිකං,** අනුකූලන්ති අත්ථො. කථං? දුකූලං සාණස්ස අනුලොමං, පට්ටුණ්ණාදීනි තීණි කොසෙයාස්ස අනුලොමානි, ඉද්ධිජං දෙවදින්නඤ්ච ඛොමාදීනමනුලොමන්ති.

32-3. එවං සානුලොමානි චීවරානි දස්සෙත්වා ඉදානි අධිට්ඨානාදිකං දස්සෙතුං **"තිචීවර"**න්තිආදිමාහ. තත්ථ අවුත්තෙපි අවස්සං වත්තබ්බතාය සබ්බත්ථ ච-සද්දො අජ්ඣාහරිතබ්බො, තිචීවරඤ්ච…පෙ…. කණ්ඩුච්ඡාදිඤ්ච අධිට්ඨෙය්‍ය න විකප්පෙය්‍යාති සම්බන්ධො. තත්ථ තිණ්ණං චීවරානං සමාහාරො **තිචීවරං**. පරික්ඛාරඤ්ච තං චොළඤ්චාති **පරික්ඛාරචොළං**. වස්සස්ස යොග්ගා වස්සිකා, සාව සාටිකා **වස්සිකසාටිකා**. පුඤ්ඡති අනෙනාති පුඤ්ඡනං, මුඛස්ස පුඤ්ඡනං මුඛපුඤ්ඡනං. නිසීදන්ති එත්ථාති නිසීදනං, මුඛපුඤ්ඡනඤ්ච නිසීදනඤ්ච **මුඛපුඤ්ඡනනිසීදනං** . සයනසුඛාදිං පටිච්ච අත්ථරීයතීති පච්චත්ථරණං, තදෙව **පච්චත්ථරණකං**. කණ්ඩුං ඡාදෙතීති **කණ්ඩුච්ඡාදි. අධිට්ඨහෙති** ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''තිආදිනා නවන්නං නාමං ගහෙත්වා අධිට්ඨෙය්‍ය. **න විකප්පෙය්‍යාති** තස්ස තස්ස නාමං ගහෙත්වා න විකප්පෙය්‍ය, තස්ස තස්ස පන නාමං අග්ගහෙත්වා ''ඉමං චීවරං තුය්හං විකප්පෙමී''ති විකප්පෙය්‍යාති අධිප්පායො. **එත්ථාති** ඉමෙසු නවසු චීවරෙසු. **තිචීවරන්ති** තිචීවරනාමෙන අධිට්ඨිතං. තථා හි අධිට්ඨානතො පුබ්බෙ විසුං තිචීවරං නාම නත්ථි සඞ්ඝාටිආදිප්පහොනකස්ස පච්චත්ථරණාදිවසෙනාපි අධිට්ඨාතුං අනුඤ්ඤාතත්තා. තං **විනා එකාහං** එකදිවසම්පි. **න වසෙය්‍යාති** අලද්ධසම්මුතිකො භික්ඛු අවිප්පවාසසීමතො අඤ්ඤත්ථ වාසං න කරෙය්‍යාති අත්ථො. එවං සති තිචීවරඤ්ච නිස්සජ්ජිතබ්බං හොති, පාචිත්තියඤ්ච ආපත්තිං ආපජ්ජතීති දීපෙති. නිසීදනං විනා චාතුමාසං න වසෙය්‍යාති සම්බන්ධො. චතුන්නං මාසානං සමාහාරො චතුමාසං, තමෙව **චාතුමාසං**. තං අච්චන්තසංයොගවසෙන.

34. ඉදානි **"ඉම"**න්තිආදිනා ''අධිට්ඨෙය්‍යා''ති වුත්තමධිට්ඨානං දස්සෙති. සඞ්ඝාටිං ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති අධිට්ඨහෙති සම්බන්ධො. තත්ථ **අධිට්ඨහෙති** හත්ථපාසෙ ඨිතං එවං අධිට්ඨෙය්‍ය. **අහත්ථපාසන්ති** හත්ථස්ස පාසො සමීපො හත්ථපාසො, අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථබ්භන්තරො. ද්වාදසහත්ථබ්භන්තරොතිපි වදන්ති. නත්ථි හත්ථපාසො එතිස්සාති අහත්ථපාසා, තං **එතන්ති** අධිට්ඨහෙති සම්බන්ධො. කිං වුත්තං හොති? අන්තොගබ්භෙ වා උපරිපාසාදෙ වා තදහෙව ගන්ත්වා නිවත්තනයොග්ගෙ පදෙසෙ වා ඨිතං චීවරං සල්ලක්ඛෙත්වා ''එතං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති අධිට්ඨෙය්‍යාති වුත්තං හොති. තතො දූරෙ ඨිතම්පි අධිට්ඨාතබ්බන්තිපි වදන්ති. **සෙසෙසුපීති** උත්තරාසඞ්ගාදිකණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිපරියන්තෙසුපි අවසෙසචීවරෙසු. **අයං නයොති** අයමෙව නයො. යථා සඞ්ඝාටියා, එවං ''ඉමං උත්තරාසඞ්ගං අධිට්ඨාමී''තිආදි වුත්තනයොවාති වුත්තං හොති. අධිට්ඨහන්තෙන පන හත්ථෙන ගහෙත්වා කායවිකාරං කරොන්තෙන ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති චිත්තෙන ආභොගං කත්වා කායෙන වා අධිට්ඨාතබ්බං, වචීභෙදමත්තං කත්වා වාචාය වා. පරික්ඛාරචොළං නාම පාටෙක්කං නිධානමුඛන්ති තිචීවරං පරික්ඛාරචොළම්පි අධිට්ඨාතුං වට්ටතීති.

35. ඉදානි එවං අධිට්ඨහතො අඤ්ඤං ලද්ධා අධිට්ඨාතුකාමෙන පච්චුද්ධරිත්වා අධිට්ඨාතබ්බන්ති දස්සෙතුං **"අධිට්ඨහන්තො"**තිආදිමාහ. තත්ථ සඞ්ඝාටි පභුති ආදි යස්ස තං **සඞ්ඝාටිප්පභුති**. එතං ''අධිට්ඨහන්තො''ති එත්ථාපි ''අධිට්ඨෙය්‍යා''ති එත්ථාපි කම්මපදං, ''පුබ්බචීවර''න්ති එත්ථ පන විසෙසනං හුත්වා තිට්ඨති. **පච්චුද්ධරිත්වාති** පරිච්චජිත්වා. පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨහිත්වා ඨපිතවත්ථෙහි සඞ්ඝාටිආදීනි කරොති, නිට්ඨිතෙ රජනෙ ච කප්පෙ ච ඉමං පරික්ඛාරචොළං පච්චුද්ධරිත්වා පුන අධිට්ඨාතබ්බානි. **පත්තාධිට්ඨහනෙති** පත්තස්ස අධිට්ඨානෙ. **තථාති** ච යථා චීවරෙ, තථා පත්තෙපි අධිට්ඨානාදිකං සබ්බන්ති අත්ථො. එත්ථ පන ''ඉමං පත්තං, එතං පත්ත''න්ති වා විසෙසො.

36. ඉදානි පච්චුද්ධාරවිධිං දස්සෙතුං **"එත"**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **ඉමං ච** ඉති වා-සද්දො රස්සං කත්වා නිද්දිට්ඨො, සො ඉති-සද්දතො පරං යොජෙතබ්බො, තස්මා ''එතං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති වා ''ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති වා සංසෙති සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. **සංසෙති** වදෙය්‍ය. **එවන්ති** යථා නාමෙන සඞ්ඝාටි පච්චුද්ධරිතබ්බා, තථා උත්තරාසඞ්ගාදීනීති අත්ථො. **විඤ්ඤූති** පච්චුද්ධරෙතිමස්ස කත්තුපදං, පඤ්ඤවාති අත්ථො. සබ්බත්ථාපි දූරාසන්නතාදී වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බා.

37-8. ඉදානි සඞ්ඝාටිආදීනං ඡන්නං පමාණපරිච්ඡෙදං දස්සෙති **"සඞ්ඝාටී"**තිආදිනා. පච්ඡිමො අන්තො **පච්ඡිමන්තො,** තෙන, පච්ඡිමකොටියාති අත්ථො. **දීඝසොති** දීඝතො. මුට්ඨියා සහිතං පඤ්චකං යස්සා සා මුට්ඨිපඤ්චකා, ලිඞ්ගවිපල්ලාසවසෙන පන **මුට්ඨිපඤ්චකො**. මුට්ඨි-සද්දෙනෙත්ථ උපචාරවසෙන කතමුට්ඨිකො හත්ථොව වුත්තො. සුගතස්ස චීවරතො ඌනාති සමාසො. **අපීති** වුත්තසමුච්චයෙ, තෙන යථාවුත්තපච්ඡිමප්පමාණා ච අයඤ්ච උත්තමප්පමාණාති අත්ථො. ''පච්ඡිමන්තෙනා''ති ඉදං **මුට්ඨිත්තිකඤ්ච තිරියන්ති** එත්ථාපි අනුවත්තෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. **ච**-සද්දො ''උත්තමන්තෙන සුගතචීවරූනාපි වට්ටතී''ති ඉදං සමුච්චිනොති. තත්ථ ඉදානි මජ්ඣිමස්ස

පුරිසස්ස තිස්සො විදත්ථියො එකා සුගතවිදත්ථි, තාය විදත්ථියා නව විදත්ථියො දීඝතො සුගතචීවරප්පමාණං, තිරියං ඡ විදත්ථියො, තං පන වඩ්ඪකිහත්ථෙන දීඝතො තෙරස හත්ථා එකා ච විදත්ථි, තිරියතො නව හත්ථා හොන්ති. තංවසෙන උභයත්ථ ඌනතා විඤ්ඤාතබ්බා.

උත්තරාසඞ්ගොපි තත්තකොවාති දස්සෙතුං **"තථා එකංසිකස්සපී"**ති ආහ. එකො අංසො එකංසො, තත්ථ කාතබ්බන්ති තද්ධිතෙ **එකංසිකං**. "අන්තරවාසකො"ච්චාදිනා නිවාසනං දස්සෙති. තත්ථ අන්තරං මජ්ඣපදෙසො, අන්තරෙ මජ්ඣෙ කටිප්පදෙසෙ වාසො වත්ථං අන්තරවාසො, සොයෙව **අන්තරවාසකො. චාපීති** සමුදායො, එකො වා සමුච්චයො. අඩ්ඪෙන තතියො භාගො **අඩ්ඪතෙය්‍යො.** එත්ථ ද්වින්නං හත්ථකොට්ඨාසානං සම්පුණ්ණානං තතියකොට්ඨාසසංසිජ්ඣනෙ කරණභූතා අඩ්ඪ-සද්දනිද්දිට්ඨා යා විදත්ථි , සාව තතියොති නිද්දිට්ඨොති උපඩ්ඪහත්ථසඞ්ඛාතො තතියො භාගො අඩ්ඪතෙය්‍යො. සො ච නානන්තරෙන ද්විහත්ථතතියතා ලබ්භතීති ද්වෙ හත්ථා, එකා ච විදත්ථි අඩ්ඪතෙය්‍යො. තංසන්නියොගෙන පනෙත්ථ අන්තරවාසකොව අඩ්ඪතෙය්‍යොති වෙදිතබ්බො. ද්වෙ හත්ථා යස්සාති බාහිරත්ථසමාසො. පාරුපනෙනාපි සක්කා නාභිං පටිච්ඡාදෙතුන්ති **"ද්විහත්ථො"**ති වුත්තං. **වා**-සද්දො අඩ්ඪතෙය්‍යං විකප්පෙති. තිරියස්ස අන්තොති ඡට්ඨීතප්පුරිසො, තිරියමෙව අන්තොති වා කම්මධාරයො "ගාමන්තො"තිආදීසු විය.

39. **"නිසීදනස්සා"**තිආදිනා නිසීදනචීවරං දස්සෙති. එත්ථ **නිසීදනං** නාම සමෙ භූමිභාගෙ එළකලොමානි උපරූපරි සන්ථරිත්වා කඤ්ජිකාදීහි සිඤ්චිත්වා කතො ද්වීසු ඨානෙසු ඵාලිතත්තා තීහි දසාහි යුත්තො පරික්ඛාරවිසෙසො. **විදත්ථී ද්වෙ**ති ද්වෙ විදත්ථී. **විසාලතො** පුථුලතො.

40. **"කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදී"**තිආදිනා කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිං දස්සෙති. තත්ථ **කණ්ඩූ**ති හි න අත්ථතො නානං, තග්ගහණෙන පනෙත්ථ පිළකස්සාවථුල්ලකච්ඡාබාධං ගය්හති. කණ්ඩුං යථාවුත්තං පිළකාදිං පටිච්ඡාදෙතීති කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි. පටිච්ඡදනං වා පටිච්ඡාදො, යථාවුත්තකණ්ඩුයා පටිච්ඡාදො කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදො, සො අස්ස අත්ථීති කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදී, තස්ස. **තිරිය**න්ති තිරියතො.

41. **"වස්සිකා"**තිආදිනා වස්සිකසාටිකං දස්සෙති, තං සුවිඤ්ඤෙය්‍යං.

42. එවං පමාණවන්තානං පමාණං දස්සෙත්වා වුත්තප්පමාණාතික්කමෙ දොසං, කෙසඤ්චි පමාණාභාවගණනාභාවඤ්ච දස්සෙතුං **"එත්ථා"**තිආදිමාහ. තත්ථ **එත්ථා**ති වුත්තප්පමාණවන්තෙසු චීවරෙසු. **තදුත්තරි** තතො වුත්තප්පමාණතො උත්තරි නිපාතෙන උත්තරි-සද්දෙන තප්පුරිසො. **කරොන්තස්ස** සම්පාදෙන්තස්ස. **ඡෙදනපාචිත්තී**ති ඡෙදනෙන සහිතා පාචිත්ති, අතිරෙකං ඡින්දිත්වා පාචිත්තියං දෙසෙතබ්බන්ති වුත්තං හොති. වුත්තප්පමාණතො පන අතිරෙකඤ්ච ඌනකඤ්ච "පරික්ඛාරචොළ"න්ති අධිට්ඨාතබ්බං. යෙන මුඛං පුඤ්ඡන්ති, තං මුඛසම්බන්ධීති මුඛස්ස චොළන්ති සමාසෙ ද්වන්දො. ආකඞ්ඛිතං ඉච්ඡිතං පමාණන්ති කම්මධාරයො. තමෙතෙසමත්ථීති **ආකඞ්ඛිතප්පමාණිකා**. එත්ථ ච තිචීවරාදීසු අවුත්තෙපි ගණනවිභාගෙ පච්චත්ථරණමුඛපුඤ්ඡනපරික්ඛාරචොළෙ ඨපෙත්වා ආදිතො පට්ඨාය ඡක්කමෙකෙකමෙව වට්ටති. මුඛපුඤ්ඡනචොළානි පච්චත්ථරණානි ච බහූනිපීති විඤ්ඤාතබ්බං.

43. **ගණනා**ති එත්ථ නපුංසකස්ස ඉත්ථිවචනෙන යොගාභාවා "න දීපිතා"ති ලිඞ්ගං විපරිණාමෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, අට්ඨකථායං න පකාසිතාති අත්ථො. තිණ්ණං පනෙතෙසං උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදවසෙනෙව වුත්තං, විකප්පනුපගපච්ඡිමෙන පච්ඡිමප්පමාණං අත්ථියෙව. ඉදානි යස්මා තත්ථ තං සබ්බං න දීපිතං, තස්මා විකප්පනුපගථවිකාදි සබ්බං එකං "පරික්ඛාරචොළ"න්ති, බහූනි එකතො කත්වා "පරික්ඛාරචොළානී"තිපි වත්වා අධිට්ඨාතබ්බන්ති දස්සෙන්තො **"තථා"**තිආදිමාහ. ඉමිනා පරික්ඛාරචොළං නාම පාටෙක්කං නිධානමුඛන්ති දස්සෙති. **ථවිකාදිං** ථවිකා ආදි යස්ස පරිස්සාවනාදිනොති සමාසො. විකප්පස්ස උපගං **විකප්පියං,** තඤ්ච උපරි වක්ඛති.

44. ඉදානි තිණ්ණං චීවරානං පටිභාගං දස්සෙතුං **"අහතා"**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ අහතෙන නවෙන අධොතෙන කප්පං සදිසං අහතකප්පං, එකවාරධොතං. අහතඤ්ච අහතකප්පඤ්ච **අහතාහතකප්පානි,** වත්ථානි, තෙසං. ද්වෙ ගුණා පටලානි යස්ස සාති දුගුණා. "ගුණො පටලරාසීසූ"ති හි අභිධානප්පදීපිකා. **දුගුණා** දුපට්ටා, උත්තරස්මිං දෙහභාගෙ ආසඤ්ජීයතීති **උක්කරාසඞ්ගො**. එකච්චං එකපට්ටං අස්ස අත්ථීති **එකච්චී,** එකපට්ටොති අත්ථො. නිපාතො වා එකච්චීති. **තථා**ති සමුච්චයෙ, අන්තරවාසකො චාති වුත්තං හොති. උපමායං වා, යථා උත්තරාසඞ්ගො එකච්චියො, එවං අන්තරවාසකොති අත්ථො.

45. "උතූ"ති අනෙකඋතු ගහිතාති උතුතො දීඝකාලතො උද්ධටා **උතුද්ධටා,** තෙසං පිලොතිකානන්ති අත්ථො. **සෙසා**ති උත්තරාසඞ්ගඅන්තරවාසකා. පංසු විය කුච්ඡිතං උලති පවත්තතීති **පංසුකූලං,** රථිකාසුසානසඞ්කාරකූටාදීනං යත්ථ කත්ථචි ඨිතං චොළඛණ්ඩං, තස්මිං. යා යා රුචීති අබ්‍යයීභාවෙ **යථාරුචි,** යාවදත්ථං සතපට්ටම්පි වට්ටතීති අධිප්පායො.

46. ඉදානි තිසු ඡින්දිත්වා කාතුං අප්පහොන්තෙසු කාතබ්බවිධිං දස්සෙතුං **''තිසූ''**තිආදිමාහ. තත්ථ තිචීවරසමුදායතො එකදෙසභූතානං ද්වින්නමෙකස්ස ච සඞ්ඛාගුණෙන නිද්ධාරියමානත්තා **තීසූති** නිද්ධාරණෙ භුම්මං. එකවචනස්ස බහ්වත්ථෙන යොගාභාවතො ද්විචීවරසඞ්ඛාතබහ්වත්ථවසෙන වචනං විපරිණාමෙත්වා යානි පහොන්ති, තානි ද්වෙ වාපි ඡින්දිතබ්බානි, යං පහොති, තං එකං වා ඡින්දිතබ්බන්ති යොජෙතබ්බං. **පහොන්තීති** පච්ඡිමචීවරප්පමාණඡින්නකානි පහොන්ති. **අපීති** සම්භාවනෙ, තිසු කා කථාති අත්ථො. **අන්වාධින්ති** ආගන්තුකපත්තං. අනු පච්ඡා ආධීයතීති අන්වාධි, යං චීවරස්සොපරි සඞ්ඝාටිආකාරෙන ආරොපෙතබ්බං. **අනාදිණ්ණන්ති** අනාරොපිතං අන්වාධිකං. **න ධාරෙය්‍යාති** ඉමිනා යදි ධාරෙය්‍ය, දුක්කටන්ති දීපෙති.

47-8. ඉදානි ''තිචීවරං න වසෙය්‍ය විනෙකාහ''න්ති වුත්තානං තිණ්ණං අවිප්පවාසලක්ඛණං දස්සෙතුං **''ගාමෙ''**තිආදිනා **උදොසිතසික්ඛාපදෙ** (පාරා. 471 ආදයො) වුත්තපරිහාරමාහ. තත්ථ ගාමෙ වා…පෙ…. විහාරෙ වා තිචීවරං නික්ඛිපිත්වාති සම්බන්ධො. තත්ථ ''පටො දඩ්ඩො''තිආදීසු විය අවයවෙපි සමුදායවොහාරවසෙන තිසු එකම්පි **''තිචීවර''**න්ති වුත්තං. **භික්ඛුසම්මුතියඤ්ඤත්‍රාති** සඞ්ඝෙන ගිලානස්ස භික්ඛුනො දීයමානං චීවරෙන විප්පවාසසම්මුතිං විනා. **විප්පවත්ථුන්ති** එකූපචාරනානූපචාරගාමාදිතො බහි, අථ වා නිවෙසනාදීනං, තත්ථ ච ගබ්භොවරකානං චීවරස්ස වා හත්ථපාසං අතික්කම්ම චීවරෙන විප්පයුත්තො හුත්වා වසිතුං. එත්ථ ච ගාමාදීනං එකූපචාරනානූපචාරතා එකකුලනානාකුලසන්තකස්ස ගාමාදිනො පරික්ඛෙපස්ස, පරික්ඛෙපොකාසස්ස ච වසෙන සත්ථඅබ්භොකාසානං සත්තබ්භන්තරවසෙන ච වෙදිතබ්බා. තත්ථ එකො අබ්භන්තරො අට්ඨවීසතිහත්ථො හොති. එත්ථ ච නිවෙසනාදීනි ගාමතො බහි සන්නිවිට්ඨානීති දට්ඨබ්බං විසුං ගාමස්ස ගහිතත්තා, තථා උදොසිතාදීහි අඤ්ඤං නිවෙසනං.

තත්ථ **උදොසිතො** නාම යානාදීනං භණ්ඩානං සාලා. **පාසාදො** දීඝපාසාදො. **හම්මියං** මුණ්ඩච්ඡදනපාසාදො. නාවා ච අට්ටො ච මාළො ච ආරාමො ච **නාවා…පෙ…. ආරාමං,** තස්මිං. **අට්ටො** නාම පටිරාජාදීනං පටිබාහනත්ථං ඉට්ඨකාහි කතො බහලභිත්තිකො චතුපඤ්චභූමිකො පතිස්සයවිසෙසො. **මාළො** එකකූටසඞ්ගහිතො චතුරස්සපාසාදො. **ආරාමො** පුප්ඵාරාමො වා ඵලාරාමො වා. සත්ථො ච ඛෙත්තඤ්ච ඛලඤ්චාති ද්වන්දො. **සත්ථො** නාම ජඞ්ඝසත්ථො වා සකටසත්ථො වා. **ඛලං** වුච්චති ධඤ්ඤකරණං. **දුමො** නාම දුමමූලං ඡායාය ඵුට්ඨොකාසො උපචාරවසෙන. **අබ්භොකාසො** පන අගාමකෙ අරඤ්ඤෙව අධිප්පෙතො.

49. ඉදානි ''එතං…පෙ…. සඞ්ඝාටි''න්තිආදිනා නවන්නමෙව පච්චුද්ධාරො වුත්තො, න පන තෙසං කාලපරිච්ඡෙදොති තං දස්සෙතුං **''රොගා''**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ දෙවදත්තො දත්තොති නාමෙකදෙසෙනාපි නාමවොහාරතො වස්සිකසාටිකාව ''සාටිකා''ති පකරණවසෙන ගම්මමානත්ථත්තා වුත්තා. කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිකා ච **රොගවස්සානපරියන්තා**. රොගා ච වස්සානා ච මාසා රොගවස්සානා, තෙ තදතික්කමෙන පච්චුද්ධරිතබ්බතාය පරියන්තා යාසන්ති විග්ගහො.

කිං වුත්තං හොති? වස්සිකසාටිකා වස්සානමාසාතික්කමෙ කත්තිකපුණ්ණමාය එව පච්චුද්ධරිතබ්බා. තථා කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිකා ආබාධෙසු වූපසන්තෙසූති වුත්තං හොති. ''පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙතබ්බා''ති හි **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.469) වුත්තං. එත්ථ පන කෙචි ආචරියා ''පච්චුද්ධරිත්වාති වස්සිකසාටිකභාවතො අපනෙත්වා''ති වදිංසු, තං න යුජ්ජති. පච්චුද්ධාරවිනයකම්මවිසයෙයෙව පච්චුද්ධාර-සද්දස්ස දිට්ඨත්තා, ''චාතුමාසං අධිට්ඨාතුං තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358) **පාළිවචනතො ච**. ''චාතුමාසං අධිට්ඨාතු''න්ති ච චතුන්නං මාසානං අධිට්ඨානෙන සහ අච්චන්තසංයොගො දස්සිතොති න තෙන අධිට්ඨානභෙදො විඤ්ඤායති. තෙනෙව **කුරුන්දට්ඨකථායම්පි** ''වස්සානං චාතුමාසං අධිට්ඨාතුං, තතො පරං විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358) වචනතො කත්තිකපුණ්ණමාය එව පච්චුද්ධරිත්වා හෙමන්තෙ විකප්පෙතබ්බාති වුත්තං. තස්මා ''වස්සිකසාටිකා වස්සානමාසාතික්කමෙනාපි කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදි ආබාධවූපසමෙනාපි අධිට්ඨානං විජහති''ති (කඞ්ඛා. අට්ඨ. කථිනසික්ඛාපදවණ්ණනා) වුත්තං. **මාතිකාට්ඨකථායම්පි** පච්චුද්ධාරවසෙනාපි අධිට්ඨානං විජහතීති එවමත්ථො ගහෙතබ්බො. එවඤ්හි සති සබ්බට්ඨකථායො සමෙන්ති, යුත්ති ච අවිරුද්ධා හොන්තීති. **තතො පරන්ති** පච්චුද්ධාරතො උපරි. **විකප්පෙය්‍යාති** කණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිං පච්චුද්ධරිත්වා විකප්පෙය්‍ය. වස්සිකසාටිකං කත්තිකපුණ්ණමායං පච්චුද්ධරිත්වා හෙමන්තස්ස පඨමදිවසෙ විකප්පෙය්‍ය, එවං අසති දුක්කටන්ති අධිප්පායො. **සෙසාති** අපරෙ සත්ත චීවරානි සෙසා. නත්ථි පරියන්තං වුත්තසදිසො කාලපරිච්ඡෙදො එතෙසන්ති **අපරියන්තිකා.**

50. ඉදානි පච්චත්ථරණාදිකං චීවරචතුක්කං සදසාදිකං වට්ටති, නාපරන්ති දස්සෙතුං **''පච්චත්ථරණ''**තිආදිමාහ. තත්ථ පරික්ඛාරො ච මුඛපුඤ්ඡනඤ්චාති ද්වන්දො. පරික්ඛාරමුඛපුඤ්ඡනමෙව චොළකන්ති කම්මධාරයො. ද්වන්දසමාසන්තෙ සූයමානත්තා පන චොළක-සද්දො පරික්ඛාර-සද්දතො ච පරං දට්ඨබ්බො ''පරික්ඛාරචොළක''න්ති. තං පන සාමඤ්ඤජොතනාය විසෙසෙපි අවට්ඨානතො ඨපෙත්වා පඤ්ච චීවරානි පරික්ඛාරචොළනාමෙනාධිට්ඨිතානි අවසෙසං දට්ඨබ්බං. පච්චත්ථරණඤ්ච පරික්ඛාරමුඛපුඤ්ඡනචොළකඤ්ච **පච්චත්ථරණ…පෙ…. චොළකඤ්ච නිසීදනඤ්චාති** එතං චීවරචතුක්කං සදසම්පි අරත්තම්පි අනාදිණ්ණකප්පම්පි ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. **සදසන්ති** සහ යාහි කාහිචි දසාහීති සදසං. සදසකෙ ලබ්භමානෙ අදසම්පි ලබ්භතෙවාති සදසම්පි අදසම්පි පුප්ඵදසම්පීති එත්ථ අත්ථො. **පි**-සද්දො වුත්තාවුත්තසම්පිණ්ඩනත්ථො. **අරත්තන්ති** නීලපීතාදිරජනෙන අරඤ්ජිතම්පි. **පි**-සද්දෙන රඤ්ජිතනීලපීතාදිකම්පි අනාදිණ්ණකප්පම්පීති. ආදිණ්ණො කප්පො යස්ස නත්ථීති තං **අනාදිණ්ණකප්පම්පි**. පි-සද්දෙන ආදිණ්ණකප්පම්පි.

නනු ච ‘‘න භික්ඛවෙ සබ්බනීලකානි චීවරානි ධාරෙතබ්බානී’’තිආදිනා (මහාව. 372) සබ්බනීලකසබ්බපීතකසබ්බලොහිතකචීවරානි සාමඤ්ඤෙන පටික්ඛිත්තානීති කථමිදං චීවරචතුක්කං සදසාදිකං වට්ටති, කථඤ්ච අනාදිණ්ණකප්පම්පි වට්ටතීති? වුච්චතෙ – ‘‘තෙන ඛො පන සමයෙන අඤ්ඤතරො භික්ඛු කුසචීරං නිවාසෙත්වා’’තිආදිනා **උප්පන්නවත්ථූසු** (මහාව. 371) ‘‘න භික්ඛවෙ කුසචීරං…පෙ…. තිත්ථියද්ධජො ධාරෙතබ්බො. යො ධාරෙය්‍ය, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා’’තිආදිනා (මහාව. 371) උප්පන්නවත්ථුවසෙනෙව නිවාසනපාරුපනසඞ්ඛාතධාරණස්ස පටික්ඛිත්තත්තා ච තත්ථෙව **අට්ඨකථායඤ්ච** (මහාව. අට්ඨ. 372) ‘‘සබ්බනීලකාදීනි රජනං ධොවිත්වා පුන රජිත්වා ධාරෙතබ්බානි, න සක්කා චෙ හොන්ති ධොවිතුං, පච්චත්ථරණානි වා කාතබ්බානි, දුපට්ටචීවරස්ස වා මජ්ඣෙ දාතබ්බානි, අච්ඡින්නදසදීඝදසානි දසා ඡින්දිත්වා ධාරෙතබ්බානි, කඤ්චුකං ලභිත්වා ඵාලෙත්වා රජිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති, වෙඨනෙපි එසෙව නයො’’ති නිවාසනපාරුපනවසෙනෙව ධාරණපරිභොගානං වුත්තත්තා ච **දුබ්බණ්ණකරණසික්ඛාපදෙ** (පාචි. අට්ඨ. 368) ‘‘යං නිවාසෙතුං වා පාරුපිතුං වා සක්කා හොති, තදෙව චීවරන්ති වෙදිතබ්බ’’න්ති පඤ්චන්නංයෙව කප්පබින්දුනො අනුඤ්ඤාතත්තා ච තිචීවරකණ්ඩුප්පටිච්ඡාදිවස්සිකසාටිකසඞ්ඛාතානි පඤ්ච චීවරානි කායපරිහාරියානෙව අදසානි අසබ්බනීලකාදීනි කප්පියරජනරජිතානි ආදිණ්ණකප්පානියෙව හොන්ති, න නියමෙන නිවත්තිතානි පරානි චත්තාරීති චීවරචතුක්කමෙව සදසාදිකං අනාදිණ්ණකප්පම්පි වට්ටතීති.

51. සෙසචීවරපඤ්චකං අදසංයෙව රජිතංයෙව ආදිණ්ණකප්පංව කප්පතීති යොජනා. **රජිතන්ති** කප්පියරජනෙන රජිතං. නිසීදනස්ස යථාවුත්තෙනත්ථෙන සබ්බත්ථ අදසත්ථං නිසෙධෙතුං **‘‘සදසංව නිසීදන’’**න්ති වුත්තං. සති හි සම්භවෙ බ්‍යභිචාරෙ ච විසෙසනං සාත්ථකං හොති.

52. ඉදානි අනධිට්ඨිතෙ අනිස්සට්ඨෙ ච කා පවත්තීති තං දස්සෙතුං **‘‘අනධිට්ඨිත’’**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **අනධිට්ඨිතන්ති** තිචීවරාදිවසෙන අනධිට්ඨිතං. **අනිස්සට්ඨන්ති** යස්ස කස්සචි දානලක්ඛණෙන අදින්නං. **විකප්පෙත්වා පරිභුඤ්ජයෙති** වක්ඛමානනයෙන එකබහුභාවං, සන්නිහිතාසන්නිහිතභාවඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා විකප්පෙත්වා පච්චුද්ධරිත්වා පරිභුඤ්ජෙය්‍ය. වක්ඛමානනයෙන පන විඤ්ඤායතීති ‘‘පච්චුද්ධරිත්වා’’ති න වුත්තං.

ඉදානි ‘‘විකප්පෙත්වා’’ති වුත්තං කීදිසං තං හෙට්ඨිමන්තෙන විකප්පියන්ති ආහ **‘‘හත්ථා’’**තිආදි. තත්ථ හත්ථො දීඝෙන යස්ස තං **හත්ථදීඝං. තතොති** තස්මා හත්ථතො. උපඩ්ඪො හත්ථස්ස දුතියො භාගො විදත්ථිසඞ්ඛාතො විත්ථාරෙන යස්ස තං **උපඩ්ඪවිත්ථාරං**.

53. ඉදානි යථාවුත්තවිධානං තෙචීවරිකස්සෙව වසෙන, අපරො පන අඤ්ඤථා පටිපජ්ජතීති තං දස්සෙතුං **‘‘තිචීවරස්සා’’**තිආදිමාහ . තත්ථ නාමෙනාධිට්ඨිතානි තීණි චීවරානි එතස්සාති **තිචීවරො**. තස්ස විනයතෙචීවරිකස්සාති අත්ථො, න පරික්ඛාරචොළනාමෙන අධිට්ඨිතචීවරස්ස. විනයතෙචීවරිකස්ස පන උදොසිතසික්ඛාපදෙ වුත්තපරිහාරො නත්ථි. **පරික්ඛාරචොළියොති** පරික්ඛාරචොළමස්ස අත්ථීති ණිකෙන ය-කාරො. **සබ්බන්ති** සකලං නවවිධම්පි චීවරං. **තථා වත්වාති** එකබහුභාවං, සන්නිහිතාසන්නිහිතභාවඤ්ච ඤත්වා ‘‘ඉමං පරික්ඛාරචොළං අධිට්ඨාමී’’තිආදිනා වත්වා. **අධිට්ඨෙතීති** අධිට්ඨාති.

54. අධිට්ඨිතචීවරං පන පරිභුඤ්ජතො කථං අධිට්ඨානං විජහතීති තං දස්සෙන්තො **‘‘අච්ඡෙදා’’**තිආදිමාහ. තත්ථ අච්ඡෙදො ච විස්සජ්ජනඤ්ච ගාහො ච විබ්භමො චාති ද්වන්දො. **අච්ඡෙදො** නාම චොරාදීහි අච්ඡින්දිත්වා ගහණං. **විස්සජ්ජනං** පරෙසං දානං. **ගාහො** විස්සාසෙන ගහණං. **විබ්භමො** සික්ඛං අප්පච්චක්ඛාය ගිහිභාවූපගමනං. තදාපි තස්ස අඤ්ඤස්ස දානෙ විය චීවරස්ස නිරාලයභාවෙන පන පරිච්චාගොති. **ටීකායං** පන භාදිසො භික්ඛුයෙවාති අධිට්ඨානං න විජහතීති අත්ථං විකප්පෙත්වා භික්ඛුනියා ගිහිභාවූපගමනං වුත්තං, තං න ගහෙතබ්බං, කාරණං පනෙත්ථ අම්හාකං ගරුහියෙව **සාරත්ථදීපනියං** (සාරත්ථ. ටී. 2.469) ‘‘භික්ඛුනියා ‘හීනායාවත්තනෙනා’ති විසෙසෙත්වා අවුත්තත්තා භික්ඛුනියා හි ගිහිභාවූපගමනෙ අධිට්ඨානවිජහනං විසුං වත්තබ්බං නත්ථි තස්සා විබ්භමනෙනෙව අස්සමණීභාවතො’’ති වුත්තං. නනු ච භික්ඛුනො අප්පච්චක්ඛාතසික්ඛස්ස ගිහිභාවූපගමනෙන අධිට්ඨානවිජහනෙන නිරාලයභාවො කාරණභාවෙන වුත්තො, එවං සති පරිවත්තලිඞ්ගස්ස නත්ථි නිරාලයභාවොති කථමස්ස අධිට්ඨානං විජහතීති? සච්චමෙතං, තථාපි බුද්ධමතඤ්ඤූහි අට්ඨකථාචරියෙහි **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 1.69) ‘‘යං පනස්ස භික්ඛුභාවෙ අධිට්ඨිතං තිචීවරඤ්ච පත්තො ච, තං අධිට්ඨානං විජහති, පුන අධිට්ඨාතබ්බ’’න්ති වුත්තත්තා නත්ථෙත්ථ දොසොති.

මාරණලිඞ්ගසික්ඛාති උත්තරපදලොපෙන උපචාරෙන වා ලිඞ්ගපරිවත්තනං සික්ඛාපච්චක්ඛානඤ්ච ‘‘ලිඞ්ගසික්ඛා’’ති ච වුත්තං. ඉති එතෙ අට්ඨ සබ්බෙසු නවසු චීවරෙසු අධිට්ඨානස්ස වියොගො විප්පවාසො, තස්ස කාරණා හොන්තීති පාඨසෙසො. තිචීවරස්ස පන න කෙවලං ඉමෙයෙව අට්ඨ, විනිවිද්ධඡිද්දඤ්ච අධිට්ඨානවියොගකාරණන්ති ලිඞ්ගවචනඤ්ච පරිවත්තෙත්වා යොජෙතබ්බං. තත්ථ අබ්භන්තරෙ එකස්සපි තන්තුනො අභාවෙන විනිවිද්ධං විනිවිජ්ඣිත්වා ගතඡිද්දංකනිට්ඨඞ්ගුලිනඛපිට්ඨිප්පමාණං **විනිවිද්ධඡිද්දං**. තත්ථ සඞ්ඝාටියා ච උත්තරාසඞ්ගස්ස ච දීඝන්තතො විදත්ථිප්පමාණස්ස, තිරියන්තතො අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණස්ස, අන්තරවාසකස්ස පන දීඝන්තතො විදත්ථිප්පමාණස්සෙව තිරියන්තතො චතුරඞ්ගුලප්පමාණස්ස පදෙසස්ස ඔරතො ඡිද්දං අධිට්ඨානං භින්දති, සූචිකම්මං කත්වා පුන අධිට්ඨාතබ්බං. සූචිකම්මං කරොන්තෙන ච ඡින්දිත්වා දුබ්බලට්ඨානාපනයනෙන ඡිද්දං අදස්සෙත්වා කාතබ්බං.

55. ඉදානි අකප්පියානි දස්සෙතුං **‘‘කුසා’’**තිආදි වුත්තං. තත්ථ කුසා ච වාකා ච ඵලකානි ච, තෙසං චීරානි **කුස… පෙ…. චීරානි**. තත්ථ කුසෙන ගන්ථෙත්වා කතං කුසචීරං. තථා වාකෙන ගන්ථෙත්වා කතං වාකචීරං, තාපසානං වක්කලං. ඵලකසණ්ඨානානි ඵලකානි සිබ්බිත්වා කතං ඵලකචීරං. **කෙසවාලජන්ති** කෙසෙහි ච වාලෙහි ච ජාතං වායිතං කම්බලන්ති සම්බන්ධො. **උලූකපක්ඛාජිනක්ඛිපෙති** උලූකානං කොසියසකුණානං පක්ඛං පක්ඛෙන කතං නිවාසනඤ්ච අජිනක්ඛිපං සලොමං සඛුරං අජිනමිගානං චම්මඤ්ච ධාරයතො ථුල්ලච්චයන්ති සම්බන්ධො.

56. **කදලෙරකක්කදුස්සෙසූති** කදලියො ච එරකො ච අක්කො ච, තෙසං දුස්සානි වත්ථානි, තෙසු චෙච මකචිවාකෙහි කතෙ **පොත්ථකෙ චාපි** දුක්කටං. නිමිත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මං. කදලිදුස්සාදිසද්දෙන තංධාරණමධිප්පෙතං, තස්මා තංධාරණනිමිත්තං දුක්කටං හොතීති අත්ථො. එවං සබ්බත්ථ. ‘‘නීලකො වා’’තිආදිනා ද්වන්දො. සබ්බා නීලක…පෙ…. කණ්හකාති කම්මධාරයො. නීලාදිවණ්ණයොගෙන වත්ථං නීලාදි. **නීලකං** උමාපුප්ඵවණ්ණං. **මඤ්ජෙට්ඨං** මඤ්ජෙට්ඨිකවණ්ණං. **පීතං** කණිකාරපුප්ඵවණ්ණං. **ලොහිතං** ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණං. **කණ්හකං** අද්දාරිට්ඨකවණ්ණං. සබ්බ-සද්දො පනෙත්ථ පච්චෙකං යොජෙතබ්බො.

57. **මහා…පෙ…. රත්තෙති** මහාරඞ්ගො ච මහානාමරඞ්ගො ච, තෙහි රත්තෙ. එත්ථාපි පුන සූයමානං සබ්බසද්දමනුවත්තියං, ‘‘සබ්බමහාරඞ්ගරත්තෙ’’තිආදිනා අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉමිනා ච අසබ්බනීලකාදි කප්පියරජනරජිතං පරිභුඤ්ජන්තස්ස නත්ථි දොසොති දීපෙති. තත්ථ මහාරඞ්ගො සතපදිපිට්ඨිවණ්ණො. මහානාමරඞ්ගො සම්භින්නවණ්ණො, සො පන පණ්ඩුපලාසවණ්ණො හොති, පදුමවණ්ණොතිපි වදන්ති. **තිරීටකෙති** තං නාමක රුක්ඛතචෙ. **අච්ඡින්නදීඝදසකෙති** සබ්බසො අච්ඡින්නත්තා අච්ඡින්නා ච මජ්ඣෙ ඡින්නත්තා දීඝා ච සා දසා ච වත්ථකොටි යස්සාති අඤ්ඤපදත්ථසමාසො. **ඵලපුප්ඵදසෙති** අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසිබ්බිත්වා කතා ඵලසදිසා දසා ‘‘ඵලා’’ති වුච්චන්ති, කෙතකාදි පුප්ඵසදිසානි ‘‘පුප්ඵානී’’ති ච, ඵලා ච පුප්ඵා ච දසා යස්ස, ඵලසදිසෙ දසෙ, පුප්ඵසදිසෙ දසෙ වාති අත්ථො. **චෙඨනෙති** සීසවෙඨනෙ. **තථාති** ඉමිනා සබ්බනීලකාදීසු දුක්කටං අතිදිසති. **සබ්බන්ති** කුසචීරාදිකං සකලං. අච්ඡින්නං චීවරං යස්ස සො ලභතීති සම්බන්ධො.

චීවරනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. රජනනිද්දෙසවණ්ණනා

58. මූලඤ්ච ඛන්ධො ච තචො ච පත්තඤ්ච ඵලඤ්ච පුප්ඵඤ්ච, තෙසං පභෙදොති ඡට්ඨීතප්පුරිසො. අථ වා පභෙද-සද්දස්ස කම්මසාධනත්තෙ තානියෙව පභෙදොති කම්මධාරයො, තතො. රජන්ති එතෙහීති **රජනානි,** මූලාදීනි. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඡ රජනානි මූලරජන’’න්තිආදිනා (මහාව. 344) භගවතා අනුඤ්ඤාතත්තා වුත්තං **‘‘රජනා ඡප්පකාරානි, අනුඤ්ඤාතානි සත්ථුනා’’**ති.

59. **මූලෙති** මූලරජනෙ හලිද්දිං විවජ්ජිය සබ්බං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. එවං සබ්බත්ථ. මඤ්ජෙට්ඨී ච තුඞ්ගහාරකො චාති ද්වන්දො. අල්ලි-සද්දෙන නීලි-සද්දෙන ච තෙසං ගච්ඡජාතීනං පත්තානි ගහිතානි උපචාරෙන, තථා ලොද්ද-සද්දෙන කණ්ඩුල-සද්දෙන ච තචො, කුසුම්භ-සද්දෙන කිං සුක-සද්දෙන ච පුප්ඵානි. තෙනෙව ච තානි නපුංසකානි. **තුඞ්ගහාරකො** නාම එකො කණ්ටකරුක්ඛො, තස්ස හරිතාලවණ්ණං ඛන්ධරජනං හොති. අල්ලිපත්තෙන එකවාරං ගිහිපරිභුත්තං රජිතුං වට්ටති. ඵලරජනෙ සබ්බම්පි වට්ටති.

රජනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. පත්තනිද්දෙසවණ්ණනා

60. **අයොපත්තො** නාම අයසා කාළලොහෙන නිබ්බත්තො පත්තො. **ජාතියා** උක්කට්ඨාදීනං සාමඤ්ඤවසෙන. **පමාණතොති** පරිච්ඡෙදතො. තයො පත්තාති පාඨසෙසො.

61. ‘‘මගධෙසූ’’ති වත්තබ්බෙ **මගධෙති** වචනවිපල්ලාසෙන වා ‘‘පච්චාසා සතී’’තිආදීසු විය සු-සද්දලොපෙන වා වුත්තං. **නාළිද්වයතණ්ඩුලසාධිතන්ති** එත්ථ මගධාපෙක්ඛොපි නාළි-සද්දො ද්වය-සද්දෙන සමාසො හොති ගම්මකත්තාති නාළියා ද්වයං නාළිද්වයං. තත්ථ මගධනාළි නාම අඩ්ඪතෙරසපලා හොති. එත්ථ ච අඩ්ඪතෙරසපලානි මාසානන්ති වදන්ති. නාළිද්වයෙන පමිතා තණ්ඩුලා සුකොට්ටිතපරිසුද්ධා අනුපහතපුරාණසාලිතණ්ඩුලා නාළිද්වයතණ්ඩුලා, තෙහි සාධිතං පචිතන්ති අත්ථො. **ඔදනන්ති** සම්මා සම්පාදිතං අවස්සාවිතොදනං. **සූපන්ති** ඔදනස්ස චතුත්ථභාගප්පමාණං නාතිඝනං නාතිතනුකං හත්ථහාරියං සබ්බසම්භාරසඞ්ඛතං මුග්ගසූපං. **බ්‍යඤ්ජනඤ්ච තදූපියන්ති** තස්ස ඔදනස්ස උපියං අනුරූපං යාව චරිමාලොපප්පහොනකං මච්ඡමංසාදිබ්‍යඤ්ජනඤ්ච උක්කට්ඨො ගණ්හාතීති සම්බන්ධො.

62. **තස්සාති** යථාවුත්තඔදනාදිනො. **උපඩ්ඪොති** උපඩ්ඪං නාළිකොදනාදි අස්ස අත්ථීති උපඩ්ඪො. **එව**-කාරෙන අතිරෙකං නිවත්තෙති. **තතොති** යථාවුත්තනාළිකොදනාදිතො. උක්කට්ඨතො උක්කට්ඨො ච ඔමකොමකො ච අපත්තොති යොජනා. ඔමකතො ඔමකො **ඔමකොමකො**. ඉමිනා පුන පත්තද්වයදස්සනෙන පමාණතො තයොපි පත්තා විභාගතො නව හොන්තීති දීපෙති. තත්ථ යස්මිං මගධනාළිද්වයතණ්ඩුලොදනාදිකං සබ්බම්පි වඩ්ඪනපක්ඛෙ ඨිතං පක්ඛිත්තං සචෙ පත්තස්ස මුඛවට්ටියා හෙට්ඨිමරාජිසමං තිට්ඨති, සුත්තෙන වා හීරෙන වා ඡින්දන්තස්ස සුත්තස්ස වා හීරස්ස වා හෙට්ඨිමන්තං ඵුසති, අයං **උක්කට්ඨො** නාම පත්තො. සචෙ තං රාජිං අතික්කම්ම ථූපීකතං තිට්ඨති, අයං **උක්කට්ඨොමකො** නාම පත්තො. සචෙ තං රාජිං න සම්පාපුණාති අන්තොගතමෙව, අයං **උක්කට්ඨුක්කට්ඨො** නාම පත්තො. ''එකං නාළිකොදනාදි සබ්බම්පි පක්ඛිත්තං වුත්තනයෙනෙව හෙට්ඨිමරාජිසමං තිට්ඨති, අයං මජ්ඣිමො නාම පත්තො''තිආදිනා **මජ්ඣිමමජ්ඣිමොමකමජ්ඣිමුක්කට්ඨා** ච ''යත්ථ උපඩ්ඪනාළිකොදනාදි සබ්බම්පි පක්ඛිත්තං හෙට්ඨිමරාජිසමං තිට්ඨති , අයං ඔමකො නාම පත්තො''තිආදිනා **ඔමකඔමකොමකඔමකුක්කට්ඨා** ච පත්තා උක්කට්ඨෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බා. තෙසු ද්වෙ අපත්තා භාජනපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බා, නාධිට්ඨානුපගා, න විකප්පනුපගා.

63. කප්පො සකො අතිරෙකපත්තො දසාහපරමං ධාරෙය්‍යාති යොජනා. තත්ථ **කප්පොති** කප්පියො. **සකොති** අත්තනො සන්තකො. කප්පියත්තා පන අත්තසන්තකත්තා ච සත්තන්නම්පි අධිට්ඨානවිකප්පනුපගතා වෙදිතබ්බා. තත්ථ අයොපත්තො පඤ්චහි පාකෙහි, මත්තිකාපත්තො ද්වීහි පාකෙහි පක්කො අධිට්ඨානුපගො ච විකප්පනුපගො ච, තථා උභොපි කාකණිකමත්තස්සාපි මූලස්ස අනවසෙසෙත්වා දින්නෙ, සබ්බසො අත්තසන්තකත්තෙ විඤ්ඤාතෙ ච අධිට්ඨානවිකප්පනුපගාති දට්ඨබ්බං. **අතිරෙකපත්තොති** අනධිට්ඨිතාවිකප්පිතතාය අතිරෙකපත්තො. අධිට්ඨානපච්චුද්ධාරා පනෙත්ථ චීවරෙ වුත්තාව. විකප්පෙන්තෙන පන පත්තානං එකබහුභාවං, සන්නිහිතාසන්නිහිතභාවඤ්ච ඤත්වා ''ඉමං පත්ත''න්ති වා ''ඉමෙ පත්තෙ''ති වා ''එතං පත්ත''න්ති වා ''එතෙ පත්තෙ''ති වා වත්වා ''තුය්හං විකප්පෙමී''ති වත්තබ්බං. සම්මුඛාදිභෙදො පනෙත්ථ චීවරෙ වක්ඛමානනයෙන වෙදිතබ්බො. **දසාහපරමන්ති** දස අහානි පරමො පරිච්ඡෙදො අස්සාති දහාහපරමො, කාලො, තං. අච්චන්තසංයොගෙ උපයොගවචනං. **ධාරෙය්‍යාති** පරිභොගවසෙන ධාරෙතබ්බො. තස්මිංකාලෙ අතිනාමිතෙ පත්තො නිස්සග්ගියො හොතීති යොජනා. **අතිනාමිතෙති** අතික්කාමිතෙ **නිස්සග්ගියො** හොති, එකාදසෙ අරුණුග්ගමනෙ සඞ්ඝස්ස වා ගණස්ස වා පුග්ගලස්ස වා **පදභාජනීයෙ** (පාරා. 602) වුත්තනයෙන පත්තො නිස්සජ්ජිතබ්බො හොති, තථා සති පාචිත්තියාපත්ති චස්ස හොතීති අධිප්පායො.

64. **''අච්ඡෙදා''**තිආදි චීවරෙ වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව. අයං පන විසෙසො – **මරණුද්ධටාති** උද්ධරණං උද්ධළං, පච්චුද්ධාරො. මරණඤ්ච උද්ධටඤ්ච මරණුද්ධටා, තස්මා. **ඡිද්දෙනාති** යෙන කඞ්ගුසිත්ථං නික්ඛමති චෙව පවිසති ච, තෙන මුඛවට්ටිතො හෙට්ඨා ද්වඞ්ගුලඡිද්දෙන. **පත්තාධිට්ඨානමුජ්ඣතීති** පත්තො අධිට්ඨානං උජ්ඣති විස්සජ්ජති.

65. ඉදානි **''පත්ත''**න්තිආදිනා අඤ්ඤථා පරිහරණෙ දුක්කටං දස්සෙති. තත්ථ සොදකං පත්තං න පටිසාමෙය්‍යාති යොජනා. **න පටිසාමෙය්‍යාති** ගුත්තට්ඨානෙ න නික්ඛිපෙය්‍ය, ''සොදකං පත්තං උණ්හෙ න ච ඔතපෙ''තිආදිනා ච යොජනීයං. **න ච ඔතපෙති** නෙව ඊසකං තාපෙය්‍ය. **න නිදහෙති** නිරුදකං කත්වාපි භුසං න නිදහෙය්‍ය, වොදකං කත්වා ඊසකං තාපෙය්‍යාතිපි බ්‍යතිරෙකත්ථො. **භූමියා න ඨපෙති** ඛරාය භූමියා න ඨපෙය්‍ය. යත්ථ පන වණ්ණො න දූස්සති, එවරූපාය මත්තිකාය පරිභණ්ඩකතාය භූමියා වා තථාරූපාය එව වාලිකාය වා නික්කුජ්ජිත්වා උක්කුජ්ජිත්වා ඨපෙතුං වට්ටති. **නො ච ලග්ගයෙති** භිත්තිඛිලාදීසු න ඔලම්බෙය්‍ය.

66. ''මිඩ්ඪන්තෙ වා''තිආදිනා වත්වා පත්තං ඨපෙතුං න ච කප්පතීති යොජෙතබ්බං. **මිඩ්ඪන්තෙති** ආළින්දකමිඩ්ඪිකාදීනං මිඩ්ඪීනං අන්තෙ. සචෙ පන පරිවත්තෙත්වා තත්ථෙව පතිට්ඨාති, එවරූපාය විත්ථිණ්ණාය මිඩ්ඪියා ඨපෙතුං වට්ටති. **පරිභණ්ඩන්තෙ වාති** බාහිරපස්සෙ කතාය තනුකාය මිඩ්ඪිකාය අන්තෙ වා. එත්ථ **වා**-සද්දො සමුච්චයෙ, සො ච පච්චෙකං යොජෙතබ්බො. අඞ්කෙ පන අංසබද්ධකෙන අංසකූටෙ ලග්ගෙත්වා ඨපෙතුඤ්ච වට්ටති. ඡත්තෙපි භණ්ඩකෙන සද්ධිං බන්ධිත්වා වා අට්ටං කත්වා වා ඨපෙතුං වට්ටති. මඤ්චෙපි අඤ්ඤෙන සද්ධිං බන්ධිත්වා ඨපෙතුං, අටනියං බන්ධිත්වා ඔලම්බෙතුං වට්ටති.

67. පත්තෙන උච්ඡිට්ඨොදකඤ්ච චලකට්ඨිකඤ්ච න නීහරෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **උච්ඡිට්ඨොදකන්ති** මුඛවික්ඛාලනොදකං. චලකානි ච චබ්බෙත්වා අපවිද්ධාමිසානි අට්ඨිකානි මච්ඡමංසඅට්ඨිකානි ච **චලකට්ඨිකං**. පත්තං පටිග්ගහං කත්වා හත්ථං ධොවිතුම්පි හත්ථධොතාදි උදකම්පි පත්තෙ ආකිරිත්වා නීහරිතුම්පි අනුච්ඡිට්ඨං සුද්ධපත්තං උච්ඡිට්ඨහත්ථෙන ගණ්හිතුම්පි න වට්ටති. මච්ඡමංසඵලාඵලාදීනි ඛාදන්තො යං තත්ථ අට්ඨිං වා චලකං වා ඡඩ්ඩෙතුකාමො හොති, තං පත්තෙ ඨපෙතුං න ලභති. මුඛතො නීහටං පන යං කිඤ්චි පුන අඛාදිතුකාමො පත්තෙ ඨපෙතුං න ලභති. සිඞ්ගිවෙරාදීනි ඩංසිත්වා පුන ඨපෙතුං ලභති. **පත්තහත්ථොති** පත්තො හත්ථෙ යස්සාති විග්ගහො. ''පත්තහත්ථො, කවාට''න්ති ච උපලක්ඛණමෙතං. යත්ථ කත්ථචි සරීරාවයවෙ පන පත්තස්මිං සති යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන කවාටං පණාමෙතුං, සටිකං වා උක්ඛිපිතුං, සූචිං වා කුඤ්චිකාය අවාපුරිතුං න ලභති. අංසකූටෙ පන පත්තං ලග්ගෙත්වා යථාසුඛං අවාපුරිතුං ලභති.

68. භූමියා භූමිසම්බන්ධී ආධාරකො, තස්මිං දන්තවල්ලිවෙත්තාදීහි කතෙ වලයාධාරකෙ ච එකදාරුනා කතෙ **දාරුආධාරකෙ** ච බහූහි දණ්ඩෙහි කතෙ **දණ්ඩාධාරකෙ** ච යත්ථ ඨපිතො පත්තො යථා පරිවත්තිත්වා න පරිපතති, තථා සුට්ඨු සජ්ජිතෙ තස්මිං පත්තස්සූපරි පත්තොති එවරූපෙ **ද්වෙ පත්තෙ** ඨපෙය්‍යාති පදත්ථයොජනා. හමකොටිසදිසො පන දාරුආධාරකො තීහි දණ්ඩකෙහි බද්ධො දණ්ඩාධාරකො ච එකස්සපි පත්තස්ස අනොකාසො, තත්ථ ඨපෙත්වාපි හත්ථෙන ගහෙත්වා නිසීදිතබ්බං. **භූමියන්ති** කටසාරකාදිනා අත්ථතාය භූමියා පන නික්කුජ්ජිත්වා වා පටිකුජ්ජිත්වා වා **එකං** පත්තං ඨපෙය්‍යාති යොජනා.

69. ඉදානි අකප්පියපත්තෙ දස්සෙති **‘‘දාරු’’**තිආදිනා. තත්ථ සුවණ්ණමෙව සොවණ්ණං. දාරු ච රූපියඤ්ච සොවණ්ණඤ්ච මණි ච වෙළුරියඤ්ච දාරු…පෙ…. වෙළුරියානි, තෙහි නිබ්බත්තා **දාරු…පෙ…. මයා** . දීඝො පන ‘‘වෙළුරියාමයා’’ති ගාථාබන්ධසුඛත්ථං කතො. එවමුපරිපි තාදිසං විඤ්ඤෙය්‍යං. තත්ථ ඉන්දනීලාදි **මණි** නාම. කංසො ච කාචො ච තිපු ච සීසඤ්ච ඵලිකා ච තම්බලොහො චාති ද්වන්දො, තෙහි ජාතා **කංස…පෙ…. ජා**. තත්ථ කංස-සද්දෙන වට්ටලොහොපි සඞ්ගහිතො. සෙතං **තිපු,** කණ්හං **සීසං**.

70. **ඡවසීසමයොති** ඡවස්ස මතමනුස්සස්ස සීසං සීසකපාලං, තෙන නිබ්බත්තො ඡවසීසමයො. ඝටි ච තුම්බඤ්ච, තෙසං කටාහො, තෙහි ජාතාති **ඝටිතුම්බකටාහජා**. තත්ථ **ඝටීති** ඝටොයෙව. **තුම්බං** අලාබු. ඉති ඉමෙ සබ්බෙ පත්තා අකප්පියා වුත්තා, දුක්කටවත්ථුකා ච වුත්තාති යොජනා. තත්ථ රූපියාදීසු චතූසු සචෙ ගිහී හත්තග්ගෙසු සුවණ්ණතට්ටකාදීසු බ්‍යඤ්ජනං කත්වා උපනාමෙන්ති, ආමසිතුං න වට්ටති. කංසකාචඵලිකජානි පන තට්ටකාදීනි භාජනානි පුග්ගලිකපරිභොගෙනෙව න වට්ටන්ති, සඞ්ඝිකපරිභොගෙන වා ගිහිවිකටානි වා වට්ටන්ති. ඝටිතුම්බකටාහජා පන ලභිත්වා පරිහරිතුං න වට්ටන්ති, තාවකාලිකං පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටන්ති.

පත්තනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. ථාලකනිද්දෙසවණ්ණනා

71-2. දාරු …පෙ…. වෙළුරියාමයා අකප්පියා, ඵලිකාකාචකංසජා ථාලකා ගිහිසන්තකා සඞ්ඝිකා ච කප්පියා, තුම්බඝටිජා තාවකාලිකා කප්පියාති සම්බන්ධො. කප්පන්ති පරිකප්පන්ති අවිරොධිභාවෙනෙවාති කප්පා, තථා කප්පියා. න කප්පා **අකප්පා**. සඞ්ඝස්ස ඉමෙ **සඞ්ඝිකා**. තාව-සද්දො අවධිම්හි. තාව භොජනාවධිභූතො කාලො එතාසන්ති **තාවකාලිකා** , භුඤ්ජිත්වා ඡඩ්ඩෙතබ්බා, න පරිහරිතබ්බාති අධිප්පායො.

ථාලකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා

73. යෙන ඉරියාපථෙන උපලක්ඛිතො පඤ්චන්නං භොජනානං යං කිඤ්චි භොජනං **භුඤ්ජමානො අයං** භික්ඛු කප්පියානං පඤ්චන්නං භොජනානං හත්ථපාසොපනීතානං **පවාරිතො, තතො** ඉරියාපථතො **අඤ්ඤෙන** ඉරියාපථෙන **අනතිරිත්තකං** යාවකාලිකං **භුඤ්ජෙය්‍ය** චෙ, ඉමස්ස **පාචිත්ති** හොතීති පදත්ථයොජනා. භුඤ්ජනත්ථාය පටිග්ගහණෙ පන දුක්කටං. තත්ථ ඉරියාය කායිකකිරියාය පථො පවත්තනූපායො **ඉරියාපථො,** ඨානගමනනිසජ්ජනසයනානි. පවාරෙති පටික්ඛිපතීති **පවාරිතො,** අථ වා පවාරණං පටික්ඛිපනං පවාරිතං, තමස්ස අත්ථීති **පවාරිතො,** කතප්පවාරණො කතප්පටික්ඛෙපොති අත්ථො, අථ වා පරිවෙසකෙන වාරීයතීති **පවාරිතො** පටික්ඛෙපිතො. **අනතිරිත්තකන්ති** යං පවාරෙත්වා ආසනා වුට්ඨහන්තස්ස ‘‘අලමෙතං සබ්බ’’න්ති එවං අතිරිත්තකරණාදීහි සත්තහි විනයකම්මාකාරෙහි කප්පියං කතං, තඤ්ච ‘‘අජ්ජ වා යදා වා ඉච්ඡති, තදා ඛාදිස්සතී’’ති ආහටං, ගිලානාතිරිත්තඤ්ච අතිරිත්තං අධිකන්ති වුච්චති, තතො අඤ්ඤං අනතිරිත්තකං අනධිකන්ති අත්ථො. කුසලං චිත්තං පාතෙතීති **පාචිත්ති,** තස්මා ඉත්ථියං තිම්හි ත-කාරස්ස ච-කාරෙ, ද්විත්තෙ ච පාචිත්ති. යාමකාලිකං සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකං ආහාරත්ථාය පටිග්ගණ්හතො ආපත්ති දුක්කටස්ස, අජ්ඣොහාරෙ අජ්ඣොහාරෙ ආපත්ති දුක්කටස්ස.

74. ඉදානි යාය පවාරිතො, සා පඤ්චඞ්ගසම්පන්නායෙව පවාරණා නාම හොතීති දස්සෙතුං **‘‘අසන’’**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **අසනන්ති** භුඤ්ජමානස්ස භුඤ්ජනං. ඉමිනා යං විප්පකතං භොජනං, තං දස්සෙති. **භොජනඤ්චෙවාති** පවාරණප්පහොනකං භොජනඤ්චෙව හොතීති. **අභිහාරොති** දායකස්ස කායෙන පවාරණප්පහොනකස්ස අභිහරණං, න වාචාය. **සමීපතාති** අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථප්පමාණසඞ්ඛාතා සමීපතා ච. එත්ථ පන සචෙ භික්ඛු නිසින්නො හොති, ආසනස්ස පච්ඡිමන්තතො පට්ඨාය, සචෙ ඨිතො, පණ්හිඅන්තතො පට්ඨාය, සචෙ නිපන්නො, යෙන පස්සෙන නිපන්නො, තස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය දායකස්ස ඨිතස්ස වා නිසින්නස්ස වා නිපන්නස්ස වා ඨපෙත්වා පසාරිතහත්ථං යං ආසන්නතරං අඞ්ගං, තස්ස ඔරිමන්තෙන පරිච්ඡින්දිත්වා අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථපාසො වෙදිතබ්බො. **කායවාචාපටික්ඛෙපොති** තස්ස අභිහටභොජනස්ස අඞ්ගුලිචලනාදිකායවිකාරෙන වා ‘‘අල’’න්තිආදිනා වචීවිකාරෙන වා පටික්ඛිපනං. ඉති ඉමෙහි පඤ්චහඞ්ගෙහි පවාරණා පකාරයුත්තවාරණා පඤ්චඅඞ්ගාති සම්බන්ධො. පඤ්ච අඞ්ගානි යස්සා සා **පඤ්චඅඞ්ගා.**

75. ඉදානි එතෙසු ඔදනාදිපඤ්චවිධං භොජනං දස්සෙත්වා තානි ච පුන විභජිත්වා දස්සෙතුං **"ඔදනො"**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **සාලීති** රත්තසාලිආදිකා සබ්බාපි සාලිජාති. **වීහීති** සබ්බාපි වීහිනාමිකා වීහිජාති. **කඞ්ගූති** සෙතරත්තකාළභෙදා සබ්බාපි කඞ්ගුජාති. **කුද්‍රූසො** නාම කාළකොද්‍රවො. **වරකො** නාම සෙතවණ්ණො කොද්‍රවො. යවගොධුමෙසු පන භෙදො නත්ථි. එවං යථාවුත්තානං සානුලොමානං සත්තන්නං ධඤ්ඤානං භොජ්ජයාගු වාති සම්බන්ධො. **භොජ්ජයාගු වාති** උණ්හං වා සීතලං වා භුඤ්ජන්තානං භොජනකාලෙ ගහිතට්ඨානෙ ඔධි පඤ්ඤායති, සා භොජ්ජයාගු. **ච**-සද්දෙන ඔදනො වාති සම්බන්ධො , ඔදනො නාමාති අත්ථො. සචෙ පන හත්ථෙ උදකකඤ්ජිකඛීරාදීනි ආකිරිත්වා ''යාගුං ගණ්හථා''ති දෙන්ති, කිඤ්චාපි තනුකා හොති, පවාරණං ජනෙති. සචෙ පන උදකාදීසු පක්ඛිපිත්වා පචිත්වා දෙන්ති, යාගුසඞ්ගහමෙව ගච්ඡති. සචෙ පන තනුකායපි යාගුයා සාසපමත්තම්පි මච්ඡමංසඛණ්ඩං වා න්හාරු වා පක්ඛිත්තං හොති, පවාරණං ජනෙති.

76. සාමාකාදිතිණං කුද්‍රූසකෙ සඞ්ගහං ගතං, වරකචොරකො වරකෙ සඞ්ගහං ගතො, නීවාරො චෙව සාලියං සඞ්ගහං ගතොති යොජනා. **සාමාකාදිතිණන්ති** සාමාකො ආදි යස්ස, තමෙව තිණං තිණධඤ්ඤන්ති සමාසො.

77. **භට්ඨධඤ්ඤමයොති** ඛරපාකභජ්ජිතෙහි සත්තවිධෙහි ධඤ්ඤෙහි කොට්ටෙත්වා කතො, අන්තමසො චුණ්ණම්පි කුණ්ඩකම්පි සත්තු නාමාති අත්ථො. සමපාකභජ්ජිතානං පන ආතපසුක්ඛානං වා තණ්ඩුලානං සත්තු වා කුණ්ඩකානි එව වා න පවාරෙන්ති. යවෙන සම්භවො උප්පත්ති අස්සාති **යවසම්භවො, කුම්මාසො** කුම්මාසො නාම. මුග්ගාදීහි කතො පන පවාරණං න ජනෙති. **කප්පියො චාති** කප්පියොයෙව මංසො ''මංසො''ති වුත්තොති යොජනා. **චාති** අවධාරණෙ. අකප්පියො පන පටික්ඛිපිතබ්බොව. පටික්ඛිත්තොපි න පවාරෙති. උදකෙ සම්භවො යස්ස සො මච්ඡො නාම. ද්වීසු පනෙතෙසු සචෙ යාගුං පිවන්තස්ස යාගුසිත්ථමත්තෙසුපි මච්ඡඛණ්ඩෙසු වා මංසඛණ්ඩෙසු වා එකං ඛාදිතං එකං හත්ථෙ වා පත්තෙ වා හොති, සො චෙ අඤ්ඤං පටික්ඛිපති, පවාරෙති. ද්වෙපි ඛාදිතානි හොන්ති, මුඛෙ සාසපමත්තම්පි අවසිට්ඨං නත්ථි, සචෙපි අඤ්ඤං පටික්ඛිපති, න පවාරෙති.

78. ඉදානි ''කීදිසං භුඤ්ජන්තො කින්ති වත්වා උපනීතං කිං නාම නිසෙධෙන්තො පවාරෙති නාමා''ති චොදනං මනසි නිධායාහ **"භුඤ්ජන්තො"**තිආදි . තත්ථ කප්පං වා අකප්පං වා පඤ්චසු භොජනෙසු යං කිඤ්චි **භොජනං භුඤ්ජන්තො** භික්ඛු **තන්නාමෙන** තෙසං පවාරණජනකභොජනානං නාමෙන වා **"ඉම"න්ති** සාමඤ්ඤෙන **වා** වත්වා **අභිහටං** හත්ථපාසොපනීතං **කප්පං** කප්පියං යථාවුත්තභොජනං **නිසෙධයං** නිසෙධයන්තො පවාරෙය්‍යාති පදත්ථසම්බන්ධො. අයමෙත්ථ අධිප්පායො – යෙන චෙ අකප්පියමංසඤ්ච කුලදූසනවෙජ්ජකම්මඋත්තරිමනුස්සධම්මාරොචනසාදිතරූපියාදීහි නිබ්බත්තං අකප්පියභොජනඤ්ච ඨපෙත්වා අඤ්ඤඤ්ච කප්පියං වා අකප්පියං වා එකසිත්ථමත්තම්පි අජ්ඣොහටං හොති, සො සචෙ පත්තමුඛහත්ථෙසු යත්ථ කත්ථචි භොජනෙ සති සාපෙක්ඛොව අඤ්ඤං හත්ථපාසෙ ඨිතෙන ''ඔදනං ගණ්හථා''තිආදිනා පවාරණප්පහොනකස්සෙව නාමෙන වා ''ඉම''න්ති සාමඤ්ඤවසෙනෙව වා කායෙනෙව අභිහටං වුත්තලක්ඛණං කප්පියමෙව භොජනං කෙවලං වා මිස්සං වා කායෙන වා වාචාය වා පටික්ඛිපති පවාරෙතීති. ''ආකිර ආකිර, කොට්ටෙත්වා කොට්ටෙත්වා පූරෙහී''ති පන වත්තුං වට්ටති.

79-80. ඉදානි යෙ පවාරණං න ජනෙන්ති, තෙ දස්සෙතුං **"ලාජා"**තිආදිමාහ. තත්ථ ලාජා…පෙ…. එලාදීනි පවාරණං න ජනෙන්තීති සම්බන්ධො. **ලාජාති** සාලිආදීහි කතා ලාජා. **තංසත්තුභත්තානීති** තෙහි ලාජෙහි කතා සත්තු චෙව භත්තානි ච. **ගොරසොති** ගුන්නං රසො ඛීරාදි. **සුද්ධඛජ්ජකොති** මච්ඡමංසෙහි අසම්මිස්සතාය සුද්ධඛජ්ජකො. සත්තුයො පිණ්ඩෙත්වා කතො අපක්කො සත්තුගුළො පන සත්තුමොදකසඞ්ඛාතො පවාරෙති. **තණ්ඩුලාති** සමපාකභජ්ජිතානං සාලිආදීනං තණ්ඩුලා, භජ්ජිතතණ්ඩුලා එව වා. **භට්ඨපිට්ඨන්ති** සුද්ධං යං කිඤ්චි භජ්ජිතං පිට්ඨං. **පුථුකාති** සාලිආදීනං පුථුකා. පුථුකා හි තන්තිආගමයුත්තියා විසුම්පි ගය්හති, එකතොපි, තස්මා වුත්තාවසෙසානං පුථුකාවෙළුආදීනං භත්තන්ති ච සම්බන්ධො. **වෙළූති** තෙසං තණ්ඩුලා වුච්චන්ති. පුථුකා ච වෙළූ ච, තෙ ආදයො යෙසන්ති සමාසො. **ච**-සද්දො පනෙත්ථ සබ්බත්ථාපි යොජෙතබ්බො. **ආදි**-සද්දෙන කන්දමූලඵලානිපි ගය්හන්ති. **වුත්තාවසෙසානන්ති** වුත්තෙහි සත්තවිධෙහි ධඤ්ඤෙහි අවසෙසානං. **රසයාගූති** රසෙහි පක්කමංසාදීහි සම්මිස්සා යාගු. රසොපි තාදිසොව. **සුද්ධයාගූති** මංසාදීහි අමිස්සා සුද්ධයාගු. **එලාදීනීති** ආදි-සද්දෙන කන්දාදීනම්පි ගහණං. **අපි චාති** නිපාතො, නිපාතසමුදායො වා සමුච්චයෙ, සො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො.

81. ඉදානි යස්මා සත්තහි විනයකම්මාකාරෙහි යං අතිරිත්තං අකතං, තත්ථ පාචිත්තියං වුත්තං, බ්‍යතිරෙකතො අතිරිත්තකතෙ නත්ථි, තස්මා අතිරිත්තං කරොන්තෙන එවං කාතබ්බන්ති දස්සෙන්තො **"පවාරිතෙනා"**තිආදිමාහ. තත්ථ පවාරිතෙන වුට්ඨාය අතිරිත්තං න කාතබ්බං, භොජනං අභුත්තෙන ච අතිරිත්තං න කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. **භොජනන්ති** පවාරණප්පහොනකභොජනං. **අභුත්තෙනාති** එකසිත්ථමත්තම්පි අභුත්තාවිනා. **යෙන යං වා පුරෙ කතන්ති** එත්ථ ච **එව**-සද්දො දීඝං කත්වා නිද්දිට්ඨො, සො ච අජ්ඣාහටෙන තං-සද්දෙන සම්බන්ධීයති, තස්මා යෙන භික්ඛුනා යං භොජනං පුරෙ පුබ්බෙ අතිරිත්තං කතං, තෙනෙව තමෙව අතිරිත්තං න කාතබ්බන්ති යොජෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. තස්මා කප්පියං කාරෙත්වා භුඤ්ජන්තස්ස අඤ්ඤං ආමිසං ආකිරන්ති, තං සො පුන කාතුං න ලභති, තස්මිං භොජනෙ කරියමානෙ පඨමකතෙන සද්ධිං කතං හොතීති. අඤ්ඤස්මිං පන තෙන වා අඤ්ඤෙන වා කාතුං වට්ටති.

82. **‘‘කප්පිය’’**න්තිආදීනි ‘‘කරොන්තො’’ති එතස්ස කම්මපදානි. කප්පියඤ්චෙව ගහිතඤ්චෙව උච්චාරිතඤ්චෙව හත්ථපාසගඤ්චෙව යාවකාලිකං අතිරිත්තං කරොන්තො ‘‘අලමෙතං සබ්බ’’න්ති එවං භාසතූති යොජනා. තත්ථයං ඵලං වා කන්දමූලාදි වා පඤ්චහි සමණකප්පෙහි කප්පියං කතං, යඤ්ච කප්පියමංසං වා කප්පියභොජනං වා, එතං **කප්පියං** නාම. **ගහිතන්ති** භික්ඛුනා පටිග්ගහිතං. **උච්චාරිතන්ති** කප්පියං කාරෙතුං ආගතෙන භික්ඛුනා ඊසකම්පි උක්ඛිත්තං වා අපනාමිතං වා, තං පන අතිරිත්තකාරකෙන ‘‘අලමෙතං සබ්බ’’න්ති වුත්තෙන කාතබ්බං. **හත්ථපාසගන්ති** කප්පියං කාරෙතුං ආගතෙන හත්ථපාසං ගතං. **අතිරිත්තං කරොන්තොති** ඊදිසං චතුබ්බිධාකාරසම්පන්නං භොජනං අතිරිත්තං කරොන්තො පවාරෙත්වා ආසනා අවුට්ඨිතො වා අප්පවාරෙත්වාපි සබ්බථා භුත්තො වාති එවං දුවිධවිනයකම්මාකාරසම්පන්නො භික්ඛු. **අලමෙතං සබ්බන්ති එවං භාසතූති** අලමෙතං සබ්බං ඉති එවං භාසතු. එවං සත්තවිධං විනයකම්මාකාරං සම්පාදෙන්තො වචීභෙදං කත්වා සකිම්පි එවං වදෙය්‍යාති අත්ථො.

83. කප්පියං කරොන්තෙන පන අනුපසම්පන්නස්ස හත්ථෙ ඨිතං න කාතබ්බං. තෙනාහ **‘‘න කරෙ…පෙ…. හත්ථග’’**න්ති. උපසම්පන්නතො අඤ්ඤො අනුපසම්පන්නො, තස්ස හත්ථෙ ගතං **අනුපසම්පන්නහත්ථගං. පෙසයිත්වාපීති** සචෙ තත්ථ අඤ්ඤො බ්‍යත්තො භික්ඛු නත්ථි, යත්ථ අත්ථි, තත්ථ පෙසයිත්වාපි. **තං** අතිරිත්තකතං **අකාරකො** අතිරිත්තකාරකතො අඤ්ඤො **සබ්බො** පවාරිතොපි අප්පවාරිතොපි භුඤ්ජිතුං ලබ්භතෙති සම්බන්ධනීයං. පවාරිතෙන පන මුඛඤ්ච හත්ථඤ්ච සොධෙත්වා භුඤ්ජිතබ්බං.

පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. කාලිකනිද්දෙසවණ්ණනා

84. **කාලිකාති** මජ්ඣන්හිකපච්ඡිමයාමසත්තාහයාවජීවපවත්තිසඞ්ඛාතො කාලො එතෙසමත්ථීති කාලිකා, සබ්බෙපි ඛජ්ජභොජ්ජලෙය්‍යපෙය්‍යසඞ්ඛාතා අත්ථා. තෙ පන ගණනපරිච්ඡෙදතො චත්තාරො හොන්ති. කිං තෙ අප්පටිග්ගහිතාපි සභාවෙනෙව කාලිකවොහාරං ලභන්ති, උදාහු අඤ්ඤථාපීති ආහ **‘‘පටිග්ගහිතා’’**ති, පටිග්ගහිතායෙව තෙ යාවකාලිකාදි කාලිකවොහාරලාභිනො, නො අඤ්ඤථාති අධිප්පායො. ඉදානි තෙ දස්සෙති **‘‘යාවකාලික’’**න්තිආදිනා. තත්ථ අරුණුග්ගමනතො යාව ඨිතමජ්ඣන්හිකො, තාව පරිභුඤ්ජිතබ්බත්තා යාව මජ්ඣන්හිකසඞ්ඛාතො කාලො අස්සාති **යාවකාලිකං,** පිට්ඨඛාදනීයාදිකං වත්ථු, ඨිතමජ්ඣන්හිකතො පට්ඨාය තං පරිභුඤ්ජිතුං න සක්කා, කාලපරිච්ඡෙදජානනත්ථං කාලත්ථම්භො වා යොජෙතබ්බො, කාලන්තරෙ වා හත්තකිච්චං කාතබ්බං. යාව රත්තියා පච්ඡිමසඞ්ඛාතො යාමො, තාව පරිභුඤ්ජිතබ්බතො යාමො කාලො අස්සාති **යාමකාලිකං.** පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහං නිධෙතබ්බතො සත්තාහො කාලො අස්සාති **සත්තාහකාලිකං.** ඨපෙත්වා උදකං අවසෙසං සබ්බම්පි පටිග්ගහිතං යාවජීවං පරිහරිත්වා සති පච්චයෙ පරිභුඤ්ජිතබ්බතො ජීවස්ස යත්තකො පරිච්ඡෙදො යාවජීවං, තං අස්ස අත්ථීති **යාවජීවිකං.**

නනු ච අඤ්ඤත්ථ විය ‘‘යාවජීවික’’න්ති එත්ථ කාලසුතියා අභාවෙ කථං ‘‘චත්තාරො කාලිකා’’ති යුජ්ජතීති? යුජ්ජති, සොගතානං බන්ධවිනිමුත්තස්සෙව කාලස්සාභාවතො ජීවසඞ්ඛාතස්ස ජීවිතින්ද්‍රියස්ස බන්ධසඞ්ගහිතත්තා සොපි කාලොයෙවාති. නනු චෙත්ථ ‘‘යාවකාලික’’න්තිආදිනා නිද්දිට්ඨානෙව ‘‘කාලිකා’’ති වුත්තානි, ‘‘කාලිකානී’’ති වත්තබ්බං සියාති? නෙදමෙවං විඤ්ඤෙය්‍යං, ‘‘කාලික’’න්තිආදීනි වත්ථුසම්බන්ධෙන වුත්තානි, ‘‘කාලිකා’’ති පන සාමඤ්ඤන්තරවසෙන අත්ථසද්දසම්බන්ධෙන වුත්තන්ති නත්ථි විරොධොති.

85. ඉදානි තෙසු **‘‘පිට්ඨ’’**න්තිආදිනා යාවකාලිකං දස්සෙති. තත්ථ **පිට්ඨං මූලං ඵලන්ති** පිට්ඨඛාදනීයං මූලඛාදනීයං ඵලඛාදනීයඤ්ච . තත්ථ සත්තන්නං තාව ධඤ්ඤානං ධඤ්ඤානුලොමානං අපරණ්ණානඤ්ච පිට්ඨං පනසලබුජඅම්බාටකධොතතාලපිට්ඨාදිකඤ්චෙති තෙසු තෙසු ජනපදෙසු පකතිආහාරවසෙන 03 මනුස්සානං ඛාදනීයභොජනීයකිච්චසාධකං පිට්ඨං **පිට්ඨඛාදනීයං.** ‘‘අධොතං තාලපිට්ඨං ඛීරවල්ලිපිට්ඨ’’න්තිආදිනා ගණියමානානං ගණනාය අන්තො නත්ථි, ඛාදනීයභොජනීයකිච්චසාධකභාවොයෙව පනෙතෙසං ලක්ඛණං, සුබහුං වත්වාපි ඉමස්මිංයෙව ලක්ඛණෙ ඨාතබ්බන්ති න විත්ථාරයාම. එවං සබ්බත්ථ. තම්බකතණ්ඩුලෙය්‍යාදිමූලං **මූලඛාදනීයං.** පනසලබුජනාළිකෙරාදිඵලං **ඵලඛාදනීයං. ඛජ්ජන්ති** සක්ඛලිමොදකාදිපුබ්බණ්ණාපරණ්ණමයං ඛාදනීයඤ්ච. **ගොරසොති** ඛීරදධිතක්කසඞ්ඛාතො ගුන්නං රසො ච. **ධඤ්ඤභොජනන්ති** සානුලොමානං ධඤ්ඤානං ඔදනසත්තුකුම්මාසසඞ්ඛාතභොජනඤ්ච. **ටීකායං** පන ‘‘සානුලොමානි සත්තධඤ්ඤානි ච පඤ්චවිධභොජනඤ්චා’’ති වුත්තං, තං න යුත්තං, ධඤ්ඤානං විසුං ගහණෙ පයොජනාභාවා, පයොජනසම්භවෙ ච ඵලග්ගහණෙනෙව තෙසං ගහණසම්භවතො.

යාගුසූපප්පභුතයොති යාගු ච සූපඤ්ච, තං පභුති යෙසං තෙති එතෙ යාවකාලිකා හොන්තීති සම්බන්ධො. එත්ථ ච පභුති-සද්දෙන මච්ඡමංසසඞ්ඛාතං ධඤ්ඤභොජනතො අවසිට්ඨං භොජනඤ්ච පිට්ඨමූලඵලඛාදනීයතො අවසිට්ඨං කන්දඛාදනීයං, මුළාලඛාදනීයාදිඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. තෙසු දීඝො ච භිසකන්දාදි වට්ටො ච උප්පලකණ්ඩාදි **කන්දඛාදනීයං,** පදුමමූලාදි ච තංසදිසං එරකමූලාදි ච **මුළාලඛාදනීයං,** තාලාදීනං කළීරසඞ්ඛාතා මත්ථකා **මත්ථකඛාදනීයං,** උච්ඡුක්ඛන්ධාදයො නීලුප්පලාදීනං දණ්ඩක්ඛන්ධකාදි **ඛන්ධඛාදනීයං,** තම්බකතණ්ඩුලෙය්‍යාදීනං

පණ්ණං **පත්තඛාදනීයං,** උච්ඡුතචොව එකො සරසො **තචඛාදනීයං,** තම්බකසිග්ගුපුප්ඵාදි **පුප්ඵඛාදනීයං,** ලබුජට්ඨිපනසට්ඨිආදිකං **අට්ඨිඛාදනීයං.**

86. **"මධූ"**තිආදිනා යාමකාලිකං දස්සෙති. මධු ච මුද්දිකා ච සාලූකඤ්ච චොචඤ්ච මොචඤ්ච අම්බඤ්ච ජම්බු චාති ද්වන්දො. මුද්දිකා ඵලෙපි ඉත්ථියං, ඵලෙ සෙසා නපුංසකෙ, ''ජම්බු'' ඉති ඵලවාචී නපුංසකසද්දන්තරං, තතො ජාතං මධුපානාදි **මධු…පෙ…. ජම්බුජං,** තඤ්ච ඵාරුසඤ්ච පානකන්ති යොජනා. තත්ථ **මධුජං පානං** නාම මුද්දිකානං ජාතිරසං උදකසම්භින්නං කත්වා කතපානං. තං අත්තනා කතං පුරෙභත්තමෙව සාමිසං නිරාමිසම්පි වට්ටති. අනුපසම්පන්නෙහි කතං ලභිත්වා පන පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටති, පච්ඡාභත්තං පන නිරාමිසමෙව වට්ටති. එස නයො සබ්බපානෙසු. **මුද්දිකජං පානං** නාම මුද්දිකානං උදකෙ මද්දිත්වා කතපානං. තථා සෙසපානානි යථානුරූපං වෙදිතබ්බානි, **සාලූකං** රත්තුප්පලාදීනං සාලූකං. **චොචං** අට්ඨිකකදලිඵලං. **මොචං** අනට්ඨිකං. ඉමානි අට්ඨ පානානි සීතානිපි ආදිච්චපාකානිපි වට්ටන්ති, අග්ගිපාකානි පන න වට්ටන්ති. තෙනාහ **"නාග්ගිසන්තත්ත"**න්ති.

87-8. අවසෙසානි පන වෙත්තතින්තිණිකමාතුලුඞ්ගකපිත්ථකරමන්දාදිඛුද්දකඵලපානානි අට්ඨපානගතිකානෙව. තෙනාහ **"සානුලොමානි ධඤ්ඤානි, ඨපෙත්වා ඵලජො රසො"**ති. එකස්ස පන වක්ඛමානානඤ්ච ''පුප්ඵරසො''තිආදීනං ''සීතොදමද්දිතාදිච්චපාකො වා යාමකාලිකො''ති ඉමිනා සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. තාලනාළිකෙරපනසලබුජඅලාබුකුම්භණ්ඩපුස්සඵලතිපුසඵළාලුකඵලානීති නව මහාඵලානි, සබ්බඤ්ච අපරණ්ණං සත්තධඤ්ඤානි අනුලොමෙන්තීති සහ අනුලොමෙහීති **සානුලොමානි**. සානුලොමධඤ්ඤානං පන රසො යාවකාලිකො. ''සානුලොමානි ධඤ්ඤානී''ති ඵලානි විඤ්ඤායන්ති. ඵලසුතියා ''සෙසඵලජො''ති වත්තබ්බෙ ගම්‍යමානත්තා න වුත්තං. **මධුකපුප්ඵමඤ්ඤත්‍රා**ති මධුකපුප්ඵං ඨපෙත්වා. **පක්කඩාකජ**න්ති පක්කෙහි යාවකාලිකෙහි ඩාකෙහි ජාතං රසං. සීතමුදකං **සීතොදං,** ඛීරොදෙ විය සීතොදෙ මද්දිතොති තප්පුරිසො. **ආදිච්ච**-සද්දො ආතපෙ වත්තති උපචාරතොති ආදිච්චෙ පාකො යස්සාති සමාසො.

89. සත්තාහකාලිකං දස්සෙති **"සප්පී"**තිආදිනා. තත්ථ **සත්තාහකාලිකා**ති යථාවුත්තානි සප්පිආදීනි සත්තාහකාලිකානි. ඉදානි සප්පිආදීනි විභජති **"සප්පී"**තිආදිනා. තත්ථ යෙසං ගොමහිංසාදීනං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පි සප්පි නාමාති **"සප්පී"**තිආදිනා සප්පිලක්ඛණමාහ. අකප්පියමංසසප්පිනොපි කප්පියසම්භවෙ තත්ථ සත්තාහාතික්කමෙ දුක්කටස්ස වක්ඛමානත්තා නිස්සග්ගියවත්ථුමෙව චෙත්ථ දස්සෙතුං **"යෙසං මංසමවාරිත"**න්ති වුත්තං. ඛීරාදීසු හි තෙසමකප්පියං නාම නත්ථි. නවනීතස්ස සප්පිසදිසතාය නවනීතලක්ඛණං විසුං න වුත්තං. උපරි සප්පිපිණ්ඩං ඨපෙත්වා සීතලපායාසං දෙන්ති, යං පායාසෙන අසංසට්ඨං, තං සත්තාහකාලිකං, මිස්සිතං පන ආදිච්චපාකං කත්වා පරිස්සාවිතං, තථා ඛීරං පක්ඛිපිත්වා පක්කතෙලම්පි, තෙසු **නවනීතං** නාම නවුද්ධටං. තෙන කතං පන **සප්පි.**

90. තිලා ච වසා ච එරණ්ඩානි ච මධුකානි ච සාසපා චාති ද්වන්දො. තෙහි සම්භවො යස්සාති බාහිරත්ථො, තං තෙලං නාමාති අත්ථො. ඛුද්දා ඛුද්දමධුමක්ඛිකා ච භමරා ච **ඛුද්දභමරං,** ඛුද්දජන්තුකත්තා නපුංසකෙකවචනං. මධුං කරොන්තීති මධුකරියො, තා එව මක්ඛිකා **මධුකරිමක්ඛිකා,** ඛුද්දභමරමෙව මධුකරිමක්ඛිකාති කම්මධාරයො. තාහි කතං **මධු** මධු නාමාති අත්ථො. **ටීකායං** පන විසුං මධුකරී-සද්දං විකප්පෙත්වා ''දණ්ඩකෙසු මධුකරා මධුකරිමක්ඛිකා නාමා''ති වුත්තං. මධුපටලං වා මධුසිත්ථකං වා සචෙ මධුනා මක්ඛිතං, මධුගතිකමෙව. තුම්බලකානං චීරිකානඤ්ච නියාසසදිසං මධු පන යාවජීවිකං. රසො නික්කසටො ආදි යස්සා සා **රසාදි. ආදි**-සද්දෙන ඵාණිතාදීනං ගහණං, සා උච්ඡුවිකති. **පක්කා**ති අවත්ථුකපක්කා වා, **ඵාණිතං** ඵාණිතං නාමාති අත්ථො. සීතුදකෙන කතමධුකපුප්ඵඵාණිතං පන ඵාණිතගතිකමෙව. අම්බඵාණිතාදීනි යාවකාලිකානි. එතානි යථාවුත්තානි සප්පිආදීනි පුරෙභත්තං සාමිසපරිභොගෙනාපි, පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය පන තානි ච පච්ඡාභත්තං පටිග්ගහිතානි ච සත්තාහං නිදහිත්වා නිරාමිසපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බානි.

91. ඉදානි ඔදිස්ස අනුඤ්ඤාතවසාය පාකතො විභාගං දස්සෙත්වා තතො සප්පිආදීනං දස්සෙතුං **"සවත්ථූ"**තිආදිමාහ. තත්ථ පුරෙභත්තං **සාමං වා** අත්තනා එව. **වා**-සද්දෙන පරෙහි වා. **අමානුසා** මනුස්සවසාරහිතා. **වසා** අච්ඡාදීනං අකප්පියානං, සූකරාදීනං කප්පියානඤ්ච සත්තානං වසා. සවත්ථුපක්කා සත්තාහකාලිකා හොතීති සෙසො. **සවත්ථුපක්කා**ති සවත්ථුකං කත්වා පක්කා. අයමෙත්ථ අධිප්පායො – සචෙ පන වසං පුරෙභත්තං පටිග්ගහෙත්වා පචිත්වා තෙලං පරිස්සාවිතං සත්තාහානි නිරාමිසපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතබ්බං. අථ පරෙහි කතං පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං, පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටති, පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය නිරාමිසමෙව, නො චෙ, දුක්කටං හොතීති. කාරියෙ කාරණොපචාරෙන පනෙත්ථ **"වසා"**ති තෙලමෙව වුත්තං, වසා පන යාවකාලිකාව.

ටීකායං පන වසාය ''සත්තාහකාලිකෙ ආගතට්ඨානං නත්ථීති වදන්ති''ති වත්වා ''තං උපපරික්ඛිතබ්බ''න්ති වසාය සත්තාහකාලිකත්තමාසංකියං වුත්තං. කිමෙත්ථ උපපරික්ඛිතබ්බං? භෙසජ්ජං අනුජානතා භගවතා ''යානි ඛො පන තානි ගිලානානං භික්ඛූනං පටිසායනීයානි භෙසජ්ජානි, සෙය්‍යථිදං – සප්පි නවනීතං තෙලං මධු ඵාණිතං, තානි පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං පරිභුඤ්ජිතබ්බානී''ති (පාරා. 622) සප්පිආදීනමෙව සත්තාහකාලිකත්තං වුත්තං. **භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙපි** ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තානි පඤ්ච භෙසජ්ජානි පටිග්ගහෙත්වා කාලෙපි විකාලෙපි

පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 260) තානි පඤ්චෙව ''භෙසජ්ජානී''ති වත්වා තෙලං නියමතො ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, වසානි භෙසජ්ජානි අච්ඡවසං මච්ඡවසං සුසුකාවසං සූකරවසං ගද්‍රභවසං කාලෙ පටිග්ගහිතං කාලෙ නිප්පක්කං කාලෙ සංසට්ඨං තෙලපරිභොගෙන පරිභුඤ්ජිතු''න්ති (මහාව. 262) වුත්තං. **භෙසජ්ජසික්ඛාපදට්ඨකථායඤ්ච** (කඞ්ඛා. අට්ඨ. භෙසජ්ජසික්ඛාපදවණ්ණනා) ''ඨපෙත්වා මනුස්සවසං අඤ්ඤං යං කිඤ්චි වස''න්තිආදිනා වසාතෙලස්ස විධානං දස්සෙත්වා ''අඤ්ඤෙසං යාවකාලිකවත්ථූනං වත්ථුං පචිතුං න වට්ටතියෙවා''ති වදතා අට්ඨකථාචරියෙන යාවකාලිකෙසු වසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙසං යාවකාලිකවත්ථූනං වත්ථුං පචිතුං න වට්ටතීති අයමෙත්ථ අත්ථො දීපිතොති වසා ''යාවකාලිකායෙවා''ති විඤ්ඤායතීති කො එත්ථ සුබුමො නයොති.

අඤ්ඤෙසං වසාතෙලතො පරෙසං **යාවකාලිකවත්ථූනං** යෙසං තෙසං යාවකාලිකවත්ථූනං සප්පිආදීනං **වත්ථුං** යාවකාලිකසඞ්ඛාතං ඛීරාදිකං න පචෙති සම්බන්ධො. අයමෙත්ථ අධිප්පායො – යථා සත්තාහපරිභොගත්ථාය වසං කාලෙ පටිග්ගහෙත්වා කාලෙ පචිතුං වට්ටති, න එවං සප්පිආදීනං වත්ථුභූතං ඛීරාදියාවකාලිකං, තං පන සත්තාහපරිභොගත්ථාය කාලෙපි න වට්ටති. තානි හි යදි තං පටිග්ගහෙත්වා සයං කතානි, පච්ඡාභත්තතො පට්ඨාය න වට්ටන්ති සවත්ථුකපටිග්ගහිතත්තා, සාමිසං න වට්ටන්ති සාමංපක්කත්තා, පුරෙභත්තම්පි න වට්ටන්ති යාවකාලිකවත්ථුතො විවෙචිතත්තා. පරෙහි කතානි පන පුරෙභත්තං සාමිසම්පි වට්ටන්ති අත්තනා අපක්කත්තා. යාවජීවිකානි තු සාසපමධුකඑරණ්ඩඅට්ඨීනි තෙලකරණත්ථං පටිග්ගහෙත්වා තදහෙව කතං තෙලං සත්තාහකාලිකං, දුතියදිවසෙ කතං ඡාහං වට්ටති, එවං යාව සත්තමදිවසෙ කතං තදහෙව වට්ටති, උග්ගතෙ අරුණෙ නිස්සග්ගියං , අට්ඨමෙ දිවසෙ අනජ්ඣොහරණීයං, උග්ගහිතෙන යෙන කෙනචි වත්ථුනා කතසදිසං හොති. තෙලත්ථාය පටිග්ගහිතසාසපාදීනං සත්තාහාතික්කමෙන දුක්කටං. නිබ්බත්තිතං සප්පි වා නවනීතං වා කාලෙපි විකාලෙපි පටිග්ගහෙත්වා පචිතුං වට්ටති. තං පන තදහු පුරෙභත්තම්පි සාමිසං න වට්ටති, සංසග්ගතො යාවකාලිකම්පි සාමංපක්කං සියාති නිරාමිසං පන සත්තාහම්පි වට්ටති.

92. ඉදානි **''හලිද්දි''**න්තිආදිනා යාවජීවිකං දස්සෙති. තත්ථ **''හලිද්දි** නාම නිසා''තිආදිනා වුච්චමානෙපි පරියායවචනෙ සම්මොහො සියාති න තංවචනෙන භුසං සම්මොහයිස්සාම, තස්මා තානි උපදෙසතොව වෙදිතබ්බානි. තත්ථ **''හලිද්දි''**න්ති බින්දුආගමෙන වුත්තං. උපචාරෙන තු මූලාදීනි හලිද්දාදිසද්දෙන වුත්තානි. තා හලිද්දාදයො කෙචි ඉත්ථිලිඞ්ගායෙව. මූලඵලෙ වචත්තඤ්ච...පෙ.... භද්දමුත්තඤ්ච අතිවිසාති පදච්ඡෙදො. **පඤ්චමූල**-සද්දෙන චූළපඤ්චමූලමහාපඤ්චමූලානි ගහිතානි. **ආදි**-සද්දෙන වජකලිමූලෙ ජරට්ඨන්ති එවමාදීනං සඞ්ගහො.

93-5. **ගොට්ඨඵල**න්ති මදනඵලන්ති වදන්තීති. තීණි ඵලානි යස්සං සඞ්ගහිතං සා **තිඵලා. එරණ්ඩකාදීන**න්ති **ආදි**-සද්දෙන ජාතිරුක්ඛාදීනං ගහණං. සුලසාදීනං පණ්ණන්ති සම්බන්ධො. **ආදි**-සද්දෙන අසොකාදීනං ගහණං. **සූපෙය්‍යපණ්ණ**න්ති තම්බකතණ්ඩුලෙය්‍යාදිසූපයොග්ගපණ්ණං. උච්ඡුනියාසං ඨපෙත්වා සබ්බො නියාසො ච සරසං උච්ඡුජං තචඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බො තචො චාති සම්බන්ධො. තත්ථ හිඞ්ගුකණිකාරනියාසාදි සබ්බො **නියාසො** නාම. නිරසඋච්ඡුතචාදි සබ්බො **තචො** නාම. **ලොණං** සාමුද්දාදි. **ලොහං** අයතම්බාදි. **සිලා** කාළසිලාදි.

96. **සුද්ධසිත්ථ**න්ති මධුනා අමක්ඛිතං. මධුමක්ඛිතං පන සත්තාහකාලිකං. **යඤ්ච කිඤ්චි සුඣාපිත**න්ති දුජ්ඣාපිතං අකත්වා සුජ්ඣාපිතං යං කිඤ්චි ච. **විකටාදිප්පභෙද**න්ති විකටං ගූථමත්තිකාමුත්තඡාරිකාසඞ්ඛාතං ආදි යස්ස, සො පභෙදො යස්සාති බාහිරත්ථො, තං. යං කිඤ්චි චාති සම්බන්ධො. එත්ථ පන **ආදි**-සද්දෙන කන්දඛාදනීයෙ ඛීරකාකොලාදයො, මුළාලඛාදනීයෙ හලිද්දිසිඞ්ගිවෙරමූලාදයො, මත්ථකඛාදනීයෙ හලිද්දිසිඞ්ගිවෙරකළීරාදයො, ඛන්ධඛාදනීයෙ උප්පලපණ්ණදණ්ඩාදයො, පුප්ඵඛාදනීයෙ චම්පකපුප්ඵාදයො, අට්ඨිඛාදනීයෙ මධුකට්ඨිඑරණ්ඩසාසපාදයො, පිට්ඨඛාදනීයෙ අධොතතාලපිට්ඨාදයො ච සඞ්ගහිතාති දට්ඨබ්බා.

97. ඉදානි සබ්බසො යාවජීවිකං දස්සෙතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා වුත්තානි ච අවුත්තානි ච එකතො සම්පිණ්ඩෙත්වා තත්ථ ලක්ඛණං ඨපෙන්තො **''මූල''**න්තිආදිමාහ. තත්ථ ''සාරො''ති වත්තබ්බෙ **''සාර''**න්ති ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙනාහ. ''සාරො බලෙ ථිරංසෙ චා''ති හි නිඝණ්ඩු. **ආහාරට්ඨ**න්ති ආහාරෙන ජාතො අත්ථො පයොජනං ආහාරත්ථො, සොව ආහාරට්ඨො, තං ආහාරකිච්චන්ති වුත්තං හොති.

98. ඉදානි චතුන්නං කප්පියාකප්පියාදිවිභාගං දස්සෙති **''සබ්බා''**තිආදිනා. තත්ථ සබ්බෙ කාලිකා, තෙසං සම්භොගො අනුභවොති සමාසො. **කාලෙ**ති පුබ්බණ්හකාලෙ. **සබ්බස්ස**ාති ගිලානාගිලානස්ස. **සති පච්චයෙ**ති තීසු යාමකාලිකං පිපාසාදිකාරණෙ සති, සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච ගෙලඤ්ඤකාරණෙ සතීති අත්ථො, කාලතො විගතො **විකාලො,** තස්මිං, යාමකාලිකං විකාලෙ ආහාරත්ථාය අජ්ඣොහරණෙ, සත්තාහකාලිකං පන යාවජීවිකඤ්ච තදත්ථාය පටිග්ගහණමත්තෙපි දුක්කටං.

99. **උභො**ති යාවකාලිකං යාමකාලිකඤ්ච. තත්ථ යාවකාලිකං අත්තනො කාලාතික්කන්තං විකාලභොජනසික්ඛාපදෙන පාචිත්තියං ජනයති, යාමකාලිකං යාමාතික්කන්තං සන්නිධිසික්ඛාපදෙන. එතෙ උභොපි අන්තොවුත්ථඤ්ච සන්නිධිඤ්ච ජනයන්තීති සම්බන්ධො. **''අන්තොවුත්ථං සන්නිධි''**න්ති භාවප්පධානොයං නිද්දෙසො, අන්තොවුත්ථත්තං සන්නිධිත්තඤ්චාති අත්ථො.

100. **අතිනාමිතෙති** අතික්කාමිතෙ. **පාචිත්තීති** සත්තාහාතික්කන්තං භෙසජ්ජසික්ඛාපදෙන නිස්සග්ගියපාචිත්තියාපත්ති ච හොතීති අත්ථො. සචෙ ද්වින්නං සන්තකං එකෙන පටිග්ගහිතං අවිභත්තං හොති, සත්තාහාතික්කමෙ ද්වින්නම්පි අනාපත්ති, පරිභුඤ්ජිතුං පන න වට්ටති. **පාළිනාරුළ්හෙති** පාළියං අනාරුළ්හෙ සප්පිආදිම්හි සත්ත අහානි අතිනාමිතෙති සම්බන්ධො. **සප්පීති** මනුස්සාදීනං සප්පි. **ආදි**-සද්දෙන තෙසංයෙව නවනීතං, නාළිකෙරාදිතෙලං, සීතොදකෙන කතං මධුකපුප්ඵඵාණිතඤ්ච සඞ්ගහිතං.

101. **නිස්සට්ඨලද්ධන්ති** නිස්සට්ඨං විනයකම්මවසෙන නිස්සජ්ජිතඤ්ච තං ලද්ධඤ්ච පුන තථෙවාති නිස්සට්ඨලද්ධං. තං ගහෙත්වාති සෙසො. නිස්සජ්ජනවිධානං පන වක්ඛමානනයෙන වෙදිතබ්බං. **“නඞ්ග”**න්තිආදි උපලක්ඛණමත්තං. තෙන මක්ඛිතානි කාසාවාදීනි ච පන අපරිභොගානියෙව . අඤ්ඤස්ස පන කායිකපරිභොගො වට්ටති. **විකප්පෙන්තස්ස සත්තාහෙ සාමණෙරස්සාති** එත්ථ **ටීකායං** ‘‘ඉදං සප්පිං තුය්හං විකප්පෙමී’’තිආදිනා තෙසං තෙසං නාමං ගහෙත්වා සම්මුඛාපරම්මුඛාවිකප්පනවසෙන අත්ථං දස්සෙත්වා තං සාධයන්තෙහි අවිකප්පිතෙ විකප්පිතසඤ්ඤී නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්ති ආපත්තිවාරෙ පාළි ආහටා. ‘‘සචෙ උපසම්පන්නස්ස විකප්පෙති, අත්තනො එව සන්තකං හොති, පටිග්ගහණම්පි න විජහතී’’ති දොසං වත්වා අනුපසම්පන්නස්ස විකප්පනෙ අත්තසන්තකත්තාභාවො, පටිග්ගහණවිජහනඤ්ච පයොජනං වුත්තං. තත්ථ වදාම – ආපත්තිවාරෙ ‘‘අවිකප්පිතෙ’’තිආදිපාළියෙව නත්ථි, ‘‘අනධිට්ඨිතෙ අධිට්ඨිතසඤ්ඤී නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, අවිස්සජ්ජිතෙ විස්සජ්ජිතසඤ්ඤී නිස්සග්ගියං පාචිත්තිය’’න්තිආදිනා (පාරා. 624) පාළියා ආගතත්තා තදනුරූපමෙව අනාපත්තිවාරෙ ‘‘අධිට්ඨෙති, විස්සජ්ජෙතී’’තිආදිනාව පාළි ආගතා. යදි භවෙය්‍ය, වණ්ණනීයට්ඨානතාය අට්ඨකථාය භවිතබ්බං, න චෙත්ථ අට්ඨකථායං විජ්ජති. අනුපසම්පන්නස්ස විකප්පනෙ ච කථං පටිග්ගහණං විජහති සික්ඛාපච්චක්ඛානාදීසු ඡසු පටිග්ගහණවිජහනකාරණෙසු විකප්පනස්ස අනන්තොගධත්තා, තස්මා නායමෙත්ථ අත්ථොති.

මයමෙත්ථ එවමත්ථං භණාම – **විකප්පෙන්තස්සාති** එත්ථ **විකප්පනං** සංවිදහනං ‘‘විත්තසඞ්කප්පො’’තිආදීසු විය, උභයත්ථ පන උපසග්ගෙහි නානත්තමත්තං, තස්මා අන්තොසත්තාහෙ සාමණෙරස්ස යස්ස කස්සචි විකප්පෙන්තස්ස සංවිදහන්තස්ස පරිච්චාගසඤ්ඤං පරිච්චාගචෙතනං පරිච්චාගාධිප්පායං උප්පාදෙන්තස්ස අනාපත්තීති අත්ථො. ඉදඤ්ච **මහාසුමත්ථෙරවාදමොලුබ්භ** වුත්තං. වුත්තඤ්හි ‘‘තෙන චිත්තෙනා’’තිආදීසු පාළිවචනෙසු අධිප්පායං දස්සෙන්තෙන, ‘‘ඉදං කස්මා වුත්තං. එවඤ්හි අන්තොසත්තාහෙ දත්වා පච්ඡා පටිලභිත්වා පරිභුඤ්ජන්තස්ස අනාපත්තිදස්සනත්ථ’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.625). **මහාපදුමත්ථෙරො** පනාහ ‘‘සත්තාහාතික්කන්තස්ස පන පරිභොගෙ අනාපත්තිදස්සනත්ථමිදං වුත්ත’’න්ති (පාරා. අට්ඨ. 2.625). අයමෙව වාදො තෙසු සුන්දරතරො. සත්තාහෙ මක්ඛනාදිං අධිට්ඨතො ච අඤ්ඤස්ස දදතොපි ච අනාපත්තීති සම්බන්ධො. **ආදි**-සද්දෙන අබ්භඤ්ජනාදිං සඞ්ගණ්හාති. අයමෙත්ථාධිප්පායො – සප්පිආදිං අබ්භඤ්ජනාදිං මධුං අරුමක්ඛනං, ඵාණිතං සරධූපනං අධිට්ඨතො අනාපත්තීති. **අඤ්ඤස්සාති** උපසම්පන්නස්ස වා අනුපසම්පන්නස්ස වා.

102. යාවකාලිකආදීනි අත්තනා සහ සංසට්ඨානි සභාවං ගාහාපයන්තීති සම්බන්ධො. **සභාවන්ති** සස්ස අත්තනො භාවො ද්වින්නෙ සභාවො, තං. **තස්මාති** යස්මා එවං, තස්මා. **එවමුදීරිතන්ති** එවං ‘‘විකප්පෙන්තස්ස සත්තාහෙ’’තිආදිනා වුත්තං. අයමෙත්ථ අධිප්පායො – යස්මා අත්තනා සංසට්ඨානි අත්තනො භාවං ගාහාපයන්ති යාවකාලිකාදීනි, තස්මා සත්තාහාතික්කාමිතානි සත්තාහකාලිකානි පාචිත්තියජනකානි සංසට්ඨානි අත්තසංසට්ඨානිපි පාචිත්තියජනකානි කරොන්තීති අවිකප්පනාදිම්හි සති බ්‍යතිරෙකතො පාචිත්තියාපත්තිපරිදීපකං ‘‘විකප්පෙන්තස්සා’’තිආදිකං වාක්‍යත්තයං වුත්තන්ති. **ටීකායං** පන ‘‘ඉදානි වක්ඛමානං සන්ධාය **එවන්ති වුත්ත’’**න්ති වුත්තං. තං වක්ඛමානස්ස අතීතඋදීරිතත්තායොගතො කථං යුජ්ජතීති. **එවමුදීරිතන්ති** වා පාළියං අට්ඨකථායඤ්ච එවමෙව වුත්තන්ති අත්ථො. **එව**-සද්දො අවධාරණෙ.

103-5. ඉදානි අත්තසංසට්ඨානං යාවකාලිකාදීනං සභාවගාහාපනං සරූපතො දස්සෙතුං **‘‘පුරෙ’’**තිආදිමාහ. තත්ථ **සත්තාහන්ති** සත්ත අහානි යස්ස තං සත්තාහං, සත්තාහකාලිකං. **ච**-සද්දො අට්ඨානප්පයුත්තො, සො සත්තාහඤ්ච යාවජීවිකඤ්චාති යොජෙතබ්බො. **සෙසකාලිකසම්මිස්සන්ති** සෙසෙහි තදහු පටිග්ගහිතෙහි කාලිකෙහි යාවකාලිකයාමකාලිකසඞ්ඛාතෙහි සම්මිස්සං. **පාචිත්තීති** සන්නිධිසික්ඛාපදෙන පාචිත්ති. **තදහු පටිග්ගහිතන්ති** තස්මිංයෙව දිනෙ පුරෙභත්තං පටිග්ගහිතං. **තදහෙවාති** තස්මිංයෙව දිනෙ පුරෙභත්තමෙව. **සෙසන්ති** සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච. **එවන්ති** යාමෙ එව පරිභුඤ්ජයෙති විජානීයන්ති සම්බන්ධො. **ඉතරන්ති** සත්තාහකාලිකතො අඤ්ඤං යාවජීවිකං.

කාලිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. පටිග්ගාහනිද්දෙසවණ්ණනා

106. දාතුං කාමෙතීති දාතුකාමො, තස්ස අභිහාරො ඊසකම්පි ඔණමනාදිනාභිහරණන්ති තප්පුරිසො, හත්ථස්ස පාසො **හත්ථපාසො**. රැල්හීවසෙන තු අඩ්ඪතෙය්‍යහත්ථො හත්ථපාසො නාම. සො ච සචෙ භික්ඛු නිසින්නො හොති, ආසනස්ස පච්ඡිමන්තතො පට්ඨාය, සචෙ ඨිතො, පණ්හිඅන්තතො පට්ඨාය, සචෙ නිපන්නො, යෙන පස්සෙන නිපන්නො, තස්ස පාරිමන්තතො පට්ඨාය දායකස්ස නිසින්නස්ස ඨිතස්ස වා ඨපෙත්වා පසාරිතහත්ථං යං ආසන්නතරං

අඞ්ගං, තස්ස ඔරිමන්තෙන පරිච්ඡින්දිත්වා වෙදිතබ්බො. **එරණක්ඛමන්ති** ථාමමජ්ඣිමෙන පුරිසෙන එරණස්ස උක්ඛිපනස්ස ඛමං යොග්ගං. වත්ථුසද්දාපෙක්ඛං නපුංසකත්තං. **තිධා දෙන්තෙති** කායකායපපටිබද්ධනිස්සග්ගියානං වසෙන තීහි පකාරෙහි දායකෙ දදමානෙ. තත්ථ යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන අන්තමසො පාදඞ්ගුලියාපි දීයමානං කායෙන දින්නං නාම හොති, කටච්ඡුආදීසු යෙන කෙනචි දීයමානං කායපපටිබද්ධෙන, කායතො පන කායප්පටිබද්ධතො වා මොචෙත්වා හත්ථපාසෙ ඨිතස්ස කායෙන වා කායප්පටිබද්ධෙන වා පාතියමානං නිස්සග්ගියෙන පයොගෙන දින්නං නාම. **ද්විධා ගාහොති** කායකායප්පටිබද්ධානං වසෙන ද්වීහි පකාරෙහි යෙහි කෙහිචි දීයමානස්ස ගහණං. එවං පටිග්ගහො පඤ්චඞ්ගොති යොජනා. **පඤ්චඞ්ගොති** පඤ්ච අඞ්ගානි යස්සාති බහුබ්බීහි.

107. ඉදානි අනෙරණක්ඛමෙ ච කිස්මිඤ්චි කායප්පටිබද්ධෙ ච පටිග්ගහණාරොහනං දස්සෙතුං **"අසංහාරියෙ"**තිආදිමාහ. තත්ථ **අසංහාරියෙති** ආනෙතුමසක්කුණෙය්‍යො ඵලකපාසාණාදිම්හි. **තත්ථජාතෙති** තෙසුයෙව රුක්ඛාදීසු ජාතෙ කිංසුකපදුමිනිපණ්ණාදිකෙ. චිඤ්චආදීනං සුඛුමෙ පණ්ණෙති සම්බන්ධො. තානි හි සන්ධාරෙතුං න සක්කොන්ති. තෙසං පන සාඛාසු වට්ටති. **ආදි**-සද්දෙන "අඞ්ග"න්තිආදිකං සඞ්ගණ්හාති. **වා**-සද්දො සමුච්චයෙ. **අසය්හභාරෙති** ථාමමජ්ඣිමපුරිසෙන සහිතුං සන්ධාරෙතුං අසක්කුණෙය්‍යො භාරෙ. සබ්බෙසං පටිග්ගහො "න රුහතී"ති ඉමිනා සම්බන්ධො.

108. ඉදානි පටිග්ගහණවිජහනං දස්සෙති **"සික්ඛා"**තිආදිනා. තත්ථ **සික්ඛාමරණලිඞ්ගෙහීති** සික්ඛාපච්චක්ඛානෙන ච මරණෙන ච ලිඞ්ගපරිවත්තනෙන ච. **අනපෙක්ඛවිසග්ගතොති** නත්ථි අපෙක්ඛො එතස්සාති අනපෙක්ඛො, සොච විසග්ගො, තතො ච. **අච්ඡෙදාති** චොරාදීහි අච්ඡින්දිත්වා ගහණෙන. **අනුපසම්පන්නදානාති** අනුපසම්පන්නස්ස දානෙන. **ච**-සද්දො සබ්බත්ථ ආනෙතබ්බො. **ගාහොති** පටිග්ගහණං. **උපසම්මතීති** විජහති.

109-10. ඉදානි අප්පටිග්ගහිතං පරිභොගෙ දොසං දස්සෙතුං **"අප්පටිග්ගහිත"**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **සබ්බන්ති** චතුකාලිකපරියාපන්නං සකලම්පි. ඉදානි අප්පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං දස්සෙතුං **"සුද්ධ"**න්තිආදිමාහ. තත්ථ සුද්ධං නාතිබහලං උදකඤ්ච තථා අඞ්ගලග්ගං අවිච්ඡින්නං දන්ත…පෙ…. ගූථකඤ්ච ලොණං…පෙ…. කරීසකඤ්ච කප්පතෙති සම්බන්ධො. තත්ථ **සුද්ධන්ති** රජරෙණූහි අඤ්ඤරසෙන ච අසම්මිස්සතාය පරිසුද්ධං. **නාතිබහලන්ති** යං කසිතට්ඨානෙ බහලමුදකං විය මුඛෙ වා හත්ථෙ වා න ලග්ගං, තං. **අවිච්ඡින්නන්ති** අඞ්ගතො විච්ඡින්දිත්වා න ගතං. දන්තානි ච අක්ඛීනි ච කණ්ණඤ්ච දන්තක්ඛිකණ්ණං පාණ්‍යඞ්ගත්තා, තස්ස ගූථකන්ති තප්පුරිසො. **ලොණං** සරීරුට්ඨිතං. **සිඞ්ඝාණීති** සිඞ්ඝාණිකා. විච්ඡින්නං න පටිග්ගහෙතබ්බං.

111. ඉදානි **"ගූථ"**තිආදිනා කාලොදිස්සං දස්සෙති. **තථාවිධෙති** සප්පදට්ඨක්ඛණාදිකෙ තථාවිධෙ කාලෙ. තථා තාදිසො විධො කාලො එතස්සාති බහුබ්බීහි. **සෙවෙය්‍යාති** සෙවනං කරෙය්‍ය, පරිභුඤ්ජෙය්‍යාති වුත්තං හොති. **අසන්තෙ කප්පකාරකෙති** එත්ථ දුබ්බචොපි අසමත්ථොපි කප්පියකාරකො අසන්තපක්ඛෙයෙව තිට්ඨතීති වෙදිතබ්බො. කාලොදිස්සත්තා පන ඡාරිකාය අසති අල්ලදාරුං රුක්ඛතො ඡින්දිත්වා කාතුං, මත්තිකාය අසති භූමිං ඛණිත්වාපි මත්තිකං ගහෙතුං වට්ටති.

112. **දූරුපචිණ්ණෙති** දුට්ඨුං උපචිණ්ණං ආමට්ඨං දූරුපචිණ්ණං. සචෙ භික්ඛු අප්පටිග්ගහිතං සාමිසං භාජනං ඨිතට්ඨානතො අපනෙත්වා ආමසති, පිධානං ආමසති, උපරි ඨිතකචවරාදිං ඡඩ්ඩෙති, තත්ථජාතකඵලිනියා සාඛාය වා වල්ලියා වා ගහෙත්වා වා චාලෙති, දූරුපචිණ්ණං නාම හොති. තස්මිං දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. ඵලරුක්ඛං පන අපස්සයිතුං වා තත්ථ කණ්ටකං වා බන්ධිතුං වට්ටති. අරඤ්ඤෙ පතිතඅම්බඵලාදිං "සාමණෙරස්ස දස්සාමී"ති ආහරිත්වා දාතුං වට්ටති. **රජොකිණ්ණෙති** රජසා ඔකිණ්ණෙ, තස්මිං පත්තාදිකෙ යං කිඤ්චි පටිග්ගණ්හතො විනයදුක්කටං හොතීති අත්ථො. සචෙ පිණ්ඩාය චරන්තස්ස පත්තෙ රජං පතති, පටිග්ගහෙත්වා භික්ඛා ගණ්හිතබ්බා . "පටිග්ගහෙත්වා දෙථා"ති වුත්තෙපි ආකිරන්ති, හත්ථතො අමොචෙන්තෙනෙව පටිග්ගාහාපකස්ස සන්තිකං නෙත්වා පටිග්ගහෙතබ්බං. සචෙ මහාවාතො තතො තතො රජං පාතෙති, න සක්කා හොති භික්ඛං ගහෙතුං, "අනුපසම්පන්නස්ස දස්සාමී"ති සුද්ධචිත්තෙන ආභොගං කත්වා ගණ්හිතුං වට්ටති. තං පන තෙන දින්නං වා විස්සාසෙන වා පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති.

අථාති වක්ඛමානාරම්භෙ. **උග්ගහප්පටිග්ගහෙති** උග්ගහිත්ථාති උග්ගහො, උග්ගහිතං, තස්ස පටිග්ගහො, තස්මිං. අප්පටිග්ගහිතභාවං ජානතො අත්තනා එව උග්ගහෙත්වා ගහණෙති අධිප්පායො. මාතාපිතූනං අත්ථාය පන අප්පටිග්ගහෙත්වා තෙලාදීනි, ඡායත්ථාය සාඛාදීනි වා ගහෙත්වා පච්ඡතො භුඤ්ජිතුකාමතාය පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටති. උච්ඡුආදීසු ඵාලිතෙසු මලං න පඤ්ඤායති, මූලභෙසජ්ජාදීනි පිසන්තානං වා කොට්ටෙන්තානං වා නිසදනිසදපොතකඋදුක්ඛලමුසලානි ඛීයන්ති, දන්තන්තරෙ ලග්ගං සුඛුමආමිසං හොති, රසො න පඤ්ඤායති, අබ්බොහාරිකං. **අන්තොවුත්ථෙති** අකප්පියකුටියා ඡදනබ්භන්තරෙ වුත්ථෙති අත්ථො. **සයංපක්කෙති** අත්තනා යත්ථ කත්ථචි පක්කෙ. සචෙ වාසිආදිං තාපෙත්වා තක්කාදීසු පක්ඛිපති, එත්තාවතාපි සාමපාකතො න මුච්චති. පුරිමකාලිකද්වයෙ පුනපාකඤ්හි ඨපෙත්වා යං කිඤ්චි ආමිසං භික්ඛුනො පචිතුං න වට්ටති. සචෙපිස්ස උණ්හයාගුයා සුලසිපණ්ණාදීනි වා සිඞ්ගිවෙරං වා පක්ඛිපන්ති, චාලෙතුං න වට්ටති. උත්තණ්ඩුලං භත්තං ලභිත්වා පිදහිතුං න වට්ටති. **අන්තොපක්කෙති** අකප්පියකුටියා අන්තො පක්කෙ. සබ්බත්ථ දුක්කටන්ති සම්බන්ධො.

පටිග්ගාහනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. අකප්පියමංසනිද්දෙසවණ්ණනා

113-4. මනුස්සහත්ථිඅස්සානඤ්ච ...පෙ.... උරගස්ස ච යං මංසඤ්ච, යං උද්දිස්සකතමංසඤ්ච, අප්පටිවෙක්ඛිතං යඤ්ච මංසං, තෙසු මංසෙසූති එවං යොජෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්ථ සීහග්ගීවාතරච්ඡගෙන චරන්තා අච්ඡවිසෙසාව **තරච්ඡා. උරගස්සාති** ඉමිනා සබ්බාපි දීඝජාති සඞ්ගහිතා. **උද්දිස්සකතමංසන්ති** භික්ඛුං උද්දිසිත්වා කතං උද්දිස්සකතං, තඤ්ච තං මංසඤ්ච. එත්ථ ච **මංස**-ග්ගහණෙන මච්ඡානම්පි ගහණං වෙදිතබ්බං උපලක්ඛණවසෙන, ච-සද්දෙන වා. පඤ්චසුපි සහධම්මිකෙසු යං කිඤ්චි උද්දිස්සකතං සබ්බෙසම්පි න කප්පති, තම්පි අදිට්ඨඅසුතඅපරිසඞ්කිතතාය තිකොටිපරිසුද්ධං වට්ටති. **අප්පටිවෙක්ඛිත**න්ති අනුපපරික්ඛිතං, අනාපුච්ඡිතන්ති අත්ථො. ආපත්තිභීරුකෙන හි රූපං සල්ලක්ඛෙන්තෙනාපි පුච්ඡිත්වා පටිග්ගහෙතබ්බං පරිභුඤ්ජිතබ්බඤ්ච. මනුස්සානං මංසෙසු ථුල්ලච්චයන්ති යොජනා. ථූලො අච්චයො එත්ථාති රස්සෙ, ද්විත්තෙ ච **ථුල්ලච්චයං**. පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසෙහි ඨපෙත්වා ඉතො අධිකං වජ්ජං නත්ථි. **සෙසෙසූති** අවසෙසෙසු එකාදසසු.

115. ඉදානි මනුස්සාදීනං අට්ඨිආදීනිපි අකප්පියානීති දස්සෙතුං **"අට්ඨීපී"**තිආදිමාහ. **පි**-සද්දො ''ලොහිත''න්තිආදීසුපි අනුවත්තෙතබ්බො. **එසන්ති** මනුස්සාදීනං දසන්නං. වසාසු පන එකා මනුස්සවසා න වට්ටති. ඛීරාදීසු අකප්පියං නාම නත්ථි. උද්දිස්සකතංයෙව සචිත්තකන්ති යොජනා. **සචිත්තකන්ති** උද්දිස්සකතභාවජානනචිත්තෙන සහ වත්තතීති සචිත්තකං. වත්ථුවීතික්කමවිජානනචිත්තෙන හි සචිත්තකත්තං. එත්ථ ච සචිත්තකත්තං ආපත්තියා එව, න ච මංසස්ස, තථාපි මංසසීසෙන ආපත්ති එව වුත්තාති විඤ්ඤාතබ්බන්ති.

අකප්පියමංසනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. නිස්සග්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා

116-7. රූපියෙන අරූපියං රූපියඤ්ච ඉතරෙන රූපියඤ්ච පරිවත්තෙයාති සම්බන්ධො. තත්ථ **රූපියෙනාති** රූපියසඞ්ඛාතෙන නිස්සග්ගියවත්ථුනා. **අරූපියන්ති** අරූපියසඞ්ඛාතං දුක්කටවත්ථුං කප්පියවත්ථුඤ්ච. **ඉතරෙනාති** අරූපියෙන. **නිස්සග්ගීති** නිස්සජ්ජනං නිස්සග්ගො, පුබ්බභාගෙ කත්තබ්බස්ස විනයකම්මස්සෙතං නාමං. නිස්සග්ගො අස්ස අත්ථීති නිස්සග්ගි, කිං තං? පාචිත්තියං. රූපියස්ස මූලග්ගහණෙ පන රූපියප්පටිග්ගහණසික්ඛාපදෙන නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං.

ඉදානි රූපියාදිං දස්සෙතුං **"ඉධා"**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ කහා...පෙ.... මාසකං ඉධ රූපියන්ති සම්බන්ධො. තත්ථ **කහාපණො** නාම සුවණ්ණමයො වා රජතමයො වා එතරහි පකතිකහාපණො වා. **සජ්ඣූති** රජතං. **සිඞ්ගීති** සුවණ්ණභෙදො, තථාපි චෙත්ථ සාමඤ්ඤෙන සුවණ්ණමධිප්පෙතං. **වොහාරූපගමාසකන්ති** වොහාරං කයවික්කයං උපගච්ඡතීති වොහාරූපගං, තඤ්ච තං මාසකඤ්ච. තං පන සමුට්ඨාපිතරූපඤ්ච අසමුට්ඨාපිතරූපඤ්ච ලොහදාරුආදිමයං වුච්චති. **ඉධ රූපියන්ති** ඉමස්මිං සික්ඛාපදෙ රූපියං නාමාති අත්ථො. වත්ථමුත්තාදි කප්පං දුක්කටවත්ථුඤ්ච ඉතරන්ති යොජනා. තත්ථ වත්ථඤ්ච මුත්තා ච ආදි යස්සාති සමාසො. **ආදි**-සද්දො පච්චෙකං යොජෙතබ්බො ''වත්ථාදි මුත්තාදී''ති. තත්ථ පඨමෙන **ආදි**-සද්දෙන කප්පාසසුත්තාපරණ්ණාදිකං යං කිඤ්චි කප්පියවත්ථුං, දුතියෙන මණි සඞ්ඛො සිලා පවාළං ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ලං සත්තධඤ්ඤානි දාසිදාසඛෙත්තවත්ථුපුප්ඵාරාමඵලාරාමාදයොති ඉදං දුක්කටවත්ථුං සඞ්ගණ්හාති. වත්ථාදිකප්පියවත්ථුං, මුත්තාදිදුක්කටවත්ථුඤ්ච ඉතරං අඤ්ඤං අරූපියං නාමාති අත්ථො.

118. එත්තාවතා රූපියසංවොහාරං දස්සෙත්වා ඉදානි කප්පියභණ්ඩෙ කයවික්කයං දස්සෙතුමාහ **"ඉම"**න්තිආදි. තත්ථ ''ඉමං ගහෙත්වා ඉමං දෙහි, ඉමං කර, ඉමං ආනයා''ති වා ''ඉමං භුත්වා ඉමං දෙහි, ඉමං කර, ඉමං ආනයා''ති වා ''ඉමං දෙමි, ඉමං දෙහි, ඉමං කර, ඉමං ආනයා''ති වා කයවික්කයෙ සමාපන්නෙ නිස්සග්ගීති යොජනා. තත්ථ **ඉමන්ති** තණ්ඩුලාදිං. **භුත්වාති** ඔදනාදිං භුඤ්ජිත්වා. **ඉමං දෙහීති** එතං වත්ථාදිකං දෙහි. **ඉමං කරාති** එතං රජනපචනාදිං කරොහි. **ඉමං ආනයාති** එතං රජනකට්ඨාදිං ආනෙහි. **ඉමං දෙමීති** එතං වත්ථාදිකං තව දෙමි. **සමාපන්නෙති** කතෙ. තස්මා කප්පියං භණ්ඩං පරිවත්තෙන්තෙන අඤ්ඤාතකෙහි සද්ධිං ''ඉමං දෙහී''ති වදතො විඤ්ඤත්ති, ''ඉමං ගණ්හාහී''ති වදතො සද්ධාදෙය්‍යවිනිපාතනං, ''ඉමිනා ඉමං දෙහී''ති වදතො කයවික්කයන්ති වුත්තා තිස්සො ආපත්තියො. මාතාපිතූහි පන සද්ධිං කයවික්කයමත්තං මොචෙන්තෙන පරිවත්තෙතබ්බං. අයඤ්හි කයවික්කයො ඨපෙත්වා පඤ්චසහධම්මිකෙ අවසෙසෙහි ගිහිපබ්බජිතෙහි න වට්ටති. සචෙ පන නවකම්මානි කාරෙති, අට්ඨකථාපමාණෙන පාචිත්තියමත්තං දෙසෙතබ්බං.

119-120. ඉදානි පරිණාමනවසෙන ආපත්තිභෙදං දස්සෙතුං **"අත්තනො"**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථායං පිණ්ඩත්ථො – සඞ්ඝස්ස නතං ලාභං අත්තනො පරිණාමෙය්‍ය, නිස්සග්ගි. අඤ්ඤතො පුග්ගලස්ස පරිණාමෙය්‍ය, පාචිත්ති. අඤ්ඤස්ස සඞ්ඝස්ස වා චෙතියස්ස වා පරිණාමෙය්‍ය, දුක්කටං. අඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස වා චෙතියස්ස වා නතං ලාභං අත්තනො වා සඞ්ඝස්ස වා අඤ්ඤපුග්ගලස්ස වා අඤ්ඤචෙතියස්ස වා පරිණාමෙය්‍ය, දුක්කටන්ති යොජනා. තත්ථ **නතන්ති** කායෙන

වා වචසා වා නින්නං කතං. **ලාභන්ති** ලභිතබ්බං චීවරාදි. **අඤ්ඤතො** අඤ්ඤස්මිං පුග්ගලෙ වා චෙතියෙ වා, චෙතියෙ පන දුක්කටං. **අඤ්ඤස්සාති** චෙතියාදිනො අන්තමසො සුනඛස්ස. **අඤ්ඤතො වාති** චෙතියාදිම්හි වා. **සඞ්ඝස්සාති** පන ඉදං කාකක්ඛිගොළකඤායෙන ''නතං පරිණාමෙය්‍යා''ති උභයත්ථ පරිවත්තති. නිස්සට්ඨං සකසඤ්ඤාය න දදෙය්‍ය වා, දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤථා** අඤ්ඤෙන පකාරෙන, ථෙය්‍යසඤ්ඤාය න දදෙය්‍ය චෙති වුත්තං හොති. **ඉතරන්ති** වත්ථුවසෙන අඤ්ඤං පාරාජිකං ථුල්ලච්චයං දුක්කටඤ්ච හොතීති අත්ථො.

නිස්සග්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. පාචිත්තියනිද්දෙසවණ්ණනා

121. **මුසා ...පෙ.... හරණෙති** නිමිත්තත්ථෙ භුම්මවචනං, තස්ස ''පාචිත්ති වුත්තා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. එවං සබ්බත්ථ. **මුසාවාදෙති** නිපාතෙන සද්ධිං තප්පුරිසො. පුබ්බෙපි ජානිත්වා වචනක්ඛණෙපි ජානන්තස්ස මුසාභණනනිමිත්තන්ති අත්ථො. **භණනඤ්ච** නාම ඉධ අභූතස්ස වා භූතතං, භූතස්ස වා අභූතතං කත්වා කායෙන වා වාචාය වා විඤ්ඤාපනප්පයොගො. පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසාචාරවිපත්තියො අමූලිකාය චොදෙන්තස්ස යථාක්කමං සඞ්ඝාදිසෙසපාචිත්තියදුක්කටානි. අනුපධාරෙත්වා සහසා භණන්තස්ස, ''අඤ්ඤං භණිස්සාමී''ති අඤ්ඤං භණන්තස්ස යස්ස භණති, සො න සුණාති, තස්ස ච අනාපත්ති.

ඔමසති අමනාපතාය කණ්ණෙසු විජ්ඣති විය එතෙන, ඔමසති වාති **ඔමසො,** සො වායං වාදො ච, තස්මිං. දීඝො පන ගාථාබන්ධවසෙන. එවං සබ්බත්ථ. හීනුක්කට්ඨෙසු ච ජාතිනාමගොත්තවයකම්මසිප්පආබාධලිඞ්ගකිලෙසආපත්තිඅක්කොසසඞ්ඛාතෙසු දසසු භූතෙන වා අභූතෙන වා ''ඛත්තියොසි, චණ්ඩාලොසී''තිආදිනා කායෙන වා වාචාය වා අනඤ්ඤාපදෙසෙන භික්ඛුනො ඛුංසෙතුකාමතාය අක්කොසවචනෙති අත්ථො. ''සන්ති ඉධෙකච්චෙ චණ්ඩාලා''තිආදිනා අඤ්ඤාපදෙසෙන වා ''චොරොසි, විකාරීසි, මාතුඝාතකොසී''තිආදීහි පාළිමුත්තපදෙහි වා භික්ඛුස්ස, යථා වා තථා වා අනුපසම්පන්නං, පරම්මුඛා පන සබ්බම්පි අක්කොසන්තස්ස දුක්කටං. කෙවලං දවකම්‍යතාය වදතො පන සබ්බත්ථ දුබ්භාසිතං.

පෙසුඤ්ඤහරණෙති පිසුණස්ස භාවො පෙසුඤ්ඤං. අත්තනො පියකම්‍යතාය වා පරස්ස පරෙසු භෙදාධිප්පායෙන වා ජාතිආදීහි ඔමසන්තස්ස භික්ඛුනො වචනං සුත්වා භික්ඛුස්ස තස්ස පෙසුඤ්ඤස්ස හරණෙ. අනුපසම්පන්නස්ස හරණෙ දුක්කටං. පදං පදං **පදසො,** විච්ඡායං සො, කොට්ඨාසෙන කොට්ඨාසෙනාති අත්ථො. සඞ්ගීතිත්තයාරුළ්හො තිපිටකධම්මො, අනාරුළ්හො ච රාජොවාදාදිකො **ධම්මො** නාම, තෙන සහ පදසොති නිපාතස්ස තතියාතප්පුරිසො. **පදසොධම්මෙති** එකක්ඛරාදිනා කොට්ඨාසෙන කොට්ඨාසෙන අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං යථාවුත්තධම්මභණනෙති අත්ථො. පදසොධම්මභණනඤ්හි පදසොධම්ම-සද්දෙන උපචාරෙන වුත්තං. අනුපසම්පන්නෙන සද්ධිං එකතො උද්දෙසග්ගහණෙ **සජ්ඣායකරණෙ,** තංසන්තිකෙ උද්දෙසග්ගහණාදිකෙ ච තෙන සද්ධිං එකතො යෙභුය්‍යෙන පගුණං ගන්ථං භණන්තස්ස ඔසාරෙන්තස්ස ඛලිතට්ඨානෙ ''එවං භණාහී''ති එකතො භණන්තස්සපි අනාපත්ති.

අන්තමසො වත්ථාදිනා යෙන කෙනචි සබ්බච්ඡන්නං ඡදනං අනාභච්ච දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙනාපි සබ්බපරිච්ඡින්නං යෙභුය්‍යෙනඡන්නං යෙභුය්‍යෙනපරිච්ඡින්නඤ්ච සෙනාසනං අගාරන්ති අධිප්පෙතං. තත්‍රට්ඨො පන භික්ඛුං ඨපෙත්වා අන්තමසො පාරාජිකවත්ථුභූතො තිරච්ඡානගතොපි අන්තමසො තදහුජාතා ඉත්ථීපි උපචාරතො අගාර-සද්දෙන වුච්චති. සහ අගාරෙනාති **සාගාරො,** භික්ඛු. උපචාරෙනෙව ච පන අනුපසම්පන්නෙන, මාතුගාමෙන ච සහ සෙය්‍යාකප්පනං සාගාරභාවො නාමාති ගහෙතබ්බං. සඞ්ඝසම්මතං සෙනාසනපඤ්ඤාපකාදිභෙදං උපසම්පන්නං අයසකාමා හුත්වා භික්ඛූහි යෙන ච උජ්ඣාපෙන්ති අවජානාපෙන්ති අවඤ්ඤාය ඔලොකාපෙන්ති, ලාමකතො වා චින්තාපෙන්ති, තං වචනං **උජ්ඣාපනකං**. යෙන ඛීයන්ති සබ්බත්ථ තස්ස අවණ්ණං පකාසෙන්ති, තං **ඛීයනං**.

122. **තලන්ති** හත්ථතලමධිප්පෙතං. තග්ගහණෙන පන කායොව තලං. **සත්තීති** කායප්පටිබද්ධා සත්ති ආවුධවිසෙසො, උපලක්ඛණත්තා පන සබ්බම්පි කායප්පටිබද්ධං සත්ති. තලඤ්ච සත්ති ච **තලසත්ති**. ඉධ පන කොපෙන භික්ඛුස්ස තලසත්තිඋග්ගිරණං තලසත්ති. සචෙ පන විරද්ධො පහාරං දෙති, න පහරිතුකාමතාය දින්නත්තා දුක්කටං, පහරිතුකාමතාය පාචිත්තියං, අනුපසම්පන්නෙ දුක්කටං, මොක්ඛාධිප්පායස්ස අනාපත්ති.

පඤ්ඤත්තෙන වදතො උපසම්පන්නස්ස වා තෙන වුච්චමානධම්මස්ස වා අනාදරකරණං **අනාදරො.** අනුපසම්පන්නස්ස තෙන වුච්චමානස්ස වා උපසම්පන්නෙන, පරෙන වා අපඤ්ඤත්තෙන වා වුච්චමානස්ස අනාදරෙ දුක්කටං.

''ඌනවස්සො ත්වං මඤ්ඤෙ''තිආදිනා භික්ඛුනො කුක්කුච්චස්ස උප්පාදනං අනුපසම්පන්නස්ස දුක්කටං.

අනාපුච්ඡා ගාමප්පවෙසනෙති පකතිවචනෙන පුච්ඡිතුමනුරූපං අන්තොඋපචාරසීමාය දස්සනූපචාරෙ භික්ඛුං දිස්වා ''විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමී''ති අනාපුච්ඡිත්වා විකාලෙ ගාමප්පවෙසනෙ. දීඝො පන සන්ධිවසෙන. ආපදාසු අනාපත්ති.

පරම්පරභොජනෙති පරො ච පරො ච පරම්පරා ම-කාරො සන්ධිවසෙන, තස්මා පරම්පරා උප්පත්තවිසයඅපාදානවචනං, පරතො පරතො ලද්ධා භුඤ්ජනෙති අත්ථො. අයමෙත්ථ අධිප්පායො – පඤ්චහි භොජනෙහි නාමං ගහෙත්වා නිමන්තිතස්ස යෙන යෙන පඨමං නිමන්තිතො, තස්ස තස්ස භොජනතො උප්පටිපාටියා, ''මය්හං භත්තපච්චාසං තුය්හං දම්මී''ති වා ''විකප්පෙමී''ති වා ආදිනා සම්මුඛා වා පරම්මුඛා වා අවිකප්පෙත්වා වා අඤ්ඤතො අඤ්ඤතො පඤ්චභොජනාදීනි ලද්ධා භුඤ්ජමානෙති. ගිලානචීවරදානචීවරකාරසමයෙ අනාපත්ති.

123. සෙය්‍යං සෙනාසනානි වා අනුද්ධරිත්වා ගමනෙති සම්බන්ධො. **වා**-සද්දො සමුච්චයෙ. තත්ථ ''භිසි චිමිලිකා උත්තරත්ථරණං භූමත්ථරණං තට්ටිකා චම්මක්ඛණ්ඩො නිසීදනං පච්චත්ථරණං තිණසන්ථාරො පණ්ණසන්ථාරො''ති (පාචි. 116) වුත්තාසු දසසු සෙය්‍යාසු එකම්පි අත්තනො වස්සග්ගෙන ගහෙත්වා සඞ්ඝිකෙ සබ්බප්පටිච්ඡන්නෙ ගුත්තෙ සෙනාසනෙ සන්ථරිත්වා වා සන්ථරාපෙත්වා වා යථා ඨපිතං උපචිකාදීහි න ඛජ්ජති, තථා ඨපනවසෙන අනුද්ධරිත්වා පරික්ඛිත්තස්ස ආරාමස්ස පරික්ඛෙපං, අපරික්ඛිත්තස්ස උපචාරං අතික්කමිත්වා ගමනෙ ච, තථා මඤ්චපීඨභිසිකොච්ඡසඞ්ඛාතානි සෙනාසනානි වස්සකාලෙ අජ්ඣොකාසෙ සන්ථරිත්වා වා සන්ථරාපෙත්වා වා අනුපසම්පන්නෙන අනුද්ධරිත්වා ථාමමජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස ලෙඩ්ඩුපාතං අතික්කමිත්වා ගමනෙ වාති අත්ථො. යථාවුත්තතො පන අඤ්ඤත්ථ දුක්කටං.

ඉත්ථියා අද්ධානගමනෙති ''ගච්ඡාම භගිනි, ගච්ඡාම අය්‍යා''ති අඤ්ඤමඤ්ඤං සංවිදහිත්වා ''අජ්ජ වා ස්වෙ වා''තිආදිනා නියමිතකාලවිසඞ්කෙතං අකත්වාපි ද්වාරවිසඞ්කෙතං මග්ගවිසඞ්කෙතං කත්වාපි ඉත්ථියා සද්ධිං අද්ධානමග්ගගමනෙති අත්ථො.

එකෙකාය නිසීදනෙති එකෙන එකාති එකෙකා, තස්සා නිසජ්ජායාති අත්ථො. එකෙන සහ එකිස්සා නිසජ්ජං විනා එකාය සහ එකස්ස නිසජ්ජං නාම නත්ථීති එකාය සහ එකස්ස නිසජ්ජායං සති නිසින්නස්ස භික්ඛුනො පාචිත්තියන්ති අධිප්පායො. ''එකායෙකනිසීදනෙ''ති වා පාඨො.

124. රූපාදීනං උපසංහාරෙන, භයානකකථාකථනෙන වා උපසම්පන්නස්ස **භිංසාපනෙ**. අනුපසම්පන්නස්ස දුක්කටං.

ආකොටනෙ උපසම්පන්නස්ස අන්තමසො උප්පලපත්තෙනාපි පහාරදානෙ. අනුපසම්පන්නස්ස අන්තමසො තිරච්ඡානගතස්සපි දුක්කටං. මොක්ඛාධිප්පායස්ස අනාපත්ති.

සඞ්ඝමජ්ඣෙ විනයධරෙන අනුයුඤ්ජියමානස්ස පුච්ඡිතතො අඤ්ඤස්ස වාදො අඤ්ඤෙන අඤ්ඤං පටිචරණං **අඤ්ඤවාදො**. තථෙව පුච්ඡියමානස්ස අකථෙතුකාමතාය විහෙසනං තුණ්හීභාවො **විහෙසා**. අඤ්ඤවාදකස්ස විහෙසකස්ස ච ඤත්තිදුතියකම්මෙන අඤ්ඤවාදකවිහෙසකකම්මෙ කතෙ පුන අඤ්ඤවාදෙ විහෙසාය පාචිත්තියං. අනාරොපිතෙ පන කම්මෙ දුක්කටං. කිඤ්චි වීතික්කමං දිස්වා ''ආවුසො, ඉදං නාම තයා කත''න්ති වුත්තෙ තං න කථෙතුකාමො තුණ්හීභූතො සඞ්ඝං විහෙසෙතීති **විහෙසකො**. අනාචාරං ආචරිත්වා සඞ්ඝමජ්ඣෙ ආපත්තියා, වත්ථුනා වා අනුයුඤ්ජියමානෙ තං අකථෙතුකාමො ''කො ආපන්නො, කිස්මිං ආපන්නො''තිආදිනා නයෙන අඤ්ඤෙහි වචනෙහි තං වචනං පටිච්ඡාදෙන්තො යො අඤ්ඤං වදති, අයං **අඤ්ඤවාදකො** නාම.

දුට්ඨුල්ලං නාම පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසා, ඉධ පන සඞ්ඝාදිසෙසොව. පකාසො ච ඡාදො ච **පකාසඡාදො,** දුට්ඨුල්ලස්ස පකාසඡාදොති තප්පුරිසො. අභිණ්හාපත්තිකස්ස භික්ඛුනො ආයතිං සංවරත්ථාය ආපත්තිපරියන්තං කුලපරියන්තඤ්ච කත්වා වා අකත්වා වා තික්ඛත්තුං අපලොකෙත්වා කාතබ්බං. භික්ඛුසම්මුතිං ඨපෙත්වා අනුපසම්පන්නස්ස ''අයං අසුචිං මොචෙත්වා සඞ්ඝාදිසෙසං ආපන්නො''තිආදිනා නයෙන වත්ථුනා සද්ධිං ආපත්තිං ඝටෙත්වා තස්ස දුට්ඨුල්ලස්ස පකාසනෙ ආරොචනෙ ච, තස්සෙව යෙන කෙනචි උපායෙන ඤත්වා ඡාදනෙ ච, අදුට්ඨුල්ලාරොචනෙ ඡාදනෙ ච, අනුපසම්පන්නස්ස පන පුරිමපඤ්චසික්ඛාපදෙ ඉතරා දුට්ඨුල්ලෙපි දුක්කටං.

හාසොදකෙති එත්ථ හාසෙ උදකෙති පදවිභාගො වෙදිතබ්බො. යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන හසාධිප්පායස්ස උපකච්ඡකාදීසු හාසෙ ඵුසනෙ. හාසනිමිත්තඤ්හි ඵුසනං හාසො. අනුපසම්පන්නෙ දුක්කටං. **උදකෙ හාසෙති** උපරිගොප්ඵකෙ උදකෙ හසාධිප්පායස්ස උම්මුජ්ජනනිමුජ්ජනෙන කීළාය. කීළා හි ඉධ හාසොති වුත්තො. නාවාය කීළතො, හත්ථාදිනා කට්ඨාදිනා වා උදකං හනතො අන්තමසො භාජනගතකඤ්ජිකාදීනිපි ඛිපනකීළාය කීළතො දුක්කටං. අහසාධිප්පායස්ස අනාපත්ති.

නිච්ඡුභනෙ විහාරාති සඞ්ඝිකවිහාරතො භික්ඛුනො නික්කඩ්ඪනනික්කඩ්ඪාපනෙ. එත්ථ ච එකප්පයොගෙ එකා, නානාපයොගෙ ද්වාරගණනාය ආපත්තියො. පුග්ගලිකනික්කඩ්ඪනෙ, තස්ස පරික්ඛාරනික්කඩ්ඪනෙ, අනුපසම්පන්නස්ස පන තස්ස පරික්ඛාරස්ස වා නික්කඩ්ඪනෙ දුක්කටං. න සම්මාවත්තන්තානං අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකානං වා නික්කඩ්ඪනෙ, අත්තනො විස්සාසිකස්ස විහාරා නික්කඩ්ඪනෙ, භණ්ඩනකාරකස්ස පන සකලසඞ්ඝාරාමතො නික්කඩ්ඪනෙ අනාපත්ති.

අනුපඛජ්ජ සයනෙති ‘‘වුඩ්ඪො, ගිලානො, සඞ්ඝෙන දින්නො’’ති ජානිත්වා මඤ්චපීඨානං වා තස්ස භික්ඛුනො පවිසන්තස්ස වා නික්ඛමන්තස්ස වා උපචාරං අනුපඛජ්ජ අනුපවිසිත්වා සඞ්ඝිකෙ විහාරෙ ‘‘යස්ස සම්බාධො භවිස්සති, සො පක්කමිස්සතී’’ති අධිප්පායෙන නිසීදනනිසජ්ජනවසෙන සයනෙ. පුග්ගලිකෙ දුක්කටං.

එත්ථ ච **පාචිත්තීති** උද්දිසිත්වා කානිචි පසිද්ධානි දස්සිතානි. අවුත්තානි පන තාදිසානි ඉමිනාව සාමඤ්ඤවචනෙන සඞ්ගහෙත්වා වෙදිතබ්බානි. කථං? අවෙලකාදිඅඤ්ඤතිත්ථියානං යස්ස කස්සචි ආමිසස්ස සහත්ථා දානෙ ච, සප්පිනවනීතතෙලමධුඵාණිතමච්ඡමංසඛීරදධිසඞ්ඛාතානං පණීතභොජනානං අත්තනො අත්ථාය විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජනෙ, රාගපරියුට්ඨිතඉත්ථිපුරිසස්ස යොග්ගෙ කුලෙ අනුපවිසිත්වා නිසජ්ජනකප්පනෙ, පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරෙන නිමන්තිතො තස්මිං භුත්තෙ වා අභුත්තෙ වා සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡිත්වා පුරෙභත්තං පච්ඡාභත්තං වා යස්මිං කුලෙ නිමන්තිතො, තතො ගිලානචීවරදානකාරසමයං ඨපෙත්වා අඤ්ඤස්මිං අඤ්ඤකුලප්පවෙසනෙ, ඨපෙත්වා එකදිවසං අඤ්ඤස්මිං දිනෙ ආවසථපිණ්ඩස්ස අගිලානෙන භුත්වා භුඤ්ජනෙ, රත්තිපරිච්ඡෙදං වා භෙසජ්ජපරිච්ඡෙදං වා කත්වා පවාරිතතො උත්තරි අඤ්ඤත්‍ර පුන පවාරණාය අඤ්ඤත්‍ර නිච්චප්පවාරණාය විඤ්ඤාපනෙ, අඤ්ඤත්‍ර තථාරූපපච්චයා ගාමතො නික්ඛන්තසෙනාදස්සනාය ගමනෙ, පච්චයෙනපි ගන්ත්වා තිරත්තතො උත්තරි සෙනාය වාසෙ, තස්ස ච වසන්තස්ස යුද්ධට්ඨානබලගණට්ඨානසෙනානිවෙසඅනීකදස්සනත්ථං ගමනෙ, පිට්ඨාදීහි කතමජ්ජසඞ්ඛාතසුරාය, පුප්ඵාදීහි කතආසවසඞ්ඛාතමෙරයස්ස ච පානෙ, පදීපුජ්ජලපත්තපචනාදිකාරණං විනා විසිබ්බිතුකාමතාය අගිලානස්ස අග්ගිනො ජාලනජාලාපනෙ, කප්පබින්දුං අනාදාය නවචීවරපරිභොගෙ, සාමං චීවරං විකප්පෙත්වා අපච්චුද්ධාය පරිභොගෙ, භික්ඛුසන්තකපත්තාදිනො අන්තමසො හසාධිප්පායෙනපි අපනිධානෙ අපනිධාපනෙ, සඤ්චිච්ච තිරච්ඡානගතස්ස ජීවිතවොරොපනෙ, සඤ්චිච්ච යථාධම්මං නිහතාධිකරණස්ස පුනකම්මාය උක්කොටනෙ, සඤ්චිච්ච ථෙය්‍යසත්ථෙන සද්ධිං සංවිධාය එකද්ධානගමනෙ, භික්ඛූහි සික්ඛාපදෙහි වුච්චමානස්ස අඤ්ඤං අවිචාරෙත්වා ‘‘න තත්ථ සික්ඛිස්සාමී’’ති භණනෙ, සික්ඛාපදවිවණ්ණනෙ, ඉමෙසං ‘‘සුත්වා ඔරමිස්සාමී’’ති අධිප්පායං විනා විවාදාපන්නානං උපස්සුතිට්ඨානෙ, ධම්මිකානං කම්මානං ඡන්දං දත්වා පච්ඡා ඛීයනධම්මාපජ්ජනෙ, සඞ්ඝෙ විනිච්ඡයෙ වත්තමානෙ ඡන්දං අදත්වා පක්කමනෙ, සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන චීවරං දත්වා පච්ඡා ඛීයනධම්මාපජ්ජනෙ, අඤ්ඤත්‍ර අජ්ඣාරාමා අජ්ඣාවසථා වා රතනස්ස වා රතනසම්මතස්ස වා උග්ගණ්හනඋග්ගහාපනෙ පාචිත්තියන්ති.

පාචිත්තියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

13. සමණකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා

125. **සමණකප්පාති** සමණවොහාරා. භවන්ති, අහෙසුන්ති වා භූතා, වත්තමානෙ, භූතෙ වා තප්පච්චයො. විරුළ්හමූලාදිභාවං ආපජ්ජිත්වා වඩ්ඪමානකානං, වඩ්ඪිත්වා මහන්තභාවං පත්තානඤ්ච රුක්ඛලතාදිසඞ්ඛාතානං භූතානං ගාමො, භූතා එව වා ගාමො සමූහො **භූතගාමො**. තස්ස සමාරම්භො ඡෙදනඵාලනාදි, තස්මිං. නිමිත්තත්ථෙ චෙතං භුම්මං, තංහෙතු පාචිත්තියං හොතීති අත්ථො. කතකප්පියං සමණකප්පියං භවෙති සම්බන්ධො. තත්ථ කතං කප්පියං යස්සාති බහුබ්බීහි. කෙනාති ආහ **‘‘නඛෙනා’’**තිආදි.

126. ඉදානි යස්ස සමාරම්භො, තං භූතගාමං විභජිත්වා දස්සෙතුං **‘‘ස මූලා’’**තිආදි ආරද්ධං. **සොති** භූතගාමො. භවිතුං උප්පජ්ජිතුං පයොජෙතීති කාරිතන්තා තප්පච්චයො, පභාවිතො උප්පාදිතොති අත්ථො. අථ වා පභවනං පභවො, උප්පත්ති, සොව පභවො, පභාවං කරොතීති නාමධාතුතො කත්තරි තප්පච්චයො, පභාවිතො උප්පන්නොති අත්ථො. මූලඤ්ච ඛන්ධො ච බීජඤ්ච අග්ගඤ්ච ඵළු ච මූල…පෙ…. ඵළූනි. **ඵළු** නාම පබ්බං. තානියෙව බීජානි, තෙහි පභාවිතො උප්පාදිතො, අථ වා තෙහි අවධිභූතෙහි, කාරණභූතෙහි වා පභාවිතො උප්පන්නොති කමෙන විකප්පද්වයෙ සමාසද්වයං වෙදිතබ්බං. තත්ථ **මූලබීජං** නාම හලිද්දිසිඞ්ගිවෙරාදි.

ඛන්ධබීජං නාම අස්සත්ථනිග්‍රොධාදි. **බීජබීජං** නාම පුබ්බණ්ණාපරණ්ණාදි. **අග්ගබීජං** නාම හිරිවෙරාදි. **ඵළුබීජං** නාම උච්ඡුනළාදි. තත්ථ මූලබීජාදීනි පඤ්ච බීජගාමො. තන්නිබ්බත්තො රුක්ඛලතාදි භූතගාමො.

ඉදානි තෙසු බීජගාමසමාරම්භෙ දුක්කටං දස්සෙති අපරද්ධෙන. භූතගාමවියොජිතං බීජං ආරම්භෙ දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. භූතගාමතො වියොජිතන්ති තප්පුරිසො. **බීජන්ති** භූමියං රොපිතමරොපිතම්පි නිග්ගතවිදත්ථිමත්තපත්තවට්ටිපි මූලබීජානි. ‘‘ආරම්භෙ’’ති කිතකපච්චයස්ස යොගෙ අවුත්තෙ කම්මනි ඡට්ඨුප්පත්තියං විකප්පෙන උභයත්ථ දුතියා. **ආරම්භෙති** සමාරම්භෙ. තස්මා ‘‘ඉමං පුප්ඵං ඵලං වා ජාන, ඉමං කප්පියං කරොහී’’තිආදිනා කප්පියවචනෙන භූතගාමතො වියොජිතං බීජජාතං බීජගාමපරිමොචනත්ථං පුන කප්පියං කාරාපෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පඤ්චහි සමණකප්පෙහි ඵලං පරිභුඤ්ජිතුං අග්ගිපරිජිතං සත්ථපරිජිතං නඛපරිජිතං අබීජං නිබ්බත්තබීජඤ්ඤෙව පඤ්චම’’න්ති (චූළව. 250) වුත්තෙසු පඤ්චසු නඛපරිජිතාදීනි තීණි දස්සිතානි.

127. ඉදානි අවසිට්ඨානි ද්වෙ දස්සෙතුං **‘‘නිබ්බත්තබීජ’’**න්තිආදිකං පඨමද්ධං ආහ. තත්ථ **නිබ්බත්තබීජන්ති** නිබ්බත්තනියන්ති නිබ්බත්තං, නිපුබ්බ වතු වත්තනෙතිමස්මා තප්පච්චයො, නිබ්බත්තං බීජං යස්ස තං නිබ්බත්තබීජං,

බීජං නිබ්බත්තෙත්වා විසුං කත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං අම්බපනසාදි. **නොබීජං** නාම තරුණම්බඵලාදි. ඉදානි බීජගාමභූතගාමෙසු කප්පියකරණප්පකාරාදිවිසෙසං දස්සෙන්තො **"කටාහා"**තිආදිමාහ. තත්ථ කටාහෙන බද්ධං බීජං යෙසන්ති බාහිරත්ථො.

128. භාජනෙ භූමියම්පි වා එකාබද්ධෙසු බීජෙසු එකස්මිඤ්ච කප්පියෙ කතෙති යොජනා. **බීජෙසූති** බීජගාමභූතගාමෙසු . භූතගාමොපි හි ඉධ ''බීජ''න්ති රුළ්හීවසෙන වුච්චති.

129. **නික්ඛිත්තෙති** ඨපිතෙ. **කප්පියං පුන කරෙය්‍යාති** ජාතමූලපණ්ණභාවතො භූතගාමත්තා භූතගාමතො පරිමොචිතං බීජගාමපරිමොචනත්ථං පුන කප්පියං කාරෙය්‍යාති අත්ථො. තෙනාහ **"භූතගාමො හි සො තදා"**ති. **හි**-සද්දො හෙතුම්හි. **තදාති** මූලෙ ච පණ්ණෙ ච ජාතකාලෙ සචෙ මූලමත්තං සඤ්ජායති, උපරිභාගෙ සචෙ අඞ්කුරො ජායති, හෙට්ඨාභාගෙ ඡින්දිතුං වට්ටති. මූලමත්තෙසු වා පන පණ්ණමත්තෙසු වා නිග්ගතෙසු සචෙපි රතනප්පමාණාපි සාඛා නික්ඛමන්ති, බීජගාමසඞ්ගහිතා හොන්ති.

130. උදකසම්භවො සෙවාලො ච චෙතියාදීසු සෙවාලො ච භූතගාමොවාති සම්බන්ධො. **ආදි**-සද්දෙන පාකාරාදිග්ගහණං. යදි ද්වෙ තීණි පණ්ණානි න ජායන්ති, අග්ගබීජසඞ්ගහං ගච්ඡති. සුක්ඛො පන සම්මජ්ජිතබ්බො. මූලපණ්ණෙ විනිග්ගතෙ බීජොපි භූතගාමොවාති සම්බන්ධො. **පණ්ණෙති** ඉමිනා අඞ්කුරමත්තං පටික්ඛිපති.

131. සටාදිපිට්ඨෙ සෙවාලො ච අහිඡත්තකමකුළඤ්ච දුක්කටස්සෙව වත්ථූනීති සම්බන්ධො. **පිට්ඨෙති** ඉමිනා අන්තො අබ්බොහාරිකොති දස්සෙති. **වුල්ලන්ති** වුල්ලිතං අහිඡත්තකං. **අබ්‍යවහාරිකන්ති** ආපත්තිවොහාරයොග්ගං න හොතීති අත්ථො.

132. අල්ලරුක්ඛෙ ලාඛානිය්‍යාසඡත්තානි විකොපිය ගණ්හතො තත්ථ අක්ඛරං ඡින්දතො වාපි පාචිත්තීති සම්බන්ධො. **තත්ථාති** අල්ලරුක්ඛෙ. ''විකොපය''න්ති පොත්ථකෙසු පාඨො දිස්සති, සො අපාඨො පඨමන්තතාය කාරණාභාවතො. ''විකොපියා''ති පන පාඨො ගහෙතබ්බො. **විකොපියාති** ඉමිනා අවිකොපෙත්වා ගහණෙ අනාපත්තීති දීපෙති.

133. **දාරුමක්කටකාදිනාති** ආණිං කොට්ටෙත්වා දාරුයන්තං කත්වා තත්ථ කණ්ටකං ඔලම්බෙන්ති, එතං දාරුමක්කටකං නාම. **ආදි**-සද්දෙන කණ්ටකබන්ධනාදීනං ගහණං. තිණාදිං ඡින්දිතුං, ගණ්ඨිකං කාතුඤ්ච න කප්පතීති යොජනා. **ඡින්දිතුන්ති** ඡින්දනං.

134. **භූතගාමං වාති** භූතගාමං වා. **බීජං වාති** බීජගාමං වා. ''ඡින්ද වා''තිආදිනා සබ්බත්ථ **වා**-සද්දො යොජෙතබ්බො. **පච වාති** පචනං කරොහීති වා. ''පට'' ඉති වා පාඨො, තස්ස උප්පාදෙහීති අත්ථො. ''ඉමං රුක්ඛං ඡින්දාහී''තිආදිනා පන අවත්වා ''රුක්ඛං ඡින්දා''තිආදිනා අනියමෙත්වා වත්තුං වට්ටති.

135. **ඉමන්ති** එතං රුක්ඛාදිං. **ඉමං සොධෙහීති** එත්ථ ඉති-සද්දං කත්වා අත්ථො වත්තබ්බොති.

සමණකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

14. භූමිනිද්දෙසවණ්ණනා

136. යාසු වුත්ථං පක්කඤ්ච කප්පති, තා කප්පියා භූමියො සම්මුති ච සම්මුතිකුටි ච…පෙ…. ගහපති ච ගහපතිකුටි චාති ඉමා චතස්සො හොන්තීති යොජෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. තත්ථ **භෙසජ්ජක්ඛන්ධකෙ** (මහාව. 295) වුත්තාය උත්තිදුතියකම්මවාචාය, අපලොකනකම්මවසෙන වා සාවෙත්වා සම්මා උත්තිසම්පන්නං කරීයතීති **සම්මුති,** ථම්භානං භිත්තිපාදානං වා උග්ගමනං උද්ධං කත්වා ඨපනං, ''කප්පියකුටිං කරොම''ති වාචාය සාවනඤ්ච අන්තං යස්සා සා **උස්සාවනන්තා.** තථා ච වුත්තං ''ථම්භප්පතිට්ඨානඤ්ච වචනපරියොසානඤ්ච සමකාලං වට්ටතී''ති (මහාව. අට්ඨ. 295). නිසාදනං පවිසනං සන්නිවෙසනං නිසාදො, ගුන්නං විය නිසාදො එතිස්සාති **ගොනිසාදි.** භික්ඛුං ඨපෙත්වා සෙසසහධම්මිකා සබ්බෙ ච දෙවමනුස්සා ඉධ **ගහපතීති** සාමඤ්ඤෙන අධිප්පෙතා. එත්ථ පන ගහපතිසම්බන්ධිනී කුටි දීසෙන ගහපතී.

''යං පන අකප්පියභූමියං සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ගෙහෙ වුත්ථ''න්ති (මහාව. අට්ඨ. 295) **අට්ඨකථාවචනතො** යං සඞ්ඝො ආකඞ්ඛති විහාරං වා අඩ්ඪයොගං වා පාසාදං වා හම්මියං වා ගුහං වා ලෙණාදිං වා, තෙසම්පි සාමඤ්ඤවචනං විඤ්ඤායතීති තංතංලක්ඛණප්පත්තා සහසෙය්‍යප්පහොනකා ලෙණාදයො චතූස්වෙව කුටීසු අන්තොගධාති වෙදිතබ්බං. ඉමාසු චතූසු සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ පදෙසෙ යං සඞ්ඝිකං පුග්ගලිකං වා භික්ඛුසන්තකං එකරත්තම්පි අන්තොවුත්ථං අනුපසම්පන්නෙන පක්කඤ්ච යාවකාලිකං යාමකාලිකඤ්ච අන්තොවුත්ථඅන්තොපක්කසඞ්ඛං න ගච්ඡති, කො පන වාදො ඉතරද්වයෙ. තං පන අකප්පියභූමියම්පි වුත්ථං පක්කඤ්ච වට්ටති. තෙන වුත්තං **"යාසු වුත්ථං පක්කඤ්ච කප්පතී"**ති.

137. වාසත්ථාය කතෙ සඞ්ඝිකෙ වා එකසන්තකෙ වා සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ ගෙහෙ කප්පියාකුටි ලද්ධබ්බාති සම්බන්ධො. තත්ථ **වාසත්ථායාති** ඉමිනා අවාසත්ථාය කතං නිවත්තෙති. **එකසන්තකෙති** එකස්ස භික්ඛුනො සන්තකෙ. **කප්පියාකුටීති** භාවප්පධානොයං නිද්දෙසො, න හි ගෙහෙ ගෙහං ලද්ධුං යුජ්ජතීති කප්පියකුටිතාති අත්ථො. දීඝො පන ගාථාවසෙන, කප්පියා කුටිතාති වා විසෙසනවසෙන දට්ඨබ්බං. **සහසෙය්‍යප්පහොනකෙති** එත්ථ සහසෙය්‍යප්පහොනකං වාසාගාරලක්ඛණෙ වුත්තලක්ඛණං සෙනාසනං.

138. ඉදානි තා කුටියො කමෙන දස්සෙත්වා තත්ථ පටිපජ්ජිතබ්බවිධිං, තාසං සබ්බථාපගමඤ්ච දස්සෙතුං **"ගෙහෙ"**තිආදිමාහ. තත්ථ "කප්පියකුටිං කරොම, කප්පියකුටිං කරොමා"ති එවමීරයන්ති සම්බන්ධො. ඉට්ඨකා ච ථම්භා ච "ඉට්ඨකාථම්භා"ති වත්තබ්බෙ රස්සො. ඉට්ඨකථම්භා ආදි යස්ස භිත්තිපාසාදස්සාති බහුබ්බීහි. පච්ඡා පඨමසද්දෙන කම්මධාරයො. "ඨපෙය්‍ය වෙ, සා උස්සාවනන්තිකා"ති එවං වෙ-සා-සද්දෙ යොජෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො.

139. සකලො අපරික්ඛිත්තො ආරාමොපි වාති සම්බන්ධො. සෙනාසනං පරික්ඛිත්තං වා හොතු, අපරික්ඛිත්තං වා, න තං පමාණං.

140. අඤ්ඤෙහි කප්පියකුටියා අත්ථාය දින්නො වා තෙසං සන්තකො වාති යොජනා.

141. අවිරොධභාවෙන කප්පනීයා කප්පා, කප්ප සාමත්ථියමිච්චෙතස්මා ඉත්ථියං ආපච්චයෙ රූපං, න කප්පා අකප්පා, අකප්පා ච සා කුටි චෙති **අකප්පකුටි,** තාය. **සප්පිආදීති** ඉමිනා සත්තාහකාලිකං යාවජීවිකඤ්ච ගහිතං.

142. **තෙහෙවාති** අකප්පකුටියං වුත්ථසප්පිආදීහි එව සද්ධිං සත්තාහකාලිකසංසට්ඨතාය **"සත්තාහං කප්පතෙ"**ති වුත්තං. **සාමිසෙති** ආමිසසඞ්ඛාතෙන පුරිමද්වයෙන සහිතෙ. **සාමපාකතාති** සාමං අත්තනා පාකො එතස්සාති සාමපාකං, සත්තාහකාලිකෙන සහ පක්කං සාමිසං යාවජීවිකං, තස්ස භාවො සාමපාකතා. සයං පක්කං තං අත්තනා සංසට්ඨතාය තම්පි ආමිසං සාමපාකගතිකං කරොතීති තස්ස සාමපාකතා හොතීති අධිප්පායො.

143. **අධිට්ඨිතාති** පතිට්ඨිතා. එව-සද්දො තිට්ඨතිසද්දස්ස අන්තෙ දට්ඨබ්බො.

144. **සබ්බෙසූති** ථම්භාදීසු සකලෙසු. ජහිතං වත්ථු කුටිභූමි යස්සා **ජහිතවත්ථුකා**. පරික්ඛිත්තෙ ජහිතවත්ථුකාති සම්බන්ධො. **සෙසාති** ඉතරා ද්වෙ කුටියො. **ඡදනවිබ්භමාති** ඡදනස්ස විනාසා. එත්ථාපි "ජහිතවත්ථුකා"ති ආනෙතබ්බන්ති.

භූමිනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

15. උපජ්ඣාචරියවත්තනිද්දෙසවණ්ණනා

145. "ඉදං තයා දුක්කතං, දුබ්භාසිත"න්තිආදීනි වත්වා චොදනතො, අත්තනො වජ්ජං අස්සරන්තස්ස සතුප්පාදවසෙන සාරණතො, සම්මා පටිපත්තියං සාරණතො පවත්තාපනතො වා වජ්ජාවජ්ජං උපනිජ්ඣායති භුසං චින්තෙතීති උපජ්ඣා. උපජ්ඣා එව උපජ්ඣායො. "එවං තයා බුද්ධවචනං සජ්ඣායිතබ්බං, එවං අතික්කමිතබ්බං, එවං පටික්කමිතබ්බ"න්තිආදිනා ආචාරසික්ඛාපනෙ ආචරති පවත්තතීති ආචරියො. සො ච නිස්සයපබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මාචරියවසෙන චතුබ්බිධො. උපජ්ඣා ච ආචරියො ච **උපජ්ඣාචරියා,** තෙ. **නිස්සාය වසමානොති** ඉමිනා නිස්සයපබ්බජ්ජාඋපසම්පදාධම්මන්තෙවාසිකෙසු යො නිස්සාය වසති, තං දස්සෙති. චතූසු හි තෙසු නිස්සයන්තෙවාසිකෙන යාව ආචරියං නිස්සාය වසති, තාවසබ්බං ආචරියවත්තං කාතබ්බං, නෙතරෙහි. ඉතරෙහි, නිස්සයමුත්තකෙහිපි යාව චීවරරජනං, තාව ච අරතිවිනොදනාදිකඤ්ච වත්තං කාතබ්බං. අනාපුච්ඡිත්වා පත්තචීවරදානාදිම්හි පන එතෙසං අනාපත්ති. සද්ධිවිහාරිකස්ස පන උපජ්ඣායානං යාව චීවරරජනං, තාව ච අරතිවිනොදනාදිකඤ්ච අකරොන්තස්ස නිස්සයමුත්තකස්සාපි අමුත්තකස්සාපි ආපත්තියෙව. එකච්චස්ස පත්තදානාදිතො පට්ඨාය අමුත්තනිස්සයස්සෙව ආපත්ති. තෙසු මජ්ඣෙ ද්වෙ ආචරියස්ස යාවජීවං භාරා. ඉතරෙ පන යාව සමීපෙ වසන්ති, තාවදෙව, තස්මා ආචරියෙනාපි තෙසු සම්මා වත්තිතබ්බං, උපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකෙසු වත්තබ්බමෙව නත්ථි. **සුපෙසලොති** පියං සීලමස්සාති පෙසලො, වුද්ධි, ය-ලොපෙන ඊ-කාරස්ස අත්තකරණෙන, සුට්ඨු පෙසලො සුපෙසලො, සික්ඛාකාමොති අත්ථො. **"දන්තකට්ඨ"**න්තිආදි "දදෙ"තිමස්ස කම්මං. **දදෙති** සම්මා ආදරෙන යථාධිප්පායං දදෙය්‍යාති අත්ථො. **කාලෙති** තදනුරූපෙ කාලෙ.

146. පත්තෙ ච…පෙ…. චීවරෙ ච වත්තං චරෙති සම්බන්ධො. **චරෙති** කරෙය්‍ය. තත්ථ නීචං කත්වා සාධුකං අපරිසංසන්තෙන ධොවනං, මුහුත්තං උණ්හෙ ඔතාපනං, ඨපනට්ඨානං උපපරික්ඛිත්වා චම්මාදිනා කෙනචි අන්තරහිතාය නික්ඛිපනං **පත්තෙ වත්තං**. ගාමං පවිසන්තානං නිවාසනකායබන්ධනසඞ්ඝාටිදානං, ධොවිත්වා සොදකපත්තස්ස දානං **ගාමප්පවෙසෙ වත්තං**. යදි ආකඞ්ඛන්ති, පරිමණ්ඩලං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච නාතිදූරනච්චාසන්නෙ ගමනං, පත්තපරියාපන්නගහණඤ්ච **ගමනෙ වත්තං**. නිවත්තෙන්තෙ පන පඨමතරං

ආගන්ත්වා ආසනපඤ්ඤාපනං, පාදොදකාදිඋපනික්ඛිපනං, පත්තචීවරපටිග්ගහණං **ආගමෙ ආගමනෙ වත්තං.** භණන්තානං අන්තරා කථාඅනොපාතනං සබ්බත්ථ වත්තං. ආසනපඤ්ඤාපනං, උට්ඨිතෙසු ආසනඋද්ධරණං, පාදපීඨකථලිකානං උපනික්ඛිපනං, පටිසාමනඤ්ච **ආසනෙ පාදපීඨෙ පාදකථලෙ ච වත්තං.** ධොතපාදට්ඨපනකං පාදපීඨං. අඤ්ඤං කථලිං. උපාහනා ච චීවරඤ්චාති ද්වන්දෙ, තස්මිං. සුක්ඛඅල්ලචොළෙහි පුඤ්ඡනං **උපාහනාය වත්තං.** සින්නචීවරස්ස මුහුත්තං ඔතාපනං, චතුරඞ්ගුලං කණ්ණං උස්සාරෙත්වා චීවරසංහරණඤ්ච **චීවරෙ වත්තං.**

147. පරිභොජනීය...පෙ.... පස්සාවට්ඨානිසු ච විහාරසොධනෙ ච පුන පඤ්ඤාපනෙ ච වත්තං තථාති සම්බන්ධො. වච්චඤ්ච පස්සාවො ච වච්චපස්සාවා. තිට්ඨති එත්ථාති ඨානී, කුටි. වච්චපස්සාවානං ඨානීති තප්පුරිසො. අථ වා තිට්ඨති එත්ථාති ඨානං, සොයෙව සමාසො, වච්චපස්සාවස්ස ච පතනට්ඨානං, තං අස්ස අත්ථීති ඉට්ඨගෙහාදි. පරිභොජනීයඤ්ච පානීයඤ්ච වච්චපස්සාවට්ඨානී ච **පරි...පෙ.... ට්ඨානී.** තාසු තෙසු වා. පාදොදකඋණ්හසීතනහානොදකප්පටියාදාපනං **පරිභොජනීයෙ වත්තං.** පාතබ්බපානීයෙන පුච්ඡනං උපට්ඨාපනඤ්ච **පානීයෙ වත්තං.** සම්මජ්ජනපානීයඋපට්ඨාපනං **වච්චපස්සාවට්ඨානීසු වත්තං.** පඨමං පත්තචීවරාදීනි හරාපෙත්වා එකමන්තෙ නික්ඛිපනාදි, උල්ලොකතො පට්ඨාය මක්කටසන්තානං ඔහාරෙත්වා සම්මජ්ජනඤ්ච **විහාරසොධනෙ වත්තං.** ඔතාපෙත්වා සොධෙත්වා පප්ඵොටෙත්වා අතිහරිත්වා යථාඨානෙ භූමත්ථරණාදිපඤ්ඤාපනං **පුන පඤ්ඤාපනෙ වත්තං. තථාති** ඉමිනා ''චරෙ''ති ඉදං අතිදිසති.

148. විහාරං සොධෙන්තො භික්ඛු පටිවාතෙ වා සඞ්ගණෙ වා පානීයසාමන්තා වා සයනාසනං න පප්ඵොටෙයාාති සම්බන්ධො. **පානීය**-සද්දෙන පරිභොජනීයඤ්ච සඞ්ගහිතං. **පටිවාතෙති** උපරිවාතෙ. **සඞ්ගණෙති** බහූනං සමොසරණෙ විවටප්පදෙසෙ. **සයනාසනං** නාම භූමත්ථරණමඤ්චාදි.

149. න්හානෙ වත්තං චරෙ, න්හාතස්ස කාතබ්බෙ චරෙති සම්බන්ධස්ස පුරිසාධීනතාය සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො . චීවරප්පටිග්ගහණගත්තපරිකම්මකරණං **නහානෙ වත්තං. කාතබ්බෙ චරෙති** ගත්තතො උදකසම්මජ්ජනනිවාසනදානාදිකිච්චෙ පවත්තෙයාාති අත්ථො. ''වනප්පගුම්බෙ''තිආදීසු විය සිස්ස එ-කාරාදෙසං රූපං, තස්මා කාතබ්බං වත්තං චරෙයාාති යොජෙත්වා වෙදිතබ්බං. බුධා පන ''න්හානෙ න්හාතස්ස කාතබ්බෙ වත්තං චරෙ''ති යොජෙත්වා අත්ථං වදන්ති. එවං සති කාතබ්බ-සද්දස්ස කම්මසාධනත්තා වත්තමෙව කාතබ්බං නාමාති ''වත්තෙ වත්තං චරෙ''ති වුත්තං විය හොතීති විරුජ්ඣති. **''නහාතෙන නහාතස්සා''**ති වා පාඨො, උදකෙ ගත්තපරිකම්මෙන ථෙරං පඨමං නහාපෙත්වා සයම්පි නහාතෙනාති අත්ථො. **පාළියම්පි** ''නහාතෙන පඨමතරං උත්තරිත්වා''ති (මහාව. 67) අත්ථි. අථ රඞ්ගපාකෙ ධොවනෙ සිබ්බනෙ ච වත්තං චරෙති සම්බන්ධො, රජනපාකෙ චීවරධොවනෙ චීවරසිබ්බනෙ චාති අත්ථො. රජන්තො චීවරෙ ථෙවෙ යීතෙ න වජෙති සම්බන්ධො. **රජන්තොති** චීවරං රජන්තො. **ථෙවෙති** රජනබින්දුම්හි.

150. **එකච්චස්සාති** ආචරියුපජ්ඣායානං වෙරිනො පුග්ගලස්ස පත්තං වා චීවරානි වා කිඤ්චනං පරික්ඛාරං වා න දදෙයා න ගණ්හෙයා චාති සම්බන්ධො. තත්ථ **න දදෙයා න ගණ්හෙයාාති** පටිසාමනත්ථායපි න දදෙයා, න ගණ්හෙයා චාති අත්ථො. ''ආකිඤ්චන''න්තිආදීසු විය **කිඤ්චන**-සද්දො දට්ඨබ්බො, තස්ස කිඤ්චීති අත්ථො. **කිඤ්චිනන්ති** වා පාඨො, කිඤ්චි නං පරික්ඛාරන්ති යොජනා. පදසිද්ධිවසෙනෙත්ථ නන්ති න-සද්දප්පයොගො කතො.

151-2. **පබ්බජෙතො කාතුන්ති** පබ්බජ්ජාසමණං කාතුං. **තස්සාති** එකච්චස්ස. **පබ්බජෙතොති** පබ්බජ්ජාසමණො හුත්වා. **නින්නෙතුන්ති** එකච්චස්ස නීහරිතුං. සබ්බත්ථ අනාපුච්ඡා න වට්ටතීති යොජෙතබ්බං. **කිච්චයං චාති** වෙයාාවච්චාදි යං කිඤ්චි කිච්චං වා. කිච්චමෙව කිච්චයං, කස්ස යො ''සෙනියො''තිආදීසු විය. **පරිකම්මං චාති** පිට්ඨිපරිකම්මාදිපරිකම්මං. **අත්තනො කාරාපෙතුං චාති** එකච්චෙන අත්තනො කාරාපෙතුං වා. **කාතුං චාති** තස්ස අත්තනා කාතුං වා.

153. සීමතො නිග්ගතා බහිභූතා **නිස්සීමා,** තං. ආචරියුපජ්ඣායෙසු අවත්වා දූරං භික්ඛාචාරං ගතෙසුපි අපස්සන්තෙන ගාමො පවිසිතබ්බො. දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය පන ආපුච්ඡිතුංයෙව වට්ටති. **අත්තනො කිච්චයං වාපීති** අත්තනො සීමායපි පත්තපචනචීවරරජනාදිකං සකං කරණීයං වාපි කාතුං.

154. **අරතින්ති** සාසනෙ අනභිරතිං. **සඞ්ඝායත්තෙසු කම්මෙසූති** පරිවාසාදිතජ්ජනීයාදීසු සඞ්ඝප්පටිබද්ධෙසු කම්මෙසු. **උස්සුක්කං වාපීති** ආචරියුපජ්ඣායෙසු ගරුධම්මං අජ්ඣාපන්නෙසු, කම්මාරහෙසු ච ''කින්ති නු ඛො සඞ්ඝො පරිවාසං දදෙයාා''තිආදිනා උස්සාහං වාපි.

155. **ගිලානෙසු උපට්ඨෙයාාති** ''පඤ්චහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතො ගිලානුපට්ඨාකො අලං ගිලානං උපට්ඨාතුං, පටිබලො හොති භෙසජ්ජං සංවිධාතුං, සප්පායාසප්පායං ජානාති, අසප්පායං අපනාමෙති, සප්පායං උපනාමෙති, මෙත්තචිත්තො ගිලානං උපට්ඨාති නො ආමිසන්තරො, අජෙගුච්ඡී හොති උච්චාරං වා පස්සාවං වා ඛෙළං වා වන්තං වා නීහාතුං, පටිබලො හොති ගිලානං කාලෙන කාලං ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙතුං සමාදපෙතුං සමුත්තෙජෙතුං සම්පහංසෙතු''න්ති (මහාව. 366) එවං වුත්තපඤ්චඞ්ගසමන්නාගතෙන හුත්වා ගිලානෙසු උපට්ඨහෙයාාති අත්ථො. ඉමිනා සබ්බෙහිපි ආචරිතබ්බං ගිලානවත්තං උපදිසති. **වුට්ඨානන්ති** ගෙලඤ්ඤා වුට්ඨිතං.

ආගමෙති ආගමෙය්‍ය, ඔලොකෙය්‍යාති අත්ථො. උපජ්ඣාචරියෙහි ච සද්ධිවිහාරිකඅන්තෙවාසිකෙසු යදි තෙ ගිලානා හොන්ති, ආදිතො පට්ඨාය චීවරෙ රජනපරියොසානඤ්ච අරතිවිනොදනාදිකඤ්ච වත්තං, අගිලානෙසු පන උද්දෙසපරිපුච්ඡා ඔවාදානුසාසනියා අනුග්ගහොපත්තචීවරාදිදානඤ්චාති සබ්බං කාතබ්බං. තෙනෙව හෙට්ඨා වුත්තං ‘‘තස්මා ආචරියෙනාපි තෙසු සම්මා වත්තිතබ්බං, උපජ්ඣායෙන සද්ධිවිහාරිකෙසු වත්තබ්බමෙව නත්ථී’’ති.

උපජ්ඣාචරියවත්තනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

16. වච්චපස්සාවට්ඨානිකනිද්දෙසවණ්ණනා

156. **වච්චපස්සාවට්ඨානිකන්ති** ඨානම්හි ඨානෙ වා භවං වච්චපස්සාවට්ඨානිකං. යථාවුඩ්ඪං වච්චං න කරෙය්‍යාති සම්බන්ධො. යෙ යෙ වුඩ්ඪා **යථාවුඩ්ඪං,** ආගතප්පටිපාටිං හිත්වා වුඩ්ඪප්පටිපාටියාති අත්ථො. **වච්චන්ති** උපලක්ඛණමත්තං, පස්සාවඤ්ච නහානඤ්ච න කරෙය්‍යාති අධිප්පායො. තදෙව සමත්ථෙති **‘‘යාතානුපුබ්බියා’’**තිආදිනා. **යාතානුපුබ්බියාති** යාතානං ගතානං අනුපුබ්බි අනුක්කමො යාතානුපුබ්බි, තාය. **වච්ච…පෙ.… තිත්ථඤ්චාති** එතං තයං ලබ්භතීති අත්ථො, භික්ඛුනාති විඤ්ඤායති.

157. උබ්භජිත්වා ච සහසා ච නො පවිසෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **උබ්භජිත්වාති** චීවරං දූරතොව උක්ඛිපිත්වා. **සහසාති** සීඝං. උක්කාසිත්වා පවිසෙය්‍යාති යොජනා.

158. වච්චපස්සාවදොණිනං බහීති සම්බන්ධො. **උභයන්ති** වච්චම්පි පස්සාවම්පි.

159. **කූපෙති** වච්චාවාටෙ. **කට්ඨන්ති** අවලෙඛනකට්ඨං. **ඵරුසෙනාති** ඛරෙන අවලෙඛනකට්ඨෙන. **උහතඤ්චාපීති** අත්තනා වා පරෙන වා උහතඤ්චාපි වච්චමක්ඛිතඤ්චාපීති අත්ථො. **ධොවයෙති** සති උදකෙ, උදකෙ අසති කට්ඨෙනපි සොධෙය්‍ය.

160. **න නික්ඛමෙති** න නික්ඛමෙය්‍ය. **චපු චපූති** අනුකරණං, විච්ඡායං ද්විත්තෙ චපු චපු කත්වාති කිරියාවිසෙසනං. **නාචමෙය්‍යාති** න ධොවෙය්‍ය. සති පන උදකෙ ආචමිතබ්බං, අසති යෙන කෙනචි පුඤ්ඡිත්වා ගන්තබ්බං, සබ්බසාධාරණට්ඨානෙ ච ආචමනකුම්භියා උදකං න සෙසෙතබ්බං. **උක්ලාපන්ති** කචවරං. **විසොධයෙති** විහාරසොධනෙ විය වච්චපස්සාවකුටියො, පරිවෙණකොට්ඨකෙ ච සම්මජ්ජෙය්‍ය. සබ්බත්ථෙව ච පන වත්තභෙදෙ දුක්කටං.

වච්චපස්සාවට්ඨානිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

17. ආපුච්ඡකරණනිද්දෙසවණ්ණනා

161. **ආපුච්ඡකරණන්ති** ආපුච්ඡාය කරණං. **අනජ්ඣිට්ඨොවාති** අනාණත්තොව, අයාචිතො එව වා. **න ච විස්සජෙති** පුච්ඡිතපඤ්හං න විස්සජ්ජෙය්‍ය ච, ආපුච්ඡිත්වා වා යාචිතො වා යථාවුත්තමෙතං කාතුං ලභතීති අධිප්පායො.

162. **ආපුච්ඡිත්වා කථෙන්තස්සාති** අත්තනො වුඩ්ඪං ආපුච්ඡිත්වා ධම්මාදිකං භාසන්තස්ස. **පුන වුඩ්ඪතරාගමෙති** පුන අඤ්ඤස්ස වුඩ්ඪතරස්ස ආගමනෙ සතීති අත්ථො. **පුනආපුච්ඡනං නත්ථීති** භාසිතබ්බං ඨපෙත්වා පුන ආපුච්ඡනකිච්චං නත්ථීති අත්ථො. සඞ්ඝත්ථෙරෙ අසති ආරද්ධම්පි අට්ඨපෙත්වා කථෙන්තස්සාපි එසෙව නයො. භත්තග්ගෙ අනුමොදතො ච ආපුච්ඡනං නත්ථීති සම්බන්ධො. **අනුමොදතොති** දායකෙහි යාචිතස්ස තංතංපුඤ්ඤානුමොදනවසෙන ධම්මකථං කරොතො ච. අනුමොදනඤ්ච ථෙරාධෙය්‍යං. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ ථෙරෙන භික්ඛුනා භත්තග්ගෙ අනුමොදිතු’’න්ති (චූළව. 362) හි වුත්තං. ‘‘සචෙ මනුස්සා අත්තනො අභිරුචිකෙන එකෙන අනුමොදනං කාරෙන්ති, නෙව තස්ස අනුමොදතො ආපත්ති, න මහාථෙරස්ස භාරො හොති. උපනිසින්නකථායමෙව හි මනුස්සෙසු කථාපෙන්තෙසු මහාථෙරො ආපුච්ඡිතබ්බො’’ති **අට්ඨකථායං** (චූළව. අට්ඨ. 362) වුත්තං.

163. වුඩ්ඪෙන එකවිහාරකෙ වසන්තො වාති සම්බන්ධො. **වුඩ්ඪෙනාති** වුඩ්ඪෙන සද්ධිං. **එකවිහාරකෙති** සචනුපචාරෙ ඛුද්දකවිහාරෙ, න මහාවිහාරෙ. කුච්ඡිතත්ථෙ හි කප්පච්චයො. **න සජ්ඣායෙය්‍යාති** සජ්ඣායනං න කරෙය්‍ය.

164. **‘‘ධම්මං න භාසයෙ’’**තිආදීසු අනාපුච්ඡාති සම්බන්ධිතබ්බං. **න ච විජ්ඣාපෙති** න ච නිබ්බායෙය්‍ය. වාතපානඤ්ච ආලොකසන්ධිඵලකං කවාටඤ්ච ද්වාරඵලකං **වාතපානකවාටං** වා න විවරෙය්‍ය න ථකෙය්‍ය වාති **න-**කාරො සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බො.

165. එකවඩ්ඪකමෙ වුඩ්ඪෙන වඩ්ඪකමන්තොපි යෙන වුඩ්ඪො, තෙන පරිවත්තයෙති යොජනා. **යෙන තෙනාති** භුම්මත්ථෙ කරණවචනං, යත්ථ වුඩ්ඪො, තත්ථාති අත්ථො, වුඩ්ඪං ඔභාය අඤ්ඤතො න ගන්තබ්බන්ති අධිප්පායො. **සොති** නවකො. **එනන්ති** වුඩ්ඪං. සබ්බත්ථ දුක්කටං. අයඤ්හි ඛන්ධකධම්මතා යත්ථ න-කාරෙන පටිසෙධො, තත්ථ දුක්කටන්ති.

ආපුච්ඡකරණනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

18. නග්ගනිද්දෙසවණ්ණනා

166. **"වජෙ"**තිආදීසු න-සද්දො සම්බන්ධිතබ්බො. තත්ථ පන යථානුරූපභොජනාදිකං කම්මවචනං අජ්ඣාහරිත්වා "භොජනං න භුඤ්ජෙ"තිආදිනා අත්ථො වෙදිතබ්බො.

167. **න කරෙ**ති හත්ථකම්මාදිකං පරිකම්මං සයම්පි න කරෙය්‍යාති අත්ථො. **පටිච්ඡාදීසූ**ති නිද්ධාරණෙ භුම්මං, ජන්තාඝරුදකවත්ථප්පටිච්ඡාදීනං මජ්ඣෙති අත්ථො. පරිකම්මෙ ද්වෙ කප්පියාති සම්බන්ධො. **පරිකම්මෙ**ති ජන්තාඝරෙ උදකෙපි උපජ්ඣායාදීනං කත්තබ්බපරිකම්මවිසයෙ, න අභිවාදනාදීසු. **ද්වෙ**ති ජන්තාඝරඋදකප්පටිච්ඡාදයො. ඡාදෙන්ති එතායාති ඡාදි, වත්ථස්ස ඡාදි **වත්ථච්ඡාදි. සබ්බත්ථා**ති සබ්බකම්මෙසූති.

නග්ගනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

19. න්හානකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා

168. කප්පනං කප්පියතා කප්පො, න්හානෙ කප්පො **න්හානකප්පො**. නවකො ථෙරානං පුරතො උපරි වා න ච න්හායෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **න වා**ති නයෙව. **පුරතො**ති අභිමුඛෙ. **උපරී**ති නදියා උපරි.

169-171. කුට්ටත්ථම්භතරුට්ටානෙ කායං න සංඝයෙති සම්බන්ධො. තත්ථ **කුට්ටං** නාම ඉට්ඨකදාරුසිලාභිත්ති. **ථම්භො** නාම නහානතිත්ථෙ නිඛනිත්වා ඨපිතො. **තරූ**ති රුක්ඛො. **අට්ටානං** නාම තච්ඡෙත්වා අට්ඨපදාකාරෙන රාජියො ඡින්දිත්වා නහානතිත්ථෙ නිඛාතඵලකං. ගන්ධබ්බහත්ථෙන වා…පෙ…. මල්ලකෙන වා කායං සරීරෙන වා අඤ්ඤමඤ්ඤං න සංඝයෙති සම්බන්ධො. **ගන්ධබ්බහත්ථෙනා**ති දාරුමයහත්ථෙන. **කුරුවින්දකසුත්තියා**ති කුරුවින්දකපාසාණචුණ්ණානි ලාඛාය බන්ධිත්වා කතගුළිකාවලියා සුත්තෙන ආවුණිතසුත්තියා. **මල්ලකෙනා**ති මකරදන්තකෙ ඡින්දිත්වා පදුමකණ්ණිකසණ්ඨානෙන කතමල්ලකෙන. **සරීරෙනා**ති අත්තනො කායෙන. අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස අඤ්ඤමඤ්ඤං කිරියාකරණසඞ්ඛාතෙ කිරියාබ්‍යතිහාරෙ ද්විත්තං. කපාල…පෙ…. පුථුපාණි ච සබ්බෙසං වට්ටතීති සම්බන්ධො. කපාලඤ්ච ඉට්ඨකා ච, තාසං ඛණ්ඩානි. **පුථුපාණී**ති පුථු නානා පාණි පුථුපාණි, හත්ථපරිකම්මං රුළ්හීවසෙන. **සබ්බෙසන්ති** ගිලානාගිලානානං. ගිලානස්ස අකතමල්ලකං වට්ටතීති සම්බන්ධො. **අකතමල්ලකං** නාම කතමල්ලකවිපරීතං. **ඵෙණං** නාම සමුද්දඵෙණන්ති.

න්හානකප්පනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

20. අවන්දියනිද්දෙසවණ්ණනා

172. **උක්ඛිත්තො**ති ආපත්තියා අදස්සනෙ අප්පටිකම්මෙ ච උක්ඛිත්තකො පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ උක්ඛිත්තකොති තිවිධො උක්ඛිත්තකො. **නානාසංවාසකො** නාම ලද්ධිනානාසංවාසකොපි කම්මනානාසංවාසකොපි. **ගරුකට්ඨො වා**ති පාරිවාසිකො මූලායපටිකස්සනාරහො මානත්තාරහො මානත්තචාරී අබ්භානාරහො ච ඉධ ගරුකට්ඨොති අධිප්පෙතො. ඉමෙහි පන අඤ්ඤමඤ්ඤං වන්දිතුං වට්ටතීති.

අවන්දියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

21. චම්මනිද්දෙසවණ්ණනා

173. මිගා ච අජා ච එළකා ච, තෙසං චම්මානීති සමාසො. **අජො** ඡගලකො. **එළකො** මෙණ්ඩකො. මිගෙ දස්සෙති **"රොහිතෙ"**තිආදිනා. **රොහිතා**-දිග්ගහණං උපලක්ඛණමත්තං, වාතමිගමිගමාතුකාදීපි එත්ථෙව සඞ්ගය්හන්ති.

174. **අනුඤ්ඤාතත්තයා**ති අනුඤ්ඤාතා යථාවුත්තචම්මත්තයතො. අමානුසංච සබ්බං චම්මං ථවිකොපාහනෙ කප්පතීති සම්බන්ධො. **ථවිකා** සත්ථකකොසකාදීති.

චම්මනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

22. උපාහනනිද්දෙසවණ්ණනා

175. නවා ගුණඞ්ගුණූපාහනා මජ්ඣදෙසෙ න කප්පන්තීති සම්බන්ධො. **නවාති** එකවාරම්පි අප්පටිමුක්කා. තත්ථ **ගුණඞ්ගුණූපාහනා** චතුපටලතො පට්ඨාය වුච්චන්ති. සම්භවෙ බ්‍යභිචාරෙ ච විසෙසනං සාත්ථකං භවතීති **“මජ්ඣදෙසෙ”**ති විසෙසනං අමජ්ඣදෙසං බ්‍යභිචරතීති අමජ්ඣදෙසෙ ගුණඞ්ගුණූපාහනා කප්පන්තීති වෙදිතබ්බං. තථා **නවාති** ඉමිනා අනවා මජ්ඣදෙසෙපි. ඉමිනා පන වාක්‍යෙන මජ්ඣදෙසෙපි එකවාරම්පි පටිමුක්කා, අඤ්ඤත්ථ තු සබ්බාපි ගුණඞ්ගුණූපාහනා වට්ටන්ති, න සෙසාති ආපන්නං, තථාපි ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, එකපලාසිකං උපාහන’’න්ති (මහාව. 245) වුත්තත්තා එකපටලිකාපි වට්ටතීති වෙදිතබ්බං. **සබ්බස්සාති** මජ්ඣදෙසෙ පච්චන්තිමෙපි ගිලානාගිලානස්ස සබ්බස්ස. ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, අජ්ඣාරාමෙ උපාහනං ධාරෙතු’’න්ති (මහාව. 249) හි සාමඤ්ඤෙන අනුඤ්ඤාතං. **සබ්බත්ථාති** ගාමෙ වා අරඤ්ඤෙ වා ආරාමතො අඤ්ඤත්‍ර. **අකල්ලකස්ස වාති** ගිලානස්සෙව.

176-9. සබ්බ…පෙ…. රත්තා ච උපාහනා සබ්බ…පෙ…. විච්ඡිකාළිකා ච…පෙ…. දීපිනං චම්මෙහි ච මජ්ජාර…පෙ…. චම්මෙහි ච පරික්ඛටා ච උපාහනා සඞ්කමනීයා පාදුකා ච කොචි ධාරෙය්‍ය, දුක්කටන්ති යොජනා. ඔදාතාය පාළියා අට්ඨකථාය ච අභාවෙපි අනුලොමවසෙනෙත්ථ වුත්තං විය දිස්සති. නීලකො ච ඔදාතො චාතිආදිනා ද්වන්දො. සබ්බෙව නීලක…පෙ…. කණ්හකා යාසන්ති සමාසො. **“මහාරඞ්ගා”**තිආදීසු අප්පයුත්තෙපි සබ්බ-සද්දෙ පකරණවසෙන යොජෙත්වා අත්ථො වෙදිතබ්බො.

> ‘‘අත්ථා පකරණා ලිඞ්ගා, ඔචිත්‍යා කාලදෙසතො;
> සද්දත්ථා විභජීයන්ති, න සද්දායෙව කෙවලා’’ති. –

හි වුත්තං. **චිත්‍රාති** විචිත්‍රා. නීලපීතාදී වද්ධායෙව යාසන්ති සමාසො. **ආදි**-සද්දෙන ඔදාතාදීනං ගහණං. තිත්තිරපත්තසදිසො විචිත්තො වණ්ණො තිත්තිරපත්ත-සද්දෙන ගහිතො. තමෙතෙසමත්ථීති **තිත්තිරපත්තිකා**. මෙණ්ඩස්ස ච අජස්ස ච විසාණසදිසා වද්ධා යාසන්ති බාහිරත්ථො. තා පන කණ්ණිකට්ඨානෙ මෙණ්ඩකඅජවිසාණසණ්ඨානෙ වද්ධෙ යොජෙත්වා කතා. එස නයො **විච්ඡිකාළිකාදීසු**. පණ්හිපිධානත්ථං තලෙ බල්ලං බද්ධං යාසන්ති විග්ගහො. ජඞ්ඝතො සබ්බපාදප්පටිච්ඡාදනකං පුටං බද්ධං යාසන්ති බහුබ්බීහි. තූලං පිචු පුණ්ණං යාසන්ති අඤ්ඤපදත්ථො. පලිගුණ්ඨෙතීති පලිගුණ්ඨො, උපරිපාදතලමත්තපටිච්ඡාදකබන්ධො, තෙන යොජෙත්වා කතා **පාලිගුණ්ඨිමා,** විචිත්‍රා හි තද්ධිතවුත්ති. විච්ඡිකානං අළසදිසං නඞ්ගුට්ඨසදිසං බද්ධමෙතාසන්ති **විච්ඡිකාළිකා**. සීහබ්‍යග්ඝුද්දාජිනදීපීනං චම්මෙහි චාති පකරණතො **අජිනා** නාම මිගා. **උලූකා** පක්ඛිබිළාරා. සඞ්කමන්ති ගච්ඡන්ති එතාහීති **සඞ්කමනීයා**. තා පන තාලපණ්ණාදීහි කතා සංහාරියා.

180. සකලං එකදෙසං වා පුඤ්ජිත්වාවාති යොජනා. **බල්ලකාදිකන්ති ආදි**-සද්දෙන මෙණ්ඩවිසාණවද්ධිකාදිකං සබ්බං සඞ්ගණ්හාතීති.

උපාහනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

23. අනොලොකියනිද්දෙසවණ්ණනා

181. **සාරත්තොති** සංරත්තො, සඤ්ජාතරාගචිත්තොති අත්ථො. **ඉත්ථියාති** තදහුජාතායපි පටසතනිවත්ථාය අනොකාසූපනිජ්ඣායනෙ අන්තමසො තිරච්ඡානගතානම්පි දුක්කටමෙව. **භික්ඛාදායියාති** උපලක්ඛණමත්තං, ඉත්ථී වා හොතු පුරිසො වා, භික්ඛාදානසමයෙ අසාරත්තෙනාපි මුඛං න උල්ලොකෙතබ්බං. උජ්ඣානං ලාමකතො සංචින්තනං, කොපො, තත්ථ සඤ්ඤා අස්සාති **උජ්ඣානසඤ්ඤී**. ඉධ පන ගිලානොපි න මුච්චති. **ආදාසෙ උදකපත්තෙති** ඉමිනා සෙසෙසු කංසපත්තාදීසු කඤ්ජියාදීසු ච මුඛනිමිත්තං පඤ්ඤායති, තෙසං සඞ්ගහො. ‘‘සඤ්ඡවි නු ඛො මෙ වණ්ණො, නො, ජිණ්ණො නු ඛොම්හි, නො’’ති පන ඔලොකෙතුං වට්ටති. **අස්සාති** භික්ඛුනො.

අනොලොකියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

24. අඤ්ජනීනිද්දෙසවණ්ණනා

182. වට්ටා වා අට්ඨසොළසංසා වා මට්ඨා අඤ්ජනී වට්ටතීති යොජනා. අට්ඨ ච සොළස ච අංසා කොණා යස්සා සාති විග්ගහො. සොළසංසපදෙසවිභත්තාය අට්ඨංසාසුතියා අට්ඨංසපදෙසවිභත්තා චතුරංසාපි සාමත්ථියා ගය්හතීති ඤාතබ්බං. ‘‘උජුකමෙව පන චතුරංසාවා’’ති හි **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 1.85) වුත්තං. **අඤ්ජනීති** අඤ්ජනනාළි. මූලෙ තිස්සොපි ලෙඛා වට්ටන්තීති යොජනා. **මූලෙති** බුන්දෙ, හෙට්ඨතොති වුත්තං හොති. **ලෙඛාති** වට්ටලෙඛා. බන්ධිතුං ගීවායං එකා එව ලෙඛා වට්ටතීති සම්බන්ධො. **බන්ධිතුන්ති** පිධානබන්ධනත්ථං.

183. **යං කිඤ්චි රූපන්ති** ඉත්ථිරූපාදි යං කිඤ්චි රූපං. **මාලාදිකම්මන්ති** මාලාකම්මං ලතාකම්මං. **අඩ්ඪචන්දාදීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන අග්ඝියාදිකං ගහිතං. **එත්ථාති** අඤ්ජනියං.

184. **ථවිකාති** අඤ්ජනිථවිකා. **සිපාටීති** ඛුරසිපාටිකා. සලාකාපි අචිත්තකා ලබ්භාති සම්බන්ධො. **සලාකාති** අඤ්ජනිසලාකා. නත්ථි චිත්තමෙතිස්සාති **අචිත්තකා**. තාදිසං පන ලභිත්වා උපාහනායො විය නාසෙත්වා පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

185. **අට්ඨි**-සද්දෙන මනුස්සට්ඨිං ඨපෙත්වා යං කිඤ්චි අට්ඨි ගහිතං.

186. **ධූමනෙත්තාති** ධූමනාළිකා, නිස්ස ආ-කාරාදෙසවසෙන වුත්තං. **සත්ථකදණ්ඩානීති** සත්ථදණ්ඩා . නත්ථුං දෙන්ති එතායාති **නත්ථුදානා**. අනියමෙන හි නදාදිතො වා ඊ. තෙහි සඞ්ඛනාභිආදීහි නිබ්බත්තා **තම්මයා**.

අඤ්ජනීනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

25. අකප්පියසයනනිද්දෙසවණ්ණනා

187-9. **අකප්පියානි සයනානීති** උච්චාසයනමහාසයනානි. පධානවසෙන පන ''සයනානී''ති වුත්තං, පීඨාදයොපි එත්ථෙව සඞ්ගය්හන්ති අඤ්ජනී-සද්දෙන අවසෙසානි විය. ආසන්දි ච...පෙ.... උභතොරත්තූපධානකඤ්චෙති එතානි අකප්පියානීති සම්බන්ධො. තත්ථ **ආසන්දීති** සුගතඞ්ගුලෙන අතිරෙකට්ඨඞ්ගුලපාදකානි මඤ්චපීඨානි. තත්ථ **පීඨං** නාම මඤ්චො විය නාතිදීඝං වුච්චති. තිවිධං තූලමෙතිස්සා අත්ථීති **තූලී,** පකතිතූලිකා. **''පල්ලඞ්කොති** පාදෙසු වාළරූපානි ඨපෙත්වා කතො''ති ඨපනස්ස **අට්ඨකථායං** (මහාව. අට්ඨ. 254) වුත්තත්තා ඨපනඤ්ච යථාකථඤ්චි හොති, යුත්ති ච හොතීති, ''තත්ථෙව සීහරූපාදිං දස්සෙත්වා කතො පන වට්ටතීති වදන්තී''ති යං **ටීකායං** වුත්තං, තං ''කිමිති එවං වදන්තී''ති වත්වා පටික්ඛිපිතබ්බං. ''අකප්පියරූපකතො අකප්පියමඤ්චො පල්ලඞ්කො නාමා''ති හි **සාරසමාසෙපි**. ආසන්දී පල්ලඞ්කො උච්චාසයනං, සෙසා මහාසයනං. **පටිකා** උණ්ණාමයො සෙතත්ථරණො. **ගොනො** චතුරඞ්ගුලාධිකලොමො මහාකොජවො. **චිත්තකං** වානචිචිත්‍රො උණ්ණාමයත්ථරණො. **උණ්ණා** එළකලොමං. **පටලිකා** ඝනපුප්ඵිකා. **විකතීති** සීහබ්‍යග්ඝාදිරූපවිචිත්තො. **උද්දලොමීති** එකතො උග්ගතලොමො. **එකන්තලොමිකාති** උභතො උග්ගතලොමො.

කුත්තං සොළසන්නං නාටකිත්ථීනං ඨත්වා නච්චනයොග්ගො. **කොසෙය්‍යං** රතනපරිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යසුත්තමයං පච්චත්ථරණං, **කට්ටිස්සං** රතනපරිසිබ්බිතං කොසෙය්‍යකට්ටිස්සමයං. හත්ථිනො ච අස්සා ච රථා චාති සෙනඞ්ගානං බහුත්තෙ සමාහාරද්වන්දො, හත්ථිඅස්සරථෙ තෙසං පිට්ඨියං අත්ථරාති තප්පුරිසො. **අජිනප්පවෙණීති** අජිනානං අජිනමිගචම්මානං මඤ්චප්පමාණෙන දුපට්ටතිපට්ටානි කත්වා සිබ්බිතා පවෙණී. කදලිමිගානං ඉදං **කදලිමිගං,** කිං තං? චම්මං, පවරො ච සො පච්චත්ථරො චාති **පවරපච්චත්ථරො,** සො ච තං සෙතවත්ථස්ස උපරි අත්ථතඤ්ච, කදලිමිගඤ්ච තං පවරපච්චත්ථරඤ්චාති සමාසො, පවරපච්චත්ථරණසඞ්ඛාතං සෙතවත්ථස්ස උපරි පත්ථරිතං කදලිමිගප්පවරපච්චත්ථරණන්ති අත්ථො. තං කිර එවං කරොන්ති. **ටීකායං** පන යථාවුත්තද්වයෙන අත්ථතං අඤ්ඤමෙව කිඤ්චි වුත්තං, තං න යුත්තං ''අජිනප්පවෙණී ධාරෙතබ්බා''තිආදිනා (මහාව. 254) විසුං අත්ථරණානමෙව වුත්තත්තා. තෙසු හි වුත්තෙසු තදත්ථතං වුත්තමෙව සියා, තථා ච වුත්තං හෙට්ඨා විසුං පටිකාදිකන්ති.

සලොහිතවිතානන්ති එතං ''උභතොරත්තූපධානක''න්තිමස්ස විසෙසනං. ලොහිතවිතානෙන සහ වත්තමානන්ති සමාසො. සෙතවිතානම්පි හෙට්ඨා අකප්පියපච්චත්ථරණෙ සති න වට්ටති. රත්තං උපධානං සීසූපධානං පාදූපධානඤ්ච **රත්තූපධානකං,** උභතො මඤ්චස්ස සීසපාදනික්ඛෙපනට්ඨානෙ රත්තූපධානකන්ති අලොපසමාසො. යං පන එකමෙව උපධානං උභයපස්සෙසු රත්තාදිවණ්ණං විචිත්‍රං, තං පමාණයුත්තමෙව වට්ටති. තත්‍රිදං පමාණං – විත්ථාරතො තීසු කණ්ණෙසු ද්වින්නං කණ්ණානං අන්තරං විදත්ථිචතුරඞ්ගුලං, මජ්ඣෙ මුට්ඨිරතනං, දීඝතො පන දියඩ්ඪරතනං වා ද්විරතනං වා. **පරිභුඤ්ජතොති** ඉමිනා කරොන්තස්ස කාරාපෙන්තස්ස කත්ථචි ඡෙදනකං පාචිත්තියන්ති දීපෙති.

190. ධම්මාසනෙ ච භත්තග්ගෙ ච ඝරෙ වාපි ආසන්දාදිත්තයා සෙසෙ **ගිහිසන්තකෙ** ගිහිවිකටෙ සති නිසීදිතුං ලබ්භතීති අජ්ඣාහාරො පදසම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. **ගිහිසන්තකෙති** ඉමිනා සඞ්ඝිකම්පි උපලක්ඛෙති. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ඨපෙත්වා තීණි ආසන්දිං පල්ලඞ්කං තූලිකං ගිහිවිකට''න්ති (චූළව. 314) සාමඤ්ඤෙන වුත්තං. සාමඤ්ඤජොතනාය පන විසෙසෙපි අවට්ඨානතො ආසන්දාදිත්තයාති එත්ථ ධම්මාසනෙ ආසන්දාදිත්තයා සෙසෙති යොජෙත්වා අත්ථො ගහෙතබ්බො. **අට්ඨකථායඤ්හි** ''ආසන්දී පල්ලඞ්කො ගොනකො''තිආදිපාළික්කමෙ ආසන්දාදිද්වයමාදිතො හිත්වා ''ගොනකාදීනි සඞ්ඝිකවිහාරෙ වා පුග්ගලිකවිහාරෙ වා මඤ්චපීඨකෙසු අත්ථරිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං න වට්ටන්ති, ධම්මාසනෙ පන ගිහිවිකටනීහාරෙන ලබ්භන්ති, තත්‍රාපි නිපජ්ජිතුං න වට්ටතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 320) වුත්තං. **භත්තග්ගං** නාම විහාරෙ දානට්ඨානං. **ධම්මාසනං** පන යත්ථ කත්ථචි. **ඝරෙති** අන්තරඝරෙ. **නිසීදිතුං ලබ්භතෙති** ඉමිනා නිපජ්ජිතුං න වට්ටතීති දීපෙති. සංඛිපනං අන්තොකරණං සඞ්ඛෙපො, භුමත්ථරණෙ සඞ්ඛෙපො අස්ස සයනස්සාති සමාසො. තස්මිං භුමත්ථරණෙ අන්තොකරණභුමත්ථරතො භුමත්ථරණමෙවාති දට්ඨබ්බං.

සයිතුඤ්චාති අත්තනො කප්පියපච්චත්ථරණං අත්ථරිත්වා සයිතුඤ්ච නිසීදිතුඤ්ච. ''පරිභණ්ඩකතං භූමිං වා භූමත්ථරණසෙනාසනං වා සඞ්ඝිකමඤ්චපීඨං වා අත්තනො සන්තකෙන පච්චත්ථරණෙන පච්චත්ථරිත්වාව නිපජ්ජිතබ්බ''න්ති හි **අට්ඨකථායං** (චූළව. අට්ඨ. 324) වුත්තං. ඉදඤ්ච ආසන්දාදීනම්පි අඤ්ඤථත්තකරණෙ පරිභොගෙ ලක්ඛණවචනං. වුත්තඤ්හි භගවතා ''අනුජානාමි භික්ඛවෙ, ආසන්දියා පාදෙ ඡින්දිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං, පල්ලඞ්කස්ස වාළෙ භින්දිත්වා පරිභුඤ්ජිතුං, තූලිකං විජටෙත්වා බිබ්බොහනං කාතුං, අවසෙසං භූමත්ථරණං කාතු''න්ති (චූළව. 320).

191. චතුරංසපීඨං ච…පෙ…. පඤ්චඞ්ගා ච උච්චපාදකා කප්පන්තීති අත්ථතො වචනං විපල්ලාසෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං, ''කප්පියා''ති ඉමිනා වා සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. තත්ථ චත්තාරො අංසා කොණා යෙසං, තෙ ච තෙ පීඨා චාති සමාසො. තිණ්ණං අපස්සයානං, චතුන්නඤ්ච පාදානං වසෙන සත්ත අඞ්ගානි යෙසන්ති සමාසො. එකාපස්සයස්ස වසෙන පඤ්චඞ්ගා. චතුරංසපීඨානං විසුං කප්පියභාවස්ස වුත්තත්තා සත්තඞ්ගාදයො පන දීඝාති විඤ්ඤායන්ති. **පාළියං** හත්ථගහස්ස එකයොගනිද්දිට්ඨත්තා එකයොගනිද්දිට්ඨානං සහ වා පවත්ති, සහ වා නිවත්තීති **සරෙති** ඉමිනා හත්ථගහස්සපි ගහණං. **එව**-සද්දො අට්ඨානප්පයුත්තො, තස්මා තූලොනද්ධා මඤ්චපීඨා සරෙ වා හත්ථගෙ වා නිසීදිතුමෙව කප්පන්තීති සම්බන්ධො. තත්‍රායං පාළි ''තෙන ඛො පන සමයෙන මනුස්සා හත්ථගෙ අන්තරසරෙ තූලොනද්ධං මඤ්චම්පි පීඨම්පි පඤ්ඤපෙන්ති. භික්ඛූ කුක්කුච්චායන්තා නාභිනිසීදන්ති. භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිහිවිකටං අභිනිසීදිතුං, න ත්වෙව අභිනිපජ්ජිතු''න්ති (චූළව. 314). තෙ පන කරොන්තස්ස වා කාරාපෙන්තස්ස වා උද්දාලනකං පාචිත්තියං.

192. සානුලොමානං ඡන්නං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවරං ඡවි එතාසන්ති විග්ගහො. **පඤ්ච භිසීති** චොළාදිතූලගණනාය පඤ්චකා වුත්තා. **සබ්බත්ථාති** විහාරමඤ්චපීඨාදීසු සබ්බත්ථ.

193. **තූලත්තයන්ති** සිම්බලිරුක්ඛාදීනං ඛීරවල්ලිආදීනං එරකාදීනං තිණානං තූලත්තයං. **භිසිගබ්භො** චොළාදිකො පඤ්චවිධො භිසිගබ්භො. **මිගපක්ඛීනං ලොමානීති** එතං සබ්බන්ති සෙසො. **මිග**-සද්දෙනෙව සබ්බෙපි සීහාදයො චතුප්පදා, **පක්ඛි**-සද්දෙන සබ්බෙපි හංසමොරාදයො ගහිතා. නනු ච භිසිගබ්භසද්දන්තොගධාය උණ්ණාය මිගපක්ඛිලොමානම්පි ගහණසබ්භාවෙපි තෙසං විසුං ගහණෙ සති පුනරුත්තිදොසො ආපජ්ජතීති? නාපජ්ජති මනුස්සලොමපරිච්චාගවිභාවනප්පයොජනසබ්භාවතො. නනු ච එවම්පි දොසොයෙව, ''මනුස්සලොමමුණ්ණාය''න්තිආදිනා භිසිගබ්භානං උපරි නීයමානත්තා ගම්‍යතෙ බිබ්බොහනෙපි අයමෙව භිසිගබ්භොති? සච්චං, තථාපි න දොසො, ගම්‍යමානත්ථස්ස සද්දස්ස පයොගං පති කාමචාරොති. මසූරකෙ තූලවජ්ජා අනුඤ්ඤාතාති විපරිණාමෙත්වා සම්බන්ධිතබ්බං. **මසූරකං** නාම චම්මඡවිකා භිසීති වදන්ති.

194. උණ්ණායං මනුස්සලොමඤ්ච පණ්ණෙ සුද්ධං තමාලකඤ්ච පුප්ඵඤ්ච අප්පටිවෙක්ඛිතං ආසනඤ්චෙව න ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. **මනුස්සලොමන්ති** ඉමිනා න කෙවලං ඉධ එළකලොමමෙව උණ්ණා, අථ ඛො කප්පියාකප්පියමංසජාතීනං පක්ඛිචතුප්පදානං ලොමම්පීති දස්සෙති. **පුප්ඵන්ති** පියඞ්ගුබකුලපුප්ඵාදි. **තමාලකසද්දෙනෙව** උපචාරතො පත්තං ගහෙත්වා **''තමාලක''**න්ති වුත්තං. **අප්පටිවෙක්ඛිතන්ති** අනුපපරික්ඛිතං. කීදිසං පන පටිවෙක්ඛිතබ්බං, කීදිසං න පටිවෙක්ඛිතබ්බන්ති? යං විනිච්ඡයතො විඤ්ඤාතං, තං න පටිවෙක්ඛිතබ්බං, ඉතරං හත්ථෙන පරාමසන්තෙන පටිවෙක්ඛිතබ්බං.

අකප්පියසයනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

26. සමානාසනිකනිද්දෙසවණ්ණනා

195. තිවස්සන්තරමෙකමාසනං භික්ඛූනං අනුඤ්ඤාතන්ති සම්බන්ධො. තත්ථ එකස්මිං ආසනෙ මඤ්චාදිකෙ ද්වින්නං ආසනං නිසීදනං **එකමාසනං. ම**-කාරො සන්ධිජො. කීදිසන්ති ආහ **''තිවස්සන්තර''**න්ති. තිණ්ණං වස්සානමන්තරමෙතස්සාති තිවස්සන්තරො, ද්වීහි වස්සෙහි මහන්තතරො වා දහරතරො වා භික්ඛූ, සො අස්ස අත්ථීති **තිවස්සන්තරං,** තිවස්සන්තරවන්තන්ති අත්ථො. යො පන එකෙන වස්සෙන මහන්තතරො වා දහරතරො වා එකවස්සොයෙව වා, තබ්බන්තතාය වත්තබ්බමෙව නත්ථි. අථ වා **තිවස්සන්තරන්ති** කරණත්ථෙ උපයොගවචනං, තිවස්සන්තරෙන සද්ධින්ති අත්ථො. තමෙව සමත්ථෙති **''සත්තවස්සෙ''**ච්චාදිනා.

196. මුනි අනුඤ්ඤාසීති සම්බන්ධො. **සබ්බෙහෙවාති** සමානාසනිකඅසමානාසනිකෙහි සබ්බෙහෙව සද්ධිං.

197. දීඝාසනං දස්සෙති **''අන්ත''**න්තිආදිනා. යං තිණ්ණං නිසීදිතුං පහොති, තං අන්තං දීඝාසනන්ති සම්බන්ධො. **අන්තන්ති** පච්ඡිමං. අදීඝාසනෙ පන සමානාසනිකා නිසීදිතුං ලබ්භන්තීති දස්සෙන්තො **''මඤ්චකෙ''**තිආදිමාහ. සබ්බත්ථ අයථාකරණතො දුක්කටන්ති.

සමානාසනිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

27. අසංවාසනිද්දෙසවණ්ණනා

198. **උක්ඛිත්තොති** කම්මනානාසංවාසකසඞ්ඛාතො ආපත්තියා අදස්සනෙ, අප්පටිකම්මෙ, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ උක්ඛිත්තකො. **අනුපසම්පන්නොති** සික්ඛමානසාමණෙරසාමණෙරිසික්ඛාපච්චක්ඛාතසඞ්ඛාතො අනුපසම්පන්නො. **ඡින්නමූලකොති** අන්තිමවත්ථුඅජ්ඣාපන්නො. උක්ඛිත්තකෙසු ''ධම්මවාදිනො එතෙ''ති උප්පන්නාය ලද්ධියා නානාභූතො සංවාසො එතස්සාති **නානාසංවාසො,** උක්ඛිත්තානුවත්තකසඞ්ඛාතො ලද්ධිනානාසංවාසකො. සීමතො නිග්ගතා නිස්සීමා, සීමන්තරිකා බහිසීමා ච, තත්ථ හත්ථපාසෙ චෙපි ඨිතො, සීමානානාසංවාසකො **නිස්සීමට්ඨිතො**. වෙහායසෙ ආකාසෙ ඨිතො **වෙහායසණ්ඨිතො** ඉද්ධියා ගමනෙන. තත්ථ ''නානාසංවාසො වා''තිආදිනා සමාහාරද්වන්දෙපි ක්වචි නපුංසකලිඞ්ගං බ්‍යභිචරතීති නපුංසකත්තාභාවො යථා ''මග්ගාමග්ගො''ති. එකකම්මං එකුද්දෙසො සමසික්ඛතාති අයං තිවිධොපි සංවාසො නාම. සො යෙසං නත්ථි, තෙ **අසංවාසා**. එතෙ හත්ථපාසතො බහිකරණවසෙන වජ්ජෙතබ්බා. එතෙසු හි තිවිධෙ උක්ඛිත්තකෙ සති උපොසථාදිකං කම්මං කරොන්තස්ස පාචිත්තියං, ඉතරෙසු දුක්කටන්ති.

අසංවාසනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

28. කම්මනිද්දෙසවණ්ණනා

199. වග්ගෙන අධම්මකම්මඤ්ච සමග්ගෙන අධම්මකම්මඤ්ච වග්ගෙන ධම්මකම්මඤ්ච සමග්ගෙන ධම්මකම්මඤ්චාති චත්තාරි කම්මානි හොන්තීති සෙසො. තත්ථ **වග්ගෙන අධම්මකම්ම**න්ති වග්ගෙන සඞ්ඝෙන කරණීයං අධම්මකම්මං. එස නයො සබ්බත්ථ. **වග්ගොති** ච සමූහො වුච්චති, සො ච චතුවග්ගාදිකරණීයාදීසු යාවතිකානං කම්මප්පත්තානං අසම්මුඛීභාවෙන, ඡන්දාරහානං ඡන්දානාහරණෙන, සම්මුඛීභූතානඤ්ච පටික්කොසනෙන, තෙසු එකෙනාපි වා ඉධ අධිප්පෙතො. **අධම්මකම්ම**න්ති එත්ථ පන **ධම්මො** නාම ''උත්තිදුතියෙ චෙ, භික්ඛවෙ, කම්මෙ එකාය ඤත්තියා කම්මං කරොති, න ච කම්මවාචං අනුස්සාවෙති, අධම්මකම්ම''න්තිආදිනා (මහාව. 387) එකායෙව ඤත්තියා , තථා ද්වීහි ඤත්තීහි එකායෙව වා කම්මවාචාය, තථා ද්වීහි කම්මවාචාහීති ආගතාය ච තථා හාපනඅඤ්ඤථාකරණභාවෙන ඤත්තිකම්මං ඨපෙත්වා ඤත්තිචතුත්ථෙ ච කම්මෙ ආගතාය ච අකම්මාරහස්ස තජ්ජනීයපබ්බාජනීයපටිසාරණීයනියස්සතිවිධඋක්ඛෙපනීයානං සත්තන්නං කම්මානං කරණවසෙන, කම්මාරහස්ස ච විරාධෙත්වා කරණවසෙන ආගතාය ච පාළියා විපරීතා ච පාළි, උපසම්පදාදිකම්මවසෙන ආගතා ච පාළි, සම්මුඛාවිනයසතිවිනයඅමූළ්හවිනයපටිඤ්ඤාකරණයෙභුය්‍යසිකාතස්සපාපි- යසිකාතිණවත්ථාරකසඞ්ඛාතානං සත්තන්නං කම්මානං යථාලාභකරණවසෙන ආගතා ච පාළි, තෙන කරණීයං අපලොකනඤත්තිඤත්තිදුතියඤත්තිචතුත්ථසඞ්ඛාතං චතුබ්බිධං කම්මං **ධම්මකම්මං,** තප්පටිපක්ඛං **අධම්මකම්මං**. තබ්බිපරියායෙන සමග්ගො ධම්මකම්මඤ්ච වෙදිතබ්බං. ධම්මො යථාවුත්තා පාළි අස්ස අත්ථි, ධම්මෙන කතං වාති **ධම්මිකං**. තබ්බිපරීතං **අධම්මිකං. චතුත්ථංයෙවාති** තෙසු චතූසු කම්මෙසු චතුන්නං පූරණං සමග්ගෙන ධම්මිකං. සෙසකම්මානං භාවෙන භික්ඛුනා දුක්කටස්ස භවනං ලක්ඛීයතීති **සෙසකම්මෙසූති** භාවලක්ඛණෙ සත්තමී. **දුක්කටන්ති** කුප්පානං අධම්මකම්මවග්ගකම්මානං කතත්තා දුක්කටං.

200. ඉදානි යදිදං සමග්ගෙන ධම්මිකං නාම, තං යෙහි සඞ්ඝෙහි කාතබ්බං, තෙසං පභෙදං දස්සෙතුං **''චතුවග්ගො''**තිආදිමාහ. චත්වාදීනං සඞ්ඛ්‍යෙයවුත්තිත්තා චතුන්නං වග්ගොතිආදිනා විග්ගහො. **දසවීසතිවග්ගිකොති** දසන්නං වීසතියා ච වග්ගභෙදවසෙන දසවීසතීනං වග්ගොති විග්ගහො, ණිකො සකත්ථෙ. වීසතියා වග්ගො, අතිරෙකෙන සහිතො වීසතිවග්ගොති විග්ගහො.

201-2. පඤ්චන්නං කම්මානං නියමෙති **''චතූ''**තිආදිනා. අබ්භානං උපසම්පදං පවාරණං ඨපෙත්වා චතුවග්ගො වාතිආදිනා යොජෙත්වා සබ්බකම්මෙසු කම්මප්පත්තොති දීපිතොති යොජෙතබ්බං. තත්ථ තත්ථ **ච**-සද්දො චතුවග්ගාදයො කම්මපත්තිකිරියායං සමුච්චිනොති. ඉධ පන **සබ්බ**-සද්දො අබ්භානාදීනං කෙසඤ්චි ඨපිතත්තා පදෙසසබ්බෙ ගය්හති. **කම්මපත්තොති** කම්මස්ස පත්තො යුත්තො අනුරූපො. **ඉතරොති** වීසතිවග්ගො අතිරෙකවීසතිවග්ගො. **සබ්බකම්මෙසූති** එත්ථ පන **සබ්බ**-සද්දො සබ්බසබ්බෙ. නනු ච වීසතිවග්ගස්ස කම්මප්පත්තභාවෙසති අතිරෙකවීසතිවග්ගස්ස පගෙවාති විඤ්ඤායති. තථා සති සො කස්මා වුත්තොති? සච්චං, තථාපි සො චතුවග්ගාදිනා සඞ්ඝෙන කත්තබ්බකම්මං ඌනකතරෙන න වට්ටති, අතිරෙකෙන පන වට්ටතීති ඤාපනත්ථං වුත්තො.

203. ඉදානි චතුවග්ගාදිකෙන ඡන්දාහරණෙන පූරෙතබ්බොති දස්සෙති **''චතූ''**තිආදිනා. පාරාජිකාදිභාවමනාපන්නත්තා පකතියා සභාවෙනෙව ඨිතො අත්තා යෙසං, පකතො වා තතොයෙව කම්මෙසු අවිගතො අත්තා යෙසං තෙති **පකතත්තකා,** පාරාජිකඋක්ඛිත්තකලද්ධිනානාසංවාසකෙහි අඤ්ඤෙ. **පරෙති** එකසීමට්ඨා තාදිසායෙව අඤ්ඤෙ. **සෙසෙපීති** අවසෙසෙ පඤ්චවග්ගාදිකරණීයෙපි.

204. ඉදානි වත්ථුඤත්තිඅනුස්සාවනසීමාදිවිපත්තිතො, කම්මවිපත්තීසු පරිසතො ච පටික්කොසතො ච කම්මස්ස කුප්පාකුප්පභාවං තත්ථ ච ආපත්තිආදිං දස්සෙතුං **''චතූ''**තිආදි මාහ. චතුවග්ගාදිකත්තබ්බං අසංවාසගණපූරං වා කම්මාරහගණපූරං වා කම්මඤ්ච ගරුකට්ඨගණපූරං වා පරිවාසාදිකම්මඤ්චාති යොජනා. එත්ථ ච කම්මාරහො ගරුකට්ඨතො අඤ්ඤො, නික්ඛිත්තවත්තො පන ගරුකට්ඨො ගණපූරකො හොතියෙව. **කතන්ති** චතුවග්ගාදිනා කතං.

205. වාරෙය්‍යාති අන්තරායෙ අසති අන්තමසො එකොපි වාරෙය්‍යාති අත්ථො. **අන්තරායෙති** පාපෙහි කරියමානෙ ජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායෙ සති. අනන්තරායිකා වෙ න වාරෙන්ති, දුක්කටං. **දිට්ඨාවීන්ති** අත්තනො අත්තනො දිට්ඨිං ලද්ධිං ‘‘අධම්මකම්මං ඉදං, න මෙතං ඛමතී’’ති අඤ්ඤමඤ්ඤං ආවි කරෙය්‍යුන්ති සෙසො. **එකොධිට්ඨානන්ති** එකො භික්ඛු ‘‘න මෙතං ඛමතී’’ති අධිට්ඨානං කරෙය්‍යාති සෙසො. **තතොධිකාති** තීහි අධිකා. තෙ පන සඞ්ඝත්තා පහොන්ති අත්තනො කම්මං නිත්ථරිතුං.

206. **ඛිත්තචිත්තො** නාම උම්මත්තකො. **දුඛට්ටිතොති** වෙදනට්ටො. **න රූහතීති** ගය්හත්තං න රොහතීති අත්ථො.

207. අන්තමසො අනන්තරස්සාපි ආරොචෙන්තස්ස පකත…පෙ…. භික්ඛුනොති සම්බන්ධො. එකසීමායං තිට්ඨතීති **එකසීමට්ඨො**. සමො සංවාසො අස්සාති **සමසංවාසො**. එකසීමට්ඨො ච සො සමසංවාසො ච, පකතත්තො ච සො එකසීමට්ඨසමසංවාසො ච, සො චායං භික්ඛු චාති සබ්බත්ථ කම්මධාරයො, තස්ස. එත්ථ පන අවිපන්නසීලො **පකතත්තොති** අධිප්පෙතො. **ආරොචෙන්තස්සාති** අත්තනො ලද්ධිං පකාසෙන්තස්ස. **රූහතීති** පටික්ඛෙපො රූහති.

208. **ධම්මිකං කම්මන්ති** ධම්මෙන කත්තබ්බං අපලොකනාදිකම්මං. **පටික්කොසෙය්‍යාති** නිවාරෙය්‍ය. තිරොක්ඛා කායසාමග්ගිං වා ඡන්දං වාති වා-සද්දං නෙත්වා අත්ථො නෙතබ්බො. **තිරොක්ඛාති** පරම්මුඛා. සො සම්මුඛා-සද්දො විය නිපාතො, අථ වා අක්ඛා ඉන්ද්‍රියවිසයතො තිරො බහීති අත්ථොති.

කම්මනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

29. මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනානිද්දෙසවණ්ණනා

209. ආගම්ම ජීවන්ති එතෙනාති ආජීවො, කො සො? පච්චයපරියෙසනවායාමො. මිච්ඡාය ආජීවො, තස්ස විවජ්ජනා **මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනා**. සා පනායං අත්ථතො ‘‘ඉධ භික්ඛු පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො විහරති ආචාරගොචරසම්පන්නො’’ති (විභ. 508) එවං පාතිමොක්ඛසංවරසම්පත්තියා පටිපත්තිදස්සනවසෙන ආගතො ආචාරො චෙව යථාක්කමෙන පාරාජිකසඞ්ඝාදිසෙසථුල්ලච්චයපාචිත්තියපාටිදෙසනීයදුබ්භාසිතදුක්කටානං කාරණභූතස්ස ආජීවහෙතුපඤ්ඤත්තානං අභූතාරොචනසඤ්චරිත්තඅඤ්ඤාපදෙසභූතාරොචනපණීතභොජනවිඤ්ඤත්ති භික්ඛුනිභොජනවිඤ්ඤත්තිසූපොදනවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදානං වීතික්කමස්ස ච කුහනලපනනෙමිත්තිකතා නිප්පෙසිකතා ලාභෙන ලාභං නිජිගීසනතාති එවමාදීනඤ්ච පාපධම්මානං වසෙන පවත්තං මිච්ඡාජීවවිරතිසඞ්ඛාතං ආජීවපාරිසුද්ධිසීලඤ්ච. තස්සා පන කස්සචි ඉධ දස්සනං යථා දස්සෙතුමාරද්ධං පාතිමොක්ඛසංවරසඞ්ඛාතාය අධිසීලසික්ඛාය, චතුරාරක්ඛවිපස්සනාවසෙන ආගතානං අධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාසඞ්ඛාතානං ද්වින්නං සික්ඛානඤ්ච උපකාරකධම්මපරිදීපනත්ථන්ති දට්ඨබ්බං, එවමීදිසං විඤ්ඤෙය්‍යං, තං දස්සෙති **‘‘දාරු’’**න්තිආදිනා. තත්ථ **‘‘දාරු’’**න්තිආදීනි ‘‘දදෙ’’ති එතස්ස පත්තිකම්මං. **චුණ්ණං** සිරීසචුණ්ණාදිනහානියචුණ්ණං. **න්හානමුඛොදකන්ති** න්හානඤ්ච මුඛඤ්ච, තස්ස උදකන්ති සමාසො. **ආදි**-සද්දෙන පණ්ණාදිං සඞ්ගණ්හාති. **කුලසඞ්ගහාති** කුලසඞ්ගහකරණෙන.

210. පරිභටති පරෙසං දාරකෙ පරිහරතීති පරිභටො, පරිභටස්ස කම්මං පාරිභටකො, සකත්ථෙ තමෙව පාරිභටකතා. අලඞ්කරණාදිනා කුලදාරකපරිහරණස්සෙතං නාමං. මුග්ගස්ස සූපො මුග්ගසූපො, සොයෙව මුග්ගසූප්පො. යථා මුග්ගසූපෙ පච්චමානෙ කොචිදෙව මුග්ගො න පච්චති, අවසෙසා පච්චන්ති, එවං යස්ස පුග්ගලස්ස වචනෙ කිඤ්චිදෙව සච්චං හොති, සෙසං අලිකං, අයං පුග්ගලො මුග්ගසූපසදිසතාය උපචාරෙන ‘‘මුග්ගසූප්පො’’ති වුච්චති, තස්ස භාවො මුග්ගසූප්පතා . සච්චාලිකෙන ජීවිතකප්පනස්සෙතං අධිවචනං. සරවත්ථුආදිසම්බන්ධිනී විජ්ජා වත්ථුවිජ්ජා. පාරිභටකතා චාතිආදිනා ද්වන්දො නපුංසකත්තාභාවෙ **පාරි…පෙ…. විජ්ජා,** තාය. රස්සො පන ගාථාබන්ධවසෙන, තථා දීසො. පහිණානං තස්මිං තස්මිං කම්මෙ තෙසං තෙසං නියුඤ්ජනං **පහෙණං**. ආදරෙන දූතෙන කාරෙතබ්බං යං කිඤ්චි කම්මං **දූතකම්මං**. පිසනං පෙසනං, ජඞ්ඝාය පාදෙන පෙසනං ජඞ්ඝපෙසනං, තමස්ස අත්ථීති **ජඞ්ඝපෙසනියං**. තෙසං තෙසං ගිහීනං ගාමන්තරදෙසන්තරාදීසු සාසනපටිසාසනහරණස්සෙතමධිවචනං.

211. ලාභාසාය ලඤ්ජදානං **අනුප්පදානං. සම්බුද්ධප්පටිකුට්ඨෙන** බුද්ධගරහිතෙන අඞ්ගවිජ්ජානක්ඛත්තවිජ්ජාසුපිනවිජ්ජාභූතවිජ්ජාදිනා **අඤ්ඤෙන වා.**

212. අඤ්ඤාතකානං අප්පවාරිතානං විඤ්ඤාපනං **විඤ්ඤත්ති,** යාචනවසෙන පවත්තො කායවචීපයොගො. බුද්ධප්පටිකුට්ඨෙන මිච්ඡාජීවෙන පච්චයපරියෙසනා **අනෙසනා.** අභූතස්ස අත්තනි අවිජ්ජමානස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස උල්ලපනං කථනං **අභූතුල්ලපනා. කුහනාදීහීති** කුහනාලපනාදීහි. තත්ථ ලාභසක්කාරසිලොකසන්නිස්සිතස්ස පච්චයප්පටිසෙවනසාමන්තජප්පනඉරියාපථසණ්ඨාපනවසෙන ජනවිම්හාපනා **කුහනා.** විහාරං ආගතෙ මනුස්සෙ දිස්වා ‘‘කිමත්ථාය භොන්තො ආගතා, කිං භික්ඛූ නිමන්තෙතු’’න්ති වා ‘‘මයි රාජා පසන්නො, අසුකො ච අසුකො ච රාජමහාමත්තො පසන්නො’’ති වා ආදිනා නයෙන ආලපනා **ලපනා.** ඛාදනීයං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙ දිස්වා ‘‘කිං ඛාදනීයං ලභිත්ථා’’තිආදිනා නයෙන නිමිත්තකරණාදි **නෙමිත්තකතා.** ‘‘අස්සද්ධො අප්පසන්නො’’තිආදිනා නයෙන ගරහණානි ච ‘‘එතං එත්ථ කථෙථා’’තිආදිනා නයෙන වාචාය උක්ඛිපනාදි ච

නිප්පෙසිකතා. අප්පෙන ලාභෙන බහුකං වඤ්චෙත්වා ගහෙතුං ඉච්ඡනං **ලාභෙන ලාභං නිජිගීසනතා. කුලදූසාදීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන රූපියප්පටිග්ගහණරූපියසංවොහාරා සඞ්ගය්හන්තීති.

මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

30. වත්තනිද්දෙසවණ්ණනා

213. සඋපාහනො…පෙ…. චීවරං සීසෙ කරිත්වා වා ආගන්තුකො ආරාමං න පවිසෙති සම්බන්ධො. **සඡත්තොති** සීසෙ කතඡත්තෙන සඡත්තො. **ඔගුණ්ඨිතොති** සසීසං පාරුපිතො. ''පරික්ඛිත්තස්ස විහාරස්ස පරික්ඛෙපො, අපරික්ඛිත්තස්ස පරික්ඛෙපාරහට්ඨාන''න්ති වුත්තං උපචාරසීමාසමීපං පත්වා උපාහනාඔමුඤ්චනාදිසබ්බං කත්වා ආරාමො පවිසිතබ්බොති අයමෙත්ථ බ්‍යතිරෙකලද්ධො අත්ථො.

214. පානීයෙන පාදෙ න ධොවෙය්‍යාති සම්බන්ධො. පටික්කමනං පත්වා එකමන්තෙ පත්තචීවරං නික්ඛිපිත්වා පතිරූපෙ නිසජ්ජ පුච්ඡිත්වා පානීයං පාතබ්බං, පරිභොජනීයෙන යථාවුත්තං පාදා ධොවිතබ්බාති අධිප්පායො. **වුඩ්ඪතරෙ ආවාසිකෙපි ච අභිවාදෙය්‍යාති** ඉමිනා වස්සං පුච්ඡිත්වා නවකෙන ආවාසිකෙන අභිවාදාපෙතබ්බන්ති දීපෙති. **පුච්ඡෙය්‍ය සයනාසනන්ති** ''කතමං සෙනාසනං පාපුණාති, අජ්ඣාවුත්ථං අනජ්ඣාවුත්ථං වා''ති සෙනාසනං පුච්ඡෙය්‍ය. ඉදඤ්ච පුච්ඡාය ලක්ඛණවචනං. තස්මා ආවාසිකවත්තෙ වුත්තමජ්ඣාවුත්ථාදිකඤ්ච පුච්ඡිතබ්බං. සචෙ ''අනජ්ඣාවුත්ථ''න්ති වදන්ති, කවාටං ආකොටෙත්වා මුහුත්තං ආගමෙත්වා ඝටිකං උග්ඝාටෙත්වා කවාටං පණාමෙත්වා බහි ඨිතෙන උල්ලොකෙත්වා පවිසිත්වා සබ්බං සෙනාසනවත්තං කාතබ්බං. ආගන්තුකවත්තං.

215-6. ගමිකො පක්කමෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **''පටිසාමෙත්වා''**තිආදීනිමස්ස පුබ්බකිරියාපදානි. **දාරුමත්තිකභණ්ඩකන්ති** එත්ථ මඤ්චපීඨාදිදාරුභණ්ඩං රජනභාජනාදිමත්තිකාභණ්ඩං. **පටිසාමෙත්වාති** අත්ථි චෙ අනොවස්සකෙ සණ්ඨපෙත්වා. **ථකෙත්වානාති** ද්වාරවාතපානෙහි පිධාය . **සාධුකං සඞ්ගොපෙත්වානාති** චතූසු පාසාණෙසු මඤ්චං පඤ්ඤපෙත්වා මඤ්චෙ මඤ්චස්ස, පීඨෙ පීඨස්ස ආරොපනෙන සෙනාසනස්ස උපරූපරි පුඤ්ජකරණෙන සාධුකං සඞ්ගොපනං කත්වා. **න චාති** නෙව. ගමිකවත්තං.

217-8. **ආවාසිකොති** ඉදං ''පඤ්ඤපෙය්‍යා''තිආදීනං කත්තුපදං. නවකම්මකරණාදිභාරනිත්ථරණතාය ආවාසො විහාරො අස්ස අත්ථීති **ආවාසිකො.** යස්ස පන කෙවලං විහාරෙ නිවාසනමත්තං අත්ථි, සො **නෙවාසිකො.** උභොපි තෙ ඉධ ආවාසික-සද්දෙන සඞ්ගහිතා. **පාදොදපභුතින්ති** එත්ථ **පභුති**-සද්දෙන පාදපීඨපාදකඨලිකානං ගහණං. පච්චුග්ගන්ත්වාන පත්තචීවරං ගණ්හෙය්‍යාති යොජනා. **පඤ්ඤපෙ සයනාසනන්ති** ''එතං තුම්හාකං සෙනාසනං පාපුණාතී''ති එවං සයනාසනං පඤ්ඤපෙය්‍ය, පකාසෙය්‍යාති වුත්තං හොති.

219. **අජ්ඣාවුත්ථන්ති** පුබ්බෙ භික්ඛූහි නිවුත්ථං. **ගොචරාගොචරං වදෙති** ''භික්ඛාචාරගාමො දූරො, ආසන්නො''ති වා, ''කාලස්සෙව පිණ්ඩාය චරිතබ්බං, දිවා වා''ති එවං ගොචරඤ්ච, ''මිච්ඡාදිට්ඨිකානං වා ගාමො, පරිච්ඡින්නභික්ඛො වා''තිආදිනා අගොචරඤ්ච වදෙය්‍යාති අත්ථො. **වච්චපස්සාවට්ඨානානීති**ආදීනිපි ''වදෙ''ති ඉමස්සෙව කම්මවචනානි. **සෙඛසම්මුතින්ති** යස්ස සද්ධස්ස කුලස්ස සඞ්ඝො සෙඛසම්මුතිං දෙති, තං කුලඤ්ච.

220. **පවෙසනික්ඛමෙ කාලන්ති** ''කෙසුචි ඨානෙසු වාළමිගා වා අමනුස්සා වා හොන්ති, ඉමං කාලං පවිසිතබ්බං නික්ඛමිතබ්බඤ්චා''ති එවං පවෙසනික්ඛමෙ ච කාලං. එතං පන ආසනපඤ්ඤපනාදිකං සබ්බං වත්තං වුඩ්ඪතරෙ ආගතෙ චීවරකම්මාදිං වා නාතිගිලානස්ස භෙසජ්ජං වා ඨපෙත්වාපි කාතබ්බං. මහාගිලානස්ස පන භෙසජ්ජමෙව කාතබ්බං. චෙතියඞ්ගණවත්තං කරොන්තෙනාපි තස්ස වත්තං කාතුං ආරභිතබ්බං. පණ්ඩිතො හි ආගන්තුකො ''කරොහි තාව භෙසජ්ජං, චෙතියඞ්ගණං සම්මජ්ජාහී''ති ච වදෙය්‍ය. අපිච බීජනෙන බීජිතබ්බො, පාදාපිස්ස ධොවිතබ්බා, තෙලෙන මක්ඛිතබ්බා. පිට්ඨී චෙ ආගිලායති, සම්බාධෙතබ්බා. නවකස්ස පන ආගන්තුකස්ස ''ඉදමාසනං, එත්ථ නිසීදා''තිආදිනා ආචික්ඛිතබ්බන්ති දස්සෙන්තො **''නිසින්නොයෙවා''**තිආදිමාහ. **නිසින්නොයෙවාති** ඉමිනා ''ඨිතොයෙවා''තිආදිං උපලක්ඛෙති. **සමුද්දිසෙති** ආදරෙන වදෙය්‍ය. ආවාසිකවත්තං.

''වත්ත''න්ති පන සාමඤ්ඤෙන නිද්දිට්ඨත්තා න ථෙරෙ භික්ඛූ අතිඅල්ලීයිත්වා නිසීදිතබ්බං, මහාථෙරස්ස නිසින්නාසනතො එකං ද්වෙ ආසනානි ඨපෙත්වා ''නිසීදා''ති වුත්තෙ නිසීදිතබ්බං, න නවාපි භික්ඛූ ආසනෙන පටිබාහිතබ්බා, න සඞ්ඝාටිං ඔත්ථරිත්වා නිසීදිතබ්බං, සද්දං අකත්වා උදකකිච්චං කාතබ්බං, යථා සූපස්ස ඔකාසො හොති, එවමත්තාය ඔදනො ගණ්හිතබ්බො, ථෙරෙන භික්ඛුනා ''ඨපෙත්වා අප්පකං ඔදනාදිකං සබ්බං සබ්බෙසං සමකං සම්පාදෙහී''ති වත්තබ්බං, න තාව ථෙරෙන භුඤ්ජිතබ්බං, භුත්තාවිනා න තාව උදකං පටිග්ගහෙතබ්බං, හත්තග්ගතො නිවත්තන්තෙහි යථානුරූපං නික්ඛමිත්වා විරළාය පාළියා ගන්තබ්බන්ති එවමාදිකඤ්ච තදනුරූපං සෙඛියවත්තඤ්ච සම්පාදෙතබ්බන්ති ඉදං **හත්තග්ගවත්තඤ්ච** සාධුකං අතරමානෙන ගාමො පවිසිතබ්බො, ''ඉමිනා පවිසිස්සාමි, ඉමිනා නික්ඛමිස්සාමී''ති නිවෙසනං පවිසන්තෙන සල්ලක්ඛෙතබ්බං, නාතිසහසා පවිසිතබ්බං, නාතිසහසා නික්ඛමිතබ්බං, නාතිදූරෙ නච්චාසන්නෙ ඨාතබ්බං, නාතිචිරං ඨාතබ්බං, නාතිලහුකං නිවත්තිතබ්බං, දාතුකාමතාකාරං ඤත්වා ඨාතබ්බං, යො පඨමං ගාමතො පටික්කමති, තෙන ආසනපඤ්ඤපනාදි සබ්බං කාතබ්බං, යො පච්ඡා, තෙන ආසනුද්ධරණාදි

සබ්බං කාතබ්බන්ති එවමාදිකඤ්ච තදනුරූපං සෙඛියවත්තඤ්ච සම්පාදෙතබ්බන්ති ඉදං **පිණ්ඩචාරිකවත්තඤ්ච** කාතබ්බං.

සෙනාසනට්ඨානෙ සබ්බං වත්තඤ්ච සම්පාදෙත්වා තතො නික්ඛමිත්වා සාධුකං නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා ච අතරමානෙන ගාමො පවිසිතබ්බොතිආදි සබ්බං **පිණ්ඩචාරිකවත්තං** කාතබ්බං. පානීයපරිභොජනීයඅග්ගිඅරණිසහිතකත්තරදණ්ඩා උපට්ඨපෙතබ්බා, නක්ඛත්තපදානි සකලානි වා එකදෙසානි වා උග්ගහෙතබ්බානි, දිසාකුසලෙන භවිතබ්බන්ති ඉදං **ආරඤ්ඤිකවත්තඤ්ච** උද්දිට්ඨංයෙව හොතීති අවගන්තබ්බන්ති.

වත්තනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

31. විකප්පනානිද්දෙසවණ්ණනා

221. **සම්මුඛා පරම්මුඛාති** සස්ස මුඛං, පරස්ස මුඛන්ති විග්ගහො, සම්මුඛෙන පරම්මුඛෙනාති අත්ථො. සම්මුඛාවිකප්පනා පරම්මුඛාවිකප්පනාති භෙදා දුවෙ විකප්පනා වුත්තාති යොජනා . **භෙදාති** විසෙසතො. අථ වා සස්ස මුඛං මුඛසම්බන්ධිවචනං අස්සා විකප්පනායාති සමාසො. තථා පරම්මුඛා. සම්මුඛා ච පරම්මුඛා ච, තස්සා භෙදො, තතො. **සම්මුඛාය** සම්මුඛවිකප්පනාය. **බ්‍යත්තස්සාති** විකප්පනවිධානං පච්චුද්ධාරවිධානඤ්ච ජානන්තස්ස.

222. **තෙනාති** යස්ස සන්තිකෙ විකප්පෙති, තෙන භික්ඛුනා. **පරිභොගාදිකන්ති** පරිභොගං විස්සජ්ජනං අධිට්ඨානඤ්ච.

224-5. **අපරා සම්මුඛාවෙකාති** එත්ථ වා-සද්දො පක්ඛන්තරෙ, අථ වාති අත්ථො, අපි-සද්දත්ථො වා වා-සද්දො, සො අපරා-සද්දතො පරං දට්ඨබ්බො, අපරාපි එකා සම්මුඛාවිකප්පනා අත්ථීති අත්ථො. කථන්ති ආහ **“භික්ඛුස්සා”**තිආදි. ‘‘පඤ්චන්නං සහධම්මීන’’න්ති වුත්තත්තා **“තිස්සස්ස භික්ඛුනො”**තිආදීසු තිස්සාය භික්ඛුනියා තිස්සාය සික්ඛමානාය තිස්සාය සාමණෙරියා තිස්සස්ස සාමණෙරස්සාතිපි විඤ්ඤාතබ්බං.

226. **පරම්මුඛාවිකප්පනාති** පරම්මුඛෙන විකප්පනෙන, පරම්මුඛාවිකප්පනාති වා ගහෙතබ්බං, පරම්මුඛාවිකප්පනා කථන්ති අත්ථො.

227. **මිත්තොති** දළ්හමිත්තො. **සන්දිට්ඨොති** දිට්ඨමත්තමිත්තො. එත්ථ පන ද්වින්නං විකප්පනානං කිං නානාකරණන්ති? සම්මුඛාවිකප්පනාය තාව සයං විකප්පෙත්වා පරෙන පච්චුද්ධරාපෙති, තෙනෙව සා **සම්මුඛාවිකප්පනා** නාම ජාතා. පරම්මුඛාවිකප්පනාය පරෙනෙව විකප්පාපෙත්වා පරෙනෙව පච්චුද්ධරාපෙති, තෙනෙව සා **පරම්මුඛාවිකප්පනා** නාම ජාතාති ඉදමෙත්ථ නානාකරණන්ති.

228. **දූරසන්තිකත්තෙකත්තන්ති** එත්ථ ආසන්නදූරභාවො අධිට්ඨානෙ වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බො.

229. දසාහං…පෙ…. පච්චාසාය සති මාසකං නාධිට්ඨිතවිකප්පිතං නිස්සග්ගිං නුප්පාදයතීති සම්බන්ධො. දස අහානි සමාහටානි **දසාහං**. සබ්බත්ථ අච්චන්තසංයොගෙ දුතියා. තත්ථ යං දිවසං චීවරං උප්පන්නං, තස්ස යො අරුණො, සො උප්පන්නදිවසනිස්සිතො, තස්මා චීවරුප්පාදදිවසෙන සද්ධිං එකාදසෙ අරුණුග්ගමනෙ නිස්සග්ගියං හොතීති ආහ **“දසාහ”**න්ති. **මාසමෙකං වාති** ‘‘අනත්ථතෙ කඨිනෙ එකං පච්ඡිමකත්තිකමාස’’න්ති (පාරා. 649 අත්ථතො සමානං) වුත්තත්තා කඨිනත්ථතෙ පඤ්ච මාසෙති ලබ්භති. කඨිනං අත්ථතං යස්මිං විහාරෙති සමාසො. **පාරිපූරත්ථන්ති** පාරිපූරි අත්ථො යස්සාති විග්ගහො. කිරියාවිසෙසනං, පාරිපූරිප්පයොජනං කත්වාති අත්ථො. **ඌනස්සාති** යත්තකෙන කයිරමානං අධිට්ඨානං චීවරං පහොති, තත්තකතාභාවතො ඌනස්ස එකාදසමාසසත්තමාසසඞ්ඛාතෙ පිට්ඨිසමයෙ උප්පන්නස්ස මූලචීවරස්ස. **පච්චාසා සතීති** ‘‘සඞ්ඝාදිතො යතො කුතොචි ලච්ඡාමී’’ති එවං සතියා පච්චාසායාති අත්ථො. උභයම්පි ය-කාරලොපෙන නිද්දිට්ඨං. **සතීති** වා නිපාතො, ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන වාහ. එත්ථ පන බ්‍යතිරෙකවසෙන දසාහාතික්කමනාදීසු නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං වෙදිතබ්බන්ති.

විකප්පනානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

32. නිස්සයනිද්දෙසවණ්ණනා

230. **බ්‍යත්තස්සාති** ‘‘කාරිය’’න්ති කිතකයොගෙ කත්තරි ඡට්ඨී. **බ්‍යත්තො** ච නාම ‘‘පඤ්චහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා අනිස්සිතෙන වත්ථබ්බං, ආපත්තිං ජානාති, අනාපත්තිං ජානාති, ලහුකං ආපත්තිං ජානාති, ගරුකං ආපත්තිං ජානාති, උභයානි ඛො පනස්ස පාතිමොක්ඛානි විත්ථාරෙන ස්වාගතානි හොන්ති සුවිභත්තානි සුප්පවත්තීනි සුවිනිච්ඡිතානි සුත්තසො අනුබ්‍යඤ්ජනසො. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතෙන භික්ඛුනා අනිස්සිතෙන වත්ථබ්බ’’න්ති (මහාව. 103) එවං වුත්තබ්‍යත්තො ච බහුස්සුතබ්‍යත්තො ච වෙදිතබ්බො.

තත්ථ **සුවිභත්තානීති** සුට්ඨු විභත්තානි පදපච්චාභට්ඨසඞ්කරදොසවිරහිතානි. **සුප්පවත්තීනීති** පගුණානි වාචුග්ගතානි. **සුවිනිච්ඡිතානි සුත්තසොති** ඛන්ධකපරිවාරතො ආහරිතබ්බසුත්තවසෙන සුට්ඨු විනිච්ඡිතානි. **අනුබ්‍යඤ්ජනසොති** අක්ඛරපදපාරිපූරියා සුවිනිච්ඡිතානි අක්ඛණ්ඩානි අවිපරීතක්ඛරානි. එතෙන අට්ඨකථා දීපිතා. අට්ඨකථාතො හි එස විනිච්ඡයො හොතීති. බහුස්සුතබ්‍යත්තො පන යෙන සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන ද්වෙ මාතිකා පගුණා වාචුග්ගතා, පක්ඛදිවසෙසු ධම්මසවනත්ථාය සුත්තන්තතො චත්තාරො භාණවාරා, සම්පත්තානං පරිසානං පරිකථනත්ථාය අන්ධකවින්දමහාරාහුලොවාදඅම්බට්ඨසදිසො එකො කථාමග්ගො, සඞ්ඝභත්තමඞ්ගලාමඞ්ගලෙසු අනුමොදනත්ථාය තිස්සො අනුමොදනා, උපොසථප්පවාරණාදිජානනත්ථං කම්මාකම්මවිනිච්ඡයො, සමණධම්මකරණත්ථං සමාධිවසෙන විපස්සනාවසෙන වා අරහත්තමග්ගපරියොසානමෙකං කම්මට්ඨානං එත්තකං උග්ගහිතං, ස්වායං වුච්චති. **නත්ථි නිස්සාය කාරියන්ති** ආචරියාදිං නිස්සාය වාසෙන කත්තබ්බං නත්ථි. **''නිස්සයකාරිය''**න්ති වා පාඨො, නිස්සයෙන කාරියන්ති සමාසො. ජීවස්ස යත්තකො පරිච්ඡෙදො **යාවජීවං**.

231. තෙන නිස්සාය වසන්තෙන එවං නිස්සයො ගහෙතබ්බොති දස්සෙතුං **''එකංස''**න්තිආදි වුත්තං. **එකංසන්ති** එකො අංසො අස්ස චීවරස්සාති විග්ගහො. කිරියාවිසෙසනං වා භුම්මත්ථෙ වා උපයොගවචනං, එකස්මිං අංසෙති අත්ථො. **අඤ්ජලිං** කරපුටො. **යාවතතියකං වදෙති** උපසම්පදාය සට්ඨිවස්සෙන සත්තතිවස්සෙන වාපි බ්‍යත්තස්ස නවකස්ස සන්තිකෙ යාවතතියකං වචනං කරෙය්‍ය. යාවතතියො වාරො අස්සාති කිරියාවිසෙසනසමාසො. **ආයස්මතොති** ආයස්මන්තං. **වච්ඡාමීති** වසාමි. උපජ්ඣං ගණ්හන්තෙනාපි ''උපජ්ඣායො මෙ, භන්තෙ, හොහී''ති ගහෙතබ්බං. තං පන ''ආචරියො''ති එත්ථ ''උපජ්ඣායො''ති වචනං විසෙසොති එත්ථ වාචාභෙදතො න විසුං වුත්තං. න කෙවලමෙත්ථ නිස්සයුපජ්ඣායගහණෙ, ගාමප්පවෙසනාදීසුපි එවමෙව කත්වා ''අහං ආවුසො''ති වා ''භන්තෙ''ති වා වත්වා ''ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමී''තිආදිනා වත්තබ්බං.

232. නිස්සයපටිප්පස්සද්ධිං දස්සෙති **''පක්කන්තෙ''**තිආදිනා. **පක්කන්තෙති** උපජ්ඣායෙ ආචරියෙ සද්ධිවිහාරිකෙ අන්තෙවාසිකෙ ච ගාමාදීසු යත්ථ කත්ථචි ආපුච්ඡිත්වා වා අනාපුච්ඡිත්වා වා ගතෙ. තෙසු යෙන කෙනචි ''අසුකං නාම ගාමං ගච්ඡාමී''ති වුත්තෙ තෙසුයෙව යෙන කෙනචි ''සාධූ''ති සම්පටිච්ඡිතෙපි තං තං නියමං අතික්කමිත්වා පක්කන්තෙපි අනාපුච්ඡා පන උපචාරසීමාතික්කමෙන පක්කන්තෙපි නිස්සයො **සම්මති** පටිප්පස්සම්භති. **පක්ඛසඞ්කන්තෙති** තිත්ථියපක්ඛසඞ්කන්තෙ වාපි විබ්භන්තෙ වාපි මරණෙන ච තඞ්ඛණඤ්ඤෙව පටිප්පස්සම්භති. **ආණත්ති** නාම ''පණාමෙමි ත''න්ති වා ''මා ඉධ පවිසා''තිආදිකා නිස්සයප්පණාමනා. තාය පණාමිතෙන ආචරියුපජ්ඣායා ඛමාපෙතබ්බා. අඛමන්තෙසු දණ්ඩකම්මං කත්වා තස්මිං විහාරෙ මහාථෙරෙ ගහෙත්වාපි සාමන්තවිහාරෙ භික්ඛූ ගහෙත්වාපි ඛමාපෙතබ්බා. න ඛමන්ති චෙ, ආචරියුපජ්ඣායානං සභාගානං සන්තිකෙ වසිතබ්බං. යෙන කෙනචි කාරණෙන න සක්කා හොති තත්‍ර ආචරියුපජ්ඣායානං සභාගානං සන්තිකෙ වසිතුං, තංයෙව විහාරං ආගන්ත්වා අඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ නිස්සයං ගහෙත්වා වසිතබ්බං. තත්ථ ''පඤ්චහි, භික්ඛවෙ, අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං සද්ධිවිහාරිකං අප්පණාමෙන්තො උපජ්ඣායො සාතිසාරො හොති, පණාමෙන්තො අනතිසාරො හොති. උපජ්ඣායම්හි නාධිමත්තං පෙමං හොති, නාධිමත්තො පසාදො හොති, නාධිමත්තා හිරී හොති, නාධිමත්තො ගාරවො හොති, නාධිමත්තා භාවනා හොති. ඉමෙහි ඛො, භික්ඛවෙ, පඤ්චහඞ්ගෙහි…පෙ.… හොති (මහාව. 68). පඤ්චහි, භික්ඛවෙ , අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං අන්තෙවාසිකං අප්පණාමෙන්තො ආචරියො…පෙ.… හොතී''ති (මහාව. 81) වුත්තත්තා පන අසම්මාවත්තන්තෙ අන්තෙවාසිකසද්ධිවිහාරිකෙ අප්පණාමෙන්තා ආචරියුපජ්ඣායා දුක්කටං ආපජ්ජන්තීති වෙදිතබ්බං. **භාවනාති** මෙත්තාභාවනා. උපජ්ඣායසමොධානං පන තස්ස දස්සනසවනවසෙන වෙදිතබ්බං.

233. අලජ්ජීන්ති –

> ''සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති;
> ආපත්තිං පරිගූහති;
> අගතිගමනඤ්ච ගච්ඡති;
> එදිසො වුච්චති අලජ්ජීපුග්ගලො''ති. (පරි. 359) –

එවං වුත්තලක්ඛණං අලජ්ජිං. නිස්සයං දෙන්තෙනාපි ලජ්ජිනොයෙව දාතබ්බං. ''න භික්ඛවෙ අලජ්ජීනං නිස්සයො දාතබ්බො. යො දදෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා''ති (මහාව. 120) හි වුත්තං. අදිට්ඨපුබ්බස්ස කතිපාහං ආචාරං උපපරික්ඛිත්වා දාතබ්බං. **අපුබ්බන්ති** එත්ථ සම්බන්ධිසද්දත්තා පුබ්බ-සද්දෙන පුබ්බවාසො ගහිතො, නත්ථි පුබ්බො අස්සාති අපුබ්බං, නවන්ති වුත්තං හොති. චත්තාරි පඤ්ච වා පරිමාණමෙතෙසන්ති විග්ගහො. එත්ථ පන පරිමාණ-සද්දසන්නිධානෙන සඞ්ඛ්‍යෙය්‍යවාචිනොපිතෙ සඞ්ඛ්‍යාමත්තවාචිනො හොන්තීති චතුපඤ්චසඞ්ඛ්‍යාපරිමාණමෙව සඞ්ඛ්‍යෙය්‍යමාහ, තස්මා විග්ගහපදත්ථෙහි භින්නො අඤ්ඤපදත්ථො සම්භවතීති සමාසො. වා-සද්දස්ස යො විකප්පත්ථො, තත්ථ වායං සමාසො, චත්තාරි වා පඤ්ච වා, චතුපඤ්ච අහානි, තෙසං අහානං සමාහාරො **චතුපඤ්චාහං. භික්ඛුසභාගතන්ති** සමානො භාගො ලජ්ජිතාසඞ්ඛාතො කොට්ඨාසො යෙසං, භික්ඛූහි සභාගා, තෙසං භාවො **භික්ඛුසභාගතා,** තං, පෙසලභාවන්ති අත්ථො. ''ථෙරො ලජ්ජී''ති ජානන්තෙන පන පකතියා නිස්සයදානට්ඨානං ගතෙන ච තදහෙව ගහෙතබ්බො, එකදිවසම්පි පරිහාරො නත්ථි. සචෙ ''ඔකාසෙ අලභන්තෙ පච්චූසසමයෙ ගහෙස්සාමී''ති සයති, අරුණං උග්ගතම්පි න ජානාති, අනාපත්ති. ලද්ධපරිහාරෙනාපි වසිතුං වට්ටතීති.

234. ''ලබ්භතී''ති කම්මනි නිප්ඵන්නත්තා අවුත්තකත්තාති **''අද්ධිකස්සා''**තිආදීසු කත්තරි සාමිවචනං, ''අද්ධිකෙනා'' තිආදි වුත්තං හොති. **''සල්ලක්ඛෙන්තෙනා''**ති පන සරූපෙනෙව නිද්දිට්ඨං. **වසිතුන්**ති වුත්තකම්මං. භාවෙ හි තුං-පච්චයො, වාසොති අත්ථො. **යාචිතස්සාති** ''ගිලානුපට්ඨාකස්ස වා''ති එත්ථ විසෙසනං. සචෙ පන ''යාචාහි ම''න්ති වුච්චමානොපි ගිලානො මානෙන න යාචති, ගන්තබ්බං. **අරඤ්ඤෙ වා සල්ලක්ඛෙන්තෙන ඵාසුකන්**ති යත්ථ වසන්තස්ස පටිලද්ධතරුණසමථවිපස්සනාවිසෙසභාගිතාවසෙන ඵාසු හොති, තස්මිං අරඤ්ඤෙ තාදිසං ඵාසුවිහාරං සල්ලක්ඛෙන්තෙන ආරඤ්ඤකෙන. දායකෙ අසන්තෙති පදච්ඡෙදො. **තාවාති** අවධිම්හි, අද්ධිකාදීහි යාව නිස්සයදායකො ලබ්භති, තාව, ආරඤ්ඤකෙන පන ''පතිරූපෙ නිස්සයදායකෙ සති නිස්සාය වසිස්සාමී''ති ආභොගං කත්වා යාව ආසාළ්හිපුණ්ණමා, තාවාති අත්ථො. ''සචෙ පන ආසාළ්හිමාසෙ ආචරියො නාගච්ඡති, යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති, තත්ථ ගන්තබ්බං (මහාව. අට්ඨ. 121). අන්තොවස්සෙ පන නිබද්ධවාසං වසිතබ්බං, නිස්සයො ච ගහෙතබ්බො''ති (මහාව. අට්ඨ. 121) හි **අට්ඨකථායං** වුත්තං.

අම්හාකං පන කෙචි අන්තෙවාසිකත්ථෙරා ''න භික්ඛවෙ වස්සං න උපගන්තබ්බං. යො න උපගච්ඡෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා'ති (මහාව. 186) ච 'න භික්ඛවෙ තදහු වස්සූපනායිකාය වස්සං අනුපගන්තුකාමෙන සඤ්චිච්ච ආවාසො අතික්කමිතබ්බො. යො අතික්කමෙය්‍ය, ආපත්ති දුක්කටස්සා'ති (මහාව. 186) පාළිවචනතො කෙනචි කාරණෙන නිස්සයං අලභමානෙනපි න සක්කා අන්තොවස්සෙ වස්සං අනුපගන්තුං. 'අන්තොවස්සෙ පනා'තිආදීසු පන ච-සද්දො අන්වාචයත්ථො, තස්මා තෙනාපි වස්සං උපගන්තබ්බමෙවා''ති වදිංසු.

මයං පනෙත්ථ එවමවොචුම්හ ''භගවතා අනුපගමනෙ දුක්කටං අනන්තරායිකස්සෙව වුත්තං, තෙනෙව 'කෙනචි අන්තරායෙන පුරිමිකං අනුපගතෙන පච්ඡිමිකා උපගන්තබ්බා'ති **අට්ඨකථායං** (මහාව. අට්ඨ. 185) වුත්තං. අන්තරායො ච නාම අන්තරා වෙමජ්ඣෙ එතීති අන්තරායො, යො කොචි බාධකප්පච්චයතාය අධිප්පෙතො වුච්චති 'න ලභන්ති පතිරූපං උපට්ඨාකං, එසෙව අන්තරායොති පක්කමිතබ්බ'න්තිආදීසු (මහාව. 201) විය, තස්මා බාධකප්පච්චයතා අධිප්පෙතා . නිස්සයාලාභොපි අන්තරායොත්වෙව විඤ්ඤායති. සක්කා හි වත්තුං 'අන්තරායො වස්සූපගමො සන්නිස්සයත්තා තරුණසමථවිපස්සනාලාභීනං කතොකාසො විය'ති. තරුණසමථවිපස්සනාලාභීනම්පි හි කතොකාසෙපි 'සචෙ පන ආසාළ්හිමාසෙ ආචරියො නාගච්ඡති, යත්ථ නිස්සයො ලබ්භති, තත්ථ ගන්තබ්බ'න්ති දළ්හං කත්වා **අට්ඨකථායං** (මහාව. අට්ඨ. 121) වුත්තං. අම්හාකං ගරූහි ච **සාරත්ථදීපනියං** (සාරත්ථ. ටී. මහාවග්ග 3.121) 'ආචරියං ආගමෙන්තස්සෙව චෙ වස්සූපනායිකදිවසො හොති, හොතු, ගන්තබ්බං තත්ථ, යත්ථ නිස්සයදායකං ලභතී'ති වස්සූපනායිකදිවසෙපි නිස්සයත්ථාය ගමනමෙව වුත්තං. අථ ච පන මහාකාරුණිකොපි භගවා 'අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ගිලානුපට්ඨාකෙන භික්ඛුනා නිස්සයං අලභමානෙන යාචියමානෙන අනිස්සිතකෙන වත්ථු'න්ති (මහාව. 121) ගිලානවිසයෙපි නිස්සයං ගරුකං කත්වා පට්ඨපෙසි. යං පන අනිස්සයං, තං අනන්තරායං නිස්සයමුත්තකස්ස වස්සූපගමනං විය. අපිච නාවාය ගච්ඡන්තස්ස පන වස්සානෙ ආගතෙපි නිස්සයං අලභන්තස්ස අනාපත්තීති නාවාය ගච්ඡතොයෙව ආවෙණිකා අනාපත්තිකතා වුත්තා. තස්මා නිස්සයාලාභො බාධකප්පච්චයො වස්සූපගමනස්ස, න වස්සූපගමනං නිස්සයස්සාති අන්තරායොයෙව නිස්සයාලාභො. තතොයෙව **ටීකායං** 'අන්තොවස්සෙ පන අනිස්සිතෙන වත්ථුං න වට්ටතී'ති වුත්තං. තස්මායෙව ච 'අන්තොවස්සෙ පනා'තිආදීසු නිස්සයදායකෙ සති නිබද්ධවාසං වසිතබ්බඤ්ච නිස්සයො ගහෙතබ්බො ච හොතීති ගමනකිරියාය බීයමානතාවසෙන ච-සද්දො සමුච්චයො ගහෙතබ්බො''ති.

නිස්සයනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

33. කායබන්ධනනිද්දෙසවණ්ණනා

235. බන්ධියති අනෙනාති බන්ධනං, කායස්ස බන්ධනං කායබන්ධනං, නත්ථි කායබන්ධනමෙතස්සාති **අකායබන්ධනො. දුක්කටන්**ති සඤ්චිච්ච වා අසඤ්චිච්ච වා පවිසෙය්‍ය චෙ, දුක්කටං. අසතියා ගතො යත්ථ සරති, තත්ථෙව බන්ධෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **ගතොති** අන්තොගාමං ගතො. සරිත්වා යාව න බන්ධති, න තාව පිණ්ඩාය චරිතබ්බං.

236. **''පට්ටිකා''**තිආදිනා සබ්බසඞ්ගාහකං කායබන්ධනං නිද්දිසති. **පට්ටිකාති** පකතිවීතා වා මච්ඡකණ්ටකඛජ්ජූරිපත්තවායිමා වා. සූකරානං අන්තං **සූකරන්තං**. ඉධ පන තංසදිසං වුච්චති. චතුරස්සං අකත්වා සජ්ජිතං මුද්දිකකායබන්ධනම්පි සඞ්ගහෙත්වා **''එකා රජ්ජූ''**ති වුත්තං. තං පන රජ්ජුකං බන්ධන්තෙන එකගුණමෙව කත්වා බන්ධිතුං වට්ටති, මජ්ඣෙ භින්දිත්වා දිගුණං කත්වා බන්ධිතුං න වට්ටති. දිගුණං පන අකත්වා සතවාරම්පි පුනප්පුනං ආවිජ්ඣිත්වා බන්ධිතුං වට්ටති, පාමඞ්ගසණ්ඨානං පන එකම්පි න වට්ටති . බහුරජ්ජුකෙ එකතො කත්වා එකෙන නිරන්තරං වෙඨෙත්වා කතං ''බහුරජ්ජුක''න්ති න වත්තබ්බං, තං වට්ටති. **තදනුලොමිකාති** තෙසං පට්ටිකාසූකරන්තානං ද්වින්නං ද්වෙ ඉමෙ යථාක්කමමනුලොමිකා.

237-8. පට්ටිකා කීදිසී වට්ටතීති ආහ **''මච්ඡා''**තිආදි. පට්ටිකා මච්ඡකණ්ටකඛජ්ජූරිපත්තා වා මට්ඨා වා ලබ්භාති සම්බන්ධො. **කණ්ටක**-සද්දෙන **පත්ත**-සද්දෙන ච තදාකාරො වුච්චති, උපචාරතො හි මච්ඡානං කණ්ටකාකාරො ච ඛජ්ජූරීනං පත්තාකාරො ච එතිස්සාති සමාසො. **මට්ඨාති** පකතිවීතා. **ටීකායං** පන ''එතෙ මච්ඡකණ්ටකාදයො මට්ඨා

විකාරරහිතා පට්ටිකා ච තදන්තොගධාති අධිප්පායො''ති වුත්තං. කථං තෙසමන්තොගධතා? යතො තානියෙව පට්ටිකා නාමාති. තථා ච වුත්තං **අට්ඨකථායං** ''පකතිවීතා වා මච්ඡකණ්ටකවායිමා වා පට්ටිකා වට්ටතී''ති (චූළව. අට්ඨ. 278). එත්ථ පන මච්ඡකණ්ටකෙයෙව බජ්ජූරිපත්තං පවිට්ඨං. චතස්සොපි දසා ලබ්භාති සම්බන්ධො. **චතස්සොති** උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන වුත්තං, තස්මා තතො ඌනාපි වට්ටන්ති. **අන්තෙති** කායබන්ධනස්ස උභයන්තෙ දිගුණසුත්තකං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. ගුණො බන්ධනභූතං සුත්තකං ගුණසුත්තකං. ''ගුණො පටලරාසීසු, ආනිසංසෙ ච බන්ධනෙ''ති හි අභිධානප්පදීපිකා. ද්වින්නං ගුණසුත්තකානං සමාහාරො **දිගුණසුත්තකං**. තං දසාමුඛස්ස ථිරභාවාය කොට්ටෙතුං වට්ටති, න සොභනත්ථං. තෙනාහ **''මාලාදි''**න්තිආදි.

මාලාදිං කක්කටච්ඡාදිං කුඤ්ජරච්ඡාදිඤ්ච දස්සෙත්වා ගුණසුත්තකකොට්ටිතා පට්ටිකා න කප්පතීති සම්බන්ධො. **''මාලාදි''**න්තිආදීසු **ආදි-සද්දෙන** තාදිසං යං කිඤ්චි විකාරරූපං ගය්හති. කක්කටානං විය අච්ඡීනි, තානි ආදීනි යස්සාති සමාසො. තථා **කුඤ්ජරච්ඡාදින්ති**.

239. **සටකන්ති** සටකාකාරවට්ටලෙඛාරූපං. **මකරමුඛාදින්ති** එත්ථ **මකරමුඛං** නාම මකරමුඛසණ්ඨානං . බින්දු පන ආගමවසෙන වුත්තො. **ආදි-සද්දෙන** දෙඩ්ඩුභසීසාදිවිකාරරූපං යං කිඤ්චි සඞ්ගය්හති. **දසාමුඛෙති** දසානං මුඛභූතෙ අන්තෙ එතානි න කප්පන්තීති සම්බන්ධො. විධෙ උභන්තෙ සටකා ලෙඛා අඤ්ඤං චිත්තකඤ්ච න කප්පන්තීති සම්බන්ධො. **සටකාති** සටකතො. **ලෙඛාති** ලෙඛාය. පඤ්චමියා ලොපො. **විධෙති** කායබන්ධනස්ස පාසන්තෙ දසාමූලෙ තස්ස ථිරභාවත්ථං කත්තබ්බෙ දන්තවිසාණාදිමයෙ විධෙ.

240. **දෙඩ්ඩුභකන්ති** උදකසප්පසීසසදිසං. **මුරජන්ති** නානාවණ්ණෙහි සුත්තෙහි මුරජවට්ටිසණ්ඨානං වෙඨෙත්වා කතං. **ටීකායං** පන **''මුරජන්ති** බහුරජ්ජුකෙ එකතො සඞ්කඩ්ඪිත්වා එකාය රජ්ජුයා පලිවෙඨෙත්වා කතරජ්ජූ''ති වුත්තං, තං ''බහුරජ්ජුකෙ එකතො කත්වා''තිආදිනා හෙට්ඨා වුත්තඅට්ඨකථාවචනෙන විරුජ්ඣති. **මද්දවීණන්ති** පාමඞ්ගසණ්ඨානං. **කලාබුකන්ති** බහුරජ්ජුකං. තෙසං ''න කප්පතී''ති ඉමිනා සම්බන්ධො. **ද්වෙ මජ්ඣිමාති** මජ්ඣෙ භවා මුරජමද්දවීණසඞ්ඛාතා ද්වෙ.

241. **ගණ්ඨියො වාපීති** චීවරස්ස ගණ්ඨියො වාපි. **තම්මයාති** තෙහි වෙළුආදීහි නිබ්බත්තා. පසඞ්ගෙන පනෙතං වුත්තන්ති.

කායබන්ධනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සුමඞ්ගලප්පසාදනියා නාම ටීකාය

පඨමභාණවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

34. පථවීනිද්දෙසවණ්ණනා

242. **ජාතාජාතාති දුවිධාති** ජාතා පථවී අජාතා පථවීති පථවී දුවිධාති අත්ථො. ඉමිනා ජාතපථවිඤ්ච අජාතපථවිඤ්ච දස්සෙති. තාසං විභාගං දස්සෙති **''සුද්ධා''**තිආදිනා. සුද්ධමත්තිකපංසුකා ච අදඩ්ඪා ච බහුමත්තිකපංසුකා ච චාතුමාසාධිකොවට්ඨපංසුමත්තිකරාසි ච ජාතා පථවීති සම්බන්ධො. මත්තිකා ච පංසු චාති ද්වන්දො. සුද්ධා අප්පසක්ඛරාදිතාය මත්තිකා පංසවො යස්සාති බාහිරත්ථො. **අදඩ්ඪාති** උද්ධනපචනාදිවසෙන තථා තථා අදඩ්ඪා. සා පන විසුං නත්ථි, සුද්ධමත්තිකාදීසු අඤ්ඤතරාව වෙදිතබ්බා. චත්තාරො මාසා, තෙහි සහිතො අතිරෙකො කාලො, තස්මිං ඔවට්ඨොති සමාසො. **ඔවට්ඨොති** යෙන කෙනචි උදකෙන ඔවට්ඨො. බුධා පන ''ආකාසතො වුට්ඨඋදකෙනෙව, න අඤ්ඤත්ථ පහරිත්වා පතිතබින්දූනා''ති වදන්ති, ''ඔවට්ඨො''ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තත්තා ච ''පොක්ඛරණියා ථිතතනුකද්දමො වට්ටති, බහලො තු න වට්ටතී''ති (පාචි. අට්ඨ. 86) වුත්තත්තා ච ''විනයවිනිච්ඡයෙ සම්පත්තෙ ගරුකෙ ඨාතබ්බ''න්ති විනයලක්ඛණතො ච න තං යුජ්ජතීති අම්හාකං ඛන්ති. පංසුමත්තිකානං රාසි පංසුමත්තිකරාසි. චතු...පෙ.... වට්ඨො පංසුමත්තිකරාසි යස්සාති අඤ්ඤපදත්ථො, කම්මධාරයො වා.

243. වාලුකා ච දඩ්ඪා ච යෙභුය්‍යසක්ඛරාදිමහීපි ච චාතුමාසොමවට්ඨකො වුත්තරාසි ච දුතියා භූමීති සම්බන්ධො සක්ඛරා ච පාසාණා ච මරුම්බා ච කථලා ච වාලුකා චාති ද්වන්දො. සුද්ධා සක්ඛර...පෙ.... වාලුකා යස්සාති විග්ගහො. හත්ථමුට්ඨිනා ගහෙතබ්බප්පමාණා **සක්ඛරා,** තතො උපරි **පාසාණා,** කටසක්ඛරා **මරුම්බා,** කපාලඛණ්ඩානි **කථලාති** වෙදිතබ්බා. **දුතියාති** අජාතා. **වුත්තරාසීති** වුත්තො මත්තිකපංසුසිරා.

244. කීදිසී යෙභුයුමත්තිකාදීති ආහ **''ද්වෙ භාගා''**තිආදි. **යස්ස භූමියාති** යස්සා භූමියා. **සෙසෙසුපීති** යෙභුය්‍යපංසුයෙභුය්‍යසක්ඛරයෙභුය්‍යපාසාණාදීසු.

245. **''පාචිත්ති''**තිආදිනා තත්ථ විනිච්ඡයං දස්සෙති. ජාතෙ ජාතසඤ්ඤිස්ස ඛණනෙ පාචිත්තීති සම්බන්ධො. **ජාතෙති** ජාතෙ භූමිභාගෙ, ලිඞ්ගවිපල්ලාසො වා, ජාතායාති වුත්තං හොති. ජාතෙ ද්වෙළ්හස්ස විමතිස්ස දුක්කටන්ති

සම්බන්ධො. ජාතෙ අජාතසඤ්ඤිස්ස අනාපත්ති. තථා ආණාපනෙ අනාපත්තීති යොජනා. **අජාතසඤ්ඤිස්සාති** අජාතාති සඤ්ඤා අජාතසඤ්ඤා, සා අස්ස අත්ථීති අජාතසඤ්ඤී, තස්ස.

246. **එකායාණත්තියා එකාති** සචෙ සකිං ආණත්තො දිවසම්පි ඛණති, ආණාපකස්ස එකා එව ආපත්තීති අත්ථො. වාචසො ආපත්තීති සම්බන්ධො. **වාචසොති** විච්ඡායං සො, වාචාය වාචායාති අත්ථො.

247. ''ඉමං ඨානං ඛණ වා''තිආදිනා යොජෙතබ්බං. ''එත්ථ අග්ගිං ජාලෙහි වා''ති යොජනා . **''වත්තු''**න්ති ඉදං ''න වට්ටතී''ති ඉමස්ස කත්තුපදවචනන්ති අත්ථො. අථ වා ''ඉමං ඨානං ඛණා''තිආදිප්පකාරො වචනාය න වට්ටතීති අත්ථො. **නියමෙත්වාති** ඉමිනා ''ආවාටං ඛණ, කන්දං ඛණා''තිආදිනා අනියමෙත්වා වත්තුං වට්ටතීති දීපෙති.

248. ''ඉමස්ස ථම්භස්ස ආවාටං ජාන වා, කප්පියං කරොහි වා''ති ච ''මත්තිකං ජාන වා, මත්තිකං ආහර වා, මත්තිකං කප්පියං කරොහි වා''ති ච එදිසං වචනං වට්ටතීති සම්බන්ධො. එතං විය දිස්සතීති **එදිසං,** කිං තං? ''මත්තිකං දෙහී''තිආදිකං උපමෙය්‍යං. ''මත්තිකං ජානා''තිආදිකං පන උපමානං, තෙසං උපමානොපමෙය්‍යානං යා කප්පියසඞ්ඛාතා සමානධම්මතා, සා උපමා. තථා ච වුත්තං අම්හෙහි **සුබොධාලඞ්කාරෙ** ''උපමානොපමෙය්‍යානං, සධම්මත්තං සියොපමා''ති. අඤ්ඤථා උපමානභූතඅක්ඛරාවළිසදිසීයෙව, අක්ඛරාවළි උපමෙය්‍යං සියා. වාකො විය-සද්දොයෙව පන උපමානං ජොතෙතීති වෙදිතබ්බං.

249. පථවියා අසම්බද්ධං සුක්ඛකද්දමආදිකඤ්ච තනුකං උස්සිඤ්චනීයකද්දමඤ්ච කොපෙතුං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. **කද්දමආදිකන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන උදකෙන ගතට්ඨානෙ උදකපප්පටකො නාම හොති, යං වාතප්පහාරෙන චලති, තං සඞ්ගණ්හාති. **උස්සිඤ්චනීයකද්දමන්ති** ඝටෙහි උස්සිඤ්චිතුං සක්කුණෙය්‍යකද්දමං.

250. ''චාතුමාසාධිකොවට්ඨං ගණ්ඩුප්පාද''න්තිආදිනා සම්බන්ධිතබ්බං. ගණ්ඩං පථවියා ගණ්ඩසදිසං මත්තිකරාසිං උප්පාදෙන්තීති **ගණ්ඩුප්පාදා**. ඉධ පන තෙහි උට්ඨාපිතො ගූථො ''ගණ්ඩුප්පාද''න්ති නිද්දිට්ඨො. පොත්ථකෙසු පන ''ගණ්ඩුප්පාදො''ති පාඨො දිස්සති. තං ''න කොපයෙ''ති එත්ථ කම්මෙන භවිතබ්බන්ති න යුජ්ජති. **මූසිකුක්කිරන්ති** මූසිකානං උක්කිරො ඛණිත්වා බහි කතං පංසුරාසි මූසිකුක්කිරොති. **ලෙඩ්ඩාදින්ති** එත්ථ **ලෙඩ්ඩුන්ති** කසිතට්ඨානෙ නඞ්ගලච්ඡින්නමත්තිකාපිණ්ඩං. **ආදි**-සද්දෙන ගාවීනං ඛුරච්ඡින්නං කද්දමං සඞ්ගණ්හාති.

251-2. උදකසන්තිකෙ පතිතෙ වාපිආදීනං කූලෙ ච පාසාණෙ ලග්ගෙ රජෙ ච නවසොණ්ඩියා පතිතෙ රජෙ ච අබ්භොකාසුට්ඨිතෙ වම්මිකෙ ච මත්තිකාකුට්ටෙ ච තථාති සම්බන්ධො. **තථාති** ඉමිනා කූලාදිකෙ චාතුමාසාධිකොවට්ඨං වා සබ්බං න කොපයෙති ඉදං අතිදිසති. ඉට්ඨකකුට්ටකො වට්ටතීති ආහ **''යෙභුය්‍යා''**තිආදි. යෙභුය්‍යෙන කථලා එත්ථාති **යෙභුය්‍යකථලා,** **භූමි** , තිට්ඨති එත්ථාති **ඨානං** , යෙභුය්‍යකථලාය ඨානං, තස්මිං. ඉට්ඨකකුට්ටකො යෙභුය්‍යකථලා විය හොතීති අධිප්පායො. කුට්ටකං කොපෙන්තස්ස අනාපත්තීති අධිප්පායො. ඉට්ඨකාය කතො කුට්ටකොති සමාසො.

253-5. සඤ්චාලෙත්වා භූමිං විකොපයං ථම්භාදිං ගණ්හිතුං වාති සම්බන්ධො. තත්ථ **විකොපයන්ති** කරණත්ථෙ පච්චත්තවචනං, විකොපයතාති අත්ථො. අඤ්ඤථා කථමෙත්ථ පඨමාපසඞ්ගො. පඨමා හි ''භව''න්ති වුත්තෙ සියා, න ච ''ගණ්හිතු''න්තිආදීසු තුං-පච්චයෙහි වුත්තො කොචි අත්ථි, යදා භාවෙ තුං-පච්චයො, තදා න කිඤ්චි වුත්තං හොතීති, ''න කප්පතී''ති පධානකිරියායපි හෙට්ඨා වුත්තනයෙන කත්තා අඤ්ඤොයෙවාති එවං සබ්බත්ථ. තතියත්ථෙ තු සති ඉතො චිතො සඤ්චාලෙත්වා භූමිං විකොපයතා ථම්භාදිං ගණ්හිතුං න කප්පතීති අතීව යුජ්ජති. **ධාරායාති** පස්සාවධාරාය. විසමං සමං කාතුං සම්මුඤ්ජනීහි සංසිතුං වාති යොජනා. **විසමන්ති** විසමට්ඨානං. ''පදං දස්සෙස්සාමී''ති භූමිං භින්දන්තො චඞ්කමිතුං වාති සම්බන්ධො. **භින්දන්තොති** භින්දතා. කණ්ඩුරොගී වා තටාදීසු අඞ්ගපච්චඞ්ගං සංසිතුන්ති යොජනා. **කණ්ඩුරොගීති** කණ්ඩුරොගිනා. ච-සද්දො අවධාරණෙ.

256-7. **සුද්ධචිත්තස්සාති** පථවිභෙදාධිප්පායවිරහෙන පරිසුද්ධචිත්තස්ස.

258. අග්ගිස්ස අනුපාදානෙ කපාලෙ වා අනුපාදානාය ඉට්ඨකාය වා අග්ගිං පාතෙතුං වා අවසෙ සති භූමියං පාතෙතුං වා ලබ්භතෙති සම්බන්ධො. **උපාදානං** ඉන්ධනං, න උපාදානං **අනුපාදානං,** තස්මිං. වසො පභුත්තං. ''වසො පභුත්තෙ ආයත්තෙ''ති හි නිඝණ්ඩු. න වසො **අවසො,** තස්මිං අපභුත්තෙති අත්ථො. පතිතට්ඨානෙයෙව උපාදානං දත්වා අග්ගිං කාතුං වට්ටති. සුක්ඛඛාණුකසුක්ඛරුක්ඛාදීසු ච අග්ගිං දාතුං න වට්ටති. සචෙ පන ''පථවිං අප්පත්තමෙව නිබ්බාපෙත්වා ගමිස්සාමී''ති දෙති, වට්ටති, පච්ඡා නිබ්බාපෙතුං න සක්කොති, අවිසයත්තා අනාපත්ති. ''භූමියං පාතෙහී''ති එවම්පි වත්තුං න වට්ටතීති.

පථවීනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

35. පරික්ඛාරනිද්දෙසවණ්ණනා

259-60. ඡත්තෙ අන්තො බහි ච පඤ්චවණ්ණෙහි සුත්තෙහි සිබ්බිතුඤ්ච පණ්ණෙ ගිරිකූටඅඩ්ඪචන්දාදිං ඡින්දිතුඤ්ච න වට්ටතීති සම්බන්ධො. **ඡත්තෙති** තාලපණ්ණෙ ඡත්තෙ. **ගිරිකූටං** නාම මකරදන්තකං, **ආදි**-සද්දෙන තාදිසං අඤ්ඤං විකාරරූපං සඞ්ගහිතං. **සටකන්ති** ගෙහත්ථම්භෙසු විය කයිරමානං සටකං. **දණ්ඩෙති** ඡත්තදණ්ඩෙ. **ලෙඛාති** තහිං තහිං දින්නා ලෙඛා. **සාදිසන්ති** දීඝෙන නිද්දිට්ඨං. **බුන්දම්හි** මූලෙ.

261. ථිරත්ථං ඡත්තෙ එකවණ්ණෙන සිබ්බිතුං වා පඤ්ජරං විනන්ධිතුං වා වට්ටතීති සම්බන්ධො. **සිබ්බිතුන්ති** අන්තො බහි ච සිබ්බිතුං. **එකවණ්ණෙනාති** නීලාදිනා එකවණ්ණෙන. **පඤ්ජරන්ති** ඡත්තදණ්ඩගාහකසලාකපඤ්ජරං. **ථිරත්ථන්ති** ඉමිනා න වණ්ණමට්ඨත්ථායාති දස්සෙති. බන්ධිතුං දණ්ඩෙ ලෙඛා වට්ටතීති සම්බන්ධො. **බන්ධිතුන්ති** වාතප්පහාරෙන අචලනත්ථං ඡත්තමණ්ඩලිකං රජ්ජුකෙහි ගහෙත්වා බන්ධනත්ථාය. **ලෙඛාවාති** වලයමිව උක්කිරිත්වා කතා ලෙඛා එව. **වට්ටතීති** යදිපි න බන්ධති, රජ්ජුකෙහි බන්ධිතුං යුත්තට්ඨානත්තා වට්ටති.

262. චීවරෙ අන්තෙ වාපි පට්ටමුඛෙ වාපි වෙණිපි වා සඞ්ඛලිකාපි වා අඤ්ඤං සූචිවිකාරං වා පාළිකණ්ණිකආදිකං කප්පබින්දුවිකාරම්පි වා න ච කප්පතීති සම්බන්ධො. **අන්තෙති** චීවරපරියන්තෙ, අනුවාතෙති වුත්තං හොති. **පට්ටමුඛෙති** පට්ටකොටියං, ද්වින්නං පට්ටානං සඞ්ඝටිතට්ඨානං සන්ධායෙතං වුත්තං. **වෙණීති** වරකසීසාකාරෙන සිබ්බනං. **සඞ්ඛලිකාති** බිළාලබන්ධනාකාරෙන සිබ්බනං. **අඤ්ඤං සූචිවිකාරං වාති** චීවරමණ්ඩනත්ථාය කයිරමානං අඤ්ඤං යං කිඤ්චි සූචිකම්මවිකාරං වා. **ටීකායං** පන ''සතපදිසදිසං අඤ්ඤං වා සූචිවිකාරං න කප්පතී''ති සාමඤ්ඤෙන වුත්තං. ''චීවරමණ්ඩනත්ථාය නානාසුත්තකෙහි සතපදිසදිසං සිබ්බන්තා ආගන්තුකපට්ටං ඨපෙන්ති, අඤ්ඤම්පි යං කිඤ්චි සූචිකම්මවිකාරං කරොන්ති, සබ්බං න වට්ටතී''ති **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා පන නානාවණ්ණෙහි වා හොතු, එකවණ්ණෙන වා හොතු, චීවරමණ්ඩනත්ථාය සංසිබ්බන්තානං සූචිකම්මවිකාරං සන්ධාය වුත්තන්ති චීවරෙසු ඵාලිතට්ඨානස්ස ථිරභාවත්ථං සතපදිසදිසම්පි සිබ්බිතුං වට්ටතීති අම්හාකං ඛන්ති. **පාළි**-සද්දෙන, **කණ්ණික**-සද්දෙන ච කප්ප-සද්දලොපෙන වා උපචාරෙන වා පාළිකප්පාදයොව ගහිතා. පාළි ච කණ්ණිකා ච පාළිකණ්ණිකායො, තා ආදි යස්ස අඤ්ඤස්ස තාදිසස්සාති විග්ගහො. තත්ථ නීලාවළිආදිසණ්ඨානාය බින්දුපන්තියා යථා සොභති, තථා කයිරමානො පාළිකප්පො. තථෙව බින්දුසමූහෙ කත්ථචි දස්සෙත්වා කයිරමානො කණ්ණිකකප්පො.

263. **ගණ්ඨිපාසකපට්ටාති** ගණ්ඨිනො ච පාසකස්ස ච පතිට්ඨානට්ඨානෙ ඨපෙතබ්බා පට්ටා. **වට්ටතීති** එත්ථ ''ගණ්ඨිපාසකා''ති කත්වා ''චතුකොණාව වට්ටන්තී''ති අත්ථතො වචනං විපල්ලාසෙත්වා යොජෙතබ්බං. **අග්ඝියන්ති** චෙතියසණ්ඨානෙන සිබ්බනං. මූලෙ ච අග්ගෙ ච එකසදිසං කත්වා මුග්ගරාකාරෙන සිබ්බනං **මුග්ගරො. විකාරන්ති** විකාරො, ලිඞ්ගවිපල්ලාසෙන වුත්තං. **එත්ථාති** ගණ්ඨිපාසකපට්ටෙසු.

264. **කොණසුත්තාති** නපුංසකනිද්දෙසො, ගණ්ඨිපාසකපට්ටානං කොණෙහි නීහටසුත්තකොටියො. **පීළකාති** තානියෙව නිවත්තෙත්වා පීළකාකාරෙන කතානි. **දුවිඤ්ඤෙය්‍යාවාති** තෙසං අන්තෙසු එකවාරං ගණ්ඨිකරණෙන වා පුන නිවත්තෙත්වා සිබ්බනෙන වා දුවිඤ්ඤෙය්‍යා එව. **ගන්ධං තෙලං වාති** ගන්ධං වා තෙලං වා. කඤ්චිකපිට්ඨඛලිකආදීනිපි වට්ටන්ති.

265. **මණිනාති** මසාරගල්ලාදිපාසාණෙන. **න ච සට්ටෙය්‍යාති** නෙව සට්ටෙය්‍ය. **අඤ්ඤෙන වාති** මුග්ගරමුසලාදිනා. අංසබද්ධකකායබන්ධනානි පන තථා කාතුං වට්ටති. **දොණියං කත්වා න ච සංසෙය්‍යාති** පක්කරජනාකිරණදොණියං ඨපෙත්වා භූමියං ජණ්ණුකානි නිහන්ත්වා ඉතො චිතො ච ආවිඡ්ඡිත්වා නෙව සංසෙය්‍යාති අත්ථො.

266-7. **කණ්ණකොණකසුත්තානීති** චීවරරජනකාලෙ ලග්ගනත්ථාය අනුවාතෙ චතූසු කොණෙසු ච පාසකං කත්වා බන්ධිතානි සුත්තානි, යානි ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, කණ්ණසුත්තක''න්ති (මහාව. 344) එවං අනුඤ්ඤාතානි. කණ්ණසඞ්ඛාතා කොණා කණ්ණකොණකා, තෙසු සුත්තානි. ගණ්ඨිකපාසකපට්ටෙසු පන කණ්ණකොණකසුත්තානං දුවිඤ්ඤෙය්‍යානමෙව කප්පියතා හෙට්ඨා වුත්තාති චීවරෙ රත්තෙයෙව තෙසං ඡින්දිතබ්බතා නත්ථි, කණ්ණකොණකසුත්තානං ඡින්දිතබ්බතාය වුත්තත්තා අනුවාතෙහි නික්ඛමිතසුත්තානිපි ඡින්දිතබ්බානීති වෙදිතබ්බං. ධම්මකරණෙ ඡත්තවට්ටියං ලෙඛං ඨපෙත්වා ලෙඛා න වට්ටතීති යොජනා. **ඡත්තවට්ටියන්ති** ඡත්තස්ස මුඛවට්ටියං. **ලෙඛාති** උපරි වා හෙට්ඨා වා කුච්ඡියං වා අඤ්ඤා ලෙඛා. කුඤ්චිකාය ච පිප්ඵලෙ ච මණිකා ච පීළකා ච න වට්ටන්තීති සම්බන්ධො. **මණිකාති** එකා වට්ටමණි. **පීළකාති** සාසපමත්තිකා මුත්තරාජිසදිසා බහුවට්ටලෙඛා. **දණ්ඩම්හීති** පිප්ඵලදණ්ඩකෙ.

268-9. අරණියං මාලාදි ච පත්තමණ්ඩලෙ භිත්තිකම්මඤ්ච න වට්ටතීති සම්බන්ධිතබ්බං. **අරණියන්ති** උත්තරාරණි අධරාරණි අරණිධනුකඤ්ච සාමඤ්ඤෙන ගහිතං. **පත්තමණ්ඩලෙති** තිපුසීසාදිමයෙ පත්තමණ්ඩලෙ. එත්ථ පන මකරදණ්ඩකං වට්ටති. **හෙට්ඨාති** කත්තරයට්ඨියා හෙට්ඨා. **උද්ධන්ති** තස්සායෙව උපරි.

270-3. **සම්මුඤ්ජනිම්හීති** සම්මුඤ්ජනියා ලිඞ්ගවිපල්ලාසො. **අවාරිතන්ති** ඉත්ථිරූපං පන වාරිතං. **සොවණ්ණමයම්පීති** සුවණ්ණමයම්පි. **විසාණනාළි** නාම විසාණමයා නාළි. එත්ථ පන අවුත්තානිපි යානි කානිචි

ආරකණ්ඩකදන්තකට්ඨඡෙදනපානීයසටපානීයඋළුඞ්කචුණ්ණභාජනාදීනි වුත්තානං අනුලොමානීති වෙදිතබ්බානි. යො පනෙත්ථ විනයඤ්ඤූ තාදිසං පරික්ඛාරං දිස්වා ඣින්දෙය්‍ය වා ඣින්දාපෙය්‍ය වා, අනුපවජ්ජො සොති වෙදිතබ්බන්ති.

පරික්ඛාරනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

36. භෙසජ්ජනිද්දෙසවණ්ණනා

274-5. ජනස්ස භෙසජ්ජං කාතුං දාතුං වත්තුඤ්ච න ලබ්භතීති සම්බන්ධියං. **ලබ්භතීති** එත්ථ ''භික්ඛුනා''ති කත්තා **''භෙසජ්ජ''**න්ති වුත්තකම්මං. නනු ච **කාතුන්ති** භාවසාධනත්තා තස්ස අවුත්තකම්මෙනාපි භවිතබ්බං භාවෙ විහිතකිතකප්පච්චයානං පයොගෙ කම්මකාරකස්සාපි ඉච්ඡිතබ්බත්තාති? සච්චං, තථාපි පධානභූතකම්මසත්තියා අභිධානෙ සති අප්පධානකිතකකිරියාභිසම්බන්ධෙන ගුණීභූතා කම්මසත්ති අභිහිතා විය විඤ්ඤායති. තථා ච වුත්තං අම්හෙහි **යොගවිනිච්ඡයෙ** ''පධානානුයායිතාය ජනවොහාරාය පධානසත්‍යාභිධානෙ ගුණසත්ති අභිහිතා විය පකාසතී''ති. **ජනස්සාති** ආගතාගතජනස්ස. සහධම්මීනඤ්ච පිතූනඤ්ච තදුපට්ඨාකභික්ඛුනිස්සිතභණ්ඩුනඤ්ච වෙය්‍යාවච්චකරස්ස ච භික්ඛාචරියවිඤ්ඤත්තිසකෙහි භෙසජ්ජකරණං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො . තත්ථ **සහධම්මීනන්ති** සහ චරිතබ්බො ධම්මො සීලසද්ධාපඤ්ඤාසඞ්ඛාතො සහධම්මො, සො එතෙසමත්ථීති සහධම්මිනො, භික්ඛු භික්ඛුනී සික්ඛමානා සාමණෙරො සාමණෙරීති පඤ්ච, තෙසං. පිතා ච මාතා ච **පිතරො** එකසෙසනයෙන, උභින්නං සාමඤ්ඤනිද්දෙසො වා, තෙසං. **භික්ඛුනිස්සිතො** නාම යො විහාරෙ සබ්බකම්මානි කරොන්තො භික්ඛුං නිස්සාය වසති. **භණ්ඩු** නාම යො පබ්බජ්ජාපෙක්ඛො යාව පත්තචීවරං පටියාදියති, තාව විහාරෙ වසති, සො පණ්ඩුපලාසො. **වෙය්‍යාවච්චකරස්සාති** අත්තනො උපට්ඨාකස්ස. එතෙසු පන මාතාපිතරො සචෙ රජ්ජෙපි ඨිතා පච්චාසීසන්ති, අකාතුං න වට්ටති. මාතරං අනාමසන්තෙන සබ්බං පරිකම්මං කාතබ්බං. පිතා පන සහත්ථෙන නහාපනසම්බාහනාදීනි කත්වා උපට්ඨාතබ්බො.

276. පිතා ච මාතා ච භාතා ච භගිනී චාති ද්වන්දො පිතා…පෙ…. භගිනියො. මහන්තො ච චූළො ච, මහාචූළා ච තෙ පිතා…පෙ…. භගිනියො චාති කම්මධාරයො. තා ආදි යෙසන්තෙති අඤ්ඤපදත්ථො. මහාචූළ-සද්දා පිතාදි-සද්දෙහි පච්චෙකං යොජෙතබ්බා ''මහාපිතුනො චූළපිතුනො''තිආදිනා. **ආදි**-සද්දෙන පනෙත්ථ පිතුච්ඡා මාතුලො, තෙසං දසන්නම්පි යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා පුත්තපරම්පරඤ්ච සඞ්ගණ්හාති. තෙසං සකෙ භෙසජ්ජකරණං ලබ්භන්ති යොජනා. තෙසං මහාපිතාදීනං සන්තකෙ සති තෙන භෙසජ්ජකරණං ලබ්භතීති අත්ථො. **නාති** නත්ථි චෙ. **අත්තනියෙති** භික්ඛුනො අත්තනො සන්තකෙ සතීති අත්ථො. **දාතබ්බං තාවකාලිකන්ති** තාවකාලිකං කත්වා දාතබ්බන්ති අත්ථො. තෙ පන සචෙ පටිදෙන්ති, ගහෙතබ්බං, නො චෙ දෙන්ති, න චොදෙතබ්බා. යාව තස්ස දානං, තාව කාලො අස්සාති **තාවකාලිකං**. ණිකො සමාසන්තෙ.

277. **භෙසජ්ජකරණාදීති ආදි**-සද්දෙන අනාමට්ඨපිණ්ඩදානාදීනං ගහණං, **හි**-සද්දො හෙතුම්හි, හි යස්මා එතෙසු කුලදූසනාදයො න රූහන්ති, තස්මා තෙසං භෙසජ්ජකරණං ලබ්භං, අත්තනියෙ ච සති දාතබ්බන්ති එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බො. **න රූහතීති** න රොහති නප්පවත්තති න හොති, ආපත්තිං න ජනෙතීති අධිප්පායො. තෙසං අත්ථාය ඤාතිසාමණෙරෙහි වා භෙසජ්ජං ආහරාපෙතබ්බං, අත්තනො අත්ථාය වා ආහරාපෙත්වා දාතබ්බං. තෙහිපි ''උපජ්ඣායාදීනං ආහරිස්සාමා''ති වත්තසීසෙන ආහරිතබ්බං. සචෙ අඤ්ඤෙපි යෙ ගිලානා හුත්වා විහාරං පවිසන්ති, තෙසං සබ්බෙසම්පි අපච්චාසීසන්තෙන භෙසජ්ජං කාතබ්බං. සද්ධං කුලං හොති භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මාතාපිතුට්ඨානීයං, තත්‍ර චෙ කොචි ගිලානො හොති, තස්සත්ථාය ''භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමස්ස රොගස්ස කිං භෙසජ්ජං කරොන්තී''ති කප්පියං කත්වා පුච්ඡන්ති, ඉදඤ්චිදඤ්ච ගහෙත්වා කරොන්තීති වට්ටති, භික්ඛූහි අඤ්ඤමඤ්ඤං වා කථා කාතබ්බා.

278. ඡන්නං මාතාදීනඤ්ච දාමරිකචොරස්ස ඉස්සරියස්ස අනාමට්ඨො පිණ්ඩපාතො දාතුං අවාරිතොති යොජෙතබ්බං. **ඡන්නන්ති** මාතාදීනං ඡන්නං මජ්ඣෙ. **මාතාදීනන්ති** භික්ඛුනිස්සිතං ඨපෙත්වා අවසෙසානං පඤ්චන්නං මාතාදීනං. ''ඡන්න''න්ති පන යොජනාය අට්ඨකථාය විරුජ්ඣති. තත්ථ හි ''මාතාපිතූන''න්තිආදිනා භික්ඛුනිස්සිතං ඔහාය සත්තෙව වුත්තා. **ආචරියබුද්ධදත්තත්ථෙරෙන** ච තථෙව වුත්තං –

> ''අනාමට්ඨොපි දාතබ්බො, පිණ්ඩපාතො විජානතා;
> ද්වින්නං මාතාපිතූනම්පි, තදුපට්ඨායකස්ස ච.
>
> ''ඉස්සරස්සාපි දාතබ්බො, චොරදාමරිකස්ස ච;
> භණ්ඩුකස්සත්තනො චෙව, වෙය්‍යාවච්චකරස්සපී''ති. (විනය වි. 493-495);

දාමරිකචොරස්සාති රජ්ජං පත්ථයමානස්ස පාකටචොරස්ස. **අනාමට්ඨොති** අපබ්බජිතස්ස හත්ථතො ලද්ධා අත්තනා අඤ්ඤෙන වා පබ්බජිතෙන අග්ගහිතඅග්ගො, අයං අනාමට්ඨපිණ්ඩපාතො. පටිසන්ථාරො ''විහාරප්පත්තං ආගන්තුකං වා දලිද්දාදිං වා දිස්වා 'පානීයං පිවා'ති දාතබ්බං, පාදමක්ඛනතෙලං දාතබ්බං, කාලෙ ආගතස්ස යාගුභත්තං, විකාලෙ ආගතස්ස සචෙ තණ්ඩුලා අත්ථි, තණ්ඩුලා දාතබ්බා, සයනට්ඨානං දාතබ්බං, චොරානං පන

සඞ්ඝිකම්පිදාතබ්බ''න්ති වුත්තො. අවසෙසපටිසන්ථාරො පන අපච්චාසීසන්තෙන කාතබ්බො. තථා ධම්මපටිසන්ථාරොපි යස්ස කස්සචි දාතබ්බොව.

279. **තෙසන්ති** අඤ්ඤාතකාදීනං ගිහීනං. **කයිරාති** ''භණථා''ති වුත්තෙ කරෙය්‍ය. ''න කරොමා''ති වුත්තෙ සචෙ විප්පටිසාරිනො භවිස්සන්ති, කාතබ්බං. **නත්තනොති** අත්තනො සුත්තොදකෙහි න කයිරාති යොජනීයං. එවං සාමඤ්ඤෙන පරිත්තෙ පටිපජ්ජනවිධිං දස්සෙත්වා ඉදානි ආටානාටියපරිත්තෙ පටිපජ්ජිතබ්බවිධිං දස්සෙතුං **''භණිතබ්බ''**න්තිආදිමාහ. **භණාපෙන්තෙති** ''භණථා''ති අජ්ඣෙසනපුබ්බකං පයොජෙන්තෙ. **පරිත්තං සාසනොගධන්ති** පඨමමෙව ආටානාටියසුත්තං අභණිත්වා සාසනපරියාපන්නං මෙත්තසුත්තං ධජග්ගසුත්තං රතනසුත්තන්ති ඉමානි සුත්තානි සත්තාහං භණිත්වා යථාපරිකම්මං පරිත්තං ආටානාටියපරිත්තං භණිතබ්බන්ති යොජනා.

280. ''ආගන්ත්වා සීලං දෙතු, ධම්මං පරිත්තඤ්ච භාසතූ''ති කෙනචි පෙසිතො ගන්ත්වා සීලං වා දාතුං ධම්මං පරිත්තං වා වත්තුං ලබ්භතීති සම්බන්ධො.

භෙසජ්ජනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

37. උග්ගහනිද්දෙසවණ්ණනා

281. පුග්ගල-සද්දමත්තෙ පයුත්තෙ අත්තනොපි ගහණසම්භවො සියාති බ්‍යභිචාරත්ථං **අඤ්ඤ**-සද්දප්පයොගො. සති සම්භවෙ බ්‍යභිචාරෙ විසෙසනං සාත්ථකං හොතීති. **දසභෙදම්පි රතනන්ති** ''මුත්තා මණි වෙළුරියො සඞ්ඛො සිලා පවාළං රජතං ජාතරූපං ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ල''න්ති (පාචි. 506) එවං වුත්තං දසභෙදම්පි රතනං. **උග්ගණ්හන්තස්සාති** ගණ්හන්තස්ස සම්පටිච්ඡන්තස්ස.

282-3. තෙසු අත්තත්ථං උග්ගණ්හන්තස්ස ද්වීසු නිස්සග්ගීති සම්බන්ධො. **තෙසූති** තෙසු දසසු මජ්ඣෙ. **ද්වීසූති** රජතජාතරූපසඞ්ඛාතෙසු ද්වීසු නිස්සග්ගියවත්ථූසු. **අත්තත්ථන්ති** ඉමිනා නවකම්මාදීනං පඤ්චන්නං අත්ථාය දුක්කටන්ති දීපෙති. **සෙසෙසු දුක්කටන්ති** අවසෙසෙසු අට්ඨසු සබ්බෙසම්පි අත්ථාය උග්ගණ්හන්තස්ස දුක්කටන්ති අත්ථො. ගණඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච පුග්ගලඤ්ච අනාමසිත්වා ''චෙතියස්ස නවකම්මස්ස දම්මී''ති වුත්තෙ ච න පටික්ඛිපෙති සම්බන්ධනීයං. **න පටික්ඛිපෙති** ඉමිනා සඞ්ඝාදිං ආමසිත්වා වුත්තෙ පටික්ඛිපනං දීපෙති. පටික්ඛිත්තෙ ''කප්පියකාරකානං වා හත්ථෙ භවිස්සති, මම පුරිසානං මය්හමෙව වා හත්ථෙ භවිස්සති, කෙවලං තුම්හෙ පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථා''ති වදති, වට්ටති. චතුපච්චයත්ථාය ච දින්නං යෙන යෙන අත්ථො හොති, තදත්ථං උපනෙතබ්බං. තෙසං චීවරත්ථාය දින්නං චීවරෙයෙව උපනෙතබ්බං. සචෙ චීවරෙන තාදිසො අත්ථො නත්ථි, පිණ්ඩපාතාදීහි සඞ්ඝො කිලමති, සඞ්ඝසුට්ඨුතාය අපලොකෙත්වා තදත්ථායපි උපනෙතබ්බං. එස නයො පිණ්ඩපාතගිලානපච්චයත්ථාය දින්නෙපි. සෙනාසනත්ථාය දින්නං පන ගරුභණ්ඩත්තා තත්ථෙව උපනෙතබ්බං, සෙනාසනෙසු නස්සන්තෙසු ජග්ගනත්ථං මූලච්ඡෙජ්ජං අකත්වා අවිස්සජ්ජෙත්වා යාපනමත්තං පරිභුඤ්ජිතබ්බං.

284. ඛෙත්තාදීනං කෙසඤ්චි දුක්කටවත්ථූනං සම්පටිච්ඡනූපායං දස්සෙතුං **''ඛෙත්ත''**න්තිආදි වුත්තං. තත්ථ **ඛෙත්තන්ති** පුබ්බණ්ණවිරුහනට්ඨානං. **වත්ථුන්ති** අපරණ්ණඋච්ඡුඵලාදීනං විරුහනට්ඨානං. **දාසපස්වාදිකන්ති** දාසපසුපුප්ඵාරාමඵලාරාමාදිකං. පටික්ඛිපිත්වා කප්පියෙන කමෙන ච ගණ්හෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **කප්පියෙන කමෙන චාති** එත්ථ **කම**-සද්දො වොහාරප්පටිපාටිවචනො, තස්මා පරෙසං අත්තනො ච කප්පියවොහාරක්කමෙනෙවාති අත්ථො.

සො ච **ඛෙත්තවත්ථූසු** තාව ''චත්තාරො පච්චයෙ පරිභුඤ්ජථා''ති වා ''කප්පියකාරකානං හත්ථෙ භවිස්සතී''ති වා ''සඞ්ඝො කප්පියභණ්ඩං භුඤ්ජතු''ති වා ''සීමං දෙමා''ති වා පරෙහි වුත්තො, ''සාධු, උපාසක මිගපක්ඛිනො එත්ථ නිබ්භයා සුඛෙන ජීවිස්සන්තී''ති අත්තනා වා තළාකෙ යථාවුත්තෙනෙව ''උදකං පරිභුඤ්ජිස්සන්ති, භණ්ඩකං ධොවිස්සන්ති, මිගපක්ඛිනො පිවිස්සන්තී''ති පරෙහි වා ''සාධු, උපාසක, සඞ්ඝො පානීයං පිවිස්සතී''තිආදිනා අත්තනා වා **දාසෙ** ''ආරාමිකං දම්මි, වෙය්‍යාවච්චකරං දම්මි, කප්පියකාරකං දම්මී''ති වා **පසූසු** ''පඤ්චගොරසපරිභොගත්ථාය දම්මී''ති **ආරාමෙ** ''වනං දම්මී''ති එවමාදිනා වුත්තො වෙදිතබ්බො. සචෙ පන කොචි අබ්‍යත්තො අකප්පියවොහාරෙන ඛෙත්තාදිං පටිග්ගණ්හාති වා කාරෙති වා, තං භික්ඛූහි න පරිභුඤ්ජිතබ්බං, තං නිස්සාය ලද්ධං කප්පියභණ්ඩම්පි අකප්පියමෙව. අබ්‍යත්තෙන පන ලජ්ජීභික්ඛුනා කාරාපිතෙසු කිඤ්චාපි පටිග්ගහණං කප්පියං, භික්ඛුස්ස පයොගපච්චයා උප්පන්නෙන මිස්සත්තා විසගතපිණ්ඩපාතො විය, අකප්පියමංසභොජනං විය ච දුබ්බිනිබ්භොගං හොති, සබ්බෙසං අකප්පියමෙව.

285-6. නව…පෙ…. කිරියා ච අනවෙ මත්තිකුද්ධාරණඤ්ච බන්ධො ච ආළියා ථිරකාරො ච අනවෙ කෙදාරෙ අතිරෙකභාගග්ගහණඤ්ච නවෙ ච අපරිච්ඡින්නභාගෙ සස්සෙ ''එත්තකෙ දෙථා''ති කහාපණුට්ඨාපනඤ්චාති සබ්බෙසම්පි අකප්පියන්ති සම්බන්ධො. මාතිකා ච කෙදාරො ච තළාකො චාති ද්වන්දො මාතික…පෙ…. තළාකා. තෙසං කිරියාති සමාසො. **අනවෙති** චතුපච්චයවසෙන පටිග්ගහිතෙ පුරාණතළාකෙ. උදකවසෙන පටිග්ගහිතෙ පන

සුද්ධචිත්තානං වට්ටති. **බන්ධොති** පාළියා බන්ධො. පොරාණකෙදාරෙ නියමිතපකතිභාගත්තා ආහ **"අනවෙ"**ති. **අපරිච්ඡින්නභාගෙති** "එත්තකෙ භූමිභාගෙ එත්තකො භාගො දාතබ්බො"ති එවං අපරිච්ඡින්නභාගෙ.

287-9. "කස වප්ප" ඉච්චාදිං අවත්වා ච "එත්තකාය භූමියා එත්තකො භාගො දෙය්‍යො"ති භූමිං වා පතිට්ඨාපෙති, තස්සෙවෙතමකප්පියන්ති සම්බන්ධො. **ච**-සද්දො අවධාරණෙ. **පතිට්ඨාපෙතීති** යො භික්ඛු පතිට්ඨාපෙති. **තස්සෙවාති** තස්ස පතිට්ඨාපකභික්ඛුස්සෙව. **එතන්ති** පතිට්ඨාපිතභූමිතො ලද්ධධඤ්ඤං "එත්තකෙ භූමිභාගෙ සස්සං කතං, එත්තකං ගණ්හථා"ති එවං වදන්තෙ පමාණගණ්හනත්ථං දණ්ඩරජ්ජූහි මිනනෙ වා ඛලෙ ඨත්වා රක්ඛණෙ වා තං නීහරාපනෙ වා කොට්ඨාගාරාදිපටිසාමනෙ වා එතං තස්සෙව අකප්පියන්ති සම්බන්ධනීයං. **පතිට්ඨාපෙති වාති** සො භික්ඛු පතිට්ඨාපෙති ච. **කතන්ති** අම්හෙහි කතං. **වදන්තෙවන්ති** එවං කස්සකෙ වදන්තෙ. **පමාණන්ති** භූමිප්පමාණං. **නීහරාපනෙති** ඛලතො ගෙහස්ස නීහරාපනෙ. **එතන්ති** මිතලද්ධරක්ඛිතාදිකං. **තස්සෙවාති** මානකරක්ඛකාදිනො එව. අපුබ්බස්ස අනුප්පාදිතත්තා අඤ්ඤෙසං කප්පතීති ආහ **"තස්සෙවෙතමකප්පිය"**න්ති.

290. පටිසාමනප්පසඞ්ගෙනාහ **"පටිසාමෙය්‍යා"**තිආදි. පිතුසන්තකම්පි ගිහිසන්තකං යං කිඤ්චීති සම්බන්ධො. **පිතුසන්තකන්ති** පිතා ච මාතා ච පිතරො, තෙසං සන්තකං. **ගිහිසන්තකන්ති** ඉමිනා පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං සන්තකං යං කිඤ්චි පරික්ඛාරං පටිසාමෙතුං වට්ටතීති දීපෙති. **යං කිඤ්චීති** කප්පියං අකප්පියං වා අන්තමසො මාතුකණ්ණපිළන්ධනතාලපණ්ණම්පි. **භණ්ඩාගාරිකසීසෙනාති** සීසඞ්ගමිව පධානං යං කිඤ්චි "සීස"න්ති ඉධ උපචාරවසෙන වුච්චති, තථා භණ්ඩාගාරිකසද්දොපි භාවප්පධානො, භණ්ඩාගාරිකො භණ්ඩාගාරිකත්තං සීසං පධානන්ති විසෙසනපරපදෙ කම්මධාරයො, තෙන, භණ්ඩාගාරිකත්තස්ස පධානකරණෙනාති අත්ථො.

291-2. **අවස්සං පටිසාමියන්ති** අවස්සං සඞ්ගොපෙතබ්බං. **වුත්තෙපීති** මාතාපිතූහි වුත්තෙපි.

293-4. වඩ්ඪකිආදයො වා රාජවල්ලභා වා "සකං පරික්ඛාරං වා සයනභණ්ඩං වා පටිසාමෙත්වා දෙහී"ති යදි වදන්ති, ඡන්දතොපි භයාපි න කරෙය්‍යාති යොජනා. **පරික්ඛාරන්ති** වාසිඵරසුආදිඋපකරණභණ්ඩං. **ඡන්දතොපි භයාපීති** වඩ්ඪකිආදීසු ඡන්දෙන, රාජවල්ලභෙසු භයෙන.

295-6. පටිසාමිතුං වට්ටතීති යොජෙතබ්බං. **සඞ්කන්තීති** යාදිසෙ පදෙසෙ "භික්ඛූහි වා සාමණෙරෙහි වා ගහිතං භවිස්සතී"ති සඞ්කං උප්පාදෙන්ති, තාදිසෙ විහාරාවසථස්සන්තොති යොජනීයං. **විහාරාවසථස්සාති** විහාරස්ස ච ආවසථස්ස ච. **රතනන්ති** දසවිධං රතනං. **රත්නසම්මතන්ති** වත්ථාදිකං. **නික්ඛිපෙය්‍යාති** සාමිකෙ දිට්ඨෙ නියමෙත්වා දාතුං "එත්තකා කහාපණා"තිආදිනානුරූපෙන මත්තිකලඤ්ඡනාදිනිමිත්තෙන වා සඤ්ඤාණං කත්වා නික්ඛිපෙය්‍ය. **ගහෙත්වානාති** තාදිසෙ අසති අත්තනාව ගහෙත්වා. **තාදිසෙති** රතනෙ වා රතනසම්මතෙ වා සති. **සාමිකානාගමං ඤත්වාති** යදි අත්තනි ආසඞ්කන්ති, මග්ගා ඔක්කම්ම නිසීදිය පච්ඡා සාමිකානං අනාගමනං විඤ්ඤාය. **පතිරූපන්ති** රතනසම්මතෙ පංසුකූලග්ගහණං රතනෙ නිරුස්සුක්කගමනන්ති එවරූපං භික්ඛූනං අනුරූපන්ති.

උග්ගහනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

38. දූසනනිද්දෙසවණ්ණනා

297. **දදතොති** සසන්තකං පරසන්තකඤ්ච දෙන්තස්ස. **කුලදූසනදුක්කටන්ති** අත්තනො දුප්පටිපත්තියා කුලානං දූසනං පසාදවිනාසනං කුලදූසනං, තෙන දුක්කටං කුලදූසනදුක්කටං.

298. එත්ථ සඞ්ඝිකං ගරුභණ්ඩං ඉස්සරෙන දෙන්තස්ස ථුල්ලච්චයන්ති සම්බන්ධො. **එත්ථාති** එතෙසං පුප්ඵාදීනං මජ්ඣෙ. **ඉස්සරෙනාති** තද්ධිතලොපෙන වුත්තං, ඉස්සරියෙන ඉස්සරවතායාති අත්ථො. **දෙන්තස්සාති** කුලසඞ්ගහත්ථාය ඉස්සරවතාය දදතො. **ථුල්ලච්චයන්ති** කුලසඞ්ගහත්ථාය දදතො "කුලදූසනදුක්කට"න්ති සාමඤ්ඤවිහිතදුක්කටෙන සද්ධිං "පඤ්චිමානි, භික්ඛවෙ, අවිස්සජ්ජියානි, න විස්සජ්ජෙතබ්බානි සඞ්ඝෙන වා ගණෙන වා පුග්ගලෙන වා, විස්සජ්ජිතානිපි අවිස්සජ්ජිතානි හොන්ති. යො විස්සජ්ජෙය්‍ය, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්සා"ති (චූළව. 321) එවං වුත්තථුල්ලච්චයන්ති අත්ථො. අඤ්ඤත්ථ ථුල්ලච්චයමෙව. සෙනාසනත්ථාය නියමිතෙපි එසෙව නයො. සඞ්ඝස්ස සන්තකං ථෙය්‍යා දෙන්තස්ස දුක්කටාදීනීති සම්බන්ධිතබ්බං. **දෙන්තස්සාති** වුත්තනයමෙව. **දුක්කටාදීනීති** කුලසඞ්ගහත්ථාය දදතො කුලදූසනදුක්කටෙන සද්ධිං මාසකෙ වා ඌනමාසකෙ වා දුක්කටං , අතිරෙකමාසකෙ වා ඌනපඤ්චමාසකෙ වා ථුල්ලච්චයං, පඤ්චමාසකෙ වා අතිරෙකපඤ්චමාසකෙ වා පාරාජිකන්ති එවං දුක්කටාදීනි හොන්තීති අත්ථො. අඤ්ඤත්ථ දුක්කටාදීනෙව.

299-300. කුලසඞ්ගහත්ථං ඵලපුප්ඵූපගං රුක්ඛං සබ්බථා රොපෙතුඤ්ච රොපාපෙතුඤ්ච ජග්ගිතුඤ්ච න වට්ටතීති සම්බන්ධනීයං. **ච**-සද්දො ඔචිනිතුං ඔචිනාපෙතුං, ගන්ථිතුං ගන්ථාපෙතුන්ති ච අවුත්තානි ච සමුච්චිනොති. ඵලපුප්ඵානි සම්පාදනවසෙන උපගච්ඡතීති **ඵලපුප්ඵූපගං. සබ්බථාති**
කප්පියවොහාරඅකප්පියවොහාරපරියායඔභාසනිමිත්තකම්මවසෙන සබ්බප්පකාරෙනෙව. තත්ථ **කප්පියවොහාරො** නාම "ඉමං රුක්ඛං ජාන, ඉමං ආවාටං ජාන, ඉමං මාලාවච්ඡං ජාන, එත්ථ උදකං ජානා"ති වචනං, සුක්ඛමාතිකාය

උජුකරණඤ්ච. තබ්බිපරියායෙන **අකප්පියවොහාරො** නාම. **පරියායො** නාම ''පණ්ඩිතෙන මාලාවච්ඡාදයො රොපාපෙතබ්බා, න චිරස්සෙව උපකාරාය සංවත්තන්තී''තිආදිවචනං. **ඔභාසො** නාම කුද්දාලඛණිත්තාදීනි ච මාලාවච්ඡෙ ච ගහෙත්වා ඨානං. **නිමිත්තකම්මං** නාම කුද්දාලඋදකභාජනාදීනං ආහරිත්වා සමීපෙ ඨපනං. **ජග්ගිතුන්ති** වදන්ති උදකසෙචනාදීනි කත්වා. ගන්ථනගන්ථාපනෙසු පන සබ්බාපි ඡ පුප්ඵවිකතියො වෙදිතබ්බා ගන්ථිමං ගොප්ඵිමං වෙධිමං වෙඨිමං පූරිමං වායිමන්ති. නාමවසෙනෙව පනෙතෙසං විසෙසො වෙදිතබ්බො. තං පන කුලසඞ්ගහතො අඤ්ඤත්‍රාපි භික්ඛුස්ස කාතුම්පි අකප්පියවචනෙන කාරාපෙතුම්පි න වට්ටති. ''එවං ජාන, එවං කතෙ සොභෙය්‍ය, යථා එතානි පුප්ඵානි න විකිරියන්ති, තථා කරොහී''තිආදිනා පන කප්පියවචනෙන කාරාපෙතුං විනා කුලසඞ්ගහං වට්ටති. **රොපනාදීනීති** අකප්පියපථවියං රොපාපනසිඤ්චාපනාදීනි, අඤ්ඤත්ථ රොපනාදීනි.

301-2. ඉදානි පුප්ඵදානාදීසු අට්ඨසු කුලසඞ්ගහවත්ථූසු අවසෙසානි ද්වෙ දස්සෙතුං **''වුත්තාවා''**තිආදිමාහ. **වුත්තාව මිච්ඡාජීවවිවජ්ජනායං** වුත්තා එව. ජඞ්ඝපෙසනෙ විනිච්ඡයො වුච්චතීති පාඨසෙසො. පිතරො භණ්ඩුං සකං වෙය්‍යාවච්චකරං ඨපෙත්වා ගිහිකම්මෙසු දූතසාසනං හරණෙ පදවාරෙන දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. සහධම්මිකෙසු වත්තබ්බමෙව නත්ථීති පිතාදයොව වුත්තා. **ගිහිකම්මසූති** විසයසත්තමී. **පදවාරෙනාති** පදක්කමෙන, පදෙ පදෙති අධිප්පායො. පඨමං සාසනං අග්ගහෙත්වාපි පුන වදතො දුක්කටන්ති යොජෙතබ්බං. **පුනාති** පච්ඡා. ''අයං දානි සො ගාමො, හන්ද නං සාසනං ආරොචෙමී''ති මග්ගා ඔක්කමන්තස්ස ච පදෙ පදෙ වදතො ච දුක්කටන්ති අධිප්පායො. තස්ස පන සාසනං පටික්ඛිපිත්වා සයමෙව කාරුඤ්ඤෙන ඨිතෙන ගන්ත්වා අත්තනො පතිරූපං සාසනං ආරොචෙතුං, ''මම වචනෙන භගවතො පාදෙ වන්දථා''තිආදිකං ගිහීනං කප්පියසාසනං හරිතුඤ්ච වට්ටති.

303. **අභූතාරොචනරූපියසංවොහාරුග්ගහාදිසාති** අභූතාරොචනාය රූපියසංවොහාරෙ ච උග්ගහෙ උප්පන්නපච්චයෙ ආදිසන්ති කථෙන්ති පකාසෙන්තීති අභූතා…පෙ…. හාදිසා, තංසදිසාති වුත්තං හොති.

304. පිතූනං හරාපෙත්වා හරිත්වාපි පුප්ඵානි වත්ථුපූජත්ථං දාතුං, සෙසඤාතීනං පත්තානං වත්ථුපූජත්ථං දාතුන්ති යොජනීයං. ''හරාපෙත්වා හරිත්වා''ති වුත්තෙ ''පක්කොසිත්වා පක්කොසාපෙත්වා වා''ති වුත්තමෙව සියාති න වුත්තං. **පත්තානන්ති** පක්කොසකෙන පත්තාපි ගහිතා. **වත්ථුපූජත්ථන්ති** රතනත්තයපූජනත්ථං. උපාසකානම්පි පන සම්පත්තානං වත්ථුපූජත්ථං දාතුං වට්ටතියෙව. **ලිඞ්ගාදිපූජත්ථන්ති** සිවලිඞ්ගගිණ්ඩුබිම්බාදිපූජනත්ථං.

305. **තථා ඵලන්ති ඉමිනා** පුප්ඵෙ වුත්තං සබ්බං අපදිසති. **පරිබ්බයවිහීනානන්ති** පරිබ්බයං පාථෙය්‍යං විහීනං නට්ඨං යෙසං ආගන්තුකානන්ති සමාසො. **සපරන්ති** අත්තනො විස්සාසිකා. **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) පන ''අත්තනො සන්තකංයෙවා''ති වචනං ථුල්ලච්චයාදිවිභාගතො මොචෙත්වා වුත්තං.

306. සම්මතෙන දෙය්‍යන්ති යොජනා. **දෙය්‍යන්ති** චතුත්ථභාගං දාතබ්බං. ඉතරෙන තු අපලොකෙත්වා දාතබ්බන්ති සම්බන්ධිතබ්බං. **ඉතරෙන තු** අසම්මතෙන පන.

307. **පරිච්ඡිජ්ජාති** ''එත්තකානි ඵලානි දාතබ්බානී''ති එවං ඵලපරිච්ඡෙදෙන වා ''ඉමෙහි රුක්ඛෙහි දාතබ්බානී''ති එවං රුක්ඛපරිච්ඡෙදෙන වා පරිච්ඡින්දිත්වා. **තතොති** පරිච්ඡින්නඵලතො රුක්ඛතො වා. යාචමානස්ස ගිලානස්සෙතරස්ස වාති සම්බන්ධනීයං. **රුක්ඛාව දස්සියාති** ''ඉධ ඵලානි සුන්දරානි, ඉතො ගණ්හථා''ති අවත්වා ''ඉතො ගහෙතුං ලබ්භතී''ති රුක්ඛා වා දස්සෙතබ්බා.

308. ඉදානි අට්ඨසු පුප්ඵාදීනං චතුන්නං විනිච්ඡයං දස්සෙත්වා යථාවුත්තඵලපුප්ඵවිනිච්ඡයං අවසෙසෙසු චතූසු අපදිසන්තො **''සිරීසා''**තිආදිමාහ. **සිරීසචුණ්ණකසවාදිචුණ්ණෙති** කසාවං යං කිඤ්චි ආදි යස්ස, තමෙව චුණ්ණං, සිරීසචුණ්ණඤ්ච කසාවාදිචුණ්ණඤ්චාති සමාසො. ''සිරීසචුණ්ණං වා අඤ්ඤං වා කසාව''න්ති හි **අට්ඨකථායං** (පාරා. අට්ඨ. 2.436-437) වුත්තං. ''කසාවාදී''ති වත්තබ්බෙ රස්සෙන වුත්තං. **සෙසෙසූති** වෙළුආදීසු තීසු. පාළියා අවුත්තස්සාපි **අට්ඨකථායං** වුත්තත්තා ආහ **''පණ්ණම්පෙත්ථ පවෙසයෙ''**ති. **එත්ථාති** පුප්ඵාදීසූති.

දූසනනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

39. වස්සූපනායිකනිද්දෙසවණ්ණනා

309-310. පුරිමිකා පච්ඡිමිකා ඉති වස්සූපනායිකා දුවෙති සම්බන්ධො. ආසාළ්හිපුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ උපගන්තබ්බා පච්ඡිමිකාය පුරෙ භවාති පුරිමා, සා එව **පුරිමිකා**. තතො පච්ඡා භවා අපරාය පුණ්ණමාය අනන්තරෙ පාටිපදදිවසෙ උපගන්තබ්බා **පච්ඡිමිකා**. උපනයනං පාපුණනං උපගමනං උපනායිකා, **වස්සන්ති** වුට්ඨි, ඉධ පන වස්සකාලං ''වස්ස''න්ති උපචාරෙන ගහෙත්වා තත්ථ වාසො උපචාරෙනෙව ''වස්ස''න්ති වුච්චති, වස්සස්ස වස්සාවාසස්ස උපනායිකා වචීභෙදවසෙන වා ආලයකරණවසෙන වා උපගමනං **වස්සූපනායිකා**. තත්ථ ආලයපරිග්ගාහො ච වචීභෙදො චාති පුරිමිකා වස්සූපනායිකා දුවෙ, ආලයපරිග්ගාහො ච වචීභෙදො චාති පච්ඡිමිකා වස්සූපනායිකා දුවෙහි සම්බන්ධිතබ්බං. **තත්ථාති** තාසු ද්වීසු. තදුභයං දස්සෙතුං **''එදිසො''**තිආදි වුත්තං. සො ආලයපරිග්ගාහො ච වචීභෙදො ච ''ඉමස්මිං විහාරෙ ඉමං තෙමාසං වස්සං උපෙමි, ඉධ වස්සං උපෙමී''ති එදිසො,

එතාදිසොති අත්ථො. එත්ථ ච කමුප්පත්තිඅනාදරා වචීභෙදො පඨමං වුත්තො. උභයථා වස්සං උපගන්තුං වට්ටති. තෙනෙව **අට්ඨකථායං** (වි. සඞ්ග. අට්ඨ. 179; මහාව. අට්ඨ. 207) ''සචෙපි 'ඉධ වස්සං වසිස්සාමී'ති ආලයො අත්ථි, අසතියා පන වස්සං න උපෙති, ගහිතසෙනාසනං සුග්ගහිතං, ඡින්නවස්සො න හොති, පවාරෙතුං ලභතියෙව, විනාපි හි වචීභෙදං ආලයකරණමත්තෙනපි වස්සං උපගතමෙව හොතී''ති වුත්තං. නාවාසත්ථවජෙසු පන පරියෙසිත්වා සෙනාසනං අලභන්තෙන ආලයකරණමත්තෙනෙව උපගන්තබ්බං. උපගච්ඡන්තෙන ච විහාරං පටිජග්ගිත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙත්වා සබ්බං චෙතියවන්දනාදිසාමීචිකම්මං නිට්ඨාපෙත්වා උපගන්තබ්බං. ආලයපරිග්ගහෙ ආලයං දස්සෙතුං **''චිත්තුප්පාදෙත්ථ ආලයො''**ති ආහ. **එත්ථා**ති ද්වීසු.

311. **තදහූ**ති තස්මිං වස්සූපනායිකදිවසෙ. **ජානන්ති** ''අජ්ජ වස්සූපනායිකා''ති ජානන්තො, **අනුපගච්ඡතො**තිමස්ස විසෙසනං.

312. **දුතියන්ති** පච්ඡිමිකං. **අනුපගතොති** කෙනචි අන්තරායෙන පුරිමිකං අනුපගතො. **තෙමාසන්ති** පුරිමං වා තෙමාසං පච්ඡිමං වා තෙමාසං. වස්සං උපගන්ත්වා පන අරුණං අනුට්ඨාපෙත්වාපි තදහෙව සත්තාහකරණීයෙන පක්කමන්තස්සාපි අන්තොසත්තාහෙ නිවත්තෙන්තස්සාපි අනාපත්ති.

313-5. මාතාපිතූනං පඤ්චන්නං සහධම්මිකානඤ්ච අත්ථාය ගිලානතදුපට්ඨාකභත්තං ඔසධඤ්ච එසිස්සං වා පුච්ඡිස්සාමි වා උපට්ඨිස්සං වා ගන්ත්වා අහං නාභිරතං වූපකාසෙස්සං වා කුක්කුච්චං විනොදනඤ්ච දිට්ඨිං විවෙචනඤ්ච ගරුකාදිකං වුට්ඨානං වාපි උස්සුක්කං වාපි කරිස්සං වාපි කාරෙස්සං වාපීති එවමාදිනා සත්තාහකිච්චෙන පහිතෙපි වා අපහිතෙපි වා ගන්තුං ලබ්භන්ති යොජනා.

එත්ථ පන ලබ්භමානකවසෙන යොජෙත්වා වක්ඛමානනයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. මාතාදිසුතියා තෙයෙව ගිලාන-සද්දෙන ගය්හන්ති, තෙසං උපට්ඨාකා තදුපට්ඨාකා, ගිලානා ච තදුපට්ඨාකා ච, තෙසං භත්තන්ති සමාසො. **ඔසධන්ති** තෙසංයෙව ගිලානානං භෙසජ්ජං. **එසිස්සන්ති** පරියෙසිස්සාමි. **පුච්ඡිස්සාමීති** තෙයෙව සත්තජනෙ ගිලානෙ පුච්ඡිස්සං. **උපට්ඨිස්සන්ති** තෙයෙව ගිලානෙ උපට්ඨහිස්සාමි. අභිරමතීති අභිරතො, විසභාගරූපාදිදස්සනෙන සාසනෙ න අභිරතො **නාභිරතො**. අභිරමණං වා අභිරතං, නත්ථි අභිරතමස්සාති **නාභිරතො,** තං. සහධම්මිකෙසු යො නාභිරතො, තං **වූපකාසෙස්සං** වික්ඛෙපහරණත්ථං අඤ්ඤත්ථ නයිස්සාමි. **කුක්කුච්චන්ති** පඤ්චන්නංයෙව උප්පන්නං විනයකුක්කුච්චං. කිතකයොගෙ විකප්පෙන දුතියා. **දිට්ඨීන්ති** තෙසංයෙව මිච්ඡාදිට්ඨියා. **ගරුකමාදිකන්ති** ගරුකං ආදි යස්සාති විග්ගහො. **ආදි**-සද්දෙන සාමණෙරානං වස්සපුච්ඡනං, සික්ඛාසමාදයිතුකාමතා, තජ්ජනීයාදිකම්මකරණං සඞ්ගහිතං. **වුට්ඨානන්ති** භික්ඛුනො ගරුකාපත්තියා පරිවාසමානත්තදානාදීහි වුට්ඨානං. **උස්සුක්කන්ති** වස්සපුච්ඡනාදිඋස්සුක්කං. **එවමාදිනාති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන දිට්ඨිගතාදීනං ධම්මකථාකරණාදිං සඞ්ගණ්හාති. **ගන්තුං ලබ්භන්ති** එත්ථ ගච්ඡන්තෙන අන්තොඋපචාරසීමායං ඨිතෙනෙව ''අන්තොසත්තාහෙ ආගච්ඡිස්සාමී''ති ආභොගං කත්වා ගන්තබ්බං. සචෙ ආභොගං අකත්වා උපචාරසීමං අතික්කමති, ඡින්නවස්සො හොතීති වදන්ති. **සත්තාහකිච්චෙනාති** සත්තාහස්ස ලබ්භමානකං වුත්තං වක්ඛමානඤ්ච සඞ්ඝකම්මාදි කිච්චං සත්තාහකිච්චං. සත්තමඅරුණමත්තස්සෙව විහාරෙ උට්ඨාපනීයත්තා සත්තාහස්ස සාකල්ලෙන ගහණං.

316. **සඞ්ඝකම්මෙ වජෙති** සඞ්ඝස්ස කිච්චෙ උපොසථාගාරාදීසු සෙනාසනෙසු වා චෙතියඡත්තවෙදිකාදීසු වා අන්තමසො පුග්ගලිකසෙනාසනෙසු වාපි කත්තබ්බනිමිත්තෙ වජෙය්‍යාති අත්ථො. ධම්මසවනත්ථං නිමන්තිතො වාපි වජෙ, ගරූහි පෙසිතො වාපි වජෙ, ගරූනං පස්සිතුං වාපි වජෙති යොජෙතබ්බං. **නිමන්තිතොති** එත්ථ සචෙ පඨමංයෙව කතිකා කතා හොති, ''අසුකදිවසං නාම සන්නිපතිතබ්බ''න්ති නිමන්තිතොයෙව නාම හොති. **ගරූහීති** ආචරියුපජ්ඣායෙහි. **පහිතොති** භණ්ඩධොවනාදිඅත්ථාය පෙසිතො. **පස්සිතුන්ති** අගිලානෙපි.

317. භණ්ඩ...පෙ.... දස්සනෙ න වජෙති යොජනීයං. එත්ථාපි නිමිත්තත්ථෙ සත්තමී. **භණ්ඩං** නාම චීවරං. **ඤාතී** මාතාපිතූහි අඤ්ඤෙ. **උපට්ඨාකා** උපාසකා. ''අජ්ජෙව ආගමිස්ස''න්ති අදූරගො න පාපුණෙය්‍යා, ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. **ලබ්භන්ති** ඉමස්ස අපාපුණනං වුත්තකම්මං. **අජ්ජෙවාගමිස්සන්ති** සාමන්තවිහාරං ගන්ත්වා පුන ආගච්ඡන්තස්ස අන්තරාමග්ගෙ සචෙ අරුණුග්ගමනං හොති, වස්සච්ඡෙදොපි න හොති, රත්තිච්ඡෙදදුක්කටඤ්ච නත්ථීති වදන්ති.

318. **සෙසඤාතීහීති** මාතාපිතූහි අවසෙසඤාතීහි. **නිද්දිසිත්වාවාති** දානධම්මසවනාදීනි. ''පහිතෙ පෙසිතෙ''ති චෙත්ථ ''ලබ්භ''න්ති අනුවත්තනීයං.

319. **අත්තනො අන්තරායෙ සතීති** චොරසරීසපවාළජීවිතබ්‍රහ්මචරියන්තරායෙ, අන්තමසො භෙසජ්ජාලාභපතිරූපඋපට්ඨාකාලාභෙපි. ''වස්සච්ඡෙදකාරණම්පි සත්තාහකරණීයං සියා''ති කෙචි පොරාණා වදන්ති, තං යුත්තං විය දිස්සති, සබ්බථා වස්සච්ඡෙදෙන බහි වාසාය අනුඤ්ඤාතකාරණං සත්තාහමත්තං බහි වීතිනාමෙත්වා අන්තොවිහාරෙයෙව වාසෙන වස්සච්ඡෙදාකාරණං කථං නාම න සියාති. ඡින්නවස්සො නො පවාරයෙති සම්බන්ධො.

320. ''අසෙනාසනිකෙනා''ති ඉමිනාව විඤ්ඤායමානත්ථත්තෙපි **''අජ්ඣොකාසෙ වා''**ති වචනං ''අහං අබ්භොකාසිකො, කිං මෙ සෙනාසනෙනා''ති වාසානිවත්තනත්ථං වුත්තං. **රුක්ඛස්ස සුසිරෙති** සුද්ධෙ රුක්ඛසුසිරෙ.

මහන්තස්ස පන සුසිරස්ස අන්තො පදරච්ඡදනකුටිකං කත්වා පවිසනද්වාරං යොජෙත්වා උපගන්තුං වට්ටති. ‘‘විටපෙපි අට්ටකං බන්ධිත්වා’’තිආදි වුත්තනයමෙව. තථා ඡත්තචාටීසුපි තදනුරූපෙන වෙදිතබ්බං. **ඡවකුටි** නාම ටඞ්කිතමඤ්චාදිභෙදා කුටි. තත්ථ **ටඞ්කිතමඤ්චො** නාම දීඝෙ මඤ්චපාදෙ මජ්ඣෙ විජ්ඣිත්වා අටනියො පවෙසෙත්වා කතො, චතුන්නං පාසාණානං උපරි පාසාණං අත්ථරිත්වා කතම්පි ටඞ්කිතමඤ්චො.

321. **අසෙනාසනිකෙනාති** යස්ස තිණපණ්ණඉට්ඨකසිලාසුධාසඞ්ඛාතානං පඤ්චන්නං ඡදනානං අඤ්ඤතරෙන ඡන්නං යොජිතද්වාරබන්ධනං සෙනාසනං නත්ථි, තෙන. ඉදං පන වචීභෙදං කත්වා අධිට්ඨානං සන්ධාය වුත්තන්ති වදන්ති, තදයුත්තං, තථා ච සති නාවාදීසු විය විසුං විධානෙන භවිතබ්බන්ති. **නාවාසත්ථවජුපගොති** ඉමිනා අසෙනාසනිකෙන නාවාදීසු වස්සං උපගන්තුං වට්ටතීති දීපෙති. තත්ථ ච කුටිකං පරියෙසිත්වා ලභන්තෙන තත්ථ පවිසිත්වා විහාරාභාවතො ‘‘විහාරෙ’’ති අවත්වා ‘‘ඉධ වස්සං උපෙමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං, අලභන්තෙන ආලයො කාතබ්බො. **පවාරෙතුඤ්චාති** ච-සද්දෙන වස්සච්ඡෙදනිමිත්තාය ආපත්තියා අභාවං සම්පිණ්ඩෙති. ‘‘වජෙ සත්ථෙ නාවායන්ති තීසු ඨානෙසු නත්ථි වස්සච්ඡෙදෙ ආපත්ති, පවාරෙතුඤ්ච ලබ්භතී’’ති (මහාව. අට්ඨ. 203) **අට්ඨකථායං** වුත්තං. වස්සච්ඡෙදෙති ච ‘‘අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, යෙන වජො තෙන ගන්තු’’න්ති (මහාව. 203) වුත්තත්තා, සත්ථස්ස නාවාය ච ගමනසභාවෙනෙව යීතත්තා ච වස්සූපගතට්ඨානෙ අවසිත්වා අඤ්ඤත්ථ ගමනමත්තං සන්ධාය වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං.

වස්සූපනායිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

40. අවෙභඞ්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා

322-5. ආරාමා…පෙ…. මත්තිකභණ්ඩානීති එතෙ පඤ්ච අවිභාජියාති සම්බන්ධිතබ්බං . **පඤ්චාති** ‘‘ආරාමාරාමවත්ථූනි එක’’න්තිආදිනා රාසිවසෙන පඤ්ච, සරූපවසෙන පනෙතානි පණ්ණං තිණෙ පක්ඛිපිත්වා පඤ්චවීසතිවිධානි හොන්ති. තථා චාහ –

‘‘ද්විසඞ්ගහානි ද්වෙ හොන්ති, තතියං චතුසඞ්ගහං;
චතුත්ථං නවකොට්ඨාසං, පඤ්චමං අට්ඨභෙදනං.

‘‘ඉති පඤ්චහි රාසීහි, පඤ්චනිම්මලලොචනො;
පඤ්චවීසවිධං නාථො, ගරුභණ්ඩං පකාසයී’’ති. (චූළව. අට්ඨ. 321);

තත්ථ **ආරාමො** නාම පුප්ඵාරාමො වා ඵලාරාමො වා. **ආරාමවත්ථු** නාම තෙසංයෙව පතිට්ඨානොකාසො, විනට්ඨෙසු වා තෙසු පොරාණකභූමිභාගො. **විහාරො** නාම පාසාදාදි යං කිඤ්චි සෙනාසනං. **ලොහකුම්භී** නාම කාළලොහෙන වා තම්බලොහෙන වා කතකුම්භී. **කටාහාදීසුපි** එසෙව නයො. එත්ථ **භාණකන්ති** අරඤ්ජරො වුච්චති. **වාරකොති** ඝටො. රාසිං අපෙක්ඛිත්වා **එතෙති** පුල්ලිඞ්ගනිද්දෙසො. **අවිභාජියාති** මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන අවෙභඞ්ගියා. පරිවත්තනවසෙන පන පරිභුඤ්ජන්තස්ස විස්සජ්ජෙන්තස්ස ච අනාපත්ති. **අවිස්සජ්ජියානි චාති** ච-සද්දෙන අවෙභඞ්ගියානි චාති අවුත්තං සම්පිණ්ඩෙති.

326-8. එකන්තගරුභණ්ඩත්තා ආදිතො තයො රාසී ඨපෙත්වා චතුත්ථරාසිතො පට්ඨාය ගරුභණ්ඩාගරුභණ්ඩෙ විභජිතුං **‘‘වල්ලී’’**තිආදි ආරද්ධං. අඩ්ඪබාහුමත්තාපි වල්ලි ච අට්ඨඞ්ගුලායතො වෙළු ච මුට්ඨිමත්තම්පි තිණාදි ච එකම්පි පණ්ණඤ්ච පාකතා වා පඤ්චවණ්ණා වා තාලපක්කප්පමාණාපි මත්තිකා ච තාලපක්කප්පමාණාපි සුධා ච තාලපක්කප්පමාණාපි කඞ්ගුට්ඨආදිකා ච දින්නා වා තත්ථජාතකා වා සඞ්ඝිකා රක්ඛිතා අභාජියා, රජ්ජුයොත්තාදි ච දින්නා සඞ්ඝිකා අභාජියාති යොජනා. **වෙළු** පරිණාහතො පණ්ණසූචිදණ්ඩමත්තො ගහෙතබ්බො. **තිණං** මුඤ්ජං පබ්බජඤ්ච ආදිසද්දසඞ්ගහිතං ඨපෙත්වා අවසෙසං යං කිඤ්චි තිණං. **පණ්ණො** අට්ඨඞ්ගුලප්පමාණො රිත්තපොත්ථකො ගරුභණ්ඩමෙව. **පාකතාති** පකතියා ජාතා. **පඤ්චවණ්ණාති** රත්තසෙතාදිපඤ්චවණ්ණා. සුධාකඞ්ගුට්ඨාදයො මත්තිකග්ගහණෙන ගහිතා. **කඞ්ගුට්ඨආදිකාති ආදි**-සද්දෙන සජ්ජුරසජාතිහිඞ්ගුලකාදීනං ගහණං. **දින්නාති** සඞ්ඝස්ස දින්නා. **තත්ථජාතාති** සඞ්ඝිකභූමියං ජාතා. **රජ්ජුයොත්තාදීති** සුත්තමකචිවාකනාළිකෙරහීරචම්මමයා රජ්ජු ච යොත්තාදි ච. **ආදි**-සද්දෙන මකචිවාකාදිකෙ වට්ටෙත්වා කතා එකවට්ටා ගහිතා. බ්‍යතිරෙකවසෙන පනෙත්ථ චතුත්ථරාසිම්හි ඉතරෙ භාජියාති වෙදිතබ්බා. සඞ්ඝිකෙ කම්මෙ, චෙතියස්ස වා කම්මෙ නිට්ඨිතෙ භාජියාති යොජනීයං.

329. ලොහභණ්ඩෙසු භික්ඛුසාරුප්පං පත්තාදි වා තථා විප්පකතාකතං ලොහභණ්ඩං තථා පාදගණ්හකං වාරකං භාජියන්ති යොජනා. **පත්තාදීති** අයොපත්තො අයථාලකං තම්බලොහථාලකං අඤ්ජනිසලාකා කණ්ණමලහරණී සූචි පණ්ණසූචි ඛුද්දකො පිප්ඵලකො ඛුද්දකං ආරකණ්ඩකං කුඤ්චිකා තාළාදි. **විප්පකතන්ති** අපරිනිට්ඨිතං. **අකතන්ති** සබ්බසො අකතං. **පාදගණ්හකන්ති** සීහළදීපෙ පාදගණ්හනකං. **පාදො** නාම චතුත්ථංසො, මගධනාළියා පඤ්චනාළිමත්තා. **මගධනාළි** ච නාමෙසා ඌනපඤ්චපසතා වෙදිතබ්බා. තථා සටකො තෙලභාජනඤ්ච. යාය වාසියා ඨපෙත්වා දන්තකට්ඨච්ඡෙදනං වා උච්ඡුතච්ඡනං වා අඤ්ඤං මහාකම්මං කාතුං න සක්කා, අයං භාජියා. සම්මුඤ්ජනිදණ්ඩබන්ධනකං පන අදණ්ඩකං ඵලමත්තමෙව, යං සක්කා සිපාටිකාය පක්ඛිපිත්වා පරිහරිතුං, අයං

භාජනීයා. තිපුකොට්ටකඋපකරණෙසු තිපුච්ඡෙදනකසත්ථකං සුවණ්ණකාරූපකරණෙසු සුවණ්ණච්ඡෙදනකසත්ථකං චම්මකාරඋපකරණෙසු චම්මඡින්දනකං ඛුද්දකසත්ථං නහාපිතතුන්නකාරඋපකරණෙසු ඨපෙත්වා මහාකත්තරිං මහාසණ්ඩාසඤ්ච මහාපිප්ඵලකඤ්ච සබ්බානි භාජනීයභණ්ඩානි. තථා කුඤ්චිකා. වුත්තවිපල්ලාසෙන පන ලොහභණ්ඩෙ අභාජියාති වෙදිතබ්බා.

330. **“වෙළුම්හී”**තිආදිනා දාරුභණ්ඩානි දස්සෙති. දාරුභණ්ඩෙන පන සඞ්ගහෙත්වා සබ්බාපි දාරුවෙළුචම්මපාසාණාදිවිකති වෙදිතබ්බා. ඡත්තදණ්ඩො ච සලාකා චාති ද්වන්දො. උපාහනාය දණ්ඩකො **උපාහනදණ්ඩකො.**

331. **අනුඤ්ඤාතවාසිදණ්ඩොති** අනුඤ්ඤාතවාසියා දණ්ඩො. **අරණඤ්ජනිසිඞ්ගාදීති ආදි**-සද්දෙන අඤ්ජනිසලාකා ඡත්තං මුට්ඨිපණ්ණං උපාහනා ධම්මකරණො පාදගණ්ඨනකතො අනතිරිත්තං ආමලකතුම්බං ආමලකඝටො ලාබුකතුම්බං ලාබුකඝටො විසාණතුම්බන්ති ඉදං සඞ්ගණ්හාති.

332. යථාවුත්තතො අඤ්ඤං දාරුභණ්ඩෙසු ගරුභණ්ඩං. මත්තිකාමයො පාදඝටකො භාජියොති යොජනා. **පාදඝටකොති** පාදස්ස පහොනකො ඝටකො. ඉමිනා මත්තිකාභණ්ඩං උපලක්ඛෙති, තස්මා පත්තො ථාලකං කුණ්ඩිකාති ඉමානි භාජනීයානි, වුත්තාවසෙසා අභාජියා.

333-4. ගරුනා ගරුභණ්ඩඤ්ච ථාවරඤ්ච පරිවත්තෙය්‍ය, ථාවරෙන ච ථාවරම්පි පරිවත්තෙය්‍යාති යොජෙතබ්බං. **ගරුනා** මඤ්චපීඨාදිනා. **ථාවරන්ති** ආරාමාදි පඨමරාසිද්වයං. **තථා කත්වා ච භුඤ්ජිතුන්ති** එවඤ්ච පරිවත්තෙත්වා තතො ආභතං කප්පියභණ්ඩං පරිභුඤ්ජෙය්‍යාති අත්ථො, විධිම්හි අයං තුංපච්චයො. ඵාතිකම්මෙන වල්ලාදිං ගණ්හෙති සම්බන්ධනීයං. **ඵාතිකම්මං** නාම සමකං වා අතිරෙකං වා තදග්ඝනකං වා වඩ්ඪිකම්මං. **සෙසන්ති** පඨමරාසිත්තිකන්ති.

අවෙභඞ්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

41. පකිණ්ණකනිද්දෙසවණ්ණනා

335. සද්වාරබන්ධනෙ සොදුක්ඛලකපාසකෙ ඨානෙ දිවා සයන්තෙන පරිවත්තකං ද්වාරං බන්ධෙය්‍යාති සම්බන්ධො. ද්වාරඤ්ච ද්වාරබන්ධනඤ්ච ද්වාරබන්ධනානි මජ්ඣෙපදලොපවසෙන, බන්ධන-සද්දෙනෙව වා ද්වාරබාහා වුච්චන්ති, සහ ද්වාරබන්ධනෙහීති **සද්වාරබන්ධනං,** ඨානං. හෙට්ඨා උදුක්ඛලකඤ්ච උපරි පාසකො ච, සහ උදුක්ඛලපාසකෙහීති සමාසො. තාදිසෙ ඨානෙ පාකාරාදිපරික්ඛෙපෙන භවිතබ්බන්ති පරික්ඛිත්තෙති විඤ්ඤායති. සො ච උච්චතො සහසෙය්‍යප්පහොනකෙ වුත්තනයොති වදන්ති . **සයන්තෙනාති** පාදෙ භූමිතො මොචෙත්වා නිපජ්ජන්තෙන. **පරිවත්තකන්ති** සංවරණවිවරණවසෙන ඉතො චිතො ච පරිවත්තනයොග්ගං. **ද්වාරන්ති** අන්තමසො දුස්සසාණිද්වාරම්පි. **බන්ධෙය්‍යාති** සබ්බන්තිමෙන විධිනා යාවතා සීසං න පවිසති, තාවතාපි බන්ධෙය්‍ය, සංවරෙය්‍යාති වුත්තං හොති.

336. **ආභොගො වාපීති** ‘‘එස ජග්ගිස්සතී’’ති ආභොගො වාපි. **ච**-සද්දෙන ‘‘ද්වාරං ජග්ගාහී’’ති වචනම්පි සමුච්චිනොති. **සවසෙ තං ආකාරං විනාති** සස්ස අත්තනො වසෙ ආයත්තෙ ඨානෙ, යත්ථ පන බහූනං සඤ්චරණත්තා ද්වාරං සංවුතම්පි සංවුතට්ඨානෙ න තිට්ඨති, ද්වාරං අලභන්තා පාකාරං අභිරුහිත්වාපි විචරන්ති, තාදිසෙ පරිවෙණෙ සංවරණකිච්චං නත්ථි. අථ වා සස්ස වසො ආයත්තො, න යක්ඛාදීනං තෙහි ගහිතකත්තස්ස, බන්ධිත්වා නිපජ්ජාපිතත්තස්ස ච අභාවෙනාති **සවසො.** තස්මිං සති පුබ්බෙ වුත්තද්වාරං සංවරණආභොගකරණවචනසඞ්ඛාතං ආකාරන්ති අත්ථො.

337. **රතනානීති** මුත්තාදීනි දසවිධානි. තත්ථ පන ජාතිඵලිකං උපාදාය සබ්බොපි මණි වෙළුරියොපි ලොහිතඞ්කො මසාරගල්ලො ච ධොතාපි අධොතවිද්ධාපි අනාමාසා, කාචමණි ච පානීයසඞ්ඛො ධොතො අධොතොපි ආමාසා, සිලා ධොතවිද්ධා සුවණ්ණෙන සද්ධිං පචිතා මුග්ගවණ්ණා ච අනාමාසා. චෙතියඝරගොපකානං සුවණ්ණචෙතියෙ කචවරමෙව හරිතුං වට්ටති. ආරකූටලොහම්පි ජාතරූපගතිකමෙව. **ඉත්ථිරූපානීති** අන්තමසො පිට්ඨමයඉත්ථිරූපානිපි. **ධඤ්ඤන්ති** අන්තමසො තත්ථජාතකම්පි මග්ගෙ පසාරිතම්පි සත්තවිධං ධඤ්ඤං. කීළාවසෙන අපරණ්ණානි තාලඵලාදීනිපි අනාමාසානි, පසාරිතම්පි න මද්දන්තෙන ගන්තබ්බං, අසති මග්ගෙ මග්ගං අධිට්ඨාය ගන්තබ්බං. **ඉත්ථිපසාධනන්ති** අන්තමසො පිළන්ධනත්ථාය ඨපිතං නිවාසනතාලපණ්ණමුද්දිකම්පි.

338. **සිත්ථතෙලොදතෙලෙහීති** මධුසිත්ථකනියාසාදීසු යෙන කෙනචි තෙලමිස්සකසිලෙසෙන ච උදකමිස්සකතෙලෙන ච. **වණ්ණහත්ථඵණෙහීති** ඵණමිව ඵණං, අඞ්ගුලීහි ඵණකිච්චකරණෙන හත්ථොයෙව ඵණං හත්ථඵණං, දන්තමයාදි යං කිඤ්චි ඵණඤ්චෙව හත්ථඵණඤ්චාති ද්වන්දො. **ඔසණ්ඨෙය්‍යාති** ඔලිඛිත්වා සන්නිසීදාපෙය්‍ය.

339. එකපාවුරණා වා එකත්ථරණා වා න තුවට්ටයුං, එකමඤ්චෙ න තුවට්ටයුන්ති යොජනා. එකං පාවුරණං එකං අත්ථරණං එතෙසන්ති විග්ගහො. **න තුවට්ටයුන්ති** න නිපජ්ජෙයුං. එකස්මිං භාජනෙ වාපි න භුඤ්ජෙයුන්ති යොජෙතබ්බං.

340. මනුස්සානං පමාණඞ්ගුලෙන අට්ඨ අඞ්ගුලානි යස්ස, අධිකෙන සහිතං අට්ඨඞ්ගුලන්ති සමාසො. **ලසුණං** මගධෙසු ජාතං ආමලකභණ්ඩිකං ලසුණං න ඛාදෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **න අකල්ලකොති** අගිලානො.

341. හීනුක්කට්ඨෙහි ජාතිආදීහි උක්කට්ඨං වා හීනං වා උජුං වා අඤ්ඤාපදෙසෙන වා දවා වදෙ, දුබ්භාසිතන්ති සම්බන්ධො. **ජාතිආදීහීති** ජාතිනාමගොත්තකම්මසිප්පආබාධලිඞ්ගකිලෙසආපත්තිඅක්කොසෙහි . **උක්කට්ඨන්ති** ජාත්‍යාදීහියෙව උක්කට්ඨං උපසම්පන්නං අනුපසම්පන්නං වා. **දවාති** කෙළිහසාධිප්පායතාය. **උජුං වාති** ''චණ්ඩාලොසී''තිආදිනා නයෙන. **අඤ්ඤාපදෙසෙන වාති** ''සන්ති ඉධෙකච්චෙ චණ්ඩාලා''තිආදිනා නයෙන.

342. **දීඝෙ නඛෙති** මංසප්පමාණතො. **දීඝෙ කෙසෙති** ද්වඞ්ගුලතො. සචෙපි න දීඝා, ද්වමාසතො එකදිවසම්පි අතික්කාමෙතුං න ලභති. **දීඝෙ නාසලොමෙති** නාසතො බහි නික්ඛන්තෙ. **වීසතිමට්ඨන්ති** වීසතියා නඛානං මට්ඨඤ්ච. **සම්බාධෙති** උභොසු උපකච්ඡකෙසු, මුත්තකරණෙ ච ලොමහාරණඤ්ච න ලබ්භාති සම්බන්ධනීයං. **න ලබ්භාති** එතෙ මට්ඨාදයො න ලබ්භන්තීති අත්ථො, නිපාතො වා **ලබ්භාති**. ආබාධප්පච්චයා පන සම්බාධෙ ලොමං සංහරිතුං වට්ටති.

343. සඞ්ඝුද්දිට්ඨං වා සඞ්ඝිකං වා සයනාසනං යථාවුඩ්ඪං න බාධෙය්‍යාති යොජනා. සඞ්ඝස්ස උද්දිට්ඨං **සඞ්ඝුද්දිට්ඨං,** සඞ්ඝං උද්දිස්ස කතන්ති අධිප්පායො. යො යො වුඩ්ඪො **යථාවුඩ්ඪං,** වුඩ්ඪප්පටිපාටියාති අත්ථො. **න බාධෙය්‍යාති** න පටිබාහෙය්‍ය. **අල්ලපාදා** නාම යෙහි අක්කන්තට්ඨානෙ උදකං පඤ්ඤායති. **සයනාසනන්ති** මඤ්චපීඨාදි, ඉමිනා පරිභණ්ඩකතා භූමිතිපි උපලක්ඛිතා. සුධොතපාදකං වාපි සඋපාහනො තථෙවාති සම්බන්ධො. **සුධොතපාදකන්ති** ධොතපාදෙහෙව අක්කමිතබ්බට්ඨානං. ධොතා පාදා යස්ස අක්කමනස්සාති කිරියාවිසෙසනසමාසො. යදි පන තත්ථ නෙවාසිකා අධොතපාදෙහිපි වළඤ්ජෙන්ති, තථෙව වළඤ්ජෙතුං වට්ටති. **තථෙවාති** පරිභණ්ඩකතං භූමිං සෙනාසනං වා නක්කමෙති අත්ථො.

344. **සඞ්ඝාටියාති** අධිට්ඨිතසඞ්ඝාටියා. පාදෙ පරිග්ගහෙත්වා ආසනං පල්ලත්ථො, පල්ලත්ථං කරොතීති පල්ලත්ථාතිධාතුස්ස පල්ලත්ථෙති රූපං. විහාරෙපි අන්තරඝරෙපි පල්ලත්ථිකාය න නිසීදෙය්‍යාති අධිප්පායො, පරිකම්මකතං භිත්තාදින්ති යොජනා. **පරිකම්මකතන්ති** සෙතවණ්ණෙන වා චිත්තකම්මෙන වා කතපරිකම්මං. **ආදි-** සද්දො ද්වාරවාතපානාදිං සඞ්ගණ්හාති. **න අපස්සයෙති** චීවරාදිනා අප්පටිච්ඡාදෙත්වා අපස්සයනං න කරෙය්‍ය. **නො න ආචමෙති** නෙව න ආචමෙ, ආචමෙය්‍යාති අත්ථො. ද්වෙ පටිසෙධා පකතියත්ථං ගමෙන්තීති. **සන්තෙති** ඉමිනා උදකෙ අසන්තෙ අනාපත්තීති දීපෙති.

345. **අකප්පියසමාදානෙති** භික්ඛූනං සාමණෙරානං අකප්පියෙ සමාදානෙ. **දවාති** නිපාතො , කීළාධිප්පායෙනාති අත්ථො. **සිලාපච්ඡික්ඛනෙති** අන්තමසො හත්ථයන්තෙනපි සක්ඛරිකායපි ඛිපනෙ. සභාගාය දෙසනාය ආවිකම්මෙ ච දුක්කටන්ති යොජෙතබ්බං. **සභාගායාති** වත්ථුවසෙන සමානො භාගො එතිස්සා ආපත්තියාති විග්ගහො. **ච**-සද්දො තාදිසියා පටිග්ගහණමත්තං සමුච්චිනොති.

346. **පටිස්සවො** නාම ''උභොපි මයං ඉධ වස්සං වසිස්සාම, එකතො උද්දිසාපෙමා''තිආදිපටිජානනං, තස්ස විසංවාදො පච්ඡා අකරණං **පටිස්සවවිසංවාදො,** තස්මිං, නිමිත්තත්ථෙ භුම්මං. **සුද්ධචිත්තස්සාති** කථනසමයෙ ''කරිස්සාමී''ති එවං පවත්තචිත්තස්ස. **ඉතරස්සාති** අඤ්ඤස්ස අසුද්ධචිත්තස්ස.

347. **කිච්චෙති** සුක්ඛකට්ඨාදිග්ගහණකිච්චෙ සති එව පොරිසං පුරිසප්පමාණං අභිරුහෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **ආපදාසූති** වාළමිගදස්සනාදීසු.

348. පරිස්සාවනං විනාති සම්බන්ධො. **අද්ධානන්ති** හෙට්ඨිමන්තෙන අද්ධයොජනසඞ්ඛාතං අද්ධානං. සචෙ න හොති පරිස්සාවනං වා ධම්මකරණො වා, සඞ්ඝාටිකණ්ණොපි අධිට්ඨාතබ්බො. **යාචමානස්සාති** පරිස්සාවනං යාචන්තස්ස.

349. ආබාධප්පච්චයා අඤ්ඤත්‍ර සෙසඞ්ගෙ ච අත්තඝාතනෙ ච දුක්කටන්ති යොජනා. **සෙසඞ්ගෙති** අඞ්ගජාතතො කණ්ණනාසාදිඅවසෙසෙ අවයවච්ඡෙදනෙ. **අත්තඝාතනෙති** ආහාරුපච්ඡෙදාදිනා අත්තනො මාරණෙ.

350. තුලිකාය කයිරමානං ඉත්ථිපුරිසාදිකං චිත්තඤ්ච පොත්ථකඤ්ච කට්ඨාදීසු කයිරමානං චිත්තපොත්ථකානි, තානියෙව රූපානීති සමාසො. ජාතකාදීනි පන පරෙහි කාරාපෙතුං ලබ්භන්ති. මාලාකම්මාදීනි සයම්පි කාතුං ලබ්භන්ති. ආරාමාරඤ්ඤගෙහෙසු භුඤ්ජන්තං න උට්ඨාපෙය්‍යාති යොජෙතබ්බං. විහාරසඞ්ඛාතො ආරාමො ච අරඤ්ඤඤ්ච

අන්තරසරසඞ්ඛාතං ගෙහඤ්චාති ද්වන්දො. ''ආරාම...පෙ.... ගෙහෙසූ''ති වත්තබ්බෙ එ-කාරස්ස අ-කාරකරණෙන ගාථාබන්ධවසෙන වුත්තං. ඔකාසෙ කතෙ පන ''පවිසථා''ති වුත්තෙ ච පවිසිතබ්බං උපනිසීදිතබ්බඤ්ච.

351. පුමයුත්තානි යානානි ච සිවිකඤ්ච හත්ථවට්ටකඤ්ච පාටඞ්කිඤ්ච අභිරුහිතුං ගිලානස්ස කප්පතෙති සම්බන්ධො. **පුමයුත්තානී**ති අස්සගවාදිපුරිසයුත්තානි, න ධෙනුයුත්තානි, සාරථී පන ඉත්ථී වා හොතු පුරිසො වා, වට්ටති. හත්ථවට්ටකෙපි එසෙව නයො, **යානානී**ති රථසකටාදීනි, **සිවික**න්ති පීඨකසිවිකං, පීඨකයානන්ති අත්ථො. **පාටඞ්කී**ති අන්දොලිකා. **ගිලානස්සා**ති එත්ථ **ගිලානො** නාම න අප්පකෙනපි සීසාබාධාදිමත්තෙන වෙදිතබ්බො, යො පන න සක්කොති විනා යානෙන ගන්තුං, එවරූපො වෙදිතබ්බො. තථා හි යානං අනුජානන්තෙන භගවතා කොසලෙසු ජනපදෙසු භගවන්තං දස්සනාය සාවත්ථිං ගච්ඡන්තං අඤ්ඤතරං ගිලානං භික්ඛුං ගන්තුමසක්කුණෙය්‍යතාය අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසින්නං දිස්වා මනුස්සෙහි තං පවත්තිං ඤත්වා ''එහි, භන්තෙ, ගමිස්සාමා''ති වුත්තෙ ''නාහං, ආවුසො, ගමිස්සාමි, ගිලානොම්හී''ති **වුත්තවත්ථුස්මිං** (මහාව. 253) අනුඤ්ඤාතං, තථා වදන්තො ච සො භික්ඛු ගමනුපච්ඡෙදසාධකමෙව ගෙලඤ්ඤං සන්ධායාහාති විඤ්ඤායති අධිප්පෙතත්ථනිප්ඵත්තියා උපච්ඡින්නත්තා, අපිච යානෙන එකපරිච්ඡෙදාය උපාහනාය පරිච්ඡෙදං ඨපෙන්තෙන අට්ඨකථාචරියෙන ''ගිලානෙන භික්ඛුනා සඋපාහනෙනාති එත්ථ ගිලානො නාම යො න සක්කොති අනුපාහනෙන ගාමං පවිසිතු''න්ති **අට්ඨකථායං** (මහාව. අට්ඨ. 256) වුත්තං, තස්මා යථාවුත්තගිලානොව ගිලානොති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බං.

352. දවං **කරණෙ**ති කෙළියා කරණෙ. **අඤ්ඤස්සා**ති අන්තමසො දුස්සීලස්සාපි. **උපලාළනෙ**ති ''පත්තං දස්සාමි, චීවරං දස්සාමී''තිආදිනා.

353. විවරිත්වා න දස්සයෙති සම්බන්ධනීයං. **තා** භික්ඛුනියො.

354. **ඔවාද**න්ති භික්ඛුනීහි තෙරසියං වා චාතුද්දසියං වා ආගන්ත්වා උපොසථං පුච්ඡිත්වා ''චාතුද්දසො''තිආදිනා භික්ඛුනා ආචික්ඛිතෙ පුන තාහි උපොසථදිවසෙ සමාගන්ත්වා ඔවාදූපසඞ්කමනයාචනං, තං පාතිමොක්ඛුද්දෙසකස්ස ආරොචෙත්වා තෙන කතසන්නිට්ඨානං ගහෙත්වා පාටිපදෙ පච්චාහරිතබ්බන්ති අජානනකං **බාල**ඤ්ච තථා කාතුං අසමත්ථං **ගිලාන**ඤ්ච පාටිපදෙ ගන්තුකාමං **ගමිය**ඤ්ච වජ්ජෙත්වා අඤ්ඤස්ස ගහණපච්චාහරණානි අකාතුං න වට්ටති. තෙන වුත්තං **''න ගණ්හතො''**තිආදි.

355. **ලොකායත**න්ති නිරත්ථකකාරණප්පටිසංයුත්තං තිත්ථියසත්ථං. තිරච්ඡානවිජ්ජා ච ඉමිනාව උපලක්ඛිතා. **න වාචෙය්‍යා**ති පරෙසං න වාචෙය්‍ය. ඉමිනාව අත්තනො පරියාපුණනම්පි පටික්ඛිත්තං ලොකායතතිරච්ඡානවිජ්ජාති ච රාගදොසමොහවඩ්ඪනී බුද්ධාදිගරහිතා සග්ගමොක්ඛානං තිරො තිරියතො අඤ්චිතා ගතා පවත්තා කබ්බනාටකාදිකා සබ්බාපි විජ්ජා අනුලොමවසෙන වා විනයපරියායං පත්වා ගරුකෙ ඨාතබ්බන්ති විනයයුත්තිතොපි සඞ්ගහිතාති වෙදිතබ්බා. එවඤ්ච නො ගරූනමුපදෙසො. **පෙළායපීති** යත්ථ පාතිං ඨපෙත්වා සුඛිනො භුඤ්ජන්ති, තම්බලොහෙන රජතෙන වා කතාය තාය ආසිත්තකූපධානසඞ්ඛාතාය පෙළාය ඨපෙත්වා.

356. පාරුතඤ්ච නිවාසනඤ්ච, ගිහීනං හත්ථිසොණ්ඩාදිවසෙන පාරුතනිවාසනං යස්ස පාරුපනස්ස නිවාසනස්සාති කිරියාවිසෙසනසමාසො . ගිහිපාරුතනිවාසනං න පාරුපෙ න නිවාසෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **සංවෙල්ලියං න නිවාසෙය්‍යා**ති මල්ලකම්මකරාදයො විය කච්ඡං කත්වා න නිවාසෙය්‍ය. එවං නිවාසෙතුං ගිලානස්සාපි මග්ගප්පටිපන්නස්සාපි න වට්ටති. යම්පි මග්ගං ගච්ඡන්තා එකං වා ද්වෙ වා කොණෙ උක්ඛිපිත්වා අන්තරවාසකස්ස උපරි ලග්ගන්ති, න වට්ටති. එවං අපාරුපිත්වා අනිවාසෙත්වා ච නිබ්බිකාරං පරිමණ්ඩලං පාරුපිතබ්බං තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෙන පරිමණ්ඩලං නිවාසෙතබ්බඤ්ච, තථා අපාරුපිත්වා අනිවාසෙත්වා ච ආරාමෙ වා අන්තරඝරෙ වා අනාදරෙන යං කිඤ්චි විකාරං කරොන්තස්ස දුක්කටං. **දාය**න්ති වනං. **නාලිම්පයෙය්‍යා**ති ''සබ්බූපකාරානි විනස්සන්තූ''ති වා ඛිඩ්ඩාධිප්පායෙන වා නාලිම්පයෙය්‍ය.

357. වඩ්ඪිං නො පයොජයෙ අඤ්ඤාතකප්පවාරිතෙ නො යාචෙති යොජනා. **අඤ්ඤස්සා**ති සහධම්මිකස්සාපි. කතිපාහං භුත්වා වාති යොජනීයං. **පුනො**ති නිපාතො.

358. දණ්ඩිනං ඤත්වා වා අඤත්වා වා උද්දිස්ස රක්ඛං යාචනෙ දණ්ඩිතෙ දණ්ඩො අස්ස ගීවාති යොජනා. දණ්ඩං ගණ්හතීති පච්චයන්තස්ස දණ්ඩිනං දණ්ඩග්ගහණන්ති අත්ථො. **උද්දිස්සා**ති ''අම්හාකං විහාරෙ අසුකෙන ච අසුකෙන ච ඉදං නාම කත''න්ති, ''කරිස්ස''න්ති වා එවං අතීතං වා අනාගතං වා ආරබ්භ. **යාචනෙ**ති වොහාරිකෙසු යාචනෙ සති. **දණ්ඩිතෙ**ති තෙහි දණ්ඩෙ ගහිතෙ සො දණ්ඩො අස්ස යාචකස්ස භික්ඛුනො ගීවා, ඉණං හොතීති අත්ථො. වොහාරිකෙහි පන ''කෙනා''ති වුත්තෙ ''අසුකෙනාති වත්තුං අම්හාකං න වට්ටති, තුම්හෙයෙව ජානිස්සථ, කෙවලඤ්හි මයං රක්ඛං යාචාම, තං නො දෙථ, අවහටභණ්ඩඤ්ච මං ආහරාපෙථා''ති වත්තබ්බං . එවං අනොදිස්ස ආචික්ඛණා හොති, සා වට්ටති. **පාරාජිකාදිකා**ති පාරාජිකථුල්ලච්චයදුක්කටානි.

359. ''හරන්තෙසු පරික්ඛාරං,
චොරො චොරොති භාසිතෙ;

අනත්ථායෙසං ගණ්හන්තෙ’’ති. –

පාඨෙහි භවිතබ්බං. එවඤ්හි සති ‘‘හරන්තෙසූ’’ති බහුවචනෙන සහ සටතෙ. පරික්ඛාරං හරන්තෙසු එසං අනත්ථාය ‘‘චොරො චොරො’’ති භාසිතෙ දණ්ඩං ගණ්හන්තෙ තත්තකං අස්ස ගීවාති යොජෙතබ්බං. **හරන්තෙසූති** චොරෙසු ගහෙත්වා ගච්ඡන්තෙසු. **එසන්ති** චොරානං. **ගණ්හන්තෙති** වොහාරිකජනෙ ගණ්හන්තෙ. යත්තකං ගහිතං, තත්තකං අස්ස භික්ඛුනො ගීවා, භණ්ඩදෙය්‍යං හොතීති අත්ථො.

360. පාකාරකුට්ටානං බහි වළඤ්ජෙ වාපි වීහාදිනාළිකෙරාදිරොපිමෙ හරිතෙ වාපි විසාසුච්චාරසඞ්කාරමුත්තං නාවලොකිය ඡඩ්ඩෙය්‍ය, දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **වළඤ්ජෙ නාවලොකියාති** ච ඉමිනා ඔලොකෙත්වා වා අවළඤ්ජෙ වා විසාසාදීනි ඡඩ්ඩෙන්තස්ස අනාපත්තීති දීපෙති. වීහි ආදි යෙසං සාලිආදීනං තෙ වීහාදයො, නාළිකෙරො ආදි යෙසං අම්බපනසාදීනං තෙ නාළිකෙරාදයො, වීහාදයො ච නාළිකෙරාදයො චාති ද්වන්දො, තෙසං රොපො, තෙන නිබ්බත්තං **වීහාදි…පෙ…. රොපිමං. හරිතෙති** හරිතට්ඨානෙ. **විසාසො** නාම උච්ඡිට්ඨොදකචලකාදි.

361. ධම්මයුත්තම්පි නච්චඤ්ච ගීතඤ්ච වාදිතඤ්ච යොජාපෙතුඤ්ච පයොජෙතුඤ්ච පයුත්තානි පස්සිතුඤ්ච ‘‘උපහාරං කරොමා’’ති වුත්තෙ සම්පටිච්ඡිතුං වා න ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. **ධම්මයුත්තම්පීති** රතනත්තයගුණූපසංහිතතාය අන්තමසො ධම්මෙන පුඤ්ඤෙන සංයුත්තම්පි. **නච්චන්ති** අන්තමසො මොරසුකමක්කටාදීනං නච්චම්පි. **ගීතන්ති** අන්තමසො ගීතස්ස පුබ්බභාගෙ කයිරමානං දන්තගීතම්පි. **වාදිතන්ති** අන්තමසො උදකභෙරිවාදිතම්පි. **යොජාපෙතුන්ති** අඤ්ඤෙහි කාරාපෙතුං. **පයොජෙතුන්ති** අත්තනා කාතුං. ආයතකෙන ගීතස්සරෙන ධම්මම්පි භාසිතුං න වට්ටති. **පයුත්තානීති** පරෙහි යෙහි කෙහිචි කතානි. **පස්සිතුන්ති** ඉමිනා අනොලොචනදස්සනම්පි ගහිතන්ති සොතුන්තිපි අත්ථො විඤ්ඤායති. අන්තරාරාමෙ ඨිතස්ස පස්සතො අනාපත්ති. වීථියං ඨත්වා ගීවං පරිවත්තෙත්වා පස්සතොපි ආපත්තියෙව. යෙන කෙනචි කරණීයෙන ගතට්ඨානෙ පස්සති, සුණාති වා, අනාපත්ති. **සම්පටිච්ඡිතුන්ති** ‘‘සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡිතුං. ‘‘උපහාරකරණං නාම සුන්දර’’න්ති වත්තුං වට්ටති. **වා**-සද්දො සමුච්චයෙ.

362. ‘‘කීළත්ථං කතං රාජාගාර’’න්තිආදිනා සම්බන්ධිතබ්බං. චිත්තෙන විචිත්තකං ආගාරං **චිත්තාගාරකං**.

363. ආසනෙන නවෙ න පටිබාහෙය්‍යාති යොජනා. **ආසනෙනාති** ආසනතො. **න පටිබාහෙය්‍යාති** න උට්ඨාපෙය්‍ය. උණ්හෙ චීවරං න නිදහෙය්‍යාති යොජනීයං. **න නිදහෙය්‍යාති** අධිකං න නිදහෙය්‍ය. **ගරුනාති** ආචරියුපජ්ඣායෙන. **පණාමිතොති** ‘‘මා ඉධ පවිසා’’තිආදිනා නික්කඩ්ඪිතො.

364. සත්තහි ආපත්තීහි ච භික්ඛුං වාපි අඤ්ඤෙනෙව ච උපාසකං වාපි පරම්මුඛා අක්කොසනෙ දුක්කටන්ති යොජෙතබ්බං. **ආපත්තීහි චාති** ච-සද්දො අවධාරණෙ. **අඤ්ඤෙනෙව චාති** එත්ථ එව චාති නිපාතසමුදායො, එකො එව වා අවධාරණෙ, වුත්තතො අඤ්ඤෙනෙව ‘‘අසද්ධො’’තිආදිනාති අත්ථො. **පරම්මුඛාති** නිපාතො, තස්ස අසම්මුඛෙති අත්ථො. සම්මුඛා වදන්තස්ස පාචිත්තියං. පාපගරහණවසෙන පන වදතො අනාපත්ති.

365. **සද්ධාදෙය්‍යං** සද්ධාය දාතබ්බං චීවරඤ්ච ච-සද්දෙන අවසෙසම්පි **විනිපාතෙතුං** නාසෙතුං න ලබ්භං, පිතුනං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. **ඤාතීනම්පීති පි**-සද්දො සම්භාවනෙ.

366. අඤ්ඤත්‍ර වස්සංවුත්ථො අඤ්ඤතො භාගං ගණ්හෙය්‍ය, දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **අඤ්ඤත්‍රාති** අඤ්ඤස්මිං විහාරෙ. **අඤ්ඤතොති** අඤ්ඤවිහාරතො. **පටිදෙය්‍යාති** ගහිතට්ඨානෙ දදෙය්‍ය. ගහිතෙ තස්මිං වත්ථුස්මිං නට්ඨෙ වා ජිණ්ණෙ වා තස්ස ගීවාහො තීති සම්බන්ධො. චොදිතො නො දදෙය්‍ය, තෙසං ධුරනික්ඛෙපතො භණ්ඩග්ඝකාරියො හොතීති යොජනා. **චොදිතොති** වත්ථුසාමිකෙහි ‘‘දෙහී’’ති වුත්තො. **තෙසන්ති** තස්මිං විහාරෙ ලාභීනං භික්ඛූනං.

367. සන්තරුත්තරො වා කල්ලො සඋපාහනො වා ගාමං න පවිසෙය්‍ය, චාමරීමකසබීජනිං න ධාරෙය්‍යාති යොජනීයං. අන්තරඤ්ච උත්තරඤ්ච, සහ අන්තරුත්තරෙන **සන්තරුත්තරො**. අග්ගළගුත්තෙ විහාරෙ සඞ්ඝාටිං නික්ඛිපිත්වා ගන්තුං වට්ටති. ආරඤ්ඤකෙන පන භණ්ඩුක්ඛලිකාය පක්ඛිපිත්වා පාසාණරුක්ඛසුසිරාදීසු පටිච්ඡන්නෙසු ඨපෙත්වා ගන්තබ්බං. අන්තරුත්තරානං නික්ඛෙපෙ අයමෙව නයො. **කල්ලොති** අගිලානො. මකසානං බීජනී මකසබීජනී, චමරීනං වාළෙහි කතා මකසබීජනීති සමාසො.

368. ආරාමතො බහීති සම්බන්ධනීයං. **ආරාමතොති** ආරාමූපචාරතො. **න ධාරෙය්‍යාති** අගිලානො න ධාරෙය්‍ය. යස්ස පන කායදාහො වා පිත්තකොපො වා හොති, චක්ඛු වා දුබ්බලං, අඤ්ඤො වා කොචි ආබාධො විනා ඡත්තෙන උප්පජ්ජති, තස්ස ගාමෙ වා අරඤ්ඤෙ වා ඡත්තං වට්ටති. **ගුත්තියා ලබ්භතීති** වස්සෙ චීවරගුත්තත්ථං, වාළමිගචොරභයෙසු අත්තගුත්තත්ථම්පි ලබ්භතීති අත්ථො. එකපණ්ණඡත්තං පන සබ්බත්ථෙව වට්ටති.

369. උභතොකාජං න ගාහෙය්‍යාති සම්බන්ධො. උභතො දණ්ඩස්ස උභයකොටියං භාරබන්ධකාජං **උභතොකාජං,** අලොපතප්පුරිසො. **එකන්තරිකකාජකන්ති** අන්තරමෙව අන්තරිකං, එකඤ්ච අන්තරිකඤ්චාති ද්වන්දො, එකන්තරිකෙ

හාරබන්ධකාජන්ති තප්පුරිසො එකතොකාජකං, අන්තරිකකාජකන්ති වුත්තං හොති. හත්ථෙ ඔලම්බො අස්ස හාරස්සාති සමාසො.

370. **අනොකාසකත**න්ති ''කරොතු මෙ ආයස්මා ඔකාසං, අහං තං වත්තුකාමො''ති එවං චොදකෙන ඔකාසෙ කාරාපිතෙ නත්ථි ඔකාසො කතො අනෙන චුදිතකෙනාති බහුබ්බීහි. **චොදෙය්‍යාති** චාවනඅක්කොසකම්මවුට්ඨානාධිප්පායෙන චොදෙය්‍ය. උපොසථප්පවාරණට්ඨපනඅනුවිජ්ජධම්මකථාධිප්පායෙසු ඔකාසකම්මං නත්ථි. **සුද්ධස්සාති** අනාපත්තිකතාය සුද්ධස්ස. **අවත්ථුස්මි**න්ති අකාරණෙ. **තථා**ති දුක්කටං අතිදිසති. කරොන්තෙනාපි ''භූතමෙව නු බො ආපත්තිං වදති, අභූත''න්ති එවං උපපරික්ඛිත්වා කාතබ්බා. ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, පුග්ගලං තුලයිත්වා ඔකාසං කාතු''න්ති (මහාව. 153) හි වුත්තං.

371. සත්තානං පකතඞ්ගුලෙන අට්ඨඞ්ගුලාධිකං මඤ්චපටිපාදං වා උච්චපාදකං මඤ්චං වා න ධාරයෙති යොජනා. පකතියා අඞ්ගුලං **පකතඞ්ගුලං**. තඤ්ච වඩ්ඪකිඅඞ්ගුලං වෙදිතබ්බං. අට්ඨ ච තානි අඞ්ගුලානි ච, තෙහි තමධිකං යස්සාති සමාසො. මඤ්චානං පටිපාදො, යත්ථ මඤ්චපාදෙ නික්ඛිපන්ති. අට්ඨඞ්ගුලතො උච්චා පාදා යස්සාති බහුබ්බීහි.

372. **මුගබ්බතාදි**න්ති මූගානමිව තුණ්හීභාවසඞ්ඛාතං වතං ආදි යස්ස ගොවතාදිනො තිත්ථියවතස්සාති සමාසො. ඛුරමෙව භණ්ඩං **ඛුරභණ්ඩං**. පුබ්බෙ න්හාපිතො **න්හාපිතපුබ්බකො,** විසෙසනස්ස පරනිපාතො.

373. **හත්ථකම්ම**න්ති හත්ථෙන කාතබ්බං වඩ්ඪකිආදීනං කම්මං. අනුස්සරණං ''කප්පියත්තං මෙ යෙන යාචිතං, අම්හෙහි ඉමස්ස දාතබ්බ''න්ති එවං චිත්තප්පවත්තිඅනුසාරො, තස්සා යාචනාය අනුසාරො **තදනුසාරො,** තතො ලද්ධං යං කිඤ්චි ගහෙතුන්ති යොජනා. කම්මතො නිග්ගතො **නික්කම්මො,** විසාසාදාදි. තං අයාචිත්වාපි කාරෙතුන්ති සම්බන්ධො. **ආහරාපෙතු**න්ති අරඤ්ඤතො ආනෙතුං. **අපරසන්තක**න්ති දාරුතිණපලාලාදිකං අපරපරිග්ගහිතං.

374. ගිහීනං යත්තකං දෙති, ගොපකෙ දෙන්තෙ ගහෙතුං ලබ්භං, සඞ්ඝචෙතියසන්තකෙ යථාපරිච්ඡෙදං ගහෙතුං ලබ්භන්ති යොජනා. **දෙතී**ති ගොපකො භික්ඛූනං දෙති. **ගහෙතු**න්ති තත්තකං ගහෙතුං. **සඞ්ඝචෙතියසන්තකෙති** චෙතනගොපකෙහි දීයමානෙ සඞ්ඝස්ස චෙතියස්ස ච සන්තකෙ. **යථාපරිච්ඡෙද**න්ති යං තෙසං සඞ්ඝෙන අනුඤ්ඤාතං හොති ''දිවසෙ දිවසෙ එත්තකං නාම ඛාදථා''ති, තං පරිච්ඡෙදං අනතික්කම්ම. සඞ්ඝිකෙ ච චෙතියසන්තකෙ ච කෙණියා ගහෙත්වා ආරක්ඛන්තස්සෙව හි දානෙ පරිච්ඡෙදො නත්ථි.

375. **''කායවාචාහි ද්වීහි ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යා''**ති යෙභුය්‍යවසෙන වුත්තං, මෙථුනධම්මෙ පරූපක්කමෙ සති සාදියන්තස්ස අකිරියසමුට්ඨානභාවසම්භවතො. **ඡහි වා**ති ආපත්තුප්පත්තිකාරණසඞ්ඛාතෙහි ඡහි සමුට්ඨානෙහි වා ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යාති සම්බන්ධො. සබ්බාපත්තීනඤ්හි කායො වාචා කායවාචා කායචිත්තං වාචාචිත්තං කායවාචාචිත්තන්ති ඡ සමුට්ඨානානි. තත්ථ පුරිමානි තීණි අචිත්තකානි, පච්ඡිමානි සචිත්තකානි.

තිධා එකසමුට්ඨානා, පඤ්චධා ද්විසමුට්ඨිතා;
ද්විධා තිචතුරො ඨානා, එකධා ඡසමුට්ඨිතා.

තත්ථ චතුත්ථෙන පඤ්චමෙන ඡට්ඨෙන ච සමුට්ඨානතො **එකසමුට්ඨානා තිධා**. පඨමචතුත්ථෙහි ච දුතියපඤ්චමෙහි ච තතියඡට්ඨෙහි ච චතුත්ථඡට්ඨෙහි ච පඤ්චමඡට්ඨෙහි ච සමුට්ඨානතො **ද්විසමුට්ඨිතා පඤ්චධා** . පඨමෙහි ච තීහි පච්ඡිමෙහි ච තීහි සමුට්ඨානතො **තිසමුට්ඨානා ද්විධා**. පඨමතතියචතුත්ථඡට්ඨෙහි ච දුතියතතියපඤ්චමඡට්ඨෙහි ච සමුට්ඨානතො **චතුසමුට්ඨානා ද්විධා**. ඡහිපි සමුට්ඨිතො **ඡසමුට්ඨානා එකධා**. අලජ්ජී… පෙ…. සඤ්ඤිතාය වාති ඉමෙහි ඡහි වා ආපත්තිං ආපජ්ජෙය්‍යාති සම්බන්ධො. යො සඤ්චිච්ච ආපත්තිං ආපජ්ජති, ආපත්තිං පරිගූහති, අගතිගමනඤ්ච ගච්ඡති, එදිසො වුච්චති අලජ්ජී පුග්ගලො. අලජ්ජී ච අඤ්ඤාණො ච කුක්කුච්චපකතො ච කුක්කුච්චෙන අභිභූතොති ද්වන්දො. භාවෙ ත්තපච්චයො.

තත්ථ යො අකප්පියභාවං ජානන්තොයෙව මද්දිත්වා වීතික්කමං කරොති, අයං **අලජ්ජිතා ආපජ්ජති**. මන්දො මොමූහො කත්තබ්බාකත්තබ්බං අජානන්තො අකත්තබ්බං කරොති, කත්තබ්බං විරාධෙති, අයං **අඤ්ඤාණත්තා ආපජ්ජති**. කප්පියාකප්පියං නිස්සාය කුක්කුච්චෙ උප්පන්නෙ විනයධරං අපුච්ඡිත්වා මද්දිත්වා වීතික්කමති, අයං **කුක්කුච්චපකතත්තා ආපජ්ජති**. සතියා ප්ලවො සම්මොහො **සතිප්ලවො,** සහසෙය්‍යාතිචීවරවිප්පවාසාදීනි සතිප්ලවා ආපජ්ජති. කප්පඤ්ච අකප්පියඤ්ච කප්පාකප්පියං, කප්පාකප්පියෙ සඤ්ඤා, සා අස්ස අත්ථීති කප්පා…පෙ…. සඤ්ඤී, තස්ස භාවොති තා-පච්චයො. ය-ලොපෙන පන **''සඤ්ඤිතා''**ති වුත්තං, කරණත්ථෙ වා පච්චත්තවචනං. තෙ ච ''අකප්පියෙ''තිආදීනං යථාක්කමෙන යුජ්ජන්ති. තත්ථ යො අච්ඡමංසං ''සූකරමංස''න්ති ඛාදති, විකාලෙ කාලසඤ්ඤිතාය භුඤ්ජති, අයං **අකප්පියෙ කප්පියසඤ්ඤිතාය ආපජ්ජති**. යො පන සූකරමංසං ''අච්ඡමංස''න්ති ඛාදති, කාලෙ විකාලසඤ්ඤාය භුඤ්ජති, අයං **කප්පියෙ අකප්පියසඤ්ඤිතාය ආපජ්ජති**.

376. අලජ්ජිඅඤ්ඤාණතාය කායවාචාහි ආපත්තිං ඡාදයෙති යොජනා. **ලිඞ්ගෙති** ලිඞ්ගපරිවත්තනනිමිත්තං. ලිඞ්ගෙ සඞ්ඝෙ ච ගණෙ ච එකස්මිං වාති ආපත්තිවුට්ඨිති චතුධා හොතීති සෙසො.

377. **පච්චයද්වයෙති** චීවරෙ පිණ්ඩපාතෙ ච. **පරිකථොභාසවිඤ්ඤත්තීති** අභිලාපමත්තමෙතං. සහචරිතස්ස පන නිමිත්තකම්මස්සාපි එත්ථෙව සඞ්ගහො වෙදිතබ්බො. තත්ථ පරියායෙන කථනං **පරිකථා**. උජුකමෙව අවත්වා යථා අධිප්පායො විභූතො හොති, එවං ඔභාසනං **ඔභාසො**. පච්චයෙ උද්දිස්ස යථා අධිප්පායො ඤායති, එවං විඤ්ඤාපනං **විඤ්ඤත්ති**. නිමිත්තකරණං **නිමිත්තකම්මං. තතියෙති** සෙනාසනෙ. **සෙසෙති** ගිලානපච්චයෙ.

378. පඤ්චන්නං සහධම්මිකානං අච්චයෙ දානං න රූහතීති සම්බන්ධො. **අච්චයෙ දානන්ති** ''මමච්චයෙන මය්හං සන්තකං උපජ්ඣායස්ස හොතූ''තිආදිනා එවං අත්තනො අපගමෙ දානං. **තන්ති** අච්චයෙන දින්නං චීවරාදිකං සඞ්ඝස්සෙව ච හොති, න භික්ඛුනොති අධිප්පායො. **ගිහීනං පනාති** ගිහීනං අච්චයෙ දානං පන. ඉදමෙත්ථ දානග්ගහණලක්ඛණං – ''ඉදං තුය්හං දම්මී''තිආදිනා සම්මුඛා වා ''ඉත්ථන්නාමස්ස දෙමී''තිආදිනා පරම්මුඛාපි දින්නංයෙව හොති. ''තුය්හං ගණ්හාහී''ති වුත්තෙ ''මය්හං ගණ්හාමී''ති වදති, සුදින්නං සුග්ගහිතඤ්ච. ''තව සන්තකං කරොහි, තව සන්තකං හොතු, තව සන්තකං කාරාපෙහී''ති වුත්තෙ ''මම සන්තකං කරොමි, මම සන්තකං හොතු, මම සන්තකං කරිස්සාමී''ති වදති. දුද්දින්නං දුග්ගහිතඤ්ච. සචෙ පන ''තව සන්තකං කරොහී''ති වුත්තෙ ''සාධු, භන්තෙ, මය්හං ගණ්හාමී''ති ගණ්හාති, සුග්ගහිතන්ති.

379. භික්ඛු වා සාමණෙරො වා **උපස්සයෙ** භික්ඛුනීනං විහාරෙ **කාලං කයිරාථ** යදි කාලඞ්කරෙය්‍ය, **තත්ථ** තස්මිං උභින්නං සන්තකෙ භික්ඛුසඞ්ඝො එව **දායජ්ජො** සාමී හොතීති සෙසො. **සෙසෙපීති** අවසෙසෙ භික්ඛුනිසික්ඛමානසාමණෙරිසන්තකෙපි. **අයං නයොති** යදි තෙ භික්ඛූනං විහාරෙ කාලං කරෙය්‍යුං, තෙසං සන්තකෙ භික්ඛුනිසඞ්ඝො එව දායජ්ජොති අයමෙව නයොති අත්ථො.

380. ''ඉමං නෙත්වා අසුකස්ස දෙහී''ති **දින්නං** යාව පරස්ස හත්ථං න පාපුණාති, තාව **පුරිමස්සෙව,** යො පහිණති, තස්සෙවාති අත්ථො. **දම්මීති** ''ඉත්ථන්නාමස්ස දෙමී''ති **දින්නං** පන **පච්ඡිමස්සෙව,** යස්ස පහිණති, තස්සෙව සන්තකන්ති අත්ථො. **ඉමං විධිං** ''වුත්තනයෙන ඉමෙ සාමිනො හොන්තී''ති එතං පකාරං **ඤත්වා** විස්සාසග්ගාහං වා ගණ්හෙ, මතකචීවරං වා අධිට්ඨයෙති යොජනා. **විස්සාසගාහන්ති** සාමීසු ජීවන්තෙසු විස්සාසෙන ගාහං ගහෙත්වා. **මතකචීවරං අධිට්ඨයෙති** තෙසු මතෙසු අඤ්ඤෙ චෙ භික්ඛූ න සන්ති, ''මය්හං තං පාපුණාතී''ති මතකචීවරං අධිට්ඨෙය්‍ය. අඤ්ඤෙසං අදත්වා දූරෙ ඨපිතමතකපරික්ඛාරා පන තත්ථ තත්ථ සඞ්ඝස්සෙව හොන්ති. භික්ඛුම්හි කාලකතෙ සඞ්ඝො සාමී පත්තචීවරෙ, අපිච ගිලානුපට්ඨාකා බහූපකාරා, සඞ්ඝෙන තිචීවරඤ්ච පත්තඤ්ච ගිලානුපට්ඨාකානං දාතබ්බං. යං තත්ථ ලහුභණ්ඩං ලහුපරික්ඛාරං, තං සම්මුඛීභූතෙන සඞ්ඝෙන භාජෙතබ්බං. යං තත්ථ ගරුභණ්ඩං ගරුපරික්ඛාරං, තං ආගතානාගතස්ස චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස අවිස්සජ්ජියං අවෙභඞ්ගියං. **ගිලානුපට්ඨාකො** නාම ගිහී වා හොතු පබ්බජිතො වා, අන්තමසො මාතුගාමොපි, සබ්බෙ භාගං ලභන්ති. බහූ චෙ සබ්බෙ සමග්ගා හුත්වා උපට්ඨහන්ති, සබ්බෙසං සමභාගො දාතබ්බො. යො පනෙත්ථ විසෙසෙන උපට්ඨහති, තස්ස විසෙසො කාතබ්බො.

381. ''ලොහභණ්ඩෙ පහරණිං ඨපෙත්වා සබ්බං කප්පතී''තිආදිනා යොජෙතබ්බං. **පහරණින්ති** ආවුධං. පාදුකා ච සඞ්කමනීයො පල්ලඞ්කො චාති ද්වන්දො. මත්තිකාමයෙ කතකං කුම්භකාරිකඤ්ච ඨපෙත්වා සබ්බං කප්පතීති යොජනීයං, ධනියස්සෙව සබ්බමත්තිකාමයකුටි **කුම්භකාරිකාති**.

පකිණ්ණකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

42. දෙසනානිද්දෙසවණ්ණනා

382. ඉදානි දෙසනානිදස්සනබ්‍යාසෙන හෙට්ඨා අවුත්තානි කානිචි සික්ඛාපදානි උපදිසිතුං **''චාගො''**තිආදිමාහ. භික්ඛුභාවස්ස යො චාගො, සා පාරාජිකදෙසනාති සම්බන්ධො. භවති අනෙනාති භාවො, සද්දප්පවත්තිනිමිත්තං, භික්ඛුනො භාවො භික්ඛු-සද්දස්ස පවත්තිනිමිත්තං භික්ඛුකිච්චං **භික්ඛුභාවො,** තස්ස. දිසී උච්චාරණෙ, උච්චාරණා පකාසනා දෙසනා. ''ඡන්නමතිවස්සති, විවට්ටං නාතිවස්සතී''ති (උදා. 45) හි වුත්තං. ඉධ පන භික්ඛුභාවපරිච්චාගොයෙව පාරාජිකාය පකාසනා නාම පාරාජිකාය දෙසනා. ''යො''ති වුත්තත්තා ''සො''ති වත්තුං යුත්තං, තථාපි සබ්බාදීහි වුත්තස්ස වා ලිඞ්ගමාදියාතෙ වක්ඛමානස්ස වාති වක්ඛමානදෙසනාපෙක්ඛාය **''සො''**ති වුත්තං. යථා යෙන පකාරෙන ''ඡාදෙති ජානමාපන්න''න්තිආදිනා වුත්තං **යථාවුත්තං,** තෙන. වුත්තමනතික්කම්මාති අබ්‍යයීභාවවසෙන වා අත්ථො වෙදිතබ්බො. ඉධාපි ගරුකාපත්තියා වුට්ඨානානතික්කමෙනෙව පකාසනා දෙසනා සියාති **''වුට්ඨානං ගරුකාපත්තිදෙසනා''**ති වුච්චති.

383. ඉදානි වත්තබ්බං සන්ධාය **''එව''**න්ති වුත්තං. **එකස්සාති** එකස්ස භික්ඛුනො.

384. **තුම්හමූලෙති** තුම්හාකං මූලෙ සමීපෙ. **පටිදෙසෙමීති** පකාසෙමි. **සංවරෙය්‍යාසීති** සංයමෙය්‍යාසි, සංවරෙ පතිට්ඨෙය්‍යාසීති අත්ථො.

385. **නිස්සජ්ජිත්වානාති** එකබහුභාවං සන්නිහිතාසන්නිහිතභාවං ඤත්වා ''ඉදං මෙ, භන්තෙ, චීවර''න්තිආදිනා නිස්සජ්ජිත්වා. **තෙනාති** යස්ස චීවරං නිස්සට්ඨං, තෙන. ''ඉමං…පෙ…. දම්මී''ති නිස්සට්ඨචීවරං දෙය්‍යන්ති

සම්බන්ධිතබ්බං. ''ඉමං චීවරං දසාහාතික්කන්ත''න්තිආදිනා යොජෙතබ්බං.

386. (ක) **චීවරන්ති** තිචීවරාධිට්ඨානනයෙන අධිට්ඨිතෙසු සඞ්ඝාටිආදීසු යං කිඤ්චි චීවරං. **විප්පවුත්ථන්ති** විප්පයුත්තෙන වුත්ථං.

(ඛ) **අකාලචීවරන්ති** අනත්ථතෙ කඨිනෙ වස්සානස්ස පච්ඡිමමාසං ඨපෙත්වා සෙසෙ එකාදසමාසෙ, අත්ථතෙ කඨිනෙ තඤ්ච මාසං හෙමන්තිකෙ චත්තාරො මාසෙ ච ඨපෙත්වා සෙසෙ සත්තමාසෙ උප්පන්නං, කාලෙපි සඞ්ඝස්ස වා ''ඉදං අකාලචීවර''න්ති එකපුග්ගලස්ස වා ''ඉදං තුය්හං දම්මී''ති උද්දිසිත්වා දින්නං. ඉතරං පන කාලචීවරං. **මාසාතික්කන්තන්ති** අකාලචීවරෙ උප්පන්නෙ ඌනස්ස පාරිපූරියා සඞ්ඝගණාදිතො සතියා පච්චාසාය මාසමෙකං පරිහාරො ලබ්භති, තං මාසං අතික්කන්තං.

(ග) **පුරාණචීවරන්ති** යං අන්තමසො උස්සීසකං කත්වා නිපන්නො. **චීවරං** නාම ඡන්නං අඤ්ඤතරං විකප්පනූපගං. එසෙව නයො සබ්බෙසු වක්ඛමානචීවරප්පටිසංයුත්තසික්ඛාපදෙසු.

(ඝ) **අඤ්ඤත්‍ර පාරිවත්තකාති** අන්තමසො හරීතකීඛණ්ඩෙනපි පාරිවත්තකං විනා.

(ඞ) **ගහපතිකන්ති** භික්ඛූසු අපබ්බජිතකං. **අඤ්ඤත්‍ර සමයාති** අච්ඡින්නචීවරනට්ඨචීවරසමයං විනා, අච්ඡින්නචීවරෙහි පන සාඛාපලාසං අත්තනා භඤ්ජිත්වාපි වාකාදීනි ගණ්හිත්වාපි නිවාසෙතුං වට්ටති, පගෙව විඤ්ඤත්ති. චීවරං විඤ්ඤාපිතන්ති සම්බන්ධො. කන්ති ආහ **''අඤ්ඤාතක''**න්තිආදි.

(ච) **තදුත්තරීති** තතො වුත්තප්පමාණතො උත්තරි, අච්ඡින්නචීවරෙන භික්ඛුනා කායෙන වා වාචාය වා අභිහරිත්වා පවාරිතචීවරතො තීසු නට්ඨෙසු ද්වෙ සාදිතබ්බානි, ද්වීසු නට්ඨෙසු එකං සාදිතබ්බං. පකතියා සන්තරුත්තරෙන චරන්තෙන ද්වීසු නට්ඨෙසු ද්වෙයෙව සාදිතබ්බානි, එකස්මිං නට්ඨෙ එකංයෙව සාදිතබ්බං. යස්ස එකංයෙව හොති, තස්මිං නට්ඨෙ ද්වෙ සාදිතබ්බානි.

(ඡ) **අප්පවාරිතොති** ගහපතිනා වා ගහපතානියා වා. **විකප්පන්ති** පඨමඅධිප්පෙතතො මූලං වඩ්ඪාපෙන්තො සුන්දරකාමතාය ''ආයතං වා''තිආදිනා විසිට්ඨකප්පං අධිකවිධානං.

(ජ) **අඤ්ඤාතකෙ ගහපතිකෙති** බහූනං වසෙන වුත්තමත්තමෙව පුරිමතො විසෙසො.

(ඣ) **චොදනායාති** ''අත්ථො මෙ, ආවුසො, චීවරෙනා''ති චොදනාය. **ඨානෙනාති** කායචොදනමාහ. රාජාදීහි පෙසිතෙන හි දූතෙන වෙය්‍යාවච්චකරස්ස හත්ථෙ චීවරචෙතාපන්නෙ නික්ඛිත්තෙ තිස්සො චොදනා අනුඤ්ඤාතා, චොදනාය දිගුණං ඨානං, තස්මා සචෙ චොදෙතියෙව, **න** තිට්ඨති, ඡ චොදනා ලබ්භන්ති. සචෙ තිට්ඨතියෙව, න චොදෙති, ද්වාදස ඨානානි ලබ්භන්ති. සචෙ උභයං කරොති, එකාය චොදනාය ද්වෙ ඨානානි හාපෙතබ්බානි.

(ට) සුද්ධානි ච තානි කාළකානි ච ජාතියා රජනෙන වා.

(ඨ) **තුලන්ති** චතූහි තුලාහි කාරෙතුකාමතං සන්ධාය වුත්තං. අත්ථතො පන යත්තකෙහි එළකලොමෙහි කාතුකාමො හොති, තෙසු ද්වෙ කොට්ඨාසා කාළකානං, එකො ඔදාතානං, එකො ගොචරියානං ගහෙතබ්බො. **තුලා** නාම පලසතං. **ගොචරියා** නාම කපිලවණ්ණා. ඉදං මෙ සන්ථතං කාරාපිතන්ති යොජනා.

(ණ) **තියොජනපරමන්ති** ගහිතට්ඨානතො තීණි යොජනානි පරමො අස්ස අතික්කමනස්සාති භාවනපුංසකවසෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො. **අතික්කාමිතානීති** අන්තමසො සුත්තකෙනපි භණ්ඩකතභණ්ඩහරණං විනා අන්තමසො වාතාබාධප්පටිකාරත්ථං කණ්ණච්ඡිද්දෙ පක්ඛිත්තානි අතික්කාමිතානි.

387-9. **නිස්සජ්ජිත්වානාති** වුත්තනයෙන වත්ථූනි නිස්සජ්ජිත්වා. **අථාති** දෙසිතානන්තරං. ''ඉමං ජානාහී''ති ගිහිං වදෙති යොජනා. **සොති** ආරාමිකාදිකො ගිහී. ''ඉමිනා කිං ආහරාමී''ති වදෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **වදෙය්‍යාති** යදි වදති. **ඉමන්ති අවත්වාති** ''ඉමං ආහරා''ති අවත්වා භික්ඛූනං කප්පියං තෙලාදින්ති වදෙති සම්බන්ධො. **ආදින්ති** සන්ධිවසෙන නිග්ගහිතං. තෙන පරිවත්තෙත්වාන සො යං කප්පියං ආහරතීති යොජනා. **තෙනාති** නිස්සග්ගියවත්ථුනා . **ද්වෙපෙතෙ ඨපෙත්වාති** එතෙ රූපියප්පටිග්ගාහකරූපියසංවොහාරකෙ ද්වෙ ඨපෙත්වා සෙසෙහි පරිභුඤ්ජිතුං ලබ්භන්ති සම්බන්ධො. **පරිභුඤ්ජිතුන්ති** තං භුඤ්ජිතුං. **තතොති** පරිවත්තිතකප්පියතො. **අඤ්ඤෙනාති** අන්තමසො ආරාමිකෙනාපි. **තෙසන්ති** වුත්තානං ද්වින්නං.

390. අන්තමසො තන්නිබ්බත්තා රුක්ඛච්ඡායාපීති සම්බන්ධො. **තන්නිබ්බත්තාති** නිස්සට්ඨවත්ථුනා කිණිත්වා ගහිතආරාමෙ රුක්ඛච්ඡායා තන්නිබ්බත්තා හොතීති තතො නිබ්බත්තාති සමාසො. **ආදිතො සන්ථතත්තයන්ති** ආදිම්හි

කොසියසුද්ධකාළකද්වෙභාගසන්ථතත්තයං.

391. **එවං චෙ නො ලභෙථාති** එවං පරිවත්තෙත්වා කප්පියකාරකො නො චෙ ලභෙය්‍ය, **සො ගිහී** ‘‘ඉමං ඡඩ්ඩෙහී’’ති **සංඝියො** වත්තබ්බො, එවං රූපියඡඩ්ඩකො ගිහී නො චෙ ලභෙය්‍ය, සම්මතො භික්ඛු ඡඩ්ඩෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **සම්මතොති** ‘‘යො න ඡන්දාගතිං ගච්ඡෙය්‍යා’’තිආදිනා (පාරා. 584) වුත්තපඤ්චඞ්ගසමන්නාගතො රූපියඡඩ්ඩකසම්මුතියා සම්මතො භික්ඛු.

392. **එතානීති** පටිග්ගහිතරූපියානි. **දුතියං පත්තන්ති** ඌනපඤ්චබන්ධනෙ සති විඤ්ඤාපිතපත්තං සඞ්ඝෙ වත්තුං ලබ්භරෙති පදසම්බන්ධො. **වත්තුන්ති** ‘‘අහං භන්තෙ රූපියං පටිග්ගහෙසි’’න්තිආදිනා වත්තුං. සෙසානි අවසෙසනිස්සග්ගියවත්ථූනි සඞ්ඝෙ එකස්මිං ගණෙ ච වත්තුං ලබ්භරෙති යොජනා. **භාසන්තරෙනපි වත්තුං ලබ්භන්ති** න කෙවලං පාළිභාසායමෙව, සීහළාදිභාසායපි නිස්සජ්ජිතුං ලබ්භතීති අත්ථො.

393. (ක) **නානප්පකාරන්ති** චීවරාදීනං කප්පියභණ්ඩානං වසෙන අනෙකවිධං. කයො ගහණං, වික්කයො දානං. කයො ච වික්කයො ච **කයවික්කයං**.

(ග) **ඌනපඤ්චබන්ධනෙනාති** ඌනානි පඤ්ච බන්ධනානි යස්ස, තෙන, ඉත්ථම්භූතලක්ඛණෙ කරණවචනං. යථාකථඤ්චි පන පඤ්චබන්ධනො පත්තො, පඤ්චබන්ධනොකාසො වා, සො අපත්තො, අඤ්ඤං විඤ්ඤාපෙතුං වට්ටති.

394. **සම්මන්නිත්වානාති** පදභාජනීයෙ වුත්තඤත්තිදුතියකම්මෙන සම්මන්නිත්වා. **සඞ්ඝස්ස පත්තන්තන්ති අන්ත**-සද්දෙන පත්තානං අන්තෙ භවො ලාමකො පත්තොයෙව ගහිතො, නිස්සට්ඨපත්තස්ස විජ්ජමානගුණං වත්වා ථෙරං, ථෙරස්ස පත්තං දුතියත්ථෙරං ගාහාපෙත්වා එතෙනෙව උපායෙන යාවසඞ්ඝනවකං ගාහාපෙත්වා යො තත්ථ සන්නිපතිතසඞ්ඝස්ස පත්තෙසු පරියන්තො පත්තො, තං පත්තන්ති. **තස්සාති** කතනිස්සජ්ජනස්ස භික්ඛුනො. **දාපයෙති** සම්මතෙන පත්තගාහාපකෙන දාපෙය්‍ය.

395. (ක) **භෙසජ්ජන්ති** භෙසජ්ජකිච්චං කරොතු වා, මා වා, එවං ලද්ධවොහාරං සප්පිආදිකං සත්තාහකාලිකං.

(ඛ) ගිම්හානස්ස පච්ඡිමමාසෙ පුරිමො අද්ධමාසො පරියෙසනකරණානං ඛෙත්තං, පච්ඡිමද්ධමාසො පරියෙසනකරණනිවාසනානං ඛෙත්තං, වස්සිකමාසා චත්තාරොපි අධිට්ඨානෙන සහ චතුන්නම්පි ඛෙත්තං, ඉමෙයෙව පඤ්චමාසා කුච්ඡිසමයො, ඉතරසත්තමාසා පිට්ඨිසමයො. පිට්ඨිසමයෙ පරියෙසන්තස්ස නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං, කුච්ඡිසමයෙ ච අතිරෙකද්ධමාසෙ කත්වා පරිදහතො නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං. තෙන වුත්තං **‘‘අතිරෙකමාසෙ සෙසෙ’’**ති.

(ග) **සාමං දත්වාති** වෙය්‍යාවච්චාදීනි පච්චාසීසමානො සයමෙව දත්වා. **අච්ඡින්නන්ති** තං අකරොන්තං දිස්වා සකසඤ්ඤාය අච්ඡින්නං. භික්ඛුනොපි චීවරං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං පරික්ඛාරං, අනුපසම්පන්නස්ස ච යං කිඤ්චි පරික්ඛාරං අච්ඡින්දතො දුක්කටං. පරිච්චජිත්වා දින්නං සකසඤ්ඤං විනා අච්ඡින්දන්තො භණ්ඩග්ඝෙන කාරෙතබ්බො.

(ඞ) **විකප්පන්ති** ‘‘ආයතඤ්ච කරොහි විත්ථතඤ්චා’’තිආදිකං අධිකවිධානං.

(ච) **අච්චෙකචීවරන්ති** ගමිකගිලානගබ්භිනිඅභිනවුප්පන්නසද්ධානං අඤ්ඤතරෙන පවාරණමාසස්ස ජුණ්හපක්ඛපඤ්චමිතො පට්ඨාය ‘‘වස්සාවාසිකං දස්සාමී’’ති දින්නං අච්චායිකචීවරං. අච්චෙකචීවරස්ස අනත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදසදිවසාධිකො මාසො, අත්ථතෙ කඨිනෙ එකාදසදිවසාධිකා පඤ්ච මාසා චීවරකාලසමයො, තං අතික්කාමෙන්තස්ස නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං. තෙන වුත්තං **‘‘චීවරකාලසමයං අතික්කාමිත’’**න්ති. කාලො ච සො සමයො ච චීවරස්ස කාලසමයො, තං.

(ඡ) සප්පටිභයෙ ආරඤ්ඤකසෙනාසනෙ වස්සං උපගන්ත්වා විහරන්තෙන භික්ඛුනා තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවරං පුරිමිකාය උපගන්ත්වා මහාපවාරණාය පවාරිතතා, කත්තිකමාසතා, පඤ්චධනුසතිකපච්ඡිමප්පමාණයුත්තසෙනාසනතා, සාසඞ්කසප්පටිභයතාති එවං වුත්තචතුරඞ්ගසම්පත්තියාඅන්තරඝරෙ නික්ඛිපිත්වා සති පච්චයෙ ඡාරත්තපරමං තෙන චීවරෙන විප්පවසිතබ්බං. තතො චෙ උත්තරි විප්පවසෙය්‍ය, නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං. තෙන වුත්තං **‘‘අතිරෙකඡාරත්ත’’**න්තිආදි.

(ජ) **ජානන්ති** ජානන්තො.

396. **ආදිම්හි වියාති** පඨමනිස්සග්ගියෙ විය.

397. (ඛ) අන්තරඝරං පවිට්ඨාය භික්ඛුනියා හත්ථතො ඛාදනීයාදිප්පටිග්ගහණෙ ච භික්ඛූසු කුලෙසු භුඤ්ජන්තෙසු ''ඉධ සූපං, සූපං දෙථා''තිආදිනා නයෙන වොසාසමානාය භික්ඛුනියා අනපසාදනෙන ච සෙඛසම්මතෙසු කුලෙසු පුබ්බෙ අනිමන්තිතස්ස ඛාදනීයාදීනං පටිග්ගහණෙ ච සප්පටිභයෙ ආරඤ්ඤකසෙනාසනෙ විහරන්තස්ස පුබ්බෙ අප්පටිසංවිදිතඛාදනීයාදිප්පටිග්ගහණෙ ච පාටිදෙසනීයං නාම ආපත්තිනිකායො වුත්තො. තෙන වුත්තං **''ගාරය්හ''**න්තිආදි.

398. **''අදෙසනාගාමිනිය''**න්තිආදි ''න දෙසයෙ''ති එත්ථ කම්මං. පාරාජිකා සඞ්ඝාදිසෙසා ච **අදෙසනාගාමිනියො** නාම. න ආපත්ති **අනාපත්ති,** තං. කතදෙසනං **දෙසිතං**. නානාසංවාසනිස්සීමට්ඨිතානං න දෙසයෙති සම්බන්ධො. එවං චතුපඤ්චහි න දෙසයෙ, මනසා න දෙසයෙ, අපකතත්තානං න දෙසයෙ, නානා ''එකා''ති න දෙසයෙති. **මනසාති** කෙවලං චිත්තෙනෙව. **නානාති** සම්බහුලා ආපත්තියො ''එකා''ති වත්වා. එකං පන ආපත්තිං ''සම්බහුලා''ති දෙසෙතුං වට්ටතීති.

දෙසනානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

43. ඡන්දදානනිද්දෙසවණ්ණනා

399. **කම්මප්පත්තෙති** උපොසථාදිනො කම්මස්ස පත්තෙ යුත්තෙ අනුරූපෙ. **සඞ්ඝෙ සමාගතෙති** චතුවග්ගාදිකෙ සඞ්ඝෙ එකත්ථ සන්නිපතිතෙ. එත්ථ ච ඡන්දහාරකෙනාපි සද්ධිං චතුවග්ගාදිකො වෙදිතබ්බො.

400. ඡන්දදානාදිවිධිං දස්සෙතුං **''එක''**න්තිආදිමාහ. **උපාගම්මාති** සන්තිං ආපත්තිං පකාසෙත්වා තතො පච්ඡා උපගන්ත්වා. **ඡන්දං දදෙති** වක්ඛමානෙසු තීසු එකෙනපි බහි උපොසථං කත්වා ආගතො ඡන්දං දදෙය්‍ය, කෙනචි කරණීයෙන සන්නිපාතට්ඨානං ගන්ත්වා කායසාමග්ගිං අදෙන්තො පන පාරිසුද්ධිං දෙන්තො ඡන්දං දදෙය්‍ය.

402. උභින්නං දානෙ කිංපයොජනන්ති ආහ **''පාරිසුද්ධී''**තිආදි. පාරිසුද්ධිප්පදානෙන සඞ්ඝස්ස අත්තනො චාපි උපොසථං සම්පාදෙතීති සම්බන්ධො. පරිසුද්ධි එව පාරිසුද්ධි, තස්ස පදානං, තෙන. නනු ච පාරිසුද්ධිතාපදානමත්තමෙව උපොසථකම්මං නාමාති පාරිසුද්ධිප්පදානං අත්තනො උපොසථං සම්පාදෙතු, කථං සඞ්ඝස්සාති? වුච්චතෙ – පාරිසුද්ධිදානස්ස ධම්මකම්මතාසම්පාදනෙන සඞ්ඝස්සාපි උපොසථං සම්පාදෙතීති.

එත්ථ පන චතූසු එකස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා තයො පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තීසු වා එකස්ස ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආහරිත්වා ද්වෙ පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, **අධම්මෙන වග්ගං** උපොසථකම්මං. චත්තාරො පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තයො වා ද්වෙ වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, **අධම්මෙන සමග්ගං**. චතූසු එකස්ස ආහරිත්වා තයො පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, තීසු වා එකස්ස ආහරිත්වා ද්වෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, **ධම්මෙන වග්ගං**. සචෙ පන චත්තාරො සන්නිපතිත්වා පාතිමොක්ඛං උද්දිසන්ති, තයො පාරිසුද්ධිඋපොසථං, ද්වෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, **ධම්මෙන සමග්ගං**. පවාරණකම්මෙසුපි පඤ්චසු එකස්ස පවාරණං ආහරිත්වා චත්තාරො ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, චතූසු තීසු වා එකස්ස ආහරිත්වා තයො ද්වෙ වා සඞ්ඝඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙන්ති, අධම්මෙන වග්ගං පවාරණකම්මන්තිආදි වුත්තනයමෙව. **සෙසකම්මං විබාධතීති** අවසෙසසඞ්ඝකිච්චං විබාධෙති අලද්ධාධිප්පායත්තාති අධිප්පායො.

403. **ද්වයන්ති** උපොසථකරණඤ්චෙව අවසෙසකිච්චඤ්ච. අත්තනො න සාධෙතීති සම්බන්ධනීයං.

404. **හරෙය්‍යාති** පුබ්බෙ වුත්තං සුද්ධිකඡන්දං වා ඉමං වා ඡන්දපාරිසුද්ධිං හරෙය්‍ය. **පරම්පරා න හාරයෙති** පරම්පරා න ආහරෙය්‍ය. කස්මාති ආහ **''පරම්පරාහටා''**තිආදි. **තෙනාති** පඨමතො ගහිතඡන්දපාරිසුද්ධිකෙන. **පරම්පරාහටාති** යථා බිළාලසඞ්ඛලිකාය පඨමං වලයං දුතියං පාපුණාති, තතියං න පාපුණාති, එවං දුතියස්ස ආගච්ඡති, තතියස්ස න ආගච්ඡති. ''පරිම්පරාහටා ඡන්ද-පාරිසුද්ධි න ගච්ඡති''ති වා පාඨො.

405. **සබ්බූපචාරන්ති** ''එකංසං චීවරං කත්වා'' තිආදි සබ්බං උපචාරං.

406. සො ආගතො ආරොචෙත්වා සඞ්ඝං පවාරෙය්‍යාති යොජනා. **අථාති** අනන්තරත්ථෙ. **ආගතොති** පවාරණං ගහෙත්වා ආගතො භික්ඛු. **ආරොචෙත්වාති** භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආරොචෙත්වා. **එවන්ති** වක්ඛමානක්කමෙන.

407-8. ගහෙත්වා හාරකොති සම්බන්ධො. **නාහටාති** ආහටාව න හොතීති අත්ථො. හාරකො සඞ්ඝං පත්වා තථා හෙය්‍ය, ආහටා හොතීති යොජනා. තථා **හෙය්‍යාති** විබ්භන්තාදිකො භවෙය්‍ය.

409. සඞ්ඝං පත්තො පමත්තො වා සුත්තො වා නාරොචයෙය්‍ය අනාපත්ති වාති සම්බන්ධො. **ච-සද්දො** ඡන්දපාරිසුද්ධිහරණං සම්පිණ්ඩෙතීති.

ඡන්දදානනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

44. උපොසථනිද්දෙසවණ්ණනා

410. **ද්වෙ උපොසථා**ති සුලභප්පවත්තිවසෙන වුත්තං. තයො පන දිවසවසෙනෙව උපොසථා චාතුද්දසිකො පන්නරසිකො සාමග්ගිකොති. තත්ථ හෙමන්තගිම්හවස්සානානං තිණ්ණං උතූනං තතියසත්තමපක්ඛෙසු ද්වෙ ද්වෙ කත්වා ඡ **චාතුද්දසිකා,** සෙසා **පන්නරසිකා**ති එවං එකසංවච්ඡරෙ චතුවීසතිඋපොසථා. ඉදං තාව ලොකස්ස පකතිචාරිත්තං. ‘‘ආගන්තුකෙහි ආවාසිකානං අනුවත්තිතබ්බ’’න්තිආදිවචනතො (මහාව. 178) පන තථාරූපපච්චයෙ සති අඤ්ඤස්මිම්පි චාතුද්දසෙ උපොසථං කාතුං වට්ටති.

411. සුත්තුද්දෙසො සඞ්ඝස්සෙවාති යොජනා. අධිට්ඨානඤ්ච තං උපොසථො චාති කම්මධාරයො. **සෙසානන්ති** ද්වින්නං තිණ්ණං වා. ‘‘ද්වෙ’’තිආදිනා ච චාතුද්දසො පන්නරසො සාමග්ගීති දිවසවසෙන, සුත්තුද්දෙසො අධිට්ඨානං පාරිසුද්ධීති කරණප්පකාරෙන, සඞ්ඝුපොසථො ගණුපොසථො පුග්ගලුපොසථොති පුග්ගලවසෙන චාති නව උපොසථා දීපිතා හොන්ති.

412. **පුබ්බකිච්චෙ**ති –

> ‘‘ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
> උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතී’’ති. (මහාව. අට්ඨ. 168) –

එවං අට්ඨකථාචරියෙහි වුත්තෙ පුබ්බකරණානන්තරං කත්තබ්බෙ පුබ්බකිච්චෙ.

පුබ්බකරණෙති –

> ‘‘සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
> උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චතී’’ති. (මහාව. අට්ඨ. 168) –

එවං අට්ඨකථාචරියෙහෙව වුත්තෙ සබ්බපඨමං කත්තබ්බෙ පුබ්බකරණෙ. **පත්තකල්ලෙ**ති උපොසථාදීනං චතුන්නං අඞ්ගානං සම්භවෙන පත්තො කාලො ඉමස්සාති පත්තකාලං, පත්තකාලමෙව පත්තකල්ලං. කිං තං? උපොසථාදිකම්මං. තං පන චතූහි අඞ්ගෙහි සඞ්ගහිතං. යථාහු අට්ඨකථාචරියා –

> ‘‘උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා,
> සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
> වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
> පත්තකල්ලන්ති වුච්චතී’’ති. (මහාව. අට්ඨ. 168);

සමානිතෙති සම්මා ආනීතෙ පවත්තිතෙති අත්ථො. **සො**ති සුත්තුද්දෙසො. **පඤ්චධා**ති නිදානුද්දෙසො පාරාජිකුද්දෙසො සඞ්ඝාදිසෙසුද්දෙසො අනියතුද්දෙසො විත්ථාරුද්දෙසොති එවං පඤ්චධා.

413. **විනාන්තරායන්**ති රාජන්තරායො චොරන්තරායො අග්‍යන්තරායො උදකන්තරායො මනුස්සන්තරායො අමනුස්සන්තරායො වාළන්තරායො සරීසපන්තරායො ජීවිතන්තරායො බ්‍රහ්මචරියන්තරායොති (මහාව. 150) වුත්තෙසු දසසු යං කිඤ්චි අන්තරායං විනා. **සඞ්ඛෙපෙනා**ති විනා විත්ථාරං. ‘‘එත්ථ ද්වීසු තීසු වා උද්දෙසෙසු විසදෙසු ථෙරොව ඉස්සරො’’ති වුත්තත්තා අවත්තන්තෙපි වට්ටතීති යොජනා. **එත්ථා**ති පඤ්චසු උද්දෙසෙසු. **අවත්තන්තෙ**ති ථෙරස්ස විත්ථාරෙන අවත්තමානෙ අප්පගුණෙ. **වට්ටතී**ති සංඛිත්තෙන උද්දිසිතුම්පි වට්ටති. ඉමිනාව යස්ස කස්සචි උද්දෙසකස්ස අවත්තන්තෙපි වට්ටතීති විඤ්ඤායති. ද්වීසු වත්තමානෙසු ඉස්සරත්තෙ අධිකෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථීති දස්සනත්ථං **‘‘තීසූ’’**ති වුත්තං. **‘‘ථෙරොව ඉස්සරො’’**තිආදිනා ඉදං පරිදීපෙති – ද්වෙ අඛණ්ඩා සුවිසදා වාචුග්ගතා, ථෙරාධෙය්‍යං පාතිමොක්ඛං, සචෙ පන එත්තකම්පි විසදං කාතුං න සක්කොති, බ්‍යත්තස්ස භික්ඛුනො ආයත්තං හොති, තස්මා සයං උද්දිසිතබ්බං, අඤ්ඤො වා අජ්ඣෙසිතබ්බොති.

414. උද්දිසන්තෙ සමා වා අථ ථොකිකා වා යදි ආගච්ඡෙය්‍යුන්ති සම්බන්ධනීයං. **උද්දිසන්තෙ** ආවාසිකෙහි පාතිමොක්ඛෙ උද්දිස්සමානෙ. **සමා වා ථොකිකා වා**ති ආවාසිකෙහි සමා වා ථොකිකා වා ආගන්තුකා භික්ඛූ. **අවසෙසකං සොතබ්බ**න්ති ඉමිනා එත්තාවතාපි උපොසථො කතොයෙව නාමාති දීපෙති.

415. **උද්දිට්ඨමත්තෙ**ති උද්දිට්ඨංයෙව උද්දිට්ඨමත්තං. **මත්ත**-සද්දො අවධාරණෙ. සකලාය එකච්චාය වා උට්ඨිතාය සමා වා ථොකිකා වා යදි ආගච්ඡෙය්‍යුන්ති යොජනා. **සකලායා**ති සබ්බාය පරිසාය. **එසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිං කරෙය්‍යු**න්ති එසං ආවාසිකානං සමීපෙ තෙ ආගන්තුකා භික්ඛූ පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරෙය්‍යුන්ති අත්ථො. අථ බහුකා

වෙ, සබ්බවිකප්පෙසු පුබ්බකිච්චං කත්වාති යොජනීයං. විකප්පීයන්ති පරිකප්පීයන්තීති විකප්පා, අවසෙසසවනපාරිසුද්ධිඋපොසථවිධානා සබ්බෙ ච තෙ විකප්පා චෙති **සබ්බවිකප්පා**. තෙසු. **පුනුද්දිසෙති** පුන පාතිමොක්ඛං උද්දිසෙය්‍ය.

416. **ඉතරානන්ති** ආගන්තුකානං. **ඉතරොති** චාතුද්දසො. එත්ථ පන යෙසං පන්නරසො, තෙ අතීතං උපොසථං චාතුද්දසිකං අකංසූති වෙදිතබ්බා. අයමෙත්ථාධිප්පායො – තාදිසෙ පච්චයෙ සති චාතුද්දසිකස්ස කතත්තා තෙසං යථාවුත්තතතියසත්තමපක්ඛසඞ්ඛාතචාතුද්දසිකෙ සම්පත්තෙ තෙරසීචාතුද්දසීකත්තබ්බත්තා අනුපොසථත්තා පන තත්ථ උපොසථො න කතොති චාතුද්දසොයෙව පන්නරසො ජාතො. **සමානෙතරෙති** සමා ඌනා ඉතරෙති පදච්ඡෙදො. **ඉතරෙති** ආගන්තුකා. **පුරිමානං අනුවත්තන්තූති** ආවාසිකෙහි ''අජ්ජුපොසථො පන්නරසො''ති පුබ්බකිච්චෙ කයිරමානෙ පුරිමානං ආවාසිකානං අනුවත්තන්තූති අත්ථො. **සචෙධිකාති** යදි ආගන්තුකා බහුකා හොන්ති. **පුරිමාති** ආවාසිකා. **තෙසං අනුවත්තන්තූති** තෙසං ආගන්තුකානං ''අජ්ජුපොසථො චාතුද්දසො''ති පුබ්බකිච්චෙ කයිරමානෙ අනුවත්තන්තු. **සෙසෙපීති** ආගන්තුකානං පන්නරසවාරෙපි. **අයං නයොති** ''ආගන්තුකානං පන්නරසො ඉතරානං සචෙතරො''තිආදිකො අයමෙව නයො. එත්ථ පන යෙසං පන්නරසො, තෙ තිරොරට්ඨතො වා ආගතා අතීතං වා උපොසථං චාතුද්දසිකං අකංසූති වෙදිතබ්බො.

417. අතීතුපොසථස්ස චාතුද්දසියං කතත්තා චාතුද්දසියං පන්නරසුපොසථො කතොති පන්නරසී ආවාසිකානං පාටිපදො ජාතොති ආහ **''ආවාසිකානං පාටිපදො''**ති. **ඉතරානන්ති** ආගන්තුකානං. **උපොසථොති** පන්නරසො උපොසථො. **සමථොකානන්ති** අත්තනා සමානං වා ථොකානං වා ආගන්තුකානං. **මූලට්ඨාති** ආවාසිකා. **කාමතො දෙන්තූති** අත්තනො ඉච්ඡාය දෙන්තු.

418. **නො චෙ දෙන්තීති** යදි ආවාසිකා කායසාමග්ගිං න දෙන්ති, තෙසං පන ආවාසිකානං හියොයා උපොසථස්ස කතත්තා අජ්ජ උපොසථකරණං නත්ථි. බහූසු අනිච්ඡාය කායසාමග්ගිං දදෙය්‍යාති යොජනා. **බහූසූති** ආගන්තුකෙසු බහුකෙසු. **බහි වා වජෙති** ආවාසිකභික්ඛුපරිසා නිස්සීමං වා වජෙය්‍යාති අත්ථො.

419. **සාවෙය්‍ය සුත්තන්ති** පාතිමොක්ඛසඞ්ඛාතං සුත්තං වායමිත්වා සාවෙය්‍ය.

420. සම්මජ්ජිතුං ...පෙ.... උදකාසනං පඤ්ඤපෙතුඤ්ච මහාථෙරෙන පෙසිතො කල්ලො න කරෙය්‍ය තථාති සම්බන්ධො. **කල්ලොති** අගිලානො. **තථාති** දුක්කටං අතිදිසති. ආසනෙසු අසති අන්තමසො සාඛාභඞ්ගම්පි කප්පියං කාරාපෙත්වා පඤ්ඤපෙතබ්බං. තෙලෙ අසති කපල්ලෙ අග්ගිපි ජාලෙතබ්බො.

421-3. **ඨපෙත්වා දකාසනන්ති** පරිභොජනීයපානීයොදකඤ්ච ආසනඤ්ච සන්නිහිතං කත්වා. **ගණඤත්තින්ති** ඉදානි වක්ඛමානං ගණෙන ඨපෙතබ්බං ඤත්තිං. **තෙති** අඤ්ඤෙ දුවෙ භික්ඛූ. **සමත්තපුබ්බාරම්භෙනාති** සමත්තො නිට්ඨිතො පුබ්බෙසු උත්තරාසඞ්ගඑකංසකරණාදීසු ආරම්භො යස්සාති තිපදබහුබ්බීහි. නවෙන තෙ එවමීරියාති සම්බන්ධො. **තෙති** ඉතරෙ ද්වෙ.

424. **කත්තබ්බං කත්වා** පුබ්බකිච්චාදිකං සම්පාදෙත්වා නවො එවං ඊරියොති යොජනා.

427. **යත්ථාති** යස්මිං විහාරෙ එකෙකස්ස පාරිසුද්ධිං හරිත්වානාති සම්බන්ධො. **එකෙකස්සාති** එත්ථ විච්ඡායං ද්විත්තං. කිරියාය ගුණෙන දබ්බෙන වා භින්නෙ අත්ථෙ බ්‍යාපිතුං ඉච්ඡා විච්ඡා. එත්ථ පන ඡන්දපාරිසුද්ධිහරණසඞ්ඛාතාය කිරියාය චතූසු ච තීසු ච ද්වීසු ච භින්නමෙකෙකං බ්‍යාපිතුං සම්බන්ධිතුං ඉච්ඡාති විච්ඡා. **ඉතරීතරෙති** එත්ථාපි කරණකිරියාවසෙන වෙදිතබ්බං. තයො ද්වෙ එකො වා තං තං සඞ්ඝුපොසථං ගණුපොසථං පුග්ගලුපොසථං වාති වුත්තං හොති. අයමෙත්ථාධිප්පායො – චතූසු එකස්ස ආහරිත්වා තයො පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තීසු වා එකස්ස ආහරිත්වා ද්වෙ සඞ්ඝුපොසථං කරොන්ති, **අධම්මෙන වග්ගං** උපොසථකම්මං. අථ පන එකස්ස ආහරිත්වා තයො සඞ්ඝුපොසථං කරොන්ති, එකස්ස ආහරිත්වා ද්වෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, **අධම්මෙන වග්ගං** නාම හොති. යදි පන චත්තාරොපි සන්නිපතිත්වා පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරොන්ති, තයො වා ද්වෙ වා සඞ්ඝුපොසථං කරොන්ති, **අධම්මෙන සමග්ගං** නාම හොතීති. තබ්බිපරියායෙන **ධම්මෙන සමග්ගං** වෙදිතබ්බං.

428. වග්ගෙ සමග්ගෙ වා ''වග්ගො''ති සඤ්ඤිනො විමතිස්ස වා කරොතො දුක්කටන්ති සම්බන්ධො. **වග්ගෙති** වග්ගසඞ්ඝෙ. **විමතිස්සාති** ''වග්ගො නු ඛො, සමග්ගො''ති එවං වෙමතිකස්ස. ඉමිනාව කුක්කුච්චපකතවාරොපි උපලක්ඛිතො. **කරොතොති** උපොසථං කරොන්තස්ස. භෙදාධිප්පායෙන කරොතොති යොජනා. එත්ථ පන පාපස්ස බලවතාය ථුල්ලච්චයං වුත්තං. **සඤ්ඤිනොති** සඤ්ඤාසීසෙන චිත්තං වුත්තං, චිත්තවතොති අත්ථො.

429-30. **''උක්ඛිත්තස්සා''**තිආදිනා වජ්ජනීයපුග්ගලෙ දස්සෙති. **උක්ඛිත්තස්සාති** කත්තුඅත්ථෙ සාමිවචනං. නිසින්නසද්දස්ස කම්මසාධනත්තා උක්ඛිත්තාදීහි කත්තුභි භවිතබ්බන්ති. **''සෙසාන''**න්ති විසෙසනස්ස භික්ඛූනං බ්‍යභිචාරෙන සාත්ථකතා. **අභබ්බස්ස** පණ්ඩකාදිඑකාදසවිධස්ස අභබ්බස්ස. නිසින්නපරිසායඤ්ච පාතිමොක්ඛං න

උද්දිසෙති සම්බන්ධො. සභාගාපත්තිකො තථා න උද්දිසෙති යොජෙතබ්බං. විකාලභොජනාදිවත්ථුතො සමානො භාගො කොට්ඨාසො එතිස්සාති සභාගා, සා ආපත්ති අස්සාති බහුබ්බීහි.

ඡන්දෙන පරිවුත්ථෙනාති එත්ථ චතුබ්බිධං පාරිවාසියං පරිසපාරිවාසියං රත්තිපාරිවාසියං ඡන්දපාරිවාසියං අජ්ඣාසයපාරිවාසියන්ති. තත්ථ භික්ඛූ කෙනචිදෙව කරණීයෙන සන්නිපතිතා හොන්ති, අථ මෙඝුට්ඨානාදිනා කෙනචිදෙව කරණීයෙන අනොකාසො, අථ ''අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡාමා''ති ඡන්දං අවිස්සජ්ජෙත්වාව උට්ඨහන්ති, ඉදං **පරිසපාරිවාසියං** නාම කිඤ්චාපි පරිසපාරිවාසියං, ඡන්දස්ස පන අවිස්සට්ඨත්තා කම්මං කාතුං වට්ටති.

''යාව පන සබ්බෙ සන්නිපතන්ති, තාව ධම්මං සුණිස්සාමා''ති එකං අජ්ඣෙසන්ති, තස්මිං ධම්මකථං කථෙන්තෙයෙව අරුණො උග්ගච්ඡති, සචෙ චාතුද්දසිකං කාතුං නිසින්නා, පන්නරසොති කාතුං වට්ටති, සචෙ පන්නරසිකං කාතුං නිසින්නා, පාටිපදෙ අනුපොසථෙ උපොසථං කාතුං න වට්ටති, අඤ්ඤං පන සඞ්ඝකිච්චං කාතුං වට්ටති, ඉදං **රත්තිපාරිවාසියං** නාම.

එවං පන නිසින්නෙ කොචි නක්ඛත්තපාඨකො භික්ඛු ''අජ්ජ නක්ඛත්තං දාරුණං, ඉමං කම්මං මා කරොථා''ති වදති, තෙ තස්ස වචනෙන ඡන්දං විස්සජ්ජෙත්වා තත්ථෙව නිසින්නා හොන්ති, අථඤ්ඤො ආගන්ත්වා ''නක්ඛත්තං පටිමානෙන්තං, අත්ථො බාලං උපච්චගා''ති (ජා. 1.1.49) වත්වා ''කිං නක්ඛත්තෙන, කරොථා''ති වදති, ඉදං **ඡන්දපාරිවාසියඤ්චෙව අජ්ඣාසයපාරිවාසියඤ්ච**. එකස්මිං පාරිවාසියෙ පුන ඡන්දපාරිසුද්ධිං ආනෙත්වා කම්මං කාතුං වට්ටති.

431. ආපන්නඤ්ච වෙමතිකඤ්ච අදෙසයිත්වා වා නාවිකත්වා වා උපොසථං කාතුං න ච කප්පතීති සම්බන්ධො. **නාවිකත්වාති** ගරුකාපත්තිං අනාවිකත්වා. **න වාති** නෙව.

432. **අට්ඨිතොපොසථාති** අට්ඨිතො අවිස්සට්ඨො උපොසථො යස්මින්ති බහුබ්බීහි. **තදහූති** තස්මිං උපොසථදිවසෙ. අන්තරායං වා සඞ්ඝං වා විනා අධිට්ඨාතුං සීමමෙව වා න වජෙති යොජනා. **අධිට්ඨාතුන්ති** ඉමිනා ගණුපොසථම්පි උපලක්ඛෙති. **සීමන්ති** ඉමිනා නදිම්පි.

උපොසථනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

45. පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා

433. **''අඤ්ඤමඤ්ඤප්පවාරණා''**ත්‍යාදීනං අඤ්ඤමඤ්ඤෙහි කාතබ්බා පවාරණා. තත්ථ තිණ්ණං චතුන්නඤ්ච ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤප්පවාරණා, ද්වින්නං පන අට්ඨපෙත්වාව. **අධිට්ඨානන්ති** අධිට්ඨානප්පවාරණා, යුපච්චයන්තානං භාවෙ නියතනපුංසකත්තා ''අධිට්ඨාන''න්ති වුත්තං. **සෙසා** පඤ්චාදීහි කාතබ්බා අවසෙසා **සඞ්ඝප්පවාරණා** සඞ්ඝවසෙන ඤත්තිං ඨපෙත්වා කාතබ්බා. එතෙන නවසු සඞ්ඝප්පවාරණාදයො තිස්සො දස්සිතා. නව හි පවාරණා චාතුද්දසී පන්නරසී සාමග්ගීති දිවසවසෙන, තෙවාචී ද්වෙවාචී එකවාචීති කත්තබ්බාකාරවසෙන, සඞ්ඝෙ පවාරණා, ගණෙ පවාරණා, පුග්ගලෙ පවාරණාති කාරකවසෙන ච. තත්ථ පුරිමවස්සංවුත්ථානං පුබ්බකත්තිකපුණ්ණමා වා තෙසංයෙව සචෙ භණ්ඩනකාරකෙහි උපද්දුතා පවාරණං පච්චුක්කඩ්ඪන්ති, අථ කත්තිකමාසස්ස කාළපක්ඛචාතුද්දසො වා පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා වා පච්ඡිමවස්සංවුත්ථානඤ්ච පච්ඡිමකත්තිකපුණ්ණමා එව වා පවාරණාදිවසා හොන්ති. ඉදං පන පකතිචාරිත්තං. තථාරූපප්පච්චයෙ සති ද්වින්නං කත්තිකපුණ්ණමානං පුරිමෙසු චාතුද්දසෙසුපි පවාරණං කාතුං වට්ටති. භින්නස්ස පන සඞ්ඝස්ස සාමග්ගියං යො කොචි දිවසො පවාරණාදිවසො හොති. ඉමා දිවසවසෙන තිස්සො පවාරණා. කත්තබ්බාකාරවසෙන පන වක්ඛමානනයෙන විඤ්ඤාතබ්බා.

434. **''පුබ්බකිච්චෙ''**තිආදීසු –

> ''සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
> පවාරණාය එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චති.
>
> ''ඡන්දප්පවාරණා උතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
> පවාරණාය එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චති.
>
> ''පවාරණා යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා,
> සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
> වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
> පත්තකල්ලන්ති වුච්චතී''ති. –

එවං **අට්ඨකථායං** වුත්තා පුබ්බකිච්චාදයො වෙදිතබ්බා. **ඤත්තින්**ති ඉදානි වක්ඛමානං සාමඤ්ඤං සඞ්ඝඤත්තිං. එවං පන ඤත්තියා ඨපිතාය කාරණෙ සති තෙවාචිකද්වෙවාචිකඑකවාචිකසමානවස්සිකවසෙනපි පවාරෙතුං වට්ටති. අයමෙව පන ඤත්ති ''සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා''ති එත්ථ ''සඞ්ඝො තෙවාචිකං පවාරෙය්‍ය, සඞ්ඝො ද්වෙවාචිකං පවාරෙය්‍ය, සඞ්ඝො එකවාචිකං පවාරෙය්‍ය, සඞ්ඝො සමානවස්සිකං පවාරෙය්‍යා''තිපි ඨපෙතුං වට්ටති. චාතුද්දසියං පන සාමග්ගියඤ්ච ''චාතුද්දසී සාමග්ගී''ති වත්තබ්බං.

437. ථෙරෙසු උක්කුටිකං නිසජ්ජ පවාරෙන්තෙසු නවො යාව සයං පවාරෙති, තාව උක්කුටිකො එව අච්ඡතූති යොජනා. **අච්ඡතූති** නිසීදෙය්‍ය.

440-2. ධම්මසාකච්ඡා ච කලහො චාති ද්වන්දො. රත්තියා ඛෙපිතභාවතො තෙවාචිකාය ඔකාසෙ අසති දසවිධෙ වා අන්තරායෙ සති ''සුණාතු මෙ…පෙ…. සමානවස්සිකං පවාරෙය්‍යා''ති අනුරූපතො ඤත්තිං වත්වා යථාඨපිතඤත්තියා අනුරූපෙන පවාරෙය්‍යාති සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො. **අනුරූපතොති** ''සුණාතු මෙ…පෙ…. දානං දෙන්තෙහි රත්ති ඛෙපිතා, සචෙ…පෙ…. රත්ති විභායිස්සති, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ල''න්තිආදිනා තෙන ඛෙපිතරත්තියා අනුරූපෙන. ''සුණාතු මෙ භන්තෙ සඞ්ඝො, අයං රාජන්තරායො, සචෙ සඞ්ඝො තෙවාචිකං…පෙ…. සඞ්ඝො භවිස්සති, අථායං රාජන්තරායො භවිස්සති, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ල''න්තිආදිනා රාජන්තරායාදීනං අනුරූපෙන චාති අත්ථො. ''අථායං බ්‍රහ්මචරියන්තරායො භවිස්සතී''ති පන පෙය්‍යාලවසෙන අන්තෙ වුත්තං බ්‍රහ්මචරියන්තරායං ගහෙත්වා වුත්තං. ''ද්වෙවාචික''න්තිආදිකං පන විසුං විසුං වත්තබ්බම්පි ලඞ්ඝනක්කමෙන සම්පිණ්ඩෙත්වා වුත්තං. වචනසමයෙ පන ''ද්වෙවාචිකං පවාරෙය්‍ය''ඉච්චාදිනා වත්තබ්බං. **ආගච්ඡෙය්‍යුං යදි සමාආදිකා චාති** ''ආගච්ඡෙය්‍යුං යදි සමා''ඉච්චාදයො උපොසථෙ වුත්තා ගාථායො ච. **එත්ථාති** එතිස්සං පවාරණායං. අයමෙව ච ආහරණක්කමො –

ආගච්ඡෙය්‍යුං යදි සමා, පවාරෙන්තෙව ථොකිකා;
පවාරිතා තෙ සුප්පවාරිතා, අඤ්ඤෙහි ච පවාරියං;
පවාරිතෙසු සකලා-යෙකච්චායුට්ඨිතාය වා.

පවාරෙය්‍යුඤ්ච තෙ තෙසං, සන්තිකෙ බහුකා සචෙ;
කත්වා සබ්බවිකප්පෙසු, පුබ්බකිච්චං පුනුද්දිසෙති.

''ආවාසිකානං පන්නරසො''තිආදිකා ගාථායො පන එත්ථාපි සමානා.

443. **ඤත්තිං වත්වාති** වක්ඛමානගණඤත්තිං වත්වා.

444. **සමුදීරියාති** අඤ්ඤෙ ද්වෙ තයො වා වක්ඛමානක්කමෙන වත්තබ්බා.

446-8. කත්තබ්බං කත්වාති යොජෙතබ්බං. **කත්තබ්බන්**ති පුබ්බකිච්චාදිකං. නවෙනපි ''අහං භන්තෙ…පෙ…. පටිකරිස්සාමී''ති ථෙරො ඊරියොති යොජෙතබ්බං. **එවන්**ති ඉදානි වක්ඛමානං පරාමසති.

449. **''යස්මි''**න්තිආදි වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

450. **ගාථායොති** ''වග්ගෙ සමග්ගෙ වග්ගොති, සඤ්ඤිනො''තිආදිකා හෙට්ඨා වුත්තගාථායො වා. අයං පනෙත්ථ විසෙසො – **කරොතොති** එත්ථ පවාරණං කරොතොති අත්ථො ගහෙතබ්බො. තතිය ගාථාය ''පාතිමොක්ඛං න උද්දිසෙ''ති අපනෙත්වා ''නො කරෙය්‍ය පවාරණ''න්ති පදං පක්ඛිපිතබ්බං. චතුත්ථගාථාය ''අනුපොසථෙ''තිආදිගාථාබන්ධං අපනෙත්වා ''නෙව පවාරණෙ කාතුං, සා කප්පති පවාරණා''ති පක්ඛිපිතබ්බං. පඤ්චමගාථාය ''අට්ඨිතොපොසථාවාසා''ති අපනෙත්වා ''පවාරණායිතාවාසා''ති පක්ඛිපිතබ්බං.

451. **සඞ්ඝම්හි පවාරිතෙවාති** පුරිමවස්සූපගතෙ සඞ්ඝම්හි පවාරිතෙ එව. **පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරෙය්‍යාති** න එකස්මිං උපොසථග්ගෙ ද්වෙ ඤත්තියො ඨපෙතබ්බාති අධිප්පායො. පච්ඡිමිකාය උපගන්ත්වා අපරිනිට්ඨිතවස්සො **අවුත්ථො. අනුපාගතොති** වස්සං අනුපාගතො. අයමෙත්ථාධිප්පායො – පුරිමිකාය වස්සං උපගතා පඤ්ච වා අතිරෙකා වා පච්ඡිමිකාය උපගතා තෙහි සමා වා ඌනතරා වා පුරිමිකාය වා උපගතෙහි පච්ඡිමිකාය උපගතා ථොකතරා චෙව හොන්ති, සඞ්ඝප්පවාරණාය ගණං පූරෙන්ති සඞ්ඝප්පවාරණාවසෙන ඤත්තිං ඨපෙත්වා, අථ ච උභොපි එකතො හුත්වා සඞ්ඝං න පූරෙන්ති, ගණං පන පූරෙන්ති, ගණඤත්තිං ඨපෙත්වා පවාරෙතබ්බං, පච්ඡා තෙසං සන්තිකෙ පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. යදි පන පුරිමිකාය එකො, පච්ඡිමිකාය එකො, එකෙන එකස්ස සන්තිකෙ පවාරෙතබ්බං, එකෙන පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො. සචෙ පුරිමෙහි වස්සූපගතෙහි පච්ඡා වස්සූපගතා එකෙනපි අධිකා සඞ්ඝං පූරෙන්ති, පඨමං පාතිමොක්ඛං උද්දිසිත්වා පච්ඡා තෙසං සන්තිකෙ පවාරෙතබ්බන්ති. ගණෙපි එසෙව නයො. එවමුපරිපි යථායොගං චින්තනීයං.

452. **චාතුමාසිනියාති** අපරකත්තිකපුණ්ණමායං. **සඞ්ඝෙනාති** පඨමං වස්සූපගතෙන සඞ්ඝෙන. වුත්ථා වස්සා යෙහි තෙ **වුත්ථවස්සා,** පච්ඡිමවස්සූපගතා. **සචෙ අප්පතරා සියුන්ති** ඉමිනා යදි අධිකතරා වා සමසමා වා හොන්ති, පවාරණාඤත්තිං ඨපෙත්වා පච්ඡිමවස්සූපගතෙහි පඨමං පවාරිතෙ පච්ඡා ඉතරෙහි පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බොති දීපෙතීති.

පවාරණානිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

46. සංවරනිද්දෙසවණ්ණනා

453. සංවරණං චක්ඛුද්වාරාදීනං සතිකවාටෙන පිදහනං **සංවරො**. තත්ථ කිඤ්චාපි චක්ඛුන්ද්‍රියෙ සංවරො නත්ථි, න හි චක්ඛුපසාදං නිස්සාය සති උප්පජ්ජති, නෙව භවඞ්ගසමයෙ ආවජ්ජනාදීනං අඤ්ඤතරසමයෙ, ජවනක්ඛණෙ පන උප්පජ්ජතීති තදා සංවරො හොති, එවං හොන්තෙ පන සො චක්ඛුද්වාරාදීනං සංවරොති වුච්චති. **චක්ඛුසොතාදිභෙදෙහීති** චක්ඛු ච සොතඤ්ච, තානි ආදි යෙසං, තෙව භෙදා චාති සමාසො, තෙහි ද්වාරෙහි. අභිජ්ඣාදිප්පවත්තියා අච්චන්තොපකාරකත්තා කරණත්ථෙ චෙත්ථ තතියා. එතෙන චක්ඛුසොතඝානජිව්හාකායමනසඞ්ඛාතානි ද්වාරානි වුත්තානි. **රූපසද්දාදිගොචරෙති** රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බධම්මසඞ්ඛාතෙ විසයෙ. **අභිජ්ඣාදොමනස්සාදිප්පවත්තින්ති** එත්ථ පරසම්පත්තිං අභිමුඛං ඣායතීති අභිජ්ඣා, බලවතණ්හා. **ආදි**-සද්දෙන මිච්ඡාදිට්ඨිආදයො අනෙකෙ අකුසලා ධම්මා සඞ්ගහිතා.

454. සකං චිත්තං කිට්ඨාදිං දුප්පසුං විය නිග්ගණ්හෙය්‍යාති සම්බන්ධො. **කිට්ඨන්ති** කිට්ඨට්ඨානෙ උප්පන්නං සස්සං ගහිතං. කිට්ඨං අදතීති **කිට්ඨාදි,** තං. **සම්පජානොති** සාත්ථකසප්පායගොචරඅසම්මොහසඞ්ඛාතෙන චතුසම්පජඤ්ඤෙන සම්මා පජානො. ඉමිනා ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං කථිතං.

සංවරනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

47. සුද්ධිනිද්දෙසවණ්ණනා

455. දෙසනා සංවරො එට්ඨී පච්චවෙක්ඛණන්ති භෙදතො සුද්ධි චතුබ්බිධාති සම්බන්ධො. ''පච්චවෙක්ඛණං භෙදතො''ති වත්තබ්බෙ නිග්ගහිතලොපො දට්ඨබ්බො, දෙසනාසුද්ධි සංවරසුද්ධි පරියෙට්ඨිසුද්ධි පච්චවෙක්ඛණසුද්ධීති චතුබ්බිධාති වුත්තං හොති. තත්ථ සුජ්ඣතීති සුද්ධි, යථාධම්මං දෙසනාය සුද්ධි **දෙසනාසුද්ධි**. වුට්ඨානස්සාපි චෙත්ථ දෙසනාය එව සඞ්ගහො දට්ඨබ්බො. මූලාපත්තීනං පන අභික්ඛුතාපටිඤ්ඤාව දෙසනාති හෙට්ඨා වුත්තා, සාවස්ස පාරාජිකාපන්නස්ස විසුද්ධි නාම හොති. අයඤ්හි යස්මා පාරාජිකං ආපන්නො, තස්මා භික්ඛුභාවෙ ඨත්වා අභබ්බො ඣානාදීනි අධිගන්තුං. භික්ඛුභාවො හිස්ස සග්ගන්තරායො චෙව හොති, මග්ගන්තරායො ච. වුත්තඤ්හෙතං –

''සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨං, නිරයායුපකඩ්ඪතී''ති. (ධ. ප. 311);

අපරම්පි වුත්තං –

''සිථිලො හි පරිබ්බජො, භිය්‍යො ආකිරතෙ රජ''න්ති. (ධ. ප. 313);

ඉච්චස්ස භික්ඛුභාවො විසුද්ධි නාම න හොති. යස්මා පන ගිහිආදිකො හුත්වා දානසරණසීලසංවරාදීහි සග්ගමග්ගං වා ඣානවිමොක්ඛමග්ගං වා ආරාධෙතුං භබ්බො හොති, තස්මාස්ස ගිහිආදිභාවො විසුද්ධි නාම හොති. අධිට්ඨානවිසිට්ඨෙන සංවරෙන විසුද්ධි **සංවරවිසුද්ධි**. ධම්මෙන සමෙන පච්චයානං එට්ඨියා සුද්ධි **එට්ඨිසුද්ධි**. චතූසු පච්චයෙසු පච්චවෙක්ඛණෙන සුද්ධි **පච්චවෙක්ඛණසුද්ධි**. ''චතුබ්බිධා පාති''තිආදීසු **පාතිමොක්ඛසංවරසම්මතන්ති** ''පාතිමොක්ඛසංවරො''ති සම්මතං සීලං.

456. චිත්තාධිට්ඨානසංවරා සුජ්ඣතීති ඉන්ද්‍රියසංවරො සංවරසුද්ධීති වුත්තොති යොජනා.

457. අනෙසනං පහාය ධම්මෙන උප්පාදෙන්තස්ස එට්ඨියා සුද්ධත්තා ආජීවනිස්සිතං එට්ඨිසුද්ධීති වුත්තන්ති සම්බන්ධො. **උප්පාදෙන්තස්සාති** පච්චයෙ උප්පාදෙන්තස්ස.

458. **පච්චවෙක්ඛණසුජ්ඣනාති** හෙතුම්හි පඤ්චමීති.

සුද්ධිනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

48. සන්තොසනිද්දෙසවණ්ණනා

459. පංසුකූලං පිණ්ඩියාලොපො රුක්ඛමූලං පූතිමුත්තභෙසජ්ජන්ති ඉමෙ චත්තාරො පච්චයා අප්පග්ඝනකතාය අප්පා චෙව කස්සචිපි ආලයාභාවෙන අනවජ්ජා ච ගතගතට්ඨානෙ ලබ්භමානතාය සුලභා චාති වුච්චන්ති, තෙනාහ **''අප්පෙනා''**තිආදි. **මත්තඤ්ඤූ**ති පරියෙසනප්පටිග්ගහණපරිභොගවිස්සජ්ජනෙසු චතූසු මත්තඤ්ඤුතාවසෙන පමාණඤ්ඤූ.

460. කථං සන්තුට්ඨොති ආහ **''අතීත''**න්තිආදි. **පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්තො**ති යථාලාභයථාබලයථාසාරුප්පවසෙන පච්චුප්පන්නෙන යථාවුත්තචතුබ්බිධපච්චයෙන යාපෙන්තොති.

සන්තොසනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

49. චතුරාරක්ඛනිද්දෙසවණ්ණනා

461-2. බුද්ධානුස්සති ...පෙ.... මරණස්සතීති ඉමා චතුරාරක්ඛා නාමාති සෙසො. **ආරකත්තාදිනා**ති ආරකභාවො ආරකත්තං, තං ආදි යස්ස ''අරීනං හතත්තා''තිආදිකස්ස තං **ආරකත්තාදි**. තෙන තෙන මග්ගෙන සවාසනානං අරානං හතත්තා ආරකා සබ්බකිලෙසෙහි සුවිදූරවිදූරෙ ඨිතොති ආ-කාරස්ස රස්සත්තං, ක-කාරස්ස හ-කාරං සානුනාසිකං කත්වා ''අරහ''න්ති පදසිද්ධි වෙදිතබ්බා. ''ආරකා''ති ච වුත්තෙ සාමඤ්ඤජොතනාය විසෙසෙ අවට්ඨානතො, විසෙසත්ථිනා ච විසෙසස්ස අනුප්පයොජිතබ්බත්තා ''කිලෙසෙහී''ති ලබ්භති.

සම්මාති අවිපරීතං. **සාම**න්ති සයමෙව, අපරනෙය්‍යො හුත්වාති අත්ථො. ''සම්බුද්ධො''ති හි එත්ථ සං-සද්දො ''සය''න්ති එතස්ස අත්ථස්ස බොධකො දට්ඨබ්බො. **බුද්ධතො**ති භාවප්පධානොයං නිද්දෙසො, බුද්ධත්තාති අත්ථො. ''අරහං'' ඉති වා ''සම්මාසම්බුද්ධො'' ඉති වා භගවතො නවභෙදෙ ගුණෙ යා පුනප්පුනං අනුස්සති, සා බුද්ධානුස්සතීති යොජනා. ''සම්මාසම්බුද්ධො ඉතී''ති වත්තබ්බෙ අ-කාරො සන්ධිවසෙන ආගතො. **ඉති**-සද්දො පනෙත්ථ ආදිඅත්ථො, ඉච්චාදීති අත්ථො. **නවභෙදෙ**ති ''අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථී''ති එකතො ගහෙත්වා. එත්ථ පන උපචාරො උප්පජ්ජති, න අප්පනා, තථා මරණස්සතියං. ඉතරෙසු පන උභයම්පි උප්පජ්ජතීති වෙදිතබ්බං. බුද්ධානුස්සති.

463-4. **''සීමට්ඨා''**තිආදිනා මෙත්තාභාවනං දස්සෙති. **සීමට්ඨසඞ්ඝෙ**ති සීමායං තිට්ඨතීති සීමට්ඨො , සොච සඞ්ඝො. ගොචරගාමම්හි ඉස්සරෙ ජනෙති සම්බන්ධො. තත්ථ මානුසෙ උපාදාය සබ්බසත්තෙසූති යොජෙතබ්බං. **තත්ථා**ති තස්මිං ගාමෙ. සුඛිතා හොන්තු අවෙරාති පදච්ඡෙදො. **ආදිනා**ති ''අබ්‍යාපජ්ජා හොන්තු, අනීඝා හොන්තු, සුඛී අත්තානං පරිහරන්තූ''ති ඉමිනා. **පරිච්ඡිජ්ජ පරිච්ඡිජ්ජා**ති ''ඉමස්මිං විහාරෙ සබ්බෙ භික්ඛූ''තිආදිනා එවම්පි පරිච්ඡින්දිත්වා පරිච්ඡින්දිත්වා. මෙත්තාභාවනා.

465-6. ඉදානි අසුභං නිද්දිසන්තො සබ්බපඨමං සාධෙතබ්බං සත්තවිධමුග්ගහකොසල්ලං **''වණ්ණෙ''**ච්චාදිනා දස්සෙති. සත්තවිධඤ්හි තං නයතො ආගතං වාචාසජ්ඣායමනසාසජ්ඣායෙහි සද්ධිං. තත්ථ පඨමං වාචාය සජ්ඣායන්තෙන චත්තාරි තචපඤ්චකාදීනි පරිච්ඡින්දිත්වා අනුලොමප්පටිලොමවසෙන කාතබ්බං. යථා පන වචසා, තථෙව මනසාපි සජ්ඣායො කාතබ්බො. වචසා සජ්ඣායො හි මනසා සජ්ඣායස්ස පච්චයො. සො පන ලක්ඛණප්පටිවෙධස්ස පච්චයො. තත්ථ **වණ්ණො** නාම කෙසාදීනං වණ්ණො. **සණ්ඨානං** තෙසංයෙව සණ්ඨානං. **ඔකාසො** තෙසංයෙව පතිට්ඨොකාසො. **දිසා** නාභිතො උද්ධං උපරිමදිසා, අධො හෙට්ඨිමා. **පරිච්ඡෙදො** නාම ''අයං කොට්ඨාසො හෙට්ඨා ච උපරි ච තිරියඤ්ච ඉමිනා නාම පරිච්ඡින්නො''ති එවං සභාගපරිච්ඡෙදො චෙව ''කෙසා න ලොමා, ලොමා න කෙසා''ති එවං අමිස්සකතාවසෙන විසභාගපරිච්ඡෙදො ච. කෙසාදිකොට්ඨාසෙ වවත්ථපෙත්වාති සම්බන්ධො. **වවත්ථපෙත්වා**ති වුත්තනයෙන වවත්ථපෙත්වා.

එවං වවත්ථපෙන්තෙන යථාවුත්තං සත්තවිධං උග්ගහකොසල්ලං සම්පාදෙත්වා අට්ඨාරසවිධං මනසිකාරකොසල්ලං සම්පාදෙතබ්බන්ති දස්සෙතුං **''අනුපුබ්බතො''**තිආදිමාහ. තත්ථ අප්පනාතො තයො ච සුත්තන්තාති ඉමෙ චත්තාරොපි නයතොවාගතෙ නාතිසීඝාදීසු පක්ඛිපිත්වා දසවිධතා වෙදිතබ්බා. **අනුපුබ්බතො**ති සජ්ඣායකරණතො පට්ඨාය අනුපටිපාටියා. **නාතිසීඝං නාතිසණිකං කත්වා**ති කිරියාවිසෙසනං. **වික්ඛෙපං පටිබාහය**න්ති කම්මට්ඨානං විස්සජ්ජෙත්වා බහිද්ධා පුථුත්තාරම්මණෙ චෙතසො වික්ඛෙපං පටිබාහන්තො. **පණ්ණත්තිං සමතික්කම්මා**ති යායං ''කෙසා ලොමා''ති පණ්ණත්ති, තං අතික්කමිත්වා, ''පටික්කූල''න්ති චිත්තං ඨපෙත්වාති අධිප්පායො. **අනුපුබ්බතො මුඤ්චන්තස්සා**ති යො යො කොට්ඨාසො න උපට්ඨාති, තං තං අනුක්කමෙන මුඤ්චතො, තස්ස ''භාවනා''ති ඉමිනා සම්බන්ධො වෙදිතබ්බො.

467. එවං උභයකොසල්ලං සම්පාදෙත්වා සබ්බකොට්ඨාසෙ වණ්ණාදිවසෙන වවත්ථපෙත්වා වණ්ණාදිවසෙනෙව පඤ්චධා පටික්කූලතා වවත්ථපෙතබ්බාති දස්සෙතුං **''වණ්ණා''**තිආදිමාහ. වණ්ණ...පෙ.... ඔකාසෙහි කොට්ඨාසෙ පටික්කූලාති භාවනා අසුභන්ති යොජනා. තත්‍ර කෙසා තාව පකතිවණ්ණෙන කාළකා අද්දාරිට්ඨකවණ්ණා, සණ්ඨානතො දීඝවට්ටතුලාදණ්ඩසණ්ඨානා, දිසතො උපරිමදිසාය ජාතා, ඔකාසතො උභොසු පස්සෙසු කණ්ණචූළිකාහි, පුරතො නළාටන්තෙන, පච්ඡතො ගළවාටකෙන පරිච්ඡින්නා, සීසකටාහවෙඨනඅල්ලචම්මං කෙසානං ඔකාසො. පරිච්ඡෙදතො කෙසා සීසවෙඨනචම්මෙ වීහග්ගමත්තං පවිසිත්වා පතිට්ඨිතෙන හෙට්ඨා අත්තනො මූලතලෙන, උපරි

ආකාසෙන, තිරියං අඤ්ඤමඤ්ඤෙන පරිච්ඡින්නා. ද්වෙ කෙසා එකතො නත්ථීති අයං සභාගපරිච්ඡෙදො. ''කෙසා න ලොමා, ලොමා න කෙසා''ති එවං අවසෙසඑකතිංසකොට්ඨාසෙහි අමිස්සීකතා කෙසා නාම පාටියෙක්කො එකො කොට්ඨාසොති අයං විසභාගපරිච්ඡෙදො. ඉදං කෙසානං වණ්ණාදිතො නිච්ඡයනං. ඉදං පන නෙසං වණ්ණාදිවසෙන පඤ්චධා පටික්කූලතො නිච්ඡයනං – කෙසා නාමෙතෙ වණ්ණතොපි පටික්කූලා ආසයතොපි සණ්ඨානතොපි ගන්ධතොපි ඔකාසතොපි පටික්කූලාති එවං සෙසකොට්ඨාසානම්පි යථායොගං වෙදිතබ්බං.

උද්ධුමාතාදිවත්ථූසූති උද්ධුමාතකවිනීලකවිපුබ්බකවිච්ඡිද්දකවික්ඛායිතකවික්ඛිත්තකහතවික්ඛිත්තකලොහිතකපුළවකඅට්ඨිකසඞ්ඛාතෙසු දසෙසු අවිඤ්ඤාණකඅසුභවත්ථූසු අසුභාකාරං ගහෙත්වා පවත්තා භාවනා වා අසුභන්ති සම්බන්ධො. අසුභභාවනා.

468. ''මරණං මෙ භවිස්සති''ති වා ''ජීවිතං මෙ උපරුජ්ඣති''ති වා ''මරණං මරණ''න්ති වා යොනිසො භාවයිත්වානාති යොජනා. **ජීවිතන්ති** රූපජීවිතින්ද්‍රියඤ්ච අරූපජීවිතින්ද්‍රියඤ්ච. **යොනිසොති** උපායෙන. එවං පවත්තයතොයෙව හි එකච්චස්ස නීවරණානි වික්ඛම්භන්ති, මරණාරම්මණා සති සණ්ඨාති, උපචාරප්පත්තමෙව කම්මට්ඨානං හොති.

469-470. යස්ස පන එත්තාවතා න හොති, තෙන වධකපච්චුපට්ඨානාදීහි අට්ඨහාකාරෙහි මරණං අනුස්සරිතබ්බන්ති දස්සෙතුං **''වධකස්සෙවා''**තිආදිමාහ. **වධකස්ස ඉව උපට්ඨානාති** ''ඉමස්ස සීසං ඡින්දිස්සාමී''ති අසිං ගහෙත්වා ගීවාය සඤ්චාරයමානස්ස වධකස්ස විය මරණස්ස උපට්ඨානතො. **සම්පත්තීනං විපත්තිතොති** භොගසම්පත්තියා ජීවිතසම්පත්තියා ච විනාසමරණසඞ්ඛාතවිපත්තිතො. **උපසංහරතොති** යසමහත්තතො පුඤ්ඤමහත්තතො ථාමමහත්තතො ඉද්ධිමහත්තතො පඤ්ඤාමහත්තතො පච්චෙකබුද්ධතො සම්මාසම්බුද්ධතොති ඉමෙහි සත්තහාකාරෙහි අත්තනො උපසංහරණතො . **කායබහුසාධාරණාති** අසීතියා කිමිකුලානං, අනෙකසතානං රොගානං, බාහිරානඤ්ච අහිවිච්ඡිකාදීනං මරණස්ස පච්චයානං සාධාරණතො. **ආයුදුබ්බලතොති** අස්සාසපස්සාසූපනිබද්ධත්තඉරියාපථූපනිබද්ධත්තාදිනා ආයුනො දුබ්බලතො. **කාලවවත්ථානස්ස අභාවතොති** ''ඉමස්මිංයෙව කාලෙ මරිතබ්බං, න අඤ්ඤස්මි''න්ති එවං කාලවවත්ථානස්ස අභාවතො. **අද්ධානස්ස පරිච්ඡෙදාති** ''මනුස්සානං ජීවිතස්ස පරිච්ඡෙදො නාම එතරහි පරිත්තො, අද්ධා යො චිරං ජීවති, සො වස්සසතං ජීවති''ති එවං අද්ධානස්ස කාලස්ස පරිච්ඡෙදතො.

එත්ථ පන කම්මට්ඨානං භාවෙත්වා විපස්සනාය සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තුකාමෙන බුද්ධපුත්තෙන යං කාතබ්බං, තං ආදිකම්මිකස්ස කුලපුත්තස්ස වසෙන ආදිතො පට්ඨාය සඞ්ඛෙපෙනොපදිස්සාම. චතුබ්බිධං තාව සීලං සොධෙතබ්බං. තත්ථ තිවිධා විසුජ්ඣනා අනාපජ්ජනං, ආපන්නවුට්ඨානං, කිලෙසෙහි ච අප්පටිපීළනං. එවං විසුද්ධසීලස්ස හි භාවනා සම්පජ්ජති. යම්පිදං චෙතියඞ්ගණවත්තාදීනං වසෙන ආභිසමාචාරිකසීලං වුච්චති, තම්පි සාධුකං පරිපූරෙතබ්බං. තතො –

> ''ආවාසො ච කුලං ලාභො, ගණො කම්මඤ්ච පඤ්චමං;
> අද්ධානං ඤාති ආබාධො, ගන්ථො ඉද්ධීති තෙ දසා''ති. (විසුද්ධි. 1.41) –

එවං වුත්තෙසු දසසු පලිබොධෙසු යො පලිබොධො, යො උපච්ඡින්දිතබ්බො. එවං උපච්ඡින්නපලිබොධෙන –

> ''පියො ගරු භාවනීයො, වත්තා ච වචනක්ඛමො;
> ගම්භීරඤ්ච කථං කත්තා, නො චාට්ඨානෙ නියොජකො''ති. (අ. නි. 7.37) –

එවං වුත්තලක්ඛණං ආචරියං උපසඞ්කමිත්වා කම්මට්ඨානං උග්ගහෙතබ්බං. තං දුවිධං හොති සබ්බත්ථකකම්මට්ඨානඤ්ච පාරිහාරියකම්මට්ඨානඤ්ච. තත්ථ **සබ්බත්ථකකම්මට්ඨානං** නාම භික්ඛුසඞ්ඝාදීසු මෙත්තා, මරණස්සති ච, ''අසුභසඤ්ඤා''තිපි එකෙ. එතං පන තයං සබ්බත්ථ අත්ථයිතබ්බං ඉච්ඡිතබ්බන්ති කත්වා, අධිප්පෙතස්ස ච යොගානුයොගකම්මස්ස පදට්ඨානත්තා ''සබ්බත්ථකකම්මට්ඨාන''න්ති වුච්චති. අට්ඨතිංසාරම්මණෙසු පන යං යස්ස චරිතානුකූලං, තං තස්ස නිච්චං පරිහරිතබ්බත්තා යථාවුත්තෙනෙව නයෙන **''පාරිහාරියකම්මට්ඨාන''**න්ති වුච්චති, තතො –

> ''මහාවාසං නවාවාසං, ජරාවාසඤ්ච පන්ථනිං;
> සොණ්ඩිං පණ්ණඤ්ච පුප්ඵඤ්ච, ඵලං පත්ථිතමෙව ච.
>
> ''නගරං දාරුනා ඛෙත්තං, විසභාගෙන පට්ටනං;
> පච්චන්තසීමාසප්පායං, යත්ථ මිත්තො න ලබ්භති.
>
> ''අට්ඨාරසෙතානි ඨානානි, ඉති විඤ්ඤාය පණ්ඩිතො;
> ආරකා පරිවජ්ජෙය්‍ය, මග්ගං සප්පටිභයං යථා''ති. (විසුද්ධි. 1.52) –

වුත්තඅට්ඨාරසසෙනාසනදොසවජ්ජිතං ‘‘ඉධ, භික්ඛවෙ, සෙනාසනං නාතිදූරං හොති නච්චාසන්නං ගමනාගමනසම්පන්නං දිවා අප්පාකිණ්ණං රත්තිං අප්පසද්දං අප්පනිග්ඝොසං අප්පඩංසමකසවාතාතපසරීසපසම්ඵස්සං. තස්මිං ඛො පන සෙනාසනෙ විහරන්තස්ස අප්පකසිරෙනෙව උප්පජ්ජන්ති චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරා. තස්මිං ඛො පන සෙනාසනෙ ථෙරා භික්ඛූ විහරන්ති බහුස්සුතා ආගතාගමා ධම්මධරා විනයධරා මාතිකාධරා. තෙ කාලෙන කාලං උපසඞ්කමිත්වා පරිපුච්ඡති පරිපඤ්හති ‘ඉදං භන්තෙ කථං, ඉමස්ස කො අත්ථො’ති. තස්ස තෙ ආයස්මන්තො අවිවටඤ්චෙව විවරන්ති, අනුත්තානීකතඤ්ච උත්තානිං කරොන්ති, අනෙකවිහිතෙසු ච කඞ්ඛාඨානියෙසු ධම්මෙසු කඞ්ඛං පටිවිනොදෙන්ති. එවං ඛො, භික්ඛවෙ, සෙනාසනං පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතං හොතී’’ති (අ. නි. 10.11) වුත්තපඤ්චඞ්ගසමන්නාගතං සෙනාසනං උපගම්ම තත්ථ වසන්තෙන ‘‘දීඝානි කෙසලොමනඛානි ඡින්දිතබ්බානි, ජිණ්ණචීවරෙසු අග්ගළඅනුවාතපරිභණ්ඩදානාදිනා දළ්හීකම්මං වා තන්තච්ඡෙදාදීසු තුන්නකම්මං වා කාතබ්බං, කිලිට්ඨානි රජිතබ්බානි, සචෙ පත්තෙ මලං හොති, පත්තො පචිතබ්බො, මඤ්චපීඨාදීනි සොධෙතබ්බානී’’ති එවං වුත්තඋපච්ඡින්නඛුද්දකපලිබොධෙන කතභත්තකිච්චෙන භත්තසම්මදං විනොදෙත්වා රතනත්තයගුණානුස්සරණෙන චිත්තං සම්පහංසෙත්වා ආචරියුග්ගහතො එකපදම්පි අසම්මුය්හන්තෙන මනසි කාතබ්බන්ති.

චතුරාරක්ඛනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

50. විපස්සනානිද්දෙසවණ්ණනා

471-2. **නාමරූපන්ති** චිත්තචෙතසිකසඞ්ඛාතං නාමඤ්ච අට්ඨවීසතිවිධං රූපඤ්ච. ‘‘නමනලක්ඛණං නාමං, රුප්පනලක්ඛණං රූපං, නාමරූපතො න අඤ්ඤො අත්තාදිකො කොචි අත්ථී’’ති එවං ඣානලාභී වෙ, ඣානතො වුට්ඨාය ඣානගතං වා විපස්සනායානිකො වෙ, පකිණ්ණකභූතං නාමරූපං පරිග්ගහෙත්වා. පාතිමොක්ඛසංවරාදි සීලවිසුද්ධි, චතුරාරක්ඛවසෙන දීපිතා සොපචාරසමාධිසඞ්ඛාතා චිත්තවිසුද්ධි ච වුත්තාව නාමාති ඉමිනා දිට්ඨිවිසුද්ධි කථිතා. තතො තස්ස පච්චයඤ්ච පරිග්ගහෙත්වාති සම්බන්ධො. **තස්ස පච්චයන්ති** ‘‘පටිසන්ධික්ඛණෙ නාමරූපද්වයමෙව අවිජ්ජාතණ්හාඋපාදානකම්මෙහි උප්පජ්ජති, න ඉස්සරාදිකාරණෙනා’’තිආදිනා තස්ස කාරණං, ඉමිනා කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධි දස්සිතා.

හුත්වා අභාවතො අනිච්චාති සබ්බෙපි නාමරූපසඞ්ඛාරා උප්පජ්ජිත්වා අභාවාපජ්ජනතො අනිච්චා. **උදයබ්බයපීළනා දුක්ඛාති** උප්පාදනිරොධවසෙන පීළනතො දුක්ඛා. **අවසවත්තිත්තා අනත්තාති** අත්තනො වසෙ අවත්තනතො අනත්තාති එවං සඞ්ඛාරෙහි සද්ධිං තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා. **පුනප්පුනං සම්මසන්තොති** යථාවුත්තනයෙන සම්මසන්තො සමථයානිකො විපස්සනායානිකො ච යොගාවචරො. ඉමිනා මග්ගාමග්ගඤාණදස්සනවිසුද්ධි, පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධි ච දස්සිතා. සඞ්ඛාරානමෙව හි උදයබ්බයාදිනානුපස්සනතො උදයබ්බයභඞ්ගභයආදීනවනිබ්බිදාමුඤ්චිතුකම්යතාපටිසඞ්ඛානුපස්සනාස-ඞ්ඛාරුපෙක්ඛාඤාණසඞ්ඛාතස්ස අට්ඨවිධස්ස ඤාණස්ස වසෙන සිඛාප්පත්තං විපස්සනාඤාණං පටිපදාඤාණදස්සනවිසුද්ධි නාම. **අනුපුබ්බෙන සබ්බසංයොජනක්ඛයං පාපුණෙය්‍යාති** ඉමිනා ඤාණදස්සනවිසුද්ධි දස්සිතා. **සබ්බසංයොජනක්ඛයන්ති** ඔරම්භාගියානං පඤ්චන්නං සංයොජනානං හෙට්ඨා මග්ගත්තයෙන ඛෙපිතත්තා, ඉතරෙසං උද්ධම්භාගියානං සංයොජනානං ඛෙපිතත්තා ච සබ්බෙසං සංයොජනානං ඛයන්තෙ ජාතං අරහත්තමග්ගං.

නිගමනකථාවණ්ණනා

473. යස්මා කාරණා යා සික්ඛනා, අයං භික්ඛුකිච්චං, **අතො** තස්මා කාරණාති අත්ථො.

474. **නිච්චසො ලොකවිචාරිනොති** නිච්චං ලොකෙ විචරතො. මාලුතස්සෙව පරිස්සමො න සම්භොතීති යොජනා. **මාලුතස්සෙවාති** වාතස්ස ඉව. **න සම්භොතීති** න හොති.

475-6. තම්බපණ්ණි එව තම්බපණ්ණියො, කෙතු විය කෙතු, තම්බපණ්ණියෙ කෙතූති තප්පුරිසො. තෙන රචිතා ධම්මවිනයඤ්ඤුපසංසිතා අයං ඛුද්දසික්ඛා පරිමාණතො ගාථානං පඤ්චමත්තෙහි සතෙහි එත්තාවතා නිට්ඨානමුපාගතාති සම්බන්ධො.

නිගමනකථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිගමනකථා

කාරාපිතෙතිරුචිරෙ පවරෙ විහාරෙ;
මානාධිකාරිපුරිනා ගරුනා ගුණෙන;
වස්සං වසං දමිළසො විධහං අකාසිං;
ආකඞ්ඛවීක ජිනසාසනසම්පවුද්ධිං.

පුඤ්ඤෙන සත්ථරවනාජනිතෙන තෙන;
සම්බුද්ධසාසනවරොදයකාරණෙන;
ලොකාමිසෙසු පන මෙ සමයං අලග්ගො;
සම්බුද්ධසාසනවරොදයමාවරෙය්‍යං.

අත්ථෙසු අක්ඛරපදෙසු විනිච්ඡයෙසු;
පුබ්බාපරෙසු ලිඛිතං ඛලිතං යදත්ථි;
ඔහාය ඛන්තුමරහන්ති වදන්තු සන්තා;
දිට්ඨාපරාධමථ වා කිමුලාලනෙන.

යෙනන්තතන්තරතනාකරමන්ථනෙන;
මන්ථාවලොල්ලසිතඤාණවරෙන ලද්ධා;
සාරාමතාතිසුඛිතා සුඛයන්ති වඤ්ඤෙ;
තෙ මෙ ජයන්ති ගරවො ගරවො ගුණෙහි.

පරත්ථසම්පාදනතො, පුඤ්ඤෙනාධිගතෙනහං;
පරත්ථසම්පාදනකො, භවෙය්‍යං ජාතිජාතියං.

සිස්සො ආහ –

පරමප්පිච්ඡතානෙකසන්තොසොපසමෙසිනං;
සුචිසල්ලෙඛවුත්තීනං, සදාරඤ්ඤනිවාසිනං.

සාසනුජ්ජොතකාරීනං, ආචෙරත්තමුපාගතං;
උදුම්බරගිරිඛ්‍යාතයතීනං යතිපුඞ්ගවං.

මෙධඞ්කර ඉති ඛ්‍යාතනාමධෙය්‍යං තපොධනං;
ථෙරං ථිරදයාමෙධානිධානං සාධුපූජිතං.

සිස්සං සහායමාගම්ම, කල්‍යාණමිත්තමත්තනො;
සොධෙතුං සාසනං සත්ථු, පරක්කමමකාසි යො.

සුසද්දසිද්ධිං යො යොගනිච්ඡයං සබ්භි වණ්ණිතං;
අකා සුබොධාලඞ්කාරං, වුත්තොදයමනාකුලං.

සඞ්ඝරක්ඛිතනාමෙන, මහාථෙරෙන ධීමතා;
නිවාසභූතෙනානෙකගුණානප්පිච්ඡතාදිනං.

තෙනෙව රචිතා සාධු, සාසනොදයකාරිනා;
ඛුද්දසික්ඛාය ටීකාපි, සුමඞ්ගලප්පසාදනී.

නිගමනකථා නිට්ඨිතා.

ඉති සුමඞ්ගලප්පසාදනී නාම

ඛුද්දසික්ඛා-අභිනවටීකා සමත්තා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

මූලසික්ඛා

ගන්ථාරම්භකථා

නත්වා නාථං පවක්ඛාමි, මූලසික්ඛං සමාසතො;
භික්ඛුනා නවකෙනාදො, මූලභාසාය සික්ඛිතුං.

1. පාරාජිකනිද්දෙසො

1. සං නිමිත්තං පවෙසන්තො, භික්ඛු මග්ගත්තයෙ චුතො;
පවෙසනට්ඨිතුද්ධාර-පවිට්ඨෙ වෙපි සාදියං.

2. අදින්නං මානුසං භණ්ඩං, ථෙය්‍යායෙකෙන ආදියං;
පඤ්චවීසාවහාරෙසු, ගරුකං වෙ චුතො භවෙ.

3. ආදියන්තො හරන්තොව-හරන්තොපිරියාපථං;
විකොපෙන්තො තථා ඨානා, චාවෙන්තොපි පරාජිකො.

4. තත්ථ නානෙකභණ්ඩානං, පඤ්චකානං වසා පන;
අවහාරා දසඤ්චෙති, විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා.

5. සාහත්ථාණත්තිකො චෙව, නිස්සග්ගො චාත්ථසාධකො;
ධුරනික්ඛෙපනඤ්චෙව, ඉදං සාහත්ථපඤ්චකං.

6. පුබ්බසහප්පයොගො ච, සංවිධාහරණම්පි ච;
සඞ්කෙතකම්මං නිමිත්තං, පුබ්බප්පයොගපඤ්චකං.

7. ථෙය්‍යාපසය්හපරිකප්ප-ප්පටිච්ඡන්නකුසාදිකා;
අවහාරා ඉමෙ පඤ්ච, විඤ්ඤාතබ්බා විභාවිනා.

8. මනුස්සපාණං පාණොති, ජානං වධකචෙතසා;
ජීවිතා යො වියොජෙති, සාසනා සො පරාජිතො.

9. ඣානාදිභෙදං හදයෙ අසන්තං,
අඤ්ඤාපදෙසඤ්ච විනාධිමානං;
මනුස්සජාතිස්ස වදෙය්‍ය භික්ඛු,
ඤාතක්ඛණෙ තෙන පරාජිකො භවෙති.

2. ගරුකාපත්තිනිද්දෙසො

10. මොචෙතුකාමචිත්තෙන, උපක්කම්ම විමොචයං;
සුක්කමඤ්ඤත්‍ර සුපිනා, සමණො ගරුකං ඵුසෙ.

11. කායසංසග්ගරාගෙන , මනුස්සිත්ථිං පරාමසං;
ඉත්ථිසඤ්ඤී උපක්කම්ම, සමණො ගරුකං ඵුසෙ.

12. දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදෙන, මග්ගං වාරබ්භ මෙථුනං;
ඔභාසන්තො මනුස්සිත්ථිං, සුණමානං ගරුං ඵුසෙ.

13. වණ්ණං වත්වාත්තනොකාම-පාරිචරියාය මෙථුනං;
ඉත්ථිං මෙථුනරාගෙන, යාචමානො ගරුං ඵුසෙ.

14. සන්දෙසං පටිග්ගණ්හිත්වා, පුරිසස්සිත්ථියාපි වා;
වීමංසිත්වා හරංපච්චා, සමණො ගරුකං ඵුසෙ.

15. චාවෙතුකාමො චොදෙන්තො, අමූලන්තිමවත්ථුනා;
චොදාපයං වා සමණො, සුණමානං ගරුං ඵුසෙ.

16. ලෙසමත්තං උපාදාය, අමූලන්තිමවත්ථුනා;
චාවෙතුකාමො චොදෙන්තො, සුණමානං ගරුං ඵුසෙති.

3. නිස්සග්ගියනිද්දෙසො

17. විකප්පනමධිට්ඨාන-මකත්වා කාලචීවරං;
දසාහමතිමාපෙති, තස්ස නිස්සග්ගියං සියා.

18. භික්ඛුසම්මුතියාඤ්ඤත්‍ර, තිචීවරමධිට්ඨිතං;
එකාහමතිමාපෙති, නිස්සග්ගි සමයං විනා.

19. අඤ්ඤාතිකා භික්ඛුනියා, පුරාණචීවරං පන;
ධොවාපෙති රජාපෙති, ආකොටාපෙති තං සියා.

20. අඤ්ඤාතිකා භික්ඛුනියා, හත්ථතො කිඤ්චි මූලකං;
අදත්වා චීවරාදානෙ, නිස්සග්ගියමුදීරිතං.

21. අප්පවාරිතමඤ්ඤාතිං, විඤ්ඤාපෙන්තස්ස චීවරං;
අඤ්ඤත්‍ර සමයා තස්ස, නිස්සග්ගියමුදීරිතං.

22. රජතං ජාතරූපං වා, මාසකං වා කහාපණං;
ගණ්හෙය්‍ය වා ගණ්හාපෙය්‍ය, නිස්සග්ගි සාදියෙය්‍ය වා.

23. පරිවත්තෙය්‍ය නිස්සග්ගි, රජතාදි චතුබ්බිධං;
කප්පියං කප්පියෙනාපි, ඨපෙත්වා සහධම්මිකෙ.

24. විකප්පනමධිට්ඨාන-මකත්වාන පමාණිකං;
දසාහමතිමාපෙති, පත්තං නිස්සග්ගියං සියා.

25. පඤ්චබන්ධනතො ඌන-පත්තෙ සති පරං පන;
විඤ්ඤාපෙති නවං පත්තං, තස්ස නිස්සග්ගියං සියා.

26. පටිග්ගහෙත්වා භුඤ්ජන්තො, සප්පිතෙලාදිකං පන;
සත්තාහමතිමාපෙති, තස්ස නිස්සග්ගියං සියා.

27. භික්ඛුස්ස චීවරං දත්වා, අච්ඡින්දන්තස්ස තං පුන;
සකසඤ්ඤාය නිස්සග්ගි, අච්ඡින්දාපයතොපි වා.

28. අප්පවාරිතමඤ්ඤාතිං , සුත්තං යාචිය චීවරං;
වායාපෙන්තස්ස නිස්සග්ගි, විනා ඤාතිප්පවාරිතෙ.

29. ජානන්තො භික්ඛු සඞ්ඝස්ස, ලාභං පරිණතං පන;
අත්තනො පරිණාමෙති, තස්ස නිස්සග්ගියං සියාති.

4. පාචිත්තියනිද්දෙසො

30. සම්පජානමුසාවාදෙ, පාචිත්තියමුදීරිතං;
භික්ඛුඤ්ච ඔමසන්තස්ස, පෙසුඤ්ඤහරණෙපි ච.

31. ඨපෙත්වා භික්ඛුනිං භික්ඛුං, අඤ්ඤෙන පිටකත්තයං;
පදසොධම්මං භණන්තස්ස, පාචිත්තියමුදීරිතං.

32. අනුපසම්පන්නෙනෙව, සයිත්වාන තිරත්තියං;
පාචිත්ති සහසෙය්‍යාය, චතුත්ථත්ථඞ්ගතෙ පුන.

33. ඉත්ථියා එකරත්තම්පි, සෙය්‍යං කප්පයතොපි වා;
දෙසෙන්තස්ස විනා විඤ්ඤුං, ධම්මඤ්ච ඡප්පදුත්තරිං.

34. දුට්ඨුල්ලං භික්ඛුනො වජ්ජං, භික්ඛුසම්මුතියා විනා;
අභික්ඛුනො වදන්තස්ස, පාචිත්තියමුදීරිතං.

35. ඛණෙය්‍ය වා ඛණාපෙය්‍ය, පථවිඤ්ච අකප්පියං;
භූතගාමං විකොපෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්තියං සියා.

36. අජ්ඣොකාසෙ තු මඤ්චාදිං, කත්වා සන්ථරණාදිකං;
සඞ්ඝිකං යාති පාචිත්ති, අකත්වාපුච්ඡනාදිකං.

37. සඞ්ඝිකාවසථෙ සෙය්‍යං, කත්වා සන්ථරණාදිකං;
අකත්වාපුච්ඡනාදිං යො, යාති පාචිත්ති තස්සපි.

38. ජානං සප්පාණකං තොයං, පාචිත්ති පරිභුඤ්ජතො;
අඤ්ඤාතිකා භික්ඛුනියා, ඨපෙත්වා පාරිවත්තකං.

39. චීවරං දෙති පාචිත්ති, චීවරං සිබ්බතොපි ච;
අතිරිත්තං අකාරෙත්වා, පවාරෙත්වාන භුඤ්ජතො.

40. භික්ඛුං ආසාදනාපෙක්ඛො, පවාරෙති පවාරිතං;
අනතිරිත්තෙන භුත්තෙ තු, පාචිත්තියමුදීරිතං.

41. සන්නිධිභොජනං භුඤ්ජෙ, විකාලෙ යාවකාලිකං;
භුඤ්ජතො වාපි පාචිත්ති, අගිලානො පණීතකං.

42. විඤ්ඤාපෙත්වාන භුඤ්ජෙය්‍ය, සප්පිභත්තාදිකම්පි ච;
අප්පටිග්ගහිතං භුඤ්ජෙ, දන්තකට්ඨොදකං විනා.

43. තිත්ථියස්ස දදෙ කිඤ්චි, භුඤ්ජිතබ්බං සහත්ථතො;
නිසජ්ජං වාරහො කප්පෙ, මාතුගාමෙන චෙකතො.

44. සුරාමෙරයපානෙපි, පාචිත්තියමුදීරිතං;
අඞ්ගුලිපතොදකෙ චාපි, හසධම්මෙපි චොදකෙ.

45. අනාදරෙපි පාචිත්ති, භික්ඛුං භීසයතොපි වා;
භයානකං කථං කත්වා, දස්සෙත්වා වා භයානකං.

46. ඨපෙත්වා පච්චයං කිඤ්චි, අගිලානො ජලෙය්‍ය වා;
ජොතිං ජලාපයෙය්‍යාපි, තස්ස පාචිත්තියං සියා.

47. කප්පබින්දුමනාදාය, නවචීවරභොගිනො;
හසාපෙක්ඛස්ස පාචිත්ති, භික්ඛුනො චීවරාදිකං.

48. අපනෙත්වා නිධෙන්තස්ස, නිධාපෙන්තස්ස වා පන;
ජානං පාණං මාරෙන්තස්ස, තිරච්ඡානගතම්පි ච.

49. ඡාදෙතුකාමො ඡාදෙති, දුට්ඨුල්ලං භික්ඛුනොපි ච;
ගාමන්තරගතස්සාපි, සංවිධායිත්ථියා සහ.

50. භික්ඛුං පහරතො චාපි, තලසත්තිකමුග්ගිරෙ;
චොදෙති වා චොදාපෙති, ගරුකාමූලකෙනපි.

51. කුක්කුච්චුප්පාදනෙ චාපි, භණ්ඩනත්ථායුපස්සුතිං;
සොතුං භණ්ඩනජාතානං, යාති පාචිත්තියං සියා.

52. සඞ්ඝස්ස ලාභං පරිණාමිතං තු,
නාමෙති යො තං පරපුග්ගලස්ස;
පුච්ඡං අකත්වාපි ච සන්තභික්ඛුං,
පාචිත්ති ගාමස්ස ගතෙ විකාලෙති.

5. පකිණ්ණකනිද්දෙසො

53. සඞ්ඝිකං ගරුභණ්ඩං යො, දෙති අඤ්ඤස්ස ඉස්සරො;
ථුල්ලච්චයං යථාවත්ථුං, ථෙය්‍යා පාරාජිකාදිපි.

54. කුසාදිමයචීරානි, කම්බලං කෙසවාලජං;
සමයං විනා ධාරයතො, ලූකපක්ඛාජිනක්ඛිපං.

55. සත්ථකම්මෙ වත්ථිකම්මෙ, සං නිමිත්තඤ්ච ඡින්දතො;
ථුල්ලච්චයං මනුස්සානං, මංසාදිභොජනෙපි වා.

56. කදලෙරකක්කදුස්සානි , පොත්ථකං සබ්බනීලකං;
සබ්බපීතාදිකඤ්චාපි, ධාරයන්තස්ස දුක්කටං.

57. හත්ථිස්සුරගසොණානං, සීහබ්‍යග්ඝච්ඡදීපිනං;
තරච්ඡස්ස ච මංසාදිං, උද්දිස්සකතකම්පි ච.

58. අනාපුච්ඡිතමංසඤ්ච, භුඤ්ජතො දුක්කටං සියා;
යාතානුපුබ්බං හිත්වාන, දකතිත්ථාදිකං වජෙ.

59. සහසා වුබ්භජිත්වාන, පවිසෙ නික්ඛමෙය්‍ය වා;
වච්චපස්සාවකුටිකං, විනා උක්කාසිකං විසෙ.

60. නිත්ථුනන්තො කරෙ වච්චං, දන්තකට්ඨඤ්ච ඛාදයං;
වච්චපස්සාවදොණීනං, බහි වච්චාදිකං කරෙ.

61. ඛරෙන චාවලෙඛෙය්‍ය, කට්ඨං පාතෙය්‍ය කූපකෙ;
ඌහතඤ්ච න ධොවෙය්‍ය, උක්ලාපඤ්ච න සොධයෙ.

62. දකකිච්චං කරොන්තස්ස, කත්වා ‘‘වපුවපූ’’ති ච;
අනජ්ඣිට්ඨොව ථෙරෙන, පාතිමොක්ඛම්පි උද්දිසෙ.

63. අනාපුච්ඡාය පඤ්හස්ස, කථනෙ විස්සජ්ජනෙපි ච;
සජ්ඣායකරණෙ දීප-ජාලනෙ විජ්ඣාපනෙපි ච.

64. වාතපානකවාටානි, විවරෙය්‍ය ථකෙය්‍ය වා;
වන්දනාදිං කරෙ නග්ගො, ගමනං භොජනාදිකං.

65. පරිකම්මං කරෙ කාරෙ, තිපටිච්ඡන්නකං විනා;
කායං නහායං සංසෙය්‍ය, කුට්ටෙ ථම්භෙ තරුම්හි වා.

66. කුරුවින්දකසුත්තෙන, අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස කායතො;
අගිලානො බහාරාමෙ, වරෙය්‍ය සඋපාහනො.

67. උපාහනං යො ධාරෙති, සබ්බනීලාදිකම්පි ච;
නිමිත්තං ඉත්ථියා රත්තො, මුඛං වා භික්ඛදායියා.

68. උජ්ඣානසඤ්ඤී අඤ්ඤස්ස, පත්තං වා අත්තනො මුඛං;
ආදාසාදිම්හි පස්සෙය්‍ය, උච්චාසනමහාසනෙ.

69. නිසජ්ජාදිං කරොන්තස්ස, දුක්කටං වන්දනෙපි ච;
උක්ඛිත්තානුපසම්පන්න-නානාසංවාසකාදිනං.

70. එකතො පණ්ඩකිත්ථීහි, උභතොබ්‍යඤ්ජනෙන වා;
දීඝාසනෙ නිසීදෙය්‍ය, අදීඝෙ ආසනෙ පන.

71. අසමානාසනිකෙන, මඤ්චපීඨෙ සයෙය්‍ය වා;
කුලසඞ්ගහත්ථං දදතො, ඵලපුප්ඵාදිකම්පි ච.

72. ගන්ථිමාදිං කරෙ කාරෙ, ජිනවාරිතපච්චයෙ;
පරිභුඤ්ජෙය්‍ය අබ්‍යත්තො, අනිස්සාය වසෙය්‍ය වා.

73. අනුඤ්ඤාතෙහි අඤ්ඤස්ස, භෙසජ්ජං වා කරෙ වදෙ;
කරෙ සාපත්තිකො භික්ඛු, උපොසථප්පවාරණං.

74. ද්වාරබන්ධාදිකෙ ඨානෙ, පරිවත්තකවාටකං;
අපිධාය විනාභොගං, නියොගං වා සයෙ දිවා.

75. ධඤ්ඤිත්ථිරූපරතනං, ආවුධිත්ථිපසාධනං;
තූරියභණ්ඩං ඵලං රුක්ඛෙ, පුබ්බණ්ණාදිඤ්ච ආමසෙ.

76. සසිත්ථොදකතෙලෙහි, ඵණහත්ථඵණෙහි වා;
කෙසමොසණ්ඨනෙකස්මිං, භාජනෙ භොජනෙපි ච.

77. එකත්ථරණපාවුරණා, සයෙය්‍යුං ද්වෙකමඤ්චකෙ;
දන්තකට්ඨඤ්ච ඛාදෙය්‍ය, අධිකූනං පමාණතො.

78. යොජෙති වා යොජාපෙති, නච්චං ගීතඤ්ච වාදිතං;
දස්සනං සවනං තෙසං, කරොන්තස්ස ච දුක්කටං.

79. වීහාදිරොපිමෙ වාපි, බහිපාකාරකුට්ටකෙ;
වච්චාදිඡඩ්ඩනාදිම්හි, දීඝකෙසාදිධාරණෙ.

80. නඛමට්ඨකරණාදිම්හි, සම්බාධෙ ලොමහාරණෙ;
පරිකම්මකතං භූමිං, අක්කමෙ සඋපාහනො.

81. අධොතඅල්ලපාදෙහි, සඞ්ඝිකං මඤ්චපීඨකං;
පරිකම්මකතං භිත්තිං, ආමසන්තස්ස දුක්කටං.

82. සඞ්ඝාටියාපි පල්ලත්ථෙ, දුප්පරිභුඤ්ජෙය්‍ය චීවරං;
අකායබන්ධනො ගාමං, වජෙ කත්වාන වච්චකං.

83. නාවමෙය්‍ය දකෙ සන්තෙ, සමාදෙය්‍ය අකප්පියෙ;
දෙසනාරොචනාදිම්හි, සභාගාපත්තියාපි ච.

84. න වසෙ වස්සං විසංවාදෙ, සුද්ධචිත්තෙ පටිස්සවං;
වස්සං වසිත්වා ගමනෙ, අනනුඤ්ඤාතකිච්චතො.

85. විනාපදං තරුස්සුද්ධං, පොරිසම්හාභිරූහණෙ;
අපරිස්සාවනොද්ධානං, වජෙ තං යාවතො න දෙ.

86. අත්තනො සාතනෙ ඉත්ථි-රූපාදිං කාරයෙය්‍ය වා;
හිත්වා මාලාදිකං චිත්තං, ජාතකාදිං සයං කරෙ.

87. භුඤ්ජන්තමුට්ඨපෙ තස්ස, සාලාදීසු නිසීදතො;
වුඩ්ඪානං පන ඔකාසං, අදත්වා වාපි දුක්කටං.

88. යානාදිමභිරූහෙය්‍ය, කල්ලකො රතනත්තයං;
ආරබ්භ වදෙ දවඤ්ඤ-පරිසායොපලාලනෙ.

89. කායාදිං විවරිත්වාන, භික්ඛුනීනං න දස්සයෙ;
වාචෙ ලොකායතං පලිතං, ගණ්හෙය්‍ය ගණ්හාපෙය්‍ය වා.

90. යත්ථ කත්ථචි පෙළායං, භුඤ්ජතො පත්තහත්ථකො;
වාතපානකවාටං වා, පණාමෙ සොදකම්පි ච.

91. උණ්හෙය්‍ය පටිසාමෙය්‍ය, අතිඋණ්හෙය්‍ය චොදකං;
ඨපෙය්‍ය භූමියං පත්තං, අඩ්කෙ වා මඤ්චපීඨකෙ.

92. මිඩ්ඪන්තෙ පරිභණ්ඩන්තෙ, පාදෙ ඡත්තෙ ඨපෙති වා;
චලකාදිං ඨපෙ පත්තං, පත්තෙ වා හත්ථධොවනෙ.

93. පත්තෙන නීහරන්තස්ස, උච්ඡිට්ඨමුදකම්පි ච;
අකප්පියම්පි පත්තං වා, පරිභුඤ්ජෙය්‍ය දුක්කටං.

94. වදෙ ''ජීවා''ති ඛිපිතෙ, න සික්ඛති අනාදරො;
පරිමණ්ඩලකාදිම්හි, සෙඛියෙ දුක්කටං සියා.

95. යො භණ්ඩගාරෙ පයුතොච භණ්ඩකං,
මාතූන පාචිත්තියමස්ස ගොපයෙ;
දවාය හීනෙනපි ජාතිආදිනා,
වදෙය්‍ය දුබ්භාසිතමුත්තමම්පි යොති.

6. වත්තාදිකණ්ඩනිද්දෙසො

96. උපජ්ඣාචරියවත්තඤ්ච, ගමිකාගන්තුකම්පි ච;
සෙනාසනාදිවත්තඤ්ච, කාතබ්බං පියසීලිනා.

97. හත්ථපාසෙ ඨිතො කිඤ්චි, ගහිතබ්බං දදෙ තිධා;
ගහෙතුකාමො ගණ්හෙය්‍ය, ද්විධායං සම්පටිග්ගහො.

98. සඞ්ඝාටිමුත්තරාසඞ්ගං, තථා අන්තරවාසකං;
''එතං ඉමං අධිට්ඨාමි'', තථා ''පච්චුද්ධරාමි''ති.

99. ''ඉමං ඉමානි එතානි, එතම්පි චීවර''න්ති වා;
''පරික්ඛාරචොළානි''ති, තථා ''පච්චුද්ධරාමි''ති.

100. ''එතං ඉමං අධිට්ඨාමි, පත්තං පච්චුද්ධරාමි''ති;
එවං පච්චුද්ධරෙධිට්ඨෙ, චීවරාදිං යථාවිධි.

101. සඤ්චරිත්තං විනා සෙසා, සචිත්තා ගරුකන්තිමා;
අච්ඡින්නං පරිණතං හිත්වා, නිස්සග්ගියමචිත්තකං.

102. පදසොධම්මං දුවෙ සෙය්‍යා, ඉත්ථියා ධම්මදෙසනා;
දුවෙ සෙනාසනානීපි, සිබ්බනං චීවරස්සපි.

103. පවාරිතං සුරාපානං, පඤ්චසන්නිධිආදිකං;
ජොතිනුජ්ජාලනඤ්චෙව, කප්පබින්දුමනාදිකං;
ගාමප්පවෙසනන්තෙතෙ, පාචිත්තීසු අචිත්තකා.

104. පකිණ්ණකෙසු උද්දිස්ස-කතං හිත්වාඤ්ඤමංසකං;
එකත්ථරණපාවුරණං, එකමඤ්චෙ තුවට්ටනං;
එකතො භුඤ්ජනඤ්චාපි, නච්චගීතාදිසත්තපි.

105. අකායබන්ධනඤ්චාපි , පත්තහත්ථකවාටකං;
අචිත්තකමිදං සබ්බං, සෙසමෙත්ථ සචිත්තකං.

106. වීතික්කමනචිත්තෙන, සචිත්තකමචිත්තකං;
පඤ්ඤත්තිජානනෙනාපි, වදන්තාචරියා තථා.

107. පුබ්බකරණාදිකං කත්වා, උපොසථප්පවාරණං;
නවධා දීපිතං සබ්බං, කාතබ්බං පියසීලිනා.

108. සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චති.

109. ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං , භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චති.

110. උපොසථො යාවතිකා ච භික්ඛූ කම්මප්පත්තා,
සභාගාපත්තියො ච න විජ්ජන්ති;
වජ්ජනීයා ච පුග්ගලා තස්මිං න හොන්ති,
පත්තකල්ලන්ති වුච්චති.

111. පුබ්බකරණපුබ්බකිච්චානි සමාපෙත්වා දෙසිතාපත්තිකස්ස සමග්ගස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අනුමතියා පාතිමොක්ඛං උද්දිසිතුං ආරාධනං කරොම.

112. පාරිසුද්ධිඅධිට්ඨාන-සුත්තුද්දෙසවසා තිධා;
ගණපුග්ගලසඞ්ඝා ච, තං කරෙය්‍යුං යථාක්කමං.

113. චාතුද්දසො පන්නරසො, සාමග්ගී දිනතො තිධා;
දිනපුග්ගලකත්තබ්බා-කාරතො තෙ නවෙරිතා.

114. තයො තයොති කත්වාන, දිනපුග්ගලභෙදතො;
තෙවාචීද්වෙකවාචීති, නව වුත්තා පවාරණා.

115. කත්තිකන්තිමපක්ඛම්හා, හෙමං එග්ගුනපුණ්ණමා;
තස්ස අන්තිමපක්ඛම්හා, ගිම්හං ආසාළ්හිපුණ්ණමා;
වස්සකාලං තතො සෙසං, චතුවීසතුපොසථා.

116. චාතුද්දසා ඡ එතෙසු, පක්ඛා තතියසත්තමා;
ඤෙය්‍යා පන්නරසා සෙසා, අට්ඨාරස උපොසථා.

117. ‘‘ඡන්දං දම්මි, ඡන්දං මෙ හර, ඡන්දං මෙ ආරොචෙහී’’ති ඡන්දං දාතබ්බං.

118. ‘‘පාරිසුද්ධිං දම්මි, පාරිසුද්ධිං මෙ හර, පාරිසුද්ධිං මෙ ආරොචෙහී’’ති පාරිසුද්ධි දාතබ්බා.

119. ‘‘පවාරණං දම්මි, පවාරණං මෙ හර, පවාරණං මෙ ආරොචෙහි, මමත්ථාය පවාරෙහී’’ති පවාරණා දාතබ්බා.

120. ආපත්තිදෙසකෙන ‘‘අහං, භන්තෙ, සම්බහුලා නානාවත්ථුකා ආපත්තියො ආපජ්ජිං, තා තුම්හමූලෙ පටිදෙසෙමී’’ති වත්වා පටිග්ගණ්හන්තෙන ‘‘පස්සසි, ආවුසො, තා ආපත්තියො’’ති වුත්තෙ ‘‘ආම, භන්තෙ, පස්සාමී’’ති වත්වා පුන පටිග්ගණ්හන්තෙන ‘‘ආයතිං, ආවුසො, සංවරෙය්‍යාසී’’ති වුත්තෙ ‘‘සාධු, සුට්ඨු, භන්තෙ සංවරිස්සාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා දෙසෙතබ්බං.

121. වෙමතිං ආරොචෙන්තෙන ‘‘අහං, භන්තෙ, සම්බහුලාසු නානාවත්ථුකාසු ආපත්තීසු වෙමතිකො, යදා නිබ්බෙමතිකො භවිස්සාමි, තදා තා ආපත්තියො පටිකරිස්සාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා ආරොචෙතබ්බං.

122. ‘‘අජ්ජ මෙ උපොසථො ‘පන්නරසො, චාතුද්දසො’ති වා අධිට්ඨාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා පුග්ගලෙන අධිට්ඨානුපොසථො කාතබ්බො.

123. ද්වීසු පන ථෙරෙන ‘‘පරිසුද්ධො අහං ආවුසො, ‘පරිසුද්ධො’ති මං ධාරෙහී’’ති තික්ඛත්තුං වත්තබ්බං. නවකෙනපි තථෙව වත්තබ්බං. ‘‘භන්තෙ, ධාරෙථා’’ති වචනං විසෙසො.

124. තීසු පන ‘‘සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා, අජ්ජුපොසථො පන්නරසො, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරෙය්‍යාමා’’ති ඤත්තිං ඨපෙත්වා පටිපාටියා වුත්තනයෙන පාරිසුද්ධිඋපොසථො කාතබ්බො.

125. ‘‘අජ්ජ මෙ පවාරණා ‘චාතුද්දසී, පන්නරසී’ති වා අධිට්ඨාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා එකෙන පවාරෙතබ්බං.

126. ද්වීසු පන ථෙරෙන ‘‘අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තං පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදතු මං ආයස්මා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා පවාරෙතබ්බං. නවකෙනාපි තථෙව වත්තබ්බං. ‘‘භන්තෙ’’ති වචනං විසෙසො.

127. තීසු වා චතූසු වා පන ‘‘සුණන්තු මෙ ආයස්මන්තා, අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී, යදායස්මන්තානං පත්තකල්ලං, මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං පවාරෙය්‍යාමා’’ති ඤත්තිං ඨපෙත්වා ථෙරෙන ‘‘අහං, ආවුසො, ආයස්මන්තෙ පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තා අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා පවාරෙතබ්බං. නවකෙහිපි තථෙව පටිපාටියා පවාරෙතබ්බං. ‘‘භන්තෙ’’තිවචනං විසෙසො.

128. චතූහි අධිකෙසු පන ‘‘සුණාතු මෙ ආවුසො සඞ්ඝො, අජ්ජ පවාරණා පන්නරසී, යදි සඞ්ඝස්ස පත්තකල්ලං, සඞ්ඝො පවාරෙය්‍යා’’ති ඤත්තිං ඨපෙත්වා වුඩ්ඪතරෙන ‘‘සඞ්ඝං, ආවුසො, පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා පවාරෙතබ්බං. නවකෙහිපි තථෙව පටිපාටියා ‘‘සඞ්ඝං, භන්තෙ, පවාරෙමි දිට්ඨෙන වා සුතෙන වා පරිසඞ්කාය වා, වදන්තු මං ආයස්මන්තො අනුකම්පං උපාදාය, පස්සන්තො පටිකරිස්සාමී’’ති තික්ඛත්තුං වත්වා පවාරෙතබ්බං.

මූලසික්ඛා නිට්ඨිතා.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස

මූලසික්ඛා-ටීකා

ගන්ථාරම්භකථා

සබ්බකාමදදං සබ්බරතනෙ රතනත්තයං;
උත්තමං උත්තමතරං, වන්දිත්වා වන්දනාරහං.

චරණෙ බ්‍රහ්මචාරීනං, ආචරියානං සිරං මම;
ඨපෙත්වාන කරිස්සාමි, මූලසික්ඛත්ථවණ්ණනං.

ගන්ථාරම්භකථාවණ්ණනා

තත්ථාදො තාව සබ්බසක්කතස්ස සබ්බසත්තුත්තමස්ස සත්ථුනො පණාමං දස්සෙන්තො ආහ **“නත්වා නාථ”**න්ත්‍යාදි. **නාථං** චතූහි නාථඞ්ගෙහි සමන්නාගතං භගවන්තං **නත්වා** වන්දිත්වා **ආදො** ආදිම්හි උපසම්පන්නතො පට්ඨාය **නවකෙන භික්ඛුනා** අධුනා පබ්බජිතෙන උපසම්පන්නෙන **මූලභාසාය** මාගධභාසාය සික්ඛිතුං **සමාසතො** සඞ්ඛෙපෙන මූලසික්ඛං අහං පවක්ඛාමීති පිණ්ඩත්ථො.

අයං පන අවයවත්ථො – **නත්වා**ති තන්නින්නතප්පොණතප්පබ්භාරො හුත්වා කායවචීමනොද්වාරෙහි වන්දිත්වාති අත්ථො. නාථතීති නාථො, වෙනෙය්‍යානං හිතසුඛං මෙත්තායනවසෙන ආසීසති පත්ථෙතීති අත්ථො, අථ වා නාථති වෙනෙය්‍යගතෙ කිලෙසෙ උපතාපෙතීති අත්ථො, නාථති වා යාචතීති අත්ථො. භගවා හි ‘‘සාධු, භික්ඛවෙ, භික්ඛු කාලෙන කාලං අත්තසම්පත්තිං පච්චවෙක්ඛෙය්‍යා’’තිආදිනා (අ. නි. 8.7) සත්තානං තං තං හිතපටිපත්තිං යාචිත්වාපි කරුණාය සමුස්සාහිතො තෙ තත්ථ නියොජෙති. පරමෙන වා චිත්තිස්සරියෙන සමන්නාගතො සබ්බසත්තෙ ඊසති අභිභවතීති පරමිස්සරො භගවා ‘‘නාථො’’ති වුච්චති. සබ්බො චායමත්ථො සද්දසත්ථානුසාරතො වෙදිතබ්බො. **පවක්ඛාමී**ති පකාරෙන කථෙස්සාමි. **මූලසික්ඛා**ති අධිසීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාවසෙන තිස්සොපි සික්ඛා, උපසම්පන්නස්ස සුප්පතිට්ඨිතභාවසාධනට්ඨෙන මූලා ච සා සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛා චාති මූලසික්ඛා. ගන්ථවසෙනෙත්ථ සඞ්ඛිපිත්වා වුත්තත්තා තද්දීපනො ගන්ථො ‘‘මූලසික්ඛා’’ති වුච්චති.

තත්ථ කතමං සීලං, කතමං අධිසීලං, කතමං චිත්තං, කතමං අධිචිත්තං, කතමා පඤ්ඤා, කතමා අධිපඤ්ඤාති? වුච්චතෙ – පඤ්චඞ්ගඅට්ඨඞ්ගදසඞ්ගසීලං තාව සීලමෙව. පාතිමොක්ඛසංවරසීලං පන ‘‘අධිසීල’’න්ති වුච්චති. තඤ්හි සූරියො විය පජ්ජොතානං, සිනෙරු විය පබ්බතානං සබ්බලොකියසීලානං අධිකඤ්චෙව උත්තමඤ්ච. පාතිමොක්ඛසංවරතොපි ච මග්ගඵලසම්පයුත්තමෙව සීලං අධිසීලං, තං පන ඉධ නාධිප්පෙතං. න හි තං සික්ඛන්තො මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවති. කාමාවචරානි පන අට්ඨ කුසලචිත්තානි, ලොකියඅට්ඨසමාපත්තිචිත්තානි ච එකජ්ඣං කත්වා චිත්තමෙව. විපස්සනාපාදකං අට්ඨසමාපත්තිචිත්තං පන ‘‘අධිචිත්ත’’න්ති වුච්චති. තඤ්හි සබ්බලොකියචිත්තානං අධිකඤ්චෙව උත්තමඤ්ච. තතොපි ච මග්ගඵලචිත්තමෙව අධිචිත්තං, තං පන ඉධ නාධිප්පෙතං. න හි තං සික්ඛන්තො මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවති. ‘‘අත්ථි දින්නං, අත්ථි යිට්ඨ’’න්තිආදිනයප්පවත්තං කම්මස්සකතාඤාණං පඤ්ඤා, තිලක්ඛණාකාරපරිච්ඡෙදකං පන විපස්සනාඤාණං ‘‘අධිපඤ්ඤා’’ති වුච්චති. සා හි සබ්බලොකියපඤ්ඤානං අධිකා චෙව උත්තමා ච. තතොපි ච මග්ගඵලපඤ්ඤාව අධිපඤ්ඤා, සා පන ඉධ නාධිප්පෙතා. න හි තං සික්ඛන්තො මෙථුනං ධම්මං පටිසෙවති.

තාසු තීසු අධිසීලසික්ඛා චාරිත්තවාරිත්තවසෙන දුවිධම්පි සීලං යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෙන, තප්පටිපක්ඛෙ කිලෙසෙ තදඞ්ගප්පහානවසෙන පජහන්තෙන සික්ඛිතබ්බා. අධිචිත්තසික්ඛා යථාවුත්තෙසු ආරම්මණෙසු අභියොගවසෙන ඣානප්පටිපක්ඛානං නීවරණගණානං වික්ඛම්භනප්පහානං කුරුමානෙන සික්ඛිතබ්බා. අධිපඤ්ඤාසික්ඛා පන යථානුරූපං තදඞ්ගප්පහානසමුච්ඡෙදවසෙන සානුසයෙ කිලෙසෙ සමුච්ඡින්දන්තෙන සික්ඛිතබ්බා. තස්මා සුප්පතිට්ඨිතභාවසාධනට්ඨෙන මූලා ච සා සික්ඛිතබ්බතො සික්ඛා චාති මූලසික්ඛා, කම්මවචනිච්ඡායං ‘‘මූලසික්ඛ’’න්ති වුත්තං.

සමාසීයතෙ සඞ්ඛිපීයතෙති සමාසො, තතො **සමාසතො**. සමග්ගෙන සඞ්ඝෙන ඤත්තිචතුත්ථෙන කම්මෙන අකුප්පෙන ඨානාරහෙන උපසම්පන්නොති භික්ඛු. තත්ථ සබ්බන්තිමෙන පරියායෙන පඤ්චවග්ගකරණීයෙ කම්මෙ යාවතිකා භික්ඛූ කම්මප්පත්තා, තෙසං ආගතත්තා, ඡන්දාරහානං ඡන්දස්ස ආහටත්තා, සම්මුඛීභූතානඤ්ච අප්පටික්කොසනතො එකස්මිං කම්මෙ සමග්ගභාවං උපගතෙන සඞ්ඝෙන තීහි අනුස්සාවනාහි එකාය ඤත්තියා කාතබ්බකම්මසඞ්ඛාතෙන ඤත්තිචතුත්ථෙන ධම්මිකෙන විනයකම්මෙන වත්ථුඤත්තිඅනුස්සාවනසීමාපරිසාසම්පත්තිසම්පන්නත්තා අකොපෙතබ්බතං, අප්පටික්කොසිතබ්බතං උපගතෙන ඨානාරහෙන කාරණාරහෙන සත්ථුසාසනාරහෙන උපසම්පන්නො නාම, උපරිභාවං සමාපන්නො පත්තොති අත්ථො. භික්ඛුභාවො හි උපරිභාවො. තඤ්චෙස යථාවුත්තෙන කම්මෙන සමාපන්නත්තා ‘‘උපසම්පන්නො’’ති වුච්චති, තෙන **භික්ඛුනා**. ඌනපඤ්චවස්සතාය නවකො, තෙන **නවකෙන** අධුනා පබ්බජිතෙන, අචිරපබ්බජිතෙනාති වුත්තං හොති. **ආදො**ති ආදිම්හියෙවාති අත්ථො, ආදිතො පට්ඨායාති වා. අපි ච ථෙරො ‘‘ආදො’’ති වචනෙන සද්ධාපබ්බජිතානං

කුලපුත්තානං ආලසියදොසෙන, අප්පටිපජ්ජන්තානං අඤ්ඤාණදොසෙන ච අඤ්ඤථා පටිපජ්ජන්තානං සංවෙගං ජනෙති. කථං? අතිදුල්ලභං ඛණං සමවායං පටිලභිත්වා තඞ්ඛණං න කුසීතෙන වා නිරත්ථකකථාපසුතෙන වා වීතිනාමෙතබ්බං, කිං කාතබ්බං? ආදිතො පට්ඨාය නිරන්තරමෙව තීසු සික්ඛාසු ආදරො ජනෙතබ්බොති.

> ''සා මාගධී මූලභාසා, නරා යායාදිකප්පිකා;
> බ්‍රහ්මානො චස්සුතාලාපා, සම්බුද්ධා චාපි භාසරෙ''ති. –

වචනතො **මූලභාසායාති** මාගධමූලාය භාසාය, සභාවනිරුත්තියා භාසායාති වුත්තං හොති. **සික්ඛිතුන්ති** උග්ගණ්හිතුං.

1. පාරාජිකනිද්දෙසවණ්ණනා

1. ඉදානි සබ්බසික්ඛානං පන මූලභූතත්තා අධිසීලසික්ඛාච පඨමං වුත්තා, තත්‍රාපි මහාසාවජ්ජත්තා, මූලච්ඡෙජ්ජවසෙන පවත්තනතො ච සබ්බපඨමං පාරාජිකං ජානිතබ්බන්ති දස්සෙන්තො **''සං නිමිත්ත''**න්තයාදිමාහ. තත්ථ මග්ගත්තයෙ සං නිමිත්තං පවෙසන්තො භික්ඛු චුතොති අත්ථො. **සං නිමිත්තන්ති** අත්තනො අඞ්ගජාතං, සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන එකතිලබීජමත්තම්පි අත්තනො අඞ්ගජාතන්ති වුත්තං හොති. **භික්ඛූති** අනික්ඛිත්තසික්ඛො. **මග්ගත්තයෙති** එත්ථ මනුස්සාමනුස්සතිරච්ඡානගතානං වසෙන තිස්සො ඉත්ථියො, තයො උභතොබ්‍යඤ්ජනකා, තයො පණ්ඩකා, තයො පුරිසාති පාරාජිකවත්ථුභූතානං නිමිත්තානං නිස්සයා ද්වාදස සත්තා හොන්ති. තෙසං වච්චපස්සාවමුඛමග්ගවසෙන තයො මග්ගා. තත්ථ මනුස්සිත්ථියා තයො, අමනුස්සිත්ථියා තයො, තිරච්ඡානගතිත්ථියා තයොති නව , තථා මනුස්සුභතොබ්‍යඤ්ජනකාදීනං. මනුස්සපණ්ඩකාදීනං පන වච්චමුඛමග්ගවසෙන ද්වෙ ද්වෙති ඡ, තථා මනුස්සපුරිසාදීනන්ති සබ්බෙසං වසෙන තිංස මග්ගා හොන්ති. තෙ සබ්බෙ පරිග්ගහෙත්වා ඉධ ''මග්ගත්තයෙ''ති වුත්තං, තස්මිං මග්ගත්තයෙ, ද්වාදසන්නං සත්තානං තීසු මග්ගෙසු යත්ථ කත්ථචි මග්ගෙති අත්ථො. **චුතොති** සක්කත්තා වා බ්‍රහ්මත්තා වා චුතසත්තො විය සාසනතො චුතො හොති, පාරාජිකො හොතීති අත්ථො.

ඉදානි පවෙසනං නාම න කෙවලං අත්තුපක්කමෙනෙව හොති, පරූපක්කමෙනාපි හොති, තත්ථාපි සෙවනචිත්තෙ සති පාරාජිකො හොතීති දස්සනත්ථං **''පවෙසනා''**තයාදි වුත්තං. තස්සත්ථො – යො භික්ඛු පවෙසනට්ඨිතඋද්ධරණපවිට්ඨක්ඛණෙසු අඤ්ඤතරං ඛණං **චෙපි සාදියං** සාදියන්තො සචෙපි තස්මිං ඛණෙ සෙවනචිත්තං උපට්ඨාපෙන්තො, **චුතො** පාරාජිකො හොති. යො පන සබ්බසො අසාදියන්තො ආසීවිසමුඛං අඞ්ගාරකාසුං පවිට්ඨං විය ච මඤ්ඤති, සො නිප්පරාධො හොති. එත්ථ පන **ඨීතං** නාම සුක්කවිස්සට්ඨිසමයප්පත්තං. පඨමපාරාජිකං.

2-7. ඉදානි දුතියං දස්සෙතුං **''අදින්නං මානුසං භණ්ඩ''**න්තයාදිමාහ. තත්ථ යො භික්ඛු අදින්නං මානුසං ගරුකං භණ්ඩං පඤ්චවීසාවහාරෙසු යෙන කෙනචි අවහාරෙන ආදියන්තො චුතො භවෙති සම්බන්ධො. **අදින්නන්ති** යං කිඤ්චි පරපරිග්ගහිතං සස්සාමිකං භණ්ඩං, තං තෙහි සාමිකෙහි කායෙන වා වාචාය වා න දින්නන්ති අදින්නං, අනිස්සට්ඨං අපරිච්චත්තං රක්ඛිතං ගොපිතං මමායිතං පරපරිග්ගහිතං. මනුස්සස්ස ඉදන්ති **මානුසං,** මනුස්සසන්තකං, ''භණ්ඩ''න්තිමිනා තුලයාදිකරණං . **ථෙයයායෙකෙනාති** ථෙයයාය එකෙන, එකෙන අවහාරෙනාති අත්ථො. ලිඞ්ගභෙදං කත්වා වුත්තං. ''ථෙයයා කෙනචී''ති වා පාඨො. තත්ථ **ථෙනොති** චොරො, ථෙනස්ස භාවො **ථෙයයා,** කරණත්ථෙ චෙතං පච්චත්තවචනං, තස්මා කෙනචි ථෙයයෙන අවහාරෙනාති අත්ථො. **ආදියන්ති** ආදියන්තො ගණ්හන්තො. **පඤ්චවීසාවහාරෙසූති** පඤ්චපඤ්චකෙ සමොධානෙත්වා පඤ්චවීසති අවහාරා. තත්ථ **පඤ්චපඤ්චකානි** නාම නානාභණ්ඩපඤ්චකං එකභණ්ඩපඤ්චකං සාහත්ථිකපඤ්චකං පුබ්බප්පයොගපඤ්චකං ථෙයයාවහාරපඤ්චකන්ති.

තත්ථ සවිඤ්ඤාණකාවිඤ්ඤාණකමිස්සකභණ්ඩවසෙන නානාභණ්ඩපඤ්චකං, සවිඤ්ඤාණකභණ්ඩවසෙන එකභණ්ඩපඤ්චකං. තත්ථ නානාභණ්ඩවසෙන තාව එවං වෙදිතබ්බො – යො ආරාමං අභියුඤ්ජති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. සාමිකස්ස විමතිං උප්පාදෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. සාමිකො ''න මය්හං භවිස්සතී''ති ධුරං නික්ඛිපති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. අඤ්ඤස්ස භණ්ඩං හරන්තො සීසෙ භාරං ථෙයයචිත්තො ආමසති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ඵන්දාපෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. ඛන්ධං ඔරොපෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. උපනික්ඛිත්තං භණ්ඩං ''දෙහි මෙ භණ්ඩ''න්ති වුච්චමානො ''නාහං ගණ්හාමී''ති භණති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. සාමිකස්ස විමතිං උප්පාදෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. සාමිකො ''න මය්හං දස්සතී''ති ධුරං නික්ඛිපති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. ''සභණ්ඩහාරකං නෙස්සාමී''ති පඨමං පාදං සඞ්කාමෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. දුතියං පාදං සඞ්කාමෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. ථලට්ඨං භණ්ඩං ථෙයයචිත්තො ආමසති, ආපත්ති දුක්කටස්ස. ඵන්දාපෙති, ආපත්ති ථුල්ලච්චයස්ස. ඨානා චාවෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. අයමෙත්ථ නානාභණ්ඩවසෙන යොජනා. එකභණ්ඩවසෙන පන සස්සාමිකං දාසං වා තිරච්ඡානං වා යථාවුත්තෙන අභියොගාදිනා නයෙන ආදියති වා හරති වා අවහරති වා ඉරියාපථං කොපෙති වා ඨානා චාවෙති වාති. අයමෙත්ථ එකභණ්ඩවසෙන යොජනා.

පඤ්ච අවහාරා සාහත්ථිකො ආණත්තිකො නිස්සග්ගියො අත්ථසාධකො ධුරනික්ඛෙපොති. තත්ථ **සාහත්ථිකො** නාම පරස්ස භණ්ඩං සහත්ථා අවහරති. **ආණත්තිකො** නාම ''අසුකස්ස භණ්ඩං අවහරා''ති අඤ්ඤං ආණාපෙති.

නිස්සග්ගියො නාම අන්තොසුඞ්කඝාතෙ ඨිතො බහිසුඞ්කඝාතං පාතෙති, ආපත්ති පාරාජිකස්ස. **අත්ථසාධකො** නාම ''අසුකං භණ්ඩං යදා සක්කොසි, තදා අවහරා''ති ආණාපෙති. තත්ථ සචෙ පරො අනන්තරායිකො හුත්වා තං අවහරති, ආණාපකො ආණත්තික්ඛණෙයෙව පාරාජිකො හොති, අවහාරකො පන අවහටකාලෙ, අයං අත්ථසාධකො. **ධුරනික්ඛෙපො** පන උපනික්ඛිත්තභණ්ඩවසෙන වෙදිතබ්බොති ඉදං සාහත්ථිකපඤ්චකං.

අපරෙපි පඤ්ච අවහාරා පුබ්බපයොගො සහපයොගො සංවිධාවහාරො සඞ්කෙතකම්මං නිමිත්තකම්මන්ති. තත්ථ ආණත්තිවසෙන **පුබ්බපයොගො** වෙදිතබ්බො, ඨානාචාවනවසෙන **සහපයොගො. සංවිධාවහාරො** නාම සම්බහුලා භික්ඛූ ''අමුකං නාම ගෙහං ගන්ත්වා, ඡදනං වා භින්දිත්වා, සන්ධිං වා ඡින්දිත්වා භණ්ඩං හරිස්සාමා''ති සංවිදහිත්වා ගච්ඡන්ති, තෙසු එකො භණ්ඩං අවහරති, තස්සුද්ධාරෙ සබ්බෙසං පාරාජිකං. **සඞ්කෙතකම්මං** නාම සඤ්ජානනකම්මං කාලපරිච්ඡෙදවසෙන සඤ්ඤාකරණං. එත්ථ ච ''පුරෙභත්තං අවහරා''ති වුත්තෙ අජ්ජ වා පුරෙභත්තං අවහරතු, ස්වෙ වා අනාගතෙ සංවච්ඡරෙ වා, නත්ථි විසඞ්කෙතො, සඞ්කෙතකාරකස්ස ආණත්තික්ඛණෙ, ඉතරස්ස ඨානා චාවනෙති එවං ආපත්ති උභින්නං පාරාජිකස්ස. **නිමිත්තකම්මං** නාම සඤ්ඤුප්පාදනත්ථං කස්සචි නිමිත්තස්ස කරණං අක්ඛිනිඛණනභත්ථාලඞ්ඝනපාණිප්පහාරඅඞ්ගුලිඵොටනගීවුන්නාමනඋක්කාසනාදිනා අනෙකප්පකාරං. අවහාරකො ආණාපකෙන යං නිමිත්තසඤ්ඤං කත්වා වුත්තං, තං ''එත''න්ති මඤ්ඤමානො තමෙව අවහරති, උභින්නං පාරාජිකං. යං ''අවහරා''ති වුත්තං, තං ''එත''න්ති මඤ්ඤමානො අඤ්ඤං තස්මිංයෙව ඨානෙ ඨපිතං අවහරති, මූලට්ඨස්ස අනාපත්ති. ඉදං පුබ්බපයොගපඤ්චකං.

අපරෙපි පඤ්ච අවහාරා ථෙය්‍යාවහාරො පසය්හාවහාරො පරිකප්පාවහාරො පටිච්ඡන්නාවහාරො කුසාවහාරොති. තත්ථ යො කූටමානකූටකහාපණාදීහි වඤ්චෙත්වා ගණ්හාති, තස්සෙවං ගණ්හතො අවහාරො **ථෙය්‍යාවහාරො**. යො සන්තජ්ජෙත්වා සයං දස්සෙත්වා තෙසං සන්තකං ගණ්හාති, යො වා අත්තනො පත්තබලිතො ච අධිකං බලක්කාරෙන ගණ්හාති රාජරාජමහාමත්තාදයො විය, තස්සෙවං ගණ්හතො අවහාරො **පසය්හාවහාරො**. පරිකප්පෙත්වා ගණ්හතො පනාවහාරො **පරිකප්පාවහාරො**. සො දුවිධො භණ්ඩොකාසපරිකප්පවසෙන. තත්‍ර යො ''සාටකො චෙ, ගණ්හිස්සාමි, සුත්තං චෙ, න ගණ්හිස්සාමී''ති පරිකප්පෙත්වා අන්ධකාරෙ පසිබ්බකං ගණ්හාති, තත්‍ර සාටකො චෙ, උද්ධාරෙයෙව පාරාජිකං, සුත්තං චෙ හොති, රක්ඛති. අයං **භණ්ඩපරිකප්පො** නාම. යො ඨානං පරිකප්පෙත්වා භණ්ඩං ගණ්හාති, තස්ස තං පරිකප්පිතපරිච්ඡෙදං අතික්කන්තමත්තෙ පාරාජිකං. අයං **ඔකාසපරිකප්පො** නාම. එවමිමෙසං ද්වින්නං පරිකප්පානං වසෙන පරිකප්පෙත්වා ගණ්හතො අවහාරො පරිකප්පාවහාරො. පටිච්ඡාදෙත්වා පරස්ස භණ්ඩං ගණ්හතො අවහාරො **පටිච්ඡන්නාවහාරො** නාම. කුසං සඞ්කාමෙත්වා අවහරණං **කුසාවහාරො**. යො කුසං පාතෙත්වා චීවරෙ භාජියමානෙ අත්තනො කොට්ඨාසස්ස සමීපෙ ඨිතං අප්පග්ඝතරං වා මහග්ඝතරං වා සමසමං වා පරස්ස කොට්ඨාසං දිස්වා සචෙ පඨමතරං පරකොට්ඨාසතො කුසදණ්ඩකං උද්ධරති, අත්තනො කොට්ඨාසෙ පාතෙතුකාමතාය උද්ධාරෙ රක්ඛති, පාතනෙපි රක්ඛති, අත්තනො කොට්ඨාසතො පන කුසදණ්ඩං උද්ධරති, උද්ධාරෙ රක්ඛති, තං උද්ධරිත්වා පරකොට්ඨාසෙ පාතෙන්තස්ස හත්ථතො මුත්තමත්තෙ පාරාජිකං. අයං කුසාවහාරො නාමාති ඉමෙසු පඤ්චවීසාවහාරෙසු යෙන කෙනචි අවහාරෙන ගණ්හන්තො පාරාජිකො හවෙති අත්ථො.

ගරුකන්ති පඤ්චමාසකං. වීසතිමාසකො හි කහාපණො, කහාපණස්ස චතුත්ථො භාගො පාදො නාම, තස්මා පඤ්චමාසකං වා පාදං වා ගරුකන්ති වෙදිතබ්බං. තත්ථ ''චත්තාරො වීහයො ගුඤ්ජා, ද්වෙ ගුඤ්ජා මාසකො භවෙ''ති වචනතො වීහිවසෙන චත්තාලීස වීහයො දස ගුඤ්ජා පඤ්චමාසකොති වෙදිතබ්බො. යං පන සාමණෙරසික්ඛායං ''වීසතිවීහී''ති වුත්තං, තං නෙව පාළියං, න අට්ඨකථායං අත්ථි, වීමංසිතබ්බමෙතං. දුතියපාරාජිකං.

8. ඉදානි තතියං දස්සෙතුං **''මනුස්සපාණං පාණො''**ත්‍යාදි වුත්තං. තත්ථ යො භික්ඛු ''මනුස්සපාණො'' ඉති ජානන්තො වධකචිත්තෙන මනුස්සපාණං ජීවිතා වියොජෙති, සො භික්ඛු සාසනා පාරාජිකො හොතීති සමුදායත්ථො.

මනුස්සපාණන්ති මාතුකුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිචිත්තෙන සහුප්පන්නං අතිපරිත්තං කලලරූපං ආදිං කත්වා පකතියා වීසවස්සසතායුකස්ස සත්තස්ස යාව මරණකාලා එත්ථන්තරෙ අනුපුබ්බෙන වුද්ධිප්පත්තො අත්තභාවො, එසො මනුස්සපාණො නාම, එවරූපං මනුස්සපාණන්ති අත්ථො. **පාණොති ජානන්ති** ''පාණො'' ඉති ජානන්තො ''තං ජීවිතා වොරොපෙමී''ති ජානන්තො. **වධකචෙතසාති** වධකචිත්තෙන, ඉත්ථම්භූතෙ කරණවචනං, වධකචිත්තො හුත්වා මරණාධිප්පායො හුත්වාති වුත්තං හොති. **ජීවිතාති** ජීවිතින්ද්‍රියතො. **යොති** අනියමවචනං. **සොති** එතෙන නියමනං වෙදිතබ්බං. **වියොජෙතීති** වුත්තප්පකාරං මනුස්සවිග්ගහං කලලකාලෙපි තාපනමද්දනෙහි වා භෙසජ්ජසම්පදානෙන වා තතො වා උද්ධම්පි තදනුරූපෙන උපක්කමෙන ජීවිතා වියොජෙතීති අත්ථො. **සාසනාති** පරාපුබ්බජීධාතුප්පයොගෙ නිස්සක්කවචනං, තෙන සත්ථුසාසනතොති අත්ථො. **පරාජිතොති** පරාජයමාපන්නො. හොතීති පාඨසෙසො. තතියපාරාජිකං.

9. ඉදානි චතුත්ථං දස්සෙතුං **''ඣානාදිභෙද''**න්ත්‍යාදි වුත්තං. තත්ථ යො භික්ඛු අඤ්ඤාපදෙසඤ්ච අධිමානඤ්ච වජ්ජෙත්වා හදයෙ අසන්තං ඣානාදිභෙදං ධම්මං මනුස්සජාතිකස්ස සත්තස්ස වදෙය්‍යා, තස්මිං ඛණෙ ඤාතෙ සො තතො සාසනා පාරාජිකො එව හොතීති අත්ථො.

ඣානාදිභෙදන්ති ‘‘ඣානං විමොක්ඛො සමාධි සමාපත්ති ඤාණදස්සනං මග්ගභාවනා ඵලසච්ඡිකිරියා කිලෙසප්පහානං විනීවරණතා චිත්තස්ස සුඤ්ඤාගාරෙ අභිරතී’’ති (පාරා. 198) එවං වුත්තං ඣානාදිභෙදං උත්තරිමනුස්සධම්මං. **හදයෙති** චිත්තෙ. **අසන්තන්ති** අසංවිජ්ජමානං. **අඤ්ඤාපදෙසන්ති** ‘‘යො තෙ විහාරෙ වසි, සො භික්ඛු පඨමස්ස ඣානස්ස ලාභී’’තිආදිනා නයෙන අඤ්ඤාපදෙසං වජ්ජෙත්වාති අත්ථො. **විනාති** වජ්ජනත්ථෙ නිපාතො, තස්ස වජ්ජෙත්වාති අත්ථො. **අධිමානන්ති** ‘‘අධිගතා මයා’’ති එවං උප්පන්නං මානන්ති අත්ථො. අධිගතො මානොති විග්ගහො, තං අධිමානං වජ්ජෙත්වාති අත්ථො. **මනුස්සජාතිස්සාති** මනුස්සජාතිකස්ස, න දෙවබ්‍රහ්මාදීසු අඤ්ඤතරස්සාති අත්ථො. **වදෙය්‍යාති** ආරොචෙය්‍ය. **ඤාතක්ඛණෙති** ඤාතෙ ඛණෙති ඡෙදො, තස්මිං තෙනාරොචිතක්ඛණෙ මනුස්සජාතිකෙන ඤාතෙති අත්ථො. **තෙනාති** නිස්සක්කෙ කරණවචනං, තතො සාසනතො පාරාජිකොති අත්ථො. චතුත්ථපාරාජිකං.

පාරාජිකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. ගරුකාපත්තිනිද්දෙසවණ්ණනා

10. ඉදානි සඞ්ඝාදිසෙසං පකාසෙතුං **‘‘මොචෙතුකාමචිත්තෙනා’’**තිආදිමාරද්ධං. තත්ථ මොචෙතුං කාමෙතීති මොචෙතුකාමං, මොචෙතුකාමඤ්ච තං චිත්තඤ්චාති **මොචෙතුකාමචිත්තං** , තෙන, මොචනස්සාදචිත්තෙනාති අත්ථො. එකාදසන්නඤ්හි රාගානං එකෙන මොචනස්සාදෙන ආපත්ති හොතීති වුත්තං හොති.

තත්‍රිමෙ එකාදස අස්සාදා මොචනස්සාදො මුච්චනස්සාදො මුත්තස්සාදො මෙථුනස්සාදො ඵස්සස්සාදො කණ්ඩුවනස්සාදො දස්සනස්සාදො නිසජ්ජස්සාදො වාචස්සාදො ගෙහසිතපෙමං වනභඞ්ගියන්ති. තත්ථ **මොචනස්සාද**චෙතනාය චෙතෙන්තො චෙව අස්සාදෙන්තො ච උපක්කමති, මුච්චති, සඞ්ඝාදිසෙසො , න මුච්චති චෙ, ථුල්ලච්චයං. සචෙ පන සයනකාලෙ රාගපරියුට්ඨිතො හුත්වා ඌරුනා වා මුට්ඨිනා වා අඞ්ගජාතං ගාළ්හං පීළෙත්වා මොචනත්ථාය සඋස්සාහො සුපති, සුපන්තස්ස චස්ස අසුචි මුච්චති, සඞ්ඝාදිසෙසො. **මුච්චනස්සාදෙ** අත්තනො ධම්මතාය මුච්චමානං අස්සාදෙති, න උපක්කමති, මුච්චති, අනාපත්ති. **මුත්තස්සාදෙ** අත්තනො ධම්මතාය මුත්තෙ ඨානා චුතෙ අසුචිම්හි පච්ඡා අස්සාදෙන්තස්ස විනා උපක්කමෙන මුච්චති, අනාපත්ති. **මෙථුනස්සාදෙ** මෙථුනරාගෙන මාතුගාමං ගණ්හාති, තෙන අසුචි මුච්චති, අනාපත්ති, දුක්කටං පන ආපජ්ජති. **ඵස්සස්සාදො** දුවිධො අජ්ඣත්තිකො බාහිරො චාති. තත්ථ අත්තනො නිමිත්තං ‘‘ථද්ධං, මුදුකන්ති ජානිස්සාමී’’ති වා ලොලභාවෙන වා කීළාපයතො අසුචි මුච්චති, අනාපත්ති. බාහිරඵස්සස්සාදෙ පන කායසංසග්ගරාගෙන ඉත්ථිං ඵුසතො, ආලිඞ්ගතො ච අසුචි මුච්චති, අනාපත්ති, කායසංසග්ගසඞ්ඝාදිසෙසං පන ආපජ්ජති.

කණ්ඩුවනස්සාදෙ දද්දුකච්ඡුපිළකපාණකාදීනං අඤ්ඤතරෙන ඛජ්ජමානං නිමිත්තං කණ්ඩුවනස්සාදෙන කණ්ඩුවතො අසුචි මුච්චති, අනාපත්ති. **දස්සනස්සාදෙ** ඉත්ථියා අනොකාසං උපනිජ්ඣායතො අසුචි මුච්චති, අනාපත්ති, දුක්කටං පන හොති. **නිසජ්ජස්සාදෙ** මාතුගාමෙන සද්ධිං රහො නිසින්නස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති , රහොනිසජ්ජාපත්ති පන හොති. **වාචස්සාදෙ** මාතුගාමං මෙථුනප්පටිසංයුත්තාහි වාචාහි ඔභාසන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති, දුට්ඨුල්ලවාචාසඞ්ඝාදිසෙසං පන ආපජ්ජති. **ගෙහසිතපෙමෙ** මාතාදීනං මාතාදිපෙමෙන ආලිඞ්ගනාදිං කරොන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්ති. **වනභඞ්ගං** සන්ථවකරණත්ථාය ඉත්ථියා පෙසිතපුප්ඵාදිවනභඞ්ගසඤ්ඤිතං පණ්ණාකාරං ‘‘ඉත්ථන්නාමාය ඉමං පෙසිත’’න්ති අස්සාදෙන ආමසන්තස්ස මුත්තෙපි අනාපත්තීති. එවමෙතෙසු මොචනස්සාදෙන ආපත්ති හොතීති දස්සෙතුං ‘‘මොචෙතු…පෙ.… නා’’ති වුත්තං. අථ වා මොචෙතුකාමං චිත්තං යස්ස සොයං **මොචෙතුකාමචිත්තො,** තෙන, ඉත්ථම්භූතෙ කරණවචනං, මොචෙතුකාමචිත්තො හුත්වාති අත්ථො.

උපක්කම්මාති හත්ථාදීසු යෙන කෙනචි නිමිත්තෙ උපක්කමිත්වාති අත්ථො. **විමොචයන්ති** යං අන්තමසො එකා ඛුද්දකමක්ඛිකා පිවෙය්‍ය, තත්තකම්පි විමොචෙන්තොති අත්ථො. **සුක්කන්ති** නීලපීතලොහිතොදාතතක්කතෙලදකඛීරදධිසප්පිවණ්ණසඞ්ඛාතෙසු දසවිධෙසු සුක්කෙසු යං කිඤ්චි සුක්කං. **අඤ්ඤත්‍ර සුපිනාති** යා සුපිනන්තෙ සුක්කවිස්සට්ඨි හොති, තං ඨපෙත්වාති අත්ථො. **සමණොති** යො කොචි උපසම්පන්නො. **ගරුකන්ති** සඞ්ඝාදිසෙසං. **ඵුසෙති** ආපජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො. චෙතනා උපක්කමො මුච්චනන්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානීති. සුක්කවිස්සට්ඨිසික්ඛාපදං.

11. ඉදානි කායසංසග්ගං දස්සෙතුං **‘‘කායසංසග්ගරාගෙනා’’**තිආදිමාරද්ධං. භික්ඛු මනුස්සිත්ථියා මනුස්සිත්ථිසඤ්ඤී හුත්වා කායසංසග්ගරාගෙන උපක්කමිත්වා මනුස්සිත්ථිං පරාමසන්තො සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජෙය්‍යාති යොජනා. තත්ථ **කායසංසග්ගරාගෙනාති** හත්ථග්ගහණාදිකායසම්ඵස්සෙන රාගෙන කායමිස්සරාගෙන. **මනුස්සිත්ථින්ති** තදහුජාතම්පි ජීවමානකමනුස්සිත්ථිං. **පරාමසන්ති** පරාමසන්තො, ඉත්ථීති සඤ්ඤා ඉත්ථිසඤ්ඤා , සා අස්ස අත්ථීති **ඉත්ථිසඤ්ඤී,** ඉත්ථිසඤ්ඤී හුත්වාති අත්ථො. මනුස්සිත්ථී, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, කායසංසග්ගරාගො, තෙන රාගෙන වායාමො, හත්ථග්ගාහාදිසමාපජ්ජනන්ති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. කායසංසග්ගසික්ඛාපදං.

12. ඉදානි දුට්ඨුල්ලං දස්සෙතුං **“දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදෙනා”**තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ **දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදෙනාති** වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගමෙථුනධම්මප්පටිසංයුත්තවාචස්සාදරාගෙන. **මග්ගං වාරබ්භ මෙථුනන්ති** වච්චමග්ගපස්සාවමග්ගානං අඤ්ඤතරං මග්ගං වා මෙථුනං වා ආරබ්භාති අත්ථො. **ඔභාසන්තොති** අවභාසන්තො. **මනුස්සිත්ථින්ති** විඤ්ඤුං පටිබලං සුභාසිතදුබ්භාසිතං දුට්ඨුල්ලාදුට්ඨුල්ලං සල්ලක්ඛණසමත්ථං මනුස්සිත්ථිං. **සුණමානන්ති** සුණන්තිං. ඉමිනා පටිබලායපි ඉත්ථියා අවිඤ්ඤත්තිපථෙ ඨිතාය දූතෙන වා පණ්ණෙන වා ආරොචෙන්තස්ස දුට්ඨුල්ලවාචාපත්ති න හොතීති දීපිතං හොති. මනුස්සිත්ථි, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා, දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදරාගො, තෙන රාගෙන ඔභාසනං, තඞ්ඛණවිජානනන්ති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. දුට්ඨුල්ලවාචස්සාදසික්ඛාපදං.

13. ඉදානි අත්තකාමපාරිචරියං දස්සෙතුං **“වණ්ණ”**න්තයාදි වුත්තං. තත්ථ යො භික්ඛු අත්තනො කාමපාරිචරියාය වණ්ණං වත්වා මෙථුනරාගෙන ඉත්ථිං මෙථුනං යාචමානො ගරුං ඵුසෙති සම්බන්ධො. **වණ්ණං වත්වාති** ගුණං ආනිසංසං පකාසෙත්වා. **අත්තනොකාමපාරිචරියායාති** මෙථුනධම්මසඞ්ඛාතෙන කාමෙන පාරිචරියා කාමපාරිචරියා, අත්තනො අත්ථාය කාමපාරිචරියා අත්තනොකාමපාරිචරියා, අලුත්තසමාසොයං. අථ වා අත්තනොති කත්තත්ථෙ සාමිවචනං, අත්තනො කාමිතා ඉච්ඡිතාති අත්තනොකාමා, සයං මෙථුනරාගවසෙන පත්ථිතාති අත්ථො, අත්තනොකාමා ච සා පාරිචරියා චාති අත්තනොකාමපාරිචරියා , තාය **අත්තනොකාමපාරිචරියාය,** ‘‘එතදග්ගං, භගිනි, පාරිචරියානං, යා මාදිසං සීලවන්තං කල්‍යාණධම්මං බ්‍රහ්මචාරිං එතෙන ධම්මෙන පරිචරෙය්‍යා’’ති එවං වණ්ණං වත්වාති අත්ථො. යාචධාතුනො ද්විකම්මිකත්තා **“ඉත්ථිං මෙථුනං යාචමානො”**ති වුත්තං. තත්ථ **ඉත්ථින්ති** දුට්ඨුල්ලොභාසනෙ වුත්තප්පකාරං ඉත්ථිං. මනුස්සිත්ථි, ඉත්ථිසඤ්ඤිතා , අත්තකාමපාරිචරියාය රාගො, තෙන රාගෙන වණ්ණභණනං, තඞ්ඛණවිජානනන්ති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. අත්තකාමපාරිචරියසික්ඛාපදං.

14. ඉදානි සඤ්චරිත්තං දස්සෙතුං **“සන්දෙස”**න්තයාදිමාරද්ධං. තත්ථ භික්ඛු පුරිසස්ස වා සන්දෙසං, ඉත්ථියා වා සන්දෙසං පටිග්ගහෙත්වා වීමංසිත්වා පච්චාහරන්තො ගරුකං ඵුසෙති සම්බන්ධො. තත්ථ **සන්දෙසන්ති** ‘‘ගච්ඡ, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං මාතුරක්ඛිතං බ්‍රූහි ‘හොහි කිර ඉත්ථන්නාමස්ස භරියා ධනක්කීතා’’ති (පාරා. 305) එවං වුත්තං පුරිසස්ස සාසනං, ‘‘ගච්ඡ, භන්තෙ, ඉත්ථන්නාමං පුරිසං බ්‍රූහි ‘අහං තස්ස භරියා භවිස්සාමී’’ති (පාරා. 326-327 ථොකං විසදිසං) එවං වුත්තං ඉත්ථියා සාසනං. **පටිග්ගණ්හිත්වාති** ‘‘සාධු උපාසකා’’ති වා ‘‘හොතූ’’ති වා ‘‘ආරොචෙස්සාමී’’ති වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන වචීභෙදං කත්වා වා සීසකම්පනාදීහි වා පටිග්ගණ්හිත්වා සම්පටිච්ඡිත්වාති අත්ථො. **වීමංසිත්වාති** වුත්තප්පකාරෙන සාසනං ගහෙත්වා පුරිසස්ස වා ඉත්ථියා වා තෙසං අවස්සාරොචනකානං මාතාපිතාභාතාභගිනිආදීනං වා ආරොචෙත්වාති අත්ථො. **හරංපච්චාති** එත්ථ ‘‘පච්චාහර’’න්ති වත්තබ්බෙ ඡන්දහානිභයා හර-සද්දං පුබ්බනිපාතං කත්වා වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. යත්ථ පහිතෙන තත්ථ ගන්ත්වා තෙන ආරොචිතා සා ඉත්ථී ‘‘සාධූ’’ති සම්පටිච්ඡතු වා පටික්ඛිපතු වා ලජ්ජාය වා තුණ්හී හොතු, පුන ආගන්ත්වා තස්ස පුරිසස්ස හරන්තො එත්තාවතා ඉමාය පටිග්ගහණාරොචනප්පච්චාහරණසඞ්ඛාතාය තිවඞ්ගසම්පත්තියා සො භික්ඛු සඞ්ඝාදිසෙසං ආපජ්ජෙය්‍යාති අත්ථො. තෙසං මනුස්සජාතිකතා, අලංවචනීයතා, පටිග්ගණ්හනවීමංසනප්පච්චාහරණානීති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. සඤ්චරිත්තසික්ඛාපදං.

15. ඉදානි අමූලකං පකාසෙතුං **“චාවෙතුකාමො”**තිආදිමාරද්ධං. චාවෙතුකාමො භික්ඛු අමූලන්තිමවත්ථුනා අඤ්ඤං සුණමානං භික්ඛුං චොදෙන්තො වා චොදාපෙන්තො වා ගරුං ඵුසෙති සම්බන්ධො. තත්ථ **චාවෙතුකාමොති** බ්‍රහ්මචරියා චාවෙතුකාමො. **චොදෙන්තොති** ‘‘ත්වං පාරාජිකං ධම්මං ආපන්නොසි, අස්සමණොසි, අසක්‍යපුත්තියොසී’’තිආදීහි වචනෙහි සයං චොදෙන්තොති අත්ථො. එවං චොදෙන්තස්ස වාචාය වාචාය සඞ්ඝාදිසෙසො. **අමූලන්තිමවත්ථුනාති** යං චොදකෙන චුදිතකම්හි පුග්ගලෙ අදිට්ඨං අසුතං අපරිසඞ්කිතං, ඉදං එතෙසං දස්සනසවනපරිසඞ්කිතසඞ්ඛාතානං මූලානං අභාවතො නාස්ස මූලන්ති අමූලං, අන්තිමං වත්ථු යස්ස පාරාජිකස්ස තදිදං අන්තිමවත්ථු, අමූලඤ්ච තං අන්තිමවත්ථු චෙති අමූලන්තිමවත්ථු, තෙන අමූලන්තිමවත්ථුනා, භික්ඛුනො අනුරූපෙසු එකූනවීසතියා පාරාජිකෙසු අඤ්ඤතරෙනාති අත්ථො. **චොදාපයන්ති** චොදාපයන්තො, තස්ස සමීපෙ ඨත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං ආණාපෙත්වා චොදාපෙන්තො තස්ස ආණත්තස්ස වාචාය වාචාය ගරුං ඵුසෙති අත්ථො. **සුණමානන්ති** ඉමිනා පරම්මුඛා දූතෙන වා පණ්ණෙන වා චොදෙන්තස්ස න රූහතීති දීපිතං හොති. පරම්මුඛා පන සත්තහි ආපත්තික්ඛන්ධෙහි වදන්තස්ස දුක්කටං. යං චොදෙති, තස්ස උපසම්පන්නොති සඞ්ඛ්‍යූපගමනං, තස්මිං සුද්ධසඤ්ඤිතා, යෙන පාරාජිකෙන චොදෙති, තස්ස දිට්ඨාදිවසෙන අමූලකතා, චාවනාධිප්පායෙන සම්මුඛා චොදනා, තස්ස තඞ්ඛණවිජානනන්ති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. අමූලකසික්ඛාපදං.

16. ඉදානි අඤ්ඤභාගියං දස්සෙතුං **“ලෙසමත්ත”**න්තිආදිමාහ. තත්ථ **ලෙසමත්තමුපාදායාති** ජාතිනාමගොත්තලිඞ්ගාපත්තිපත්තචීවරුපජ්ඣායාචරියසෙනාසනලෙසසඞ්ඛාතෙසු දසසු ලෙසෙසු යො තස්මිං පුග්ගලෙ දිස්සති, තං ලෙසමත්තං උපාදාය නිස්සාය භික්ඛුං බ්‍රහ්මචරියා චාවෙතුකාමො අමූලන්තිමවත්ථුනා සුණමානං භික්ඛුං චොදෙන්තො ගරුං ඵුසෙති අත්ථො. කථං? අඤ්ඤො ඛත්තියජාතිකො ඉමිනා චොදකෙන පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපජ්ජන්තො දිට්ඨො හොති, සො අඤ්ඤං අත්තනො වෙරිං ඛත්තියජාතිකං භික්ඛුං පස්සිත්වා තං ඛත්තියජාතිලෙසං ගහෙත්වා එවං ‘‘ඛත්තියො මයා දිට්ඨො පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපජ්ජන්තො, ත්වං ඛත්තියො පාරාජිකං ධම්මං ආපන්නොසී’’ති වා ‘‘ත්වං සො ඛත්තියො, නාඤ්ඤො, පාරාජිකං ධම්මං අජ්ඣාපන්නොසී’’ති වා චොදෙති, එවං නාමලෙසාදයොපි වෙදිතබ්බා. අඞ්ගානි පනෙත්ථ අනන්තරසදිසානි. අඤ්ඤභාගියසික්ඛාපදං.

ගරුකාපත්තිනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. නිස්සග්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා

17. ඉදානි චීවරවිධිං දස්සෙතුං **"විකප්පන"**න්ත්‍යාදිමුද්ධටං. යො භික්ඛු අකාලචීවරං විකප්පනඤ්ච අධිට්ඨානඤ්ච අකත්වා දසාහං අතික්කාමෙති, තස්ස භික්ඛුනො නිස්සග්ගියං සියාති පිණ්ඩත්ථො. තත්ථ **අකාලචීවර**න්ති අකාලෙ චීවරං, ඛොමං කප්පාසිකං කොසෙය්‍යං කම්බලං සාණං භඞ්ගන්ති ජාතිතො ඡ චීවරානි, දුකූලං පට්ටුණ්ණං සොමාරපට්ටං චීනපට්ටං ඉද්ධිජං දෙවදින්නන්ති ඉමානි පන ඡ අනුලොමචීවරානි. තෙසු දුකූලං සාණස්ස අනුලොමං වාකමයත්තා. පට්ටුණ්ණාදීනි තීණි කොසෙය්‍යස්ස අනුලොමානි පාණකෙහි කතසුත්තමයත්තා. ඉද්ධිජාදීනි ද්වයානි ඛොමාදීනං අනුලොමානි තෙසමඤ්ඤතරභාවතො . ඉමෙසං ඡන්නං චීවරානං අඤ්ඤතරං අකාලචීවරං.

විකප්පනමධිට්ඨානන්ති එත්ථ පන විකප්පනූපගං අධිට්ඨානුපගඤ්ච එවං වෙදිතබ්බං. තත්‍රායං පාළි – ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, ආයාමෙන අට්ඨඞ්ගුලං සුගතඞ්ගුලෙන චතුරඞ්ගුලවිත්ථතං පච්ඡිමචීවරං විකප්පෙතු''න්ති (මහාව. 358). මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස දීඝසො ද්වෙ විදත්ථියො, තිරියං විදත්ථි. ද්වෙ විකප්පනා සම්මුඛාවිකප්පනා ච පරම්මුඛාවිකප්පනා ච. කථං? ''ඉමං චීවරං තුය්හං විකප්පෙමී''ති වත්තබ්බං, අයං **සම්මුඛාවිකප්පනා**. ''මය්හං සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී''ති, එකස්ස සන්තිකෙ ''ඉමං චීවරං තිස්සස්ස භික්ඛුනො විකප්පෙමී''ති වත්තබ්බං, අයං අපරාපි **සම්මුඛාවිකප්පනා**. තෙන භික්ඛුනා ''තිස්සස්ස භික්ඛුනො සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී''ති, ''ඉමං චීවරං තුය්හං විකප්පනත්ථාය දම්මී''ති වත්තබ්බං, තෙන වත්තබ්බො ''කො තෙ මිත්තො වා සන්දිට්ඨො වා සම්භත්තො වා''ති, තතො ඉතරෙන ''තිස්සො භික්ඛූ''ති වත්තබ්බං, පුන තෙන ''අහං තිස්සස්ස භික්ඛුනො දම්මී''ති වත්තබ්බං, අයං **පරම්මුඛාවිකප්පනා**. ''තිස්සස්ස භික්ඛුනො සන්තකං පරිභුඤ්ජ වා විස්සජ්ජෙහි වා යථාපච්චයං වා කරොහී''ති වුත්තෙ පච්චුද්ධාරො නාම හොති. බහුකෙ ''ඉමානී''ති, අහත්ථපාසෙ ''එතං, එතානී''ති වා. එවං විකප්පනඤ්ච අකත්වාති අත්ථො.

තිචීවරස්ස පන පමාණං උක්කට්ඨපරිච්ඡෙදෙන සුගතචීවරතො ඌනකං වට්ටති, ලාමකපරිච්ඡෙදෙන සඞ්ඝාටියා, උත්තරාසඞ්ගස්ස ච දීඝතො මුට්ඨිපඤ්චකං, තිරියං මුට්ඨිත්තිකං, අන්තරවාසකො දීඝතො මුට්ඨිපඤ්චකො, තිරියං ද්විහත්ථොපි අඩ්ඪතෙය්‍යො වා වට්ටති. වුත්තප්පමාණතො අධිකඤ්ච ඌනකඤ්ච ''පරික්ඛාරචොළ''න්ති අධිට්ඨාතබ්බං. ද්වෙ චීවරස්ස අධිට්ඨානා කායෙන වා අධිට්ඨෙති, වාචාය වා අධිට්ඨෙති. තිචීවරං අධිට්ඨහන්තෙන රජිත්වා කප්පබින්දුං දත්වා පුරාණසඞ්ඝාටිං ''ඉමං සඞ්ඝාටිං පච්චුද්ධරාමී''ති පච්චුද්ධරිත්වා නවං සඞ්ඝාටිං හත්ථෙන ගහෙත්වා ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති චිත්තෙන ආභොගං කත්වා කායවිකාරං කරොන්තෙන කායෙන අධිට්ඨාතබ්බා, ඉදං කායෙන අධිට්ඨානං. තං යෙන කෙනචි සරීරාවයවෙන අඵුසන්තස්ස න වට්ටති. වාචාය අධිට්ඨානං පන වචීභෙදං කත්වා වාචාය අධිට්ඨාතබ්බං, සචෙ හත්ථපාසෙ ''ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති, සචෙ අහත්ථපාසෙ ඨපිතට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා ''එතං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති වාචා භින්දිතබ්බා . එස නයො උත්තරාසඞ්ගෙ, අන්තරවාසකෙ ච. තිචීවරාදීනි සබ්බානි එකතො කත්වා ''ඉමානි චීවරානි පරික්ඛාරචොළානි අධිට්ඨාමී''ති අධිට්ඨාතුම්පි වට්ටතීති. එවං අධිට්ඨානඤ්ච අකත්වාති අත්ථො.

දස අහානි **දසාහං. අතිමාපෙතීති** අතික්කාමෙති. **තස්සාති** තස්ස භික්ඛුනො. **නිස්සග්ගියන්ති** නිස්සජ්ජනං නිස්සග්ගියං, පුබ්බභාගෙ කත්තබ්බස්ස විනයකම්මස්සෙතං නාමං, නිස්සග්ගියමස්ස අත්ථීති නිස්සග්ගියං, කිං තං? පාචිත්තියං, තං අතික්කාමයතො සහනිස්සග්ගියවිනයකම්මං පාචිත්තියං සියා, අයමෙත්ථ අත්ථො. තං පනෙතං චීවරං යං දිවසං උප්පන්නං, තස්ස යො අරුණො, සො උප්පන්නදිවසනිස්සිතො, තස්මා චීවරුප්පාදදිවසෙන සද්ධිං එකාදසෙ අරුණුග්ගමනෙ දසාහාතික්කමිතං හොතීති. චීවරස්ස අත්තනො සන්තකතා, ජාතිප්පමාණයුත්තතා, ඡින්නපලිබොධභාවො, අතිරෙකචීවරතා, දසාහාතික්කමොති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. පඨමකඨිනසික්ඛාපදං.

18. ඉදානි දුතියං දස්සෙතුං **''භික්ඛුසම්මුතියා''**ත්‍යාදිමාරද්ධං. යො භික්ඛුසම්මුතිං වජ්ජෙත්වා කාලඤ්ච විනා අධිට්ඨිතං තිචීවරං එකාහං අතික්කමාපෙති, තස්ස නිස්සග්ගියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **භික්ඛුසම්මුතියාඤ්ඤත්‍රාති** යං සඞ්ඝො ගිලානස්ස භික්ඛුනො තිචීවරෙන විප්පවාසසම්මුතිං දෙති , තං ඨපෙත්වා. **තිචීවරමධිට්ඨිත**න්ති කරණත්ථෙ උපයොගවචනං, තෙන තිචීවරාධිට්ඨානනයෙන අධිට්ඨිතෙසු සඞ්ඝාටිආදීසු යෙන කෙනචි චීවරෙන. **එකාහන්ති** එකරත්තං. **අතිමාපෙතීති** විප්පවසති, වියුත්තො වසතීති අත්ථො. තස්ස අලද්ධසම්මුතිකස්ස භික්ඛුනො එකරත්තම්පි චීවරෙන විප්පවාසතො නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං සියාති අත්ථො. **සමයං විනාති** චීවරකාලං වජ්ජෙත්වා. අධිට්ඨිතචීවරතා, අනත්ථතකඨිනතා, අලද්ධසම්මුතිතා, රත්තිවිප්පවාසොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි. දුතියකඨිනසික්ඛාපදං.

19. ඉදානි පුරාණචීවරං දස්සෙතුං **''අඤ්ඤාතිකා''**ත්‍යාදි ආරද්ධං. තත්ථ **අඤ්ඤාතිකාති** අඤ්ඤාතිකාය ''පටිසඞ්ඛා යොනිසො''තිආදීසු විය, අඤ්ඤාතිකාය නෙව මාතුසම්බන්ධෙන න පිතුසම්බන්ධෙන සම්බද්ධායාති වුත්තං හොති. **භික්ඛුනියාති** අට්ඨවාචිකකම්මෙන උපසම්පන්නාය. **ආකොටාපෙතීති** පහරාපෙති. තන්ති නිස්සග්ගියං පාචිත්තියං භවෙය්‍යාති අත්ථො. පුරාණචීවරතා, උපචාරෙ ඨත්වා අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා ආණාපනං, තස්සා ධොවනාදීනි චාති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි. පුරාණචීවරසික්ඛාපදං.

20. **කිඤ්චි මූලකන්ති** කිඤ්චි පාභතං. **චීවරාදානෙති** චීවරස්ස ආදානෙ චීවරප්පටිග්ගහණෙ. විකප්පනුපගචීවරතා, පාරිවත්තකාභාවො, අඤ්ඤාතිකාය හත්ථතො ගහණන්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි. චීවරප්පටිග්ගහණසික්ඛාපදං.

21. **අප්පවාරිතන්ති** ''වදෙය්‍යාථ, භන්තෙ, යෙන අත්ථො''ති ඉච්ඡාපිතං ඉච්ඡං රුචිං උප්පාදිතං, න පවාරිතන්ති අප්පවාරිතං. **විඤ්ඤාපෙන්තස්සාති** යාචන්තස්ස. **අඤ්ඤත්‍ර සමයාති** නට්ඨචීවරකාලං ඨපෙත්වා. විකප්පනුපගචීවරතා, සමයාභාවො, අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි. අඤ්ඤාතකවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදං.

22. **රජතන්ති** රූපියං. **ජාතරූපන්ති** සුවණ්ණං. **මාසකන්ති** තයො මාසකා ලොහමාසකො දාරුමාසකො ජතුමාසකොති. තත්ථ **ලොහමාසකොති** තම්බලොහාදීහි කතමාසකො. **දාරුමාසකොති** සාරදාරුනා වා වෙළුපෙසිකාය වා අන්තමසො තාලපණ්ණෙනපි රූපං ඡින්දිත්වා කතමාසකො. **ජතුමාසකොති** ලාඛාය වා නියාසෙන වා රූපං සමුට්ඨාපෙත්වා කතමාසකො. **කහාපණන්ති** සුවණ්ණමයං වා රූපියමයං වා පාකතිකං වා. **ගණ්හෙය්‍යාති** අත්තනො අත්ථාය දීයමානං වා කත්ථචි ඨිතං වා නිප්පරිග්ගහං දිස්වා සයං ගණ්හෙය්‍ය. **ගණ්හාපෙය්‍යාති** තදෙව අඤ්ඤෙන ගාහාපෙය්‍ය. **නිස්සග්ගීති** ගහණාදීසු යං කිඤ්චි කරොන්තස්ස අසනබද්ධෙසු චත්ථුගණනාය නිස්සග්ගි සියාති අත්ථො. **සාදියෙය්‍ය වාති** කායවාචාහි අප්පටික්ඛිපිත්වා චිත්තෙන අධිවාසෙය්‍ය. ජාතරූපරජතභාවො, අත්තුද්දෙසිකතා, ගහණාදීසු අඤ්ඤතරභාවොති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි. රූපියප්පටිග්ගහණසික්ඛාපදං.

23. රජතාදිචතුබ්බිධං අකප්පියං කප්පියෙනාපි පරිවත්තෙය්‍ය සහධම්මිකෙ ඨපෙත්වා, නිස්සග්ගියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **අකප්පියන්ති** අකප්පියවත්ථුං. **කප්පියෙනාති** කප්පියවත්ථුනා. **සහධම්මිකෙති** භික්ඛුභික්ඛුනිසාමණෙරසාමණෙරිසික්ඛමානසඞ්ඛාතෙ පඤ්ච සහධම්මිකෙ. රූපියභාවො, පරිවත්තනඤ්චාති ඉමානෙත්ථ ද්වෙ අඞ්ගානි. රූපියපරිවත්තනසික්ඛාපදං.

24. ''ඉමං පත්තං තුය්හං විකප්පෙමී''තිආදිනා **විකප්පනඤ්ච** ''ඉමං පත්තං අධිට්ඨාමී''තිආදිනා **අධිට්ඨානඤ්ච** අකත්වාති අත්ථො. **පමාණිකන්ති** එත්ථායං විනිච්ඡයො – අනුපහතපුරාණසාලිතණ්ඩුලානං සුකොට්ටිතපරිසුද්ධානං ද්වෙ මගධනාළියො ගහෙත්වා තෙහි තණ්ඩුලෙහි අනුත්තණ්ඩුලමකිලින්නමපිණ්ඩිතං සුවිසදං කුන්දමකුළරාසිසදිසං අවස්සාවිතොදනං පචිත්වා නිරවසෙසං පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා තස්ස ඔදනස්ස චතුත්ථභාගප්පමාණො නාතිඝනො නාතිතනුකො හත්ථහාරියො සබ්බසම්භාරසඞ්ඛතො මුග්ගසූපො පක්ඛිපිතබ්බො, තතො ආලොපස්ස අනුරූපං යාවචරිමාලොපප්පහොනකං මච්ඡමංසාදිබ්‍යඤ්ජනං පක්ඛිපිතබ්බං. සප්පිතෙලතක්කරසකඤ්ජිකාදීනි පන අගණනූපගානි හොන්ති. තානි හි ඔදනගතිකානි නෙව හාපෙතුං, න වඩ්ඪෙතුං සක්කොන්ති. එවමෙතං සබ්බම්පි පක්ඛිත්තං සචෙ පන පත්තස්ස මුඛවට්ටියා හෙට්ඨිමරාජිසමං තිට්ඨති, සුත්තෙන වා හීරෙන වා ඡින්දන්තස්ස සුත්තස්ස වා හීරස්ස වා හෙට්ඨිමන්තං ඵුසති, අයං **උක්කට්ඨො** නාම පත්තො. සචෙ තං රාජිං අතික්කම්ම ථූපීකතං තිට්ඨති, අයං **උක්කට්ඨොමකො** නාම පත්තො. සචෙ තං රාජිං න සම්පාපුණාති, අන්තොගතමෙව හොති, අයං **උක්කට්ඨුක්කට්ඨො** නාම. උක්කට්ඨතො උපඩ්ඪප්පමාණො **මජ්ඣිමො**. මජ්ඣිමතො උපඩ්ඪප්පමාණො **ඔමකො**. තෙසම්පි වුත්තනයෙනෙව පභෙදො වෙදිතබ්බො. ඉච්චෙතෙසු උක්කට්ඨුක්කට්ඨො ච ඔමකොමකො චාති ද්වෙ අපත්තා, සෙසා සත්ත පත්තා පමාණයුත්තා නාමාති එවං පමාණෙන යුත්තො පමාණිකො, තං පමාණිකං. **පත්තන්ති** සත්තසු පත්තෙසු අඤ්ඤතරං පත්තං. පත්තස්ස අත්තනො සන්තකතා, පමාණයුත්තතා, අධිට්ඨානූපගතා, අතිරෙකපත්තතා, දසාහාතික්කමොති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. පඨමපත්තසික්ඛාපදං.

25. යො භික්ඛු පඤ්චබන්ධනතො ඌනපත්තෙ සති පරං පන නවං පත්තං විඤ්ඤාපෙති, තස්සපි භික්ඛුනො නිස්සග්ගියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **පරන්ති** අඤ්ඤං, ''නවං පත්ත''න්තිමිනා තුල්‍යාධිකරණං. අධිට්ඨානූපගපත්තස්ස ඌනපඤ්චබන්ධනතා, අත්තුද්දෙසිකතා, කතවිඤ්ඤත්ති, තාය ච පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ චත්තාරි අඞ්ගානි. ඌනපඤ්චබන්ධනසික්ඛාපදං.

26. යො සප්පිතෙලාදිකං පන භෙසජ්ජං පටිග්ගහෙත්වා සත්තාහපරමං සන්නිධිකාරකං භුඤ්ජන්තො සත්තාහං අතික්කාමෙති , තස්ස නිස්සග්ගියං සියාති අත්ථො. තත්ථ **සප්පිතෙලාදිකන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දො නවනීතමධුඵාණිතං සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ **සප්පි** නාම ගවාදීනං සප්පි, යෙසං මංසං කප්පති, තෙසං සප්පි, තථා **නවනීතං. තෙලං** නාම තිලසාසපමධුකඑරණ්ඩවසාදීහි නිබ්බත්තං. **මධු** නාම මක්ඛිකාමධුමෙව. උච්ඡුරසං උපාදාය පන අපක්කා වා අවත්ථුකපක්කා වා සබ්බාපි උච්ඡුවිකති **ඵාණිතන්ති** වෙදිතබ්බං. භෙසජ්ජවිධානසික්ඛාපදං.

27. භික්ඛුස්ස චීවරං දත්වා පුන තං චීවරං සකසඤ්ඤාය අච්ඡින්දන්තස්ස වා අච්ඡින්දාපයතොපි වා නිස්සග්ගියං සියාති යොජනා. තත්ථ **දත්වාති** වෙය්‍යාවච්චාදීනි පච්චාසීසමානො දත්වා. **අච්ඡින්දන්තස්සාති** වෙය්‍යාවච්චාදීනි අකරොන්තං දිස්වා බලක්කාරෙන ගණ්හන්තස්ස, තථා **අච්ඡින්දාපයතොති**. විකප්පනුපගචීවරතා, සාමංදින්නතා, සකසඤ්ඤිතා, උපසම්පන්නතා, කොධවසෙන අච්ඡින්දනං වා අච්ඡින්දාපනං වාති ඉමානෙත්ථ පඤ්ච අඞ්ගානි. අච්ඡින්දනසික්ඛාපදං.

28. අප්පවාරිතං අඤ්ඤාතිං ගහපතිං සුත්තං යාචිත්වා ඤාතිප්පවාරිතෙ වජ්ජෙත්වා තන්තවායෙහි චීවරං වායාපෙන්තස්ස නිස්සග්ගියං සියාති පිණ්ඩත්ථො. තත්ථ **සුත්තන්ති** ඡබ්බිධං ඛොමසුත්තාදිකං වා තෙසං අනුලොමං වා. **යාචියාති** චීවරත්ථාය යාචිත්වා. චීවරත්ථාය විඤ්ඤාපිතසුත්තං, අත්තුද්දෙසිකතා, අකප්පියතන්තවායෙන අකප්පියවිඤ්ඤත්තියා වායාපනන්ති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි. සුත්තවිඤ්ඤත්තිසික්ඛාපදං.

29. යො භික්ඛු සඞ්ඝස්ස පරිණතං ලාභං ජානන්තො අත්තනො පරිණාමෙති, තස්ස නිස්සග්ගියං සියාති අත්ථො. තත්ථ **ජානන්ති** ජානන්තො. **ලාභන්ති** ලභිතබ්බං චීවරාදිවත්ථුං. **පරිණතන්ති** සඞ්ඝස්ස නින්නං සඞ්ඝස්ස පොණං සඞ්ඝස්ස පබ්භාරං හුත්වා ඨිතං. **අත්තනො පරිණාමෙතීති** ‘‘මය්හං දෙථා’’තිආදීනි වදන්තො අත්තනි නින්නං කරොති. සඞ්ඝෙ පරිණතභාවො, තං ඤත්වා අත්තනො පරිණාමනං, පටිලාභොති ඉමානෙත්ථ තීණි අඞ්ගානි. පරිණාමනසික්ඛාපදං.

නිස්සග්ගියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. පාචිත්තියනිද්දෙසවණ්ණනා

30. ඉදානි පාචිත්තියං දස්සෙතුං **‘‘සම්පජානමුසාවාදෙ’’**ත්‍යාදි ආරද්ධං. තත්ථ **සම්පජානමුසාවාදෙති** නිමිත්තත්ථෙ භුම්මවචනං, තස්මා යො භික්ඛු සම්පජානන්තො මුසා වදති, තස්ස තන්නිමිත්තං තංහෙතු තප්පච්චයා පාචිත්තියං උදීරිතන්ති අත්ථො. **භික්ඛුඤ්ච ඔමසන්තස්සාති** ජාතිනාමගොත්තකම්මසිප්පවයආබාධලිඞ්ගකිලෙසාපත්තිඅක්කොසෙසු භූතෙන වා අභූතෙන වා යෙන කෙනචි මුඛසත්තිනා භික්ඛුං ඔවිජ්ඣන්තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්තියං උදීරිතන්ති අත්ථො. **පෙසුඤ්ඤහරණෙපි චාති** භික්ඛුස්ස පෙසුඤ්ඤහරණෙ, ජාතිආදීහි අක්කොසවත්ථූහි භික්ඛුං අක්කොසන්තස්ස භික්ඛුනො සුත්වා භික්ඛුනො පියකම්‍යතාය වා භෙදාධිප්පායෙන වා යො අක්කුද්ධො, තස්ස භික්ඛුස්ස කායෙන වා වාචාය වා පෙසුඤ්ඤහරණවචනෙ පාචිත්තියං උදීරිතන්ති අත්ථො.

31. සඞ්ගීතිත්තයමාරුළ්හං පිටකත්තයං ධම්මං භික්ඛුඤ්ච භික්ඛුනිඤ්ච ඨපෙත්වා අඤ්ඤෙන පුග්ගලෙන සද්ධිං එකතො පදං පදං භණන්තස්ස භික්ඛුනො පදගණනාය පාචිත්තියං උදීරිතන්ති සමුදායත්ථො.

32. **අනුපසම්පන්නෙනෙවාති** භික්ඛුං ඨපෙත්වා අන්තමසො පාරාජිකවත්ථුභූතෙන තිරච්ඡානගතෙනාපි සහ තිරත්තියං සයිත්වා චතුත්ථදිවසෙ අත්ථඞ්ගතෙ සූරියෙ පුන සහසෙය්‍යාය පාචිත්ති සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **සහසෙය්‍යායාති** සබ්බච්ඡන්නපරිච්ඡින්නෙ, යෙභුය්‍යෙනච්ඡන්නපරිච්ඡින්නෙ වා සෙනාසනෙ පුබ්බාපරියෙන වා එකක්ඛණෙ වා එකතො නිසජ්ජනාය. තත්ථ ඡදනං අනාහච්ච දියඩ්ඪහත්ථුබ්බෙධෙන පාකාරාදිනා පරිච්ඡින්නම්පි සබ්බපරිච්ඡින්නමිච්චෙව වෙදිතබ්බං.

33. එකරත්තම්පි ඉත්ථියා සද්ධිං සෙය්‍යං කප්පයතො තස්ස භික්ඛුනොපි පාචිත්ති සියාති අත්ථො. තත්ථ **ඉත්ථියාති** අන්තමසො තදහුජාතායපි මනුස්සිත්ථියා. **දෙසෙන්තස්ස විනා විඤ්ඤුං, ධම්මඤ්ච ඡප්පදුත්තරින්ති** විඤ්ඤුං පුරිසං විනා ඉත්ථියා ඡප්පදතො උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියාති අත්ථො. තත්ථ ‘‘ඡප්පදුත්තරි’’න්ති එත්ථ එකො ගාථාපාදො එකං පදන්ති එවං සබ්බත්ථ පදප්පමාණං වෙදිතබ්බං. ඡ පදානි ඡප්පදං, ඡප්පදතො උත්තරිං ඡප්පදුත්තරිං.

34. භික්ඛුසම්මුතිං ඨපෙත්වා භික්ඛුනො දුට්ඨුල්ලං වජ්ජං අභික්ඛුනො වදන්තස්ස පාචිත්තියං උදීරිතන්ති අත්ථො. තත්ථ **දුට්ඨුල්ලන්ති** ඉධ සඞ්ඝාදිසෙසං අධිප්පෙතං. **භික්ඛුසම්මුතියාති** යං සඞ්ඝො අභිණ්හාපත්තිකස්ස භික්ඛුනො ආයතිං සංවරත්ථාය ආපත්තීනඤ්ච කුලානඤ්ච පරියන්තං කත්වා වා අකත්වා වා තික්ඛත්තුං අපලොකෙත්වා කතිකං කරොති, තං ඨපෙත්වා. **අභික්ඛුනොති** අනුපසම්පන්නස්ස. **වදන්තස්සාති** ආරොචෙන්තස්ස.

35. යො අකප්පියං පථවිං ඛණෙය්‍ය වා ඛණාපෙය්‍ය වා, තස්ස පාචිත්තියං සියා. තත්ථ **අකප්පියන්ති** උද්ධනපචනාදිවසෙන වා තථා තථා අදඩ්ඪා වා ජාතපථවී වුච්චති. සා තිවිධා සුද්ධමිස්සපුඤ්ජවසෙන. තත්ථ **සුද්ධපථවී** නාම පකතියා සුද්ධපංසු වා සුද්ධමත්තිකා වා. **මිස්සපථවී** නාම යත්ථ පංසුතො වා මත්තිකතො වා පාසාණසක්ඛරකථලමරුම්බවාලුකාසු අඤ්ඤතරස්ස තතියභාගො හොති. **පුඤ්ජපථවී** නාම අතිරෙකචාතුමාසං ඔවට්ඨො පංසුපුඤ්ජො වා මත්තිකාපුඤ්ජො වා හොති. වුත්තලක්ඛණෙන පන මිස්සකපුඤ්ජොපි පිට්ඨිපාසාණෙ ඨිතසුඛුමරජම්පි ච දෙවෙ ඵුසයන්තෙ සකිං චෙ තින්තං, චාතුමාසච්චයෙන තින්තොකාසො පුඤ්ජපථවීසඞ්ඛමෙව ගච්ඡති. යො භික්ඛු භූතගාමං විකොපෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්තියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **භූතගාමන්ති** භවන්ති, අභවුං වාති භූතා, ජායන්ති වඩ්ඪන්ති ජාතා වඩ්ඪිතා චාති අත්ථො, ගාමොති රාසි, භූතානං ගාමො, භූතා එව වා ගාමොති භූතගාමො, පතිට්ඨිතහරිතතිණරුක්ඛාදීනමෙතං අධිවචනං. තං භූතගාමං. **විකොපෙය්‍යාති** ඡෙදනභෙදනාදීනි කරෙය්‍ය.

36. යො භික්ඛු සඞ්ඝිකං මඤ්චාදිං අජ්ඣොකාසෙ සන්ථරණාදිකං කත්වා ආපුච්ඡනාදිකං අකත්වා යාති, තස්ස පාචිත්ති සියාති අත්ථො. තත්ථ **සඞ්ඝිකන්ති** සඞ්ඝස්ස සන්තකං. **මඤ්චාදින්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන පීඨභිසිකොච්ඡාදිං

සඞ්ගණ්හාති. **සන්ථරණාදිකන්**ති සන්ථරණාදිං කත්වා වා කාරාපෙත්වා වා. **ආපුච්ඡනාදිකන්**ති ආපුච්ඡනං වා උද්ධරණං වා උද්ධරාපනං වාති අත්ථො. **යාතීති** ගච්ඡති.

37. යො භික්ඛු සඞ්ඝිකාවසථෙ සෙය්‍යං සන්ථරණාදිකං කත්වා ආපුච්ඡනාදිකං අකත්වා යාති, තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියාති අත්ථො. තත්ථ **සඞ්ඝිකාවසථෙ**ති සඞ්ඝස්ස සන්තකෙ ආවසථෙ විහාරෙ ගබ්භෙ වා අඤ්ඤස්මිං වා සබ්බපරිච්ඡින්නෙ ගුත්තසෙනාසනෙ. **සෙය්‍යන්**ති භිසි චිමිලිකා පාවුරණං උත්තරත්ථරණං භූමත්ථරණං තට්ටිකා චම්මක්ඛණ්ඩං නිසීදනං පච්චත්ථරණං තිණසන්ථාරො පණ්ණසන්ථාරොති එවමාදිකං. **සන්ථරණාදිකන්**ති තෙසු යෙන කෙනචි අත්ථරණාදිකං කත්වා වා කාරාපෙත්වා වා.

38-9. යො පන භික්ඛු ජානං සප්පාණකං තොයං පරිභුඤ්ජයෙ, තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියාති යොජනා. තත්ථ **ජානං සප්පාණකන්**ති ''සප්පාණකමිද''න්ති දිස්වා වා සුත්වා වා යෙන කෙනචි ආකාරෙන ජානන්තො. **තොයන්**ති උදකං. **පරිභුඤ්ජයෙ**ති පරිභුඤ්ජෙය්‍ය. යො භික්ඛු පාරිවත්තකං ඨපෙත්වා අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං දෙති, තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියා. චීවරප්පටිග්ගහණසික්ඛාපදෙ භික්ඛු පටිග්ගාහකො ඉධ භික්ඛුනී, අයං විසෙසො. අඤ්ඤාතිකාය භික්ඛුනියා චීවරං සිබ්බතොපි තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියාති අත්ථො. **චීවරන්**ති නිවාසනපාරුපනුපගං. **සිබ්බතො**ති සයං සිබ්බන්තස්ස සූචිං පවෙසෙත්වා නීහරණෙ පයොගගණනාය පාචිත්ති. සිබ්බාපෙන්තස්ස පන ''සිබ්බා''ති වුත්තො සචෙපි සබ්බං සූචිකම්මං නිට්ඨාපෙසි, එකමෙව පාචිත්ති, ආණත්තස්ස පයොගගණනාය පාචිත්ති හොති. පවාරෙත්වාන අතිරිත්තං අකාරෙත්වා භුඤ්ජතො පාචිත්ති සියාති අත්ථො. තත්‍රායං විනිච්ඡයො – ඔදනො සත්තු කුම්මාසො මච්ඡො මංසන්ති පඤ්චන්නං භොජනානං අඤ්ඤතරං සාසපමත්තම්පි අජ්ඣොහරිත්වා භොජනං පටික්ඛෙපං කත්වා අඤ්ඤෙන ඉරියාපථෙන ''අලමෙතං සබ්බ''න්ති අතිරිත්තං අකාරෙත්වා පරිභුඤ්ජතො පාචිත්ති හොතීති.

40. යො භික්ඛු ආසාදනාපෙක්ඛො භුත්තාවිං පවාරිතං භික්ඛුං ''හන්ද, භික්ඛු, ඛාද වා භුඤ්ජ වා''ති අනතිරිත්තෙන පවාරෙති, භොජනෙ භුත්තෙ තස්ස පාචිත්තියං උදීරිතන්ති අත්ථො. තත්ථ **ආසාදනාපෙක්ඛො**ති ආසාදනං චොදනං මඞ්කුකරණභාවං අපෙක්ඛමානො.

41-2. යො භික්ඛු සන්නිධිභොජනං භුඤ්ජෙය්‍ය, තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියාති අත්ථො. තත්ථ **සන්නිධිභොජනන්**ති පටිග්ගහෙත්වා එකරත්තං වීතිනාමිතභොජනං. විකාලෙ යාවකාලිකං භුඤ්ජතො වාපි පාචිත්ති සියාති යොජනා. තත්ථ **විකාලෙ**ති විගතකාලෙ, මජ්ඣන්හිකාතික්කමතො පට්ඨාය යාව අරුණුග්ගමනාති අත්ථො. **යාවකාලිකන්**ති වනමූලඵලාදිකං ආමිසභොජනං. අගිලානො භික්ඛු පණීතකං සප්පිභත්තාදිකම්පි විඤ්ඤාපෙත්වාන භුඤ්ජෙය්‍ය, තස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියාති යොජනා. තත්ථ **අගිලානො**ති කල්ලකො. **පණීතකන්**ති සප්පිතෙලමධුඵාණිතමච්ඡමංසඛීරදධිසඞ්ඛාතෙහි සංසට්ඨං සත්තධඤ්ඤනිබ්බත්තං පණීතභොජනං . යො භික්ඛු දන්තකට්ඨොදකං වජ්ජෙත්වා අප්පටිග්ගහිතකං භුඤ්ජෙය්‍ය, පාචිත්ති සියාති අත්ථො. තත්ථ **අප්පටිග්ගහිතන්**ති කායෙන වා කායප්පටිබද්ධෙන වා ගණ්හන්තස්ස හත්ථපාසෙ ඨත්වා කායකායප්පටිබද්ධනිස්සග්ගියානං අඤ්ඤතරෙන න දින්නං අප්පටිග්ගහිතං නාම.

43. යො භික්ඛු තිත්ථියස්ස සහත්ථතො කිඤ්චි භුඤ්ජිතබ්බං දදෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්ති සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **තිත්ථියස්සා**ති අඤ්ඤතිත්ථියස්ස. **කිඤ්චි භුඤ්ජිතබ්බන්**ති යං කිඤ්චි භොජනීයං. **සහත්ථතො**ති සහත්ථා. යො භික්ඛු මාතුගාමෙන එකතො රහො නිසජ්ජං කප්පෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්ති සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **රහො**ති පටිච්ඡන්නෙ. **කප්පෙ**ති කප්පෙය්‍ය. **එකතො**ති සද්ධිං.

44. **සුරාමෙරයපානෙපී**ති එත්ථ පිට්ඨාදීහි කතං මජ්ජං **සුරා**. පුප්ඵාදීහි කතො ආසවො **මෙරයං**. යො භික්ඛු තදුභයම්පි බීජතො පට්ඨාය කුසග්ගෙනාපි පිවති, තස්ස තප්පානපච්චයා පාචිත්තියං උදීරිතන්ති අත්ථො. **අඞ්ගුලිපතොදකෙ චාපී**ති අඞ්ගුලීහි උපකච්ඡකාදීනං සට්ටනපච්චයා පාචිත්ති සියාති අත්ථො. **හසධම්මෙපි චොදකෙ**ති උපරිගොප්ඵකෙ උදකෙ හසධම්මෙ කීළානිමිත්තං තස්ස පාචිත්ති සියාති අත්ථො.

45. **අනාදරෙපි පාචිත්තී**ති පුග්ගලස්ස වා ධම්මස්ස වා අනාදරකරණෙපි පාචිත්ති සියාති අත්ථො. යො භික්ඛු උපසම්පන්නෙන පඤ්ඤත්තෙන වුච්චමානො තස්ස වා වචනං අකත්තුකාමතාය, තං වා ධම්මං අසික්ඛිතුකාමතාය අනාදරියං කරොති, තස්ස තස්මිං අනාදරියෙ පාචිත්ති සියාති අත්ථො. භයානකං කථං කත්වා වා භයානකං රූපං දස්සෙත්වා වා භික්ඛුං භීසයතොපි පාචිත්ති සියාති අත්ථො.

46. යො භික්ඛු අගිලානො කිඤ්චි පච්චයං ඨපෙත්වා ජොතිං ජලෙය්‍ය වා ජලාපෙය්‍ය වා, තස්ස පාචිත්තියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **කිඤ්චි පච්චයන්**ති පදීපුජ්ජලනං වා පත්තපචනාදීසු ජොතිකරණං වාති එවරූපං පච්චයං ඨපෙත්වා. **ජොතින්**ති අග්ගිං.

47-8. කප්පබින්දුං අනාදාය **නවචීවරභොගිනො** නවං චීවරං භුඤ්ජන්තස්ස පාචිත්ති සියාති අත්ථො. **කප්පබින්දුන්**ති මොරක්ඛිමණ්ඩලමඞ්ගුලපිට්ඨීනං අඤ්ඤතරප්පමාණං කප්පබින්දුං. **අනාදායා**ති අනාදියිත්වා.

භික්ඛුනො චීවරාදිකං පරික්ඛාරං අපනෙත්වා නිධෙන්තස්ස වා නිධාපෙන්තස්ස වා හසාපෙක්ඛස්ස භික්ඛුනො පාචිත්ති සියාති අත්ථො. **චීවරාදිකන්ති ආදි**-සද්දෙන පත්තනිසීදනසූචිඝරකායබන්ධනාදිං සඞ්ගණ්හාති. **නිධෙන්තස්සාති** නිදහන්තස්ස. **හසාපෙක්ඛස්සාති** හසාධිප්පායස්ස. **ජානං පාණං හනෙ භික්ඛු, තිරච්ඡානගතම්පි වාති** යො භික්ඛු ''පාණො''ති ජානන්තො තිරච්ඡානගතං පාණං ඛුද්දකම්පි මහන්තම්පි හනෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්තියං සියාති අත්ථො.

49. **ඡාදෙතුකාමො ඡාදෙති, දුට්ඨුල්ලං භික්ඛුනොපි වාති** යො භික්ඛු භික්ඛුනො දුට්ඨුල්ලසඞ්ඛාතං සඞ්ඝාදිසෙසං ඡාදෙතුකාමො හුත්වා ඡාදෙති, තස්ස පාචිත්තියං සියාති අත්ථො. ඉත්ථියා සහ සංවිධාය ගාමන්තරගතස්ස භික්ඛුනො පාචිත්තියං සියාති යොජනා.

50. **භික්ඛුං වා පහරෙය්‍යාථාති** යො භික්ඛු භික්ඛුං පහරෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්තියං සියාති යොජනා. **තලසත්තිකමුග්ගිරෙති** යො භික්ඛු පහරණාකාරං දස්සෙන්තො කායං වා කායපටිබද්ධං වා උග්ගිරෙය්‍ය, තස්ස පාචිත්තියං සියාති අත්ථො. **චොදෙය්‍ය වා චොදාපෙය්‍ය, භික්ඛුං අමූලකෙන වාති** යො භික්ඛු භික්ඛුං අමූලකෙන සඞ්ඝාදිසෙසෙන චොදෙය්‍ය වා චොදාපෙය්‍ය වා, තස්ස පාචිත්තියං සියාති අත්ථො. තත්ථ **අමූලකෙනාති** දිට්ඨාදිමූලවිරහිතෙන.

51. **කුක්කුච්චුප්පාදනෙ වාපීති** ''ඌනවීසතිවස්සො ත්වං මඤ්ඤෙ''තිආදීනි භණන්තො කුක්කුච්චං උප්පාදෙය්‍ය, තස්ස කුක්කුච්චුප්පාදනපච්චයා පාචිත්තියං හොති. යො භික්ඛු භණ්ඩනත්ථාය භණ්ඩනජාතානං වචනං සොතුං උපස්සුතිං යාති, තස්ස පාචිත්තියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **භණ්ඩනත්ථායාති** කලහත්ථාය. **භණ්ඩනජාතානන්ති** කලහජාතානං. **උපස්සුතින්ති** සුතිසමීපං.

52. යො භික්ඛු සඞ්ඝස්ස පරිණාමිතං යං ලාභං, තං පරපුග්ගලස්ස නාමෙති, තස්ස පාචිත්තියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **නාමෙතීති** පරිණාමෙති. **පුච්ඡං අකත්වාති** ''විකාලෙ ගාමප්පවෙසනං ආපුච්ඡාමී''ති වා ''ගාමං පවිසිස්සාමී''ති වා අනාපුච්ඡිත්වා. **සන්තභික්ඛුන්ති** අන්තොඋපචාරසීමාය දස්සනූපචාරෙ භික්ඛුං දිස්වා යං සක්කා හොති පකතිවචනෙන ආපුච්ඡිතුං, තාදිසං විජ්ජමානං භික්ඛුං. **ගාමස්සාති** ගාමං, කම්මත්ථෙ සාමිවචනං. **ගතෙති** සම්පදානත්ථෙ භුම්මවචනං, ගතස්සාති අත්ථො. සන්තං භික්ඛුං අනාපුච්ඡිත්වා විකාලෙ ගාමං ගතස්ස භික්ඛුනො පාචිත්තියං සියාති අත්ථො. සෙසං උත්තානමෙවාති.

පාචිත්තියනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. පකිණ්ණකනිද්දෙසවණ්ණනා

53. ඉදානි පකිණ්ණකං දස්සෙතුං **''සඞ්ඝික''**න්තිආදි ආරද්ධං. තත්ථ යො භික්ඛු ඉස්සරො හුත්වා සඞ්ඝිකං ගරුභණ්ඩං අඤ්ඤස්ස දෙති, තස්ස ථුල්ලච්චයං සියා. ථෙය්‍යාය අඤ්ඤස්ස දෙති, යථාවත්ථු පාරාජිකාදි සියා, දුක්කටවත්ථු දුක්කටං, ථුල්ලච්චයවත්ථු ථුල්ලච්චයං, පාරාජිකවත්ථු පාරාජිකං සියාති වුත්තං හොති.

54. **කුසාදිමයචීරානීති** එත්ථ ආදි-සද්දො වාකඵලකං සඞ්ගණ්හාති, කුසමයචීරං වාකමයචීරං ඵලකමයචීරන්ති. තත්ථ කුසෙ ගන්ථෙත්වා කතචීරං කුසමයචීරං. වාකමයචීරං නාම තාපසානං වක්කලං. ඵලකමයචීරං නාම ඵලකසණ්ඨානානි ඵලකානි සිබ්බෙත්වා කතචීරං. **කම්බලං කෙසවාලජන්ති** කෙසජං කම්බලං වාලජං කම්බලං, කෙසකම්බලං වාලකම්බලන්ති අත්ථො. කෙසෙහි තන්තෙ වායිත්වා කතකම්බලං කෙසකම්බලං. චමරිවාලෙහි වායිත්වා කතකම්බලං වාලකම්බලං. **සමයං විනාති** නට්ඨචීවරකාලං ඨපෙත්වා. **ධාරයතො** ධාරයන්තස්ස. **ලූකපක්ඛාජිනක්ඛිපන්ති** උලූකපක්ඛිඅජිනක්ඛිපං. තත්ථ **උලූකපක්ඛීති** උලූකසකුණපක්ඛෙහි කතනිවාසනං. **අජිනක්ඛිපන්ති** සලොමං සඛුරං අජිනමිගචම්මං. නට්ඨචීවරකාලං ඨපෙත්වා ඉමෙසු සත්තසු වත්ථූසු යං කිඤ්චි ධාරයතො ථුල්ලච්චයං සියාති අත්ථො.

55. සත්ථකෙන කත්තබ්බං කම්මං සත්ථකම්මං, තස්මිං **සත්ථකම්මෙ**. වත්ථිම්හි කත්තබ්බං කම්මං වත්ථිකම්මං, තස්මිං **වත්ථිකම්මෙ. සං නිමිත්තන්ති** අත්තනො අඞ්ගජාතං. තං ඡින්දතො ථුල්ලච්චයං සියාති සම්බන්ධො. **මංසාදිභොජනෙති** එත්ථ **ආදි**-සද්දො අට්ඨිලොහිතචම්මලොමානි සඞ්ගණ්හාති. තස්මා මනුස්සානං මංසඅට්ඨිලොහිතචම්මලොමභොජනපච්චයා ථුල්ලච්චයං සියාති අත්ථො.

56. **කදලෙරකක්කදුස්සානීති** එත්ථ කදලිඑරකඅක්කවාකෙහි කතානි වත්ථානි ධාරයන්තස්ස දුක්කටං. **පොත්ථකන්ති** මකචිවාකෙහි කතං පොත්ථකදුස්සං. **සබ්බපීතාදිකන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන සබ්බලොහිතකසබ්බකණ්හකසබ්බමඤ්ජෙට්ඨිකං සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ සබ්බමෙව නීලකං **සබ්බනීලකං**. එවං සෙසෙසුපි. **නීලං** උම්මාරපුප්ඵවණ්ණං. **පීතං** කණිකාරපුප්ඵවණ්ණං. **ලොහිතං** ජයසුමනපුප්ඵවණ්ණං. **කණ්හකං** අද්දාරිට්ඨකවණ්ණං. **මඤ්ජෙට්ඨිකං** ලාඛාරසවණ්ණං. ඉමෙසු අට්ඨසු වත්ථූසු යං කිඤ්චි ධාරයන්තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො.

57-8. **හත්ථිස්සුරගසොණානන්ති** හත්ථිඅස්සඋරගසොණානං මංසං අට්ඨිරුධිරචම්මලොමානි. **සීහබ්‍යග්ඝච්ඡදීපිනන්ති** සීහබ්‍යග්ඝඅච්ඡදීපීනං මංසාදීනි. තරච්ඡස්ස ච මංසාදිං උද්දිස්සකතමංසඤ්ච අනාපුච්ඡිතමංසඤ්ච භුඤ්ජතො දුක්කටං සියා. **දකතිත්ථාදිකන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දො වච්චපස්සාවකුටියො සඞ්ගණ්හාති. තෙන **යාතානුපුබ්බං** ආගතපටිපාටිං **හිත්වාන** වජ්ජෙත්වා නහානතිත්ථඤ්ච වච්චකුටිඤ්ච පස්සාවකුටිඤ්ච **වජෙ** වජෙය්‍ය ගච්ඡෙය්‍ය, දුක්කටං තස්ස සියාති අත්ථො.

59. **සහසාති** වෙගසා වෙගෙන. **වුබ්භජිත්වානාති** අන්තරවාසකං දූරතොව උක්ඛිපිත්වා, ච-කාරො සන්ධිවසෙනාගතො. **පවිසෙති** පවිසෙය්‍ය. **වච්චපස්සාවකුටිකන්ති** වච්චකුටිකං පස්සාවකුටිකං. **විසෙති** පවිසෙය්‍ය. යො භික්ඛු වච්චපස්සාවකුටිකං සහසා පවිසෙය්‍ය වා නික්ඛමෙය්‍ය වා, උබ්භජිත්වා වා පවිසෙය්‍ය වා නික්ඛමෙය්‍ය වා, උක්කාසිකං වජ්ජෙත්වා තං පවිසෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති යොජනා.

60. නිත්ථුනන්තො වච්චං කරෙය්‍ය දන්තකට්ඨඤ්ච ඛාදන්තො, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. වච්චපස්සාවදොණීනං බහි වච්චාදිකං වච්චපස්සාවං කරෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා.

61. **ඛරෙන චාවලෙඛෙය්‍යාති** ඵාලිතකට්ඨෙන වා ඵරුසෙන වා ගණ්ඨිකෙන වා පූතිකට්ඨෙන වා සුසිරෙන වා අවලෙඛෙය්‍යාති අත්ථො. **කට්ඨන්ති** අවලෙඛනකට්ඨං. **කූපකෙති** වච්චකූපකෙ. **ඌහතඤ්චාති** ගූථමක්ඛිතඤ්ච. **න ධොවෙය්‍යාති** අත්තනා වා න ධොවෙය්‍ය පරෙන වා න ධොවාපෙය්‍ය. **උක්ලාපඤ්චාති** කචවරඤ්ච. **න සොධයෙන** සම්මජ්ජෙය්‍ය.

62. **චපුචපූති** සද්දං කත්වා උදකකිච්චං කරොන්තස්ස ආචමන්තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. **අනජ්ඣිට්ඨොවාති** අනාණත්තොයෙව. **ථෙරෙනාති** සඞ්ඝත්ථෙරෙන. **පාතිමොක්ඛන්ති** පාතිමොක්ඛුද්දෙසං. **උද්දිසෙ** උද්දිසෙය්‍ය, දුක්කටං සියා.

63. අනාපුච්ඡාය පඤ්හස්ස කථනෙ, අනාපුච්ඡාය පඤ්හස්ස විස්සජ්ජනෙ, අනාපුච්ඡාය සජ්ඣායකරණෙ, අනාපුච්ඡාය පදීපජාලනෙ, අනාපුච්ඡාය පදීපවිජ්ඣාපනෙති ඉමෙසු චතූසු පච්චයෙසු තස්ස දුක්කටං සියා.

64. අනාපුච්ඡා වාතපානකවාටානි විවරෙය්‍ය වා ථකෙය්‍ය වා, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. **වන්දනාදින්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දො වන්දාපනං සඞ්ගණ්හාති. යො භික්ඛු නග්ගො වන්දනං කරෙය්‍ය, වන්දාපනං කරෙය්‍ය, ගමනං කරෙය්‍ය, භොජනං කරෙය්‍ය, පිවනං කරෙය්‍ය, ඛාදනං කරෙය්‍ය, ගහණං කරෙය්‍ය, දානං කරෙය්‍ය, තස්ස සබ්බත්ථ දුක්කටන්ති සම්බන්ධො.

65. **තිපටිච්ඡන්නකං විනාති** ''අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, තිස්සො පටිච්ඡාදියො ජන්තාඝරප්පටිච්ඡාදිං උදකප්පටිච්ඡාදිං වත්ථප්පටිච්ඡාදි''න්ති (චූළව. 261) එවං වුත්තා තිස්සො පටිච්ඡාදියො සමාහටාති ''තිපටිච්ඡාදී''ති වුත්තං. තිපටිච්ඡන්නකං ඨපෙත්වා පරිකම්මං සයං කරෙය්‍ය, පරං කාරාපෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො . යො භික්ඛු **නහායං** නහායන්තො කුට්ටෙ වා ථම්භෙ වා තරුම්හි වා කායං උපසංසෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා.

66. යො භික්ඛු නහායන්තො කුරුවින්දකසුත්තෙන කායං සංසෙය්‍ය, **කායතො** කායෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. යො අගිලානො සඋපාහනො **බහාරාමෙ** බහිආරාමෙ චරෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො.

67. **සබ්බනීලාදිකම්පි චාති** එත්ථ **ආදි**-සද්දො ලොහිතොදාතපීතකණ්හමඤ්ජෙට්ඨමහාරඞ්ගමහානාමරඞ්ගරත්තාදයො උපාහනායො සඞ්ගණ්හාති. යො භික්ඛු සබ්බනීලසබ්බලොහිතාදිකං උපාහනං ධාරෙති, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. යො භික්ඛු **රත්තො** රත්තචිත්තො තදහුජාතායපි **ඉත්ථියා** නිමිත්තං පස්සෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. යො භික්ඛු **භික්ඛදායියා** භික්ඛදායිකාය ඉත්ථියා මුඛං පස්සෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා.

68-9. යො භික්ඛු උජ්ඣානසඤ්ඤී හුත්වා **අඤ්ඤස්ස** භික්ඛුනො පත්තං වා පස්සෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. ආදාසාදිම්හි උදකපත්තෙ අත්තනො මුඛං පස්සෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. උච්චාසනමහාසනෙ **නිසජ්ජාදිං** නිසීදනසයනාදිං කරොන්තස්ස භික්ඛුනො දුක්කටං සියා. උක්ඛිත්තානුපසම්පන්නනානාසංවාසකාදීනං වන්දනෙපි දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **උක්ඛිත්තොති** ආපත්තියා අදස්සනෙ උක්ඛිත්තකො, ආපත්තියා අප්පටිකම්මෙ උක්ඛිත්තකො, පාපිකාය දිට්ඨියා අප්පටිනිස්සග්ගෙ උක්ඛිත්තකොති තිවිධොපි ඉධාධිප්පෙතො. **අනුපසම්පන්නොති** ඉමිනා භික්ඛුනිසාමණෙරසාමණෙරිසික්ඛමානපණ්ඩකඉත්ථිසික්ඛාපච්චක්ඛාතකා ගහිතා. **නානාසංවාසකාති** ලද්ධිනානාසංවාසකා ගහිතා. **ආදි**-සද්දෙන ඡින්නමූලකා ගහිතා.

70-71. යො දීඝාසනෙ **පණ්ඩකිත්ථීහි** පණ්ඩකෙන වා ඉත්ථියා වා උභතොබ්‍යඤ්ජනෙන වා එකතො නිසීදෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. **අදීඝෙ ආසනෙති** රස්සෙ ආසනෙ. යො භික්ඛු රස්සාසනෙ මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා අසමානාසනිකෙන

එකතො සයෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. **ඵලපුප්ඵාදිකන්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන වෙළුවුණ්ණදන්තකට්ඨමත්තිකාදයො සඞ්ගහිතා. කුලසඞ්ගහත්ථාය ඵලපුප්ඵාදිකං දදතො දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො.

72-3. යො භික්ඛු ගන්ථිමාදිං සයං කරෙය්‍ය, පරං කාරාපෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. යො භික්ඛු ජිනෙන වාරිතපච්චයෙ පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. **අබ්‍යත්තො** බාලො යො භික්ඛු ආචරියුපජ්ඣායෙ **අනිස්සාය** නිස්සයං අග්ගහෙත්වා වසෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. යො භික්ඛු **අනුඤ්ඤාතෙහි** මාතාපිතුආදීහි පුග්ගලෙහි **අඤ්ඤස්ස** පුග්ගලස්ස භෙසජ්ජං කරෙය්‍ය වා වදෙය්‍ය වා, තස්ස දුක්කටං සියා. සාපත්තිකො යො භික්ඛු උපොසථප්පවාරණං කරෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ ජිනෙන භගවතා වාරිතා ජිනවාරිතා, ජිනවාරිතා ච තෙ පච්චයා චෙති ජිනවාරිතපච්චයා, තෙ **ජිනවාරිතපච්චයෙ**. ද්වෙමාතිකාඅප්පගුණතාය **අබ්‍යත්තො.**

74. යො භික්ඛු ආභොගං වා නියොගං වා වජ්ජෙත්වා ද්වාරබන්ධාදිකෙ ඨානෙ පරිවත්තකවාටකං අපිධාය දිවා සයෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. **ද්වාරබන්ධාදිකෙති** යෙන කෙනචි පරික්ඛිත්තෙ අබ්භොකාසෙපි රුක්ඛමූලෙපි අන්තමසො ඉමිනා ලක්ඛණෙන යුත්තආකාසඞ්ගණෙපි. **අපිධායාති** අපිදහිත්වා. **විනාභොගන්ති** ''එස ද්වාරං ජග්ගිස්සතී''ති ආභොගං ඨපෙත්වාති අත්ථො. **නියොගන්ති** අවසට්ඨානං, අත්තනො අවසං බහුසාධාරණට්ඨානං ඨපෙත්වා. ''සවසො''ති වා පාඨො, සවසො හුත්වාති අත්ථො. **දිවාති** දිවාකාලෙ.

75. **ධඤ්ඤන්ති** සාලි වීහි යවො ගොධුමො කඞ්ගු වරකො කුද්‍රූසකොති සත්තවිධං ධඤ්ඤං. **ඉත්ථිරූපන්ති** දාරුලොහමයාදිඉත්ථිරූපං. **රතනන්ති** මුත්තාදිදසවිධං රතනං. **ආවුධන්ති** සත්තිතොමරාදිසබ්බාවුධභණ්ඩං. **ඉත්ථිපසාධනන්ති** ඉත්ථියා සීසාදිඅලඞ්කාරං. **තූරියභණ්ඩන්ති** ධමනසඞ්ඛාදිසබ්බං තූරියභණ්ඩං. **ඵලරුක්ඛෙති** ඵලිතරුක්ඛෙ. **පුබ්බණ්ණාදිකන්ති** මුග්ගමාසාදිකං. **ආදි**-සද්දෙන වාකුරකුම්භාදයො ගහිතා. එතෙසු යං කිඤ්චි ආමසෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො.

76. **සසිත්ථොදකතෙලෙහීති** යො පන මධුසිත්ථකතෙලෙන වා උදකමිස්සකතෙලෙන වා යෙන කෙනචි චික්ඛල්ලෙන වා. **ඵණහත්ථඵණෙහි වාති** දන්තමයාදිඵණෙන වා ඵණකිච්චසාධකෙහි හත්ථඞ්ගුලීහි වා කොච්ඡෙන වා කෙසමොසණ්ඨනෙ දුක්කටං සියාති අත්ථො. එකස්මිං භාජනෙ භොජනනිමිත්තෙ දුක්කටං සියාති අත්ථො.

77. ද්වෙ භික්ඛූ එකත්ථරණා සයෙය්‍යුං, ද්වෙ භික්ඛූ එකපාවුරණා සයෙය්‍යුං, ද්වෙ භික්ඛූ එකමඤ්චකෙ සයෙය්‍යුං, තෙසං දුක්කටානි හොන්තීති සම්බන්ධො. පමාණතො අධිකං වා ඌනං වා දන්තකට්ඨං ඛාදෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති යොජනා. තත්ථ **අධිකන්ති** අට්ඨඞ්ගුලතො අධිකං. **ඌනන්ති** චතුරඞ්ගුලතො ඌනං.

78. යො භික්ඛු නච්චඤ්ච ගීතඤ්ච වාදිතඤ්ච යොජෙති වා යොජාපෙති වා, තස්ස දුක්කටං සියා. තෙසං නච්චානං දස්සනං, තෙසං ගීතානං සවනං, තෙසං වාදිතානං සවනඤ්ච කරොන්තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො.

79. **වීහාදිරොපිමෙති** වීහිආදීනං රුහනට්ඨානෙ. **බහිපාකාරකුට්ටකෙති** පාකාරකුට්ටානං බහි. **වච්චාදිඡඩ්ඩනාදිම්හීති** වච්චපස්සාවසඞ්කාරවලකාදීනං ඡඩ්ඩනවිස්සජ්ජනපච්චයා දුක්කටං සියාති අත්ථො. **දීඝකෙසාදිධාරණෙති** දීඝකෙසධාරණෙ දීඝනඛධාරණෙ දුක්කටං සියාති අත්ථො.

80. **නඛමට්ඨකරණාදිම්හීති** එත්ථ **ආදි**-සද්දෙන රජනකරණං ගහිතං. **සම්බාධෙ ලොමහාරණෙති** සම්බාධෙ උපකච්ඡකමුත්තකරණට්ඨානෙ ලොමුද්ධරණෙ. සඋපාහනො භික්ඛු පරිකම්මකතං භූමිං අක්කමෙය්‍යාති සම්බන්ධො.

81. **අධොතඅල්ලපාදෙහීති** යො භික්ඛු අධොතපාදෙහි වා අල්ලපාදෙහි වා සඞ්ඝිකං මඤ්චං වා පීඨං වා අක්කමෙය්‍ය, පරිකම්මකතං භිත්තිං වා කායතො ආමසන්තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො.

82-3. **සඞ්ඝාටියාපි පල්ලත්ථෙති** අධිට්ඨිතචීවරෙන විහාරෙ වා අන්තරඝරෙ වා පල්ලත්ථිකං කරෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං. **දුප්පරිභුඤ්ජෙය්‍ය චීවරන්ති** තිණ්ණං චීවරානං අඤ්ඤතරං චීවරං දුප්පරිභොගෙන පරිභුඤ්ජෙය්‍ය. **අකායබන්ධනොති** කායබන්ධනවිරහිතො භික්ඛු ගාමං වජෙය්‍ය ගච්ඡෙය්‍ය. යො භික්ඛු **වච්චකං** උච්චාරං කත්වාන උදකෙ සන්තෙ **නාචමෙය්‍ය** උදකසුද්ධිං න කරෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. **සමාදෙය්‍ය අකප්පියෙති** භික්ඛුං වා සාමණෙරාදිකෙ සෙසසහධම්මිකෙ වා අකප්පියෙ නියොජෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. සභාගාපත්තියා දෙසනාරොචනපච්චයා දුක්කටං සියාති අත්ථො. **සභාගාති** එත්ථ වත්ථුසභාගතාව ඉධාධිප්පෙතා, න ආපත්තිසභාගතා.

84. **න වසෙ වස්සන්ති** යො භික්ඛු වස්සං න වසෙය්‍ය න උපගච්ඡෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. **විසංවාදෙ සුද්ධචිත්තෙති** එත්ථ සම්පදානත්ථෙ භුම්මවචනං, පටිස්සවං විසංවාදෙන්තස්ස සුද්ධචිත්තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. වස්සං වසිත්වා **අනනුඤ්ඤාතකිච්චතො** අනනුඤ්ඤාතකිච්චෙන භික්ඛුනො ගමනෙ දුක්කටං සියාති යොජනා.

85. ආපදං වජ්ජෙත්වා තරුස්ස උද්ධං පොරිසම්හා අභිරුහණෙ දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. **ආපදන්ති** අන්තරායං. **තරුස්සාති** රුක්ඛස්ස. **පොරිසම්හාති** එකපොරිසප්පමාණා මජ්ඣිමස්ස පුරිසස්ස පඤ්චහත්ථා. අපරිස්සාවනො යො භික්ඛු අද්ධානං ගච්ඡෙය්‍ය, යො ච භික්ඛු තං පරිස්සාවනං යාචතො න දදෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති යොජනා. **අද්ධානන්ති** අද්ධයොජනමෙව අන්තිමමද්ධානං.

86. අත්තනො සාතනෙ දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. යො භික්ඛු ඉත්ථිරූපාදිරූපං කරෙය්‍ය වා කාරාපෙය්‍ය වා, තස්ස දුක්කටං සියා. මාලාදිකං විචිත්තං ඨපෙත්වා ජාතකාදිවත්ථුං සයං කරෙය්‍ය, දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො.

87. **භුඤ්ජන්තමුට්ඨාපෙති** යො භික්ඛු භුඤ්ජන්තං උට්ඨාපෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියා. භත්තසාලාදීසු වුඩ්ඪානං ඔකාසං අදත්වා නිසීදතො දුක්කටං සියාති යොජනා.

88. **යානානීති** වය්හං රථො සකටං සන්දමානිකාදීනි. **කල්ලකොති** අගිලානො. අගිලානො යො භික්ඛු යානානි අභිරුහෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. **වදෙ දවන්ති** කෙළිං වදෙය්‍ය, රතනත්තයං ආරබ්භ කෙළිං වදෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. අඤ්ඤපරිසාය උපලාලනෙ දුක්කටං හොති.

89. **කායාදින්ති** එත්ථ **ආදි**-සද්දො ඌරුනිමිත්තං සඞ්ගණ්හාති. කායං වා ඌරුං වා නිමිත්තං වා විවරිත්වා භික්ඛුනීනං **න දස්සයෙ** න දස්සෙය්‍යාති අත්ථො. ලොකායතං තිරච්ඡානාදිවිජ්ජං න ච සයං වාචෙය්‍ය, පරඤ්ච න වාචාපෙය්‍ය. පලිතං ගණ්හෙය්‍ය වා ගණ්හාපෙය්‍ය වා, තස්ස දුක්කටං සියාති යොජනා.

90-92. යත්ථ කත්ථචි පෙළායං පක්ඛිපිත්වා භත්තං භුඤ්ජන්තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. පත්තහත්ථකො යො භික්ඛු වාතපානං වා කවාටං වා **පණාමෙ** පණාමෙය්‍ය, **සොදකං** පත්තං **උණ්හෙය්‍ය** උණ්හෙ ඔතාපෙය්‍ය වා පටිසාමෙය්‍ය වා, **වොදකං** පත්තං **අතිඋණ්හෙය්‍ය** අතිඨපෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. යො භික්ඛු පත්තං භූමියං වා අඞ්කෙ වා මඤ්චෙ වා පීඨෙ වා මිඩ්ඪන්තෙ වා පරිභණ්ඩන්තෙ වා පාදෙ වා ඡත්තෙ වා ඨපෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො. **භූමියන්ති** යෙන කෙනචි අනත්ථතාය පංසුසක්ඛරමිස්සාය. **අඞ්කෙති** ද්වින්නං ඌරූනං මජ්ඣෙ. **මිඩ්ඪන්තෙති** මිඩ්ඪපරියන්තෙ. **පරිභණ්ඩන්තෙති** බාහිරපස්සෙ කතාය තනුකමිඩ්ඪියා අන්තෙ. යො භික්ඛු චලකාදිං වා පත්තෙ ඨපෙය්‍ය, පත්තෙ වා **හත්ථධොවනෙ** හත්ථස්ස ධොවනප්පච්චයා තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො.

93. උච්ඡිට්ඨං මුඛධොවනං **උදකම්පි** පත්තෙන **නීහරන්තස්ස** භික්ඛුනො දුක්කටං සියා. යො භික්ඛු අකප්පියං පත්තං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. තත්ථ **අකප්පියං පත්තන්ති** දාරුමයපත්තාදිං.

94. යො භික්ඛු ඛිපිතෙ ''ජීව''ති **වදෙ** වදෙය්‍ය, තස්ස දුක්කටං සියාති අත්ථො. යො භික්ඛු පරිමණ්ඩලකාදිම්හි පඤ්චසත්තති **සෙඛියෙ** අනාදරො හුත්වා න සික්ඛති, තස්ස දුක්කටං සියාති සම්බන්ධො.

95. යො භික්ඛු භණ්ඩාගාරෙ පයුතො මාතුයා පිතුනො ච භණ්ඩකං ගොපෙය්‍ය, **අස්ස** භික්ඛුනො පාචිත්තියං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ **පයුතොති** භණ්ඩාගාරෙ බ්‍යාපාරවසෙන යුත්තප්පයුත්තො. **ගොපයෙති** ගොපෙය්‍ය. **යො** භික්ඛු දවාය හීනෙන ජාතිආදිනා උත්තමම්පි වදෙය්‍ය, දුබ්භාසිතං සියාති සම්බන්ධො. තත්ථ හීනෙහි වා උක්කට්ඨෙහි වා ජාතිආදීහි එවං උක්කට්ඨං වා හීනං වා ''චණ්ඩාලොසී''තිආදිනා නයෙන උජුං වා ''සන්ති ඉධෙකච්චෙ චණ්ඩාලවෙනනෙසාදා''තිආදිනා නයෙන අඤ්ඤාපදෙසෙන වා උපසම්පන්නං වා අනුපසම්පන්නං වා අක්කොසාධිප්පායං විනා කෙවලං කීළාධිප්පායෙන වදෙය්‍ය, දුබ්භාසිතං සියාති.

පකිණ්ණකනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. වත්තාදිකණ්ඩනිද්දෙසවණ්ණනා

96. ඉදානි වත්තං දස්සෙතුං **''උපජ්ඣාචරියවත්ත''**න්ති වුත්තං. තත්ථ උපජ්ඣායවත්තඤ්ච ආචරියවත්තඤ්ච ගමිකවත්තඤ්ච ආගන්තුකවත්තඤ්ච සෙනාසනාදිවත්තඤ්ච **පියසීලෙන** භික්ඛුනා කාතබ්බන්ති සම්බන්ධො. **ගමිකාගන්තුකන්ති** ගමිකං ආගන්තුකන්ති ඡෙදො, ගමිකවත්තං ආගන්තුකවත්තඤ්චාති අත්ථො.

97. දාතුකාමො හත්ථපාසෙ ඨිතො **කිඤ්චි ගහිතබ්බං** එකෙන පුරිසෙන ගහිතබ්බං උක්ඛිපනක්ඛමං වත්ථුං **තිධා** තීසු පකාරෙසු එකෙනාකාරෙන දදෙය්‍ය, **ගහෙතුකාමො** භික්ඛු **ද්විධා** ද්වීසු එකෙන ගණ්හෙය්‍ය, **අයං** පඤ්චඞ්ගො පටිග්ගහොති අත්ථො.

98-100. දූරෙ ඨිතං චීවරං ඨපිතොකාසං සල්ලක්ඛෙත්වා ''එත''න්ති වත්තබ්බං. හත්ථපාසෙ ඨිතං හත්ථෙන ආමසිත්වා ''ඉම''න්ති වත්තබ්බං. ''එතං අධිට්ඨාමි, ඉමං අධිට්ඨාමී''ති ඉමෙසං පදානං මජ්ඣෙ සඞ්ඝාටිආදීසු පච්චෙකං යොජෙත්වා තිචීවරං අධිට්ඨෙය්‍ය. කථං? ''එතං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමි, ඉමං සඞ්ඝාටිං අධිට්ඨාමී''ති අධිට්ඨෙය්‍ය. එවං සෙසෙසු ච චීවරෙසු. යථා චීවරාදිං විධානං එවං පත්තෙපි අධිට්ඨෙය්‍ය පච්චුද්ධරෙය්‍යාති අත්ථො.

101. සඤ්චරිත්තං ඨපෙත්වා සෙසා ගරුකා ච පාරාජිකා ච සචිත්තකාති සම්බන්ධො. **අන්තිමාති** පාරාජිකා. අච්ඡින්නසික්ඛාපදං, පරිණතසික්ඛාපදඤ්චාති ඉමං ද්වයං ඨපෙත්වා සෙසං නිස්සග්ගියං අචිත්තකන්ති අත්ථො.

102-3. **ගාමප්පවෙසනන්තෙතෙති** ගාමප්පවෙසනං ඉති එතෙ. පාචිත්තීසු **එතෙ** පදසොධම්මාදයො ගාමප්පවෙසනන්තා සත්තරස සික්ඛාපදා අචිත්තකා.

104-5. පකිණ්ණකෙසු උද්දිස්සකතං ඨපෙත්වා **අඤ්ඤමංසකං** සෙසමංසං අචිත්තකන්ති අත්ථො. එත්ථ පකිණ්ණකෙසු අඤ්ඤමංසාදිකං පත්තහත්ථො කවාටකන්තං තෙරසවිධං ඉදං සික්ඛාපදං අචිත්තකං, සෙසං සබ්බං සචිත්තකන්ති අත්ථො.

106. ආචරියා වීතික්කමනචිත්තෙන සචිත්තකං අචිත්තකන්ති වදන්ති, පඤ්ඤත්තිජානනෙන චිත්තෙන තථා සචිත්තකං අචිත්තකන්ති ආචරියා වදන්තීති අත්ථො. **තථා**-සද්දෙන ''සචිත්තකං අචිත්තක''න්ති ඉදං ගහිතං.

107-9. **පුබ්බකරණාදිකන්ති** එත්ථ ආදි-සද්දො පුබ්බකිච්චං සඞ්ගණ්හාති. තත්ථ –

> ''සම්මජ්ජනී පදීපො ච, උදකං ආසනෙන ච;
> උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකරණන්ති වුච්චති.
>
> ''ඡන්දපාරිසුද්ධිඋතුක්ඛානං, භික්ඛුගණනා ච ඔවාදො;
> උපොසථස්ස එතානි, පුබ්බකිච්චන්ති වුච්චතී''ති. –

එවං පුබ්බකරණාදිකං නවධා දීපිතං සබ්බං උපොසථප්පවාරණං පියසීලිනා කාතබ්බන්ති අත්ථො.

112. **යථාක්කමන්ති** එත්ථායමධිප්පායො – ගණො පාරිසුද්ධිඋපොසථං කරෙය්‍ය, පුග්ගලො අධිට්ඨානඋපොසථං කරෙය්‍ය, සඞ්ඝො සුත්තුද්දෙසඋපොසථං කරෙය්‍යාති.

113. **චාතුද්දසො පන්නරසො, සාමග්ගී දිනතො තිධාති** චාතුද්දසො උපොසථො , පන්නරසො උපොසථො, සාමග්ගීඋපොසථොති දිනතො තිධා හොන්ති. දිනතො පුග්ගලතො කත්තබ්බාකාරතො තෙ උපොසථා නව ඉති ඊරිතාති අත්ථො.

114. **තෙවාචී ද්වෙකවාචීති** තෙවාචිකා පවාරණා, ද්වෙවාචිකා පවාරණා, එකවාචිකා පවාරණා ඉති නව පවාරණා වුත්තා.

115. **තස්සාති** ඵග්ගුනමාසස්ස. **තතො සෙසන්ති** ආසාළ්හිඅන්තිමපක්ඛම්හා යාව කත්තිකපුණ්ණමා වස්සකාලන්ති අත්ථො. එත්ථ හි එකස්මිං සංවච්ඡරෙ චතුවීසතිඋපොසථා හොන්ති.

116. **එතෙසූති** එතෙසු තීසු චතූසු එකෙකස්මිං උතුම්හි තතියපක්ඛා සත්තමපක්ඛා. **චාතුද්දසාති** ඡ චාතුද්දසාති අත්ථො. සෙසානි උත්තානත්ථානෙවාති.

වත්තාදිකණ්ඩනිද්දෙසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිගමනකථා

> එත්තාවතා සමාරද්ධා, මූලසික්ඛත්ථවණ්ණනා;
> නිට්ඨිතා යා සමාසෙන, අඩ්ඪමාසස්ස අච්චයෙ.
>
> අධුනූපසම්පන්නානං, හිතත්ථාය සමාසතො;
> ඉමං අත්ථං වණ්ණයතා, යං පුඤ්ඤංධිගතං මයා.
>
> තෙන පුඤ්ඤෙනයං ලොකො, සුඛාය පටිපත්තියා;
> පාපුණාතු විසුද්ධාය, නිබ්බානං අජරං පදං.
>
> නානාතරුගණාකිණ්ණෙ , නානාකුසලකාමිනො;
> රම්මෙ යුද්ධානපතිනො, විහාරෙ වසතා සතා.
>
> සාසනෙ සිද්ධිපත්තස්ස, සිද්ධිනා ඤාණසිද්ධිනා;

පණ්ඩිතෙන කතා එසා, මූලසික්ඛත්ථවණ්ණනා.

මූලසික්ඛා-ටීකා සමත්තා.